

7
29

6320

6320

11 Juan Antonio Diaz de la Peña
7 de Mayo 1749

mi
señor

1749

miro

Alto

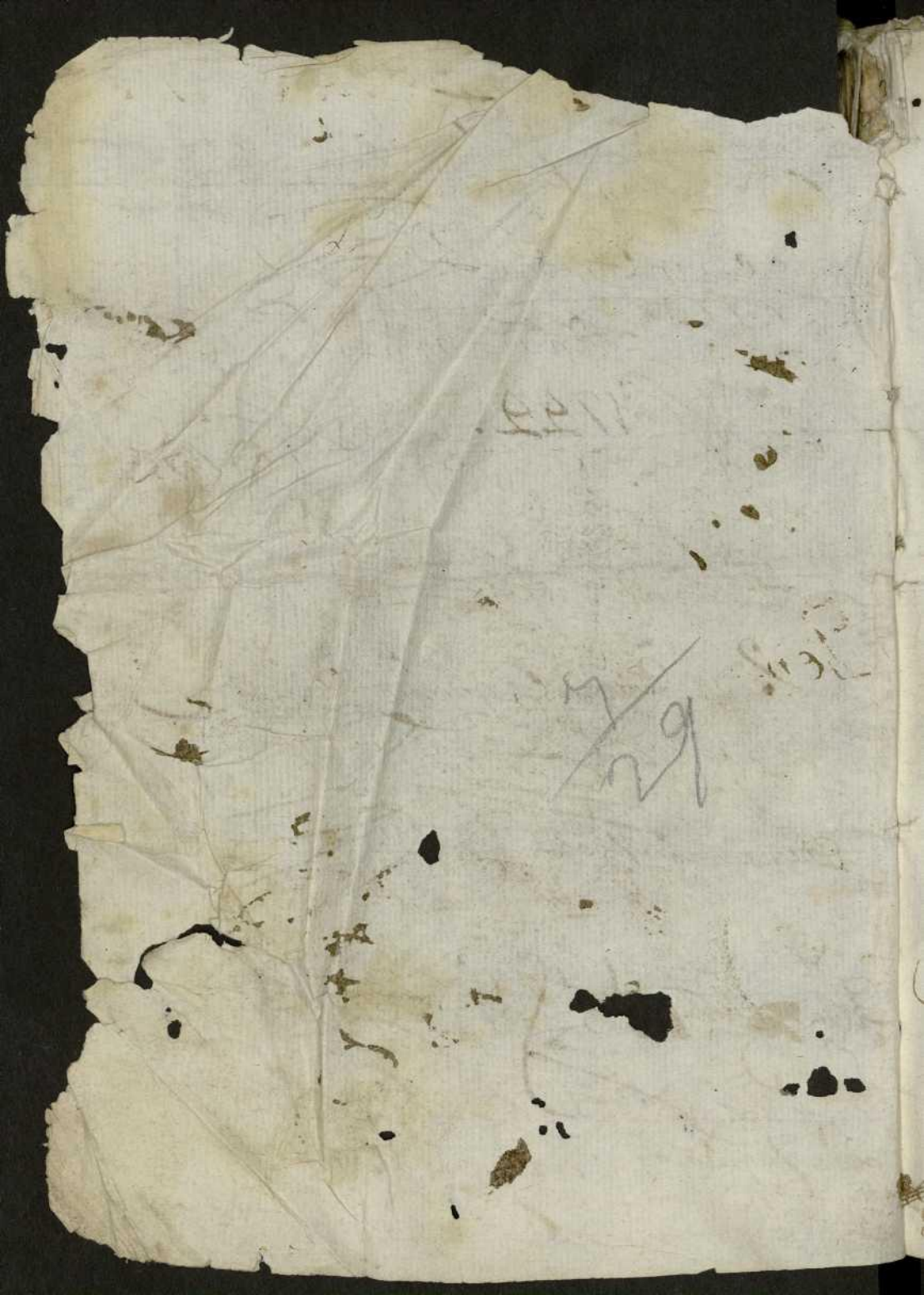
de Juan Antonio Diaz de

la Peña

Juan Antonio Diaz de

para Juan Antonio

miro

15

Juan Antonio
Bernardo

Juan Antonio
Diaz
Pena

Pena
Pena

Pena

[Extensive scribbled-out text and flourishes]

Antonio Diaz
a la Pena

Es de Luis Bermendo

Diaz a la Pena

1764

Luis a la Pena

t.

Ep
Lena

Fi

P.

IN ARISTOTELIS

EX DOCTRINA SAPIENTISSIMI MAGISTRI

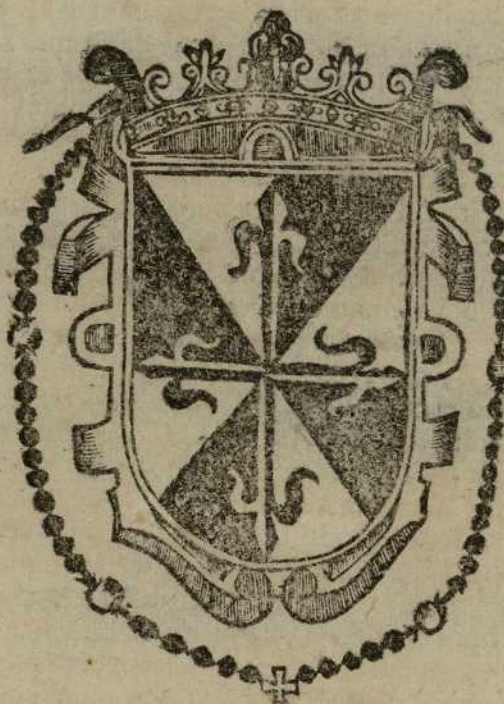
Fr. DOMINICI SOTO, CONVENTVS SANCTI PAVLI
Burgensis Ordinis Predicatorum dignissimi filij,
desumpta.

PER R. Adm. P. Fr. COSMAM DE LERMA, SACRÆ
Theologia Magistrum, renunquæ filci in Sacro Tribunali
Censorem, ejusdemque Conventus benemeritum filium.

Septima

editio

1734

1746

CVM PRIVILEGIO REGIS
Burgis: ex Officina Typographica Athanasij Figueroa.

Domini de Soto, natione Hispanice insignis, ingenio clarus, sapientia Parisijs in Philolophia, sacraque Theologia

multos fecit progressus, reportavit palmas, meruitque coronas: in Hispaniam ad Complutensem Academiam tunc florere incipientem reversus, primos ibi suę sapientię radios effudit. Majoris tamen perfectionis avidus, studiorum, quę merito posset sperare, premia postponens, mundumque relinquens, Religionis habitum in celebri D. Pauli Burgensis Prædicatorum Ord. Conventu, foelici ejusdem Ordinis auspicio, suscepit. Sed cum docente Domino, non bene sub modio lucerna existat occulta, Superiorum jussu ad Salmanticensem Academiam toto Orbe terrarum celeberrimam, insignemque ibi Divi Stephani Prædicatorum Conventum vocatus, vix illustre illam Univerſitatem inviserat, cum in communem Magistrum designatus in Vespertinæ primum, Primarięque deinceps Theologię cathedra moderamen evehitur. Cumque ejus fama per universum orbem diffusa ad aures invictissimi Caroli V. pervenisset, illum à suis confessionibus præfecit. Segovienſem Episcoporum, aliasque inferiores dignitates ab eodem Carolo Maximo ei pluries oblatas et tantissimè recusavit. A Philippo Secundo Hispaniarum prudentissimo Rege ad Concilium Tridentinum missus, mirificè ibi suam ostendit sapientiam, illustresque adversus Hæreticos in publicis, contra toto Concilio disputationibus erexit trophæos: meritoque sicut victorem è prælio revertentem insigni aliquo stemmate Reges honoraverunt; ita & huic inclyto fidei Athletæ, è prælio Hæreticis victori, honorifico ei concessio stemmate duarum manuum intertextas cum hac littera: *Fides viva*, Patres Concilij ejus pro Ecclesiasticis remunerarunt. Tanto denique favore insignis gloriosè ad Salmanticensem Univerſitatem reversus, reliquum tempus docendo, & scribendo in publicam utilitatem consumens. Senioque confectus, foelicissimè obdormivit in Domino. Reliqui ingenij sui monumenta præclara, Dialecticam, Logicam, & Philosophiam: autem opus de justitia, & jure: commentaria in quartæ sententiarum in duos tomos divisa: explicationem epistolæ ad Romanos: libros de Natura, & Gratia ex mandato Concilij adversus Hæreticos, aliaque minora opuscula, in quibus omnibus insignem, singularemque sapientiam ostendit.

hem, lugentibus largitur lætitiā, tentatis tradit tranquillitatem,
egenorum expellit egestatem, Religiosis reddit reformationem, ig-
norantibus inducit intelligentiam, vivis vincit vastitatem, & deni-
que mortuis mittit misericordiam. Hæc ergo est illa potentissima
turris Davidica, tot propugnaculis ædificata, miraculis clarissima, &
prodigijs celeberrima. Teste advoco venerabilem Fratrem, ac R. A.
Patrem M. Fr. Gundisalum de Arriaga hujus Urbis, & Orbis splendi-
dum jubar. Nam (ut ipse refert) anno D. 1619. die 20. Aprilis testi-
monio illustrissimi D. D. Bernardi Azebedo Archiepiscopi Burgenfis,
quinque homines hujus miraculosæ Imaginis præsidio à morte libera-
ti sunt. Item anno 1629. quando tota terra præ inopia languebat, quā-
do veniebat locusta, & bruchus, cujus non erat numerus, quando
comedeat omne fenum in terra eorum, & omnem fructum terræ
eorum; lætata est hæc Civitas Burgenfis in fuga locustarum: quia pe-
tuerunt Pauperes, clamavere omnes, & venit auxiliū *DOMINÆ* su-
per eos. Sed quid egemus testibus? Quando tota hæc Civitas Burgen-
fis, & omnis terra per gyrum in periculis, in angustijs, in fame, &
siti, quoties conclusum erat Cœlum, ne plueret, quando abibant in-
siccio flumina, expandit nubem in protectionem eorum, dirupit pe-
tram, & fluxerunt aquæ, & eduxit populum suum in exultatione, &
electos suos in lætitia. Quid plura? Hæc est illa elegantissima turris,
hæc illa pulcherrima imago, cujus vultum desiderat universa terrarū
amabilis ad contemplandum; *amanti enim semel aspexisse non sufficit*:
delectabilis ad amandum, quia vis amoris intencionem multiplicat
Inquisitionis. Eja ergo (Advocata nostra) illos tuos misericordes oculo-
los ad nos omnes, Civitatem istam, & omnem populum ejus conver-
te. Sicut enim (ò Beatissima) omnis à te averfus, & à te despectus,
necesse est, ut intereat; ita omnis ad te conversus, & à te respectus, im-
possibile est, ut pereat. Suscipe ergo *REGINA SAGRATISSIMI RO-*
SARIJ munus hoc tua frōte, hoc est, benigna: Suscipe tuis oculis pijs-
simis munus hoc, quod Sacer hic *Convictus S. Pauli Burgenfis* humili stratus
corde, ut ipsa roges filium pro filijs, Dominum pro servis, *ho-*
i-
genitum pro adoptatis. D. O. C. Q. ad pedes tuos Sacratissimos pro-
volutus.

Carta que escribió el Rmo. P. M. Fr. Juan Baptista de Marinis, General de toda la Orden de Predicadores, al P. Predicador general Fr. Pedro Diaz de Cossio, en recomendacion de este Curso, firmada, registrada, y sellada de su Reverendissima, y refrendada de su Secretario.

Reverendo P. Fr. Pedro Diaz de Cossio, considerando lo mucho, que importa para el lustre de la Religión, la uniformidad de nuestras doctrinas, así de Theologia, como de las Artes, y que sean conformes à la mente de nuestro Angelico Santo Thomas; y aviendo à este efecto juntado los Padres mas graves de la Religión, que se hallan en esta Curia, he resuelto con el parecer de ellos, elegir un Curso de Artes, obligando à leer los Lectores de las Provincias de Italia; para cuyo efecto se ha escogido el que compuso el P. Presentado Fr. Cosme de Lerma (que Dios aya) por la brevedad, y claridad que tiene, y que este solo Curso se lea, y no otro; solamente se parò, que faltaban los tratados de Generatione, y Anima del mismo Autor, que hasta aora no avian salido à luz; pero su divina Magestad me ha querido consolar, con el aviso que he tenido estos dias, de que V. R. trataba de imprimirlos. Por tanto le mando, in virtute Spiritus Sancti sanctæ obedientiæ sub formali præcepto, que lo mas presto, y mas brevemente, que le fuere possible, haga imprimir los dichos tratados de Generatione, y Anima del dicho P. Presentado, y impresos, remitirmelos con toda brevedad, que así el Curso será entero, y de toda satisfacion; los otros tomos acá los hago imprimir, para que el Septiembre venturo, se ponga en execucion la disposicion, que en la materia se ha hecho.

Y para que V. R. pueda acudir à la impresion sin ningun embarazo, y tenga algun alivio en el trabajo continuo, que pide la asistencia de este negocio; mando, que use, y goze todas las dispensaciones del Coro, así de dia, como de noche, en la forma que las usan, y gozan los Padres Lectores de este nuestro Convento de San Pablo de Burgos, y que esto le sea observado por todos nuestros inferiores, por todo el tiempo que durare la dicha impresion, y hasta estar perfecta, y cumplidamente acabada. Y para este mismo efecto, y por esta misma causa, quiero que V. P. asista, y viva en el sobredicho Convento de S. Pablo por el tiempo dicho por lo menos, sin que de él pueda ningun inferior nuestro, sin nuestro especial orden, asignarle, mudarle, ò removerle.

Demás de esto dispensamos à V. R. en que pueda tener consigo, y en su celda, el tiempo que la impresion durare, y para este efecto, la cantidad, ò cantidades de dinero para ella necesario, y para darlas, y

recibir las, segun que mejor le pareciere convenir para su mas prompto, y breve despacho, que mando à V. P. sea el mas que le fuere posible: en las ocasiones que huviere me darà quenta V. R. del estado de la impressiõ, y de todo lo demas que se le ofreciere: ruegue por mi, y mis compañeros. Roma, y Diziembre 6. de 1656.

Cóms. in Dño.

Reg. fol. 224.

Fr. Joannes Baptista de Marinis

Magister Ordinis.

Fr. Gregorius Arostegui & Arcilja

Mag. Provincialis Terræ sanctæ.

SUMA DE LAS LICENCIAS CONCEDIDAS DE LOS Superiores.

Tiene el Convento de San Pablo de Burgos licencia del M. R. P. M. Fr. Joseph Perlines, Calificador del Santo Oficio de la Inquisicion, y Provincial de la Provincia de España de la Orden de Predicadores, del Ordinario, y del Consejo Real de Castilla, para poder imprimir un tomo intitulado: *Commentaria in Aristotelis Logicam ex doctrina SS. P. M. Fr. Dominici de Soto desumpta, per R. P. Fr. Cosmam de Lerma*, el qual aprobaron por orden del dicho M. R. P. M. Provincial los MM. PP. Fr. Balthasar de Loviano, Maestro, y Prior del Convento de San Pablo de Burgos, Fr. Martin de Alvelda, y Fr. Juan de la Cruz, Lectores de Theologia del dicho Convento; por el Ordinario el Doct. D. Juan Bautista Frances de Vrrutigoyti, Arzediano, y Señor del Lugar de Balpuesta, y Canonigo en esta Santa Iglesia Metropolitana de Burgos; por el Supremo Consejo el M. R. P. Fr. Ildefonso de Terrera, de la Sagrada Orden de los Minimõs de San Francisco de Paula, y Definidor de la Provincia de Castilla, Lector Jubilado, y Calificador del Santo Oficio.

SVMA DE LA PRORROGACION DE LOS PRIVILEGIOS.

Tiene el Convento de San Pablo de Burgos nueva prorrogacion de los Privilegios antes concedidos por diez años mas, por N. Rey, para poder reimprimir, y vender, y no otra persona alguna sin su licencia, assi este tomo como todo el Curso Philosophico, dividido en seis tomos, que se refieren en el testimonio que el dicho Convento tiene. Dado en Madrid à 12. de Agosto de 1727.

D. Francisco Castejon.

SVMA DE LA TASSA.

Los Señores del Consejo Real de Castilla tassaron, assi este, como

todo el referido Curſo , à ſeis mrs. cada pliego , como mas largamente ſe contiene en el original que dicho Convento tiene. Dado en Madrid à 30. de Agoſto de 1727. años , por D. Balthaſar de San Pedro Azevedo, Eſcrivano de Camara del Rey nueſtro Señor, y de gobierno del Conſejo.

FEE DE ERRATAS.

L Ib. 1. fol. 4. col. 1. lin. 40. uno civum, leg. ut nocivum. Fo. 5. c. 2. l. 9. quia, le. quia. F. 9. c. 2. l. 7. practicus, leg. practicus & lin. 8. practicus, le. habitus. F. 29. c. 1. l. 36. id ut, le. ſicut. Lib. 2. F. 35. c. 2. lin. 4. ſcientiarum, leg. ſcientiam. F. 58. c. 2. l. 13. objectum, le. objectivum. F. 59. c. 1. l. 2. iſtus, le. illius. F. 63. c. 2. l. 40. munus, le. minus. F. 70. c. 1. l. 30. inter uni rumpitur, le. inter rumpitur. F. 70. c. 1. l. 28. perfectio, le. imperfectio. F. 81. c. 1. l. 13. entis, le. enim. Lib. 3. F. 9. c. 2. l. 3. vobis, le. ni ſil. F. 106. c. 1. l. 1. ulque, le. conſequas, et l. 9. unde, le. non una, et l. 11. duplex, le. ſed duplex, et l. 15. et realiter identificata, le. realiter identificetur. l. 119. c. 1. l. 33. eſt, le. non eſt. F. 121. c. 1. l. 6. à parte, le. à parte rei. F. 126. c. 1. l. 36. predicata, le. prædicta. F. 128. c. 2. l. 33. ſuo, le. ſeu. F. 135. c. 2. l. 6. per, le. in. Lib. 4. F. 10. c. 1. l. 40. diffinitio, le. diffinito. F. 124. c. 2. l. 27. verificatur, le. non verificatur. F. 23. c. 1. l. 8. ante ſed, adde: ſed ut totum potentiale non diſtinguitur. F. 44. c. 1. l. 8. nota, le. nata. F. 47. c. 2. l. 12. noſtra, le. imperfectionem noſtri. F. 48. c. 1. l. 27. verum, le. unum. F. 50. c. 1. l. 6. proprietates, le. per propriet. & l. 40. nature, leg. natus. F. 53. c. 2. l. 17. confeſſioe, leg. conſuſione. F. 55. c. 2. l. 13. ferre, le. diſſerre. F. 77. c. 2. l. 27. ſub illis, le. ſubſtantialis. F. 93. c. 1. l. 5. et le eſſi. Lib. 6. F. 145. c. 1. l. 4. enuntitur, le. enuntiator. Lib. 7. F. 170. c. 1. l. 3. bene, le. enim. F. 200. c. 2. in ſine, adde ſecundum eſſe non. F. 243. c. 1. l. 1. in ſunt completum, le. incompletum. Lib. 8. F. 274. c. 2. l. 1. demo: ut poteſt. F. 275. c. 2. l. 30. alias, le. illas. F. 283. c. 1. l. 16. tentialitas, le. potentialitas.

Eſte libro intitulado *Commentaria in Ariſt. Logicam &c.* con eſtas erratas, correſponde con ſu original. Dado en Madrid à 30. de Septiembre de 1727.

Lic. D. Benito del Rio Cao de Cordido,
Correct. Gener. por ſu Mag.

AD LECTOREM.

Ejam (ſtudioſe Lector) Logica procedit SS. M. Fr. Dominici de Soto, per omnia ejus doctrinæ conformis: brevitati tamen, & majori diſtinctioni, & claritati reducta. Plura enim, quæ SS. M. unica, & eadem quæſtione perſtringit, ut diſtinctione clariora ſiant, hic diverſis quæſtioneibus pertractantur. Nec potui aliqua quandoque non addere, ut diverſis, quæ quotidie oriuntur, ſententijs, illarumque fundamentis occurrerem. Ab Authorum tamen nominibus referendis abſtinui; quia paſſim in recentioribus inveniuntur, & ne opus iſtud prolixius evaderet. Faxit omnipotens, ut in ſtudentum cedat utilitas.

LIBER PRIMUS

DE PROÆMIALIBUS LOGICÆ.

CUM ad quamlibet scientiam quæstiones aliquas oporteat præmittere proæmiales, illas merito ad Logicam præmittit Sapientissimus Magister Soto. Quas etiam, & nos illius, sicut, & in omnibus alijs, doctrinam explicantes in hoc, 1. libro, majori, qua potuerimus, distinctione, & claritate disputare conabimur; quibus clarissima parabitur via ad quæstiones proæmiales Philosophiæ, & cujuslibet alterius scientiæ. Ea tamen, quæ aliquando Sapientissimus Magister, unica quæstione per diversarum conclusionum distinctionem perstringit, majoris claritatis causa, diversis quæstionibus explicabimus. Pro quo sit.

QUÆST. I.

UTRUM LOGICA SIT HOMINIBUS RATIONE EORUM PROPRIÆ FORMÆ NECESSARIA?

Logica à nomine Logos derivatur, & prout sic ars dicitur sermoinandi: Grammaticam, Rethoricam, Poeticamque amplectitur. Caterum de illa loquimur magis stricte, & ut à prædictis artibus contra distincta, & ut est (ut recte illud. 2. Ethimolog.) scientia diffinendi, in-

quirendi, & differendi docens verum à falso judicare. Dividiturque Logica sic accepta in naturalem, & artificialem. Naturalis Logica est, quadam potestas intellectus, ad inquirendum, & aliquantisper differendum, quantum ad id, quod naturale lumen non credit. Artificialis vero Logica est, habitus quidam acquisitus, ad artificiosè inquirendum, & differendum in quacumque materia. Et de hac artificiali Logica inquiremus: an sit hominibus ratione eorum propriæ formæ necessaria?

A

Pro

Pro cuius resolutione est maxime notandum, quod aliquid potest esse alicui necessarium dupliciter. 1. modo potest esse necessarium aliquid in ordine ad aliquem finem; & de hac necessitate, questione agemus sequenti. 2. Modo potest aliquid esse necessarium alicui, ratione ipsius formæ specificæ; & hoc modo, adhuc potest esse necessarium dupliciter; vel ut propria passio, sicut homini est necessarium esse discursivum, vel risibilem; vel, ut terminus naturalis inclinationis: qualiter centrum est necessarium gravi, ut terminus illius inclinationis. Et supposito quod Logica artificialis non est hominibus necessaria, ratione propriæ formæ ipsorum, ut propria passio; cum omnibus minimè conveniat, inquirimus; an saltem sit illis necessaria, ut terminus naturalis illorum inclinationis?

2 Ad quod resolutorie est dicendum, *artificialem Logicam esse hominibus necessariam, ratione illorum propriæ formæ, ut terminum illorum naturalis inclinationis.* Quod sic ostenditur. Homo naturaliter scire desiderat; proindeque naturaliter desiderat omnem scientiā; sed una ex illis, ut postea videbimus, est Logica artificialis: ergo Logica artificialis est hominibus necessaria ratione illorum propriæ formæ, ut terminus illorum naturalis inclinationis. Min. cum consequ. patet. Mai. vero preteritum quod est Phil. 1. Metaph.

prob. qualibet res naturaliter inclinatur in suum proprium bonū, propriamque perfectionem; sed qualibet scientia, est proprium bonum hominis, propriaque perfectio: ergo homo naturaliter scire desiderat; ac proinde naturaliter etiam desiderat omnes scientias. Prob. min. Homo per scire transit de potentia ad actum, seu de actu primo ad actum secundū conformem naturæ rationali ipsius; sed eo ipso maxime perficitur: ergo scientia seu scire est proprium bonum, & maxima perfectio hominis: ac proinde ad omnes scientias naturaliter inclinatur; & consequenter sunt illi necessaria, ut terminus naturalis inclinationis.

Roboratur magis hæc ratio. Logica artificialis, est medium universale institutum, ad alias scientias acquirendas: ergo si homo naturaliter appetit alias scientias, naturaliter etiam appetit artificialem. Prob. hæc consequ. Appetitus tendens in aliquem finem, necessario etiam tendit ad media, per quæ talis finis consequitur: ergo, si Logica artificialis, est medium necessarium ad alias scientias, eo ipso, quod naturaliter appetat alias scientias naturaliter, etiam appetit Logicam. Prob. añs. Quia lapis naturaliter appetit centrum, naturaliter etiam appetit motum, dum est extra illud; sed non alia ratione, nisi quia motus est medium necessarium ad centrum consequendum: ergo. Ap-

petitus tendens in aliquem finem necessario etiam tendit ad media, per quæ consequitur talis finis. Ac proinde, si homo propenditur, & naturaliter inclinatur ad alias scientias, naturaliter etiam inclinatur ad medium ad illas necessarium, quod est Logica artificialis.

3 Obijc. 1. Si Logica esset hominibus necessaria, ratione eorum propriæ formæ, per se competere illis, & per se de illis prædicaretur; sed non per se illis, competit, nec per se de illis prædicatur: ergo Logica non est hominibus ratione propriæ formæ necessaria. Prob. min. Hæc prædicatio *homo est Logicus* est accidentalis, & quinti prædicabilis sicut ista *homo est albus*: ergo.

Resp. dist. mai. per se illis competere, & per se de illis prædicaretur, *omni modo perfectatis*, neg. mai. *aliquo modo perfectatis*, conc. mai. & sub eadem distinctione, min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod illud, quod est necessarium alicui, non ut propria passio, sed præcisè, ut terminus naturalis inclinationis, non est necessarium, quod prædicetur omnimodo perfectatis; sed sufficit, quod aliquomodo perfectatis dicatur de subjecto; ut patet in prædicato hujus propositionis: *lapis est in centro*. Cumque esse Logicum aliquo modo perfectatis prædicetur de homine, quia *soli*, licet non *omni*, & *semper* homini conveniat: hinc est, quod Logi-

ca, per se convenit homini, ratione propriæ formæ, ut terminus naturalis inclinationis; & quod hæc prædicatio, *homo est Logicus*, sit magis per se, quam ista; *homo est albus*; cum in hac, prædicatum nullum habeat perfectatis modum.

Quæ solutio debet intelligi de ipso habitu Logicæ, qui est terminus inclinationis hominum, quia si de ipsa inclinatione hominis ad Logicam loquamur; talis inclinatio propriissime est passio hominis, aut saltem creaturæ intellectualis, est enim proprium quarto modo illius, cum conveniat *omni, soli & semper* homini, aut creaturæ saltem intellectuali.

4 Obijc. 2. Si homines appetere naturaliter Logicam, essetque illis prædicto modo necessaria, illam naturaliter omnes appetere; sed non omnes naturaliter illam appetunt: ergo. Mai. constat, quia unusquisque naturaliter appetit terminum suæ naturalis inclinationis: sicut *lapis* centrum, & materia prima substantialem formam. Min. vero sic prob. Omnes homines non appetunt naturaliter Logicam appetitu *innato*, qui nullam rei cognitionem supponit; nec appetitu *elicito*, qui talem supponit cognitionem: ergo. Ans. quoad 1 sic prob. Si omnes homines appeterent Logicam appetitu innato, talis appetitus frustraretur; sed talis appetitus, utpote datus à natura frustrari nequit: ergo. Prob. mai. Tuus

aliquis appetitus frustratur, quando non consequitur suum finem; sed appetitus innatus, si in omni homine reperiretur, non consequeretur suum finem: ergo. Quātum ad 2. verò partem prob. idem añs. sic. Plures homines notitiam aliquam habentes Logicæ, non solum illam non appetunt; sed illam odio prosequuntur: ergo nec omnes homines appetunt Logicā appetitu elicitō.

5 Resp. neg. min. & ad ejus prob. neg. añs. quantum ad utrāque partem. Et ad prob. 1. partis dist. mai. Tunc aliquis appetitus frustratur, quando non consequitur suum finem *in aliquibus salte*, conc. mai. quando non consequitur *in omnibus*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod appetitus innatus non sequitur ad conditiones individuantes Petri, vel Pauli, sed ad formam specificam hominis, ut homo est; cumque hæc in omni homine reperiatur, etiam, & appetitus innatus ad Logicam in omni homine reperitur. Ex quo minime sequitur, quod talis appetitus frustratur, quia ad hoc, quod non frustratur, sufficit, quod suum finem consequatur in aliquibus: admodum quo, ut appetitus innatus mulierum ad prolis conceptionem, & lapidum ad centum, non frustratur, sufficit, quod consequatur suum finem saltem in aliquibus. Et ratio omnium est, quia iste appetitus innatus, cum sequatur ad formam specificam,

quæ eadem est in omnibus, etiam & ipse appetitus in omnibus est idem. Ac proinde consequente Paulo Logicam, etiam consequitur Petrus, ut homo, licet non consequatur, ut Petrus.

Ad prob. verò 2. partis añs. Resp. dist. añs. Plures homines notitiam aliquam habentes Logicæ, illam odio prosequuntur, propter ipsam Logicam, neg. añs. Propter difficultates subjectivas illius acquisitioni annexas, conc. añs. & neg. conseq. Dicimus ergo nullum esse hominem qui habita aliquali notitia perfectionis Logicæ, ad illius appetitum elicitum quoad specificationem, nō necessiteretur: cum nullus suam perfectionem, qualis est Logica odio prosequatur. Unde si aliquis videtur odio prosequi Logicam, illamque acquirere recusat, est propter difficultates illi annexas non *objectivas*, nec *subjectivas*, quatenus media sunt ad acquisitionem Logicæ; nam prout sic, etiam sunt proprium bonum, propria perfectio hominis: sed solum prosequitur illas odio secundum se consideratas, & ut nocivæ sunt corpori. Proindeque nunquam sequitur odio prosequi ipsam Logicam. Admodum quo si aliquis prosequeretur odio *jejunium*, ut est medium ad consequendam virtutem, odio prosequeretur ipsam virtutem: si tamen prosequeretur odio *jejunium*, solum secundum se, & avocivum corpori, inferre non licet odio prosequi ipsam virtutem. Ob-

6 Obijc. 3. Si homines naturaliter appeterent Logicam, vel appeterent illam omnes æqualiter, ac alias scientias: vel magis, quam scientias alias: vel denique magis appeterent alias scientias, quam Logicam; sed videmus aliquos homines plus appetere Logicam, quam alias scientias; alios vero econtra: ergo nec appetitus ad Logicam, nec ad alias scientias, est hominī naturalis. Min. constat experientia. Mai. vero prob. Appetitus naturalis conveniens aliquibus, ratione formæ specificæ, eodem modo omnibus talis speciei competere debet: ergo.

Confirm. Si homo naturaliter inclinaretur ad Logicam, faciliter, & delectabiliter in illius acquisitionem tenderet; sed hoc est falsum, cum potius cum maxima difficultate illam acquirit: ergo. Prob. mai. Quia lapis naturaliter inclinatur ad centrum, faciliter, & delectabiliter tendit in illud: ergo pariter.

7 Resp. ad arg. quod hominis est duplex appetitus *individualis* videlicet, & *specificus*; ex quibus individualis est in hominibus valde diversus: unde secundum istum appetitum unus homo ad unā scientiam magis, quam ad aliam inclinatur. Appetitus tamen conveniens hominibus ratione formæ specificæ ad scientias, eodem modo in omnibus reperitur: omnesque ad scientias perfectiores, utpote, quia maiorem perfectionem continent intellectus, magis, quam ad Logicam inclinantur. Cum quo tamen fiat, quod secun-

dum quid, magis homines appetant Logicam; tum, quia magis expresse, quam alia scientia est discursiva: ac proinde magis conveniens cum natura intellectus humani, qui discursivus est. Tum, quia Logica est instrumentum generale ad omnium scientiarum acquisitionem; quia ratione homo, qui generaliter scire desiderat, specialiter appetit Logicam.

Ad confirm. vero Resp. neg. mai. & ad ejus prob. dist. ans. Quia lapis naturaliter inclinatur ad centrum, faciliter, & delectabiliter tendit in centrum; *quia precise*, neg. ans. quia, & quia habet *completam, & perfectam inclinationem*, conc. ans. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod cum inclinatio naturalis ad aliquem terminum, supponit principium completum, & perfectum, ad illam habendum, facit tendere faciliter, & delectabiliter in illum: scens tamen contingit, quando inclinatio tale principium non supponit. Cumque inclinatio in lapide ad centrum, ratione gravitatis supponat principium completum ad descendum, inclinatio tamen hominis ad Logicam non supponat tale principium, cum illi deficient plures species: hinc fit, quod licet lapis faciliter, & delectabiliter tendat in centrum, homo tamen cum maxima difficultate tendit in Logicæ acquisitionem.

QUÆST. II. UTRUM LOGICA SIT NECES-

saria ad alias scientias?

PRO huius dubij resolutione est notandum, quod Logica est

duplex, una naturalis, artificialis altera. Logica naturalis, nihil aliud est, quam quædam intellectus potestas, ad aliquam cognoscendam bonitatem consequentiam, & aliqua alia principia Logicæ, quæ lumine naturali possunt attingi. Logica, vero artificialis, est artificiosa cognitio bonitatis consequentiam, & aliorum, ad demonstrationem pertinentium, quæ solo lumine naturali non possunt attingi: sed ut cognoscantur, requiritur traditio præceptorum. In præsentī tamen quæst. sicut, nec in præc. non de Logica naturali, quæ sine dubio simpliciter necessaria est, inquirimus; sed solum de necessitate Logicæ artificialis ad alias scientias, investigamus.

2. Est notandum quod dupliciter aliqua res potest esse necessaria, ad aliquem finem, *simpliciter* videlicet, & *secundum quid*. Illud est necessarium simpliciter ad aliquem finem, sine quo finis nullatenus consequi potest: & hoc modo cibis est necessarius ad vitæ conservationem; quia sine cibo vita naturaliter conservari non potest. Illud vero est necessarium, tantum secundum quid, & ad melius esse ad aliquem finem, sine quo finis consequi potest, melius tamen, facilius acquiritur cum illo, quam sine illo: & hoc modo equus est necessarius, ad iter agendum; quia licet iter absolute possit fieri sine equo, melius tamen, & commodius cum

illo fit, quam sine illo.

3. Et supposito ut certo quod Logica est saltem secundum quid necessaria, ad acquisitionem aliarum scientiarum: cum hæc acquirantur media demonstratione, cuius natura melius sine dubio prævia Logica artificiali, quam sine illa cognoscitur; modo inquirimus, an etiam sit simpliciter, & omnibus modis necessaria ad talem finem?

4. Ultimo tandem, & maxime notandum est, quod aliqui distinguunt scientias in *esse perfecto*, & in *esse imperfecto*. Et dicunt, tunc scientias esse in statu perfecto, quando se extendunt, ad omnes conclusiones, & sciunt illas resolvere, usque ad prima principia, & illas ab argumentorum fallacia defendere: ac proinde, sciunt se scire. Tunc vero dicunt scientias esse in statu imperfecto, quando assensum quis præbet uni, vel alteri conclusioni ex præmissarum assensu convictus: non tamen scit illam in sua principia resolvere, nec à fallacia argumentorum defendere; quem assensum asserunt, esse simpliciter, & quoad substantiam, etiam non prævia Logica artificiali, vere scientificum, imperfectum tamen. Et de scientia in utroque statu considerata, præcedit difficultas; an videlicet Logica artificialis sit simpliciter necessaria, ad alias scientias habendas, tam in statu perfecto, quam in imperfecto consideratas, dummodo habeant veram rationem,

nem, & substantiam scientiæ?

5 Ad quod resolutorie dicendum est, *Logicam artificialem esse simpliciter, & omnibus modis necessariam, ad quamlibet acquirendam scientiam.* Hæc conclusio est expressa nostri Authoris SS. M. Soto hic q. 1. conclus. 2. merito quidem, cum fundamentum habeat in ipso Ang. Precep. qui 1. Post. lect. 1. sic loquitur: *Ars quedam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam scilicet homo in ipso actu rationis ordinate, & faciliter, & sine errore procedat: & hæc est ars Logica, idest rationalis scientia;* sed procedere sine errore, est de essentia cuiuscumque scientiæ, tam in statu perfecto, quam imperfecto: ergo sentit D. Tho. Logicam artificialem, esse simpliciter necessariam ad alias scientias acquirendas, tam in statu perfecto, quam imperfecto. Quam doctrinam confirmat B. Arb. Magnus his perspicuis verbis: *Nesciens Logicam, & si scire aliquid videatur, nescit tamen; cum rationem sui sciti, nesciat.*

Ex quibus testim. clara, & efficax pro nostra conclusione deducitur ratio, quæ sub hac forma proponitur. Ad habendam scientiam siue in statu perfecto, siue imperfecto, requiritur necessario assensus scientificus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus; sed talis assensus nequit haberi sine Logica artificiali: ergo ad habendam scientiã in quo-

cumque statu, est necessaria simpliciter. Mai. est certa: siquidem scientia actualis, est assensus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus. Min. vero sic prob. Nequit haberi assensus scientificus certus, & evidens conclusionis, quin certo, & evidenter cognoscatur bonitas consequentiæ; sed bonitas consequentiæ, nequit cognosci certo, & evidenter sine Logica artificiali: ergo. Prob. min. Nequit cognosci bonitas consequentiæ, quin prius cognoscantur principia prioristica, ad demonstrationem requisita; sed hæc nequeunt certo, & evidenter cognosci, sine artificiali Logica: ergo sine artificiali Logica non potest bonitas consequentiæ certo, & evidenter attingi. Mai. constat: siquidem, qui ignorat principia prioristica demonstrationis, ignorat præmissas, esse recte dispositas in modo, & figura; sed qui hoc ignorat, bonitatem etiam ignorat consequentiæ: ergo. Min. vero sic prob. Recta dispositio præmissarum in modo, & figura, nequit cognosci solo lumine naturali: ergo nequit cognosci certo, & evidenter sine Logica artificiali. Consequentia patet. Siquidem sola Logica agit de bonitate consequentiæ, & recta dispositione præmissarum. Ans. vero sic probat. Recta dispositio præmissarum in modo, & figura, est artificiosa; sed quod est artificiosum, nequit lumine naturali cognosci, cum sit extra illius spheram: ergo.

Dices, quod ad habendam scientiam, quoad speciem, & substantiam scientiæ, sufficit cognoscere bonitatem consequentiæ, & rectam dispositionem præmissarum, aliaque principia, tam prioristica, quam posterioristica *exerce*: non tamen requiritur talia cognoscere *signate*; cumque talis cognitio exercita prædictorum possit sine Logica artificiali haberi: hinc fit, quod ad habendam scientiam, Logica non est simpliciter necessaria.

Sed contr. ad habendam scientiam, requiritur juxta contrarios, cognoscere bonitatem consequentiæ, & rectam dispositionem præmissarum *exerce*; sed nequit intellectus omnia prædicta *exerce* cognoscere, & illa prius non cognovit *signate*: ergo ad habendam scientiam vere, & proprie talem requiritur, cognoscere bonitatem consequentiæ, & rectam dispositionem præmissarum *signate*. Prob. min. Cognoscere omnia prædicta *exerce*, vel est præcise exerceri ex parte objecti, & non percipi ab intellectu; vel est exerceri ex parte objecti, & simul ab intellectu cognosci; si primum dicatur, non sufficit ad scientiam, quia circa id, quod intellectus non percipit, nequit con. inci; si secundum dicatur, prius intellectus debet omnia prædicta cognoscere *signate*: ergo nequit intellectus omnia prædicta cognoscere *exerce*, quin prius illa cognoscat *signate*. Min. quantum ad

1. partem constat, quantum ad 2. vero sic prob. Implicat intellectum cognoscere *aurum*, vel *lapidem præciosum*, hic & nunc exerceri, seu exercite esse in aliquo artefacto si prius non sciat, quod sit verum aurum, & verus lapis præciosus: ergo nec intellectus potest percipere bonitatem consequentiæ, & rectam dispositionem præmissarum, hic, & nunc exerceri, nisi omnia prædicta prius *signate* cognoscat; cumque hanc cognitionem nequeat habere sine Logica, nec potest sine Logica veram scientiarum habere.

Nec valet dicere cum alijs, verum esse, quod ad habendam scientiam, requiritur, cognoscere omnia prædicta *signate*; ceterum ad hoc sufficit iamem naturale cum sola Logica præceptiva. *Non inquam valet*; quia ad habendam scientiam in quocumque statu, Logica præceptiva non sufficit: ergo est necessaria artificialis Logica. Prob. añs. Ad habendam scientiam in quocumque statu, requiritur non solum cognoscere præmissas, & conclusionem, quoad substantiam, sed etiam requiritur, illas cognoscere, quo admodum, & dispositionem certo & evidenter; sed ad hanc cognitionem non sufficit Logica præceptiva: ergo. Mai. constat: si quidem conclusio cognosci non potest certo, & evidenter, nisi certo, & evidenter cognoscantur præmissæ, & illarum dispositio.

Min. verò sic prob. Omnia prædicta non possunt cognosci certo, & evidenter, nisi per demonstrationem; sed Logica præceptiva, ut talis, demonstrativa non est: ergo omnia prædicta non possunt certo, & evidenter cognosci cum sola Logica præceptiva. Prob. mai. Non possunt omnia prædicta certo, & evidenter cognosci, nisi per attributionem, & conformitatem ad regulas artis; sed hoc fit per varā demonstrationē: ergo.

6 Obijc. 1. Logica est habitus; sed habitus non datur ad simpliciter, sed ad faciliter: ergo, & si Logica sit secundum quid, & ad melius esse necessaria, non tamen est necessaria simpliciter. Prob. min. Hæc differentia versatur inter habitum, & potentiam, quod potentia datur ad simpliciter: habitus vero ad faciliter operadū: ergo.

Resp. conc. mai. dist. min. sed habitus non datur ad simpliciter absolute, conc. min. non datur ad simpliciter tali modo, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod tam habitus, quam potentia sunt quid necessarium simpliciter, ad cognoscendum; aliter tamen, & aliter; nam potentia requiritur ad aliquid absolute cognoscendum, habitus vero est necessarius, nō ad cognoscendū absolute, sed tali modo, hoc est scientificè; quia sine habitu Logica, nihil potest scientificè cognosci, ac proinde Logica, & si sit habitus, est ad alias scientias simpliciter necessaria.

7 Obijc. 2. Si Logica esset ad alias scientias simpliciter necessa-

ria, maximè, ut illis præberet modum procedendi; sed ad hoc necessaria non est: ergo nullo modo est simpliciter necessaria. Prob. min. Nullus datur habitus practicus, modū præbens procedēdi omnibus habitibus practicus: ergo nec datur speculativ. practicus, modū præbens procedēdi omnib. habitibus speculativis.

Ad hoc arg. poterat resp. neg. añs. quia etiam ad habitus practicos prærequiritur prudentia, modum illis saltem, quoad circumstantias, præbens. Resp. tamen conc. antec. paritatis, neg. conseq. Et ratio disparitatis est, quia habitus practici, non conveniunt in modo procedendi, sed quilibet habet suum modum procedendi valde diversum; ideoque, non potest dari unus habitus practicus, illis modum procedendi præbens. At vero habitus speculativi conveniunt in modo procedendi; quia omnes procedunt demonstrative, & modo resolutorio, resolvendo videlicet suas conclusiones, usque ad prima principia; & ideo potest dari unus habitus speculativus, qualis est Logica, modū præbens procedēdi omnibus habitibus speculativis.

8 Obijc. 3. Potest quis habere assensum scientificum certum, & evidentem sine Logica artificiali. ergo. Prob. añs. Si alicui ignorant. Logicam fiat clarissima demonstratio, v.g. ista: *omne totū est majus sua parte; sed universum est totū*; ergo *universum est majus sua parte*: talis homo certo, & evidenter assentiretur præmissis, & cōcl. ergo.

Prob. añs. Talis homo evidenter cognosceret præmissas, & bonitatem consequentiæ: ergo. Añs. quoad 1. partem patet. Nam præmissæ prædictæ demonstrationis, sunt lumine naturali notæ: ergo. Quoad 2. vero part. sic prob. Bonitas consequentiæ est de essentia consequentiæ, sed quælibet essentia solo lumine naturali cognoscitur: ergo.

Confirm. qui certo, & evidenter cognoscit præmissas esse veras, & conclusionem ex illis inferri, habet assensum quoad substantiam scientificum; sed sine Logica artificiali potest hoc quis certo, & evidenter cognoscere: ergo & habere hujusmodi assensum scientificum. Cætera patent, & min. quoad 1. part. constat ex dictis: quoad 2. vero sic prob. Conclusionem inferri ex præmissis nil aliud, quam quod extrema, quia identificata cum medio, identificentur inter se; sed hoc certo, & evidenter potest cognosci sine Logica artificiali: ergo. Prob. min. Hoc principium: *quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, est lumine naturæ notum; ac proinde sine Logica evidenter cognoscibile: ergo cognoscens evidenter sine Logica artificiali, quod extremo aliqua identificantur cum tertio, etiam certo cognoscet identificari inter se. *Tunc sic*; sed qui sine Logica certo, & evidenter cognoscit præmissas esse veras, certo & evidenter cognoscit extrema identificari cum medio

in præmissis: ergo, & sine Logica certo, & evidenter cognoscit extrema, quia identificata cum medio, identificari inter se.

Resp. ad arg. neg. añs. ad cuius prob. dist. añs. Talis homo certo, & evidenter assentiretur præmissis, & conclusionis *in sui existimatione*, conc. añs. *in rei veritate*, neg. añs. Dicimus ergo, quod facta alicui tali demonstratione, vel simili, non haberet in rei veritate assensum certum, & evidentem conclusionis, licet existimaret, se illum habere; quia licet cognosceret præmissas, & conclusionem, quantum ad substantiam solo lumine naturali, non tamen illas attingeret certo, & evidenter quoad modum, & artificiosam dispositionem: cum eo ipso, quod careat Logica artificiali, ignoret omnia principia, tam prioristica, quam posterioristica, & quibus defectibus, vel fallacijs possit subiacere; quod totum docet Logica, & lumen naturale non pertingit, nec Logica præceptiva, ut diximus: ac proinde solam nutanter, & formidolose assentitur. Cujus signum est, quod, vel levi fallacia à certitudine, quam ipse existimabat habere facillime dimovebitur, & in oppositū deducetur assensum, vel saltem de illo, quem habebat incipiet dubitare. *Ex quo patet solutio à 1. prob. añs. quæ sic in forma dist. est.* Præmissæ sunt lumine naturæ notæ, quoad substantiam, & 1. intentionaliter ac-

ceptę, conc. añs. quoad modum artificiosum, & 2. intentionaliter sumptę, neg. añs.

Ad 2. vero prob. Resp. admissa mai. dist. min. quęlibet essentia solo lumine naturali cognoscitur, si sit essentia *absoluta*, & *naturalis*, conc. min. si sit essentia *artificialis*, neg. min. & consequ. In primis enim admissimus mai. quia non est satis compertum, an bonitas consequentię sit ejus essentia, vel potius illius passio demonstrabilis per Logicam, supponens artificiosam dispositionem. Hęc enim videtur vera causalis: *sylogismus in barbara est bona consequentia, quia est recte dispositus in modo, & figura*. Sed dato, quod bonitas consequentię sit de illius essentia, adhuc non convincitur posse cognosci solo lumine naturali; quia licet lumen naturę extendatur ad essentias absolutas, & naturales; non tamen se solo potest extendi ad attingendos essentias artificiales; quia istę sunt extra ejus spheeram: ut patet in essentia artificiali domus, quę sine arte domificandi, per solum lumen naturale cognosci non potest: cumque bonitas consequentię, & si de illius essentia sit, sit essentia artificialis: hinc fit, quod non possit attingi solo lumini naturali, & sine arte syllogizandi.

Ad confirm. Resp. conc. mai. & min. quoad 1. part. in sensu jam explicato, neg. quoad 2. & ad prob. dist. añs. ult. discut. hoc

principium. Et signate, & secundum se sumptum, conc. mai. *exerce*, & ut *sylogistice* dispositum, neg. añs. & dist. consequ. claritatis gratia, cognoscet extrema identificari inter se *eo modo*, quod cognovit identificari cum tertio, cōc. consequ. *aliter*, neg. consequ. Dicimus enim, quod sicut præmissę secundum se, & quoad substantiam possunt non pertinere ad Logicam, sed à lumen naturale, vel ad alias scientias: non tamen si considerentur ut dispositę ad demonstrative inferendum; ita supradictum assignatum principium signate, & ut *quod* sumptum ad lumen naturę, & non ad Logicam attinet: sed prout sic unico judicio attingitur secundum omnes suas partes; proindeque nec una propter aliam, seu una, ut ex altera illata, cognoscitur. Ceterū, si sumatur ut *exerce* exemplificatum, & ut artificiose dispositum in hoc, vel illo demonstrativo sylogismo; tunc, & attingitur multiplici assensu secundum suas partes, & una pars cognoscitur, ut ex altera deducta: sed, ut sic sumptum, relatum principium ad solum lumen naturale non pertinet, nec sine arte demonstrandi, qualis est Logica, certo cognoscivalet; quia sic includit artificiosam dispositionem in modo, & figura, quę sine Logica artificiale certo cognosci non potest. Ex quo ad min. subsumpt. Resp. dist. illam. Cognoscit extrema identificari cum medio *pure materialiter*

exercito in præmissis, & præcise à dispositione, conc. min. cum medio *ut artificiose disposito* ad demonstrative inferendum, neg. min. & absolute conseq. Quia cognoscere extrema idētificari inter se, quia identificata cum medio, dicit etiam cognitionem certam ipsius formæ artificiosæ, sine qua mediū demonstrandī non exerceret causalitatem, & vim suam inferendi.

9 Idem dicendum videtur (ut sic contrariorum replicæ occurramus) de qualibet alia simili *positione*, seu propositione necessaria, & per se nota: ut de hac v. g. *si homo currit movetur*. Hæc enim conditionalis, cum nihil ponat in esse, sed solum dicat essentialē connexionem duorum, formaliter includitur in absoluta necessaria, scilicet, *omne currens movetur*. Unde, sicut ista, quia *per se nota*, quo ad substantiam, & secundum se sumpta, ad lumen naturale pertinet: ita conditionalis *signata*, & quatenus partes illius unico iudicio attinguntur, pertinet ad idem lumen. Si vero accipiat, ut exercetur, & disponitur per modum discursus demonstrativi, in hoc v. g. syllogismo: *omne, quod currit, movetur; homo currit: ergo movetur*; tunc & pluribus assensibus attingitur secundum suas partes, & una ut ex altera deducta: ac proinde, sic sufficiens est causare scientiam. Sed, cum prout sic necessario includat rectam dispositionem ad demonstrative inferendum, non ad solum lumen natura-

le, sed etiam ad ipsam Logicam pertinet, illius illationem, & connexionem essentialē certo, & evidenter cognoscere; quia licet hæc connexio luceat expressius in prædicto syllogismo: hoc est solū respectu habentis certam, & signatam cognitionem de recta ejus dispositione: quæ cognitio nullatenus sine artificiali Logica haberi potest.

Et horum omnium potissima ratio (ni fallimur) est differentia, quæ inter intellectum, ut intellectus, & ipsum, ut ratio est, reperitur. Nam ut discursivus procedit per motum discretum via inventionis de veritate immediata ad mediatam, & de noto, ad ignotū. Unde, ut in processu demonstrativo reddatur intellectus securus, & sit certus de veritate ignota, & nō immediate apparente, sed inventa ex vi medijs syllogistici, necessario requiritur, quod via resolutionis, tam ex parte materiæ, quam ex parte formæ demonstrationis certificetur; quia materia ipsa præcise, & se sola signate cognita ad hoc non potest esse sufficiens: cum multoties in pluribus syllogismis reperiat materia demonstrationis; & tamen propter aliquam defectam rectæ dispositionis, quem syllogizans ignorat, nō demonstrative concluditur; & ideo intellectus debet etiā certificari de ejus recta dispositione: quam certitudinem, & evidentiam habere non potest, nisi per signatam, & scientificam cognitionem formæ syllogis-

gifficæ, ut inter probandam conclusionem propugnauimus. Secus autem evenit in hijs, quæ ad intellectum, ut intellectus est, attinent. Hæc enim, cum sine discurſu, & immediate in ſe ipsis ab intellectu attingantur, ſi propoſitiones ſint neceſſariæ, & per ſe notæ, ſtat inexpliſcatis terminis apparet elare illarum connexio eſſentialis, & per evidentiam rei in ſe ipſa, quam intellectus habet medio lumine principiorum, ſit omnino ſecurus de veritate propoſitionum: quamvis hæc ſit illarum paſſio, quæ ut talis alias poſſit per Logicam demonſtrative probari. Quare non eſt neceſſe ad huiusmodi propoſitionum veritatem certo cognoscendam, quod ſciatur, quid ſit ſubjectum, quid prædicatum: ſeu quod ſignate cognoscatur forma artificioſa in illis reperta, ſed ſufficit quod in eis pure exerceatur. Per quod patet ſolutio ad paritatem de veritate propoſitionis, quæ ab oppoſita ſententia ſolet adduci.

10 Obije. 4. Si Logica eſſet ſimpliciter neceſſaria ad alias ſcientias acquirendas, ad acquirendam ipſam Logicam requireretur alia Logica, & ad iſtam alia, & ſic in infinitum; ſed hoc non eſt dicendum: ergo nec quod Logica ſit ſimpliciter neceſſaria ad alias ſcientias acquirendas. Prob. ſequel. Ideo ad alias ſcientias acquirendas Logica eſſet ſimpliciter neceſſaria, quia acquiruntur media demonſtratione; ſed etiam Logica acquiritur media demonſtratione: ergo ſi ad acquirendas alias ſcientias eſ-

ſet neceſſaria Logica, etiam ad acquirendam ipſam Logicam eſſet neceſſaria alia Logica.

Reſp. in primis inſtando arg. Prudentia namque neceſſaria eſt, ad alias virtutes morales habendas, & earum actus exercendos; & tamen ad primum actum prudentiæ non eſt neceſſarius habitus prudentiæ: ergo pariter, licet Logica habitualis ſit neceſſaria ad alias ſciētias, & earum actus exercendos, ad primum actum Logicæ non eſt neceſſarius, alijs habitus Logicæ, nec alia diſtincta Logica. Et ratio utriuſque eſt, quia ubi ſ rationis formalis non datur alia ratio formalis, nam ad videndum lucē, non requiritur alia lux. Cumque Logica, & prudentia ſint rationes formales, Logica reſpectu aliarum ſcientiarum, & prudentia reſpectu moralium virtutum, hinc eſt quod ad primum actum prudentiæ non requiritur alia prudentia, nec ad primum actum Logicæ eſt neceſſaria alia Logica.

Deinde Reſp. informa ad arg. neg. ſequel. & ad prob. conc. mal. diſt. min. acquiritur demonſtratione *utcumque*, neg. min. *exercita circa ſe ipſam in actu ſignato*, conc. min. & neg. conſeq. quia licet ad alias ſcientias requiratur, quod præcedat *formaliter* habitus Logicæ, ad ipſam Logicā ſufficit, quod præcedat ipſa *virtualiter*, ut de facto contingit: præcedit namque in ſuis principijs, quia prima demonſtratio Logicæ, neceſſitate cogente, debet eſſe exercita circa demonſtrationem in ac-

actu signato, sub hac forma *omnis syllogismus constans præmissis certis, & evidentibus, & recto ordine dispositis generat scientiam; sed demonstratio est huiusmodi: ergo demonstratio generat scientiam.* In qua demonstratione consequentia inferitur ex illo principio *dici de omni: mai. est diffinitio syllogismi perfecti.* Et denique min. constat ex ipsa diffinitione *demonstrationis*, qua demonstratione supposita, antequam intellectus habeat formalem assensum conclusionis, præcedit tamen in assensu præmissarum virtualis conclusionis cognitio. Præceditque habitus, non formaliter, cum per ipsam demonstrationem generetur, sed ut virtualiter contentus in principiis: & ut sic virtualiter existens ad 1. demonstrationem Logicæ concurrat, licet ad alias scientias concurrat, ut formaliter existens. Et exemplum est in habitu *prudentiæ* qui ad 1. actum prudentiæ, solum concurrat, ut virtualiter existens, ad actus tamen aliarum virtutum concurrat, ut formaliter existens.

Dices: prima demonstratio in qualibet scientia debet esse circa suum objectum formale adæquatum in communi: cum 1. & per se inclinatur scientia in cognitionem illius; sed objectum adæquatum formale Logicæ non est ipsa demonstratio, sed modus sciendi in communi: ergo sine fundamento asseritur. 1. demonstrationem in Logica debere exerce-

ri circa se ipsam in actu signato consideratam: & maxime cum de facto in Logica ante tractatum de parte demonstrativa plures aliæ demonstrationes tradantur.

Resp. dist. mai. 1. demonstratio debet esse circa objectum adæquatum, *si necessitas oppositum non requirit*, conc. mai. *dum necessitas oppositum requirit*, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Sicut enim natura inclinatur, ut ab imperfectioribus exordium sumatur in suo naturali processu: & tamen aliquando propter necessitatem, & dependentiam à perfectioribus incipit: & sicut etiam ars imitans naturam, & si inclinatur, ut à facilioribus incipiat doctrinalis ejus processus, propter dependentiam tamen econtrario aliquando procedit: qua ratione inter scientias à Logica incipimus, etiam si hæc sit difficillima; sic eodem modo proportionabiliter dicimus, quod licet inclinatio primaria scientiæ sit circa suum adæquatum objectum: propter eandem tamen necessitatem cogimur incipere intra ipsam Logicam, via scientiæ, & resolutionis ab ipsa demonstratione in actu signato considerata; licet via inventionis, & doctrinæ in Logica à termino incipiamus. Unde omnes aliæ demonstrationes, si quæ sunt in Logica ante supra assignatam demonstrationem, non sunt scientificæ formaliter, sed pure doctrinaliter, & per fidem Magistro præstitam, traduntur. *Nec ad hoc, ut*

1. assignata demonstratione generetur habitus formalis Logica, necesse est, ut ipsa præcedat dirigens formaliter: qualiter ad alias scientias necessario præcedit: sed sufficit, quod ipsa, virtualiter, & ut in præmissis præcontenta sine directione aliqua formali ad 1. illam demonstrationem concurrat. Quod non est inconveniens, nec hoc exigit distinctionem actualem dirigentis à directo.

11 Tandem objic. Logica non requiritur ad alias scientias, nisi tanquam *ars*, & instrumentum, illas acquirendi; sed *ars* non est simpliciter necessaria, ad effectum artis: ergo nec Logica, ad alias scientias, est necessaria simpliciter. Prob. min. Secundum Phil. 9. Metaph. text. 7. *Addiscens artem operatur actionem artis sine arte*. Quam doctrinam explicans D. Tho. ibi. lect. 2. sic loquitur: *Quia potest homo aliquammodo exire in scientia, & virtutis actum, antequam habeat habitum scientia, & virtutis, quo adepto perfecte operatur*: ergo.

Resp. ad hoc arg. explicando Phil. addiscens artem operatur opera artis, sine arte, *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Verum namque est, quod potest aliquis facere demonstrationem sine Logica materialiter tantum, non tamen formaliter; quia ad hoc erat necessarium, cognoscere illam, ut veram demonstrationem; ac proinde, & cognoscere præmissas, esse

recte dispositas in modo, & figura, & etiam cognoscere bonitatem consequentia. Cumque hoc, ut diximus, sine Logica non cognoscatur: hinc est, quod intellectus attingeret demonstrationem materialiter, non tamen formaliter. Admodum quo, qui *lapidem præciosum* non cognosceret, & haberet in manu, tangeret, & cognosceret lapidem præciosum materialiter; minime vero formaliter. In quo sensu explicandus est etiã D. Tho. vel quod solum intendit, quod actus aliquis scientificus Philosophia possit haberi sine proprio habitu ipsius Philosophia, quod verissimum, & necessarium est in omni primo actu, quo habitus scientificus generatur; non tamen intendit Ang. Mag. aliquem actum scientificum haberi posse sine Logica scientia.

12 Ex dictis in tota hac questione inferitur, Logicam non solum, ut utentem, sed etiam, ut docentem esse necessariam, ad omnes alias scientias; quia, cum omnes illæ acquirantur media demonstratione, in qua Logica utens exerceatur, ad demonstrationis essentiam, & passionem cognoscendam, non solum ad alias scientias Logica, ut utens, sed etiam, ut docens est necessaria. Unde licet finis intrinsecus Logicae docentis, sit proprii sui objecti naturam, & passionem indagare, finis tamen illius extrinsecus est, per exercitium Logicae utentis,

tis, omnium aliarum scientiarum acquisitioni deservire.

QUÆST. III.

UTRUM LOGICA SIT PRIUS,
quam omnes alie scientie, ac-
quirenda?

Non intendimus hic indagare ordinem scientiarum omnium, quoad sui acquisitionem inter se; quia hoc ad Metaphysicam pertinet; sed solum de Logica inquirimus, an sit omnibus alijs scientijs prius acquirenda? Quæstio quidem ex dictis in præcedenti facilis. Unde resolutorie est dicendum, *Logicam prius, quam omnes alie scientie, esse acquirendam.*

Concl. hæc, est expressa nostri Authoris Sapientissimi M. Soto q. 1. Proæmiali concl. 4. estque communis tam inter aditruentes necessitatem illius simpliciter ad alias scientias, quam inter eos, qui solum esse necessariam secundum quid sentiunt. Prob. que 1. ex Phil. 2. Metaph. text. 15. ubi sic loquitur: *Absurdum est simul querere scientiam, & modum sciendi*: hoc est prius debet adquiri modus sciendi, quam scientia; sed nomine modi sciendi secundum D. Tho. opusc. 70. intellexit Phil. Logicam: ergo juxta Phil. & Ang. Mag. Logica est prius, quam alie scientie, acquirenda.

Ratione vero prob. concl. sic. Illa scientia prius debet acqui-

ri, quæ tradit modum acquirendi alias scientias; sed Logica, sive sit simpliciter, sive secundum quid necessaria, tradit modum acquirendi alias scientias: ergo debet prius, quam omnes alie scientie, acquiri. Mai. constat; siquidem prius est scire modum faciendi aliquam rem, quam illam facere; min. vero sic prob. Alie scientie acquiruntur, media definitione, divisione, vel argumentatione; sed sola Logica docet definire, dividere, & argumentare: ergo.

3. Prob. concl. ab imperfectioribus est incipiendum; sed Logica est imperfectior alijs scientijs: ergo ab illa est incipiendum. Min. constat: siquidem perfectio scientie sumitur ab objecto. Mai. vero sic prob. Intellectus noster in ad discendo, est agens naturale procedens de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum; sed agens naturale procedens de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum, ab imperfectioribus incipit, ut patet in generante, qui prius generat formam embryonis, quam rationalem: ergo.

2. Obijc. 1. A. facilioribus est incipiendum; sed Logica est difficilior alijs scientijs: ergo ab illis, & non à Logica est incipiendum. Prob. min. Logica agit de ente rationis tanquam de proprio objecto; sed ens rationis, utpote minime entitatis, est difficilioris cognitionis: ergo, & ipsa Logica est difficilior.

Respo

Resp. dist. mai. A facilioribus est incipiendum, si faciliora non dependant à difficilioribus, conc. mai. si à difficilioribus dependant, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet Logica difficilior sit, ab illa tamen est incipiendum, quia cum sit necessaria simpliciter, vel saltem secundum quid, aliæ scientiæ ab illa dependent; ac proinde ab illa debemus incipere, necessitate cogente. Quæ solutio est expressa D. Tho. opusc. 70. ar. 2. ad 3. his verbis: *Necessitas requirit, ut in addiscendo incipiamus à Logica, licet non sit facilior alijs scientijs, quia aliæ scientiæ ab illa dependent.* Et instantia argumenti est in dispositionibus ad aliquam formam, quæ licet difficilius introducantur in materia, quam ipsa forma, debent tamen prius introduci, propter eandem rationem.

3 Obijc. 2. Omnes scientiæ dependent à Metaphysica: ergo Metaphysica, & non Logica est prius acquirenda. Prob. añs. Metaphysica tribuit omnibus scientijs sua principia, vel saltem principia aliarum scientiarum probat, & explicat, ut inquit D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 8. sed quælibet scientia, ac perinde, & Logica requirit sua principia probata, & explicata: ergo.

Resp. cum Ferrariensi 1. contra gent. cap. 4. dist. añs. Omnes scientiæ dependent à Metaphysi-

fica in conservari, conc. añs. in acquiri, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod Logica, & omnes aliæ scientiæ, non dependent à Metaphysica in sui acquisitione; quia ad hoc omnes habent sua principia, quoad substantiam per lumen naturale, & quoad modum per Logicam cognita; unde solum pendent à Metaphysica, quantum ad sui conservationem; quatenus si negatur aliquod principium scientiæ particularis, probatur, & explicatur, per principia universaliora Metaphysicæ; ideoque non prius Metaphysica, sed Logica, à qua ipsa Metaphysica in sui acquisitione dependet, est prius acquirenda. Unde sequitur, quod quando dicitur, quod *concurrit ad conservationem, concurret etiam ad productionem*, debet intelligi de illo, quod concurret concursu simpliciter necessario, qualis est concursus Dei, non tamen de illo quod concurret concursu necessario tantum secundum quid. Ut patet in fide, quæ ut facilius conservetur dependet à Theologia, & tamen, ut absolute sit, non dependet ab illa.

4 Obijc. 3. Illa scientia debet prius acquiri, cujus objectum est prius cognoscibile; sed objectum Logicæ, non est prius cognoscibile, quam objectum aliarum scientiarum: ergo nec Logica debet priusquam

alia scientiæ acquiri. Prob. min. Objectum Logicę est ens rationis, & objectum aliarum scientiarum, entia realia; sed ens rationis non est prius, quam ens reale cognoscibile: ergo. Prob. min. Ens rationis dependet in sui cognitione ab ente reali cum per connotationem, & ad similitudinem illius cognoscatur: ergo.

Resp. dist. ultim. añs. Ens rationis dependet in sui cognitione *absoluta* ab ente reali, conc. añs. in sui cognitione *scientifica*, neg. añs. & conseq. Ens namque rationis potest dupliciter cognosci, cognitione videlicet absoluta, & cognitione scientifica: si primo modo cognoscatur, certum est, quod dependet ab ente reali; quia talis cognitio sequitur, & fundatur supra ejus entitatem absolute consideratam, & cum illa proportionatur. Et cum in hac entitate ab ente reali dependeat ens rationis, non est dubium, quod in sui cognitione absoluta etiam dependet: non tamen in sui cognitione scientifica; quia hæc requiritur ad entitatem, ut connexam cum passionibus. Cumque ens rationis tam simpliciter connectatur cum suis passionibus, ac ens reale cum suis: hinc est, quod in cognitione scientifica, non dependet. Et instantia est in *accidenti*, quod quidem in esse entis dependet à substantia, in esse tamen scibilis à Metaphysica, nullatenus ab illa dependet.

1 Contr. hanc tamen solut. re-

plic. Cognitio scientifica entis rationis nihil aliud est, quam cognoscere ens rationis, ut connexum cum passionibus; sed ut quis passionem de ente rationis demonstraret, requiritur, quod prius passionem de ente reali demonstraverit: ergo non solum ens rationis, in sui cognitione absoluta dependet ab ente reali, sed etiam dependet in sui cognitione scientifica. Prob. min. Non solum aliquis ens rationis admodum entis realis debet cognoscere, sed, & passionem, quas de ipso demonstrat, admodum passionum entis realis debet cognoscere; quod non potest aliter contingere, quam aliquas passionem de ente reali demonstrando: ergo.

Confirm. Ens rationis juxta solutionem datam, non est 1. cognoscibile: ergo nec est 1. scibile. Prob. hæc conseq. Bene valet: *ens rationis non est cognoscibile: ergo non est scibile*: ergo etiam valet ens rationis non est 1. cognoscibile: ergo non est 1. scibile. Pater conseq. Nam in primis arguitur ab antecedenti ad consequens, cum eodem addito. *Tum etiam*; quia arguitur à superiori ad inferius, negative: ergo si 1. consequentia bona est, etiam 2.

6 Ad replic. Resp. dist. ultim. añs. Debet cognoscere passionem entis realis *quoad an est*, & aliqua sibi tradente conc. añs. Debet illas cognoscere *scientificæ*, neg. añs. & conseq. Verum namque est, quod, ut quis cognoscat scienti-

fice

fice ens rationis, & passiones de illo demonstret, requiritur, quod prius aliqualiter, aliquo sibi tradente, cognoverit aliquod ens reales suas habere passiones, & connexionem necessariam cum illis, ut postea cognoscat passiones entis rationis, & connexionem entis rationis cum illis, admodum passionis, quam absolute, & non scientifice cognovit, entis realis. Quod sufficit, ut passiones de ente rationis possint de illo postea demonstrari scientifice: ac proinde semper est verum, ens rationis in sui cognitione absoluta dependere ab ente reali, minime vero in sui cognitione scientifica.

7 Ad confirm. vero resp. conc. 1. conseq. neg. 2. Licet namque, bene valeat, ens rationis non est cognoscibile: ergo nec est scibile; non tamen valet, non est 1. cognoscibile: ergo nec est 1. scibile; licet in utraque arguat. à superiori ad inferius negative. Et ratio est, quia in 2. conseq. nō arguit. à superiori ad inferius pure negative, sed partim negative, & partim affirmative, ratione illius additi *primum*; quia partim exponitur affirmative, & partim negative: sicut, & propositiones de ly *incipit*, ut in dialectica notabimus; ac proinde in consimilibus propositionibus vitatur locus arguendi à superiori ad inferius. Quia sicut non valet: *Petrus non incipit esse coloratus*: ergo non *incipit esse albus*; nec ista: *Adamus non fuit 1. creatura*: ergo non *fuit*

1. homo; ita non valet: *ens rationis non est 1. cognoscibile*: ergo non *est 1. scibile*; quia in omnibus his consequentijs potest dari aūs. verum, & consequens falsum. Tota hæc doctrina est D. Tho. 3. p. q. 16. ar. 9. ad 2. ubi expresse affirmat in prædictis propositionibus non tenere locū arguendi à superiori ad inferius: & ideo negat ibi, hanc consequentiam, *Christus incipit esse homo*: ergo *Christus incipit esse*; licet videatur argui ab inferiori ad superius affirmative.

QUÆST. IV.

UTRUM HABITUS LOGICÆ
docentis, & utentis realiter
distinguantur?

U Num in hac quaestione supponimus, & aliud inquirimus; supponimus namque Logicam dividi in *docentem*, & *utentem*, quæ divisio traditur pluries à D. Tho. præsertim 4. Metaph. lect. 4. & à nostro Authore Mag. Soto q. 2. Proœmiali. Logica igitur docens est illa, quæ tradit, & docet omnia præcepta logicalia. Logica vero utens est, quæ executioni mandat tales regulas, & præcepta. Admodum, quo ars domificatoria primo prescribit regulas docendo, quomodo sint disponenda materialia; quibus regulis traditis, opus exequitur: & secundum primum munus, dicitur *docens*, & secundum secundum munus dicitur *utens*.

2 Dividiturque Logica in *docentem*, & *utentem* non solum, ut partem topicam, & probabilem

continet, ut existimant aliqui, sed in tota sua latitudine accepta, prout partem etiam continet demonstrativam, nam secundum utramque partem, Logica docet, & Logica utimur; non minus enim utimur præceptis à Logica demonstrative traditis, cum in illa, vel in alia scientia demonstrationes facimus, quam utimur præceptis Logicæ, cum probabiles, & Topicas rationes, ad aliquid probabiliter inferendum conficimus.

3. Sed adversus hanc veritatem est difficile testimonium D. Tho. 4. Metaph. lect. 4. ubi sic loquitur: *In parte Logicæ, quæ dicitur demonstrativa, sola doctrina pertinet ad Logicam, usus vero ad Physicam, & ad alias scientias particulares; pars autem Logicæ tentativa, & sophistica habent doctrinam, & usum*: ergo Logica secundum partem demonstrativam, non dividitur in docentem, & utentem; secundum Ang. Mag.

Tamen concessa, ut jacet, autoritate D. Tho. neg. conseq. Duplex, namque in alijs scientijs usus Logicæ potest reperiri, primus, cum in alijs scientijs utimur demonstrationibus, vel rationibus probabilibus, quarum constructionis formam, & naturam, docet Logica, prout ad partem demonstrativam, & probabilem extenditur, & ut ab hoc usu Logica denominatur *utens*, Logica in tota sua latitudine, in

docentem, & utentem dividitur. Secundus specialis usus Logicæ in alijs scientijs potest esse, quando non solum utuntur modo syllogizandi, & discurrendi à Logica tradito, sed, & ab ipsa Logica accipiunt aliqua principia; & talia principia alijs scientijs præbere solum competit Logicæ, secundum ejus partem Topicam, & probabilem; & nullatenus secundum ejus partem demonstrativam; & ideo quatenus ab hoc usu *utens* denominatur, non in tota sua latitudine dividitur, sed solum secundum partem Topicam, & probabilem in docentem, & utentem dividitur. Et hoc, & non amplius intendit D. Tho. in prædicto testimonio, ut se explicat ipse Angelic. Magist. opusc. 70. art. 1. & exemplum ponit 1. Posth. lect. 20. ubi potest videri.

4. His suppositis, inquiremus: qualiter Logica docens, & utens, inter se distinguantur? Pro cuius resolutione supponendum est, distinctionem esse duplicem; unam realem, & alteram rationis. Distinctio realis est eorum, quæ ex se, & antecedenter ad divisionem per intellectum factam, sunt inter se diversa, & distincta. Quæ adhuc est triplex, una entitativa, alia modalis, & alia virtualis, seu fundamentalis. Distinctio realis entitativa, est illa, quæ inter entitatem, & entitatem versatur, v. g. inter Petrum, & Paulum.

Rea-

Realis modalis est, quæ versatur inter entitatem, & modum, v. g. inter Petrum, & ejus sessionem; vel inter modum, & modum, inter sessionem, & elevationem. Distinctio realis virtualis, seu fundamentalis, consistit in una entitate pluribus æquivalente. Quæ distinctio solet accipi tripliciter. 1. Pro æquivalentia unius, & ejusdem rei ad plura inter se realiter distincta, in ordine ad causandos varios effectus, vel præstando diversa munera. Qualiter anima rationalis dicitur virtualiter distingui à se ipsa. 2. Potest accipi virtualis distinctio pro fundamento, quod una, & eadem res præbet intellectui, ut in illa multipliciter quendam concipiat. 3. Denique pro capacitate unius, & ejusdem rei ad suscipiendam realiter, & ante operationem intellectus prædicata ex se contradictoria sine contradictione.

Distinctio vero rationis reperitur inter illa, quæ solum per operationem intellectus actualiter distinguuntur, quæ adhuc est duplex, una *rationis ratiocinantis*, seu sine fundamento in re; alia vero *rationis ratiocinatae*, seu cum fundamento in re. Distinctio rationis ratiocinantis, est illa, ad quam intellectus nullum ad invenit fundamentum in rebus, ut cum distinguit Petrum à semetipso, quæ distinctio *quimerica* vocatur. Distinctio

rationis ratiocinatae est illa, ad quam intellectus aliquod adinvenit fundamentum in rebus, ut quando distinguit rationem genericam *animalis*, à ratione specifica *rationalitatis*. Inquirimus ergo, quæ distinctio ex his, habitus Logicæ docentis, & utentis inter se distinguantur? An realiter entitative, an realiter formaliter, ut vult Scotus, an vero solum distinguantur per rationem?

5 Pro cujus resolutione dico. 1. *Logica docens, & utens, non distinguuntur realiter entitative.* Hæc conclusio est omnium communis, & probatur ratione fundamentalis sic. Quando duo actus se habent ordine quodam, unus videlicet, ut primarius, & alter, ut secundarius, & secundarius, non addit novam difficultatem supra primum, ab eodem indivisibili habitu entitative eliciuntur; sed actus Logicæ docentis, & utentis, sunt actus hujusmodi: ergo ab eodem indivisibili habitu entitative eliciuntur. Mai. constat exemplis, nam quia amor Dei, & proximi se habent ordine quodam, amor Dei, ut primarius, & amor proximi, ut secundarius, & amor proximi, non addit novam difficultatem supra amorem Dei, ab eodem indivisibili habitu entitative *charitatis* eliciuntur. Similiter, quia

actus sperandi gloriam animæ, & gloriam corporis ita se habent, ab eodem entitative habitu *spei* eliciuntur : ergo.

Min. vero habet duas partes probandas, & quoad 1. sic prob. Actus Logicæ docentis est *doctrina*, & actus Logicæ utentis est *usus*; sed in qualibet arte, prior est doctrina, quam usus : ergo actus Logicæ docentis, & utentis, se habent ordine quodam, unus videlicet, ut primarius, & alter ut secundarius. *Quantum ad 2.* vero partem prob. Usus Logicæ utentis, ponitur per eandem potentiam, in qua est doctrina : ergo usus non addit novam difficultatem supra doctrinam. Prob. hæc conseq. Ideo, supposita doctrina de modo, quo facienda est domus, est nova difficultas in usu, quia exercendus est per potentias exteriores : ergo si usus Logicæ utentis ponendus est per eandem potentiam, in qua est doctrina, usus non addit novam difficultatem supra doctrinam : ac proinde ab eodem habitu entitative eliciuntur.

6 Dico 2. *Idem realiter formaliter est habitus Logicæ docentis, & utentis.* Hæc conclusio communis est inter Thomistas contra Scotum, & prob. eadem fere ratione, ac præcedens. Idem indivisibilis formaliter habitus sufficit ad actus ordine quodam eliciendos, maxime, si unus non addit novam difficultatem supra alterum; sed *modus* Logicæ, ut manet probatum,

non addit novam difficultatem supra doctrinam : ergo usus, & doctrina ab eodem indivisibili formaliter habitu eliciuntur. Mai. prob. eisdem exemplis. Nam idem non solum entitative, sed etiam realiter formaliter habitus sufficit ad elicientiam amoris Dei, & proximi; & idem realiter formaliter habitus sufficit ad sperandam gloriam animæ, & gloriam corporis : ergo & idem realiter formaliter habitus, sufficit ad actus ordine quodam eliciendos, ut se habent actus Logicæ docentis, & utentis.

7 Dico 3. *Habitus Logicæ docentis, & utentis distinguuntur per rationem distinctione rationis ratiocinatae.* Conclusio est SS. M. Soto hic q. 2. quem sequitur Fantria 2. Metaph. q. 5. alijque recentiores discipuli D. Tho. prob. que brebiter sic. Quando duo habitus ordinantur ad diversa munia, & officia, distinguuntur, distinctione rationis ratiocinatae; sed habitus Logicæ docentis, & utentis : ordinantur ad diversa munia, & officia : ergo distinguuntur, distinctione rationis ratiocinatae. Min. constat : siquidem habitus Logicæ docentis, ut docentis, ordinatur ad doctrinam, & habitus utentis, ut utentis, ordinatur ad usum; sed usus, & doctrina sunt diversa munia, & officia : ergo. Mai. vero sic prob. Quando duo habitus ordinantur ad diversa munia, & officia, præbent intellectui fundamentum ad hoc, quod illos dis-

tinguat : ergo distinguuntur , distinctione rationis ratiocinata. Prob. añs. exemplis. Maleus namque , quem conficit faber ferrarius , & quo utitur faber lignarius , quia habet diversa munia , & officia , præbet intellectui fundamentum , ad hoc , quod illum à se ipso distinguat ; & quia *animalitas* , & *rationalitas* ad diversa munia , & officia ordinantur , ad talem distinctionem etiam fundamentum præstant : & denique idem realiter intellectus , sola ratione distinctus , in ordine ad diversos actus dicitur speculativus , & practicus , ut cum D. Th. 1. p. q. 19. ar. 11. sentiunt communiter DD. ergo.

8 Adversus 1. communem Obijc. 1. Habitus distinguuntur per actus ; sed actus Logicæ docentis , & utentis distinguuntur realiter entitative : ergo , & habus. Mai. cum conseq. est nota , min. vero sic prob. Quæ realiter separantur , realiter entitative distinguuntur ; sed actus Logicæ docentis , & utentis , realiter separantur ; cum unus sine altero possit reperiri : ergo.

9 Confirm. Habitus Logicæ docentis , & utentis diversis actibus generantur : ergo distinguuntur realiter entitative. Conseq. patet : siquidem non videtur possibile , quod eadem entitas diversis causis producat. Añs. vero sic prob. Per actus Logicæ docentis , solum habitus docentis producit , non vero habitus utentis : ergo.

10 Resp. ad arg. dist. mai. Habitus distinguuntur per actus *formaliter* distinctos , conc. mai. *materialiter* distinctos , neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Dicimus ergo , quod non ex quacunque distinctione actuum , inferitur distinctio potentialium , & habituum , sed solum ex distinctione formali , quando videlicet actus non procedunt ex eisdem principiis , nec cadunt sub eadem ratione formali. Cumque actus Logicæ docentis , & utentis procedant ex eisdem principiis , & cadant sub eadem ratione formali ; hinc est , quod non distinguuntur formaliter , sed tantum materialiter. Quæ distinctio , non est ad diversificandos habitus sufficiens : ut patet in potentia intellectiva ; licet namque actus intellectus inter se , & materialiter distinguantur , quia tamen , non distinguuntur formaliter , & in ordine ad potentiam , in potentiam intellectivam , non inferunt diversitatem.

Ad confirm. vero resp. neg. añs. Quia per actus Logicæ docentis , producit habitus ipsius Logicæ docentis , qui simul absque aliqua entitate , vel formalitate superaddita , est potestas , & facultas ad ipsius Logicæ usum , utpote , qui novam , non addit difficultatem supra doctrinam.

11 Obijc. 2. Potest augeri habitus Logicæ docentis , quin augetur habitus utentis : non ergo sit eadem entitas habitus. Prob.

añs.

añs. Multiplicatis actibus Logicæ docentis, augetur habitus docentis; sed non multiplicatur, vel augetur habitus utentis: ergo.

Resp. neg. absolute illius assumptum. Non enim potest augeri habitus Logicæ docentis, quin simul augeatur habitus utentis, & e contra; quia eo ipso, quod multiplicentur actus docentis, non solum intellectus facilius redditur ad doctrinam; sed simul facilius redditur ad usum, & multiplicatis actibus utentis, facilius redditur ad doctrinam; quatenus majori experientia magis radicatur in doctrina.

12 Obijc. 3. De eadem realiter entitate, nequeunt prædicata contradictoria verificari; sed si habitus Logicæ docentis, & utentis, non distinguerentur realiter entitative, de eadem entitate prædicata contradictoria verificarentur: ergo. Prob. min. Tunc casus, de eadem entitate habitus, verificaretur *esse scientiam*, & *non esse scientiam*; hæc prædicata, contradictoria sunt: ergo. Prob. mai. Habitus Logicæ docentis, est scientia; & habitus Logicæ utentis, non est scientia: ergo si habitus Logicæ docentis, & utentis, non distinguerentur realiter entitative, de eadem entitate habitus, prædicta contradictoria verificarentur.

Resp. conc. mai. neg. min. Nunquam enim prædicta contradictoria de eodem verificarentur, quia vel talia prædicata ponuntur

cum reduplicatione, vel sine illa; si ponuntur sine reduplicatione, *affirmativa* est vera; ceterum *negativa* est falsa, quia talis prædicatio appellatur supra id, quod est in re; & cum in re, sit idem habitus Logicæ docentis, & utentis; hinc fit, quod dicere, quod habitus utentis, non est scientia, est idem, ac dicere, habitus docentis non est scientia, quod est falsum; si vero tales propositiones ponantur cum reduplicatione, dicendo *habitus docentis, ut docentis, est scientia, & habitus utentis, ut utentis, non est scientia*, utraque est vera; ceterum jam non sunt ejusdem de eodem, sed de diversis per rationem, ac proinde nunquam prædicata contradictoria verificantur.

13 Obijc. 4. In moralibus texte D. Tho. 2.2. q. 51. ar. 2. distinctus habitus ponitur *Eubulia*, ac *Prudentia*, non alia ratione, nisi, quia Eubulia datur ad consiliandum de opere, & prudentia ad imperandum voluntati, circa usum operis: ergo pariter distinctus realiter debet esse habitus Logicæ docentis, quo de conclusionibus judicamus, ab habitu Logicæ utentis, qui circa usum, & elicientiam, & constitutionem discursus versatur.

Resp. conc. añs. neg. conf. Et ratio disparitatis est, quia cum in moralibus, novam, & majorem difficultatem supra consilium de opere, addat ipsum opus voluntati, quandoque resistenti im-

perare; & ſape, qui de opere faci-
ciendo recte iudicat, & conſilia-
tur, difficilis ad illud voluntati
imperandum inveniatur; merito
ad hanc difficultatem vincendam
diſtinctus à prudentia ponitur ha-
bitus. Ille tamen, qui habet jam
habitum Logicæ docentis, & ſi
aliquam materialem experiatur
difficultatem in uſu, nullam ta-
men habet in illo difficultatem
formalem, ut ſupra notavimus:
unde ad uſum, non requiritur no-
vus habitus, ſed ſufficit præexiſ-
tentis applicatio.

14 Objc. ult. Habitus diſtinc-
tionem ſaltem formalem fortiun-
tur per diſtinctionem formalem
ſuorum actuum; ſed actus Logi-
cæ docentis, & utentis realiter
formaliter ex natura rei, & ante
omnem operationem intellectus
distinguuntur: ergo eadem diſ-
tinctione distinguuntur, & ha-
bitus. Mai. conſtat; ſiquidem ha-
bitus ſpecificantur per actus. Min.
vero ſic prob. Objectum actus
Logicæ docentis realiter formali-
ter eſt diſtinctum, ab objecto ac-
tus Logicæ utentis: ergo & ipſi
actus realiter formaliter diſtin-
guuntur. Conſeq. patet: nam ſi-
cut habitus ſuam diſtinctionem
formalem accipiunt ab actibus
quia ab illis ſpecificantur, ita, &
actus ab objectis. Añs. vero ſic
prob. Objectum Logicæ docentis
eſt *ſpeculatio*, & objectum Logi-
cæ utentis eſt *praxis*, ſeu uſus; &
inſuper objectum actus Logicæ

docentis habet aliquam formalitatem
realem, quam non habet
objectum actus Logicæ utentis,
ſcilicet eſſe *ſcibile*, ut ſcibile: er-
go.

Conſirm. Si prædicti habitus
nullam haberent realem diſtinc-
tionem ſaltem formalem; in ſen-
ſu formali, immo & cum redupli-
catione habitus Logicæ docentis
vere prædicaretur de habitu uten-
tis, & e contra, & ſic iſtæ prædi-
cationes non ſolum in ſenſu iden-
tico, ſed & formali eſſent veræ:
Logica docens eſt Logica utens; *Lo-
gica utens in quantum utens eſt ſcibi-
tia*. Conſequens eſt falſum: ergo
& añs. Sequela prob. Ea quæ ſo-
lum distinguuntur diſtinctione ra-
tionis ratiocinata, non distinguū-
tur ante omnem actionem intel-
lectus: ergo ante talem actionem
intellectus poſſunt in ſenſu for-
mali, & etiam cum reduplicatio-
ne ad invicem prædicari.

15 Reſp. ad arg. diſt. mai. Ha-
bitus diſtinctionem ſaltem forma-
lem fortiuntur, per diſtinctionem
formalem ſuorum actuum ex æquo,
& ſine ordine ſe habentium in
ordine ad habitum, conc. mai. ac-
tuum non ex æquo; ſed cum ordi-
ne ad habitum, neg. mai. & ſub
eadem diſt. min. neg. conſeq. Di-
cimus ergo, quod argum. ſolum
tenet in actibus ex æquo, & ſine
ordine ſe habentibus; non ta-
men quando unus ſe habet, ut
primarius, & alter, ut ſecun-
darius, non addendo novam

difficultatem; quia tunc non inferunt distinctionem formalem realem in habitibus, ut patet in actibus charitatis amoris Dei, & proximi, & in actibus sperandi gloriam animæ, & gloriam corporis. Cumque actus Logicæ docentis, & utentis hoc ordine se habeant, unusque non addat difficultatem formalem, supra alterum, ut supra manet probatum; hinc est quod non refundunt diversitatem realem formalem in habitibus.

Ad confirm. vero resp. quod nullum est inconveniens in sensu non solum identico, sed & formali reali illas propositiones admittere. Admodum quo, quia in Deo iustitia, non solum entitative, sed nec realiter formaliter, & solum distinctione rationis ratiocinata distinguitur à misericordia, non solum identice, sed etiam in sensu formali, vere de illa prædicatur. Cum reduplicatione tamen propriæ rationis formalis, vere prædicari non possunt: unde sicut ista est falsa: *iustitia in quantum iustitia est misericordia*; ita & in nostro casu hæc est falsa: *habitus Logicæ docentis, ut docentis, est habitus utentis*, & e contra. Et ratio utriusque est, quia per prædictas propositiones reduplicatur id, quod convenit illis per operationem intellectus; & cum prout sic distinguantur, ut diximus, formaliter: hinc fit, quod cum reduplicatione, non possunt ad invicem prædicari.

QUÆST. V.

UTRUM LOGICA SIT SCIENTIA?

Duplex communiter distinguitur scientia; *habitualis*, videlicet, & *actualis*. Scientia habitualis est *habitus certus*, & *evidens per demonstrationem acquisitus*. Scientia vero actualis est *assensus certus*, & *evidens per demonstrationem acquisitus*. Et licet de utraque scientia dubium procedat, claritatis tamen gratia, de scientia habituali loquimur: inde enim, quid sit de actu dicendum facile deducitur. Quo supposito, & supposita etiam distinctione Logicæ docentis, & utentis ex dictis quæst. præcedenti, inquiremus; an Logica secundum utramque rationem, sit vere, & propriè scientia? Pro cuius resolutione.

2. Dico 1. *Logica, ut docens est verè, & simpliciter scientia*. Hæc conclusio est communis, & probatione sic. Scientia habitualis verè, & propriè talis, est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus; sed Logica est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus: ergo est verè, & propriè scientia habitualis. Mai. est definitio scientiæ habitualis. Min. verò sic prob. In Logica fiunt quam plurimæ demonstrationes; sed per tales demonstrationes, aliquis produ-

citur habitus, qui non potest esse alius, quam Logica: ergo. Min. constat: siquidem medijs demonstrationibus Philosophiæ, non acquiritur alius habitus, quam Philosophiæ: ergo pariter medijs demonstrationibus Logicæ non potest acquiri alius habitus quam Logicæ. Mai. vero sic prob. In Logica demonstratur de syllogismo demonstrativo, quod generat scientiam, de probabili quod generat opinionem, de sophistico quod generat apparientiam: similiter in Logica demonstratur, quod diffinitio debet esse clarior suo diffinito: demonstratur etiam, quod omne universale, est prædicabile; & denique demonstratur, quod duæ contradictoriæ, non possunt esse simul veræ, nec simul falsæ: ergo in Logica sunt quam plurimæ demonstrationes: consequenterque, si medijs his demonstrationibus, producit habitus, qui non potest esse alius, quam Logica; Logica est habitus certus, & evidens per demonstrationem acquisitus: ac proinde propriè, & verè scientia.

Confirm. Illa est scientia verè, & propriè talis, quæ demonstrativè, & resolutorie, de perpetuis agit, & incorruptibilibus; sed Logica docens est huiusmodi: ergo est verè, & simpliciter scientia. Prob. min. Logica per se, non agit de hac, vel illa secunda intentione in particulari, aut de hoc, vel illo syllogismo, quæ corruptibilia sunt; sed agit de in-

tentionibus generis, vel speciei in communi, & de ratione communi demonstrationis, & syllogismi; sed omnia ista incorruptibilia sunt: ergo.

3 Dico 2. *Logica, in quantum utens, non est simpliciter scientia.* Quod sic ostenditur. Scientia simpliciter talis est, quæ procedit modo resolutorio, reducendo suas conclusiones, & deducendo eas ex suis principijs; sed Logica, in quantum utens, non sic procedit: ergo, in quantum utens, non est simpliciter scientia. Prob. min. Logica, in quantum utens, & ut ad constructionem demonstrationis, vel syllogismi inclinât, procedit modo compositivo, introducendo, videlicet formam in materia: ergo non procedit modo resolutorio: ac proinde, nec prout sic, est simpliciter scientia. Advertendum est tamen, quod licet Logica utens in quantum talis, non sit simpliciter scientia, reductivè tamen, & secundum quid, potest dici scientia; quia licet, non procedat modo resolutorio, sed compositivo, adhuc, ut sic, est via ad assensum scientificum; & ideo saltem in obliquo respicit scibile, ut scibile: & consequenter reductivè, & secundum quid, potest dici scientia.

4 Contr. 1. concl. Obijc. 1. secundum Phil. 2. Metaph. text. 3. *Absurdum est simul querere scientiam, & modum sciendi;* sed ut explicant ibi commentator, & D. Tho. nomine modi sciendi,

intellexit Phil. Logicam : ergo Logica, non est vere scientia. Patet conseq. quia alias addiscens Logicam simul quæreret scientiam, & modum sciendi, quod, ut diximus ex Phil. est absurdum.

Resp. explic. Phil. absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi, *scientiam, quæ distincta est à modo sciendi*, conc. mai. *scientiam indistinctam à modo sciendi*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod Phil. in prædicto testimonio, loquebatur de scientia, quæ distincta est à modo sciendi v. g. Philosophia; non tamen de scientia, quæ à modo sciendi est indistincta; cumque Logica indistincta sit à modo sciendi: cum sit ipse modus sciendi; hinc est, quod non est absurdum simul acquirere scientiam Logicam, & modum sciendi; sed necessarium.

5. Obijc. 2. In Logica etiam, ut docente plures sunt actus topici, & probabiles: ergo vel in Logica docente plures habitus formaliter distinctos debemus cōcedere; vel, si unum tantum, ille non potest esse scientificus. Prob. hæc conseq. Habitus scientificus, non inclinatur ad actus topicos, & probabiles, sed ad actus sui generis, scilicet scientificos: ergo si habitus Logicæ docentis, ad actus topicos, & probabiles inclinatur, talis habitus, non potest esse scientificus.

Resp. dist. ultim. añs. Habi-

tus scientificus, non inclinatur ad actus opinativos, & probabiles *primario*, conc. añs. *secundario*, neg. añs. & conseq. Dicimus enim, quod in nulla scientia, & consequenter nec in Logica, est necessaria duplicis habitus distinctio, sed idemmet formaliter indivisibilis habitus scientificus, sufficit tanquam ad actus primarios, & à quibus specificatur, ad assensus evidentes, & scientificos; & ad assensus probabiles, tanquam ad actus secundarios; tum, quia in eorum eliciencia, novam non addunt difficultatem formalem, supra primarios; tum, quia sub eadem ratione formali ejusdem abstractionis à materia procedunt: unde non requirunt ad sui eliciencia alium habitum.

6. Obijc. 3. Scientia verè talis, debet passiones de suo objecto demonstrare; sed illas Logica de suo objecto demonstrare non potest: ergo nec est verè, & simpliciter scientia. Prob. min. Objectum Logicæ, ut infra dicemus, est ens rationis; sed ens rationis nullas habet passiones: ergo nec Logica potest illas de illo demonstrare. Prob. min. dupliciter, & 1. sic. Ens rationis, ejusque essentia, utpote quid fictum, non potest habere sufficientem influxum, & causalitatem in passiones: ergo illas non habet. 2. Prob. eadem min. Passiones, & essentia debent habere simul coexistentiam; sed passiones entis rationis possunt

non coexistere simul cum ipso ente rationis; cum per distinctam actionem liberam intellectus producantur: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. ad cuius 1. prob. Dicimus, quod licet ens rationis, non habeat passiones, quas verè, & propriè causet, & quæ de illo per propriam causam possint demonstrari, possunt tamen demonstrari per aliquid, tanquam causam illarum, & per rationem formalem earum, quod sufficit ad demonstrationem simpliciter scientificam. Sicut de Deo simpliciter scientificè unum attributum cognoscimus per aliud, non tanquam per propriam causam, sed tanquam per rationem formalem illius.

Ad 2. prob. min. Resp. disting. mai. Passiones, & essentia debent habere simul coexistentiam, si sint passiones *independentes ab extrinseco*, conc. mai. Passiones *dependentes ab extrinseco*, neg. mai. & conc. min. negat. conseq. Passiones, namque sunt in duplici differentia; nam aliæ sunt independentes ab extrinseco v. g. *risibilitas*, & ista, statim ponitur, posita *rationalitate*. Aliæ vero sunt passiones dependentes in sui positione ab extrinseco *id ut motus deorsum in lapide*, & istæ, licet posita essentia, statim ponantur quantum ad existentiam, non tamen statim po-

nuntur, quantum ad existentiam; quia in ista dependent ab extrinseco impediante. Cumque passiones entis rationis sint huiusmodi; quia dependent ab intellectu, illas libere fingente; hinc est quod potest poni essentia entis rationis, quin ponantur ejus passiones sub existentia. Ex qua solutione non inferas *processum in infinitum* quia istæ passiones haberent alias, & istæ alias: cum habeant distinctum *esse*; quia quando dicitur quod ad distinctum *esse*, distinctæ sequuntur passiones, debet intelligi, ad distinctum *esse* per modum *radicis*, & non per modum *radicati*.

7 Obijc. 4. Ens rationis, quod est objectum Logicæ, non est simpliciter scibile: ergo nec Logica est simpliciter scientia. Prob. añs. Scibilitas sequitur ad entitatem; sed ens rationis, non est simpliciter ens: ergo nec est simpliciter scibile. Pater consequentia: siquidem in illa arguitur à superiori ad inferius negative, quæ semper est bona consequentia.

8 Resp. neg. añs. & ad ejus probationem dist. mai. Scibilitas sequitur ad entitatem *absolute sumptam*, neg. mai. ad entitatem, ut *connexam cum passionibus*, conc. mai. & sub eadem dist. min. negat. conseq. Dicimus ergo, quod licet ens ratio-

nis, non sit simpliciter ens, est tamen simpliciter scibile; quia scibilitas, non sequitur ad entitatem absolute sumptam, sed ad entitatem complexam, ut connexam cum passionibus. Cumque ens rationis tam simpliciter connectatur cum suis passionibus, ac ens reale cum suis, ut manet dictum: hinc est, quod licet non sit simpliciter ens, est tamen simpliciter scibile: ac proinde, & Logica simpliciter scientia: & instantia argumenti est in *accidenti*, quod quidem, licet sit secundum quid ens, est tamen simpliciter scibile. Nec talis consequentia est in rei veritate à superiori ad inferius; quia licet *scibile* supponat *ens*, addit tamen aliquam rationem, non proprie in ente contentam, sed ab extrinseco desumptam, scilicet à necessaria connexionem, quam scibile habet cum suis passionibus. Qua ratione sicut hæc consequentia bona non est, nec à superiori ad inferius: *quantitas non est simpliciter ens*: ergo *non est simpliciter quadrata*; ita nec ista est bona, nec à superiori ad inferius: *ens rationis non est simpliciter ens*: ergo *ens rationis non est simpliciter scibile*.

9 Ultim. objic. Logica est ars: ergo non est verè scientia. Ans. constat; siquidem Logica tradit modum operis construendi, videlicet syllogismi, & demonstrationis. Consequentia vero sic prob. Scientia debet procedere modo resolutorio, & de perpetuis agit,

& necessarijs; sed ars procedit modo compositivo, & circa contingentia, & corruptibilia versatur, ut inquit D. Tho. 1. p. q. 57. ar. 4. ad 2. ergo habitus, qui proprie est ars, non potest esse proprie, & simpliciter scientificus.

Resp. ex SS. M. Soto q. 2. Proœmiali solutione ad 5. conc. ans. neg. consequ. Nam Mathematicæ sunt simpliciter scientiæ, & tamen verè sunt, & numerantur inter septem artes liberales; quia docent metiri, & numerare: ut docet S. Tho. opusc. 70. q. 6. ar. 1. ad quod non obstat, quod nominat illas, & Logicam, similiterdinariè artes; quia sic denominat illas Ang. Mag. comp. rativè ad artes mechanicas, quæ non procedunt modo resolutivo, & circa corruptibilia, & singularia versantur. Ars tamen, licet prout denominat usum artis, non procedat resolutorie, & circa necessaria, prout docet vero modum conficiendi aliquod opus, bene potest procedere modo resolutorio; sicut de facto procedit Logica tradens, modum conficiendi demonstrationes, & syllogismos, & non de singularibus agit, sed naturam incommuni operis conficiendi docet: ac proinde potest rationem

scientiæ, & artis liberalis simul verè, & simpliciter habere.

XO)

*** *** *** ***

QUÆST. VI.

UTRUM LOGICA SIT UNA
Specie?

Non inquirimus in hac quæstione de unitate *numerica* Logicę, hanc enim sicut, quodlibet aliud accidens, ab unitate accipit subjecti, in quo recipitur. Nec inquirimus de *simpli- citate* Logicę, quia de hac, quæst. agemus sequenti; sed, solum de unitate formali, & specifica Logicę inquirimus, an videlicet habitus Logicę, prout ad omnes suas conclusiones extenditur, sit unus specie: athoma, vel diversus sit specificæ?

Pro cujus resolutione est supponendum 1. quod species est duplex, una *subalterna*, & alia *athoma*. Species subalterna est, quę ulterius divisibilis est in alias species, v.g. species *avis*, quia sub illa continentur species turturis, aquilę, & columbę. Species vero infima, seu athoma est, quę in alias species divisibilis non est, v.g. species *hominis* est athoma; quia licet sit divisibilis in plura individua, non tamen in plures species. Inquirimus ergo in hac quæst. an Logica sit una scientia specie athoma; an vero solum sit una specie subalterna?

2. Et maxime pro resolutione quæst. est notandum cum Ang. Precept. opusc. 70. quod etiam advertit noster Author q. 3. Proce-

mial. quod unitas, vel distinctio specifica habituum, sumitur ab objecto formaliter sumpto, non vero materialiter considerato; unde fit, quod eadem potentia visiva ad plures colores in esse entis specie distinctos absque aliqua sui formali diversitate terminatur: v.g. ad album, & nigrum; quia, prædicti colores in ratione formali objecti visus nullam prorsus habent formalem diversitatem. Similiter potentia *intellectiva* una in se manens, attingit omnia entia; quia licet inter se maxime distinguantur, attingit tamen illa, sub una ratione formali potentię, scilicet veri. Cumque Logica, sicut quęlibet alia scientia, plures respiciat conclusiones, & plura objecta partialia attingat, inquirimus; an sit una species; quia omnia illa respiciat sub eadem, vel diversa abstractione à materia, vel sub eadem, vel diversa ratione formali? Quibus suppositis.

3. Resolutoriè dicendum est, *Logicam esse unam scientiam specie athoma*. Concl. est SS. M. Soto q. 3. jam citata, & communis. Probaturque ratione sic. Scientia quęlibet illa sit, accipit suam unitatem, vel diversitatem specificam, ab objecto formaliter considerato; sed. objectum Logicę, prout se extendit ad omnes tractatus, est unum formalitè: ergo & ipsa Logica est una specie athoma. Mai. constat ex notabilibus; min. vero sic prob. Omnia objec-

ta partialia Logicæ, cadunt sub eadem ratione formali: ergo. Prob. añs. Omnia objecta partialia Logicæ cadunt sub eadem abstractione à materia negative, propter maximam imperfectionem: ergo. Prob. añs. Omnia objecta partialia Logicæ, sunt entia rationis; sed omne ens rationis, abstrahit ab omni materia negative, propter maximam sui imperfectionem, & prout sic attingitur à Logica: ergo. Prob. min. Ens rationis nullam habet materiam positivam, à qua possit positivè abstrahere: ergo omne ens rationis abstrahit ab omni materia negative, & prout sic attingitur à Logica: ergo attinguntur omnia sub eadem ratione formali; ac proinde, & ipsa Logica erit una formaliter, & specificè in specie athoma.

4. Obijc. 1. In Logica dantur plures conclusiones, & assensus scientifici, plures etiam probabiles, & opinativi; sed ad istos, & illos nequit aliquis habitus sub una ratione formali terminari: ergo saltem distinguendus est in Logica duplex habitus formaliter distinctus, unus inclinans ad assensus scientificos, & alter ad opinativos.

Confirm. Inter conclusiones, & assensus scientificos, ad quos Logica inclinatur, diversitas reperitur specifica; sed habitus specificantur ab actibus: ergo etiam in Logica, debent dari plures habitus specie distincti. Probatur.

mai. Diverfa specificè est hæc conclusio Logicæ: *predicabile est universale*, ab ista, *demonstratio generat scientiam*: ergo.

Resp. ad arg. Quod licet satis probabiliter cum nostro Authore q. 3. Proœm. in solut. ad 6. possit duplex habitus in Logica admitti, unus scientificus ad assensus scientificos, & alter opinativus ad assensus opinativos, quod non derogat unitati specificæ, quam adstruere contendimus, Logicæ, utpotè, quæ in hac sententia solum de unitate Logicæ, quoad partem demonstrativam est intelligenda. *Melius tamen*, & conformius ad ea quæ diximus supra q. 5. solutione ad 2. Resp. conc. mai. neg. min. Non in Logica necessarius est duplex habitus specie distinctus, sed idemet habitus scientificus sufficiens est, ad assensus scientificos primario, & probabiles eliciendos secundario; quia in istorum elicentia, nova non invenitur formalis difficultas: cum sub eadem ratione formali abstractionis à materia attingantur.

Ad confirm. Resp. dist. mai. Inter conclusiones, & assensus scientificos, ad quos Logica inclinatur, diversitas reperitur specifica, *materialis*, conc. mai. *formalis*, neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Licet namque conclusiones Logicæ materialitèr, & in esse entis specificè inter se differant, formalitèr tamen, & in ratione objecti

conveniunt, utpotè, quia sub eadem abstractione à materia attinguntur; & ideo, nec distinctionem refundunt in habitum, qui ad illas sub eadem ratione formaliter terminatur. Et exemplum est in albo, & nigro: licet namque albus, & nigrum materialiter inter se specie distinguantur, formaliter tamen, & in ordine ad potentiam visivam nullam diversitatem dicunt; quia attinguntur sub eadem ratione formali, *visibilis colorati*.

5 Obijc. 2. Nulla potest assignari abstractio à materia, quæ objecto Logicæ unitatem tribuat formalem: ergo nec illam à suo objecto, habitus potest accipere Logicæ. Prob. añs. Si aliqua specialis abstractio possit objecto Logicæ assignari, esset abstractio *ab omni materia*; sed hæc non potest esse objecti Logicæ formaliter constitutiva: ergo. Prob. min. Abstractio ab omni materia est propria Metaphysicæ: ergo.

Dices, quod licet tam objectum Logicæ, quam objectum Metaphysicæ abstrahat ab omni materia, aliter tamen, & aliter; nam objectum Metaphysicæ abstrahit *ab omni materia positive*, saltem ex modo attingendi; objectum vero Logicæ, quia in se, utpote ens fictum, nullam includit materiam, abstrahit *ab omni materia negative*: unde minime sequitur, quod Logica, & Metaphysica formaliter non distinguantur.

Sed contr. si talis solutio vera esset, Logica non distinguere-

tur à Theologia; sed hoc falsum est: ergo & solutio data est nulla. Prob. sequela; objectum Theologiæ etiam abstrahit ab omni materia negative: ergo. Prob. añs. Objectum primum Theologiæ, scilicet Deus, nullam in se includit materiam, à qua possit positive abstrahere: ergo.

Resp. ad istam replic. neg. mai. ad ejus prob. dist. añs. Objectum Theologiæ, etiam abstrahit ab omni materia negative, *propter maximam sui perfectionem*, conc. añs. *propter maximam sui imperfectionem*, neg. añs. & consequ. Licet namque objectum Logicæ, & Theologiæ, abstrahat ab omni materia negative, differunt tamen, in eo, quod objectum Logicæ tali gaudet abstractione, propter sui maximam imperfectionem; quia cum sit minime entitatis nullam concernit materiā, à qua positive possit abstrahere; objectum tamen primum Theologiæ, gaudet tali abstractione, propter maximam sui perfectionem, & actualitatem, quæ est sufficiens differentia, ut objectum Logicæ, & Theologiæ consequenter, & ipsæ scientiæ formaliter distinguantur.

6 Obijc. 3. Ideo Logica esset una scientia specie athoma, quia omnia attingit sub una ratione formali, hoc est, sub eadem abstractione à materia; sed hoc est falsum: ergo & quod Logica sit una specie athoma. Prob. min. Pars Logicæ, quæ agit de *predicabilibus* v. g. distinctam, & majorem abstractionem habet, quam

pars Logicæ, quæ agit de *demonstratione*: ergo. Prob. añs. Tractatus de prædicabilibus abstrahit ab omnibus, à quibus abstrahit tractatus de demonstratione, & insuper abstrahit ab ipsius demonstrationis compositione, cum illam non concernat: ergo tractatus de prædicabilibus distinctam, & maiorem abstractionem habet, quam pars Logicæ agens de demonstratione: ergo, & sufficientem ad diversificandam Logicam specie. Prob. hæc consequens. Nam ob prædictam solum diversitatem abstractionis à *materia sensibili* distinguuntur specie, Arithmetica, & Geometria, quia nimirum, Arithmetica abstrahit à quantitate continua, quam concernit Geometria: ergo pariter in casu argumenti.

Resp. conc. mai. neg. min. ad cujus prob. dist. añs. tractatus de prædicabilibus distinctam, & maiorem abstractionem habet, quā pars Logicæ, quæ agit de demonstratione, distinctam, & maiorem *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & consequens. Dicimus ergo, quod abstractio constitutiva objecti Logicæ est, ut diximus, abstractio ab omni materia negativè, propter maximam imperfectionem formæ abstrahentis; in quo omnia objecta partialia Logicæ univocè conveniunt; quamvis distinguantur materialiter per hoc, quod unum magis, vel minus abstrahat à partibus, quæ propriè non sunt materia, sed

Metaphoricè; ideoque, dum abstractio formalis est una, hæc major, vel minor abstractio de materiali se habet; quia *magis, vel minus, quando ab eadem forma proveniunt, non variant speciem*. Et non est simile exemplum de Arithmetica, & Geometria; quia cum respectu *numeri*, quantitas continua se habeat, ut materia, abstrahens Arithmetica à continuitate, quam concernit Geometria, abstrahit ab illa abstractione formali; ac proinde abstractione sufficienti ad distinctam formalitèr specificandam scientiam.

QUÆST. VII.

UTRUM LOGICA SIT SIMPLEX qualitas?

HÆc quæstio, quæ in rei veritate ad Metaphysicam pertinet, de qualibet scientia intelligi, & investigari potest; disputatur tamen hic ab Authore specialiter de Logica q. 3. Proæm. ar. 2. Pro illius tamen resp. & intelligentia est notandum, quod ad assensum scientificum præter intellectum, concurrunt species intelligibiles ex parte objecti, & habitus ex parte potentiae; ex quo fit, quod aliqui scientiam in collectione specierum; alij vero in habitu, & collectione specierum formalitèr constituunt: & consequenter asserunt, scientiam esse compositam ex speciebus, & habitu, vel

saltem ex diversis speciebus, tanquam ex partibus integrantibus.

In rei tamen veritate, & secundum D. Tho. pluribus in locis, præcipue 1. 2. q. 54. ar. 4. scientia formaliter consistit in solo habitu, medio quo intellectus de conclusionibus iudicat; quamvis nomen *scientia*, quandoque usurpetur pro scientia formaliter supposita; quandoque pro scientia consequenter, vel causaliter accepta. Scientia tamen *formaliter supposita* est, ut diximus, solus habitus; scientia *consequenter* accepta est assensus scientificus, ad quem habitus faciliat, & inclinat; & denique scientia *causaliter* accepta sunt species intelligibiles, & illarum collectio. His suppositis inquirimus, an habitus Logicæ, in quo ipsa scientia formaliter consistit, prout ad omnes conclusiones Logicæ terminatur, sit omnino simplex, & totius compositionis expers; an vero sit compositus ex pluribus partialibus habitibus, quorum singuli ad singulas conclusiones, licet sub eadem ratione formali inclinent? Pro cuius resolutione.

2 Dicendum est, *Logicam, prout ad omnes suas conclusiones terminatur, esse omnino simplicem qualitatem*. Oppositum huius conclusionis tenet Scotus q. 3. Prologi, quem sequuntur ejus discipuli; cæterum conclusionem nostram tenet cum communi Thomistarum, noster Author q. 3. Proem. ar. 2. Nec mirum, cum sit expres-

sa D. Tho. 1. 2. q. 54. ar. 4. solutione enim ad 3. sic loquitur: *Ille qui in aliqua scientia acquirit per demonstrationem scientiarum conclusionis unius, habet quidem habitum, sed imperfecte; cum vero acquirit per aliquam demonstrationem scientiam conclusionis alterius, non aggeneratur in eo novus habitus, sed habitus, qui prius inerat, fit perfectior, utpote ad plura se extendens: eo quod conclusiones, & demonstrationes unius scientia ordinatae sunt, & una derivatur ab alia*: ergo secundum D. Tho. acquisito habitu per 1. demonstrationem, per 2. non producitur novus habitus, sed solum genitus per 1. perficitur, non per hoc quod illi addatur aliqua entitas; sed per hoc præcise, quod ad novam materiam, vel conclusionem extendatur.

3 Ratione vero fundamentali prob. concl. ad attingenda omnia illa, quæ cadunt sub eadem ratione formali habitus, sufficiens est unus simplicissimus habitus; sed omnia objecta partialia Logicæ cadunt sub eadem ratione formali Logicæ: ergo ad omnia illa attingenda est unus simplicissimus habitus. Min. constat; siquidem omnia de quibus agit Logica, ut supra diximus, cadunt, & attinguntur sub eadem abstractione formali à materia. Mai. vero sic prob. Ad attingenda omnia illa quæ cadunt sub eadem ratione formali potentia, sufficiens est una simplex potentia: ergo

similiter ad attingenda omnia, quæ cadunt sub eadem ratione formali habitus sufficiens erit unus simplicissimus habitus. Ans. patet in potentia *visiva*, & *intellectiva*, una namque potentia visiva sufficit ad attingenda omnia illa, quæ cadunt sub ratione formali *lucidi colorati*: & una potentia intellectiva ad attingenda omnia illa, quæ cadunt sub una ratione formali *veri*. Consequentia vero sic prob. Perfectio, & perfectibile debent proportionari in eadem linea, in qua unum est perficiens, & aliud perfectibile, juxta D. Th. loco citato; sed habitus juxta veritatem, & ipsum Ang. Mag. est perfectio potentia per modum formæ determinantis, in ordine ad attingentiam objecti: ergo. Prob. min. Habitus nihil aliud est, quam facilitas potentia: ergo & est perfectio potentia in ordine ad attingentiam objecti: ergo licet non proportionetur cum illa, quantum ad universalitatem, debet tamen cum illa proportionari, quantum ad simplicitatem.

4 Nec valet dicere, quod potentia non generat nostris actibus, bene vero habitus; ac proinde multiplicatis actibus, licet non multiplicetur potentia, multiplicatu r tamen habitus.

Non inquam id valet. Quia non sunt multiplicandæ entitates absque necessitate; sed nulla est necessitas, ut multiplicatis actibus Logice, multiplicetur etiam, & a habitus: ergo quod generetur,

vel non generetur nostris actibus, omnino de materiali se habet. Prob. min. Ad attingenda omnia, quæ cadunt sub eadem ratione formali, sufficiens est unus habitus, sicut sufficiens est una simplex potentia: ergo sicut non est necesse ad multiplicationem actuum multiplicari potentiam: nec multiplicari habitum ad multiplicationem actuum, qui tendunt sub eadem ratione formali ab objectum, erit necessarium.

5 Confirm. dicta. Habitus *fidei*, & *charitatis*, ut ipsi contrarij admittunt, absque aliqua sui, vel materiali compositione in omnia sua tendunt objecta, quamvis in terminatione ad quodlibet illorum, nova aliqua materialis sit vincenda difficultas; quia ad omnia illa sub eadem terminantur ratione formali. Et similiter, virtutes morales, quamvis nostris actibus acquirantur possunt absque sui compositione omnia attingere objecta, quæ sub eadem cadunt ratione formali, ut patet in *temperantia*, & si in terminatione ad quodlibet illorum, nova aliqua materialis sit vincenda difficultas: ergo pariter idem simplex habitus Logice, absque aliqua sui compositione sufficiens erit ad attingenda omnia objecta ejus partialia; quia cadunt sub eadem ratione formali, licet in attingentia secundæ conclusionis v. g. aliqua materialis restet difficultas.

6 2. Prob. nostra concl. Si Logica componeretur ex pluribus partialibus habitibus, vel essent tales habitus specie distincti, vel solo numero distincti; sed tales habitus nec essent specie distincti, nec solo numero: ergo Logica nullatenus componitur ex pluribus partialibus habitibus. Mai. constat à sufficienti numeratione. Min. etiam quantum ad 1. partē est certa, nam aliās Logica non esset una scientia specie athoma. Quantum ad 2. vero partem, in qua est difficultas, sic prob. Si Logica componeretur ex pluribus partialibus habitibus solo numero distinctis, tales habitus reciperentur necessario in eadem potentialitate, & virtualitate intellectus; sed tales habitus nequeunt recipi in eadem potentialitate, & virtualitate intellectus: ergo. Mai. constat: siquidem tales habitus tenderent ad vincendam eandem difficultatem formalem Logicæ: ergo reciperentur in eadem numero potentialitate, & virtualitate intellectus. Min. vero sic prob. Duo accidentia solo numero distincta non possunt recipi in eadem numero virtualitate subiecti; sed illi habitus partiales essent solo numero distincti: ergo non possent recipi in eadem potentialitate, & virtualitate intellectus. Prob. mai. Accidentia sumunt suam unitatem, vel diversitatem numericam à subiecto, in quo recipiuntur: ergo in eodem numero subiecto, non possunt

simul recipi duo accidentia solo numero distincta; & consequenter nec in eadem virtualitate intellectus duo habitus partiales possunt simul recipi solo numero distincti.

7 Dices ad hanc rationē, quod species intelligibiles, & actus eisdem scientiæ deservientes, solo numero differunt, utpotē, quia sub eadem sunt ratione formali ejusdem habitus; & tamen sunt simul in eodem intellectu: ergo quamvis habitus Logicæ partiales solo numero distinguerentur, possent esse simul in eodem intellectu.

Resp. tamen neg. mai. species namque eidem scientiæ deservientes, & actus, & si comparative ad habitum solo numero distinguantur, inter se tamen specificē distinguuntur: ac proinde possunt esse in eodem intellectu, secundum diversam tamen virtualitatem. Admodum quo habitus Logicæ, & Philosophiæ sunt simul in eodem intellectu, quia licet comparative ad potentiam, solum materialiter distinguantur, inter se tamen specificē distinguuntur. At vero habitus partiales Logicæ, si darentur, solo distinguerentur numero: nam, quæ in inferioribus sunt dispersa, in superioribus sunt adunata; ac proinde diversitas objectorum, quæ de formali se haberet ad diversificandos actus, & diversificandas species ejusdem scientiæ, de ma-

teriali se haberet in ordine ad habitum, & illum minime specie diversificaret. Admodum quo licet habitus diversarum scientiarum in eodem intellectu existentes à suis objectis distinctionem habeant specificam, intellectus tamen, quia ad ea omnia objecta, ut principium magis universale comparatur, nullam à prædictis objectis accipit distinctionem, aut diversitatem; consequenterque licet plures species, & actus ejusdem scientiæ in eodem intellectu compatibles sint, minime tamen duo habitus.

8 Adversus conclusionem Obijc. 1. Habitus Logicæ, sicut, & quilibet alius est dispositio, quatenus dispositio abstrahit ab habitu, & dispositione specialiter dicta; sed dispositio est quid compositum ex partibus: ergo & habitus Logicæ debet esse compositus ex pluribus partialibus habitibus. Prob. min. ex Phil. 5. Metaph. text. 24. ubi sic loquitur: *Dispositio est ordo habentis partes*; sed habens partes ex illis componitur: ergo.

Resp. neg. min. & ad ejus prob. explico Phil. Dispositio est ordo habentis partes *ratione sui*, neg. mai. *ratione subjecti*, conc. mai. & in eodem sensu conc. min. neg. conseq. Solutio patet ex ipso textu, & explicatione tradita à nostro SS. Mag. Soto quæst. unica circa solutionem ad 3. *de qualitate*: scilicet, Phil. non intelligi quod ipsa dispositio in se habeat

partes, sed quod sit ordo animæ habentis partes, potentias videlicet diversas, diversas videlicet inter se, vel diversas potentialitates virtualiter distinctas ad recipienda videlicet accidentia specie, & numero distincta, ut & nos supra notabimus.

9 Obijc. 2. Acquisito habitu per 1. demonstrationem, per 2. novus producit habitus; sed eadem est ratio de alijs demonstrationibus: ergo ex his habitibus unus componitur Logicæ habitus. Prob. mai. dupliciter, & 1. sic. Secundum D. Tho. loco supra pro nostra conclusione citato *per 2. demonstrationem sit perfectior*; sed hoc non posset contingere, nisi habitui præexistenti, aliquid superaddatur reale: ergo sentit Ang. Mag. quod habitui genito per 1. demonstrationem, additur novus partialis habitus per secundam. 2. Prob. eadem mai. 2. Demonstratio est ejusdem speciei, immo, & ejusdem activitatis cum 1. nam si 2. per possibile poneretur pro 1. defacto habitum produceret: ergo signum est quod est ejusdem activitatis cum 1. consequenterque si 1. producit habitum, etiam producit 2.

10 Confirm. Multiplicatis actibus circa eadem conclusionem, habitus circa illam intenditur per additionem novæ entitatis, vel modi: ergo pariter præexistens habitus, quando distincta demonstratione ad novam conclusionem extenditur, nova ei entitas,

tas, & habitus partialis superadditur. Prob. hæc consequ. Non minor, sed fortitiam major, est perfectio habitus *extensiva*, quam *intensiva*: ergo, si intensivam, per additionem novæ entitatis acquirit habitus, etiam & extensivam.

II. Resp. ad arg. neg. mai. ad cuius 1. prob. explico D. Tho. per 2. demonstrationem, habitus genitus per 1. perficitur, per *additionem novi habitus*, neg. mai. per hoc præcisè quod *extendatur ad novam materiam*, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod genito habitu per 1. demonstrationem, per 2. nullus habitus producit; cum non sit necessarius, ut manet dictum, & non sint multiplicandæ entitates absque necessitate. Unde, & si habitus genitus per 1. demonstrationem Logicæ, perficiatur per 2. in sententia D. Tho. hoc non fit per additionem novi habitus, sed per hoc præcisè, quod extendatur ad novam materiam, vel conclusionem, ad quam antea non extendebatur; ut in eodem loco affirmat ipse Angel. Mag. Admodum quo lux perficitur extensivè, cum novos colores illustrat, non per hoc, quod illi aliquid intrinsecum superaddatur, sed per hoc præcisè quod ad novum spatium, novosque colores illuminandos extendatur.

Ad 2. prob. mai. Dicimus, quod dato quod 2. demonstratio quantum est ex se, & specificati-

vè considerata, sit ejusdem virtutis, & efficaciæ, ac est 1. defecto tamen non producit habitum, immo nec potest producere, ut 2. est formaliter; quia vel produceret eundem habitum, ac 1. vel diversum. Eundem habitum producere implicat, cum productum nequeat produci, producere diversum esset superfluum, cum primus sufficeret, ut jam relinquimus probatum: ergo 2. demonstratio, ut 2. nullum producit habitum. Ex quo non inferas, quod detur actio sine termino producto; quia licet 2. demonstratio non habeat terminum productum; habet tamen terminum ad novam materiam extensum.

Ad confirm. vero Resp. in primis neg. añs. nam juxta sententiam D. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 5. nec augmentum intensivum, nec extensivum habitus, fit per additionem intrinsecam alicujus entitatis ad habitum præexistentem; de quo late, cum de intensione qualitatis in libris de generatione agemus. Vel Resp. conc. añs. neg. consequ. Quamvis enim augmentum intensivum habitus, fiat per additionem intrinsecam alicujus entitatis, aut modi; non tamen sic augetur habitus extensivè; quia ad hoc sufficit, quod extendatur ad novam materiam, & quod per novam assensum novæ actus subjecti potentialitatē: in intensione tamen, quantumcumque multiplicentur actus, quia ha-

habitus non ad novam, sed ad eandem applicatur materiam: & non distinctam, sed eandem actualuat intellectus potentialitatem, nisi ipsi habitui aliquid intrinsecum superaddatur, non habet per quod intensivum recipiat augmentum, & intensivè perficiatur.

12 Obije. 3. Stante habitu scientifico circa 1. conclusionem medio assensu scientifico, potest simul stare habitus erroneus circa 2. medio assensu erroneo; sed eo ipso in Logica possibiles sunt plures habitus partiales scientifici: ergo Logica non est simplex qualitas. Mai. est in dubitabilis. Min. vero sic prob. Habitus erroneus, adveniente assensu scientifico circa 2. conclusionem, excluderetur necessario ab intellectu; sed non expelleretur per habitum scientificum, genitum per 1. demonstrationem: ergo expelleretur per habitum scientificum genitum per 2. Prob. min. Nihil expellitur à subjecto per id, cum quo comparitur; sed habitus erroneus compatiebatur simul cum habitu scientifico, genito per 1. demonstrationem: ergo.

Confirm. 1. quia habens habitum scientiæ circa duas conclusiones, potest per oblivionem 2. demonstrationis, ad assensum 2. conclusionis non inclinare, & inclinare ad assensum 1. signum ergo est quod ad istas duas conclusiones, non erat unus simplicissimus habitus. Pater consequ. nam alias non posset circa 1. manens,

deperdi circa 2. & ad illam non inclinare.

Confirm. 2. Potest habitus circa 1. conclusionem, multiplicatis circa illam actibus intendi, & circa 2. si actus non multiplicentur, manere remissus: non igitur circa utramque conclusionem erat idem realiter habitus. Pater consequ. siquidem alias eadem entitas esset simul intensa, & remissa, quod videtur impossibile.

13 Resp. ad arg. conc. mai. ult. discursus dist. min. sed habitus erroneus, compatiebatur simul cum habitu scientifico genito per 1. demonstrationem, secundum se, & absolute considerato, conc. min. ut de novo applicato ad 2. conclusionem, neg. min. & sub eadem dist. consequ. Dicimus ergo, quod habitus scientificus genitus per 1. demonstrationem, potest dupliciter considerari, secundum se, & ut præcisè erat genitus per 1. demonstrationem, & prout sic certum est, quod compatiebatur cum habitu erroneo, circa 2. conclusionem; cæterum potest considerari 2. ut extensus, & applicatus ad 2. conclusionem media 2. demonstratione, & prout sic extensus, & applicatus non comparitur cum habitu erroneo, sed potius illum expellit. Exemplum est clarum in luce; lux enim si ponatur in uno cubiculo, non expellit tenebras existentes in alio cubiculo; si tamen illi cubiculo applicetur statim tenebras expellit.

Ad

Ad 1. confirm. Resp. conc. añs. neg. conseq. Idem enim entitativè habitus, qui absque aliquo sui intrinseco additamento solum per applicationem ad novam materiam, ad assensum secundæ conclusionis inclinabat; etiam potest absque eo, quod aliquid intrinsecum deperdat, solum per carentiam applicationis ad novam materiam, ad assensum 2. conclusionis non inclinare.

Ad 2. confirm. Resp. etiam conc. añs. neg. conseq. Nam sicut idemmet habitus ad diversas conclusiones applicatus inclinatur, ita etiam applicatus ad unam potest intendi, quamvis, ut applicatus ad alteram, maneat remissus. Ad hoc enim non requiritur diversa entitas habitus; sed solum diversa ejusdem entitatis habitus consideratio, vel respectus secundum diversam applicationem ad distinctam, vel eandem conclusionem.

14. Obijc. 4. Ubi adest nova difficultas, novus requiritur habitus; sed posita 1. demonstratione Logicæ, & victa difficultate, circa objectum illius, adhuc restat nova difficultas vincenda circa objecta aliarum demonstrationum: ergo Logica necessario debet componi ex pluribus partialibus habitibus. Mai. est certa: si quidem habitus dantur ad vincendas difficultates. Min. vero sic prob. Constructa 1. demonstratione, & attacta per assensum, nova difficultas, ut textatur spe-

rientia, in constructione, & assensu 2. demonstrationis invenitur; cum circa diversum versetur objectum, diversoque intellectus utatur medio, & diversis extremitatibus: ergo.

Resp. dist. mai. Ubi adest nova difficultas *formalis*, novus est ponendus habitus, conc. mai. ubi adest solum nova difficultas *materialis*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod habitus dantur ad vincendas difficultates formales, non vero materiales: unde ubi adest nova difficultas *formalis*, quæ in totali carentia facilitatis, seu habitus consistit, ponendus est novus habitus; secus tamen ubi adest solum difficultas *materialis*; quia ad istam vincendam sufficit, quod habitus præexistens ad illam novam extendatur materiam. Cum ergo posita 1. demonstratione Logicæ attingatur tota ratio *formalis* Logicæ, totaque vincatur; hinc est, quod per 2. demonstrationem non restat nova difficultas *formalis* vincenda, sed *materialis* præcisè: ad quam non requiritur novus habitus, sed applicatio præcisè præexistentis. Exemplum est in illo, qui habet habitum charitatis, qui quidem novam invenit difficultatem in dilectione inimicorum: ad quam vincendam non requiritur distinctus habitus charitatis, sed applicatio præexistentis sufficit.

)o(X

E

QUEST.

QUÆST. VIII.

UTRUM LOGICA SIT HABITUS
præcticus, an vero speculativus?

Consulto proposuimus titulum quæstionis de habitu, & non de scientia, ut ab ea pro nunc abstineamus difficultate; *an scientia possit esse practica?* quidquid enim sit de hoc, ne in illo implicemur, inquirimus: *an Logica sit habitus practicus, vel speculativus?* pro cuius resolutione est notandum 1. quod habitus speculativus dicitur talis ab speculatione, quæ sic diffinitur: *est actus intellectus ex se non ordinatus ad aliquid extra suum genus, & ab ipsa speculatione distinctum.* Habitus vero, practicus dicitur talis à praxi, quæ sic etiam diffinitur: *est operatio extrinseca intellectui apta regulari per habitum practicum: seu, est opus alterius potentie ab intellectu.*

Ex quo fit, quod habitus practicus, & speculativus differunt in tribus, scilicet in objecto, in fine, & in modo procedendi. Differunt namque in objecto; quia objectum habitus speculativi, est res cognoscibilis, & speculabilis; objectum vero habitus practici est res operabilis. Differunt etiam in fine; quia finis habitus speculativi est speculatio, seu contemplatio; finis vero habitus practici est praxis, seu ope-

ratio. Differunt denique in modo procedendi; quia habitus speculativus procedit modo resolutorio, resolvendo videlicet conclusiones in sua propria principia; habitus vero practicus procedit modo compositivo, & operativo, tradendo modum, quo res sub existentia ponenda sit.

2. Advertendum est tamen, quod ad cognoscendum, quando habitus est speculativus, quando vero practicus, non debemus attendere ad finem operantis; quia ex fine operantis potest habitus speculativus ordinari ad praxim, & practicus ad speculationem; ex quo minime sequitur quod habitus speculativus sit practicus, nec habitus practicus speculativus. Unde solum debemus attendere ad finem operis: hoc est ad finem ipsius habitus; ita taliter, quod ille habitus erit simpliciter speculativus, qui ex se, & ab intrinseco ordinatur ultimo ad speculationem, & in illa sistit: & ille erit habitus practicus, qui ex se, & ab intrinseco ordinatur ultimo ad praxim, seu operationem. His suppositis.

3. Dico 1. *Logica nec, ut docens, nec, ut utens, potest esse simul practica, & speculativa.* Hæc conclusio prob. ratione D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 2. ad hanc formam reducta. Practicum, & speculativum sunt differentie essentielles scientiarum inferiorum; sed Logica est una ex scientijs inferioribus: ergo in illa non possunt simul ad-

unari ratio practici, & speculativi. Min. cum conseq. patet. Major autem prob. & explicatur simul. Nam sicut in sensibus particularibus, & inferioribus reperitur ratio specificativa unius, cum exclusione rationis specificativæ alterius, quamvis in sensu communi advenantur tales rationes, quia est potentia superior; ita licet in scientijs superioribus, ut in Theologia advenantur ratio practici, & speculativi, & eadem scientia, quia superior, sit regula contemplationis, & simul dirigat operationem; in scientijs tamen naturalibus, & inferioribus, hæc duo simul reperiri non possunt. Et hinc est, quod D. Tho. perpetuo infert differentiam essentialem habituum inferiorum ex differentia penes practicum, & speculativum 6. Ethic. lect. 1. & 3. & 1.2. q. 17. ar. 1. ad 1.

4 Dico 2. *Logica, tam, ut docens, quam, ut utens, est habitus simpliciter speculativus.* Illam pluries insinuat D. Tho. præcipue 1.2. q. 57. ar. 3. dicens: *Quod etiam in speculabilibus est aliquid per modum cuiusdam operis, puta constructio syllogismi, aut orationis congruæ, aut opus numerandi, vel mensurandi; & ideo quicumque ad huiusmodi operationes habitus speculativi ordinantur, dicuntur per quandam similitudinem artes.* Hæc D. Tho. Ex quibus infertur Logicam esse pure speculativam, licet propter constructionem suorum artefactorum habeat similitudinem practica.

5 Ratione prob. concl. Ille habitus est simpliciter speculativus, qui ex se, & ab intrinseco ad speculationem, & contemplationem veritatis ordinatur; sed Logica tam ut docens, quam ut utens est huiusmodi: ergo tam ut docens, quam ut utens est habitus simpliciter speculativus. Maius cum conseq. ex notabilibus constat: min. vero sic prob. Omnis operatio, quæ in Logica, tam ut docente, quam ut utente reperitur, respicit pro fine speculationem, & contemplationem veritatis: ergo Logica sub utroque munere ex se, & ab intrinseco ad contemplationem veritatis ordinatur. Prob. añs. Omnis actus, & operatio, quæ in Logica reperitur, est, vel docere & dirigere, vel construere propositiones, & syllogismos; sed hoc totum facit Logica, ut passionem, & naturam sui objecti cognoscat, & contempletur: ergo omnis illius operatio respicit pro fine contemplationem veritatis: ac proinde ipsa est scientia simpliciter, & pure speculativa.

Confirm. hæc ratio. Praxis, ut supradiximus, est opus alterius potentia ab intellectu, seu operatio extrinseca ipsi; sed constructio, v. g. operis syllogistici, ad quod Logica, ut docens dirigit, & quod ut utens exequitur, non est opus alterius potentia ab intellectu, seu operatio extrinseca illi, sed quid intrinsecum ipsi, medio quo nil aliud facit intellectu.

tus recte speculari: ergo habitus Logicæ sub nullo munere habet aliquid, à quo practicus denominetur: ac proinde est pure, & simpliciter speculativus. Quod magis roboratur ex eo: quod ad constitutionem syllogismi (& simile est de alijs artefactis) nullum principium assumit Logica, quod non sit pure speculativum, ut sunt illa: dici de omni: dici de nullo. Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: & alia huiusmodi: ergo Logica, etiam ut utens, est tota speculativa; & solum similitudinariè practica.

6 Obijc. I. D. Tho. comparat Logicam artibus omnino practicis in eo, quod practicae sunt: ergo sentit illam esse habitum practicum. Patet: ins. ex Prologo posteriorum, ubi ait: *Quemadmodum necessaria fuit ars adificatoria, aut fabrilis circa ea, quæ ratio de operibus manuum ratiocinatur; ita necessaria fuit ars quæ sit directiva actuum rationis, ut in illis homo facile, & sine errore procedat; & hæc est ars Logica.*

Resp. D. Tho. comparare Logicam artibus practicis, quia sicut illæ ordinantur ad opus, etiam Logica ad aliquod opus ordinatur; sed cum hac differentia, quod illæ ordinantur ad opus omnino extra genus speculationis; Logica vero, & si ordinetur ad opus, illud tamen est opus ad speculationem spectans; unde licet ex hoc habeat aliquam similitudinem cum artibus omnino

practicis, practica non est, sed simpliciter speculativa.

7 Obijc. 2. Si Logica esset habitus speculativus, esset nobilior omnibus habitibus practicis; consequens est falsum: ergo, & antecedens. Sequela patet: quia habitus speculativus, utpotè ad nobiliorem finem ordinatus, nobilior est habitu practico. Min. prob. Quia Logica terminatur ad infimum, & ignobilius objectum, ens videlicet rationis, habitus autem practici ad ens reale, sed nobilitas in habitu à suo objecto desumitur: ergo non nobilior, sed ignobilior est illis.

Resp. dist. min. ult. discurs. nobilitas habitus ab objecto desumitur, quando habitus conveniunt in fine, & modo procedendi, conc. min. quando sic non conveniunt, neg. min. & consequ. Licet enim inter habitus, qui versantur circa eundem finem, & conveniunt in eodem modo procedendi, major, vel minor perfectio ex perfectione objecti desumatur; non tamen quando diversum finem respiciunt, & diversum modum procedendi habent. Cum ergo habitus Logicæ, procedat modo resolutivo, qui nobilior est, quam modus compositivus proprius habitus practici; & respiciat pro fine contemplationem veritatis; nobilior est habitibus practicis, quamvis ad ignobilius objectum terminetur.

8 Obijc. 3. Logica agit de objecto operabili, & modo opera-

bili: ergo est habitus practicus. Prob. añs. Agit de syllogismo, & alijs instrumentis Logicalibus, & tradit modum illa construendi: ergo. *Confirm.* Actus Logicæ utentis est introductio formæ syllogismi, vel diffinitionis, & huiusmodi, in materia: ergo est verè praxis.

Resp. dist. añs. agit de objecto operabili, & modo operabili per operationem, *quæ sit extra genus speculationis*, conc. añs. *quæ sit extra genus speculationis*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod licet Logica tractet de re operabili, & modo operabili, quia tamen omnis ejus operatio, non est extra genus speculationis; quin immo, vel est ipsa speculatio, vel ad speculationem ordinatur, cum constructio syllogismi, & diffinitionis tendat ad contemplationem objecti; ideo nec talis operatio est proprie praxis, nec habitus illam regulans, & talem modum habens procedendi, practicus est, sed totus speculativus. Et hinc patet ad confirm.

9. Sed instabis. Aliquando Logica utens introducit suam formam in materia non speculabili: ut cum quis conficit syllogismum ad demonstrandum, qualiter sit facienda domus: ergo saltem talis constructio syllogismi erit proprie praxis.

10. Resp. neg. añs. Constructio enim talis syllogismi, non est ni-

si propter naturam domus specularandam, non autem propter illam construendam, nec ad illius constructionem ordinatur, nisi per accidens, & ex fine operantis: unde sistit in materia pure speculabili.

QUÆST. IX.

UTRUM OBJECTUM LOGICÆ
sit ens rationis?

PRO resolutione supponendum est objectum scientiæ aliud esse objectum formale *quod*; nempe quod per se attingitur à scientia. Aliud objectum *quo*, ratio scilicet sub qua attingitur objectum quod. Sicut in potentia visiva objectum *quod* est color, & objectum *quo* est lux, sub qua color videtur: non procedit quaestio de objecto formali *quo* Logicæ, sed de formali *quod*. Quod rursus dividitur in objectum attributionis, & principalitatis. Objectum attributionis est illud ad quod ordinantur omnia, quæ tractantur in scientia: sicut Deus est objectum, ad quod omnia, de quibus Theologia agit, ordinantur. Objectum principalitatis est illud, quod inter objecta materialia principaliter intenditur cognosci. Unde objectum specificativum, seu attributio-

his est, de quō modo agimus; cum illud sit objectum adequatum complectens omnia, quæ per scientiam attinguntur, & ratione cujus omnia considerantur.

2 Insuper est supponendum, ex D. Tho. 1. Post. lect. 1. proprium Logicæ finem esse opera, & actus intellectus dirigere. In ea autem directione interveniunt, tanquam illius materia, actus intellectus, voces, & conceptus, & illorum objecta, secundum quod omnia hæc sunt dirigibilia per actionem Logicæ, & ipsa actio dirigens, prout denominat omnia hæc objecta extrinsecè directæ; ac denique forma rationis, quæ ex actione directiva resultat in objectis, & per quam denominatur intrinsecè directæ. Et cum præter hanc formam rationis, reliqua omnia enumerata sint entia realia, omnia illa excludimus à ratione objecti formalis Logicæ per sequentem conclusionem.

3 Dico 1. *Ens reale non potest esse objectum formale Logicæ.* Et prob. Ut aliquid sit objectum formale attributionis alicujus scientiæ, debet ab illa sub aliqua ratione formali attingi, quæ sit propria talis scientiæ, ut ab alijs distincta; sed nulla specialis ratio potest inveniri in ente reali, sub qua à Logica attingatur: ergo ens reale non potest esse objectum specificativum Logicæ. Mai. patet, quia scientiæ per rationes objectorum differunt. Min. vero

prob. Ratio, sub qua objecta specificant scientias, est abstractio à materia; sed nulla potest considerari abstractio in ente reali, quæ sit propria Logicæ: ergo. Prob. min. Quia omnis abstractio, quæ potest considerari in ente reali, vel est abstractio à materia singulari, vel à materia sensibili, vel ab omni materia positivè, vel ab omni materia negativè propter perfectionem; sed sub prima est objectum formale Physicæ, sub secunda Mathematicarum, sub tertia Metaphysicæ, & sub ultima Theologiæ: ergo nulla est considerabilis in ente reali abstractio, sub qua possit Logicam specificare.

4 2. Prob. concl. Objectum scientiæ est, cujus naturam scientia per se primo considerat; sed nullius entis realis naturam, & proprietates per se primo considerat Logica: ergo nullum ens reale est objectum illius specificativum. Prob. min. Quamvis Logica tractet de prædicamentis, ad quæ omnia entia realia reducuntur, illa tamen non considerat, nisi quatenus subinduuntur aliquibus secundis intentionibus rationis: ergo nullius entis realis naturam per se considerat Logica.

5 Dico 2. *Objectum formale specificativum Logicæ est ens rationis.* Prob. ex Phil. & D. Tho. ex Phil. quia 4. Metaph. cap. 4. comparat dialecticum Metaphysico, quod uterque agit de omni ente. Cum ergo dialecticus non possit

attingere omne ens sub aliqua ratione communi reali, ut patet ex antecedenti conclusione, relinquitur, quod solum agar de illo, ut subinduto intentione rationis. Ex D. Tho. clarius adhuc colligitur. Nam 4. Metaph. cap. 2. lect. 4. ait: *Ens est duplex, ens scilicet rationis, & ens naturæ. Ens autem rationis dicitur proprie de illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, sicut intentio generis, speciei, & similium, quæ quidem non inveniuntur in reum naturæ, sed considerationem rationis consequuntur: & huiusmodi scilicet ens rationis est proprie subiectum Logicæ. Nihil expressius pro nostra conclusione.*

6. Ratione prob. concl. 1. sic. Cum Logica sit directiva rationis, ejus objectum formale debet esse aliquod ex illis, quæ ad prædictam directionem concurrunt; sed in nullo reali ex illis, quæ in 2. notabili enumerabimus concurrere ad directionem intellectus, potest consistere objectum Logicæ: ergo in sola forma rationis, resultante in objectis, & conceptibus ex tali directione, debet consistere. Min. prob. In primis non potest consistere objectum formale Logicæ in conceptibus formalibus, nec objectivis secundum se sumptis; quia illi sunt materia dirigibilis per Logicam, sicut lapides, & ligna, quæ sunt dirigibilia per artem, edificatoriam, non pertinent ad ejus formale objectum; quia talis dirigibili-

tas in quocumque objecto solèst capacitas passiva, ut ab arte, vel scientia consideretur. Deinde actio directiva objectorum, & conceptuum non potest esse objectum Logicæ; quia objectum artis non est actio, quæ conficiuntur artefacta, sed forma, quæ per talem actionem introducitur in materia: ergo relinquitur, quod objectum formale Logicæ sit tantum forma illa rationis, quæ per ejus directionem introducitur in objectis, & conceptibus formalibus, & per quam disponuntur in modum definitionis, argumentationis, & similium: sicut objectum artis edificatoriae est forma domus, quæ per directionem artis introducitur in lapidibus, & lignis.

7. 2. Prob. concl. Logica ex proprio fine versatur circa considerationem 2. intentionum rationis: ergo objectum formale illius est eas rationis omnibus illis commune. Prob. añs. Logica ex proprio fine est ars, & modus sciendi: ergo debet per se primo versari circa cognitionem eorum quibus constituuntur instrumenta sciendi: nunc sic; sed forma constitutiva instrumentorum sciendi, est forma rationis, videlicet, secundæ intentiones prædicati, & subjecti, definitionis, divisionis, prædicabilium, & huiusmodi: ergo Logica ex proprio fine versatur circa cognitionem secundarum intentionum.

8. Ex his colliges: non ens rationis

tionis in tota sua latitudine esse
 objectum formale Logicæ, sed
 secundam intentionem rationis
 inconcreto; illam videlicet, se-
 cundam intentionem, qua consti-
 tituitur artefactum Logicale; cu-
 iusmodi est intentio generis, &
 differentie; qua constituitur dis-
 finitio, & idem de reliquis. Ratio
 huius est, iam insinuata; quia Lo-
 gica per se primo considerat for-
 mum, quam debet in propria ma-
 teria introducere; sed hæc est so-
 la secunda intentio rationis consti-
 tutiva artefacti Logicalis: ergo
 sola hæc, & non ens rationis in
 tota sua latitudine, est objectum
 formale Logicæ. Præter hanc au-
 tem secundam intentionem in
 communi, reliqua omnia tam
 realia, quam rationis, de quibus
 Logica agit, sunt illius objecta
 materialia.

9. Colliges insuper, quod inter
 objecta materialia Logicæ, ob-
 jectum principalitatis est argu-
 mentatio. Et prob. Quia Logica
 est scientia rationalis, vel argu-
 mentativa: ergo quod principa-
 liter intendit est naturam argu-
 mentationis tradere: & cum inter
 argumentationis species princi-
 palem locam obtineat demonstra-
 tio; hæc erit objectum principa-
 litatis inter illas.

10. Obijc. 1. Logica versatur
 circa triplicem operationem in-
 tellectus, tanquam circa pro-
 prium objectum; sed tres opera-
 tiones intellectus sunt aliquid
 reale, actiones videlicet reales

ipsius intellectus: ergo objectum
 formale Logicæ est aliquid reale.
 Mai. patet: quia Logica est ars
 directiva operationum intellec-
 tus.

Resp. operationes intellec-
 tus esse objectum Logicæ, non
 materialiter, & secundum se con-
 sideratas, sed formaliter, prout
 sunt dispositæ in modum artificij
 diffinitionis, vel argumentatio-
 nis, vel huiusmodi; prout sic au-
 tem dicunt pro formali secundam
 intentionem rationis in concre-
 to.

Sed replic. Operationes in-
 tellectus etiam, ut dispositæ in
 modum artefacti, sunt aliquid
 reale; quia, prout sic solum im-
 portant dispositionem activam
 intellectus, & denominationem
 extrinsecam, qua denominantur
 extrinsecè dispositæ; sed totum
 hoc aliquid reale est: ergo solu-
 tio nulla est.

Resp. dist. mai. ut dispositæ
extrinsecè in modum artefacti
 sunt aliquid reale, conc. mai. ut
 dispositæ *intrinsecè*, neg. mai.
 Dicimus enim quod in operatio-
 nibus, & objectis directis per
 Logicam duplicem esse denomi-
 nationem, aliam extrinsecam ab
 actione dirigente, à qua extrin-
 secè denominantur disposita; aliā
 intrinsecam à forma rationis, à
 qua denominantur, & sunt in-
 trinsecè constituta in ratione ar-
 tefacti Logicalis; cumque objec-
 tum formale Logicæ debeat esse
 forma illa, qua intrinsecè consti-
 tuatur.

truntur instrumenta sciendi; sequitur non operationes intellectus, ut dicuntur extrinsecè dispositæ, sed ipsam formam rationis, illas intrinsecè disponentem, esse hujus scientiæ formale obiectum.

Dices: in conceptibus objectivis, & formalibus sufficientissimè invenitur ratio instrumenti Logicalis absque forma rationis: ergo absque forma rationis possunt à Logica per se primo attingi, & considerari. Prob. añs. Absque forma rationis superaddita sufficiunt ad exercitium cuiuscumque muneris Logicalis, per hoc solum, quod ab intellectu disponantur, & ordinentur in modum artefacti Logicalis: ergo.

Resp. dist. añs. Absque forma rationis invenitur in conceptibus objectivis, & formalibus ratio instrumenti Logicalis *fundamentaliter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. Per actionem disponentem, & ordinantem extrinsecè ponitur fundamentum, ut resultet secunda intentio artefacti, & hoc sufficit, ut absolute denominentur instrumenta Logicalia. Munera autem Logicalis instrumenti exercere non possunt absque forma rationis. Ut enim quis v. g. prædicet animal de suis inferioribus, oportet quod prius naturam animalis comparet ad inferiora; & cum per talem comparisonem intentio universalis in exercitio attingatur, & fiat, non

possunt tale munus prædicationis exercere conceptus formales, & objectivi, quin resultet in illis intentio generis, vel speciei, vel alterius prædicabilis.

11 Obijc. 2. Est in conceptibus objectivis admittatur aliqua forma rationis; in conceptibus tamen formalibus non potest admitti; sed Logica versatur circa conceptus formales, & eorum directionem, tanquam circa proprium obiectum: ergo ejus obiectum formale non est ens rationis. Prob. min. Quidquid conceptibus formalibus competit, convenit illis ratione suæ naturalis representationis: ergo nulla forma rationis potest illis intrinsecè convenire.

Resp. in primis, quod si Logica, ut concedit argumentum, versatur circa conceptus objectivos, ut substantes secundæ intentioni, jam ejus formale obiectum est aliquid rationis: & habetur intentum. Deinde neg. añs. etiam conceptus formales non considerat Logica secundum formam naturalem representationem; sed ex actione intellectus illos disponente, & dirigente resultat in illis intentio subjecti, & prædicati, concepta ab intellectu admodum formæ realis, à qua denominantur intrinsecè dispositi in ratione instrumenti sciendi.

12 Obijc. 3. Demonstratio pertinet ad obiectum formale Logicæ; sed ipsa

demonstratio formaliter sumpta, non importat formam rationis: ergo objectum formale Logicæ non est ens rationis. Prob. min. Demonstratio formaliter sumpta dicit præmissas, ut dispositas ad causandum assensum scientificum; sed assensum scientificum non causant præmissæ per formam rationis: ergo.

Resp. neg. min. ad prob. dist. min. Non causam per formam tanquam per *rationem formalem*, conc. min. tanquam per *conditionem*, neg. min. Itaque forma rationis, licet non præstet virtutem causativam assensus scientifici; est tamen conditio, sine qua illum non causaret demonstratio. Admodum quo applicatio ignis ad combustibile non præstat, sed supponit in igne virtutem comburendi, est tamen conditio, sine qua ignis nullatenus combureret.

13 Obije. ult. Logica est qualitas quædam realis: ergo non potest specificari ab aliquo rationis.

Prob. conseq. Specificatum accipit à suo specificativo perfectionem, & speciem; sed qualitas realis non potest accipere suam perfectionem, & speciem, quæ realis etiam est, ab ente rationis, nihil realitatis habente: ergo.

Resp. neg. conseq. ad prob. dist. mai. Accipit suam perfectionem ab specificativo, tanquam à *termino extrinseco*, conc. mai. tanquam à *forma intrinseca*, neg. mai. & applicata distinctione minori, neg. conseq. Objecta tribuunt habitibus perfectionem, & speciem per modum termini habitudinis: unde cum ens rationis possit terminare habitudinem Logicæ, sicut defacto terminat cognitionem sui, quæ realem habitudinem importat; inde est, quod per modum termini extrinsecè specificantis, potest tribuere qualitati reali, qualis est Logica, speciem, & perfectionem.

((o))

LIBER SECUNDUS,

DE ENTE RATIONIS.

ACTURI Libro sequenti in Prologum libri predicabilium de universalibus, quæ in predicabilia diuidantur; quia essentia universalis in secunda intentione rationis consistit, non abs re erit, licet ex professo noster Author SS. M. Soto de ente rationis non egerit, aliqua prius de illo, pleniorum illius tractatum ad Metaphysicam remittentes, breuiter in hoc libro explicare.

QUÆST. I.

UTRUM DETUR ENS RATIONIS, & quid sit?

ENs rationis, juxta nominis æthimologiam, nihil aliud est, quam ens dependens, seu dicens ordinem ad rationem. Unde, juxta triplicem respectum, quem res possunt dicere ad intellectum, tripliciter dicitur ens rationis: *subjective*, *effective*, & *objective*. Subjective; quatenus res respiciunt intellectum, tanquam subiectum inhesionis, ut species intelligibiles, habitus & actus, quæ in illo realiter subiectantur. Effective vero; secundum quod ad illud, ut causam efficientem illarum comparantur: ut actus intellectus, & alia, quæ ab ipso efficiuntur. Objective denique ens rationis dicitur, quatenus res respicit intellectum, ut

objectum illius, & ut illius terminat cognitionem: & hoc modo dupliciter; vel ita, quod res, quæ obijcitur intellectui, habeat esse reale, & independens ab intellectu, ut lapis v. g. vel ita, ut nullum verum esse habeat, aut habere possit præter hoc, quod est *esse objective* in intellectu. Et de ente rationis in hac ultima acceptione loquimur in præsentia. Quo supposito.

2 Dico 1. *Ens rationis est, quod solum habet esse obiectum in intellectu.* Conclusio, prædictaque diffinitio est communis, colligiturque ex D. Tho. 1. p. q. 16. ar. 3. ad 2. dicente: *Ens rationis est, quod, cum non sit in rerum natura, accipitur, ut ens in ratione.* Id etiam deducitur ex Phil. & Averroë 6. Metaph. Commento 3. dictentibus, quod ens rationis est ens in anima. Ratione insuper prob. concl. & explicatur. Per id recte

explicatur essentia entis rationis, per quod ponitur, id, in quo convenit cum ente reali, & id, in quo distinguitur ab illo; sed per hoc, quod est habere solum esse objectivum in intellectu, & ponitur id, in quo convenit, & id, in quo ens rationis differt ab ente reali: ergo. Prob. min. Per hoc, quod est habere esse objectivum in intellectu convenit ens rationis cum ente reali: cum quodlibet ens reale possit obijci, & habere esse cognitum in intellectu; sed aliunde per nihil aliud habere, quam esse objectivum in intellectu, quod per particulam solum denotatur, differt ens rationis ab omni ente reali: quod, quia tale semper habet, vel potest habere aliud esse in rerum natura, præter esse objectivum in intellectu: ergo.

3. Dico 2. *Necessarium est concedere aliqua esse entia rationis.* Est communis inter Philosophos cum Arist. & expressa in D. Tho. 1. p. q. 16. ar. 3. ad 2. & q. 28. ar. 2. in corp. ubi specialiter docet esse relationem rationis dicens: *Aliquando respectus significatus per ea, quæ dicuntur ad aliquid, est tantum in ipsa apprehensione rationis conferentis unum alteri; & tunc est relatio rationis tantum: sicut cum comparat ratio hominem animali, ut speciem ad genus.*

4. Ratione autem prob. 1. conclus. Ens rationis est, quod tantum habet esse objectivum in intellectu; sed plura dantur, quæ

tantum habent esse objectivum in intellectu: ergo plura dantur entia rationis. Prob. min. Ubi nulla datur forma, ut in homine v. g. non habente visum concipit intellectus cœcitatem admodum formæ positivæ convenientis homini: & ubi nulla est distinctio concipit intellectus distinctionem, ut inter gradum genericum, & specificum: & denique ubi repugnat realis respectus, concipit illud intellectus admodum realis respectus; sicut dum comparat animal ad sua inferiora, hominem, videlicet, & equum; sed talis respectus, distinctio, & forma habent esse objectivum in intellectu: quatenus ipsius terminant cognitionem: ergo.

5. 2. Prob. conclus. In Deo dantur relationes dominij, & creatoris, sed istæ non possunt esse relationes reales: ergo sunt relationes rationis: & consequenter aliqua dantur entia rationis. Maior patet quia Deus denominatur formaliter, & intrinsicè Dominus, & Creator; sed non ab aliquo absoluto: cum hæc rationes non intelligantur in Deo, nisi per ordinem ad creaturas, quatenus eas creat, & gubernat: ergo ab aliqua relatione, quam sub opposita habitudine ad creaturas intelligimus ex parte ipsius Dei. Minor vero docetur à D. August. lib. 4. de Trinitate p. ult. dicente: Sicut numus constituitur præcium, absque aliqua realitate superaddita; ita Deus constituitur Dominus absque ali-

quæ entitate reali superaddita per solam relationem rationis.

6 Obijc. 1. Omne, quod est, est cognoscibile; sed ens rationis non est cognoscibile: ergo ens rationis non est. Min. prob. Dupl. 1. sic. Quidquid est cognoscibile, prius est cognoscibile, quam quod actu cognoscatur; sed ens rationis non est prius cognoscibile, quam actu cognoscatur: ergo. Mai. patet: quia cognoscibile ad actu cognitum comparatur, ut actus primus ad actum 2. sed prius debet intelligi aliquid in actu 1. quia in actu 2. ergo. Min. autem prob. Ens rationis non est ens antequam actu cognoscatur; cum tota entitas ejus sit actu cognosci: ergo nec cognoscibile, antequam actu cognoscatur.

2. Prob. princip. minor. Nihil est cognoscibile à nostro intellectu pro hoc statu, nisi quod prius fuerit in sensu: cum nostra cognitio ortum habeat à sensu; sed ens, quod non est physicum, & reale nequit existere in sensu: ergo ens rationis nequit cognosci à nostro intellectu.

Resp. neg. min. & ad 1. prob. dist. ult. añs. Non est ens *participialiter*, seu *exerceat existens*, conc. añs. *nominaliter*, seu *possibiliter existens*, neg. añs. & dist. conseq. ergo nec cognoscibile cognoscibilitate, *intrinseca*, conced. conseq. *extrinseca*, neg. conseq. Dicimus ergo quod ens rationis ante actualem cognitionem est ens nominaliter, & est etiam cognoscibile, quia licet essentia

illius, ut actualis, & exerceat existens in actuali terminatione cognitionis intellectus consistat, antecedenter tamen ad actualiter cognosci est possibilis; non quidem per aliquam entitatem, & intrinsecam possibilitatem extra ipsum intellectum, sed præcisè per potentiam activam intellectus potentis cognoscere ens rationes. Admodum quo effectus non productus extra causas, dicitur possibilis possibilitate extrinseca à potentia activa petente illum producere desumpta. Unde sicut ens rationis sic possibiliter sumptum præcedit ipsam sui actualem cognitionem; ita pro priori ad ipsam est cognoscibile, cognoscibilitate tamen extrinseca à potentia potente illum cognoscere desumpta.

Ad 2. prob. neg. vel disting. mai. Nisi quod prius fuerit in sensu per propriam, vel aliam speciem, conc. mai. per propriam speciem præcisè, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Licet enim verum sit, quod illud, quod primo, & intuitive est cognoscibile ab intellectu, debeat præcedere in sensu per suam propriam speciem: secus tamen, quod abstractivè, & connotative cognoscitur. Ut videre licet in pluribus. Roma enim, & si numquam fuerit in sensibus alicujus, potest abstractivè cognosci ab illo ad instar Matrini, cujus propriam speciem aliquando in sensibus habuit. Similiter spiritualia sunt à nobis cognoscibilia ad int-

ad instar rerum materialium, & si in se ipsis in sensu præcedere repugnet; quapropter licet ens rationis nequeat per suam speciem in sensu præcedere, potest tamen abstractivè, & ad instar entis realiscognosci, & media ejus specie representari, propter convenientiam, & similitudinem saltem analogam entis rationis cum illo.

7 Obijc. 2. Quidquid est, præter Deum, debet habere causam sui efficiem: cum solus Deus non ab alijs, sed à se ipso habeat esse; sed quod dicitur ens rationis nequit habere sui causam efficientem: ergo nequit dari ens rationis. Prob. min. Si esset assignabilis causa efficiens entis rationis esset causa realis, scilicet intellectus; sed causa realis, cum causet per influxum realem, nequit habere pro effectu aliquid rationis: ergo. *Confirm.* Entis rationis non est assignabilis causa finalis, formalis, vel materialis: ergo nec efficiens. Conseq. patet; quia nullum efficiens operatur, nisi propter finem, nec effectus ab efficiente potest procedere absque causa formali, & materiali.

Resp. ad arg. conc. mai. neg. min. & ad prob. dist. mai. Esset causa realis *improprie*, & per *quamdam resultantiam* illud causans, conc. mai. *proprie*, & primario causans, neg. mai. & dist. min. nequit habere pro effectu *proprio*, & *primario* aliquid ra-

tionis, conc. min. pro effectu *improprio*, & *quasi secundario*, neg. min. & conseq. Sicut enim ens rationis non est proprie ens, sed admodum entis; ita nec proprie habet causam efficientem directe, & primario causantem illius esse; quia causa realis, sic causans, causat per influxum realem, qui directe, & primario non nisi ad aliquid reale potest terminari. Habet tamen ens rationi causam sui quodammodo quasi efficientem, scilicet intellectum, qui intelligendo rem aliter, ac est in se, & id, quod non est ac si esset, secundario, & per resultantiam comunicat enti rationis esse exercitum pure objectivum. Unde licet causalitas, quæ est ipsa cognitio, ad quam resultat forma rationis, sit realis entitativè, non tamen influxive: hoc est, illa causalitas est impropria, & metaphorica causalitas: quamvis sit realis cognitio.

Ad confirm. neg. añs. Ens etiam rationis suo modo habet omnes alias causas. Finalem quidem; quia intellectus non nisi ob faciendas aliquas prædicationes, vel cognoscendam alicujus rei naturam, vel ob alium finem, ens rationis, illud cognoscendo, cõfiscit. Habet etiam causam materiale, non quidem inhærentis, sed denominationis, subtractum, videlicet, quod denominat, & ad modum formæ accidentalis afficit. Denique habet ens rationis causam formalem, scilicet ip-

formam entitatem rationis, quæ est forma sui ipsius, & forma concreti; quod ex substracto, & ipsa forma denominante resultat.

QUÆST. II.

UTRUM ENS RATIONIS IN
denominationibus extrinsecis
consistat?

PRO intelligentia hujus dubij est supponendum, quod denominatio est duplex: una intrinseca, & alia extrinseca. Denominatio intrinseca est, quæ provenit à forma intrinsece existente in subiecto denominato, sicut denominatio hominis ab humanitate, & denominatio albi in pariete, & calidi in ligno, sunt intrinseca; quia proveniunt à formis intrinsece existentibus in subiectis denominatis. Denominatio vero extrinseca est, quæ provenit à forma extrinseca existente in alio subiecto. Sicut denominatio visi in pariete est extrinseca; quia provenit à visione existente non ipso pariete, sed in potentia vidente: & denominatio cognosciti in lapide, quæ provenit à cognitione existente, non in lapide denominato, sed in potentia intellectiva; & universaliter est extrinseca denominatio, quæ ad terminationem cujuscumque actionis in eo, quod illam terminat resultat: immo ab aliquo extrinseco, præter actionem, hujusmodi denominationes extrinsecæ

possunt desumi: ut denominatio dextri, vel sinistri in columna, per hoc, quod sit præcise ad dexteram meam, vel sinistram. Unde necessarium est plures denominationes extrinsecas concedere.

2 Sed circa tales extrinsecas denominationes dubium obiter occurrit; an sint formales, an solum fundamentales? Hoc est; an à visione v. g. existente in visu, & ad parietem terminata ante omnem aliam formam, quasi intrinsecam in pariete, ab intellectu conceptam, paries formaliter, & non solum causaliter, aut fundamentaliter denominetur *visus*? Circa quod, & si judicemus utramque partem esse satis probabilem, & haud difficiliter utramque posse defendi; brevitates tamen causa solum partem asserentem esse denominationes formales, & non pure fundamentales expresse propugnamus. Quæ quidem ratione sic prob. Homo per actionem ad parietem terminatam formaliter dicitur videntis: ergo paries per id præcise, quod eandem terminat actionem, formaliter licet extrinsece denominatur *visus*. Consequenter prob. Denominationes videntis, & visi sunt omnino mutua: ergo non potest dari formalis denominatio videntis, quin in objecto correspondeat formalis denominatio visi.

Confirm. Deus antecedenter ad intellectus operationem aliquid per modum formæ intrinsecæ in eo concipientem dicitur ex-
tem-

tempore formaliter Creator, & Dominus; sed huiusmodi denominationes in Deo sunt omnino extrinsecæ: ergo jam aliquæ dantur denominationes extrinsecæ formales, & non pure fundamentales. Prob. min. Huiusmodi denominationes non possunt in Deo provenire ab aliquo intrinseco, à forma, videlicet ei ex tēpore realiter superaddita: alias Deus in tēpore realiter intrinsece mutaretur: ergo præcise possunt provenire à relatione in creaturis existente, & ad Deum extrinsece terminata: ac perinde sunt denominationes extrinsecæ.

3 Dico 1. Denominatio formalis solum potest provenire à forma intrinseca, vel quasi intrinseca existente in denominato; nec ad hoc sufficit aliquam actionem extrinsecam terminare: ergo. Añs. prob. Ex eo, quod lignum v. g. actionem terminet calefactivam, solum causaliter denominatur calidum; formaliter autem solum à calore in ipso ligno per talem actionem introducto: ergo.

Dices 2. Si denominatio extrinseca visi v. g. in lapide, quæ à parte rei reperitur, esset denominatio formalis, esset aliquid reale distinctum ab ipsa visione, à qua provenit talis denominatio; sed non potest esse aliquid reale à visione distinctum: ergo nec denominatio formalis. Min. prob. Ens reale adæquate dividitur in substantiam, & accidens: sed si talis denominatio esset ali-

quid reale à visione distinctum, nec esset substantia, nec accidens reale: ergo. Min. quoad 1. part. patet. Siquidem lapidi per hoc, quod videatur, nihil substantiale advenit: quoad 2. vero sic prob. Talis denominatio nulli subjecto realiter inhaeret: alias quotiescumque lapis videretur, realiter mutaretur per adventum realis accidentis illi realiter inhaerentis, quod est absurdum: ergo.

Ad 1. Resp. neg. añs. Licet enim denominatio formalis intrinseca non possit esse nisi à forma intrinseca, vel quasi intrinseca ipso denominato: secus tamen formalis extrinseca. Nec oppositum convincit exemplum de calefactione, hæc enim, vel nullatenus denominat lignum extrinsece, & absolute calefactū, quia cum causet in ipso formam caloris intrinsecam, à qua lignum formaliter, intrinsece, & in facto esse denominatur calidum, non habet locum denominatio extrinseca, & absoluta à calefactione proveniens; & ad summum solum cum addito, vialiter, & in fieri potest dici calidum à calefactione denominari; quod est potius esse causalitatem efficientem denominationis, & formæ denominantis, quam in rei veritate denominare. Actiones vero, quæ nihil producant in suo termino, ut *visio* in objecto, tribuunt illi denominationem extrinsecam formalem, & absolutam, utpote quæ non impeditur ab alia forma-

li intrinseca denominatione, quæ à forma intrinseca proveniat; unde si huiusmodi actiones denominant, non causaliter, & inferiori, cum nihil producant; sed formaliter, & in facto esse denominare debent. *Vel potest dici*, quod utraque denominatio formalis simul est in ligno, extrinseca à calefactione, & intrinseca à calore; quia cum una sit extrinseca, & altera intrinseca, sunt simul in eodem compatibles.

Ad 2. (quod æque, meo videri est etiam contra admittentes denominationes extrinsecas pure fundamentales; quia etiam illæ sunt reales, & aliquantulū ab actione, à qua proveniunt distinctæ.) Resp. conc. mai. neg. min. & ad prob. dist. mai. Ens reale *intrinsecum*, conc. mai. *extrinsecum*, neg. mai. Dicimus enim, quod tales denominationes quævis sint aliquid reale aliquantulū distinctæ à forma denominante: nec sunt proprie substantia, nec accidens; quia istæ sunt differentie entis realis intrinseci: ac proinde nullum petunt subiectum inhesionis; sed solum exigunt subiectum denominationis, respectu cuius admodum accidentis se habent. Admodum quo dicitur de reali moralitate, & æstimabilitate, quæ in aliquibus rebus ante omnem operationem intellectus invenitur: quod proprie nec est substantia, nec accidens: nec aliquid petit subiectum inhesionis, sed solum denominationis; quia ens, quod dividitur in substantiā, & accidens, est ens physicum, non autem morale.

Diximus autem denominationes extrinsecas esse aliquid rea-

le aliquantulū distinctum à forma denominante: vel quia illud, quod addunt ad formam, est esse extrinsecum reale modificativū subiecti denominationis: quod reductivè, & improprie pertinet ad genus ipsius formæ: & non constituit aliquod speciale prædicamentum, ut in cap. de ult. prædic. asserimus. Vel si magis dicitur denominatio extrinseca realiter aliquantulū distincta à forma extrinsece denominante, quia non adæquate, & ut excludens ab excluso ab illa distinguitur: sed tantum inadæquate, & ut inducens ab incluso, ab ea realiter differt: nam ipsa denominatio extrinseca adæquate supra, & importat ipsam formam, quæ alicui intrinsece inest, & etiam subiectum denominationis, cui extrinsece adjacet forma denominans; licet expresse solum dicat extrinsecam affectionem termini ex forma connotata, & applicata ad subiectum resultantem: quare realiter non differt à forma, & subiecto denominato simul, & collective sumptis; licet distinguatur realiter ab illis inadæquate, & à qualibet parte divisivè sumpta ipsa denominatio.

4. His ergo suppositis inquirimus in præsentia; an in huiusmodi denominationibus extrinsecis consistat ens rationis? Ad quod resolutorie dicimus: *in nulla denominatione extrinseca ens rationis formaliter consistere*. Hæc concl. est cōm. & efficaciter hac ratione prob. Omnis denominatio extrinseca proveniens à forma reali est realis; sed ens rationis nequit esse aliquid reale; ergo ens rationis nequit consistere

H

in talibus

denominationibus. Min. patet ex dictis quæst. præc. Mai. vero sic prob. Omnis talis denominatio existit à parte rei independenter ab operatione intellectus aliquid admodum entis concipientis: ergo. Prob. añs. Per hoc duntaxat, quod visio terminetur ad parietem, paries dicitur extrinsece visus: & per hoc præcise, quod cognitio ad lapidem terminetur, lapis extrinsece cognitus denominatur; sed hoc, quod est visionem, & cognitionem ad suum objectum terminari, à parte rei reperitur, & independenter ab operatione intellectus id admodum formæ intrinsece concipientis: ergo omnis denominatio extrinseca à forma reali proveniens existit à parte rei, & independenter ab intellectu dante illis esse objectivum: ac proinde sunt aliquid reale, & consequenter in nulla ens rationis potest formaliter consistere.

5ª Obijc. 1. cum Durand. Saltem denominatio extrinseca cogniti est quid rationis: ergo jam ens rationis in aliqua denominatione extrinseca consistit. Prob. añs. Talis denominatio totum suum esse habet objective in intellectu: ergo. Prob. añs. Talis denominatio ita dependet ab intellectus cognitione, ut absque illa nullatenus detur: ergo.

Resp. dist. ult. añs. Dependet ab intellectu cognitione, ut pure denominante, conc. añs. ut fingente, neg. añs. & conseq. De-

nominatione enim cogniti non minus realis est, quam aliæ denominationes extrinsece: siquidem non minus ab actione reali procedit, quam aliæ. Unde licet dependeat ab operatione intellectus, ita ut sine illa, ut forma denominante, non possit reperiri: non tamen dependet à cognitione illa, ut fingente, & dante ipsi denominationi aliquid esse objectivum. Cujus ratio est; nam per talem cognitionem licet lapis, v. g. qui denominatur cognitus, habeat esse objectum in intellectu; ipsa tamen denominatio cogniti non habet in illo esse objectivum; usque dum quasi reflexe ab intellectu cognoscatur; & cum nihil reale intrinsecum ponat in lapide, concipiatur ad modum formæ intrinsece in ipso lapide. Quapropter antequam prædicta denominatio sic concipiatur, manebit intra lineam entis realis, licet extrinsece: & solum ens rationis consistit in altera forma; quæ cum non sit realis, nec intrinseca, ab intellectu ad modum formæ realis intrinsece in lapide consideretur: quod idem in alijs denominationibus extrinsecis contingit. Unde nullatenus sequitur ens rationis in aliqua extrinseca denominatione formaliter consistere.

6^a Obijc. 2. Denominatio Domini, & Creatoris est extrinseca in Deo; & tamen talis denominatio est aliquid rationis: ergo datur aliqua denominatio extrin-

seca, quæ sit aliquid rationis. Prob. min. Talis denominatio advenit Deo in tempore juxta D. Tho. 1. p. q. 13. ar. 7. sed in tempore nihil reale potest Deo advenire: alias in tempore realiter mutaretur, quod ejus summæ immutabilitati omnino repugnat: ergo talis denominatio est aliquid rationis.

Resp. dist. ult. min. Nihil reali *intrinsecum* potest Deo advenire, conc. min. *extrinsecum*, neg. min. & conseq. Licet enim repugnet aliquid reale *intrinsecum* Deo in tempore advenire; quia si hoc esset, Deus realiter mutaretur: potest tamen aliquid reale *extrinsecum* Deo in tempore advenire; quia, cum *extrinsecum* sit, Deus nullatenus mutaretur: sicut defacto non mutatur per hoc, quod adveniat ei denominatio realis *extrinseca* creatoris, quæ à relatione creaturarum provenit in Deo, per quam denominatur Deus *extrinsece* relatus, & ut sic terminans ipsam relationem realē creature: ut latius in cap. de relatione explicabimus.

7 Ex dictis infertur, quod *ens rationis non potest consistere in aggregato ex extremis realibus, & cognitione ea falso adunante: sed formaliter solum consistit in ente ficto, & impossibili ab omni ente reali, & realiter possibili distincto.* 1. pars hujus asserti sic brebiter prob. Aggregatum ex extremis realibus, & cognitione falso adunante est potens realiter exis-

tere; sed ens rationis est impotens realiter existere: ergo nequit in tali aggregato consistere. Prob. mai. Aggregatum, cujus omnes partes, & etiam illarum unio sunt reales, ac proinde potentes realiter existere, est potens realiter existere: cum aggregatum nihil aliud sit, quam partes unitæ; sed partes, & unio illius aggregati possunt realiter existere: ergo & tale aggregatum. Prob. min. Partes illius aggregati sunt extrema realia, v. g. *hirco*, & *cervus*: & unio est cognitio falso adunans: hæc extrema; sed tam extrema realia, quam cognitio intellectus ea falso adunans realiter existunt, dum intellectus concipit *hircocervum*: ergo omnes partes istius aggregati realiter existunt: ergo & aggregatum; consequenterque in tali aggregato nequit ens rationis consistere.

2. Vero pars sic prob. Ens rationis est, quod tantum habet esse objective in intellectu; sed quod tantum habet esse objective in intellectu est ens fictum, & impossibile ab omni ente reali, & vere possibili distinctum: ergo ens rationis consistit formaliter in tali ente ficto, & impossibili. Mai. est diffinitio entis rationis, ut ex quæst. antec. constat. Min. vero sic prob. Quod tantum habet esse objective in intellectu, nullum verum, & reale esse potest in se habere; sed hoc ipso est aliquid, non verum, sed fictum, distinctumque ab omni ente rea-

li, & realiter possibili; ut ex se est compertum: ergo. *Confirm.* Ideo juxta contrarios ens rationis non consisteret in ente ficto, & impossibili; quia tale ens non potest ab intellectu cognosci; sed potest: ergo. Prob. min. In quavis propositione falsa v. g. in ista: *homo est equus* representatur intellectui identitas ficta, & impossibilis inter hominem, & equum; sed quidquid per propositionem, seu cognitionem representatur, cognoscit intellectus: ergo intellectus valet cognoscere ens fictum, & impossibile; & consequenter in hoc esse ens rationis potest consistere.

8 Contr. 1. part. Obijc. Stat quod omnes partes sint incorruptibiles, & quod totum sit corruptibile: ut patet in homine, cujus materia, & forma sunt incorruptibiles; & tamen ipse homo est corruptibilis: ergo pariter stat, quod omnes partes alicujus aggregati sint reales, & quod aggregatum ex eis sit aliquid rationis.

Confirm. Ens rationis potest consistere in aliquo reali inadæquate: ergo etiam adæquate. Prob. añs. Hoc aggregatum *mons aureus* est aliquid rationis; sed hoc aggregatum saltem inadæquate consistit in aliquo reali: erg. & ens rationis. Pr. mi. Partes hujus aggregati *mōs aureus* est mōs, & aurum falso identificatas; sed solū verū si mōs, & verū aurum falso identificantur; cum mons fictus, & aurum fictum non repugnet identificari: ergo partes hujus aggregati sunt verus, &

realis mons, & reale, & verum aurum: ac proinde consistit in aliquo reali inadæquate.

Ad arg. resp. conc. añs. neg. conseq. Et ratio disparitatis est, quia licet materia, & anima, quæ est forma hominis, sint incorruptibiles: unio tamen, sub ratione uniens exercite illas, est corruptibilis: quod sufficit, ut totum hominis compositum sit corruptibile. At vero præter partes aggregati, quæ sunt potentes realiter existere; potest in re existere unio illarum sub exercicio uniendi ipsas: cum hæc unio juxta Adversarios sit cognitio falso adunans quæ per se realiter existit: consequenterque si in extremis, & tali unione consistit aggregatum, nõ est ratio, cur sit impotens realiter existere: ac proinde in tali aggregato nequit ens rationis consistere.

+ Ad confirm. resp. neg. añs. & ad prob. dist. mai. aggregatum *pro formali*, est aliquid rationis, conc. mai. *pro substracto*, neg. mai. & dist. min. *inadæquate*, & *pro substracto*, cōc. min. & *pro formali*, neg. min. & conf. Dicimus ergo, quod, licet verum aurum, & verus mons sint partes illius aggregati, non sequitur, quod ens rationis consistat adhuc inadæquate in aliquo reali. Nam aggregatum illud præcise pro formali est aliquid rationis, pro identitate scilicet, seu unione extremorum. Et cum hæc identitas nullo modo sit vera, & realis; inde fit, quod ens rationis in nullo reali consistat: & si de

materiali, seu pro substracto dicat aliquid reale. Sicut *album* est concretum accidentale; quia forma est accidens, & si substractum sit substantia.

9. Tandem, contr. 2. part. obje. Intellectus affirmans hominem esse equum facit ens rationis consistens per nos in identitate extremorum, quam affirmat; sed hæc identitas non est ficta, sed realis: ergo ens rationis non consistit in aliquo est ficto. Prob. min. Intellectus affirmat eam identitatem, quæ inter talia extrema est impossibilis, & in cujus affirmatione falsum asserit: ergo non affirmat identitatem fictam; sed veram, & realem. Prob. cōseq. Nam hominem, & equum identificari ficta identitate non est falsum, & impossibile, sed verum: ergo si intellectus affirmat identitatem impossibilē, & in cujus affirmatione falsum asserit, non affirmat identitatē fictam, sed veram.

Resp. neg. min. & ad prob. conc. añs. dist. conseq. Non affirmat identitatem fictam, *ut fictam*, conc. conseq. identitatem fictam, *ut veram*, neg. conseq. & dist. etiā 2. part. Sed veram, & realem *apparenter*, conc. conseq. *in rei veritate*, neg. conseq. Nam ut falsum asserat in intellectu, non requiritur, quod identitas, quam affirmat, sit vere possibilis, & vera: sic enim propositio non esset falsa, & impossibilis; sed sufficit, quod identitas, quam affirmat ut verā, in rei veritate sit ficta, & impossibilis. Siquidem ideo propositio il-

la falsa, & impossibilis est; quia per illam affirmatur, ut possibilis, & vera identitas, quæ in rei veritate non est nisi ficta, & impossibilis, licet intellectui ipsi realis, & vere possibilis appareat. Unde nullatenus sequitur, quod ens rationis in tali identitate consistens nō sit quid fictum, & impossibile.

QUÆST. III.

UTRUM ENS RATIONIS SOLUM EXISTAT, DUM ACTUALITER CONSIDERATUR AB INTELLECTU?

PRO intelligentia hujus dubij advertendū est 1. quod proportionabiliter ad ens reale, ens rationis suo modo habet suam existentiam, & existentiam. Unde sicut in nullo ente creato existentia est de illius essentia; ita etiam existentia, entis rationis, media qua suo modo educitur extra causas, non est de illius essentia: quæ in hoc, quod est essetatum objeibile in intellectu consistit, & quæ per ipsam existentiam (quælibet illa sit) tanquam per ultimam suam actualitatē intelligitur aliquo modo actuari. Existentia autem potest esse duplex una virtualis, seu fundamentalis, & alia formalis. 1. est quam ens rationis habet in sua causa, seu fundamento, & de ista non loquimur in presenti; quia supponimus tanquam certum, tunc ens rationis existere virtualiter, seu fundamentaliter, quando existit ejus causa, seu fundamentum. Unde solum procedit quæstio de existentia formali, quæ res habet in se ipsa, & prout formaliter est extra ones suas causas.

3 2. Est notandum quod existentia formalis etiam potest esse propria, & impropria existentia propria est, quæ exigitur à natura, & ab illa dimanat: ut existentia v. g. qua existit Petrus, vel Paulus. Existentia impropria, seu aliena est illa, quæ nec exigitur, nec dimanat à natura: sicut existentia Verbi Divini respectu humanitatis, quæ, quia supernaturalis, nec ab humanitate exigitur, nec ab illa dimanat. Denique observa, quod aliquando ens rationis proxime in ente reali fundatur: sicut negatio, & privatio; aliquando vero in ente rationis: sicut prædicabilitas fundatur in universalitate, quæ est aliquid rationis. Et de omnibus his inquirimus in præsentibus; an existant per existentiam sui fundamenti; an vero illorum existentia consistat solum in passiva terminatione actualis cognitionis? Pro quo.

3 Dicendum est: *Nullum ens rationis existere formaliter per existentiam sui fundamenti; sed solum dum actualiter ab intellectu cognoscitur admodum entis realis.* Hæc concl. est nostr. Auth. q. 3. univers. & communis, & colligitur manifeste ex Arist. & D. Tho. Ex Arist. quidem; quia ut jam diximus, ens rationis, asserit, esse ens in anima; sed si ante cognitionem intellectus haberet existentiam formalem, non esset ens in anima, sed extra animam: ergo. Ex D. Tho. etiam prob. nam

opusc. 42. cap. 1. ait: *Tunc efficitur ens rationis, quando intellectus nititur apprehendere id, quod non est, per modum entis.* ergo juxta Ang. Præc. pro priori ad actuale intellectus cognitionem nullam potest habere ens rationis existentiam formalem.

4 Ratione autem prob. concl. & 1. de ente rationis, quod proxime fundatur in aliquo reali. Si tale ens rationis existeret per existentiam sui fundamenti, realiter existeret; sed ens rationis non potest realiter existere: ergo tale ens rationis non potest existere per existentiam sui fundamenti realis. Min. patet: nam aliàs ens rationis non distingueretur ab ente reali. Mai. vero sic prob. Si ens rationis existeret formaliter per existentiam realem sui fundamenti, talis existentia tribueret enti rationis suum effectum formalem; sed effectus formalis existentie realis est facere existere realiter: ergo. Mai. constat: nam si ens rationis existeret per existentiam realem, talis existentia illi communicaretur; sed non potest illi communicari, nisi tribuendo ei suum effectum formalem: cum effectus formalis formæ sit ipsamet forma communicata: ergo tunc casus talis existentia communicaret enti rationis suum effectum formalem. Min. vero princip. sic prob. Effectus formalis existentie est facere existere: ergo effectus formalis existentie realis est facere existere realiter:

sicut effectus formalis albedinis est facere formaliter album: ergo si hujus effectus formalis est incapax ens rationis, incapax est etiam existendi per existentiam sui fundamenti realis.

5 2. Prob. concl. Specialiter de 2. intentionibus, quæ in 1. intentionibus fundantur. Per existentiam 1. intentionis rationis nullatenus potest existere 2. intentio rationis: ergo adhuc hujusmodi entia rationis nequeunt existere per existentiam sui fundamenti. Prob. añs. Formæ specificæ, & formaliter inter se distinctæ non possunt per eandem existentiam formaliter existere; sed primæ, & secundæ intentiones rationis specificæ, & formaliter inter se differunt: ergo. Cetera patent, & mai. prob. Existētia finita, & limitata semper pertinet reductive ad speciem formæ, cujus est existentia, & cum illa adæquatur, & proportionatur: ergo formæ diversæ speciei nullatenus possunt per eandem omnino existentiam formaliter existere: ac proinde si 2. intentiones à primis specificæ distinguuntur, illæ per existentiam istarum nequeunt formaliter existere. Et hæc ratio à fortiori probat, quando fundamentum est aliquid reale, utpotè à quo ens rationis formaliter maxime distinguitur.

6 Tandem prob. concl. directe de omni ente rationis. Existētia formalis entis rationis est ultima actualitas, per quam suo

modo formaliter educitur extra omnes suas causas; sed hujusmodi actualitas solum potest consistere in hoc, quod est obijci actualiter intellectui, illiusque actualitatem cognitionem admodum entis realis terminare: ergo in eoduntaxat unica formalis existentia cujuscumque entis rationis formaliter consistit. Prob. min. Essentia entis rationis est esse obijctive in intellectu, seu esse in anima possibiliter, & signate: ergo ultima actualitas illi correspondens, consistit in hoc, quod est obijci intellectui actu, & exercite, & admodum entis actualiter cognosci. Consequenterque, tunc solum existet, quando prædicto modo actualiter illud cognoverit intellectus.

Dices: supradicta solum convincere, quod ens rationis non habeat propriam, & connaturalem existentiam nisi dum actualiter ab intellectu consideratur: nõ vero probare, quod antecederet ad istam, non habeat aliam existentiam formalem: alienam tamen, & minus ei connaturalem per existentiam sui proximi fundamenti. Sed cõtr. Si solutio vera est sequitur, ens rationis posse existere formaliter duplici existentia, una aliena, & connaturali altera; consequens est impossibilis: ergo & añs. Sequela patet: nam existente formaliter ente rationis per existentiam sui fundamenti, quamvis alienam, & illi munus connaturalem, potest simul ab

Intellectu idem ens rationis admodum entis cognosci : ac per hoc propriam , & connaturalem existentiam acquirere : ergo poterit simul per duplicem existentiam formaliter existere. Quod hoc autem sit impossibile prob. implicat eandem rem duplici simul actuari ultima actualitate ejusdem lineæ , aliàs dupliciter adæquato termino simul terminaretur : sed existentia est ultima actualitas in linea entis : ergo implicat ens rationis simul duplici existentia existere , & actuari , & si una aliena , & altera propria.

7 Obijc. 1. Privatio est ens rationis ; sed privatio formaliter existit per existentiam sui proximi fundamenti : ergo. Prob. min. Ante cognitionem intellectus homo v. g. denominatur formaliter cæcus : ergo à cœcitate tuac existente ; sed non per aliud , quam per existentiam fundamenti , quod à parte rei existit : ergo cœcitas , quæ est privatio &c. Ans. prob. Nullo intellectu considerante , homo absolute , & simpliciter dicitur cæcus ; sed denominatio absoluta in rebus : non provenit nisi à forma , cujus est formaliter denominare : ergo.

Resp. neg. min. & ad prob. conc. mai. ult. discurs. dist. min. denominatio absoluta in rebus non minima entitatis , conc. min. in rebus minima entitatis , & rationis , sub dist. non provenit nisi à forma in se ipsa formaliter existente ,

neg. min. à forma , ut virtualiter existente in fundamento , conc. min. & neg. conseq. Dicimus enim , quod licet à fundamento proximo privationis denominetur homo absolute , & simpliciter cæcus ; non tamen formaliter , usque dum in illo privatio visus admodum formæ intrinsecæ ab intellectu actualiter cognoscatur : sicque existat formaliter privatio , ut ens rationis est. Antecedenter tamen ad cognitionem erat solum virtualiter , & fundamentaliter in suo fundamento existens : quod sufficit , ut absolute , & simpliciter subiectum denominet cæcum ; quia in his , quæ sunt minime entitatis , qualia sunt omnia entia rationis , esto requiratur aliquomodo existentia ipsius formæ denominantis ad præstandam absolutam denominationem : non tamen ex igitur formalis existentia formæ in se ipsa , sed tantum virtualis , & ut in suo fundamento.

8 Obijc. 2. Relatio creatoris in Deo , & relatio filiationis in Christo in ordine ad suam SS. Matrem , sunt relationes rationis ; sed istæ formaliter existunt ante actualem considerationem intellectus : ergo aliqua entia rationis existunt independentem ab intellectu. Prob. min. Præcisive à cognitione intellectus Deus dicitur , vere Dominus , & Creator , & Christus D. vere Filius Virginis Matris : & uterque à parte rei formaliter terminat relationem

te ſem, ex parte ſui oppoſiti ter-
mini correfpondentem: ergo in
utroque præciſive ab intellectu
debet eſſe aliqua relatiō rationis
formaliter exiſtens. *Confirm.* Sig-
num ad placitum in eſſe ſigni per
relationē rationis formaliter con-
ſtituitur. Sed datur ſignum ad pla-
citam nullo intellectu conſideran-
te relationem illam; cum abſque
actuali cognitione ſignum ducat
in cognitionem ſignati: ergo. *Idē
arg.* fieri poteſt de Sacramentis Ec-
cleſiæ, quatenus ſunt ſigna gratiæ,
quam cauſant; & de imagine qua-
libet non exiſtēte ejus prototypo;
quæ in ſententia probabili in ra-
tione ſigni per formam rationis
conſtituantur.

Reſp. ad arg. conc. mai. neg.
min. & ad prob. diſt. añs. *funda-
mentaliter, & extrinſece, conc. añs,
formaliter, & intrinſece, vel qua-
ſi intrinſece, neg. añs. & conſeq.*
Antecedenter enim ad actualē
conſiderationem intellectus con-
cipientis in Deo reſpectum ratio-
nis ad creaturas, & in Chriſto Je-
ſu relationem ad ſuam SS. Matrē;
ſolum exiſtit fundamentaliter reſ-
pectus, ſeu relatio rationis: quod
quidem, licet ſufficiat ad abſolu-
tam, & ſimpliciter denominatio-
nem *Creatoris, & Filij*: non tamē
ad formalem, et quaſi intrinſecā
denominationē, quæ unice prove-
nit à forma ipſarationis, dū ab intel-
lectu actualiter conſideratur. Nec
contr. hoc eſt, quod ante actualē
cognitionē intellectus, tam Deus,
quam Chriſtus D. terminent for-
maliter realem ſibi oppoſitam re-
lationem; quia ut in cap. de relati.

dicemus, nec per relationem ra-
tionis, nec per aliquid abſolutū;
ſed præciſe, ut extrinſece denomi-
natur relatus, Deus, à relatione
reali exiſtente in creatura; & Chriſ-
tus à relatione Maternitatis in B.
Virgine exiſtente, terminant for-
maliter realem relationē. Ex quo
ſolum ſequitur, vel quod à parte
rei pure fundamentaliter denomi-
netur Deus *Creator*, & Chriſtus
Virginis *Filius* juxta ſententiam
propugnantem, denominationes
extrinſecas non eſſe formales, ſed
præciſe fundamētales: vel ſi ſubſ-
tineatur oppoſita ſententia à no-
bis ſupra q. 2. propugnata; quod
tales denominationes, *Creatoris*
in Deo, & *Filij* in Chriſto D. ſint
ante cognitionem actualē for-
males extrinſece; non vero intrin-
ſece, vel quaſi intrinſece, uſque
dum aliquid rationis admodum
reſpectus realis ab intellectu cō-
cipiatur: unde nullatenus ſequi-
tur ens rationis formaliter exiſtē-
re independentē ab intellectu.

Ex quo ad confirm. Dicimus,
quod nullum ſignū quodlibet il-
lud ſit, hoc ipſo, quod per formā,
rationis conſtituatur, nullatenus
dicitur ſignū formaliter, nec ut ta-
le formaliter exiſtit, niſi dum for-
ma ipſa rationis actualiter conſi-
deratur: licet fundamentaliter, im-
mo absolute, & ſimpliciter ſignū
denominetur independentē à cog-
nitione; quia eſto ducat in cog-
nitionem ſignati abſque actuali con-
ſideratione formæ rationis; hoc
exercitiū ducendi ex propriū fun-
damenti, ſcilicet impoſitionis,

vel proportionis naturalis ad significandum, ratione cuius eodem modo actualiter movet potentiā dum forma rationis non existit, ac dum formaliter existit: formaliter vero exertium, quod est referri ad suum significatum, cum competat signo ratione formalis relationis, in illo non reperitur sine actuali cognitione: ac proinde sine illa nequit esse signum formaliter.

9. Obijc. 3. Et si ens rationis existeret per existentiam realem sui fundamenti, non existeret realiter: ergo propter id falso asseritur non posse per existentiam sui fundamenti formaliter existere. Ans. prob. Quamvis natura creata, humanitas videlicet Christi, existat per existentiam infinitam Verbi Divini, non sequitur quod existat infinite: ergo pariter. *Confirm.* Ens rationis potest representari per speciem realem, & cognosci per talem cognitionem: ergo etiam poterit existere per existentiam realem.

Resp. ad arg. neg. ans. ad prob. dist. ans. Non sequitur, quod existat infinite, si illi communicaretur modo infinito, neg. ans. si modo finito, conc. ans. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod natura creata potest existere per existentiam infinitam, sicut defacto existit humanitas Christi: quin talis natura existat infinite; quia existentia infinita non communicatur ei modo infinito, sed modo finito. Existentia vero rea-

lis fundamenti, si communicaretur enti rationis, communicaretur ei necessario, sub conceptu realitatis: cum communicaretur illi independentem à fictione intellectus: consequenterque ens rationis realiter existeret, quod implicat.

Ad confirm. conc. ans. neg. conseq. Et ratio disparitatis consistit in hoc; quia ex eo, quod ens rationis representatur per speciem realem, & etiam cognoscatur per cognitionem realem; tantum sequitur, quod realiter representetur, realiterque cognoscatur, quod non repugnat. Nam ens rationis potest denominari cognitum realiter, & realiter representatum: cum istæ sint denominationes extrinsecæ. At vero si ens rationis existeret per existentiam realem fundamenti, sequeretur, quod realiter existeret: quæ denominatio, cum sit denominatio effectus formalis intrinseci, non compatitur cum ejus entitate ficta: repugnat enim ens pure fictum, & distinctum ab omni ente reali, realiter existere.

10. Obijc. ult. ab inconvenientibus. Ex nostra sententia sequeretur posse formaliter existere in entibus rationis essentiam sine proprietatibus, & e contra; & unum relativum, altero correlativo formaliter non existente v. g. rationem superiorem, & genericam, absque ratione inferiori specifica, & e contra; consequens est inconveniens: ergo &

illud ex quo sequitur. Prob. mai.
Posset cognosci essentia non cognitis proprietatibus; & econtra. Et relatio non cognito saltem practice termino: ergo vera est sequela.

Resp. neg. min. Quia licet in entibus realibus sit inconveniens, quod existat essentia sine proprietatibus, & relatio sine suo termino, & correlativo propter connexionem, & resultantiam realem unius ab altero, secus tamen in entibus rationis. In his enim, cum esse, & illorum existere consistat in cognosci, non inconvenit, quod unum existat sine alio, quoties unum sine altero potest cognosci. Unde tota connectio, quæ inter hæc entia rationis potest reperiri, est, quod unum, quantum est ex se, exigit alterius existentiam. Sed cum dependeat ab actuali, & libera operatione intellectus, inde est, quod existentia hæc possit deficere uni, quin alteri deficiat. Informatione vero relationis speciei, cum non possit ratio specifica absque generica cognosci; nec potest ratio ipsa specifica existere, quin etiam generica existat: bene vero econtra.

QUÆST. IV.

UTRUM A SOLO INTELLECTU ens efficiatur rationis?

Non loquimur in præsentî de vera, & propria causa en-

ris rationis. Quia cum, ut in superioribus diximus, illud non proprie ens, nec proprie causam sui efficientem habet: sed quodammodo ad actionem aliquam resultat. Et de hoc modo resultantia nunc inquirimus; pro cuius intelligentia est advertendum, quod præter intellectum dantur in nobis aliæ potentia intentionali operativæ: ex quibus aliæ vocantur sensus interni, aliæ vero sensus externi. Sensus interni sunt quatuor: nimirum *sensus communis* qui discernit inter objecta sensuum exteriorum: *æstimatoria*, quæ percipit intentiones insensatas, ut inimicitiam, & utilitatem: *phantasia*, seu *imaginativa*, quæ retinet species a sensibilibus acceptas: & denique *memoria* ad præteritorum recollectionem ordinata. Sensus externe sunt quinque, & sunt illi, qui communiter numerantur; videlicet *visus*, *gustus*, *auditus*, *odoratus*, & *tactus*. Reperiuntur etiam in nobis intellectus, & voluntas, quæ sunt spirituales, & perfectiores potentia. Inquirimus ergo in hac quæst. an omnes istæ potentia possint ens rationis efficere; an vero solus intellectus possit illud efformere?

2 Resolutorie est dicendum, ad solum intellectus actionem cognoscentis aliquid ad modum entis realis, ens rationis posse resultare, & confici. Hæc est communis Philosophistarum, & colligitur ex Arist. qui (ut sæpius retulimus) ait

ens rationis esse ens in anima; sed per ens in anima, ut communiter illum explicant intelligit ens in intellectu: ergo. Non minus habet Ang. P. nam quotiescumque de ente rationis loquitur, asserit illud esse, quod habet esse in apprehensione: & sæpius affirmat ens rationis fieri per cognitionem, qua cognoscitur ad modum entis; sed solus intellectus dicitur proprie apprehendere; & solus ille potest cognoscere aliquid ad modum entis: ergo juxta mentem D. Tho. solus intellectus videtur posse conficere entia rationis.

3. Ratione autem prob. concl. Tunc efficitur ens rationis, quando cognoscitur illud, quod non est admodum entis; sed hoc est solus intellectus: ergo solus iste potest ens rationis, efficere. Mai. est D. Tho. opusc. 42. c. 2. & min. prob. Sola illa potentia potest cognoscere, quod non est, admodum entis, quæ saltem in exercicio potest cognoscere se illud cognoscere admodum entis: sed solus intellectus hoc valet cognoscere: ergo solus ipse potest cognoscere, quod non est, admodum entis. Mai. patet: nam cognosci, quod revera non est, admodum entis, non fiat, quin detur esse pure cognitum, & objectivum, ex cognitione, per quandam resultantiam proveniēs, & quasi effectus quidam respectu cognitionis scilicet habens: ergo sola illa potentia, quæ supra suum actum, & effectum ejus potest quodammodo reflecti: ac perin-

de in exercicio saltem cognoscere se cognoscere, poterit cognoscere, quod non est, admodum entis. Min. vero prob. Potentia alia ab intellectu non cognoscitiva, ut voluntas, nec directe nec reflexe aliquid cognoscit: cum sit potentia coeca, ductum rationis in omnibus sequens; sed aliunde potentia alia sensitiva, & intellectu inferiores, licet aliquantulum aliquid cognoscant, non tamen reflexe, nec in exercicio cognoscunt se aliquid cognoscere: ergo solus intellectus est sic cognoscere. Prob. min. Sic cognoscere, & reflecti supra suam cognitionem, & ejus effectum, est solius potentia spiritualis, & habentis pro objecto adequato universale ens; sed qualibet potentia sensitiva materialis est, & tantum habens pro adequato objecto particulare ens, sensibile scilicet, & materiale: ergo.

Explicatur, & simul præcluditur contrariorum solutio. Et si sensus tam internus, quam externus cognoscendo suam objectum dicatur suam sensationem exercite, & experimentaliter sentire; hoc tamen non est revera reflecti, adhuc exercite, nec objective exercite, aut indirecte, & secundario cognoscere se aliquid cognoscere: ergo si ad ens rationis affirmandum necessaria est aliqua reflexio, et advertentia exercita, & secundaria ad cognitionem, & ad id, quod ex ea resultat; nullatenus sensus aliquis ens

Rationis efficere valet. Ans. prob. & declaratur. Sensuum experientia, & exercitium, non est actio tendens in objectum; quæ aliquomodo adhuc secundario, & exerceite possit in se ipsam ferri; aliàs sensus ipse, mediante alia sensatione, posset ferri in priorem *signate*, & per modum objecti cognoscibilis; sed experientia sensuum præcise est ipse motus principij agentis, & se tenet ex parte subjecti, quatenus immutatur actione, quæ vitaliter, & non inanimate à potentia sensitiva egreditur, ratione cujus dicitur sensum experiri, & sentire suam sensationem: ut in lib. 2. de Anim. q. 20. docemus: ergo huiusmodi exercitatio, & experientia sensuum non arguit reflexionem aliquam supra illorum cognitionem, & quæ ad ens rationis efficiendum sit sufficiens; ac proinde à nullo sensu ens rationis effici potest.

4 Obijc. n. cum Scoto. Ordinare unum ad alterum, quod in re ordinatum non erat, est facere ens rationis; sed voluntas ordinat ea, quæ in re ordinata non sunt: ergo voluntas entia rationis facit. Min. prob. Voluntas quando peccat ordinat Deum ad creaturas, ad quas in re non est ordinatus: ergo. Ans. prob. Voluntas, quando peccat, amat Deum propter creaturas; sed amare unum propter aliud est unum alteri ordinare: ergo. *Confirm.* Voluntas appetit id, quod non est

bonum, ac si esset bonum: ergo tunc facit ens rationis. Ans. patet: nam voluntas multoties fertur in bonum apparens. Consequenter sic prob. Intellectus facit ens rationis, quando cognoscit id, quod non est, ac si esset ens: ergo quando voluntas appetit, quod non est bonum, ac si esset bonum, facit etiam ens rationis.

Resp. ad arg. neg. min. ad prob. dist. min. ult. discurs. Amare unum propter aliud, est ordinare *presuppositivè*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & conf. Dicimus ergo, quod voluntas nullatenus ordinat unum ad aliud; nam hoc est proprium sapientis; ac perinde intellectus, & non voluntatis. Unde quando voluntas amat unum propter aliud, vel in ordine ad aliud; jam supponitur ordinatum ab intellectu: ipsa namque fertur in objectum, ut propositum ab intellectu, taliter, quod si tale objectum proponitur, ut alteri ordinatum, fertur in illud, ut ordinatum: si vero, ut non ordinatum alteri proponatur, fertur in ipsum, ut non ordinatum. Consequenterque voluntas non ordinat; quod in re non erat ordinatum: nec ipsum amare, & velle sic objectum, formaliter est ordinare; sed ferri in ordinatum: sicut, & voluntas fertur in fictum, non tamen fingit; quia hoc est proprium solius intellectus.

Ad confirm. dist. ans. Voluntas appetit, quod non est bonum, ac si esset bonum: *fictum à voluntate*, neg. ans. *fictum ab*

intellectu, conc. añs. & neg. consequ. Dicimus enim, quod licet voluntas feratur multoties in bonum apparens: ut contingit in desperantibus: cæterum tale bonum non fingitur à voluntate; sed ante vertenter ad actum voluntatis est fictum ab intellectu: quatenus illud, quod in re nō est bonū apprehendit, ut bonum, & sic apprehensum proponit voluntati. Unde tota fictio se tenet ex parte intellectus, non vero voluntatis.

Dices voluntas potest appetere bonum fictum, quā tale bonum sit fictum ab intellectu: ergo solutio est nulla. Prob. añs. Voluntas potest attingere, ut bonū id, quod ab intellectu iudicatur, ut malum: ut contingit, quando quis contra dictamen conscientie recte operatur: ergo. *Resp. neg. añs.* & ad prob. dist. añs. Quod ab intellectu iudicatur *speculative*, ut malum, conc. añs. *præctice*, neg. añs. & conf. Dicimus enim, quod dum voluntas actualiter peccat, actualiter non se conformando recte scientie, præsupponit aliud iudicium erroneum, quo inter unum rumpitur iudiciū verū; & proponitur *præctice*, ut bonū, quod à conscientia dictatur, ut malum, & sic ab intellectu *speculative* cognoscitur. Nam ut docet D. Tho. q. 1. de malo ar. 3. ad quodcumque peccatum voluntatis præintelligitur aliquis error, aut in consideratio practica ex parte intellectus. Consequenterque voluntas non potest tendere

in bonum apparens, scilicet fictum, absque eo, quod intellectus proponat huiusmodi bonum, saltem practice iudicando hinc, & nunc esse bonum operari contra conscientie rectitudinē. Unde nullatenus sequitur, quod aliquam bonitatem fingat voluntas.

5 Obijc. 2. Sensus internus, ut phantasia, seu imaginativa apprehendit montemaureum, realia figmenta, sed hoc apprehendere est facere entia rationis: ergo non solum intellectus, sed sensus internus facit entia rationis. Mai. prob. ex D. Tho. 1. p. q. 12. ar. 9. ad 2. dicente: *Imaginatio ex præconceptis speciebus montis, & auri format speciem montis auri*: ergo. *Confirm.* Phantasia discurret circa singularia; sed discursus importat intentiones rationis, subiecti videlicet, & prædicati, antec. & consequ. ergo phantasia hæc entia rationis facit. *Confirm.* 2. Bruta formant plura entia rationis; sed non per aliam potentiam, nisi per sensus, cum intellectum non habeant: ergo sensus corporei formant entia rationis. Mai. prob. *Ovis* apprehendit hominem, ut lupum, cum illum videt lupina pelle vestitum; & *canis* videns umbram hominis, latrat putans esse verum hominem; sed apprehendere hominem, ut lupum, & umbram hominis, ut verum hominem est facere entia rationis: ergo tam *ovis*, quam *canis* facit entia rationis.

Resp.

Resp. ad arg. dist. mai. Imaginativa apprehendit montem aureum *materialiter*, conc. mai. *formaliter*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Licet enim imaginativa apprehendat materialiter montem aureum, vel pure quoad accidentia sensibilia coloris, & figuræ, sicut, & hoc modo in specie ab ipsa formata repræsentatur: non tamen cognoscit illud complexum formaliter, & quoad essentiam, & identitatem fictam: cum non cognoscat sensus illud non esse vere ens, nec admodum entis illud attingat: unde cum sola hæc cognitio sufficiat ad ens rationis faciendū: hinc fit, quod imaginativa in tali apprehensione non faciat, nec possit facere ens rationis.

Ad 1. confirm. etiam dist. mai. discurret *discursu materiali*, conc. mai. *discursu formali*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Et dicimus, quod phantasia cum non sit potentia spiritalis, nec reflexe etiam in exercitio cognoscat, pure materialiter discurret circa singularia, procedendo de antecedenti ad consequens; non vero formaliter percipiendo habitudinem unius ad alterum; nec in exercicio cognoscendo in objectis talis discursus intentionem aliquam admodum subjecti, & prædicati. Unde nullam prædictarum intentionum rationis formaliter conficit, quæ solum in discursu formali interveniunt in objectis. Ad 2. neg.

mai. & ad prob. iterum neg. mai. Quia ovis videndo pellem lupinam solum putat sub illa esse lupum; quod quidem possibile est, non tamen putat hominem esse lupum: cum homo in ejus imaginatione non veniat. Similiter canis latrans contra umbram hominis non judicat umbræ esse verum hominem, nec inter unū, & aliud discernit, sed tantum apprehendit ibi esse hominem, quod possibile realiter est. Unde bruta nullum impossibile fingunt; sed quod possibile est in re, & ut per speciem illis repræsentatur, materialiter attingunt absque aliqua exercita fictione.

6. Inferes ex dictis, quod, & si solus intellectus in nobis faciat entia rationis, ea tamen efficere potest per quamlibet ex tribus suis operationibus, sive veram sive falsam: quod sic breviter ostenditur. Ens rationis fit, ut ex dictis patet, quando, quod non est, cognoscitur admodum entis, sed per quamlibet operationem ex tribus, sive veram sive falsam intellectus potest cognoscere id, quod non est, admodum entis: ergo. Prob. min. inductione: nam chimera, universalitas, privatio, & negatio, & alia hujusmodi, ad 1. intellectus operationem pertinet: 2. intentio subjecti, & prædicati, & propositionis ad 2. & ad 3. forma syllogismi, & respectus antecedentis, & consequentis: insuper identitas ficta, & enuntiata inter hominem, & equum ab operatio-

nem falsam spectat: sicut ad iudicium verum relatio subiecti, & prædicati dum intellectus affirmat hominem esse animal; sed hæc omnia in re non sunt, & concipiuntur ab intellectu admodum entis: ergo.

Dices: operatio factiva entis rationis debet esse comparativa, & collativa: cum ens rationis tunc efficiatur, dum concipitur non absolute, sed connotative, ac si esset ens; sed 1. operatio est pure apprehensiva, non autem collativa, aut comparativa: aliàs esset compositiva, & à 2. operatione indistincta: ergo 1. operatio nullū ens rationis facit. *Resp.* dist. mai. Debet esse comparativa per modum affirmat. neg. mai. per modum connotationis unius ad alterum, conc. mai. & applic. dist. min. neg. conseq. Duplex est enim comparatio: alia iudicativa, seu composita, qua iudicatur, ita esse, vel non esse, affirmando, vel negando; & hæc licet sit propria 2. operationis, non tamen est necessaria ad formationem cuiusque entis rationis. Alia est simplex comparatio, quæ citra iudicium formale, & affirmationem unius de altero componit unum cum altero præcise cognoscendo unum admodum alterius: ut quando quis cognoscit Romam ad instar Matriri: & hæc, quæ necessario requiritur ad fingendum ens rationis, etiam 1. & simplici operationi convenit, quæ solum, quia simplex, excludit 1. non vero 2. compositionem.

QUÆST. V.

UTRUM SOLUS INTELLECTUS humanus conficiat ens rationis?

PRæter intellectum humanum solum restat intellectus Divinus, & Angelicus, de quibus modo inquirimus; an forment entia rationis? Quia tamen præcipua difficultas circa Divinum intellectum versatur, nostra erga ipsum erit principalis resolutio; licet pro difficultatis complemento aliquid etiam de intellectu Angelico in fine dicamus. Sed antequam conclusionem statuamus, ut certum supponimus Deum omnia entia rationis facta, vel factibilia à creatura certissime cognoscere. Nam ut inquit D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 9. *Que cumque igitur possunt per creaturam fieri, vel cogitari, vel dici, & etiam quocumque ipse facere potest, omnia cognoscit Deus*; sed omnia entia rationis possunt fieri, & cogitari per creaturam: ergo omnia illa Deus cognoscit.

2. Suadetur etiam hæc veritas hac ratione efficaci. Omne cognoscibile debet à Deo cognosci; aliàs Deus non esset infinitus in cognoscendo; sed ens rationis, quodlibet illud sit, est objectum cognoscibile: ergo Deus omnia entia rationis cognoscit. Prob. min. Cognoscibilitas fundatur supra entitatem objecti; sed ens

rationis habet aliquam entitatē, & fictam, & apparentem: ergo. *Confirm. & roboratur.* Quod fit, & cognoscitur à creatura cum aliqua imperfectione, potest sine imperfectione à Deo cognosci: ergo, & si ens rationis fiat ab intellectu creato cum imperfectione, potest sine illa à Deo cognosci. Prob. 2us. Objectum conjecturaliter cognitum importat imperfectionem in ordine ad intellectum creatum: & peccatum fit à creatura cum maxima imperfectione, & tamen hæc omnia cognoscuntur à Deo sine aliqua imperfectione: ergo. Hoc supposito.

Dicimus: *Nullum prorsus ens rationis Deum posse facere.* Hæc concl. prob. auth. ex Ang. Mag. opusc. 42. ubi ait: *Tunc fieri ens rationis, quam intellectus nititur apprehendere illud, quod non est, ac si esset, & ideo fingit illud, ac si esset ens:* ergo juxta D. Tho. in cujuscumque entis rationis formatione involvitur fictio; sed intellectus Divinus incapax est ali-
cujus fictionis: ergo.

4. Ratione vero pr. Omnis^{im} perfectio est à Deo releganda; sed in formatione cujuscumque entis rationis necessario involvitur imperfectio: ergo Deus nullum ens rationis potest facere. Min. prob. Ad formationem entis rationis necessario requiritur cognoscere id, quod non est, admodum entis, non solum ex parte objecti; sed etiam ex parte cognoscentis; sed cognoscere id, quod non est, admodum entis, non solum ex

parte objecti, sed etiam ex parte cognoscentis, dicit imperfectionē in cognoscente: ergo. Mai. patet: nam ens rationis, cum ex se non habeat esse, admodum entis realis habet illud, quia ex parte cognoscentis admodum entis realis cognoscitur: ergo. Min. vero prob. Cognoscere, quod revera non est admodum entis ex parte cognoscentis, est cognoscere ex modo cognoscendi rem aliter, quam est in se: siquidē in se non est, & ex modo cognoscendi concipitur, ut ens; sed cognoscere ex modo cognoscendi rem aliter, ac est in se, dicit in cognoscente imperfectionē: ergo & cognoscere id, quod non est, admodum entis. Mi. pr. Cognitio attingēs ex parte cognoscendi rem aliter, ac est in se, est cognitio non adæquata cum re; sed cognitio non adæquata, & cōformis cum re, dicit necessario imperfectionē in ipso cognoscente: ergo cognitio attingens ex modo cognoscendi rem aliter, ac est in se, necessario dicit in cognoscente imperfectionē. Idque etiam exēplo patet: Nā quia cognoscere Angelū admodum corporis est cognoscere ex modo cognoscendi tenēte se ex parte cognoscentis rem aliter, ac est in se, necessario insic cognoscente importat imperfectionē: cognitio ex modo cognoscendi attingēs rem aliter, ac est in se, in quo tūque sic cognoscente arguit imperfectionē: ac proinde, cum à Deo omnis perfectio necessario releganda sit, firmiter tenendū est Deum nullū ens rationis efficere posse.

§ Obije. 1. contr. concl. Deus cognoscit entia rationis, ut facta, vel factibilia ab intellectu creato: ergo, & facit illa. Prob. conseq. 1. Qui cognoscit ens rationis format illud; cum totum esse illius sit actualiter cognosci: ergo si Deus entia rationis cognoscit facit. 2. Si Deus cognoscit ens rationis ab intellectu humano factum, cognoscit illud ad modum entis; sed ad conficiendum ens rationis, solum requiritur, quod illud cognoscatur ad modum entis: ergo si Deus cognoscit ens rationis factum, vel factibile ab intellectu humano, illud etiam facit.

Confirm. Ex eo præcise, quod Deus cognoscat ens rationis ab intellectu humano factum, vel factibile ipsum ens rationis, quod in se verum esse reale non habet, incipit habere esse objectivum in intellectu divino: ergo per hoc præcise, quod à Deo cognoscatur, formalissime fit ens rationis. Conseq. prob. Nam, tunc efficitur formaliter ens rationis, quando non habens alias esse reale, incipit habere esse objectivum in intellectu: ergo.

6 Resp. ad arg. conc. añs. neg. conseq. & ad 1. prob. dist. añs. qui cognoscit *pure speculative*, & ut factum ab alio, neg. añs. qui *præcise cognoscit*, conc. añs. & sub eadem dist. neg. conseq. Dicimus ergo, quod dupliciter aliquod objectum cognosci potest, *præcise* videlicet, & *speculative*.

Cognoscere aliquod objectum speculative est illud cognoscere, ut habens suum esse aliunde, & independenter à tale cognitione. Cognoscere illud practice est illud cognoscere, non ut aliunde habens esse; sed ex vi ipsius cognitionis illi tribuendo existentia. Ens autem rationis non consistit in cognosci speculative: sed in termino cognitionis practice. Cumque Deus cognoscendo ens rationis factum, vel factibile ab intellectu humano, solum illud cognoscat speculative, & ut aliunde habens suum esse videlicet ab intellectu creato: non vero illud cognoscat practice: hinc est, quod Deus ens rationis non faciat.

Ad 2. prob. dist. mai. cognoscit illud ad modum entis *ex parte objecti cogniti*, conc. mai. *ex parte sui intellectus cognoscentis*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus enim, quod, ut Deus cognoscat ens rationis, ut factum, vel factibile ab intellectu humano sufficit, quod ex parte objecti cogniti cognoscat illud ad modum entis: hoc est, quod Deus cognoscat ens rationis cognosci, vel esse cognoscibile ab intellectu humano ad modum entis: non autem requiritur, quod Deus ex parte sui intellectus cognoscentis cognoscat tale ens admodum entis. Admodum quo dicitur Deum cognoscere aliquid conjecturabile ex parte objecti: id est aliquod objectum, quod ab intel-

lectu creato conjecturaliter cognoscitur: non tamen illud cognoscit Deus ex parte sui intellectus conjecturaliter: aliàs de illo cognitionem conjecturabilem, & fallibilem haberet Deus. Cumque ad conficiendum ens rationis necessario requiratur, quod non solum ex parte objecti, sed etiam ex parte cognoscentis illud cognoscat ad modum entis; quod est cognoscere illud ex modo cognoscendi aliter, quam est; inde fit Deum non posse entia rationis conficere, licet possit cognoscere.

Ad confirm. vero Resp. dist. añs. incipit habere esse objectivum *primum*, & *intrinsecum*, neg. añs. secundum, & extrinsecum, conc. añs. & neg. conseq. & ad prob. applic. eadem dist. Facere enim ens rationis non est, quomodolibet tribuere illi esse objectivum, & quamlibet existentiam; sed est tribuere illi primum esse objectivum, & intrinsecam existentiam: nam facere ens rationis est dare illi esse, in quo, quia nullum aliud ejusdem entis supponitur esse, totum illius esse consistit, & per quod ens rationis quasi intrinsece mutatur, & transit de non esse intrinsece ad esse, & existens intrinsece. Hoc autem non facit divina cognitio, quæ illud ut factum, vel factibile à creatura cognoscit; quia jam ens rationis supponitur, ut habens esse objectivum, & suam intrinsecam, vel actualement, vel saltem

possibilem per ordinem ad intellectum creatum illud cognoscentem, vel ad minus potentem cognoscere admodum entis. Unde intellectus divinus solum tribuit illi esse pure extrinsecum, & secundarium, seu existentiam intentionalem extrinsecam, quæ nil aliud est, quam denominatio realis extrinseca cogniti ab divina cognitione proveniens. Admodum quo cognitio divina terminata ad creaturas pure possibles, solum ponit in illis esse pure extrinsecum reale objective cogniti, supra illarum esse intrinsecum, & essentiale possibile cadens.

7 Obijc. 2. (& potest esse replicati præceden.) Deus cognoscit privationem, etiam ex parte ipsius Dei cognoscentis, admodum entis: ergo illam sic cognoscendo format ens rationis. Añs. prob. Non solum ex parte objecti, sed ex parte ipsius Dei cognoscentis cognoscit Deus privationem per formam oppositam positivam, qua privat, ut coecitatem per visum, & tenebras per lucem: ergo cognoscit privationem admodum formæ positivæ, qua privat.

Resp. neg. añs. ad prob. neg. conseq. Nam valde diversum est cognoscere privationem per formam positivam oppositam, ac illam cognoscere admodum formæ positivæ efficientis subjectum; quia 1. solum est cognoscere, quod subjectum non habet talem formam positivam, quod in re ita

est; ac proinde non est cognoscere realiter, ac est in se. 2. Vero est negationem formæ positive, quæ revera nō est aliqua forma in subiecto, admodum formæ in subiecto concipere, quod est ipsam carentiam aliter, ac est in se, incognoscere. Unde cum Deus non sic privationem cognoscat; sed tantum 1. modo, non sequitur, quod cognoscendo privationem faciat ens rationis. *Hæc etiam* solutione fit satis argumento de cognitione Dei respectum impossibiliū. Nam cum impossibilia dicant carentiā possibilitatis, cognoscuntur a Deo per formā positivam, quam negant, non tamen admodum formæ positive ex parte ipsius Dei cognoscuntur a Deo cognoscuntur; sed solum ex parte objecti, cognoscendo videlicet illa esse cognoscibilia admodum entis, & formæ positive ab intellectu humano, ut supra jam est explicatum.

8 Obijc. 3. (cum aliquibus intra Scholam D. Tho. propugnantes aliqua entia rationis a Deo fieri) respectus ideales, quibus in Deo diverse constituuntur idee, sunt relationes rationis; sed huiusmodi respectus ab intellectu divino conficiantur: ergo intellectus divinus aliqua conficit entia rationis. Min. prob. Difficili testimonio D. Tho. 1. p. q. 15. ar. 2. ad 3. ubi sic ait: *Respectus, quibus multiplicantur idee, non causantur a rebus, sed ab intellectu divino, comparante essentiam suam ad res: ergo.*

Resp. dist. mai. Respectus

ideales *sumpti formaliter* sunt relationes rationis, conc. mai. *fundamentaliter sumpti*, neg. mai. & sub eadem dist. neg. min. ad prob. explic. D. Tho. *causantur formaliter* ab intellectu divino, neg. añs. *fundamentaliter*, conc. añs. Dicitur ergo, quod Deus non causat tales respectus ideales formaliter; quia ad hoc requirebatur, quod suam essentiam cognosceret, ut relatum ad creaturas, quod quidem Deo repugnat: alias attingeret suam essentiam fictitiæ, & aliter, ac est in se: cum essentia divina in re nullum ordinem dicat ad creaturas. Unde intellectus divinus tantum causat tales respectus fundamentaliter; quia fundamentum talium respectuum est essentia divina non ut cumque; sed cognita, ut diversimode imitabilis a creaturis: cumque intellectus divinus sic diversimode imitabilem cognoscat essentiam suam, præbet fundamentum, ut intellectus creatus, concipiat in illa plures ideas, variosque respectus ad diversa factibilia: sic ergo fundamentaliter causari a Deo, & non a rebus asserit D. Tho. non formaliter: cum hoc illi repugnet.

9 Sed contr. Tales respectus ideales secundum D. Tho. causantur ab intellectu divino comparante essentiam suam ad res; sed ad actionem comparativam resultat ens rationis formaliter: ergo Deus non solum fundamentaliter, sed etiam formaliter cau-

sat.

Isti tales respectus. 2. *Respectus* isti sunt in Deo ab æterno juxta D. Tho. loco citato; sed ut sint ab æterno, non sufficit, quod eorum fundamentum sit ab æterno: ergo sunt ab æterno formaliter in Deo; sed non formaliter causati ab æterno ab intellectu creato: ergo formaliter ab intellectu divino. Prob. min. Attributa divina non sunt ab æterno distincta, etiam si fundamentum eorum distinctionis, quod est virtualis distinctio sit ab æterno: ergo pariter.

Resp. ad 1. replic. dist. mai. Tales respectus &c. comparante *comparatione perfecta*, & *connexiva*, conc. mai. *imperfecta*, & *relativa*, neg. mai. & dist. min. resultat ens rationis ad actionem comparativam *imperfectam*, conc. min. *perfectam*, neg. min. & consequ. Comparatio enim est duplex: una perfecta, quæ rem, ut est in se, attingit: alia imperfecta, & rem aliter, ac est in se, attingens. Licet enim Deus comparet essentiam suam ad res, non tamen comparatione imperfecta, & relativa; quia ad hoc exigebatur essentiam suam, ut relata ad creaturam, ac proinde aliter, ac est in se, attingere, quod repugnat. Unde solum Deus comparat comparatione perfecta, & connexiva: quod est cognoscere essentiam suam, ut connexam cum creaturis, ut diversimode ab illis imitabilem; & cum hoc non importet aliquam fictionem, sed est cognoscere rem ut est in se, non arguit, quod Deus

formaliter causet tales respectus rationis, sed fundamentaliter.

Ad 2. neg. min. ad prob. neg. aſs. & dicimus quod respectus ideales solum fundamentaliter, & non formaliter sunt ab æterno, nec amplius intendit D. Tho. sicut nec etiam in Deo ab æterno sunt plura attributa solum fundamentaliter diversa: sed cum, ut jam in præcedentibus, diximus, in entibus rationis, utpote minimæ entitatis, sufficiat fundamentum existere, ad absolute denominandum; inde fit, quod absolute est verum dicere, tam respectus ideales, quam attributa in Deo esse diversa ab æterno, esto ab æterno non detur formalis illorum distinctio; sicut nec idearum respectus formaliter.

10. Circa vero intellectum Angelicum, quia de illo pro difficultatis complemento aliquid dicere promissimus, breviter asserimus: quod Angelus cognoscit omnia entia rationis, ut à nobis facta, vel factibilia: non tamen omnia potest formare; sed tantum aliqua determinata. 1. Pars asserti prob. Quia Angelus habet virtutem ad cognoscendum ordinis superioris ad humanam, potentem attingere, quidquid cognoscibile est: ergo omne ens rationis à nobis cognoscibile, & factum, vel factibile Angelus cognoscit. 2. *Vero pars prob.* Angelus non potest formare entia rationis, quæ involvunt imperfectionem formalis compositionis, & discursus: ut sunt intentiones Logicales; ergo non omnia entia rationis Angelus potest formare. Aſs. pr. Tā

compositio, quam formalis discursus in cognoscendo, Angelo repugnat intelligenti res simplici intuitu: ergo. 3. Denique pars prob. & explicatur. Licet Angelus non possit formare distinctionem rationis inter divina attributa per cognitionem quidditativam Dei: cum prout sic Angelus, immo homo beatus non concipiat Deum pluribus conceptibus: potest Angelus talem distinctionem formare in cognitione, quam habet de Deo per ejus effectus; quia ut sic potest illum attingere pluribus conceptibus inadequate representantibus ejus infinitatem in perfectione eminentiam. Ulterius potest Angelus entia rationis conficere, quæ in sui formatione non supponunt, nec involvunt discursum formalem, & compositionem: ergo, & si non omnia, plura tamen potest facere entia rationis. Assumptum prob. Cognoscere prædicta admodum entis, etiam ex parte cognoscentis, esto importet imperfectionem infinite cognitioni repugnantem; non tamen quæ non possit cognitioni creatæ etiam Angelicæ competere: ergo poterit Angelus prædicta entia rationis formare.

QUÆST. VI.

UTRUM RECTE DIVIDITUR

ens rationis in privationem, negationem, & relationem?

PRO hujus quæst. intelligentia

est notandum, quod ens rationis dividitur 1. in ens rationis cum fundamento in re, & in ens rationis sine fundamento in re. Ens rationis cum fundamento in re, quod, & ens rationis ratiocinata nominatur, est illud, quod conformiter ad naturas rerum, in illis tamen non vere repertum, intellectus concipit ad modum entis. Unde ens rationis ratiocinatis, seu sine fundamento in re, erit illud, quod intellectus mere fictitæ, & absque conformitate aliqua ad naturas rerum confingit. Hæc autem divisio, quod sit bona, & adæquata entis in tota sua latitudine ex eo constat. Nam non est assignabile ens rationis, quod non sit cum fundamento in re, vel sine illo, conformiter ad naturas rerum, vel non conformiter ad illas: ergo. Relicto tamen ente rationis sine fundamento in re; quia ad nostrum intentum non attinet, & ad nullius naturæ cognitionem conducit, utpote omnino fictitum, solum entis rationis cum fundamento in re divisionem explicabimus. Pro quo.

2. Est notandum, quod ens rationis cum fundamento in re subdividitur in negationem, privationem, & relationem. Negatio ut in præsentī accipitur, est carentia formæ in aliquo subiecto, quæ adhuc potest esse duplici ex communiter dicta, vel specialiter accepta: generaliter dicta est communis ad negationem

formæ in subiecto apto habere illam, quæ dicitur privatio, & ad negationem formæ in subiecto incapaci illius, quæ est negatio specialiter dicta: unde negatio *visus* in lapide incapaci habendi visum est negatio specialiter dicta: & in homine capaci habendi visum est privatio. Denique relatio nihil aliud est, quam respectus unius ad aliud. His suppositis.

3. Dico 1. *Ens rationis cum fundamento in re immediate dividitur in relationem, & negationem communiter dictam*: concl. colligitur ex D. Tho. q. 21. de verit. ar. 1. dicente: *Id, quod est rationis, non potest esse, nisi duplex, scilicet negatio, v. l. aliqua relatio: omnis enim positio absoluta aliquid in rerum natura existens significat*. Ratione vero prob. Divisio alicujus in species, vel quasi species subalternas, immediatius fit in tales species, quam in species infimas; sed relatio, & negatio sunt species subalternæ immediate, & adæquate dividentes ens rationis: ergo in hæc duo membra immediate, & adæquate dividitur. Min. prob. In primis relatio dividens ens rationis, est species continens in se plures, & specie diversas relationes, & 2. intentiones Logicales ad tres operationes intellectus pertinentes: ut sunt relationes termini, generis, & universalis: propositionis, suppositionis, & conversionis, & aliarum proprietatum: & denique vero 2. intentiones syllogismi, & argu-

mentationis: ergo. Quantum ad 2. vero partem patet ex dictis: Nā negatio generaliter dicta est divisibilis in privationem, & negationem specialiter dictam, & utraque, licet conveniat in carentia formæ, differunt tamen specie, vel quasi specie essentiali in eo, quod una dicit aptitudinem ad formam in subiecto, & altera repugnantiam, & incapacitatem: ergo tam relatio, quam negatio sunt species subalternæ immediatæ ens rationis dividentes.

4. Dico 2. *Nihilominus optima est divisio entis rationis cum fundamento in re in relationem, privationem, & negationem specialiter dictam*. Præterquam quod ista divisio sic fit ab Arist. & D. Tho. & communiter ab alijs DD. Prob. concl. sic. Quotiescumque aliquod divisum, licet divisibile immediatius per species subalternas, dividitur in species arthomas exhaustientes totam confusionem divisi, optime, & adæquate dividitur; sed relatio, privatio, & negatio specialiter dicta; totam exhaustiunt confusionem entis rationis cum fundamento in re: ergo licet immediatius dividatur ens rationis in relationem, & negationem communiter iterdictam, optime, & adæquate in prædicta tria membra dividitur. Mai. patet: nam animal recte dividitur in hominem, leonem, & equum, & alia animalia irrationalia; si illa omnia facile possunt enumerari: esto immediatius dividatur per suas

suas species subalternas : ergo. Min. vero prob. Nullum est assignabile ens rationis cum fundamento in re, non contentum in aliquo ex tribus : ergo. Prob. añs. Fundamentum, quod intellectus nititur apprehendere, vel est aliquid negativum, vel ens positivum; si i. vel talis negatio, & carentia est in subjecto apto formæ, & tunc est ens rationis, quod est privatio: vel talis carentia est in subjecto inepto: & tunc est negatio specialiter dicta: si vero fundamentum est aliquod ens positivum, vel cognoscitur, ut est in se, & tunc nullum sit ens rationis; vel cognoscitur in ordine ad aliud, ad quod in re non erat ordinatum, & tunc sit formaliter relatio rationis; sed non est assignabile aliud fundamentum entis rationis: ergo nec aliud ens rationis cum fundamento in re, ad aliquod ex tribus non pertineas.

† Explicatur magis hæc ratio. Ens rationis, quod est divisum, est illud, quod in proprio conceptu non dicit esse reale, sed concipitur admodum entis realis; sed privatio, negatio, & relatio non sunt in proprio conceptu entia realia, & omne aliud ab eis est in proprio conceptu ens reale: ergo tria prædicta adæquate dividunt ens rationis cum fundamento in re. Min. quoad id, quod affirmat est certum. Nam relatio, de qua possit esse difficultas solum in suo formali conceptu dicit ad. Quoad id vero quod ex-

cludit prob. Nam substantia qualitas, & reliqua prædicamenta, præter relationem, in proprio conceptu sunt positiones absolutæ; sed omnis positio absoluta juxta D. Tho. aliquid in rerum natura existens, & reale significat: ergo omne aliud à relatione, negatione, & privatione est ens reale: ac proinde prædicta divisio est optima, & adæquata.†

5 Obijc. i. Negatio, & privatio dantur à parte rei: ergo male numerantur inter entia rationis. Añs. prob. Lapis à parte rei habet negationem visus, & homo cæcus privationem: ergo.† *Confirm.* Privatio est principium generationis, ut in Philosophia docetur; sed principium generationis non potest esse aliquid rationis: ergo privatio non est ens rationis. Min. Patet: nam principia generationis concurrunt ad productionem entis realis naturalis, sed hoc enti rationis nequit convenire: ergo.†

Resp. ad arg. dist. añs. Dantur à parte rei *fundamentaliter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod licet negatio, & privatio fundamentaliter, quatenus videlicet sunt reales carentiæ visus repariantur à parte rei: non tamen repariantur à parte rei formaliter, & quatenus concipiuntur admodum formæ positivæ; quia prout sic solum habent esse ab intellectu: consequenterque prout sic sunt aliquid rationis.† *Ex quo ad*

infirm. Resp. dist. mai. est principium generationis privatio fundamentaliter sumpta, conc. mai. formaliter accepta, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Privatio enim est principium generationis fundamentaliter sumpta, seu quatenus est præcise non ens, seu realis carentia entis: & prout, sic cū sit aliquid reale, licet negativum, bene potest, ut terminus à quo, & ut principium ad fierientis naturalis cōcurrere. Si etsi 2. modo cōsideretur, videlicet ut privatio dicit, seu concipitur, ac si esset aliquid positivum, est ens rationis: ceterum prout sic non est principium generationis. †

6 Obijc. 2. Potest dari ens rationis, quod non sit relatio, negatio, aut privatio: ergo prædicta divisio est insufficiens. Prob. añs. Potest dari substantia, quantitas, & qualitas rationis: ergo potest, dari ens rationis, quod non sit negatio, privatio, aut relatio. Añs. prob. Potest intellectus fingere aliquid admodum substantiæ, quantitatis, & qualitatis: ergo.

Resp. dist. ult. añs. admodum substantiæ &c. *sine fundamento in re*, conc. añs. *cum fundamento in re*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod, & si intellectus, ubi non est vera substantia, vel quantitas, aliquid per modum substantiæ, vel quantitatis concipiat, id quidem faciet pure chimerice, & absque aliquo prorsus fundamento in re: si quidem ad sic cōcipiendum nullum potest esse fundamentum: nec exigentia in ipsis rebus. Unde, si aliquod ad talem cognitionem in-

tellectus ens rationis resultat, illud non continebitur sub diviso hujus divisionis, quod dumtaxat est ens rationis cum fundamento in re: proindeque nec mirum, quod tale ens rationis omnino fictitium sub nullo hujus divisionis membro contineatur.

† Vel alijs terminis potest dici, quod non datur substantia rationis &c. quia vel intellectus concipit ipsam substantiam, quantitatem, & qualitatem admodum entis, vel negationem illarum; si hoc 2. ens rationis resultans, erit ens negativum, seu negatio. Primum nō potest esse, cum substantia admodum substantiæ nequeat concipi, nec quantitas admodum quantitatis: unde vel omne ens rationis, quod fingitur est aliquid negativum; vel mere chimerice fabricatur: quod utique contra divisionem assignatam non obstat. †

7 Obijc. 3. Omne ens rationis formaliter est relatio: ergo male dividitur ens rationis in relationem, negationem, & privationem. Añs. prob. Omne ens rationis importat respectum ad intellectum illud cōficientem, & ad subiectum, quod denominat, sed talis respectus nō potest esse realis relatio rationis: ergo.

Resp. neg. añs. & ad prob. dist. mai. importat respectum ad intellectum, & ad subiectum *transcendentem*, conc. mai. *secundum esse*, neg. mai. & conc. min. neg. conf. Dicimus ergo, quod licet omne ens rationis respiciat aliquo modo intellectum, & subiectum, quod denominat, non tamen respicit illud, ut purum terminum, quod necesse erat, ut esset rela-

tivum rationis secundum esse: sed intellectum respicit, ut sui causam quodammodo efficientem, & subiectum, ut sui causam quodammodo materiale. Ex quo tantum habetur, quod omne ens rationis importet respectum transcendentalium, & secundum dici quod quidem non sufficit, ut contineatur formaliter in genere relationis. Sicuti omne accidens reale dicit respectum transcendentalium ad subiectum, & ad suam causam efficientem: quin per hoc formaliter in genere relationis constituatur. Cum hoc tamen stat, quod si intellectus concipiat talem respectum transcendentalium in omni ente rationis repertum, admodum relationis realis prædicamentalis, resultabit tunc relatio secundum esse rationis, quæ est membrum contra dividens: & ad quam alterum ens rationis, & illius respectus transcendentalis habebit se, ut subiectum denominationis: quod utique non est coincidere formaliter cum relatione omnia entia rationis; sed quod omnia illa, ut illius substractum, possint ab aliqua relatione rationis denominari.

QUÆST. VII.

UTRUM PRIMA, ET SECUNDA intentio sint aliquid rationis?

HAnc difficultatem, & omnia,

quæ ad 1. & 2. intentiones pertinent, optime explicat nost. Auth. q. 3. univers. supponens in primis, quod hoc nomen *intentio* est quasi equivocum ad intentionem voluntatis, & intellectus. In voluntate ille actus dicitur intentio, qui circa finem versatur, & ex quo ad electionem mediorum voluntas movetur: sed relicta hac intentionis acceptione, quæ ad præsens non pertinet, de intentione, qua intellectus dicitur intendere, sive attendere ad suum objectum, duntaxat loquimur.

2. 2. Supponendum est quod intentio, tam 1. quam 2. prout pertinet ad intellectum, alia est formalis, objectiva alia. 1. Intentio formalis est 1. conceptus, seu quem intellectus habet de aliqua re secundum illud, quod rei ex se ipsa competit. 2. autem intentio formalis est species, seu conceptus, quem intellectus habet de re, secundum illud, quod ei competit non secundum se, sed secundum statum, quem habet in intellectu. Et quia hic conceptus supponit primum, seu 1. intentionem formalem, dicitur 2. conceptus, seu 2. intentio formalis. 1. autem, & 2. intentio objectiva sunt objecta formaliter, ut objecta 1. & 2. intentionis formalis: & quidem certum est omnem 1. & 2. intentionem formalem esse aliquid reale; cum sint, vel reales actiones intellectus, vel verbum per illas realiter productum. Unde difficultatem

tas solum procedit de intentionibus objectivis.

3 Denique supponendum est, quod in primis, & 2. intentionibus objectivis, & possumus considerare ipsum objectum materialiter, & pro substracto, & etiam formaliter in ratione objecti: v. g. concipit intellectus lapidem esse visum, objectum pro materiali est lapis: & formaliter, ut objectum, est lapidem esse visum. De 1. ergo, & 2. intentionibus objectivis tam pro formali, quam pro materiali inquirimus; an sint aliquid reale, vel rationis.

4 Dico 1. *Prima, & 2. intentio objectiva pro materiali potest esse quodlibet ens, sive substantiale, sive accidentale, sive reale, sive rationis.* Explicat. & prob. concl. Nullum est genus entium, quod ut substractum non possit denominari à forma 1. & 2. intentionis objectivæ: ergo assertum universaliter est verum. Ans. quoad 1. part. est manifestum: nam nullum est ens, quod non possit habere denominationem esse cogniti; quia hoc ipso quod est ens, cognoscibile est. Quoad 2. vero inductione prob. Substantiæ reales, ut homo, & accidentia realia possunt denominari ab aliqua 2. intentione prædicabilis: insuper entia rationis, ut privatio, vel negatio in ordine ad hanc, & illam privationem, vel negationem: & chimera in ordine ad hanc, & illam chimeram, possunt denominari à 2. intentio-

ne speciei prædicabilis: & denique 2. intentio generis in ordine ad hanc, & illam 2. intentionem generis, etiam est denominabilis à 2. intentione speciei prædicabilis: ergo nullum est genus entis, per quod non divagetur substractum denominabile ab aliqua 2. intentione objectiva.

5 Dico 2. *Alique 1. intentiones objectivæ formaliter sumptæ sunt aliquid reale: alia vero sunt aliquid rationis.* Concl. quoad utramque partem prob. 1. intentio objectiva formaliter sumpta est objectum, ut formaliter terminans 1. conceptum intellectus; sed objectum, ut formaliter terminans 1. conceptum intellectus aliquando est ens reale, & aliquando ens rationis: ergo. Min. quoad 1. partem prob. Dum intellectus prima sua conceptione concipit hominem v. g. homo secundum suam realem naturam est objectum formaliter terminans 1. conceptum intellectus: ergo objectum, ut formaliter terminans 1. conceptum, aliquando est aliquid reale. Ans. prob. Homo secundum illud, quod est in se, & non per ordinem ad aliquid extrinsecum habet esse formaliter objectum talis 1. conceptus; ita ut ratio quasi materialis, & ratio sub qua illius 1. intentionis objectivæ omnino in homine coincidat: ergo secundum suam naturam realem est objectum formaliter terminans 1. intentionem formalem.

Min. autem quoad 2. partem

tem sic prob. Dū intellectus cognoscit in lapide esse visum admodum forme realis intrinsecē, lapis constituitur in esse objecti formaliter terminantis talem conceptū per aliquam formam rationis; sed illa nō potest esse 2. intentio objectiva, seu objectū formaliter terminans 2. intentionē formale: ergo est 1. intentio objectiva rationis, seu objectum, quod ut formaliter terminat 1. cōceptum est aliquid rationis. Mai. patet: nā lapis formaliter terminat illū cōceptū sub eā ratione, qua cognoscitur; sed cognoscitur sub ratione visū admodū forme intrinsecē, in quo stat forma rationis: ergo. Min. vero prob. Illa intentio rationis, quæ ibi resultat fundatur proxime in aliquo reali, in visione, scilicet, reali ad lapidē terminata; sed 2. intentio objectiva nequit proxime fundari in aliquo reali; cum solū rebus, ut cognitis conveniat: ut in sequent. q. dicemus: ergo est 1. intentio objectiva rationis: ac proinde jam aliquæ 1. intentiones objectivæ, formaliter sumptæ, sunt aliquid rationis.

6 + Dices prima intentio objectiva, formaliter sumpta, est res formaliter terminans cognitionem secundum illud, quod ex se ipsa habet; sed ens rationis nulli rei convenit ex se ipsa, sed ab intellectu: ergo nulla potest dari 1. intentio objectiva rationis. *Confirm.* 2. intentio est, quæ convenit rebus ut cognitis, & secundum statum quem habem in intellectu; sed

omne ens rationis sic rebus convenit: ergo omne ens rationis est 2. intentio, & non 1.

Resp. (juxta id, quod in disputatione 10. de terminis q. 15. affirmamus circa terminos 1. & 2. intentionis: ubi plura alia possunt ad præsens videri) ad 1. dist. mai. secundum illud, quod res ex se ipsa habet, ly ex se ipsa *excludente rem ipsam, ut cognitam, conc. mai. excludente causam efficientē, à qua habeat illud esse*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus enim, quod 1. intentio objectiva pro formali solum debet dicere id, quod competit rei secundum se, & ex se ipsa, quatenus illud non convenit rei, secundum quod est cognita, & ut est in intellectu reduplicative; quia per hoc sufficienter distinguitur à 2. intentione; quæ, quia supra rem cognitam cadit, immo in illa, ut cognita per 1. conceptum, proxime fundatur, necessario importat formā convenientem rebus, quia cognitis; proinde pertinentē ad numerum accidentium, quæ rebus conveniunt, non in statu contradictionis, nec secundum se, sed prout in intellectu. Quapropter ad 1. intentionem objectivam non est necesse, quod id, secundum quod terminat formaliter intentionē formalem, habeat res ex se ipsa per independentiam, & exclusionem intellectus, à quo habeat illud esse, tanquam à sui causa efficiente. Cumque, licet omne ens rationis sic dependenter ab intellectu cō-

veniat rebus, non tamen omne illud competat rebus, quia cognitis, & prout in intellectu reduplicative: hinc fit, quod aliquando 1. intentio objectiva possit esse rationis.

† Ex quo ad confirm. dist. mai. convenit rebus, ut cognitis, & secundum statum. &c. *ly ut, & ly secundum sumptum specificative*, neg. mai. sumptum reduplicative, conc. mai. *vel aliter*, si *ly*, ut dicat solum causam efficientem, neg. mai. si dicat etiam fundamentum proximū, conc. mai. & eodem modo, dist. min. neg. conf. Sola enim secunda intentio convenit rebus, ut cognitis, & prout in intellectu reduplicative: & sola ipsa habet pro fundamento proximo cognitionem seu rem ipsam, ut cognitam: licet cujuslibet entis rationis sit causa effectiva cognitio.

7 Dico. 3. *Omnis 2. intentio ob-
jectiva pro formali est aliquid ratio-
nis.* Prob. Totum esse cujuslibet 2. intentionis obiectivæ est solum illud esse obiectivū, quod habet in intellectu: ergo. Prob. añs. 2. intentio formalis est conceptus, quem intellectus format de aliqua re, secundum illud duntaxat, quod habet per ordinē ad ipsum intellectum: ergo ex parte rationis formalis obiectivæ solum correspondet aliquid, cujus totum suum esse sit esse obiective in intellectu. Pater consequ. nam si corresponderet aliquid, præter esse obiective in intellectu, ille 2. conceptus for-

malis esset de re secundum illud præcise, quod habet ex se: consequenterque revera non esset 2. sed 1. conceptus, seu 1. intentio formalis: ergo.

QUÆST. VIII.

UTRUM PRIMA, ET SECUNDA
intentio rationis habeant fun-
damentum à parte
rei?

Cum (ut supra diximus) quid quid terminat 1. conceptus formalem sit 1. intentio; & non solum ens reale, sed quodlibet ens rationis possit illum terminare; quodlibet ens rationis hac ratione dici potest 1. intentio obiectiva: sed non loquimur de 1. intentione rationis ita late sumpta, sed de illis, quæ sunt relationes secundum esse, & condistinctæ à privatione, & negatione: & de omnibus 2. intentionibus.

2. Pro quo supponendum est 1. quod huiusmodi intentiones rationis, tam 1. quam 2. & dicunt respectum transcendentem ad intellectum illas cognoscentem, & conficientem admodum formalem, & realis respectus: & quælibet præter hunc communem respectum etiam dicit formaliter, & constitutive relationem prædicamentalem in genere entis

rationis ad suum specialem terminum. Hoc quantum ad 1. intentionem patet, dum intellectus in lapide v. g. *esse cognitum* cognoscit admodum respectus realis lapidis ad intellectum cognoscentem: talis enim respectus in lapide ex cognitione *esse cogniti* resultans, & dicit ordinem transcendentalem ad intellectum, ut cognoscentem *esse cognitum* in lapide, & est etiam ultimo differentialiter ordo secundum esse, quo lapis refertur a specialem terminum, ad intellectum videlicet lapidē cognoscentē, non autē ad intellectum cognoscentem esse cognitum lapidem.

Idem, & clarius patet in 1. intentione rationis, quæ resultat ex cognitione *esse visi* in pariete admodum respectus realis parietis ad potentiam illum videntem: nam ad intellectum sic cognoscentem dicit communem ordinem transcendentalem, in quo ista 1. intentio cum alijs convenit; ad potentiam vero visivam parietem videntem specialem ordinem prædicamentalem dicit, per quem ab alijs intentionibus objectivis rationis formaliter differt. Et idem similiter evenit in qualibet 2. intentione rationis, ut in 2. intentione generis, quæ præter ordinem transcendentalem, quem dicit ad intellectum concipientem, dicit etiam ad sua inferiora ordinem rationis secundum esse. In præsentī autem non inquirimus de his intentionibus

secundum respectum transcendentalem: nam respectus transcendentalis propriè non habet fundamentum; sed solum de illis secundum quod sunt relationes secundum esse rationis ad suos speciales terminos.

3. 2. Supponendum, quod in huiusmodi relationibus rationis, cum sint relationes secundum esse, & prædicamentales in linea entis rationis, proportionabiliter ad relationes reales prædicamentales debet assignari subjectum relationis, & fundamentum, tam remotum, quam proximum, seu ratio ipsa fundandi. Et quantum ad subjectum certum est illud non esse subjectum inhæssionis, sed solum denominationis, quod quidem subjectum denominationis, tam in 1. quam in 2. intentionibus rationis, aliquando est reale, aliquando aliquid rationis; quia ut in antec. quæst. diximus, nullum est ens, quod ab aliqua 2. intentione, & ab aliqua etiam 1. intentione rationis, ut ab intentione *esse cogniti* non possit denominari. Quantum vero ad fundamentum earum relationum etiam est certum, quod ad illud, & si sit fundamentum proximum, naturaliter, & independenter ab omni alio, statim non sequitur relatio: sed ad id necessario exigatur actio intellectus talem relationem efficiens. Unde fundamentum in his relationibus rationis erit illud, quod quantum est ex se exigit positionem illarū,

& quo posito statim intellectus potest illas formare, illasque aliqui subjecto præbere. His suppositis.

4. Dico 1. *Præ intentiones rationis, ut sunt relationes ad suos speciales terminos, habent à parte rei tam proximum, quam remotum fundamentum.* Prob. 1. concl. Si 1. intentio rationis non haberet fundamentum, etiam proximum, à parte rei, deberet proxime fundari in alia 1. intentione rationis; sed hoc est impossibile: ergo. Mai. patet: nam non est excogitabile aliud proximum illius fundamentum. Min. vero prob. Illius 1. intentionis, quæ esset fundamentum alterius, deberet etiam assignari pro fundamento proximo, alia 1. intentio rationis, & istius alia, & sic in infinitum, usque dum deveniremus ad aliquam, quæ à parte rei, tam proximum, quam remotum haberet fundamentum; sed quantum ad hoc non est major ratio de una, quam de alijs 1. intentionibus rationis: ergo impossibile est, quod una fundetur supra aliam: ac proinde omnes illæ debent habere à parte rei tam proximum, quam remotum fundamentum.

5. Prob. 2. inductive, & explicatur. 1. intentio in lapide *esse cogniti*, vel *visi* habet pro fundamento remoto potentiam cognoscitivam, vel visivam, & pro fundamento proximo cognitionem activam, vel visionem ad lapidem terminatam: & 1. intentio-

nis in homine *esse voliti* fundamentum remotum est voluntas, & proximum actio illius ad hominem terminata: & denique 1. intentionis *esse dextra* in columna fundamentum remotum est dextra animalis, proximum vero realis ubicatio dextra animalis ad situm, ubi est columna; sed sic inductive patet in alijs 1. intentionibus rationis: ergo omnes illæ fundamentum habent, tam proximum, quam remotum, à parte rei.

6. Objic. Fundamentum proximum, & remotum prædictarum relationum confunditur cum illarum termino; sed hoc est inconveniens: ergo non recte fundamentum illarum proximum, & remotum assignatur. Mai. patet: nam 1. intentio *esse visi* v. g. est relatio rationis ad potentiam videntem; quatenus *esse visum* concipitur in lapide admodum relationis lapidis ad potentiam illam videntem; sed pro fundamento proximo, & remoto hujus relationis assignamus potentiam visivam, & ejus visionem: ergo. Min. vero sic prob. In omni relatione fundamentum se habet, ut id, à quo egreditur relatio, & terminus, ut id, in quod tendit, & terminatur: ergo inconveniens est terminum confundi, seu non distinctum à fundamento.

Resp. conc. mai. in sensu explicando, neg. min. ad prob. conc. añs. dist. conseq. confundi, & non esse distinctum *formaliter* à fun-

fundamento, conc. conseq. *materialiter*, & in relationibus rationis, neg. conseq. non enim est inconveniens in his relationibus, quod *materialiter* sit idem illarum fundamentum, & terminus. Et ratio est: nam huiusmodi relationes rationis sunt quasi reflexivæ, illasque reflexive format intellectus, comparando videlicet effectum, vel quasi effectum ad suam causam, & illum concipiendo admodum respectus ad illam. Unde, quatenus huius comparationis causa est occasio, præbet fundamentum ad talem respectum: & etiam est terminus illius, quatenus ad illam fit comparatio.

7 Dico 2. *Secundæ intentiones rationis proxime fundantur in aliquibus 1. intentionibus rationis: fundamentum vero remotum habent à parte rei.* Concl. est communis, & prob. quoad 1. partem. Si 2. intentiones rationis proxime non fundarentur in aliqua 1. intentione rationis: utrumque illarum fundamentum esset aliquid reale; consequens est falsum: ergo, & añs. Mai. patet: nam, & si aliquando una 2. intentio rationis sit proximum fundamentum alterius, & illa, ut fundans, respectu ad aliam dicatur 1. intentio obiectiva; sunt tamen aliæ multæ, quæ in alijs 2. intentionibus non possunt fundari: aliàs daretur processus in infinitum: ergo omnes illæ, si non fundarentur in aliqua 1. intentione rationis, haberent

totum suum fundamentum à parte rei. Min. autem prob. Si hoc esset verum 2. intentiones rationis non distinguereatur à 1. intentionibus rationis, quæ, quia primæ, etiam proxime in aliquo reali fundantur, ut in 1. concl. diximus: ergo falsum est totum fundamentum secundarum intentionum esse aliquid reale.

Prob. etiam exemplo. Esto in natura v.g. animalis, ut ad plures species comparabili, sit remotissimum fundamentum, ut animali tribuatur 2. intentio generis, numquam tamen ad id intellectus inveniet proximum fundamentum; usque dum abstractam ab inferioribus, & ad illa comparatam talem naturam cognoscatur; sed ad eam cognitionem resultat in natura 1. intentio rationis, quæ stante statim potest intellectus animali tribuere 2. intentionem generis: ergo antecedenter ad talem 1. intentionem rationis non erat fundamentum proximum illius 2. intentionis; sed illud præcise fuit talis 1. intentio rationis. Eodem modo id potest alijs exemplis confirmari.

9 2. Vero pars concl. patet ex dictis: nam juxta 1. partem concl. 2. intentio fundatur proxime in 1. intentione rationis: ergo quod fuerit proximum fundamentum 1. intentionis secundam fundantis, erit fundamentum remotum 2. intentionis in prima fundatæ (licet præter hoc aliud magis remotum fundamentum in natura subjecti, quod

Quod denominatur inveniatur)
 sed omnes 1. intentionis rationis
 fundamentum proximum est ali-
 quid reale : ergo omnis 2. intentio
 fundatur remote in aliquo reali.

10. Contr. 1. part. concl. Obijc.
 1. Ante omnem 1. intentionem
 rationis potest intellectus aliqua
 2. intentionem confingere : ergo
 nō omnis 2. intentionis fundamē-
 tum proximum debet esse aliqua
 1. intentio rationis. Ans. prob. Po-
 test intellectus efformare inten-
 tionem *speciei* in natura humana
 v. g. prius per intellectum agen-
 tem abstracta à singularibus ; vel
 ad minus postquam talem natu-
 ram comparavit intellectus ad sua
 inferiora, absque eo, quod ali-
 quam 1. intentionem rationis ad-
 modum relationis ad aliquem ter-
 minum in natura concipiat : vel
 saltem priusquam ipsam compa-
 rationē agnoscat ad modum res-
 pectus ad potentiam comparati-
 tem, in quo 1. intentio rationis
esse comparati consistit : ergo.

Resp. neg. ans. & ad prob.
 patebit solutio ex dicendis in lib.
 sequenti circa naturam univer. &
 operationem intellectus, per quā
 fit. Pro nunc neg. totum assump-
 tum, & dicimus, quod usque
 dum intellectus saltem cognoscat
 naturam abstractam per intellec-
 tum agentem, nullo modo potest
 illi tribuere intentionem univer-
 salis, vel prædicabilis. Unde, cum
 intellectus in omnibus cognitio-
 ne sit saltem in exercitio reflexi-
 yus, ea cognitione, qua cognos-
 cit naturam abstractā, cognoscit

etiam in illa *esse abstractum* ad-
 modum respectus ad potentiam
 abstrahentē, in quo 1. intentio ra-
 tionis necessario importatur. Idē
 dicimus de intentione *esse compa-
 rati*; quia per ipsam actionem cō-
 parativam intellectus, in exercitio
 saltem cognoscitur, & formaliter
 ipsa 1. intentio rationis resultat:
 proindeque numquam 2. intentio
 alicui tribuitur, nisi præceserit, ut
 illius proximum fundamentū ali-
 qua 1. intentio rationis.

11. Obijc. 2. Tam 1. quam 2. in-
 tentio rationis sunt formaliter re-
 lationes secundum esse : ergo una
 non potest fundari supra aliam.
 Prob. cōf. In relationibus realibus
 prædicamentalibus nulla est alte-
 rius relationis fundamentū : ergo
 pariter in relationibus rationis
 prædicamentalibus.

Resp. conc. ans. neg. conf. ad
 prob. admissio ans. neg. etiā conf.
 & ratio disparitatis est: nā in rela-
 tionibus realibus fundamentū est
 id, à quo per realē resultantia na-
 turaliter dimanat relatio: proinde
 que dat esse relationi per modum
 principii activi : & cū nulla relatio
 realis propter debilitatē suę mini-
 me entitatis, possit dare alteri es-
 se, ut causa, & principium activum;
 ideo una nō potest esse alterius re-
 lationis proximū fundamentū. In
 relationibus autē rationis funda-
 mentū nō est, à quo realiter dima-
 nat relatio, & quod ut causa dat
 esse relationi, sed intellectus fingit
 tribuit illi esse : unde bene potest
 una relatio rationis fundari supra
 aliā.

LIBER TERTIUS,

DE UNIVERSALIBUS.

ACTURUS Porphirius de quinque predicabilibus, in qua tamquam in species athomas, univrsale dividitur in Prologo, quem premisit ad tractatum predicabilium, aliqua licet discutere de natura universalis. De qua tamen late disputant Logici: & quamvis materia sit magna ex parte metaphysica: tamen, quia ejus cognitio multum conducit ad Logicum; ut sciat, qualiter universalia de singularibus predicentur; ideo noster etiam Auth. in Prologo predicabilium aliqua de universalibus disputat, quae in hoc distincto libro (quem vice Prologi ad predicabilia premitimus) brebiter per contingere cōvenimur.

QUEST. I.

QUID SINT, ET AN DENTUR in rebus universalia?

UNivrsale, ut nomen sonat, dicitur secundum quod unum ad plura comparatur; ad differentiam singularis, quod in eo, quod est tale nequit ad plura comparari. Quadruplex (ut notat nost. Auth. q. 1. univ.) distinguitur universale; in significando, in causando, in essendo, & predicando. Universale in significando est vox, vel conceptus plura representans: de quo universali pertinet agere ad dialecticum. Universale in causando est illud, quod plura potest causare; ut Deus, & Sol: & de hoc agit Philoso-

phus, qui de causis universalibus, & particularibus tractat. Universale in essendo est illud, quod in pluribus reperitur. Et hoc universale in essendo est etiam universale in predicando; quia illud quod in pluribus est, de alijs etiam potest predicari. Unde omne universale in essendo est universale in predicando; cum hac sola differentia, quod predicabilitas est passio universalitatis, & aptitudo ad essendum in multis ejus essentia, & de hujusmodi universali, tam in essendo, quam in predicamento ad Logicum pertinet agere.

2. Quod quidem universale sic communiter diffinitur: est unum in multis, & de multis. Quae diffinitio desumitur ex Phil. 7. Me-

raph. textu 14. dicente: universale esse, quod pluribus in esse natum est. Reductio autem huius diffinitionis sic prob. Diffinitio recte explicat naturam alicujus respectivi, quale est universale, per ejus fundamentum relationem, & proprietatem; sed diffinitio tradita sic explicat naturam universalis Logici: ergo optima est. Prob. min. In primis fundamentum explicat per illam particulam, *unum*, quia in unitate formali, quam habet natura in pluribus, licet in illis materialiter multiplicabilis, relatio universalitatis fundatur; relationem vero explicat prædicta diffinitio per *ly, in multis*: per multa enim, in quibus natura est, denotantur ejus inferiora, quæ relationis universalitatis sunt terminus; sed per particulam, *de multis* proprietas universalis explicatur, scilicet illius de pluribus prædicabilitas: ergo prædicta diffinitio per hæc tria explicat naturam universalis.

3 Ut tamen prædicta diffinitio melius percipiatur. Obijc. 1. Deus est unum in multis, & de multis; & tamen non est universalis: ergo universale Logicum non recte à nobis diffinitur. Mai. constat: siquidem Deus est in tribus divinis personis, vereque de illis prædicatur; min. vero sic prob. Deus non pertinet ad aliquod ex quinque prædicabilibus, in quæ adæquate dividitur universale: ergo nec est universalis.

Resp. dist. mai. Deus est unum in multis, & de multis per identitatem realem cum illis, conc. mai. per multiplicationem realem in illis, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod universale Logicum, ita debet esse unum in multis, quod multiplicetur realiter in illis; quia ut inquit D. Tho. opusc. 56. *Universale Logicum debet esse unum, & multa; unum in statu abstractionis, & multa in statu contractionis*: ac proinde petit multa in quibus realiter dividatur. Cumque natura divina, & si sit una in tribus divinis personis, in illis tamen non multiplicetur, ut illi fides docet; hinc fit, quod natura divina, nec est universalis, nec ille convenit diffinitio universalis.

4 Obijc. 2. Ens est unum in multis, & de multis; & tamen non est universale: ergo universale non recte diffinitur. Mai. est certissima, quia ens est de essentia omnium rerum, & de omnibus rebus prædicatur. Min. vero sic prob. Ens non pertinet ad aliquod ex 5. prædicabilibus: ergo. Prob. ans. Si ad aliquod ex illis pertinerent maxime ad genus 1. prædicabile, sed ens nequit esse genus: cum sit analogum: ergo.

Resp. dist. mai. est unum unitate perfecta, neg. mai. unitate imperfecta, conc. mai. Dicimus ergo, quod si universale non late, sed estricte accipitur, & ut dividitur in quinque prædicabilia, debet esse unum unitate per-

fecta, & univoca: quam quidem unitatem ens, utpote analogum, nequit habere; ac proinde nec potest illi competere prædicta universalis diffinitio, si stricte intelligatur.

Ex dictis inferitur, quod ad hoc, ut aliquid sit universale Logicum, aliquas debet habere conditiones, quas per extensum q. 1. lib. seq. pro prædicabilibus explicatas invenies: videlicet quod sit omnino unum, & non solum ex parte vocis, sed etiam ex parte rei significatæ per vocem: quod sit incomplexum, & simplex; completum, & perfectum: & quod non sit transcendens, & negativum: defectu quorum plura à ratione universalis, & prædicabilis excluduntur. Vide ibi, ne inutiliter repetamus.

5. His circa *quid est* universalis stabilitatis, pro resolutione 2. partis. quaesiti advertendum est: nos non inquirere in præsentia determinate, & in particulari, an dentur in rebus universalia cum singularibus identificata, vel ab illis realiter separata (de hoc enim quaest. seq.) nec etiam, an solum fundamentaliter; an potius formaliter ante operationem intellectus dētur in rebus universalia? (de hoc namque etiam postea erit sermo) sed solum indeterminate, & incommuni inquirimus, an dentur universalia in rebus? in rebus, inquam, non vero solum in vocibus, & conceptibus formalibus:

ut Nominales existimant, nullum ex parte objecti termini communis, asserentes, correspondere universale. Quæ opinio parum, aut ne his in re differre videtur à sententia Heracliti, & Cratilli, qui teste Phil. 4. Metaph. asseriebant, nullum esse in rebus universale, existimantes nihil in rerum natura esse, præter singularia, quæ sensibus percipiebāt. Et cum hæc experirentur esse corruptibilia, consequenter negabant aliquam esse scientiam; sed quod hij necessario concedere tenebatur posse dari scientias, ex eodem principio, quo negabant cōvincitur manifeste: nam si juxta illos nihil erat in mundo nisi corruptibile, & singulare: ergo, consequenter asserere tenebantur, hanc veritatem esse infallibilem, & necessariam, scilicet: *omnia, quæ sunt in mundo, sunt corruptibilia, & mutationi subiecta*; ac proinde de hac saltem veritate poterat esse scientia: sed quidquid sit de hoc, ad quaestionem.

6. Resolutorie dicendum est: *necessarium esse, concedere dari in rebus naturas universales*: ita cum communi sententia nost. Auth. q. 1. univer. conc. 2. prob. quæ ex Arist. 2. de anim. text. 68. ubi ait: *Eadem natura diaphaneitatis est in aere, & aqua*; sed non eadem natura numero diaphaneitatis: cum idem numero accidens nequeat in diveris esse subiectis: ergo loquitur de eadem specificè

Natura : ac proinde jam concedit naturam specificè communem, & universalem in rebus. Idem docet 1. Periherm. c. 5. dicens : *Rerum alia sunt universales, alia vero particulares* : ergo juxta ipsum Arist. dantur etiam naturæ universales. In D. Tho. autem est etiam expressa pluribus in locis, quibus omittis.

7. Prob. ratione concl. & 1. ex communi modo loquendi. Dicemus communiter visū aliquo animali : *Hoc animal invenitur in tali insula* ; & visū aliqua herba : *Hec herba nascitur in horto meo* ; sed certum est nos non loqui de illo numerice animali, nec de illa numerice herba : ergo præter illud singulare animal, & singularem herbam, aliquid commune concipimus, & universale, in quo conveniat illud numero animal cum altero : & illa numero herba cum alia. Mai. est experientia nota, & min. etiam constat : nam tunc propositio, tam vocalis, quam mentalis, qua id asserimus esset falsa, ut patet : ergo. *Nec potest dici cum nominalibus, quod tunc nihil, præter ipsas voces, & conceptus formales, commune huic, & illi concipimus* ; quia si nihil aliud, præter voces, & conceptus formales, corresponderet, prædictæ locutiones. essent falsæ ; sed tales locutiones communiter, ut veræ admittuntur : ergo necessario aliquid universale, & commune per modum conceptus

objectivi prædictis locutionibus correspondet. Sequela mai. prob. Nec hoc nomen *herba*, nec conceptus formalis *herbæ* nascitur in horto, sed res per tale nomen, & conceptum significatæ ergo.

8. 2. Prob. conclus. Universalia sunt realiter in singularibus ; sed singularia dantur in rebus : ergo, & universalia. Prob. mai. Universalia prædicantur de singularibus ; sed non possunt de illis prædicari, si in illis realiter non essent : ergo. Mai. prob. Nam ista v. g. est vera, & formalis prædicatio : *Petrus est homo* ; sed non prædicatur hoc nomen *homo* de hoc nomine *Petrus* ; aliàs propositio. esset falsa : cum sint nomina distincta : ergo prædicatur significatum unius nominis de significato ab alterius. Tunc sic, sed significatum huius nominis *Petrus* est natura singularis cum suis conditionibus individuantibus : & significatum huius vocis *homo* est aliquid commune Petro, & alijs singularibus naturæ humanæ ; aliàs propositio non esset formalis, sed identica : ergo in tali propositione prædicatur universale de singulari : quo etiam modo de alijs. ejusdem naturæ singularibus potest prædicari. Min. autem principalis constabit ex prob. 2. pro conclus. quæst. sequent. assignanda.

9 Tandem prob. concl. Dantur scientia de rebus, de homine v. g. & de alijs naturis creatis, quarum essentias, & proprietates homo naturaliter scire desiderat; sed scientia solum sunt de universalibus, tanquam de proprio illarum objecto: ergo dantur in rebus universalia. Min. præterquam quod est Phil. 1. Poster. text. 11. & 2. de anim. text. 6. prob. sic. Scientia, utpote habitus certus, & evidens non potest esse, nisi de necessarijs, perpetuis, & incorruptibilibus; sed singularia sunt contingentia, & corruptibilia: universalia vero necessaria, perpetua, & incorruptibilia: ergo non de singularibus, sed de universalibus solum potest dari scientia: mai. prob. de contingentibus enim, & corruptibilibus, ut talibus, nulla potest dari certitudo: cum ut talia causam certam sui esse, & permanentiam non habeant: ergo.

10 Obijc. 1. Quidquid reperitur à parte rei est singulare: ergo à parte rei nulla datur natura universalis. Conseq. pater: nam universale, & singulare opponuntur: hoc enim dicit determinationem ad unum, illud communitatem ad plura: ergo si quidquid est à parte rei est singulare, nullum erit à parte rei universale. Ans. autem prob. Quidquid est à parte rei, vel est Deus, vel aliquid à Deo productum; sed Deus singularissimus est, & quidquid est productum, est singulare: nam

productio non nisi ad singularem terminatur: ergo.

Confirm. Universale est unum in multis; sed nulla à parte rei datur natura, quæ sit una in multis, præter naturam divinam, quæ quia partibilis non est in personis divinis rationem universalis non obtinet: ergo nullum datur à parte rei universale. Min. prob. quælibet natura creata multiplicatur ad multiplicationem suorum singularium: ergo.

Resp. ad arg. dist. ans. quidquid reperitur à parte rei est singulare *identice*, conc. ans. *formaliter*, neg. ans. & dist. conseq. ergo à parte rei nulla datur natura universalis *separata à singularibus*, conc. conseq. *cum illis realiter identificata*, neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet à parte rei non detur natura universalis realiter separata à singularibus, dantur tamen naturæ universales à parte rei fundamentaliter, esto non formaliter, realiter vero cum suis singularibus identificata. Quatenus omnia singularia alicujus naturæ, & si quodlibet illorum habeat suam naturam, à natura alterius materialiter distinctam, conveniunt tamen in eo, quod natura unius est ejusdem rationis cum natura alterius (ut late infra explicabimus) hoc enim sufficit, ut intellectus cum fundamento concipiat naturam non concipiendo condiciones individuales, per quas in singulis individuis determinatur, & multiplicatur: & sic

sic naturam abstractam ad omnia singularia, ut communem, comparet, & concipiat, ut formaliter universalem.

Ex his ad confirm. dist. min. Nulla datur à parte rei natura, quæ sit una *formaliter* in multis, conc. min. quæ sit una fundamentalis, neg. min. & conseq. Natura enim à parte rei non est una formaliter in multis; quia eam unitatem habet natura per actionem intellectus abstrahentis illam à conditionibus individuans: est tamen natura à parte rei una fundamentaliter: quatenus à parte rei reperitur fundamentum talis abstractionis, & unitatis: quod fundamentum est, ut supra diximus, naturam esse ejusdem rationis in omnibus individuis: ac proinde hoc sufficit, ut à parte rei detur natura universalis fundamentaliter.

Obijc. 2. De singularibus potest dari scientia: ergo ex eo, quod à parte rei dentur scientiæ, non probatur dari in rebus universalibus. Ans. prob. Deus est singularissimus, & tamen de Deo datur vere, & proprie scientia: ergo. Prob. min. Theologia est vere, & proprie scientia; sed Theologia agit de Deo, tanquam de proprio objecto: ergo. Resp. neg. ans. & ad prob. Dicimus, quod quamvis Deus sit singularis est tamen immutabilis essentialiter, & incorruptibilis; ideoque potest dari scientia de illo. Alia vero singularia, præter Deum,

mutabilia, & corruptibilia sunt: quare de illis non potest dari scientia.

Sed contra. Ex hoc sequetur, quod etiam de pluribus naturis, quas dicimus esse universales, de natura v. g. hominis possit dari scientia: ergo solutio data est nulla. Prob. ans. Non solum singuli homines, sed homo secundum naturam specificam corruptibilis est: ergo si de singularibus, ut de Petro, & Paulo, quia corruptibilia sunt scientia dari non potest, nec de homine dari poterit. Ans. prob. Corruptibilitas est proprietas hominis, quatenus essentialiter est compositus ex materia, & forma, non faciente capacitate materiæ; sed proprietas alicujus naturæ non solum individuis, sed & per se naturæ illis communi competit: ideoque homo per prius dicitur risibilis, quam Petrus; immo ideo Petrus est risibilis, quia homo est risibilis: ergo non solum singularia naturæ sunt corruptibilia; sed per prius homo est, & dicitur corruptibilis.

Ad hanc replic. communiter dicitur, quod homo est corruptibilis, secundum quod corruptibile, dicitur potentiam, ut corrumpatur: non tamen, ut corrumpatur per se, sed solum per aliud, seu per accidens ad corruptionem suorum individuorum; quia licet proprietates, ut dicunt potentiam ad actum per prius competant naturæ, & quia illi competunt,

competant individuis: secus tamen exercitium talium proprietatum: sicuti quamvis Petrus sit risibilis, quia homo est risibilis, ideo tamen econverso homo ridet, quia Petrus, & Paulus ridet. *Hæc quidem solutio*, & si verum contineat quantum ad id, quod asserit de perfectitate, quarum proprietates, & earum exercitia naturæ, & individuis diversimode conveniunt, non videtur tamē sufficienter arg. satisfacere. Nam licet homo v. g. corrumpatur, vel desineret esse per accidens, certe natura illius nullatenus esset incorruptibilis; ac proinde nec potens terminare scientiam, quapropter ob aliud dicitur naturas esse perpetuas, & incorruptibiles, ut sic possint scientiam terminare.

Unde aliter ad replic. resp. neg. aūs. ad prob. dist. aūs. Homo secundum suam naturam specificam est corruptibilis *physice*, & quantum ad existentiam, conc. aūs. quantum ad connexionem existentiam suorum prædicatorum, neg. aūs. & conseq. Dicimus ergo, quod licet natura hominis, & omnes aliæ naturæ sublunares, sint necessario corruptibiles, & de facto corrumpantur ad corruptionem suorum individuorum. Hoc est tantum quod à exercitum existentie, & ut physice naturæ ipsæ communes in singularibus reperiuntur, sub qua ratione à scientia non attinguntur, nec de illis aliquid demonstratur; dicuntur ta-

men tales naturæ perpetuæ, & incorruptibiles ob incorruptibilitatem, quæ illis sub aliqua ratione, ita per se convenit, ut sub ea, nec per se, nec per aliud possint ullatenus corrumpi: nempe sub ratione connexionis suorum essentialium prædicatorum: quæ quidem connexio semper manet, & ita est incorruptibilis, ut quævis omnia individua alicujus naturæ de facto corrumpantur, nec per accidens ad corruptionem illorum corrumpatur, aut desinat esse connexio essentialium prædicatorum talis naturæ. Unde cum naturæ communes, & universales, ut sic incorruptibiles ab essentia attingantur, hinc est, quod de illis potest dari scientia: secus tamen de singularibus; quæ quia, ut talia, solum dicunt exercitum existentiam, & condiciones individuales, quæ rei physice conveniunt, sunt in particulari omnino corruptibilia.

QUÆST. II.

UTRUM DARI POSSIT NATURA UNIVERSALIS SEPARATA AB OMNIBUS SINGULARIBUS?

Celebris fuit sententia Platonis (teste Phil. 1. Metaph. text. 15.) qui fugiens ab inconvenienti non admittendi scientias in aliud incidit extremum; existimans, dari à parte rei naturas universales realiter ab omnibus singularibus separatas (quas

ipse vocabat ideas) ex quibus singularia suas naturas participabāt: admodum quo ex impressione sigilli in cera, diversæ sigillationes à sigillo realiter distinctæ resultant. De hac ergo sententia sic explicata (quidquid sit, an falso fuerit imposita Platoni ab Arist. ut aliqui existimant, & quod solum ipse possuerit ideas omnium rerum, qualiter illas in mente divina Theologi concedunt) in præsentem quæram de facto, quam de possibile disputandum est.

2 Ad quod resolutorie dicendum est: *esse omnino impossibile dari naturam universalem realiter ob omnibus singularibus separatam.* Concl. ut evidens ab omnibus admittitur, estque N. Auth. q. 1. univ. illāq pluribus in locis adversus Platonē demonstrant Arist. & D. Tho. Et prob. 1. implicat natura creata à parte rei existens, quæ non sit producta; sed omnis natura producta realiter cum suis singularibus est identificata: ergo impossibile est, quod detur natura universalis ab omnibus singularibus realiter separata. Mai. est manifesta: aliàs haberet esse à se, & independentem ab omni alio: ac proinde esset Deus. Min. vero prob. Produci, & fieri est solius rei singularis: ergo omnis natura producta est identice singularis, seu cum singularibus realiter identificata. Ans. prob. Illius est produci,

cujus propriū est esse, & existere; sed esse, & existere est proprium rei singularis: ergo nihil reale producit nisi singulare. Mai. est D. Tho. 1. p. q. 65. ar. 4. & clare patet nam produci est poni rē sub existentia. Min. præterquamquod est ejusdem Ang. D. q. 9. de potent. ar. 5. ad 13. prob. & explicatur. Existētia est ultima actualitas cujuscumque rei, supponens perinde necessario omnem ipsius rei determinationem; consequenterque determinationem etiam per singularitatem: ergo esse, & existere est tantum rei singularis.

3 2. Prob. concl. Natura universalis realiter à singularibus separata, & ab ipsis participata, debet utique de omnibus suis singularibus prædicari; sed implicat, quod ab omnibus singularibus sit realiter separata, & quod de illis realiter prædicetur: ergo implicat natura universalis à singularibus separata. Mai. patet: tum quia ob id præcipue ponebat Plato hujusmodi naturas, ut sic de suis singularibus possint prædicari. Tum quia eo ipso, quod natura illa esset universalis, esset unum in multis, & de multis: ergo consequenter debet dici, quod illa possit de singularibus prædicari. Tum denique, de omnibus participantibus aliquam naturam, potest eadem realiter

natura formaliter prædicari; sed in sententia, quam impugnamus, omnia singularia suas singulares naturas participarent ab illa natura universali: ergo eo ipso de omnibus singularibus prædicaretur.

Min. vero princip. prob. Nihil potest prædicari de illo, cum quo realiter non identificatur; sed natura universalis separata implicat, quod identificetur cum singularibus: ergo, & quod prædicetur de illis. Mai. prob. Nam, ut communiter dicunt dialectici, ut propositio affirmativa sit vera, debent extrema supponere pro eodem; & ideo album vere prædicatur de homine: in hac: *homo est albus*: quia extrema, utpote concreta supponentia pro subiecto accipiuntur in dicta propositione pro eodem subiecto, vel supposito hominis, & albedinis: hac autem est falsa: *homo est albedo*, propter rationem oppositam; quia cum si *albedo* sit abstractum non supponit pro subiecto, sed pro forma albedinis realiter ab homine distincta: ergo nihil potest prædicari de aliquo, cum quo realiter non identificatur. Ac proinde si illa natura universalis à Platone posita esset separata, & non identificata cum singularibus, de illis nullatenus posset prædicari, consequenterque impossibilis est talis natura.

4 Obije. 1. Omnia singularia suas naturas singulares partici-

pant ab aliqua natura; sed non ab aliqua natura singularizata: ergo ab aliqua natura universali à suis singularibus separata: ac proinde datur talis natura. Min. patet: natura enim singularis Petri à natura singulari Pauli v. g. non potest participari. Mai. vero prob. Petrus ex participatione naturæ humanæ, & ad illius exemplar est homo, & ex participatione naturæ animalis, & ad illius exemplar est animal; idemque de alijs individuis cujuscvis naturæ: ergo.

Confirm. Nullus effectus potest procedere, nisi à causa sibi simili; sed plures effectus procedunt à causis efficientibus sibi non similibus, ut cum Sol generat animalia imperfecta: ergo præter causam efficientem, in qualibet specie debet dari natura universalis à singularibus separata, à qua res, ut à causa sibi omnino simili, suam participet singularem naturam.

Resp. ad arg. dist. mai. Participant realiter ab aliqua natura *producta*, neg. mai. ab aliqua natura, *seu idea in mente divina existente*, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Certum est quidem dari causam exemplarem cujuscunque naturæ singularis, ad cujus exemplar omnia singularia producantur; sed talis causa exemplaris nullatenus potest esse aliquid creatum, sed est idea divina in mente divina existens: essen-

sentia scilicet divina cognita à divino intellectu, ut diversimode imitabilis, & participabilis à creaturis. Unde solum potest dici de singularibus naturæ humanæ, quod logice participant illius rationem communem: non vero realiter, & physice, nec quod illam habeant, ut exemplar, ad sui esse, & productionem.

Ad confirm. dist. añs. nisi à causa sibi simili *eminenter*, vel *virtualiter*, conc. añs. *omnino simili*, subdist. si sit causa *univoca*, conc. añs. si *equivoca*, neg. añs. & consequ. Dicimus enim, quod non omnis effectus procedit à causa omnino sibi simili, & ejusdem rationis cum illo; quia hoc solum est proprium effectus causæ univocæ: sed sufficit, quod causa sit *eminenter*, & *virtualiter* similis effectui, ut contingit in omnibus causis æquivocis: aliàs, nec Deus possit aliquem producere effectum; cum non habeat omnimodam, & univocam similitudinem cum creaturis.

5 Obijc. 2. Dantur scientiæ de rebus creatis, & propositiones, & veritates de illis necessariæ: ergo debet dari reale objectum talium scientiarum, propositionum, & veritatis, sed illud non potest esse cum aliquo singulari identificatum: ergo debet esse natura realis realiter ab omnibus singularibus separata. Min. prob. Quid quid est identificatum cum singulari est contingens, corruptibile, & continuæ mutationi subjectum

sicut ipsum singulare: ergo nequit esse objectum alicujus scientiæ, aut propositionis necessariæ.

Confirm. 1. Nullis existentibus hominibus, hæc propositio: *homo est animal* est vera, & necessaria: ergo illi non correspondet pro objecto natura humana in aliquo singulari existens: ergo correspondet illi pro objecto natura hominis realiter existens absque omni singulari. Confirm. 2. Dum quis dicit: *homo est animal*, vel concipit aliquid universale, vel aliquid singulare, non aliquid singulare, ut patet: ergo aliquid universale; sed hoc datur à parte rei, aliàs talis conceptio esset falsa, & chimerica: ergo datur à parte rei aliquid universale, quod non est singulare, sed à singularibus separatum.

Resp. ad arg. conc. 1. discurs. & min. subsump. intellectam in sensu formali, & de identificatione exercita, & neg. consequ. Quia, & si non detur natura realiter existens ab omnibus singularibus separata; datur tamen realis connexio prædicatorum essentialium cujuscumque naturæ, cum illa sit omnino necessaria, & independens ab existentia, & exercita identificatione extremorum: & talis connexio est objectum propositionis necessariæ, & ad illud inclinant scientiæ. Vel alijs terminis, & clarius potest Resp. neg. min. & ad prob. dist. añs. Quid quid identificatur cum singulari est contingens, & corruptibile

physice, & *quod existentiam*, conc. mai. *metaphysice*, & quoad connexionē, neg. añs. solutio patet ex dictis in q. antec. ad ult. arg.

Ad confirm. vero resp. neg. etiam ult. conseq. Nam ut ex dictis patet prædicta necessaria connectio prædicatorum essentialium cum natura humana reperitur, & si à parte rei homines non existant: & ea connectio est obiectum illius propositionis necessariae, & æternæ veritatis: *homo est animal*. Sed qualis sit ista connectio, an positiva, vel negativa, & in quo reperiatur ab æterno: vel dum res realiter non existunt, in disputatis explicamus q. 5. de propof.

Ad 2. Resp. dist. min. Non concipit aliquid singulare, aliquid, *quod identice est singulare*, neg. min. *quod formaliter est singulare*, conc. min. & dist. conseq. ergo aliquid commune separatum realiter à singularibus, neg. conseq. cum illis identificatum, conc. conseq. Dicimus ergo, quod dū quis dicit: *homo est animal* non concipit aliquid commune realiter separatum à singularibus; sed aliquid commune cum illis identificatum; quia quamvis natura, quam concipit, sit à parte rei identificata cum singularibus; concipitur tamen natura non cōcepta illius singularitate. Unde licet natura, quæ concipitur, sit identice singularis, ut concipitur, singularis nō apparet. Nec in hoc aliqua fallitas, aut deceptio in-

tellectus invenitur: quod exemplo adducto à D. Tho. 1. p. q. 85. ar. 2. ad 2. optime explicatur. Visus enim percipit in pomo colorē sine odore; quamvis color, qui videtur non sit in pomo sine odore; quia hoc, quod est colorem percipi sine odore, accidit ex parte visus, in quantum in illo est similitudo coloris, & non odoris: *similiter humanitas, quæ intelligitur* (verba sunt D. Tho.) *non est nisi in hoc, vel in illo homine; sed quod humanitas apprehendatur, sine individualibus conditionibus: accidit humanitati secundum quod percipitur ab intellectu; in quo est similitudo nature speciei: & non individualium principiorum.*

Ex quo habetur, quod aliud est, quod obiectum ab intellectu cognitum inveniatur à parte rei, & aliud, quod à parte rei inveniat cum illo etiam modo separationis à singularibus, sub quo ab intellectu concipitur. 1. Est verū, & necessarium, ut talis conceptio intellectus, non sit falsa, & fictitia. 2. Vero in quo tota deceptio Platonis stetit, ut testatur idem Ang. D. 1. Metaph. lect. 10. est falsissimum. Nam sicut res materialis, & si, ut cognoscatur ab intellectu habeat in ipso modum rei immaterialis, non tamen reperitur à parte rei cum tali modo immaterialitatis; sic, nec cum modo illo separationis, & abstractionis à singularibus, quem in intellectu habet.

QUÆST. III.

UTRUM A PARTE REI DE-
tur unitas formalis minor
unitate nume-
rali?

PRO hujus dubij intelligentia supponendum est 1. quod unum sic diffinitur: *est indivisum in se, & divisum à quolibet alio*; unde unitas est carentia divisionis. Cumque carentia semper cognoscatur per formam positivam, qua privat, inde est, quod quotuplex fuerit divisio, erit similiter, & unitas. Duplex ergo est divisio: una materialis, & formalis. Alia divisio materialis, quæ, & numerica dicitur, *est illa quæ datur per principia materialia*: ut divisio, quæ reperitur inter individua ejusdem speciei, ut inter Petrum, & Paulum, qui solum numerice, & materialiter distinguuntur. Divisio formalis *est illa, quæ datur per principia formalia*: sicut distinctio, quæ reperitur inter hominem, & equum, qui quidem formaliter distinguuntur; quia, cum sint diverse speciei, habent formas specificè distinctas. Rursus, quia principia formalia alia sunt specificæ, alia generica, & hæc, alia minus, vel magis superiora usque ad superiorissimam entis dif-

ferentiam; divisio formalis, alia est specificæ: ut inter hominem, & equum, alia generica, & hæc minor, vel major, quatenus per principia formalia minus, vel magis superiora contingit. Unde divisio generica, quam habet Petrus ab accidenti est major inter omnes divisiones, quia solum in ratione communissima entis conveniunt: sicut, & minor inter omnes est illa, quam habet à Paulo cum hæc sit pure numerica, & solum per principia materialia.

2. Ex quo sequitur, quod etiam unitas alia est formalis, & alia materialis. Unitas materialis est *carentia divisionis penes principia materialia*: ut Petrus in se ipso est unus materialiter, & hæc est maxima omnium unitatum, utpote dicens carentiam omnis divisionis. Unitas vero formalis est carentia divisionis penes principia formalia: & hæc alia est specificæ, ut inter Petrum, & Paulum, qui sunt unum formaliter specificè in ratione hominis; alia generica v.g. illa quæ datur inter hominem, & equum in ratione animalis, & inter hominem, & plantam in ratione viventis. Unde in eodem individuo repertiuntur etiam plures unitates formales majores, vel minores penes diversos gradus, diversaque principia formalia minus, vel magis superiora.

3 2. Supponendum est, ut certum, quod datur à parte rei unitas materialis, & numerica. Nam à parte rei quodlibet ens, sive materiale, sive spirituale in se, & à se ipso caret divisione penes principia materialia; quia vel nullam habet materiam, si omnino spirituale est; vel unicam tantum habet materiam, si fuerit ens materiale: ac perinde non habet principia materialia, per quæ à semetipso dividatur. Ex hac autem unitate numerica, & materiali nullum desumitur fundamentum ad universalitatem: cum huiusmodi unitas fiat per contractionem, & determinationem ad unum; quod ad communitatem universalis, & indifferentiam ad plura nullatenus conducit, sed potius ei opponitur. Unde difficultas solum procedit de unitate aliqua formali: non determinando tamen, an illa sit, vel non sit à parte rei communis pluribus, & ab unitate numerica realiter distincta (de hoc enim in sequentibus loquimur) sed solum in præsentia indeterminate inquirimus, an detur à parte rei unitas formalis minor unitate numerali. Ex cuius resolutione constabit, an detur à parte rei fundamentum universalitatis, quod utique erit in rebus dari universale fundamentaliter. His suppositis.

4 Resolutorie est dicendum; quod à parte rei datur in rebus unitas formalis minor unitate numerali. Concl. debet esse omnibus cõ-

munis in sensu supra à nobis explicato intellecta: & inter alios illam expresse docet D. Cajetanus c.4. de ente, & essentia prob.que ratione à priori. Unitas formalis est carentia divisionis penes principia formalia; sed à parte rei inter Petrum, & Paulum v. g. datur carentia divisionis penes principia formalia: ergo à parte rei datur unitas formalis. Mai. constat ex notabilibus. Min. vero prob. Petrus, & Paulus à parte rei non distinguuntur formaliter: ergo. Prob. añs. Petrus, & Paulus à parte rei non distinguuntur specificè; ergo nec distinguuntur formaliter. Añs. patet: nam sunt ejusdem athomæ speciei. Conseq. vero prob. Minima distinctio formalis est specificæ, cum à forma specifica desumatur quælibet formalis distinctio: ergo si Petrus, & Paulus à parte rei non distinguuntur specificè, necque distinguuntur formaliter: ergo sunt unum formaliter: ac proinde à parte rei datur unitas formalis in natura.

Confirm. à parte rei datur divisio formalis inter Petrum v. g. & Leonem: ergo etiam à parte rei datur unitas formalis. Añs. constat: nam sunt à parte rei diversæ speciei, & habent formas speciei distinctas. Conseq. vero prob. Non minus à parte rei conveniunt inter specificè Petrus, & Paulus, & carent ad invicem divisione penes principia formalia, quam distinguuntur à parte rei
spe-

specificæ, & habent adinvicem divisionem per principia formalia Petrus, & Leo: ergo si 1. datur à parte rei, etiam 2. *Addimus ad hæc* inter Petrum, & plantam datur à parte rei relatio similitudinis in ratione *viventis*; sed omnis relatio similitudinis fundatur in aliqua unitate: ergo à parte rei inter Petrum, & plantam datur aliqua unitas; non numerica, ut patet: ergo formalis.

5. Quod autem hæc unitas sit minor unitate numerali prob. Illa unitas est minor, quæ admittit majorem distinctionem; sed unitas formalis admittit majorem distinctionem, quam numerica: ergo unitas formalis minor est unitate numerica. Min. prob. Unitas formalis admittit distinctionem numericam: ut patet in Petro, & Paulo; sed unitas numerica distinctionem numericam non admittit: ergo unitas formalis admittit majorem distinctionem, quam numerica: ac proinde unitas formalis est minor unitate numerica.

6. Obijc. 1. Si daretur à parte rei unitas formalis maxime inter Petrum, & Paulum; sed inter Petrum, & Paulum non datur unitas formalis: ergo. Prob. min. Si inter Petrum, & Paulum daretur à parte rei unitas formalis, Petrus, & Paulus essent à parte rei unum formaliter; sed non sunt à parte rei unum formaliter: ergo. Prob. min. Petrus, & Paulus à parte rei non habent formam aliquam illis communem, sed distinctas for-

mas, scilicet, distinctas humanitates: ergo. *Confirm.* In Petro, & Paulo natura humana est multiplicata, & à parte rei divisa: ergo à parte rei nullam habent unitatem. Patet consequ. cum multiplicatione, & divisione nulla fiat unitas: ergo.

Resp. ad arg. neg. min. ad prob. dist. mai. essent unum formaliter, unum *per convenientiam*, & *similitudinem*, conc. mai. unum *per identitatem*, neg. mai. & dist. min. non sunt unum formaliter *per identitatem*, conc. min. *per similitudinem*, & *convenientiam*, neg. min. & consequ. Dicimus ergo, quod esto individua ejusdem speciei non sint unum formaliter à parte rei unitate identitatis, & quatenus in illis reperiatur aliqua unitas formalis eis communis: siquidem à parte rei non datur aliqua forma pluribus communis (ut in sequent. magis explicabimus) entitative in illis immultiplicata: tamen individua ejusdem speciei à parte rei sunt unum formaliter unitate conformitatis, similitudinis, & convenientiæ: quatenus unum individuum, & si habeat suam formam numericè distinctā, & suā unitatem formalem identificatam cum sua unitate numerica, distinctamque materialiter ab unitate formali alterius; tamen habet naturam similem naturæ alterius individui in prædicatis specificis, carentemque divisione penes principia formalia, quod sufficit ad hoc, ut absolute
di-

dicuntur esse unum, & non duo formaliter: ac proinde, ut de illis à parte rei verificetur habere aliquam unitatem formalem; minorem tamen unitate numerica, & per identitatem.

Ad confirm. dist. añs. est multiplicata, & à parte rei divisa *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Natura enim humana in Petro, & Paulo multiplicatur pure materialiter, seu per principia individuantiæ; non vero formaliter: cum diversæ speciei non sint: quod quidem minime obstat, ut sint unum formaliter, & habeant à parte rei unitatem formalem jam explicatam.

7 Obijc. 2. Omnis unitas realis est unitas numerica: ergo non datur à parte rei unitas formalis. Prob. añs. Omnis unitas realis est unitas singularis; sed omnis unitas singularis est unitas numerica: ergo. Mai. prob. Quidquid reperitur à parte rei est singulare: ergo omnis unitas realis est unitas singularis.

Resp. dist. añs. omnis unitas realis est numerica *identice*, & *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Quamvis enim omnis unitas realis sit numerica; quia realiter identificatur cum illa; non tamen omnis unitas realis est numerica formaliter. Tum quia unitas formalis, & numerica non desumuntur ab eadem forma secundum eandem rationem: siquidem formalis sumitur à forma, ut

præstat gradum communem specificum: numerica vero à formas; quatenus præstat gradum individualementum. Tum quia unitas formalis, & numerica à diverso etiam radicali principio desumuntur: numerica videlicet à materia, & formalis à forma: ac proinde tales unitates formaliter distinguuntur.

8 Obijc. 2. Arist. 5. Metaph. text. 7. agens de uno solum enumeravit unitatem numericam, specificam, & genericam; sed unitas specifica, & generica solū datur per operationem intellectus: ergo juxta Arist. præter numericam nulla alia unitas à parte rei reperitur. Resp. dist. min. unitas specifica, & generica *formaliter sumpta*, non datur à parte rei, conc. min. *fundamentaliter accepta*, immo absolute non datur à parte rei, neg. min. & conseq. Dicimus enim, quod Arist. nomine unitatis specifica, & generica comprehendit unitatem formalem à parte rei existentem, quæ est fundamentaliter unitas specifica, vel generica, ut statim dicemus; & hoc sufficit, ut absolute dicatur unitas specifica, & generica: de qua etiam absolute dicitur à parte rei dari licet formaliter solum in intellectu.

9 Ex dictis inferitur 1. quod à parte rei datur in rebus fundamentum universalitatis, intentionis generis, & speciei &c. quod utique est dari à parte rei universale fundamentaliter. Nam ex eo, quod

(quod Petrus, & Paulus v. g. in ratione hominis, & homo, & equus in ratione animalis habēt à parte rei prædictam unitatem formale) habet intellectus fundamentum, ut concipiens naturam humanam sine cōditionibus individualibus, & naturā animalis sine rationibus specificis hominis, & equi, compareret utramque naturam ad sua inferiora, à quibus eam abstraxit, & tribuat illis 2. intentionem universalitatis, generis scilicet, vel speciei prædicabilis.

10 2. Inferitur cum noſt. Auth. hic q. 2. univerſ. quod licet à parte rei ſolum inveniantur univerſale, genus, & ſpecies fundamentaliter, & formaliter ſolum in intellectu reperiantur: adhuc tamen absolute, & ſimpliciter dicitur, à parte rei eſſe genera, & ſpecies: ut patet ex communi modo loquendi. Et ratio eſt, quia (ut ſepius diximus) huiusmodi entia rationis cum ſint minimæ entitatis ſufficiet, ut absolute, & ſimpliciter denominent, quod exiſtant virtualiter cautaliter, ſeu fundamentaliter, in ſuis fundamentis; ſed à parte rei invenitur fundamentum prædictarum 2. intentionum, ut ex dictis patet: ergo id ſufficit, ut à parte rei absolute, & ſimpliciter dicatur eſſe univerſale, genera, & ſpecies; licet

formaliter non niſi in intellectu reperian-

tur.

(o)

QUÆST. IV.

UTRUM UNITAS FORMALIS
identificetur cum unitate numerica,
& ad illius multiplicationem multi-
plicetur, & quanam ſit inter
illas diſtinctio?

Difficultas hæc eadem eſt, ac illa, quæ ſub alijs terminis ſolet hic communiter proponi; an videlicet inter gradus metaphyſicos, & formalitates ejuſdem rei detur aliqua realis diſtinctio? Sed quia in q. 5. de prædicabilibus de diſtinctione gradus generici ab ſpecifico differentiali, & de earum formalitatum oppoſitione, late diſputavimus; ideo in præſenti ſolum intra terminos unitatis formalis, & numericæ hanc difficultatem reſolvemus; licet propter identitatem doctrinæ aliquid etiā de alijs formalitatibus cogamur dicere, reliqua alia ad citatum locum remittentes. Pro huius tamen dubij reſolutione oportet advertere, quæ in Proœm. q. 4. n. 4. diximus de diſtinctione reali, & rationis, & de earum in alias diſiſione: quæ omnia videantur ibi, ne ſine neceſſitate hic ea repetamus. Unde.

2 Dico 1. *Unitas formalis in eodem ſuppoſito realiter ſaltem entitative ab unitate numerica non diſtinguitur, ſed cum illa realiter identificatur.* Concl. eſt omniū communis, & prob. Si unitas formalis, & numerica in eodẽ ſuppoſito non identificarentur, ſequeretur, quod in Petro v. g. eſſet duplex forma ſubſtantialis realiter entitative dif-

o

diſ-

distincta; *usque* est impossibile, ut late ostenditur in libris de anima: ergo, & añs. Sequela prob. Unitas, tam formalis, quam numerica debet cū aliqua entitate, seu forma realiter identificari: ergo si unitas formalis, & numerica in Petro realiter non identificarentur, darentur in illo unde entitas, & una forma substantiales duplex entitas, & forma substantialis realiter entitative distincta una, cum qua ejus unitas formalis, & realiter identificata, & alia realiter entitative distincta, cum qua identificetur unitas numerica. Añs. constat: nam unitas transcendentalis est passio entis nullatenus ab ipso ente realiter distincta; sed unitas tam formalis, quam numerica est unitas transcendentalis: ergo. Conseq. vero sic prob. Si unitas formalis, & numerica cum eadem realiter forma identificarentur, etiam realiter inter se; quia quæ sunt eadem realiter uni tertio, sunt eadem realiter inter se; ergo ex opposito, si prædictæ unitates inter se realiter non identificantur, nec identificatur cum una, eademque realiter forma; sed qualibet cum sua forma ab altera realiter distincta: ac proinde cum hoc sit impossibile, impossibile est etiam, quod unitas formalis nō identificetur cum unitate numerica.

3 Ex quo manifeste sequitur, quod ad multiplicationem unitatis numerice multiplicari necesse est unitatem formalem. Ita quod

sicut in Petro, & Paulo alia est entitative, & materialiter unitas numerica Petri, & alia Pauli: sic etiam in illis alia est entitative unitas formalis Petri, & alia Pauli, licet non formaliter, & essentialiter tales duæ unitates formales inter se differant. Et ratio hujus est clara: nam quando aliqua duo realiter identificantur, esto inter illa sit aliqua formalis distinctio, implicat unum realiter multiplicari, quin realiter multiplicetur, & aliud. Sed unitas formalis, & numerica realiter identificantur juxta dicta: ergo quidquid sit an inter illas sit formalis aliqua actualis ex natura rei distinctio, implicat, quod multiplicetur realiter unitas numerica, quin & formalis realiter multiplicetur. *Quod etiam* patet exemplo: inter actionem, & passionem maxima præter distinctionem realem entitativam distinctio formalis reperitur; & tamen quia realiter identificantur, non stat, quod multiplicetur realiter entitative passio, quin multiplicetur, & actio: ergo.

4 Dico 2. *Unitas formalis, & numerica à parte rei distinguuntur virtualiter, seu fundamentaliter; actualiter vero solum ratione rationata per intellectum.* Oppositum concl. communiter tribuitur Scotto, & ejus discipulis licet aliqui contentur mentem illius explicare de distinctione virtuali: nostra autem resolutio est communis: & prob. sic. Unitas formalis, & nume-

mérica ante operationem intellectus non distinguuntur actualiter; nec distinctione reali, nec distinctione rationis: ergo solum virtualiter à parte rei distinguuntur; non vero actualiter. Añs. quoad 2. partem patet: nam distinctio rationis tantum habet esse actualiter per considerationem intellectus: quoad 1. verò prob. Distinctio realis actualis, vel est entitativa, vel modalis; sed prædictæ unitates non distinguuntur actualiter à parte rei, nec distinctione reali entitativa, nec reali modalis: ergo non distinguuntur actualiter distinctione reali. Min. constat; nam, ut ex dictis patet. Tales unitates realiter identificantur: ergo nec, ut entitates, nec ut modi realiter actualiter distinguuntur. Mai. verò sic prob. Distinctio realis actualis est passio secuta ad ens reale; sed quidquid existit realiter in rerum natura independentem ab operatione intellectus, est aliqua entitas, vel modus entis.

Ad rationem hanc dicunt cum Scoto ejus sequaces, quod præter distinctionem realem entitativam, vel modalem datur alia distinctio media, quam ipsi vocant distinctionem formalem ex natura rei, quæ non est realis entitativa: cum non versetur inter diversas entitates. Sed tantum inter diversas formalitates ejusdem rei; nec etiam est distinctio rationis cum detur à parte rei: quapropter est distinctio realis

formalis media inter entitativam realem, & rationis. Et hac distinctione dicunt illi, distinguuntur actualiter unitas formalis, & numerica, & omnes aliæ formalitates, seu gradus metaphysici ejusdem rei.

Sed contr. hanc solutionem, & fictam Scotistarum distinctionem replic. 1. Si formalitates ejusdem rei distinguerentur realiter formaliter, distinguerentur etiam realiter entitative: ergo distinctio media, seu realis formalis, quæ non sit entitativa, vel modalis, chimerica, & fictitia est. Añs. prob. Distinctio realis formalis est etiam distinctio realis entitativa: ergo. Añs. prob. Distinctio realis formalis est, quæ versatur inter duas formalitates, & realis entitativa, quæ versatur inter duas entitates; sed distinctio, quæ versatur inter duas formalitates, versatur etiam inter duas entitates: ergo. Min. prob. In homine v. g. quælibet formalitas formaliter à parte rei est entitas: ergo. Añs. prob. Prædicata per quæ formaliter constituitur id, quod formaliter est ens, debent esse formaliter entia. Alias ens, quod est formaliter tale, per nullam entitatem formaliter constitueretur, quod est absurdum; sed homo, qui est formaliter ens, formaliter constituitur per *animalitatem*, & *rationalitatem*. Immo physica, & à parte rei per quamlibet formalitatem, in illo identice repertam: ergo in homine

quælibet formalitas formaliter à parte rei est entitas : ergo omnis distinctio formalis est etiam entitativa ; ac proinde si inter unitatem formalem , & numericam , & alias formalitates non datur juxta contrarios distinctio realis entitativa , nec etiam juxta illos debet dari distinctio realis formalis.

2. Replic. ab inconvenienti.

Si unitas formalis , & numerica (& idem de alijs formalitatibus) distinguerentur realiter formaliter , daretur in creatis aliud mysteriū simile mysterio SS. Trinitatis ; hoc dicere chimericum , & erroneum est : ergo & distinctio illa chimerica , & erronea est. Mai. prob. Insuperabilis difficultas in Mysteriorum SS. Trinitatis consistit in eo , quod Personæ sunt realiter actualiter distinctæ ; & nihilominus sunt realiter actualiter una indivisibilis essentia ; sed non minor reperitur difficultas in eo , quod formalitates aliquæ sint realiter actualiter una indivisibilis entitas , & plures formalitates realiter actualiter distinctæ : ergo. Prob. min. Æque difficile est aliquid esse realiter entitative unum , & realiter formaliter duo , vel tria , ac esse realiter essentialiter unum , & realiter personaliter tres : ergo.

5 2. Prob. concl. Eo modo debet distinguere unitas formalis à numerica , ac distinguuntur forma specifica , & singularis , cum quibus ipsæ unitates identificantur ;

sed forma specifica , humanitas v. g. Petri non distinguitur à sua singularitate actualiter à parte rei , sed solum virtualiter , & per intellectum formaliter : ergo sic prædictæ unitates à parte rei distinguuntur. Mai. constat , & à contrarijs admittitur. Min. vero prob. Si humanitas Petri à parte rei esset distincta actualiter formaliter ab illius singularitate , esset humanitas formaliter singularis , ut distincta à singularitate , & non esset formaliter singularis ; sed hoc implicat : ergo & quod humanitas , & singularitas in Petro à parte rei actualiter , & formaliter distinguantur. Mai. quoad 2. part. patet. Nam tunc casus humanitas est à parte rei , formaliter distincta à singularitate : ergo à parte rei non esset formaliter singularis. Quoad 1. vero sic prob. Humanitas Petri , ut distincta formaliter à singularitate est hæc formalitas , quæ est formaliter humanitas , & non altera , quæ est formaliter ipsa singularitas ; sed formalitas , quæ à parte rei est hæc , & non altera formaliter , essentialiter , & formaliter est singularis , cum per hæcceitatem singularitas formaliter constituatur : ergo à parte rei humanitas esset , & non esset formaliter singularis.

6 Obijc. adversus 1. concl. Eo modo distinguuntur unitas inter se , ac distinguuntur divisiones , quorum dicunt privationem ; sed divisio numerica , & formalis non identificantur , sed inter se realiter

ter

ter distinguuntur : ergo & unitas numerica , & formalis. Mai. patet : nam universaliter privationes eodem modo inter se distinguuntur , ac distinguuntur formæ positivæ , quarum sunt privationes. Min. vero prob. Divisio numerica , & formalis possunt adinvicem separari , & una sine altera reperiri : ergo una cum altera , realiter non identificatur. Hæc conseq. patet : nam quæ realiter identificantur , implicat , quod possint aliquando separari. Ans. autem prob. In Angelis , in Gabriele v. g. reperitur distinctio formalis , à quolibet alio Angelo ; & tamen non reperitur divisio numerica : cum hæc ut contrapositioni formali desumatur à materia , cuius est incapax quilibet Angelus. Econtra autem in Petro in ordine ad Paulum reperitur divisio numerica ; sed non formalis : ergo.

7 Resp. neg. min. ad prob. dist. ans. Possunt ad invicem separari per non existentiam in eodem supposito omitto ans. si in eodem supposito sint existentes , neg. ans. & dist. conseq. ergo una cum altera realiter , non identificatur , cum altera alterius suppositi , conseq. cum altera ejusdem suppositi , neg. conseq. Dicimus ergo in primis , quod & si admitteremus divisionem formalem , & numericam distingui realiter , adhuc non sequere-

tur , quod entitas unitatis numerice , & formalis esset realiter distincta : quia cum ~~unitas~~ dicat entitatem , & negationem divisionis , solam sequitur , quod unitas formalis , & numerica ejusdem suppositi dicant diversas negationes , penes principia , videlicet formalia , vel materialia : sed utriusque unitatis entitas , quæ ad ipsas negationes se habet ut subjectum , & fundamentum , bene potest esse realiter , & entitative eadem. Sic D. Cajet. c. 4. de ente , & essentia q. 6.

Sed quia in rei veritate non magis distinguuntur inter se divisiones , quam ipsæ unitates ; præterea dicimus , quod ad hoc ut convincatur distinctio realis inter divisionem numericam , & formalem ejusdem rei , non sufficit , quod in aliquo reperitur divisio numerica sine formali , & contra : sed requirebatur , quod cum utraque divisio in aliquo supposito simul reperiretur , postea possent adinvicem separari , & separatæ permanere : quod nunquam invenitur ; immo quamvis Petrus habens divisionem numericam à Paulo , non habeat divisionem formalem ab illo : secus tamen ab alio , scilicet à Leone , & propterea ommissimus ans. quoad 1. p. dist.

8 Obije. contr. 2. concl. Fundamentum ~~non~~. Quæ differunt definitione , distinguuntur actualiter ante operationem intellectus ; sed uni-

unitas formalis, & numerica, & aliæ formalitates realiter identificata differunt diffinitione: ergo distinguuntur actualiter ante operationem intellectus. Mai. constat: siquidem diffinitio explicat naturam, & essentiam rei: ergo distinctæ diffinitiones distinctas essentias actualiter debent explicare. Min. vero prob. Diffinitio unitatis formalis est *carentia divisionis penes principia formalia*; & numerica, *carentia divisionis penes principia materialia*. Similiter diffinitio animalis, quæ est, *esse principium sentiendi*, non est diffinitio rationalis, quod per *esse principium ratiocinandi* diffinitur: idemque de alijs formalitatibus, seu gradibus: ergo hujusmodi formalitates differunt diffinitione.

Resp. dist. mai. quæ differunt diffinitione *conveniente ipsis prout sunt in re, & adequate sumptis*, conc. mai. *conveniente ipsis præcisive*, & inadæquate conceptis, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod cum in re sit eadem entitas, unitas formalis, & numerica, & aliæ similes formalitates; si intellectus vellet eas diffinire, ut sunt in re, & ut sunt in se ipsis adæquate, unam tantum, & adæquatam diffinitionem conficeret, quæ experimentur omnia, quæ sunt de essentia illius entitatis; ceterum dum de facto nostrum intellectus de eadem entitate format plures diffinitiones, ut sunt illæ in

argumento posita, non attingit illam entitatem, ut est in re, & adæquate sumptam; sed præcisive, & in adæquate acceptam, & quasi per partes divisam ab ipsa actione præcisiva intellectus, ut in sequenti quæst. explicabimus. Ex quo solum habetur, quod ipsæ formalitates ejusdem rei distinctis diffinitionibus sic diffinitæ distinguantur actualiter per rationem, & ut præcisivæ, & inadæquate conceptæ: ac proinde quod à parte rei solum detur in ipsa entitate virtualis distinctio, quæ fundamentum est intellectui, ut concipiat unam rationem sine altera, & sic illas actualiter distinguat. Et instantia est in voluntate nostra, quæ sub conceptu nature, & sub conceptu liberæ diversas habet diffinitiones: sicut etiam intellectus, ut intellectus, & ut est ratio; & tamen, nec voluntas, nec intellectus distinguuntur realiter actualiter à se ipsis; quia per tales diffinitiones nō ut sunt in rei, & ut in se ipsis adæquate diffiniuntur.

9 Denique Obije. contr. utrāque concl. Unitas formalis, & numerica fundantur in eodem supposito diversas relationes identitatis scilicet, & diversitatis; sed fundamentum diversarum hujusmodi relationum non potest esse idem entitative, vel saltem formaliter à parte rei: ergo unitas formalis, & numerica in eodem supposito distinguuntur, realiter entitative, vel saltem realiter for-

maliter ex natura rei. Mai. patet. Nam in Petro v. g. unitas formalis cum Paulo fundat relationem similitudinis, seu identitatis in natura humana, & unitas numerica relationem diversitatis à Paulo: ergo. Min. autem prob. Distinctæ relationes distinctam petunt rationem fundandi: ergo relationes realiter distinctæ, & oppositæ, ut sunt relationes identitatis, & diversitatis distinctum realiter, vel entitative, vel formaliter exigunt fundamentum, seu rationem fundandi.

Resp. neg. min. & ad prob. conc. añs. neg. conseq. Licet enim ad quamlibet realem relationem requiratur, quod sit diversa ratio fundandi, non tamen requiritur, quod à parte rei sit semper actualiter distincta, sed sufficit, quod sit virtualiter diversa: ut patet in eadem v. g. quantitate bicubita, quæ solum cum distinctione virtuali, secundum quod videlicet ab intellectu potest ad diversos terminos comparari, & per id actualiter ratione distinguui, est sufficiens fundamentum realis relationis æqualitatis ad alteram quantitatem bicubitam, & inæqualitatis ad tricubitam. Sic etiam in casu arg. sufficiet distinctio virtualis in unitate formalis, & numerica ad fundandum huiusmodi relationes identitatis, & diversitatis. *Alia argumenta*, quæ hic solent proponi, soluta invenies in quæst. cit. de prædicab.

QUÆST. V.

UTRUM INTER FORMALITATES realiter identificatas detur præcisio objectiva?

Cum ex præcedentibus constet unitatem numericam, & formalem, & alias formalitates, seu gradus metaphysicos ejusdem rei non distinguui à parte rei nisi virtualiter, & per rationem actualiter, ut hæc distinctio melius innotescat, ideo inquirimus in præsentia; an inter huiusmodi formalitates detur præcisio aliqua formalis, vel objectiva? Quia cum omnis præcisio sit, quædam separatio, seu divisio, necessario etiam est aliqua distinctio. Unde erit idem, ac inquirere, an distinctio reperta inter huiusmodi formalitates sit formalis distinctio, an vero objectiva: hoc est, an talis distinctio se teneat præcisè ex parte conceptus formalis, seu actus intellectus cognoscentis; vel an talis distinctio reluceat, & se teneat ex parte ipsius objecti.

Pro cuius intelligentia est advertendum, quod duplex distinguitur præcisio, una formalis, & altera objectiva. Formalis est conceptus, seu actus intellectus attingens totum objectum, quoad omnes suas formalitates: non tamen omnes eodem modo; sed unam, vel alteram clare, & alias obscure, vel in confuso. Objec-

Objectiva est quædam divisio unius formalitatis ab alia ex parte objecti correspondens : ita ut una formalitate attacta , vel cognita , alia ex parte objecti maneat incognita. Quibus suppositis.

3 Dicendum est inter formalitates realiter identificatas dari præcisionē objectivam. Concl. est communis inter nostros , & merito , cum eam aperte doceat D. Tho. pluribus in locis , & præcipue 1. p. q. 4. ar. 3. & q. 85. ar. 2. ad 2. per hæc verba (jam supra in q. 2. à nobis allata) *quod sit sine odore perceptus* (loquitur de colore in pommo reperto) *hoc accidit ex parte visus : in quantum in visu est similitudo coloris , & non odoris . Similiter humanitas , quæ intelligitur , non est nisi in hoc , vel illo homine : sed quod humanitas apprehendatur sine individualibus conditionibus , quod est ipsam abstrahi , ad quod sequitur intentio universalitatis accidit humanitati , secundum quod percipitur ab intellectu , in quo est similitudo nature speciei , & non individualium principiorum .* In quibus non tantum concl. sed & rationem ejus à priori nobis insinuat Ang. Doct. quæ ad formam reducta sic proponitur.

4 Et sit 1. ratio concl. Tunc datur præcisio objectiva , quando una formalitas cognoscitur , altera non cognita identificata cum ipsa ; sed cognoscitur ab intellectu una formalitas , altera non cognita identificata cum ipsa : ergo datur præcisiones objectivæ. Prob.

min. Humanitas v. g. & singularitas in Petro sunt formalitates realiter identificate ; sed cognoscitur humanitas ab intellectu , nõ cognita singularitate Petri : ergo. Major patet ex dictis in antecedentibus. Min. vero in qua est tota difficultas sic prob. Cognoscitur humanitas , non cognitis principijs individualibus ; sed nequit cognosci singularitas non cognitis principijs individualibus : ergo. Min. patet : nam singularitas constituitur per hæceitatem ; sed hæceitas nullatenus potest intelligi , non intellectis principijs individualibus ; cum ab illis essentialiter desumatur : ergo. Min. autem prob. Solum cognoscitur ab intellectu , cujus similitudo est in ipso , cum non aliter intellectus intelligat objectum , quam se uniendo cum illo media representatione , & similitudine speciei ut in libris de anima docetur ; sed in intellectu est similitudo nature speciei humane , & non individualium principiorum : ergo. Minor præterquamquod expresse à D. Tho. docetur prob. Intellectus noster pro hoc statu non cognoscit , nili abstrahendo species , & similitudines à phantasmatis , & conditionibus individualibus , quæ per phantasmata , seu speciem sensibilem , & materiale imaginativæ representantur , ut in libris etiam de anima docemus : ergo in intellectu solum est similitudo , & species representans naturam specificam non vero conditiones ,

feu principia individualia : ac proinde sine illis stat cognosci naturam specificam hominis , & consequenter humanitatem cognosci , non cognita singularitate.

Urgetur , & simul præcluditur solutio contrariorum. Visus in pomo percipit colorem nullatenus , nec obscure , nec in confuso odorē percipiendū : ergo similiter intellectus percipit in eadem re unam formalitatem nullatenus cognoscendo , nec obscure , nec confuse aliam formalitatem identificatam cum ipsa. Ans. ex ipsa experientia , est notum. Conseq. vero prob. Ideo visus percipit colorem in pomo sine odore ; quamvis utrumque non seorsim , sed conjunctim in eodem pomo reperiatur ; quia juxta D. Tho. in visu est similitudo coloris , & non odoris ; sed etiam in nostro intellectu est similitudo naturæ speciei ; & non singularitatis , & potest etiā esse similitudo naturæ genericæ , & non specificæ , & idem de alijs formalitatibus : ergo si primum est verum , etiam secundum.

Explic. Intellectus pro hoc statu ita dependet in cognoscendo ab operationibus sensuum , & eorum speciebus , ut non percipiat aliquam formalitatem in re primo , & directe cognita , nisi

illam , cujus proprium exercitium , vel accidens ab aliquo sensu attingitur. Quare si visus percipit motum progressivum alicujus , ex hoc intellectus solum cognoscit illud esse animal , & si sensus percipit locutionem perfectam , cognoscit esse rationale , si rugitum audit , cognoscit esse leonem , non vero talem , vel talem leonem , sicque de alijs , ut experientia ipsa nos docet : ergo ex quo sensus ita percipit in eadem re aliquod accidens , vel exercitium , ut nullatenus attingat conjunctum , recte colligitur , quod etiam intellectus dependens à sensuum operationibus , & speciebus percipiat solam formalitatem , cujus est proprium accidens illud : & nullatenus , nec etiam obscure aliam formalitatem , & si identificam cum ipsa.

5 2. Prob. concl. Dantur naturæ à singularibus objective præcisæ : ergo dantur præcisiones objective. Ans. prob. Dantur naturæ objective universales ; sed omnis natura objective universalis à singularibus objective præscindit : ergo. Mai. constat ex dictis in quæst. 1. hujus libri. Min. vero prob. Id quod objective à singularibus non præscindit est indivisum , & singulare , ac proinde , ut sic non nisi de uno tantū prædicabile : ergo

P. non

non est universale. Prob. hæc cō-
seq. Universale ut supra jam dixi-
mus cum Phil. est quod pluribus
in esse natum est, seu est unum in
multis, & de multis: ergo vel
non datur natura objective uni-
versalis, vel objective à singula-
ribus præscindit.

Confirm. Inter formalitates
realiter identificatas aliquam per
rationem intervenit distinctio; sed
hæc non se tenet præcise ex parte
conceptus, sed ex parte objecti:
ergo & præcisio inter illas non est
pure formalis, sed objectiva. Cō-
seq. patet: præcisio namque que-
dam distinctio est. Min. prob. Tum
quia formalitates realiter identi-
ficatæ animalitas v. g. & rationali-
tas repræsentantur intellectui,
ut distinctæ, sed quod repræsen-
tatur, ut distinctum ex parte ob-
jecti est diversum: ergo. Mai.
prob. Tales formalitates cognos-
cuntur ab intellectu, ut distinctæ:
ergo. Tum quia: si talis distinctio
solum se teneret ex parte cogni-
tionis esset realis, & non rationis.
ergo. Ans. prob. Diversitas unius
cognitionis ab alia est realis, si-
cut entitas illarum: ergo.

6 Obijc. 1. De eadem entitate
non possunt verificari prædicata
contradictoria; sed si darentur
præcisiones objectivæ, de eadem
entitate verificarentur prædicata
contradictoria: ergo inter gradus
metaphysicos præcisio objectiva
non datur. Prob. min. Cognosci,
& non cognosci sunt prædicata
contradictoria; sed si darentur

præcisiones objectivæ de eadem
entitate verificaretur cognosci,
& non cognosci: ergo. Prob. min.
Si darentur præcisiones objectivæ,
cognosceretur *animal*, & non cog-
nosceretur *rationalis*; sed *animal*,
& *rationalis* sunt una indivisibilis
entitas: ergo.

Confirm. Si darentur præci-
siones objectivæ, *animal* esset cog-
noscibile sine *rationali*; sed *ratio-
nale* non esset cognoscibile sine
rationali: ergo si *animal*, & *ratio-
nale* essent una indivisibilis enti-
tas, de hac indivisibili entitate
verificeretur prædicata contra-
dictoria.

Resp. ad arg. dist. mai. De
eadem entitate non possunt veri-
ficari prædicata contradictoria,
de eadem entitate realiter, &
prout est à parte rei, conc. mai.
de eadem entitate divisa per ra-
tionē in plures formalitates, neg.
mai. & sub eadem dist. min. neg.
conseq. Dicimus ergo, quod de
eadem entitate, eadem re, &
ratione certum est, quod non pos-
sunt verificari prædicata contra-
dictoria; bene tamen de eadem
re, diversa tamen per rationem:
& instatur in sententia contrario-
rum. Nam juxta illos potest cog-
nosci clare, & distincte animalita-
tas non cognita clare, & distincte
rationalitate; sed non minus op-
ponuntur contradictoriæ *animali-
tatem cognosci clare*, & *distincte*,
& *rationalitatem non cognosci cla-
re*, & *distincte*, quam animalita-
tem cognosci, & rationalitatem
non

non cognosci: ergo si in sententia contrariorum potest verificari cognosci, & non cognosci clares; etiam potest verificari de illiscognosci, & non cognosci absque aliqua contradictione solum propter distinctionem rationis.

Ad cōf. Resp. dist. mai. Si darentur præcisiones objectivæ; animal esset cognoscibile sine rationali, si in duos *conceptus dividatur*, conc. mai. si in duos *conceptus non dividatur*, neg. mai. & dist. min. Sed rationale non est cognoscibile sine rationali si non *dividatur in duos conceptus*, conc. min. si *dividatur in duos conceptus*, neg. min. & conseq. Dicimus, quod in tantum animal est cognoscibile sine rationali, in quantum est capax, ut dividatur in duos conceptus inadæquatos animalitatis, & rationalitatis, & attingi sub conceptu animalis, & non sub conceptu rationalis: ceterum hanc eandem cognoscibilitatem etiam habet rationalitas, quia si rationale in duas formalitates dividatur per rationem, etiam rationale potest attingi sine rationali. Hoc autem intelligitur de rationali realiter sumpto, & ut est idē cum animali: non vero de illo præcise, & ut hoc nomine *rationale* significatur.

✓ Sed contra omnia dicta replicabis. Si darentur præcisiones objectivæ, verificarentur prædicata contradictoria de animali, & rationali antequam distinguerentur per rationem: ergo solutio-

nēs datæ nullæ sunt. Prob. añs. De animali, & rationali verificarentur ista *cognosci*, & *non cognosci*; sed animal, & rationale non supponuntur distincta ante hæc prædicata contradictoria: ergo. Prob. min. Antequam animal cognoscatur, non cognito rationali non supponitur distincta distinctione rationis, ut per se pater, alias non supponuntur distincta distinctione reali, ut supponimus; ergo.

Resp. tamen ad istam replic. neg. añs. ad cujus prob. conc. mai. dist. min. Sed animal, & rationale non supponuntur distincta ante hæc prædicata cognosci, & non cognosci, nec distinguuntur *distinctione comitante*, neg. min. & distinguuntur *distinctione concomitanti*, conc. min. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod cum prædicata contradictoria sint cognosci animal, non cognito rationali, & per hoc fiat distinctio ipsa formalis inter animal, & rationale; hujusmodi prædicata contradictoria non cadunt supra animal, & rationale, ut distinguuntur distinctione præcisa; cadit tamen supra animal, & rationale, ut distinguuntur distinctione concomitanti facta per ipsamet prædicata contradictoria, vel per ipsamet cognitionem: cum practica sit ponitur capacitas proxima contradictoria sine contradictione suscipiendā.

7 Obijc. 2. Dum cognoscitur animalitas hominis, cognoscitur

rationalitas: ergo inter animal, & rationale non datur præcisio ob-
jectiva. Prob. añs. Bene valet om-
nis animalitas hominis est rationali-
tas; sed animalitas hominis cognos-
citur: ergo rationalitas cognoscitur;
sed præmissæ sunt veræ: ergo, &
concl. vera est. *Confirm.* Hic syl-
logismus expositivus est optimus.
Hæc animalitas est rationalitas; sed
cognoscitur hæc animalitas: ergo
cognoscitur hæc rationalitas; præ-
missæ sunt veræ: ergo, & conse-
quens: ac proinde quando cog-
noscitur animalitas hominis, sal-
tem in confuso, & pro implicito
cognoscitur rationalitas.

Resp. ad hoc arg. instando
utrumque syllogismum i. instatur
in hoc syllogismo. *Omnis animali-*
tas reperta in homine est rationali-
tas; sed cognoscitur clare, & evi-
denter animalitas reperta in homi-
ne: ergo cognoscitur clare, & evi-
denter rationalitas? Mala conse-
quentia in sententia contrariorū,
quia licet præmissæ sint veræ, con-
clus. tamen est falsa 2. syllogis-
mus instatur in isto. *Unitas Dei est*
trinitas Personarum; sed Aristote-
les evidenter cognovit unitatem Dei:
ergo evidenter cognovit Trinita-
tem Personarum? Mala conse-
quentia. Præmissæ sunt veræ, &
concl. falsa. Idem igitur contingit
in syllogismis positis in arg. & ra-
tio est; quia in omnibus illis com-
mittitur defectus arg. *ab identica*
ad formalem, vel defectus appel-
lationis: nam cognosci in minori
appellat supra animalitatem, ut

distinctam à rationalitate, & in
consequenti appellat supra ratio-
nalitatem, ut distinctam ab ani-
malitate.

Unde ad arg. Resp. in forma,
dist. mai. omnis animalitas est rea-
liter rationalitas, conc. mai. præ-
cisive, neg. mai. & dist. min. sed
cognoscitur animalitas hominis
prout est à parte rei, neg. min. præ-
cisive, & inadequate, conc. min. &
neg. conseq. Dicimus ergo, quod
quando animal cognoscitur adæ-
quate, & prout est in re, certum
est, quod etiam rationalitas cog-
noscitur; secus tamen quando
præcisive, & inadequate attingi-
tur animal, quia prout sic anima-
litas non est formaliter rationali-
tas. Ac proinde prout sic poterit
intellectus attingere animalitatē,
quin nec pro expresso, nec pro
implicito attingat rationalitatem.
8. Obijc. 3. & potest esse replic.
Non potest cognosci animalitas,
quin simul rationalitas cognosca-
tur: ergo utique dicta nulla sunt.
Prob. añs. Quando animal cognos-
citur, rationale est realiter cogni-
tum: ergo. *Confirm.* Implicat aliquod
indivisibile attingi, quin totum
attingatur; nam juxta commune
proloquium Philosophorū: *Indivi-*
sibile aut totum attingitur, aut ni-
hil attingitur; sed animalitas, &
rationalitas est una indivisibilis
entitas: ergo implicat attingere
unum, quin alud attingatur.

Resp. ad arg. neg. añs. ad
cujus prob. dist. añs. quando ani-
mal cognoscitur, rationale est
rea-

realiter cognitum. ly. *cognitum sumptum substantive*, conc. añs. *sumptum adjective*, neg. añs. & conseq. Dico ergo, quod ly *cognitum* potest sumi dupliciter. *Substantive*, videlicet, & *adjective*. Si sumatur substantive propositio posita in arg. est vera, quia facit hunc sensum: *rationale est realiter animal cognitum*. Si tamen ly *cognitum* sumatur adjective, propositio est falsa, quia facit hunc sensum: *rationale est per cognitionem præcisivam animalis ratio cognita*. Cumque rationale, licet sit realiter animal cognitum, non tamen sit per cognitionem præcisivam animalis ratio cognita, hinc est, quod perfecte objective præscinditur animal à rationali.

Ad consiem. resp. dist. mai. Implicat aliquod indivisibile attingi, quin totum attingatur, si sit indivisibile tam *formaliter*, quam *virtualiter*, conc. mai. si sit indivisibile *formaliter*, non vero *virtualiter*, neg. mai. & dist. min. sed animalitas, & rationalitas sunt una indivisibilis entitas *formaliter*, conc. min. *virtualiter*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod illud axioma Philosophorum debet intelligi de illo, quod est indivisibile, tam *formaliter*, quam *virtualiter*: non tamen de illo, quod est indivisibile *formaliter*, & *divisibile virtualiter*. Cumque gradus metaphysici, & si sint una indivisibilis entitas *formaliter*, distinguantur tamen *virtualiter*; cum sint una entitas

æquivalens pluribus; hinc est, quod potest attingi unus, quia alius attingatur. Instantia est in prædicatis divinis, & etiam in indivisibili puncto.

9. Obijc. 4. Gradus genericus, & differentialis non possunt perfecte præscindi à ratione entis; ergo nec possunt perfecte præscindi inter se. Prob. hæc conseq. Ea, quæ non possunt perfecte præscindi ab uno tertio, non possunt perfecte præscindi inter se; ergo. Prob. añs. Ea, quæ non distinguuntur realiter ab uno tertio, non distinguuntur realiter inter se; ergo pariter.

Resp. ad hoc arg. conc. añs. neg. conseq. ad cujus prob. dist. añs. Non possunt inter se præscindi in *ea ratione*, in qua non possunt perfecte præscindi à tertio, conc. añs. in *alia ratione*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod hoc arg. tantum probat, quod gradus metaphysici non possunt præscindere à ratione entis in illis imbibita, & inclusa, non tamen probat, quod in suis prædicatis particularibus non præscindant perfecte, perfecteque distinguantur distinctione excluderis, & exclusi.

QUÆST. VI.

UTRUM DETUR NATURA ALIQUA creata habens a parte rei unitatem formalem pluribus communem?

Q. Uæstio non procedit, nisi de natura creata: nam naturam divinam omnino unam esse positive communem per identitatem in,

in tribus divinis personis realiter inter se distinctis, ut de fide certum supponimus. Neque etiam procedit dubium de unitate numerica; quia cum communitas dicat indeterminationem, & indifferentiam, & quod est numerice unum, habeat omnimodam determinationem, & contractionem, impossibile est in natura creata, & finita reperiri huiusmodi unitatem pluribus communem. Unde solum de unitate formalis procedit quæstio.

2 Pro cuius resolutione, & etiam pro sequenti quæst. præter ea, quæ jam in quæst. 3. & 4. superioribus resolvimus, & prænotavimus, quæ omnia ad præsens valde conducunt, advertendum est 1. ex D. Tho. c. 4. de ente, & essent. quod quælibet natura potest considerari in triplici statu, videlicet *secundum se*, in *singularibus*, & in *intellectu*. Naturæ secundum se conveniunt constitutive prædicata quidditativa, quæ sunt de illius essentia; v. g. homini secundum se convenit esse *animal rationale*; & etiam connexive conveniunt prædicata negativa, quæ in positivis fundantur; v. g. homini conveniunt connexive *non esse equum*, *non esse lapidem*. Et prædicata ista, quæ conveniunt naturæ secundum se, debent illi in omni statu convenire, & oppositum repugnare. Hic autem status naturæ *status solitudinis* vocatur, quia naturæ in hoc statu non conveniunt prædicata acci-

dentialia, videlicet, *esse nigrum*, *vel album*: natura enim secundum se (ut dici solet) *nec net*, *nec flet*.

Naturæ vero in singularibus conveniunt prædicata realia accidentalialia, ut homini *esse doctum*, *album*, *vel nigrum*. Et hic status, & primus, conveniunt naturæ a parte rei independentem ab operatione intellectus, cum hac sola differentia, quod prædicata 1. status conveniunt individuûs ratione naturæ: econtra vero prædicata 2. status conveniunt naturæ ratione individuorum. Unde sicut ista causalis est vera: quia *homo est rationalis*, *Petrus est rationalis*; ita est vera ista: quia *Petrus est albus*, *homo est albus*. Naturæ denique in intellectu conveniunt prædicata accidentalialia rationis, & quæ per operationem intellectus illi attribuuntur: ut homini *esse speciem*, & animali *esse genus*.

3 2. Est advertendum, quod dupliciter potest esse aliquid pluribus commune, *positive* scilicet, & *negative*. Positive, ut cum manens in se unum, & in divisum, in pluribus reperitur. Negative autem commune pluribus adhuc dicitur dupliciter 1. & magis proprie, cum nulli in particulari est appropriatum, & ad nullum in singulari est determinatum. 2. & minus proprie dicitur commune pluribus negative, cum non repugnat pluribus fieri commune. His ergo suppositis.

4 Dico 1. *Nulla natura creata habet à parte rei unitatem formalem communem pluribus positive.* Oppositum tribuitur Scoto. Sed concl. cum D. Tho. & communi Thomistarum sentent. traditur à nost. Auth. q. 2. univ. & prob. 1. ratione desumpta ex Ang. Præc. c. 4. de ente, & essent. Si daretur à parte rei natura habens unitatem formalem communem pluribus positive, vel hoc illi conveniret secundum se, vel in singularibus; sed in neutro statu naturæ creatæ, id competere potest: ergo nulla natura creata &c. Mai. patet: nam seclusa operatione intellectus, natura solum potest considerari in illo duplici statu. Min. vero quoad utramque part. prob. Si talis communitas conveniret naturæ secundum se, hoc conveniret illi etiam in singularibus; sed in singularibus natura nequit habere unitatem communem pluribus positive: ergo nec secundum se, nec in singularibus. Mai. constat: siquidem, quod convenit naturæ secundum se, in omni statu debet illi convenire. Min. vero prob. Natura in singularibus est singularizata, partita, & multiplicata: ergo in singularibus est una communis pluribus positive. Ans. constat experientia. Conseq. autem prob. Singularitas opponitur communitati, & divisio unitati: ergo si natura in singularibus est singularizata, partita, & multiplicata, non potest esse una, & communis pluribus po-

sitive: ac proinde à parte rei natura creata non potest habere unitatem communem pluribus positive.

5 2. Prob. concl. ab inconvenienti. Si daretur à parte rei aliqua natura una, & communis pluribus positive, sequeretur, quod Deus non posset annihilare aliquod individuum naturæ humanæ v.g. quin omnia illius individua annihilaret; nec aliquibus existentibus de novo aliquod creare; consequens absurdum videtur: ergo & ans. Sequela prob. Tunc casus ad productionem cujuslibet individui naturæ humanæ, præsupponeretur aliquid ipsius individui producendi, & per consequens ad illius destructionem etiam aliquid ipsius relinqueretur; sed creatio est productio totius esse, nullo præsupposito illius, quod creatur, & annihilatio est delitio totius esse, nullo relicto illius, quod annihilatur: ergo tunc casus, nec posset Deus de novo aliquod individuum creare, nec illud annihilare. Mai. prob. Tunc casus præsupponeretur natura humana communis ad productionem cujuslibet individui hominis, & ad destructionem illius etiam relinqueretur ipsa natura humana illi, & alijs individuis communis; sed natura humana communis omnibus individuis est aliquid cujuslibet illorum, alias non esset illis communis: ergo tam ad productionem individui producendi aliquid ipsius præsupponeretur, quam ad

ad illius destructionem aliquid ipsius relinqueretur : ac proinde alijs individujs existentibus , nec de novo posset creari , nec alijs relictis annihilari.

Dices : quod ea natura supponeretur , & relinqueretur , non ut erat hujus individui , sed ut erat communis aliorum : quod creationi , & annihilationi illius individui non obstat. *Sed contr.* Ut non sit creatio sufficit , quod aliquid post creationem realiter competens producto , ante creationem supponatur , licet alteri competens : & idem suo modo , ut non sit annihilatio : ergo solutio tradita nulla est. Ans. prob. Generatio vermis . g. ideo non est creatio , quia materia r. quæ post productionem vermis informatur forma ipsius , præsupponebatur , licet sub altera forma existens : & corruptio illius non est annihilatio , quia eadem materia vermis relinquitur , licet sub altera forma succedente existens : ergo ut non sit creatio , vel annihilatio productio , vel destructio alicujus individui , sufficit , quod natura illa communis præsupponatur , vel relinquatur , licet in alijs individujs existens , & ut illis est communis.

6 Dico 2. *A parte rei non datur aliqua natura habens unitatem formalem communem pluribus negativæ , ly commune negative sumptum pro eo , quod non appropriatum alicui : bene vero si sumatur pro eo , quod alicui non repugnans.* Concl. Quoad utramque part. est de men-

te D. Cajetani cap. 4. de ente , & essent. q. 6. & nostr. Auth. q. 2. universi qui concedentes naturam secundum se esse communem pluribus negativæ , loquuntur solum in sensu 2. partis concl. Prima autem pars prob. post 1. ratione jam insinuata num. 4. pro 1. concl. quæ sic breviter applicatur. Si daretur natura à parte rei habens communitatem negativæ : prout hæc communitas est idem , ac non appropriatum ; vel hoc competere naturæ secundum se , vel in singularibus : neutrum potest dici : ergo. Prob. min. Si natura secundum se hoc cõveniret , etiam in singularibus ; quia quod convenit naturæ secundum se in omni statu debet illi convenire ; sed in singularibus hæc communitas repugnat : ergo. Min. prob. Natura in singularibus est appropriata , & determinata : ergo in illis non potest esse communis negativæ , seu non appropriata , vel indeterminata.

7 2. Prob. eadem pars ratione D. Cajetani. Quod à sui existentiam exigit conditionem aliquam impossibilem , à parte rei nequit existere ; sed ut à parte rei detur natura habens hujusmodi unitatem communem pluribus negativæ , exigitur conditio aliqua impossibilis : ergo & impossibilis est talis natura cum tali communitate negativæ. Prob. min. Ad id requiritur , quod à parte rei detur natura nulli appropriata ; sed hoc est impossibile : ergo. Prob. min.

Impossibile est à parte rei dari aliquid, quod non sit singulare, ut contra Platonem jam supra ostendimus; sed natura singularis eo ipso est alicui appropriata: ergo impossibilis est natura à parte nulli appropriata: ac proinde repugnat à parte rei natura habens unitatem formalem communem pluribus negative, si commune negative sumatur, prout est idem ac non appropriatum.

8 Advertendum est tamen, ut omnis æquivocatio tollatur, quod dum dicimus in statu reali, & secundum se non dari aliquid commune pluribus negative, prout est id, quod nulli appropriatum, seu non determinatum, ly *nulli*, & ly *non* accipitur infinitèter, vel quasi infinitèter: hoc est, ut afficiens extremum, seu compositionem se tenentem ex parte prædicati: non vero, ut afficiens copulam, seu compositionem immediate cadentem supra naturam secundum se; ita ut sit hic sensus: natura secundum se non est appropriata. Nam si sic accipiat, sine dubio in natura secundum se datur tale commune negative; quia (ut seq. q. dicemus) natura secundum se, nec est non determinata, nec est determinata, sed ab utroque præscindit. Sed quidquid sit, an hoc sit in propria acceptione sumere commune pluribus negative: nam in hoc sensu etiam poterit dici, quod natura secundum se sit singularis negative: quatenus secundum se etiam non est universalis, & indeterminata; quidquid sit (inquā) de

hac acceptione, hoc revera non est aliud, quam dicere naturam secundum se non convenire, quod est proprium status contractionis: non autem quod aliquid conveniat naturam secundum se, quod in singularibus non reperiatur. Unde non mirum, quod hujusmodi cōmunitas negativa (si talis dici potest) detur in natura secundum se, quin in singularibus reperiatur; cum hoc non sit aliquid convenire naturam secundum se, quod in statu contractionis non competat; sed potius non convenire naturam in illo statu, quod in 2. statu ei cōvenit: quod nullum est inconveniens: immo est necessarium. Secus autem eveniret, si in acceptione à nobis tradita conveniret naturam secundum se cōmunitas negativa, & non ipsi in singularibus.

9 Prob. jam 2. pars concl. & expl. Naturam humanam v.g. specificative, in nullo statu existente repugnat fieri cōmunem: ergo in omni statu est cōmunis negative per non repugnantiam. Conseq. patet añs. vero prob. Naturam humanam in nullo statu existente repugnat, quod abstrahatur per intellectum à singularibus, & per eam abstractionem fiat pluribus cōmunis, & universalis: ergo. *Confr.* Licet natura in singularibus in sensu cōposito, & prout in singularibus, non possit esse cōmunis, specificative tamen, & in sensu diviso natura, quæ est in singularibus, potest esse cōmunis: quatenus ei non repugnat à singularibus abstrahi, & fieri cōmunem: ergo à
parte rei

rei, & in omni statu competit naturæ esse negative communem, ly commune negative sumptum pro eo, quod non repugnans esse commune: licet ista communitas non sit exigentia aliqua, & aptitudo positiva; sed mera, & remota non repugnantia ad universale formaliter.

10. Obijc. 1. contr. 1. rationem 1. concl. Divisibilitas convenit quantitate secundum se, & tamē non convenit illi in omni statu: ergo potest aliquod prædicatum convenire naturæ secundum se, & non convenire illi in omni statu. Min. prob. Divisibilitas non convenit minimo naturali; sed illi ut tali repugnat; aliās daretur pars minor minimo, quod est repugnans: ergo.

Resp. dist. mai. divisibilitas *mathematica*, conc. mai. divisibilitas *physica*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod quantitas secundum se non est divisibilis physice, & per separationem realem unius partis ab alia; sed tantum mathematice, seu Logice: quatenus intellectus, data quacunque parte quantitatis, potest assignare aliam minimam, & unam ab alia mentaliter separare: nam quantitas mathematice est divisibilis in semper divisibilia. Cumque hæc divisibilitas conveniat etiam minimo naturali: hinc est, quod semper est verum, quod illud, quod convenit alicui secundum se, in omni statu etiam convenit illi.

Contr. Quantitati secundum se convenit non repugnantia divisibilitatis physice; & tamen huiusmodi non repugnantia minimo naturali non convenit in quantitati: ergo aliquid convenit naturæ secundum se, quod non convenit illi in omni statu. Resp. dist. mai. Non repugnantia divisibilitatis physice, convenit illi *permissive*, conc. mai. convenit illi *positive*, neg. mai. & conc. min. dist. consequ. ergo aliquid convenit naturæ secundum se *per non repugnantiam*, & *permissive*: quod non convenit illi in omni statu, conc. consequ. aliquid convenit *positive*, neg. consequ. Dicimus enim, quod illud principium: *quod convenit alicui secundum se, in omni statu, debet illi convenire*, debet intelligi de prædicatis, quæ conveniunt naturæ secundum se positive: non vero de illis, quæ conveniunt pure permissive, & per meram non repugnantiam: nam animal secundum se permittit rationalitatem, quæ quidem repugnat illi prout in equo. Cumque tam divisibilitas physica, quæ ipsa non repugnantia ad talem divisibilitatem conveniat quantitati solum permissive, & per non repugnantiam: hinc est, quod talis non repugnantia, sicut, & divisibilitas non conveniat quantitati minimi naturalis, quatenus talis quantitas est.

11. Obijc. 2. A parte rei Petrus, & Paulus sunt unum formaliter: ergo à parte rei natura humana

habet unitatem formalem Petro, & Paulo communem. Ans. constat ex dictis supra q. 4. nam Petrus, & Paulus à parte rei non distinguuntur formaliter. Conseq. vero prob. Id, in quo aliqua sunt unum, debet esse illis commune: alias in isto non conveniret: ergo si Petrus, & Paulus à parte rei sunt unum in natura humana, hæc à parte rei est illis communis.

Resp. (juxta id quod in q. citata jam diximus) dist. ans. sunt unum formaliter per *conformitatem*, & *similitudinem*, conc. ans. per *identitatem*, neg. ans. & conseq. ad prob. dist. ans. id, in quo aliqua sunt unum per *identitatem*, conc. ans. per *conformitatem*, sub dist. debet esse illis commune *fundamentaliter*, vel *formaliter*, conc. ans. *formaliter* præcise, neg. ans. Dicimus ergo, quod Petrus, & Paulus à parte rei sunt unum formaliter præcise per *conformitatem*, & *similitudinem* essentialem duarum naturarum, quatenus natura unius, & si realiter divisa ab alia, est conformis, & similis naturæ alterius: non autem sunt à parte rei unum formaliter per *identitatem*, aut per aliquam unitatem formalem, aut naturam à parte rei illis communem, nisi ad summum fundamentaliter; quia in quantum habent duas naturas essentialiter inter se similes dant fundamentum intellectui, ut abstrahendo id, in quo sunt similes, à conditionibus individualibus, concipiat unam naturam illis positive

communem. Unde à parte rei nullatenus datur unitas, aut natura aliqua formaliter communis, sed solum fundamentaliter, vel per meram non repugnantiam, ut per intellectum fiat universalis.

Obijc. 3. A parte rei datur fundamentum relationis realis similitudinis in natura inter Petrum, & Paulum; sed hujusmodi fundamentum debet esse unitas formalis ejusdem naturæ Petro, & Paulo communis: ergo à parte rei datur in natura humana unitas formalis pluribus communis: ergo. Mai. patet: nam à parte rei inter Petrum, & Paulum datur ipsa relatio identitatis specificæ: ergo, & fundamentum illius. Min. vero prob. Tale fundamentum debet esse aliqua unitas formalis; sed in unitatibus formalibus proprijs utriusque, si una ab altera distinguitur, non fundatur relatio similitudinis, sed potius diversitatis: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. ad prob. conc. mai. de unitate formali per conformitatem, dist. min. in unitatibus formalibus proprijs utriusque &c. *quatenus materialiter differunt*, conc. min. *quatenus inter se sunt conformes*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod fundamentum hujusmodi relationis est unitas formalis per conformitatem duarum naturarum Petri, & Pauli, quæ licet materialiter, & numerice inter se distinguantur, sub qua ratione fundant relationem diversitatis

numericæ: quatenus tamen inter se essentialiter non distinguuntur, sed sunt inter se conformes fundant relationem realem similitudinis, seu identitatis specificæ: immo illam fundare non possent, si una esset à parte rei illis natura communis: nam relatio realis non solum petit extrema realiter distincta; sed quod in illis etiam ratio fundandi, seu proximum fundamentum realiter multiplicetur. Qua ratione in divinis inter Patrem, & Filium (teste D. Tho. l. p. q. 42. ar. 1. ad 4.) non est relatio realis æqualitatis; quia in illis ratio fundandi, natura scilicet divina non est realiter distincta, & multiplicata.

QUÆST. VII.

UTRUM A PARTE REI DE-
tur universale forma-
liter?

HUjus resolutio facile ex præcedentibus deducitur; advertendo prius, quod universale potest accipi dupliciter: fundamentaliter videlicet, & formaliter. Et fundamentaliter adhuc dupliciter: fundamentaliter remote, & fundamentaliter proxime. Universale fundamentaliter remote est natura, in qua plura conveniunt: & hoc universale, sæpe jã

diximus, à parte rei reperiri. Universale vero fundamentaliter proxime, quod respectively ad universale fundamentaliter remote, dicitur etiam universale formaliter, est natura una, & communis pluribus: & quæ prout sic saltem est universalis metaphysice. In præsententi autem solum de hoc universali inquirimus, an independentiter ab intellectu detur à parte rei; non vero de 2. intentione universalitatis, in qua formalissime ipsum universale consistit, & quod proprie universale Logicum nominatur: hæc enim, cum sit intentio rationis, solumque habens esse objectivum in intellectu, certum est, quod à parte rei formaliter non reperitur. Unde.

2. Resolutorie est dicendum: *non dari à parte rei universale formaliter; sed solum illud fieri per operationem intellectus.* Concl. hæc cum D. Th. c. 4. de ente, & essent. & cum cõmuni fere omnium sententia præter Scotistas, traditur à nostr. Auth. q. 2. univ. Prob. que 1. authoritate Phil. 1. de anima text. 8. adversus Platonem dicentis: *Universale autem nihil est, aut posterius est.* Pro cuius intelligentia advertenda est cum nostr. Auth. q. 1. univ. divisio universalis in universale ante rem, in re, & post rem: universale ante rem est universale ante singularia: qualiter illud ponebat Plato. Universale in re est natura in singularibus existens, in qua plura conveniunt. Et de-

denique universale post rem est natura in intellectu à singularibus abstracta. Quo notato, in prædicto testimonio voluit dicere Phil. quod universale, aut nihil est, à singularibus videlicet distinctum; aut posterius est: id est post illud, quod convenit naturæ à parte rei; per illud scilicet, quod naturæ competit per intellectum: ergo juxta Arist. non datur universale formaliter nisi per intellectus operationem.

3. 2. Pro ratione. Universale formaliter est unum in multis, & de multis; sed à parte rei nulla natura est una in multis, nec prædicabilis de multis; sed id solum habet per operationem intellectus, illam à singularibus abstractis: ergo à parte rei nulla natura est universalis formaliter. Mai. patet ex dictis in q. 1. hujus libri. Min. vero prob. Natura una in multis requirit, quod una, & eadem sit pluribus communis; sed (ut ex præcedentibus constat) à parte rei non datur natura, quæ una, & eadem sit pluribus communis; sed solum id habet per intellectum concipientem rationem genericam sine specificis differentijs, & naturam specificam sine conditionibus individualibus, à quibus provenit tota determinatio opposita communitati: ergo. 2. Poterat prob. concl. ratione ex D. Tho. desumpta c. 4. de ente, & essent. quæ, quia in q. antec. est repetita, & facilliter ad

præsentem concl. applicatur: ideo illam omittimus.

4. Obijc. 1. Juxta Phil. 1. Periherm. cap. 4. *rerum alie sunt universales, alie particulares*; sed particulares dantur à parte rei: ergo, & universales. *Confirm.* Universale, ut universale, est correlativum particularis: ergo sicut particulare datur à parte rei: ita, & universale; sed à parte rei datur particulare: ergo.

Resp. ad arg. dist. min. res particulares dantur à parte rei *fundamentaliter*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & hoc in sensu conseq. Dicimus ergo cum D. Tho. ibi lect. 10. quod cum Philosophus loqueretur, tunc de universali, & particulari secundum quod significantur per nomina, accipit universale, & particulare formaliter, prout videlicet utrumque habet suam intentionem universalitatis, & particularitatis per intellectum. Vel si loquitur de illis à parte rei, accipiuntur fundamentaliter non vero formaliter: in quo sensu verum est tam universale, quam particulare dari à parte rei. *Ex quo ad confirm.* neg. min. in sensu formali. Particulare enim, seu singulare non est correlativum universalis, nisi prout habet rationem subijcibilis respectu illius: quam rationem non habet, nisi per intellectum illud comparantem ut inferius ad universale.

Ob-

5 Obijc. 2. Quod convenit natura secundum se independenter ab intellectu convenit; sed natura secundum se convenit esse universale formaliter: ergo independenter ab intellectu est universale formaliter. Min. prob. Natura non determinata est communis pluribus, & universalis formaliter, prout hic sumimus universale, licet non sit universale Logicum, quod per ordinem positivum ad plura constituitur; sed natura secundum se competit esse non determinatam: ergo. Prob. min. Natura secundum se non est determinata: ergo natura secundum se est non determinata. Ans. patet; nam ejus contradictoria, scilicet ista: *natura secundum se est determinata*, est falsa: alias natura nec in intellectu posset esse indifferens. Conseq. autem prob. Arguitur à negativa ad affirmativā, variato predicato penes finitum, & infinitum: ergo est bona conseq.

Resp. neg. utramq. min. Natura enim secundum se, nec est determinata, nec non determinata; sed utrumque ei accedit, i. in singularibus. 2. in intellectu. Unde ad prob. conc. ans. neg. conseq. ad prob. dist. ans. Arguitur cum *appellatione*, conc. ans. sine illa neg. ans. & conseq. Licet enim predicata conseq. à negativa ad affirmativam absque appellatione esset bona: cum appellatione tamen non tenet, sicut non tenet ista: *Petrus essentialiter non est al-*

bus: ergo essentialiter est non albus.

6 Sed contr. etiam cum appellatione valet conseq. ab affirmativa ad negativam variato predicato penes finitum, & infinitum: ergo cum simili appellatione valebit etiam consequentia à negativa ad affirmativam. Consequentia videtur tenere à paritate. Ans. prob. Hec est bona consequentia: *natura secundum se est non determinata: ergo secundum se non est determinata*, sicut & ista: *Petrus essentialiter est non lapis: ergo essentialiter non est lapis*; sed in his datur appellatio de ly secundum se, & de ly essentialiter: ergo.

Resp. conc. ans. neg. conseq. Dicimus enim, quod appellatio, ejusque variatio aliquando vitiat consequentiam, aliquando vero illam ædificat: sicut hæc (ut docetur in Summulis) *venientem cognosco: ergo cognosco venientem*, est mala consequentia. E converso autem hæc, *cognosco venientem: ergo venientem cognosco*, est bona. Sic etiam in presenti à negativa ad affirmativam cum appellatione proveniente ab illa particula *secundum se* est mala consequentia, quia ob eam appellationem arguitur virtualiter à disjunctiva ad partem. Nam illa negativa: *natura secundum se non est determinata*, potest indifferenter verificari, vel per id, quod natura secundum se sit non determinata, vel per hoc, quod secundum se, nec sit determinata, nec non

determinata. Unde prædicta propositio est virtualiter disjunctiva, cujus pars est illa affirmativa: *natura secundum se est non determinata*: & ita arguendo à prædicta negativa ad istam, arguitur virtualiter ratione appellationis de *ly secundum se* ad disjunctiva ad partem, quæ consequentia semper est mala. E converso autem ab affirmativa ad negativam, ratione appellationis arguitur virtualiter à parte disjunctive ad totam, quod consequentiam adificat.

7. Obijc. 3. Universale formaliter præcedit operationem intellectus: ergo à parte rei datur. Prob. añs. Objectum alicujus potentie operative debet præcedere operationem talis potentie: siquidem specificat, & movet illam ad operandum; sed universale est objectum intellectus: ergo. *Confirm.* A parte rei debet dari objectum specificativum scientiarum realium, & potentie etiam sensitive, visive v. g. sed illud est universale: ergo à parte rei datur universale. Mai. pater: nam à parte rei dantur scientie ipsæ reales, sicut, & quælibet potentia sensitiva: ergo. Min. autem prob. Nec scientie reales à singularibus, nec potentia visiva à colore determinato, sed à colore in communi, specificantur: ergo harum objectum est universale.

Resp. ad arg. neg. añs. ad prob. dist. min. universale *fundamentaliter*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & dist. conseq. Univer-

sale formaliter præcedit operationem intellectus, ut *existens*, neg. conseq. ut *possibile*, conc. Dicimus ergo, quod objectum intellectus est universale fundamentaliter, & existens in rebus: quamvis conditio, ut attingatur ab intellectu, sit abstractio per intellectum agentem à conditionibus individualibus. Immo, & si universale Logicum formalissime esset objectum intellectus, non præsupponeretur existens ante omnem operationem intellectus: sed sufficeret, quod supponeretur possibile, quia potentia, sicut & ars factiva sui objecti, non illud ad omnem suam actionem supponit existens. Ars enim edificatoria v. g. quia factiva sui objecti, domus videlicet, non supponit ad omnem suam actionem domum existentem, sed solum ut possibilem.

Ad confirm. dist. min. sed illud est universale *fundamentaliter*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & sub eadem dist. conseq. Ut enim quælibet potentia sensitiva, & scientie habeant sua specificativa à parte rei, sufficit, quod à parte rei detur universale fundamentaliter remote. Nec amplius probant ea, quæ in prædicta confirmatione insinuantur, immo nec plura alia argumenta, quæ communiter in hac difficultate congerantur.

Obijc. 4. Natura secundum se est indifferens, & indeterminata: ergo & universalis formaliter.

ter : ac proinde independenter ab intellectu datur universale formaliter. Ans. prob. Natura secundum se habet aptitudinem ad essendum in pluribus : ergo secundum se est indifferens , & indeterminata. Conseq. patet : nam quod est aptum esse in pluribus , ut sic non potest esse alicui appropriatum. Ans. autem prob. Natura secundum se non petit esse determinate in hoc , vel illo individuo : ergo secundum se habet aptitudinem vage ad omnia illa : hoc est , ut possit esse in hoc , vel illo indeterminate.

Resp. neg. utrumque ass. ad prob. conc. ass. dist. conseq. concl. Secundum se habet aptitudinem *remotam* , & per non repugnantiam , conc. conseq. *aliam aptitudinem* , neg. conseq. Dicimus ergo , quod ad universale formaliter non sufficit , quod non petat determinate esse in hoc , vel illo individuo ; sed quod una existens æqualiter respiciat omnia individua. Hoc autem non habet natura secundum se , sed solum in intellectu , per cujus actionem abstracta ab individuis , una , & eadem natura æqualiter saltem negative se habet ad omnia illa , & æqualiter ad illa potest comparari. Unde natura ante hunc statum tantum habet aptitudinem remotam ; quatenus non repugnat , quod per intellectum abstrahatur , & ad talem indifferentiam , & communis status reducatur.

QUÆST. VIII.

PER QUAM ACTIONEM INTELLECTUS FIAT UNIVERSALE FORMALITER?

Cum à parte rei non detur (ut diximus) universale formaliter , sed hoc beneficio intellectus resultet , inquiremus modo per quam actionem intellectus fiat. Pro quo notandum est 1. quod duplex in nobis datur intellectus , *agens* videlicet , & *possibilis*. Intellectus agens est ille , qui abstrahit species à phantasmatis , & qui ut talis cognoscitivus non est. Unde ejus actio est , & dicitur abstractio ; quia à singularibus representatis per phantasmata (quæ sunt quædam species sensibiles) format species immateriales representantes solum naturas rerum , absque singularitate. Intellectus autem possibilis est ille , qui recipit species abstractas ab intellectu agente , intelligitque naturas per tales species representatas : & quia in recipiendo species patitur ; ideo intellectus possibilis , seu possibilis nominatur.

2 Actio autem suo operatio intellectus possibilis , quo ad præsens multiplex potest esse. 1. est cognitio , qua intellectus attingit naturam abstractam , non cognitivis illius conditionibus individualibus : & hæc solet dici abstractio præcisiva intellectus possibilis ,

ad differentiam alterius cognitionis, quæ subsequi potest ad 2. operationem intellectus pertinentis, qua cognoscitur natura removendo illam ab aliquo, quæ dicitur abstractio negativa. Ceterum hæc abstractio negativa, præterquam quod non semper subsequitur ad abstractionem præcisi-
viam, ad resultantiam universalis nullatenus conducit. 2. *Actio* intellectus possibilis est, quando supra naturam jam præcise cognitam intellectus se reflectens, eam, à quibus est abstracta, vel ab alia inferiora comparat. Ad hanc autem actionem comparativam potest subsequi alia, qua talis comparatio sic facta admodum respectus naturæ ad ea, ad quæ fuit comparata, expresse, & in actu signato per reflexionem cognoscatur. Et hæc utraque actio ad 1. intellectus operationem pertinet, diciturque simplex comparatio, ad differentiam alterius actionis, quæ, quia media illa natura de suis inferioribus prædicatur, dicitur comparatio composita.

3. 2. Supponendum est, quod universale est duplex: unum metaphysicum, aliud vero Logicum. Universale metaphysicum est natura abstracta, & præcisa à singularibus, & negative communis ad omnia illa: quatenus nullum singulare in particulari respicit, nec ut alicui appropriata repre-

sentatur. Vocaturque hoc universale metaphysicum; quia metaphysica considerat res universalissimas, & abstractas à conditionibus individualibus. Universale Logicum est natura positive respiciens inferiora tanquam terminum, ad quem talis respectus terminatur. Hoc autem universale potest accipi, vel formaliter, pro ipsa videlicet relatione ad inferiora, qua formalissime constituitur; vel fundamentaliter proxime; pro illo videlicet, quoposito, statim intellectus potest tribuere intentionem universalitatis; vel denique potest accipi universale Logicum fundamentaliter remote pro eo scilicet, quod non ita accedit ad formam universali talis, ut statim possit naturæ tribui relatio ipsa rationis. His ergo suppositis.

4. Dico 1. *Universale metaphysicum fit per abstractionem intellectus agentis: perfectius tamen, & expressius per abstractionem præcisi-
viam intellectus possibilis.* 1. Pars prob. in primis auctorit. Div. Thom. qui 1. part. quæst. 79. ar. 5. ad 2. affirmat: *quod intellectus agens facit universale quod est unum in multis*; sed hoc non potest esse universale Logicum formaliter, ut ipsi contrarii nobiscum affirmant: ergo intellectus agens facit universale metaphysicum.

R

Pa

5 Ratione autem prob. Per abstractionem intellectus agentis fit natura una, indifferens, & communis saltem negative ad plura; sed per hoc constituitur (ut prænotavimus) universale metaphysicum: ergo. Mai. prob. Per intellectum agentem fit species impressa representans naturam, ut unam, & communem negative ad plura: ergo. Prob. añs. Per talem speciem representatur natura, ut abstracta à singularibus, & conditionibus individualibus: ergo representatur, ut una communis pluribus negative. Prob. conseq. Pluralitas opposita unitati, & contractio, seu appropriatio opposita communitati unice provenit à singularibus, & conditionibus individualibus: ergo, si ut abstracta ab illis natura representatur, representatur etiã, ut una, & communis saltem negativa, seu ut nulli appropriata, & determinata. *Confirm.* Eo modo talis species representat naturam, quò cognoscitur ab intellectu possibili cognitione præcisiva, tam positiva, quam negativa: sed ab intellectu possibili cognoscitur, sit una, & communis pluribus negative: ergo etiam sic representatur per speciem abstractam ab intellectu agente: pròindeque per illum fit hoc universale metaphysicum.

2. Pars concl. prob. Per illam actionem formalius fit universale metaphysicum, per quam perfectius, & expressius redditur natura una, & communis pluri-

bus negative; sed per actionem præcisivam intellectus possibilis perfectius, & expressius fit natura una, & pluribus negative communis: ergo per hanc actionem formalius fit universale metaphysicum: quam per actionem intellectus agentis. Prob. min. Perfectiori, & expressiori modo representatur natura, ut una, & pluribus communis in specie expressa per actionem præcisivam intellectus possibilis producta, quam in specie impressa per intellectum agentem formata: ergo.

6 Dices 1. ex doctrina tradita sequitur dari duplex universale metaphysicum: unum factum per abstractionem intellectus agentis, & aliud per cognitionem præcisivam intellectus possibilis; sed hoc videtur inconveniens: ergo conclus. quoad utramque partem nequit esse vera. Dices 2. Per abstractionem intellectus agentis natura non fit una, nec unitate reali, nec unitate rationis: non unitate reali; quia aliàs talis unitas conveniret naturæ à parte rei nec unitate rationis, quia intellectus agens, cum cognoscitivus non sit, eam unitatem nequit naturæ tribuere: ergo per abstractionem intellectus agentis nullatenus fit universale. *Confirm.* Per abstractionem intellectus agentis nihil habet natura, quod non habeat secundum se; sed secundum se non est una, nec plures: ergo nec per abstractionem. Mai. prob. Per abstractionem intellectus agentes

solum representatur natura secundum sua prædicata essentialia; sed hoc idem habet natura secundum se: ergo.

Resp. ad 1. quod nullum est inconveniens in eo, quod detur duplex universale metaphysicum penes magis, vel minus perfectum: immo diversa etiam rationis, unum videlicet *in esse representatio*, & aliud vero *incognoscendo*. Per abstractionem ergo intellectus agentis fit universale in esse objecti representati: quatenus representatur natura, ut una cum non repugnantia, & communitate negativa ad plura: & per cognitionem præcisivam fit universale in esse cogniti: quatenus per talem cognitionem cognoscitur natura cum tali unitate, & aptitudine. Ad 2. Resp. Quod per abstractionem intellectus agentis natura fit una unitate præcisionis; quatenus per speciem abstractam ab illo representatur natura sine diversitate inferiorum. Hæc tamen unitas non est actualis unitas rationis, cum hæc sine cognitione nequeat actualiter dari: nec est unitas realis intrinseca; alias illam haberet à parte rei, quod implicat: sed est unitas realis extrinseca conveniens naturæ ex vi abstractionis ab individuis, à quibus multiplicabatur; quod sufficit ad universale metaphysicum in representando.

Ad confirm. neg. mai. & ad prob. dist. mai. solum representatur secundum prædicata essentialia

lia *positive abstracta à singularibus*, conc. mai. *ut cumque considerata*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Natura enim secundum se permissive se habet ad esse unam, vel plures, ad esse abstractam, vel non esse abstractam: & solum dicit positive v. g. natura hominis esse animal rationale. Per abstractionem tamen intellectus agentis representatur positive, & determinate abstracta, & ut una saltem exercite; licet signate non representetur talis unitas, & abstractio. Unde licet natura secundum se non sit universalis metaphysice: bene tamen ab intellectu agente abstracta.

Dico 2. *Fundamentum proximum universalitatis Logice non ponitur in natura nisi per actionem simplicem comparativam.* Concl. hæc, licet plures illam negent, hac ratione, meo videri, efficaciter prob. Per illam duntaxat actionem fit universale Logicum fundamentaliter proxime, per quam habet natura, quod intellectus immediate possit illi tribuere determinatam specificam intentionem universalitatis; sed hoc non habet per abstractionem intellectus agentis, nec per cognitionem præcisivam intellectus possibilis: bene vero per actionem simplicem comparativam ergo per istam, & non per alias ponitur fundamentum proximum universalitatis Logice. Mai. patet: Nam dum intellectus informatur 2. intentionis universalitatis

tatis tribuit illā alicui naturę determinatę, illam etiam debet cōficere in specie aliqua determinata, & ad id proximum determinatum habere fundamentum: ergo. Min. vero prob. Abstracta natura ab intellectu agente, & cognita præcisive per intellectum possibilem, adhuc manet indifferens ad hanc, vel illam 2. intentione universalitatis: ergo. Prob. añs. Abstracta natura *albedinis* v. g. & sic cognita præcisive ab intellectu possibili, adhuc manet indifferens, ut comparetur ad Petrum, & Paulum, vel ad hoc, & illud album; sed si comparetur ad Petrum, & Paulum est denominabilis à determinata 2. intentione *accidentis* quinti prædicabilis; si vero comparetur ad hoc, vel illud album, est denominabilis à 2. intentione *speciei* prædicabilis: idemque dicendum de *rationalitate*, & *sensibilitate* abstracta, & præcisive cognita: ergo natura abstracta, & præcisive cognita, adhuc manet indifferens ad hanc, vel illam 2. intentionem universalitatis: consequenterque per tales actiones non ponitur fundamentum proximum universalitatis Logicę; sed per solam actionem simplicem comparativam, per quam in ordine ad determinata inferiora, natura comparatur: & ratione cuius redditur immediate capax relationis constitutive universalis. 8. Contr. hanc concl. dices 1. Per eandem numero actionem nō potest poni fundamentum proxi-

mum intentionis universalitatis, & fieri formaliter ipsa relatio, seu 2. intentio universalitatis; sed per actionem simplicem comparativam (ut statim dicemus) fit universale Logicum formaliter, seu ipsa relatio universalitatis: ergo non per istam actionem, sed antecedenter debet poni ejus proximum fundamentum. Mai. prob. Fundamentum debet aliquammodo præcedere relationem: ergo. 2. Per abstractionem intellectus agentis tollitur impedimentum, scilicet singularitas, quod habet natura ad 2. intentionem universalis: ergo per talem abstractionem ponitur fundamentum proximum ad universale Logicum. 3. Per cognitionem saltem præcisivam intellectus possibilis natura redditur ultimo, & immediate capax relationis universalitatis Logicę: ergo saltem per istam actionem ponitur tale proximum fundamentum. Añs. prob. Per cognitionem præcisivam attingitur natura in ordine ad individua, ut ad terminum à quo fuit abstracta; sed hoc ipso nihil deficit naturę, ut possit proxime comparari ad individua, ut ad terminum ad quem, in quo relatio constitutiva universalis Logicę consistit: ergo.

Resp. ad 1. dist. mai. per eandem actionem &c. *sub eadem consideratione*, & *formalitate*, conc. mai. *sub diversa*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus enim, quod in actione simplici comparativa possumus distinguere dupli-

cem formalitatem, unam quodāmodo priorem altera, videlicet comparisonem naturæ ad sui inferiora, & cognitionem in exercitio reflexivam talis cōparationis: & secundum quod comparat naturam ad sua inferiora, ponit fundamentum proximum universalitatis: secundum autem quod in exercitio cognoscit talem comparisonem ad modū respectus realis ponit formam constitutivam universalis; & consequenter ipsum universale formaliter. *Ad 2. dicimus*, quod per abstractionem intellectus agentis tollitur impedimentum inadæquatum præcise, nimirum singularitas: non tamen impedimentum adæquatum; quia deficit cognitio naturæ, & 1. intentio rationis, quæ ad universale Logicum, tam fundamentaliter proxime, quam formaliter indispensabiliter necessaria sunt.

Ad ultimum Resp. neg. añs. Licet enim per cognitionem præcisivam ponatur ad universale Logicum fundamentum mediatum, immo proximum respective ad id, quod habet natura ante talē cognitionem, utpotè magis accedens ad relationem ipsam universalis: non tamen ponitur fundamentum proximum proximius, seu immediatum, ratione ejus natura sit immediate capax relationis; quia hoc solum habet per illam actionem, per quam tollitur indifferentiā ad determinatam specificā intentionem universalitatis, quæ actio, ut jam diximus est sola actio

simplex comparativa, qua natura cognoscitur, ut relata ad determinata inferiora, in quibus potest esse, & non præcisive, ut à quibus est abstracta. Unde adhuc admissio, quod per cognitionem præcisivā cognoscatur natura in ordine ad individua, ut ad terminum, à quo fuit abstracta: non sequitur quod per illam fiat, nec formaliter universale, ut infra dicemus, nec etiā fundamentaliter proxime.

9 Dico 3. *Universale Logicum formaliter tantum fit per actionem comparativam: non compositam, sed simplicem.* 1. Pars concl. manifeste prob. ex D. Tho. pluribus in locis, sed præcipue 1. p. q. 28. a. 1. ubi sic: *Aliquando respectus significatus per ea, quæ dicuntur ad aliquid, est tantum in ipsa apprehensione rationis conferentis unum alteri: & tunc est relatio rationis tantum, sicut cum comparat ratio hominem animali, ut speciem ad genus.* Ex quibus verbis sic formatæ 1. ratio probativa.

10 Per illam actionem fit universale Logicum formaliter, per quam ponitur ejus forma constitutiva; sed hæc tantum ponitur per actionem comparativam: ergo & ipsum universale Logicum formaliter. Prob. min. Forma constitutiva universalis Logici est relatio rationis naturæ ad sua inferiora tanquam ad terminum ad quem; sed hæc relatio tantum ponitur per actionem comparativam: ergo. Prob. min. Relatio rationis ponitur necessario per

per sui cognitionem practicam, sicut quodlibet ens rationis; sed omnis relationis cognitio practica est comparativa in ordine ad terminum: ergo. Prob. min. Omnis cognitio practica relationis debet esse non compariti; ut comparati; sed omnis cognitio non compariti, ut comparati est comparativa: ergo. Min. per se patet. Mai. vero prob. Omnis cognitio practica relationis debet esse cognitio rei aliter, ac est in se: ergo debet esse cognitio alicujus, ut comparati, quod ex se non erat comparatum, ac proinde talis cognitio comparativa est.

II. 12. Prob. ratione eadem pars.

Per nullam actionem præcedentem cognitionem comparativam fit universale Logicum formaliter: ergo per solam actionem comparativam. Prob. añs. Universale Logicum formaliter solum fit per actionem, per quam attingitur natura cum aliquo ordine, & habitudine ad sua inferiora; sed per nullam actionem præcedentem comparativam cognitionem sic attingitur natura: ergo. Mai. patet: nam universale est unū respiciens plura, seu quid respectivum, & ad plura commune. Min. vero prob. Tam cognitio præcisiva intellectus possibilis, quam abstractio intellectus agentis attingit naturam secundum sua prædicata essentialia absque aliqua habitudine ad inferiora: ergo ante cognitionem comparativam non attingitur natura cum ordine

ad inferiora. Añs. prob. Intellectus possibilis, ante quam conferat, & comparer naturam abstractam, solum illam attingit secundum quod per speciem ab intellectu agente abstractam representatur; sed per hanc speciem solum representatur natura secundum prædicata quidditativa, & absque omni habitudine ad sua inferiora, non solum tanquam ad terminum *ad quem*, sed nec tanquam ad terminum *à quo* talis abstractionis: ergo. Mai. patet: nam antequam intellectus convertendo se ad phantasmata, in quibus representantur inferiora singularia, conferat naturam cum illis in tali regressu ab intellectu attractis, solum est in illo similitudo speciei ab intellectu agente abstractæ: ergo. Min. autem manifeste prob. exemplo jam supra ex D. Tho. à nobis adducto. Intellectus abstrahens in pomo colorem à sapore format speciem representantem colorem absque omni prorsus habitudine ad saporem: & sic media tali specie cognoscitur color, ut omnino absolutus à respectu ad saporem: ergo similiter in specie naturæ abstracta à singularibus non solum non representantur ipsa inferiora, sed nec representatur natura, ut dicens aliquem ordinem ad illa: ac proinde media tali specie ab intellectu possibili cognoscitur natura, ut omnino absoluta à respectu ad inferiora.

12. Confirm. dato, & non concedo quod

quod per abstractionem aliquam præcisivam intellectus possibilis attingatur natura cum aliqua habitudine ad sua inferiora, à quibus est abstracta, talis utique habitudine esset ad illa, ut ad terminum *à quo*: nullatenus tamen, ut ad terminum *ad quem*; sed universale Logicum formaliter est relativum secundum esse: formaliterque constitutum per relationem naturæ ad inferiora, tanquā ad terminum *ad quem*: ergo nec per abstractionem intellectus agētis, nec per aliquam cognitionem præcisivam intellectus possibilis, sed præcisè per actionem comparativam fit universale Logicum formaliter. Cetera constant, & mai. prob. Ut natura attingatur cum ordine ad sua inferiora, ut ad terminum ad quem, necessario requiritur, quod per reflexionem cognoscatur naturam esse abstractam à talibus inferioribus, & cōparetur ad illa, ut propria sibi inferiora, & de quibus potest prædicari: sed hoc excedit sphaeram actionis, cuiuscumque præcisivæ, & non comparativæ: ergo cum tali ordine nequit attingi natura per aliquam actionem pure præcisivam, & non comparativam.

13. 2. Pars. concl. sic breviter prob. Per illam actionem fit universale Logicum formaliter, per quam ponitur sub existentia forma illius constitutiva; sed hæc ponitur per actionem simplicem comparativam, non vero per compositam: ergo & universale Logi-

cum formaliter. Prob. min. Forma constitutiva universalis Logici est aptitudo positiva, & relativa ad essendum in multis: & consequenter ad prædicandum de multis; sed hæc aptitudo ponitur per natura per simplicem comparisonem; non vero per compositam: ergo. Mai. patet ex diffinitione universalis, scilicet *unum in multis*, & *de multis*: nam verba in diffinitione posita non dicunt actum, sed aptitudinem. Min. etiam quoad 1. partem patet: siquidem per simplicem comparisonem refertur natura ad sua inferiora, ut in quibus potest esse. Quoad 2. vero sic prob. Actio comparativa composita consistit in actuali prædicatione naturæ de suis inferioribus; sed actualis prædicatio, utpote passio, immo exercitium universalis necessario supponit ipsam formā, & aptitudinem ad essendum, & prædicandum de multis: ergo per comparisonem compositam non ponitur aptitudo, & forma constitutiva universalis, sed supponitur jam facta per simplicem comparisonem: ac proinde per istam, & non per illam fit universale Logicum formaliter.

14. Obijc. 1. Juxta D. Tho. pluribus in locis universale, vel intentio universalitatis fit, vel sequitur ad abstractionem intellectus sive agentis, sive possibilis: ergo contra ipsum asserimus universale formaliter non fieri nisi per actionem comparativam. Ans. prob. D. Tho. 1. p. q. 79, ar. 5. in 2. arg.

hic ait: *Intellectus agens facit universale, quod est unum in multis*: quam propositionem non negat in solut. sed potius illam sæpe repetit; sed universale Logicum est unum in multis: ergo Idem Aug. Præc. 1. p. q. 85. ar. 2. ita asserit: *Quod humanitas apprehendatur sine individualibus conditionibus, quod est ipsum abstrahi, ad quod sequitur intentio universalitatis, accidit humanitati*: ergo juxta D. Th. universale, vel intentio universalitatis fit, vel sequitur ad actionem abstractivam, & non præcise ad comparativam.

15 Resp. dist. añs. universale &c. metaphysice sumptum, conc. añs. Logice sumptum sub dist. fit, vel sequitur *mediate*, vel *fundamentaliter*, conc. añs. *immediate*, & *formaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus enim, quod cum sit duplex universale, unum metaphysicum, & objectivum, & alterum universale Logicum; quotiescumque D. Tho. videtur asserere per abstractionem intellectus fieri universale, loquitur de metaphysico, non autem de universali Logico formaliter sumpto; alias Angel. P. esset sibi contrarius; cum in pluribus alijs locis clarissime asserat, illud fieri per comparationem intellectus conferentis unum alteri. Quare in 1. testim. adducto loquitur de universali metaphysico: quod per intellectum agentem fit unum negative in multis: quatenus natura abstracta, ut nulli appropriata representatur. Non

tamen intendit D. Tho. quod per intellectum agentem natura sit una in multis positive, nec positive indifferens ad plura, quod ad universale Logicum requiritur. In 2. autem testim. vel loquitur præcise de universali metaphysico, & fundamentaliter, seu de i. intentione universalitatis, vel si loquatur (ut verius videtur de universali formaliter, & Logico intelligendus D. Th. non de immediata sequela, sed mediata: hoc est mediante alia consideratione comparativa, qua natura cognoscitur cum ordine ad inferiora, ut ad terminum ad quem.

16 Obijc. 2. Natura abstracta per intellectum agentem, vel cognita præcise per intellectum possibilem est una in multis, & de multis: ergo per quamlibet ex his abstractionibus fit universale Logicum formaliter. Consequentia tenet à diffinitione ad diffinitum, añs. vero prob. Natura sic abstracta, & cognita, representatur, & cognoscitur, ut una, & differens, seu ut apta assendum in pluribus: ergo. Prob. añs. Talis natura representatur, & cognoscitur, ut nulli appropriata, & absque aliquo illam diversificante: ergo.

17 Resp. neg. añs. & ad prob. dist. añs. representatur, & cognoscitur, ut indifferens, & apta *negative* ad essendum in pluribus, conc. añs. *positive*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod universale Logicum consistit in indifferetia, & aptitudine formali, & positiva, qua

qua natura respicit inferiora, ut potens esse in illis. Natura autem abstracta, vel pure præcisive cognita, & non comparata, solum est apta ad essendum in multis negative: quatenus ut sic nulli individuo est appropriata; sed æqualiter negative se habet ad omnia, non tamen est apta, & indifferens positive; siquidem representatur per speciem, & cognoscitur præcisive natura, non representatis, & cognitis in actu signato, nec in exercitio conditionibus individualibus, nec aliqua habitudine naturæ ad inferiora.

18 Sed cōtr. replic. Natura abstracta, & præcisive cognita debet representari, & cognosci cum aliqua habitudine ad individua à quibus est abstracta, saltem ut ad terminum à quo talis abstractionis; sed hoc ipso, quod sic representetur, & cognoscatur, intellectus cognoscens naturam esse abstractam ab aliquibus inferioribus, cognoscit etiam in exercitio eam dicere habitudinem ad ea, ut ad illa, de quibus potest prædicari: ergo natura per abstractionem intellectus agentis fit apta positive, saltem inchoative: & per cognitionem præcisivam formaliter, & complete. Min. videtur certa. Nam non potest cognosci naturam aliquam esse abstractum ab individuis, quin saltem in exercitio cognoscatur, illam esse realiter in illis; sed semel quod in exercitio cognoscitur naturam esse realiter in individuis, etiā in exercitio

cognoscitur habitudo illius ad individua, ut in quibus est, & de quibus potest prædicari: ergo. Mai. autem princip. prob. Si natura abstracta per intellectum agentem non representaretur, nec præcisive cognosceretur saltem in exercitio cum aliqua habitudine ad ea, à quibus est abstracta, non haberet intellectus aliquod principium ad comparandum talem naturam ad ea magis, à quibus est abstracta, quā ad qualibet alia, à quibus abstracta non est; sed hoc 2. non potest admitti ab opposita sententia, cum in ea postea natura comparetur ad illa, à quibus est abstracta: ergo nec 1.

Relicta solutione aliquorum, qui hac replica cōvicti cōcedunt in natura abstracta huiusmodi habitudinem ad inferiora, ut ad terminum à quo: relictam inquam; quia, ut recte probat argumentum etiā attingeretur natura cum ordine ad inferiora, ut ad terminum *ad quem*: sicque sine alia actione directe comparativa fieret universale. Resp. neg. utramque mai. Sicut enim visus in pomo percipit colorem, non solum non attacto sapore, sed nec percepto colore cum aliqua habitudine ad saporem; quia sine tali habitudine representatur color per speciem, qua videtur: sic & eodem modo quantum ad hoc (ut colligitur ex D. Tho. 1. p. q. 85. ar. 2.) se habet species abstracta naturæ per intellectum agentem, & simplex, ac præcisiva cognitio media tale species

quod videlicet solum repræsentatur, & cognoscitur natura, non repræsentatis, aut cognitris individuis, nec aliqua prorsus habitudine ad illa. Et quamvis hoc ita sit postea tamen intellectus possibilis convertendo se ad phantasmata, à quibus intellectus agens naturam abstraxit, & contemplando per reflexionem eadem phantasmata comparat naturam ad singularia, in quibus realiter, est aut potest esse, & de quibus perinde potest prædicari: & sic conficit universale Logicum.

19 Ex quo habetur, quod circa universalis formationem non est necesse ponere inter cognitionem, seu abstractionem præcisivam intellectus possibilis, & cognitionem simplicem comparativam saltem in actu exercito, aliam actionem mediam, quæ præcisio, seu abstractio positiva nominari solet. Nam hæc ante conversionem reflexivum intellectus ad phantasmata non potest dari; cum tunc nullatenus cognoscantur inferiora singularia, nec aliqua habitudo in natura ad illa: unde solum potest poni, dum intellectus post talem conversionem contempletur per reflexionem phantasmata, in quibus repræsentabantur ipsa inferiora, quibus natura fuit abstracta. Cæterum tunc cognitio attingens naturam, ut abstractam ab inferioribus, & ipsa inferiora, ut terminum à quo talis abstractionis, etiam in exercitio comparat, vel potest comparare naturam ad

illa, ut in quibus realiter est, aut potest esse, ut supra diximus: ac proinde talis cognitio non est præcisiva, sed potius comparativa; sicque indistincta ab actione simplici comparativa saltem in actu exercito.

Obije. 3. Eodem modo per abstractionem fit universale: ac per contractionem fit singulare; sed per contractionem naturæ ad singularia, fit ipsa singularis formaliter: ergo per abstractionem naturæ à singularibus, fit natura universalis formaliter. *Resp.* conc. mai. dist. min. fit singularis formaliter *metaphysice*, & realiter, conc. min. *Logice*, neg. min. & sub eadē dist. conseq. Dicimus enim, quod per contractionem solum fit singulare metaphysicum, & reales non vero singulare Logicum: sed illud fit formaliter per comparisonem duntaxat intellectus comparantis illud, ut inferius ad naturam specificam: & sic illi tribuit intentionem subijcibilis, per quā in ratione singularis Logici formaliter constituitur. Et ita proportionabiliter, per abstractionem à singularibus solum fit natura universalis metaphysice: & per comparisonem illius ad inferiora fit universale Logicum.

21 Obije. 4. Natura abstracta per intellectum habet in eo statu, quidquid haberet, si realiter separata à singularibus existeret; sed tunc esset natura à parte rei universalis: nam esset una indifferenter se habens ad plura: ergo

natura per abstractionem de facto fit universalis. *Resp.* neg. mai. Natura enim realiter separata à singularibus à parte rei existens, in ea impossibili positione participaretur realiter ab illis, illaque essent illius effectus in genere causæ realis exemplaris: unde natura tunc diceret aliquam habitudinem realem positivam ad illa. Consequenterque esset universalis formaliter, eo modo, quo per comparisonem intellectus natura accipiens positivum ordinem ad inferiora, dicitur, & fit universalis. Natura autem de facto, & revera realiter indistincta à singularibus, nullatenus dicit positivum respectum ad illa, nisi in media actione comparativa, qua concipitur aliquid admodum relationis ad sua inferiora. Quapropter antecederet ad hoc non fit universale Logicum formaliter.

22 Ultimo obje. Universale Logicum non fit per actionem primam, seu in actu exercito comparativam: nec per aliam reflexivam: ergo vel per abstractionem, vel compositam, comparisonem. *Añs.* quoad 1. part. prob. Ad universale Logicum non sufficit comparare naturam ad inferiora, sed requiritur comparare etiam ipsa inferiora ad naturam, ut superiorem: insuper & cognoscere ipsam comparisonem admodum relationis comparati ad ea, ad quæ comparatur; sed hoc totum non videtur posse fieri per 1. compa-

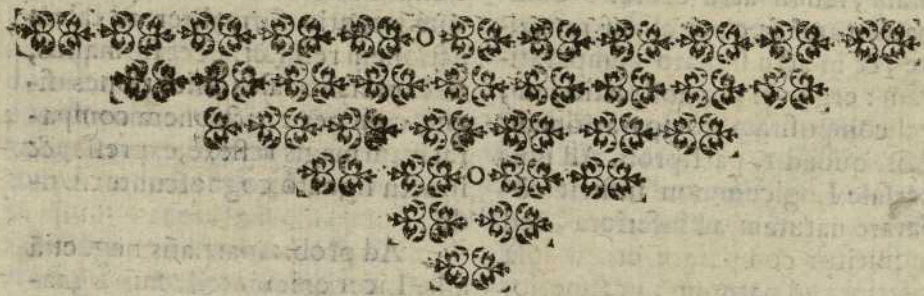
rationem: ergo. Quoad 2. vero part. sic prob. Actio 2. reflexive, & signate comparativa solum videtur speculari, & signate contemplare, id quod fecit 1. actio exercite comparativa: ergo nullatenus efficit ordinem, seu formam constitutivam Logici universalis.

Resp. neg. añs. quoad utramque part. & ad prob. 1. part. dist. min. hoc totum non videtur posse fieri *signate*, vel *exercite* cognoscendo; neg. min. *signate* præcise cognoscendo, conc. min. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod cum intellectus in sui cognitionibus sit saltem in exercitio reflexivus, eadem 1. cōparatione, qua cognoscit, & comparat naturam in ordine ad inferiora, cognoscit, & comparat inferiora ad naturam: & ipsam utramque cōparationem cognoscit etiam in exercitio: quod sufficit, ut non solum per illam actionem ponatur fundamentum proximum universalitatis, & subijcibilitatis; sed etiam ut ipsa utraque intentio formaliter ad talem actionem resultet: licet formalius, & expressius tales intentiones fiant, cum per 2. actionem comparativam magis reflexe, expresse, & in actu signato cognoscuntur. Unde.

Ad prob. 2. part. añs. neg. etiā añs. Licet enim intellectus signate attingendo 2. intentiones secundum se, & in abstracto, qualiter attingit, dum eas diffinit, & explicat per terminos 1. intentionis: videlicet *specieitas, universalitas, &c.*

non faciat illas, sed pure speculatur: secus tamen, dum in concreto, & ut efficientes determinatam naturam eas signate attingit, & sic signate, & reflexe adveniēdo, naturæ jam exercite comparatæ eas tribuit expressius: non per affirmationem, & comparationē ad 2. intellectus operationem pertinentem; ut cum dicitur, *homo est species*; quia hæc composita comparatio supponit ipsam aptitudinem relativam constitutivam speciei: & eā nullatenus facit; sed per simplicem, & signatam comparationem præcedentem, eas expressius tribuit pure apprehensive naturæ denominatæ: quatenus illas 2. intentiones jam exercite efficientes naturā, ut erant in exercitio formatæ per 1. comparationē, postea hæc 2. & magis reflexa comparatio illas signate in concreto

cognoscit admodum respectus, & relationis realis ipsius naturæ ad inferiora; ita tamen quod non solum intellectus per hanc 2. comparationem cognoscit tales intentiones habere esse admodum relationis ex parte objecti, & ex vi 1. comparationis; sed etiam ex vi ipsius 2. comparationis illic accipiunt novum, & distinctū esse objectivū intrinsecū formalius, & expressius, quod respective ad aliud esse exercitū, quod ex vi 1. comparationis resultat; se habet ut extrinsecum, & accidentale. Ex quo solum habetur, quod non sit idem numero ens rationis: sicut nec ipsæ intentiones, & relationes: esto ex parte subiecti denominati, naturæ, scilicet sint idem. Et hæc de hoc 3. libro universalium.

INCIPIT LIBER QVARTVS

L O G I C Æ.

IN hoc quarto libro post duas quasi Proemiales quaestiones super singula capita Porphyrii quaestiones, quæ se offerunt exagitavimus; & cum in qualibet quaestione opus sit præmittere quæ in textu asserit Porphyrius, & in examen vocatur. Ne eadem inutiliter repetamus in eisdem quaestionibus in qualibet videlicet, quæ ad illam attinet totam doctrinam Porphyrii perstringere conabimur omnes tamen quaestiones hujus libri eundem inter se Ordinem observabunt. Pro quo sit.

QUÆST. I.

UTRUM UNIVERSALE
adequate dividatur in quinque
prædicabilia?

QUamvis Porphyrius divideret universale in quinque solum prædicabilia, scilicet genus, speciem, differentiam, proprium, & accidens; aliqui ob diversa fundamenta infra proponenda judicant talem divisionem insufficientem esse, dum alij plura, alij pauciora, quam quinque, putant

esse prædicabilia.

2. Pro explicatione tamen veritatis, & resolutione quaestionis est maximè notandum, quod cum universale sit *unum in multis*: prædicabile, ex consequenti est *unum aptum prædicari de multis*; quod quidem non debet intelligi de omni illo, quod de aliquo potest prædicari, ut cumque; sed intelligitur de illo, quod potest de suis inferioribus prædicari prædicatione *superioris de inferiori*.

3. 2. Pro resolutione quaestionis est notandum, universale hic accipi non pro quocumque etiam ut superiori de aliquibus prædicabili, sed sumitur hic universale, pro eo, quod est *unum in multis*. Unde ut aliquid sit vere prædicabile aliquas debet observare condiciones.

1. Requiritur, quod sit *univocum*; & omnino *unum* defectu cujus equivoca, & Analogia, licet de pluribus prædicatione superioris aliquantulum prædicentur, non continentur sub diviso, nec sub aliquo membro hujus divisionis. 2. Requiritur quod non sit prædicatum *transcendens*. Tum quia prædicatione transcendens importat Analogiam,

giam, tum etiam quia, cum non possit, perfecte à suis inferioribus præcisci, non est omnino *unum*.

3. Ad rationem prædicabilis requiritur, quod non sit prædicatum negativum, ut *non lapis*, *non homo*, quia huiusmodi prædicata negativa important in primis quandam transcendenciam, & insuper cum non dicant de inferioribus *quid sint*, sed potius, *quid non sint*, non dicunt de illis aliquam naturam determinatam, ac proinde non dicunt proprie *aliquid unum*. 4. Requiritur quod sit unum *incomplexum*, & *simplex*: completum ramen, defectu cuius orationes, propositiones, & entia incompleta à ratione prædicabilis excluduntur; quia, cum complexa ex pluribus resulent, non habent unitatem simpliciter, quibus observatis inquirimus, an prædicabilia sint tantum quinque? Et non inquirimus de naturis, quæ prædicantur, quia iste certum est esse plures, quam quinque, sed de intentione prædicabilis, quibus suppositis sit nostra conclusio.

Optimè, & adæquate dividitur universale tanquam in species infirmas in quinque Prædicabilia.

4 **H**Æc conclus. præter auctoritatem Porphyrij illam tradentis, confirm. à D. Tho. opusc. 48. probaturq. 1. proportionè sumpta à composito naturali. In composito naturali

tantum inveniuntur quinque; nimirum compositum substantiale, materia, forma, propria passio, & accidens commune: ergo pariter in composito metaphysico, solum quinque inveniuntur videlicet, compositum, quod est *species*, materia, quæ est *genus*, forma, quæ est *differentia*, proprium, quod est *propria passio*, & *accidens commune*. Patet conseq. Siquidem compositum Metaphysicum fundatur supra Physicum, & cum illo debet proportionari, consequenterque si in composito naturali tantum inveniuntur quinque, in composito Metaphysico quinque etiam inveniuntur prædicabilia.

2. Eadem sufficientia, & magis à priori prob. prædicabilia sunt quinque, & non sunt plura quam quinque: ergo sunt tantum quinque. Conseq. est legitima quia arg. ab exponentibus ad exponibiles. Ans. verò pr. Quidquid ut superius univocè de alio prædicatur, vel prædicatur essentialiter, vel accidentaliter; si prædicatur essentialiter, & dicit totam essentiam compositam ex genere, & differentia, ut homo; tunc est *species*. Vel prædicatur dicendo partem essentia determinabilem, ut animal, & tunc est *genus*: vel prædicatur dicendo partem essentia determinantem. V. g. rationale & tunc est *differentia*; si vero illud quod de alio, ut superius prædicatur, prædicetur accidentaliter, vel prædicatur, ut accidens proprium dimanans ab essentia, & tunc est *proprium*

pium quantum prædicabile; si prædicatur denique dicendo accidens commune, & contingens est *accidens* quantum prædicabile; sed præter istos modos non est alius modus prædicandi: ergo modi prædicandi seu prædicabilia sunt quinque, & non sunt plura quam quinque.

5 Obijc. 1. Tantum dantur quatuor prædicata: ergo & tantum dantur quatuor prædicabilia. Conseq. patet quia prædicabile, & prædicatum idem sunt. Ans. verò probat. ex Arist. 1. Topicorum cap. 4. ubi tantum quatuor assignat prædicata, videlicet, genus, diffinitionem, proprium, & accidens: ergo prædicata sunt tantum quatuor.

Resp. ad arg. dis. ans. Prædicata sunt tantum quatuor, prædicata *topica*, seu *dialectica*, conc. ans. Prædicata *Logica*, neg. ans. & conseq. Dicimus ergo, quod est distincta ratio prædicati topici, seu dialectici, ac prædicati Logici; nam prædicata dialectica sunt illa quæ prædicantur de specie, & cum species non possit de se ipsa prædicari; hinc fit, quod prædicata dialectica sunt tantum quatuor; at vero prædicata Logica sunt illa, quæ de inferioribus verè prædicantur cumque species verè de suis inferioribus prædicetur, hinc est, quod prædicata Logica sunt quinque, ac proinde, & quinque sunt prædicabilia.

6 Obijc. 1. Prædicabilia distinguuntur ex diversis modis prædi-

candi; sed multò plures dantur modi prædicandi de inferioribus quam quinque: ergo prædicabilia sunt plura, quam quinque. Prob. min. Diversus modus prædicandi sumitur ex diverso modo essendi; sed modi essendi sunt plures quam quinque, decem videlicet, decem constituentes prædicamenta: ergo & modi prædicandi de inferioribus sunt plures quam quinque scilicet decem.

Resp. conc. mai. neg. min. ad cuius prob. dis. mai. Diversus modus prædicandi sumitur ex diverso modo essendi rei *in re*, neg. mai. ex diverso modo essendi rei *in inferioribus*, conc. mai. & sub eadem distinctione, mai. neg. conf. Dicimus ergo quod licet modi essendi entis *in re* sint decem, decem constituentes prædicamenta, omnes tamen illi de materiali se habent ad rationem universalis, & prædicabilis; quia ratio prædicabilis sumitur à diverso modo essendi in inferioribus essentialiter, vel accidentaliter; cumque hij modi essendi sint tantum quinque, ut manet probatum: hinc est, quod tantum sint quinque prædicabilia, & si dentur decem prædicamenta.

7 Obijc. 3. Anima, & punctum sunt verè prædicabilia; & tamen non pertinent ad aliquod ex assignatis: ergo prædicabilia sunt plura quam quinque, prob. mai. Anima univocè prædicatur de hac, & illa Anima, & punctum de hoc, & illo puncto: ergo sunt verè prædicabilia.

Nec valet dicere, quod Anima, & punctum sunt entia incompleta, & ideo non pertinent ad aliquod ex prædicabilibus, nec speciale constitunt prædicabile. Contra namque replicatur. Differentia namque, & genus sunt aliquid incompletum positam non directe, sed ad lacus prædicamenti; & tamen veram habent rationem prædicabilis: ergo hanc rationem non tollit ratio entis incompleti.

Resp. Nihilominus solutione data, & ad replicam, Resp. Quod est longa disparitas inter genus, & differentiam, & inter punctum, & Animam, quia cum genus, & differentia, ut sunt partes actualiter constituentes speciem, sint entia incompleta, dicunt tamen partem essentia, & sunt tota potentialia; at vero punctum, & Anima cum prædicentur, non ut dicunt partem essentia, sed totam essentiam, & hanc, quia aliquid incompletum sunt, propriè non importent; hinc fit quod non habeant rationem prædicabilis.

8 Obijc. 4. Individuum vagum v. g. *aliquis homo*, est verè prædicabile, & tamen ad nullam ex quinque assignatis prædicabilibus pertinet: ergo datur aliud distinctum prædicabile. Mai. constat quia istæ sunt verè prædicationes. *Petrus est quidam homo. Franciscus est quidam homo*: ergo individuum vagum est verè prædicabile. Mai. vero sic prob. Si ad aliquod pertinet ex quinque prædicabilibus maxime ad *speciem*; sed ad *speciem*

non pertinet: tum quia non dicit essentiam hominis, sed modum particularem existendi, tum quia diversa rationis est hæc prædicatio. *Petrus est quidam homo*, ab ista, *Petrus est homo*: ergo si ista est prædicatio speciei, prima debet esse prædicatio alterius prædicabilis. Et idem arg. fit de *persona*, & *supposito*.

Resp. ad arg. conc. mai. diff. min. & tamen individuum vagum ad nullum ex quinque prædicabilibus pertinet *directè*, conc. mai. *Reductivè*, neg. mai. & cons. Dicimus ergo quod individuum vagum non pertinet *directè* ad aliquod ex quinque prædicabilibus, nec speciale prædicabile constituit, non quia sit quidæquivocum, Analogum vel transcendens, ut aliqui textu Cayetano dixerunt, quia ut inquit D. Tho. q. 9. de Potent. art. 2. ad 1. Individuum vagum dicit aliquem modum particularem existendi communem omnibus individuis, ac proinde abstractibilis est modus particularis existendi cum omnimoda unitate à modo existendi hujus, vel alterius individui: individuum ergo vagum, hypostasis, & persona aliquid univocum important commune omnibus individuis; unde solum excluditur *directè* à ratione prædicabilis, quia non dicit in recto aliquam naturam, vel partem naturæ, nec aliquid accidens illius, sed modum incompletum naturæ; ideoque non pertinet ad aliquod prædicabile, sed reducitur ad illud prædicabile;

huius naturæ modum existendi importat. V. g. individuum specificum, ut *aliquis homo* ad speciem, & genericum, ut *aliquod Animal* ad genus.

9 Obijc. 5. Universale adequatè dividitur in duo prædicabilia, scilicet, imprædicabile *inquit*, & in quale: ergo male dividitur in quinque prædicabilia. Dices verum esse universale adequatè dividi in duo prædicabilia assignata, tanquam in species subalternas divisibiles in alias species infimas, & de his infimis speciebus, asserimus esse quinque species universales.

Contra hoc est. Species infimæ prædicabilis plures sunt, quam quinque: ergo solutio data nulla est, prob. añs. Differentia subalterna, & infima v. g. *sensibile*, & *rationalis*. Constituunt distinctum prædicabile: ergo species infimæ prædicabiles plures sunt, quam quinque, prob. añs. Differentia subalterna prædicatur de pluribus de differentibus specie, & infima de pluribus differentibus numero: ergo constituunt distinctum prædicabile, prob. hæc conseq. Quia genus prædicatur de pluribus differentibus specie, & species de pluribus differentibus numero, genus, & species distinctum constituunt prædicabile: ergo idem dicendum de differentia subalterna, & infima.

Resp. ad hoc arg. solutionem datam esse optimam, & ad replicationem disting. ultim. añs. Quia genus prædicatur de pluribus diffe-

rentibus specie, & species de pluribus differentibus numero, constituunt distinctum prædicabile *quæ præcisè*, neg. añs. Quia, & quia habent *diversum modum prædicandi*, conc. añs. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod genus, & species non constituunt distinctum prædicabile, præcisè quia unum prædicatur de pluribus differentibus specie, & aliud de pluribus differentibus numero, sed quia non retinent eundem modum prædicandi, quia genus prædicatur *inquit* de suis inferioribus dicendo *partem essentie determinabilem*, & speciei prædicatur dicendo *totam essentiam*; cumque differentia subalterna, & infima semper habeant eundem modum prædicandi, dicendo, videlicet *partem essentie determinantem*. Hinc fit quod non constituunt distinctum prædicabile, & exemplum est in ipso genere, quod quidem, siue sit supremum, siue intermedium, siue ultimum, distinctum prædicabile non constituit, quia eundem retinet modum prædicandi, dicendo *partem essentie determinabilem*.

10 Obijc. ult. Omnia membra dividenda hujus divisionis, coincidunt cum specie: ergo cum in bona divisione, membra dividenda debeant esse formaliter opposita, hæc divisio non videtur esse bona divisio, prob. añs. Omnia membra hujus divisionis, respectu universalis, sunt species, ut questionem sequenti videbimus: ergo omnia coincidunt cum specie.

Resp.

Resp. dist. añs. Omnia membra dividenda coincidunt cum specie *accidentaliter*, & *denominative*, conc. añs. *essentialiter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod in huiusmodi intentionibus rationis, quamvis, sint inter se *essentialiter distinctæ*, quod sufficit, ut sit bona divisio, una species potest sub altera contineri, & ab illa denominari, & hoc patet in divisione termini in univocum, & equivocum, quæ bona divisio est, & tamen terminus equivocus *accidentaliter*, & *denominative* sub univoco continetur; cumque quatuor prædicabilia *essentialiter* ab specie distinguantur, & solum coincidunt cum illa *accidentaliter*, & *denominative*: hinc est quod divisio universalis in quinque prædicabilia, tanquam in species infimas, sit bona, & adæquata.

QUÆST. II.

UTRUM UNIVERSALE SIT
genus ad quinque prædicabilia?

HOc dubium non procedit de universali, & prædicabili sumptis pro naturis materialiter sumptis, quia cum istæ, aliæ sint substantiæ, aliæ vero accidentia, aliæ reales, aliæ vero rationis, non potest illis assignari aliquid commune univocum, quale debet esse genus; unde solum inquirimus an secunda intentio universalis sumpta inconcreto, sit genus ad quinque intentiones præ-

dicabilem, sumptis etiam inconcreto, & ut talia universalia sunt? In qua difficultate aliqui dixerunt universale genus non esse ad quinque prædicabilia, existimantes universale esse prædicatum Analogum ad quinque prædicabilia, vel quia includitur intus in ultimis differentiis illorum, nec ab illis posse perfecte præscindi. His tamen non obstantibus, sit nostra conclus.

Universale est Genus ad quinque prædicabilia, non supremum, nec infimum, sed intermedium.

HÆc conclus. habet duas partes probandas, & quoad 1. prob. sic. Genus est, quod prædicatur univoce, & inquit de pluribus differentiis specie; sed universale prædicatur univoce, & inquit de quinque prædicabilibus specie differentiis: ergo universale est verè genus ad quinque prædicabilia. Mai. est definitio generis, min. etiam quantum ad 2. part. constat, siquidem omnia prædicabilia habent diversum *essentialiter* modum prædicandi. Quantum ad 1. vero part. prob. eadem min. sic. Istæ prædicationes sunt verè, & *essenciales*, *genus est universale*, *species est universalis*, & sic de alijs prædicabilibus: ergo universale prædicatur inquit de quinque prædicabilibus specie differentiis, & consequenter est genus ad illa.

2. 2. vero pars conclus. etiam prob. Datur aliud genus universale superius, in quo prædicabilia uni-

vocè conveniunt, & aliud genus illis datur magis infimum: ergo universale non est genus supremum, nec infimum ad quinque prædicabilia, sed intermedium, prob. añs. *ens rationis*, & 2. intentio rationis est genus universali superius, in quo prædicabilia univocè conveniunt; alias inter illud, & prædicabilia mediat aliud genus, nempe prædicari *inquit*, ad duo prædicabilia, & prædicari *in quale*, quod est immediatum genus ad differentiam, & mediatum ad proprium, & accidens, cum immediatum genus illorum sic prædicabile accidentaliter divisibile in quale inseparabiliter, & separabiliter: ergo.

3. Contra 1. part. conclus. Obijc. 1. Universale est Analogum ad quinque prædicabilia: ergo non potest esse genus ad illa, prob. añs. Ad prædicari essentialiter, & prædicari accidentaliter, non potest dari aliquid commune univocum; sed tria priora prædicabilia, prædicantur essentialiter, & alia duo accidentaliter: ergo universale non univocum, sed Analogum est ad quinque prædicabilia, prob. mai. Substantiæ, & accidenti, nihil potest dari commune univocum: ergo nec ad prædicari essentialiter, & prædicare accidentaliter.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. ad cujus prob. neg. mai. & ad ejus prob. dist. añs. Substantiæ, & accidenti nihil potest dari commune univocum. 1. *intentionaliter*, & *in esse entis*, conc. añs. 2. *intentionaliter*, & *in ratione prædicabilis*,

neg. añs. & conseq. Dicimus ergo quod non est idem esse accidens prædicabile, ac esse accidens prædicamentale; imò nec est idem prædicari essentialiter, ac esse substantiam; quia non solum substantia, sed etiam accidentia, & entia rationis prædicantur de aliquibus sibi inferioribus essentialiter. Unde licet substantiæ, & accidenti in esse entis consideratis, non possit dari aliquid commune univocum, cum unum sit ens simpliciter, & aliud secundum quid; potest tamen dari aliquid commune univocum, ad prædicari essentialiter, & prædicari accidentaliter; quia tam prædicabile essentialiter, quam prædicabile accidentaliter participant simpliciter rationem universalis, & univocè conveniunt in hoc, quod est prædicari de suis inferioribus per modum superioris, ac proinde, ad prædicari essentialiter, & prædicari accidentaliter datur aliquid commune univocum, scilicet, *universale*.

4. Obijc. 2. Si universale esset genus ad quinque prædicabilia contineretur sub genere primo prædicabili; sed universale, non potest sub genere primo prædicabili contineri: ergo nec esse genus ad quinque prædicabilia. Min. constat. Si quidem superius nequit sub suo inferiori contineri. Mai. vero sic pr. Si universale in communi esset genus ad quinque prædicabilia esset prædicabile *inquit* de pluribus differentibus specie, scilicet, de quinque prædicabilibus; sed omne præ-

dicabile *inquid* de pluribus differentibus specie, continetur sub genere primo predicabili: ergo universale contineretur necessario sub genere primo predicabili.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. Si universale esset genus ad quaque predicabilia contineretur sub genere primo predicabili *accidentaliter*, & *denominativè*, conced. mai. *essentialiter*, neg. mai. & sub eadem dist. n. in. neg. conseq. Dicimus ergo, quod ex eo, quod universale sit genus ad quique predicabilia tantum sequitur, quod contineatur sub genere primo predicabili, ut *quod a. accidentaliter*, & *denominativè*, tanquam substractum denominabile à secunda intentione illius: sicut *animal* sub genere etiam denominativè continetur; non tamen sequitur, quod universale contineatur sub genere primo predicabili, ut *quo*, & *essentialiter*, quia universale essentialiter distinguitur à genere, & id quo aliquid est universale non est id quo aliquid est genus; cum 2. intentio constitutiva universalis essentialiter distinguatur à secunda intentione constitutiva generis. Ex qua doctrina nullum sequitur inconveniens; bene enim potest superius sub suo inferiori accidentaliter, & denominativè contineri, ut patet in termino superiori essentialiter ad univocum, & equivocum, qui accidentaliter, & denominativè sub univoco continetur.

5 Adversus tamen istam solutionem replic. ex illa sequitur uni-

versale sub se ipso denominativè contineri, & denominativè de se ipso predicari; sed hoc videtur impossibile: ergo. Prob. sequela. Universale est essentialiter superius ad genus primum predicabile: ergo de quocumque predicatur denominative genus, predicatur denominative universale; cumque de universali predicetur denominative genus, de eodem universali predicabitur denominativè ipsum universale. Conseq. patet: Nam iuxta regulam ante predicamentalem; *cum quidpiam de quo primum predicatur, ut de subiecto, de quo cumque predicatur subiectum, predicatur etiam predicatum*, sicut si Album denominative predicatur de homine, etiam coloratum; quia est superius essentialiter ad Album, de ipso homine accidentaliter, & denominativè predicatur.

Resp. tamen ad istam replic. dist. mai. sequeretur, quod universale sub se ipso contineretur, & de se ipso predicaretur accidentaliter, & denominativè: universale *sumptum*, ut *quo*, & *essentialiter*, neg. mai. *sumptum*, ut *quod*, conced. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod in divisionibus rationis, idem potest habere eandem denominationem essentialiter, & accidentaliter sub diversa consideratione, propter reflexionem intellectus; unde universale essentialiter est universale, & cum accidentaliter sit genus, & genus etiam sit universale, universale accidentaliter est universale; quod

quod quidem nullum est inconveniens, quia solum sequitur, quod universale, ut *quod*, & ut est peculiare subiectum, seu substratum 2. intentionis generis continetur accidentaliter, & denominativè sub se ipso, ut universale est, & accidentaliter prædicatur de se ipso, sub diversa tamen consideratione. Et exemplum est in termino communi, qui quidem, ut est particulare substratum termini univocei, sub se ipso accidentaliter continetur, & de se ipso accidentaliter prædicatur.

6. 3. Si universale esset genus ad quinque prædicabilia; omnia prædicabilia essent species; sed hoc est impossibile: ergo, & quod universale sit genus ad quinque prædicabilia; major est certa, siquidem illa, quæ sub aliquo genere continentur immediate sunt species illius. Min. vero sic prob. Si omnia prædicabilia essent species, omnia illa containerentur sub specie, secundum prædicabile, sub qua omnes species continentur; sed hoc est impossibile, cum membra alicujus divisionis unum sub altero contineri nequeat: ergo etiam est impossibile, quod omnia prædicabilia sint species.

Resp. ad arg. dist. mai. Omnia prædicabilia essent species *accidentaliter*, & *denominativè*, conced. mai. *essentialiter*, neg. mai. & in eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod quamvis implicet omnia prædicabilia esse species *essentialiter*; non tamen impli-

cat, quod sint species *accidentaliter*, & *denominativè*, benè enim potest una species sub altera *accidentaliter*, & *denominativè* contineri, ut patet in termino *equivoco*, qui *accidentaliter*, & *denominativè* sub *univoco* continetur.

7. Sed contra hanc solutionem replicabis primo; nam genus, & differentia essentialiter continentur sub universalis; alias universale non esset genus ad illa: ergo essentialiter, & non solum denominativè sunt species. 2. Replic. Una species distincta essentialiter ab altera, non potest, adhuc denominativè prædicari de illa: ergo si species prædicatur denominativè de omnibus prædicabilibus, prædicabilia non sunt essentialiter distincta, & proinde nec universale potest esse genus ad illa. 3. Replic. Contra prædictam solutionem ex illa sequitur hanc prædicationem esse *accidentalem*, *differentia est universale*: ergo universale non esset genus ad differentiam. Conseq. patet, quia si universale esset genus ad differentiam, non *accidentaliter*, sed *essentialiter* prædicaretur de illa; atq. vero prob. Nam universale est superius essentialiter ad speciem, ergo si species prædicatur denominativè de differentia, etiam universale prædicabitur *accidentaliter* de illa.

Resp. tamen ad 1. replic. conc. ans. neg. conseq. Nam quamvis aliquæ sub aliquo genere essentialiter continentur, *accidentaliter* & *denominativè* species

homo namque, & *equus* essentialiter continentur sub animali, accidentaliter tamen denominantur species, ita ut illæ prædicationes sint accidentales: *homo est species*; *equus est species*: ergo possunt etiam genus, & differentia essentialiter contineri sub universali, & nihilominus esse denominativè speciei.

Ad 2. Resp. dist. aūs. Una species condistincta essentialiter ab altera, non potest adhuc denominativè prædicari de illa; si sit speciei/substantialis, conc. aūs. si sit accidentalis, neg. aūs. & consequ. Dicimus ergo, quod aūs. tantum est verum de speciebus substantialibus, & ita *homo*, v. g. nec denominativè potest prædicari de *equo*. Secus tamen contingit in speciebus accidentalibus inconcreto, ut videri est in hac propositione *Album est dulce*, in qua *dulce*, species qualitatis essentialiter distincta ab *Albo*, denominativè prædicatur de illo. Et ratio omnium est, quia species substantialis constituitur per formam substantialem; cumque duæ formæ substantiales non possint esse simul: hinc est, quod una forma substantialis nequit sub altera contineri, nec de illa prædicari. At vero species accidentalis constituitur per formam accidentalem, cumque duo accidentia specie distincta possint esse simul in eodem subiecto, secundum diversas considerationes: inde est, quod una species accidentalis potest sub altera accidentaliter conti-

neri, de illaque accidentaliter prædicari.

Ad 3. denique replic. Resp. Sequitur ex solutione hanc prædicationem, esse accidentalem: *differentia est universale*, differentia lumpæ, ut quod, conc. aūs. lumpæ, ut quod, neg. aūs. & consequ. Differentia namque dupliciter potest sumi, ut quod, ut substantia est intentionis speciei, & prout sic verum est universale prædicari accidentaliter de illa; 2. potest sumi differentia ut quod, & secundum se, & prout sic non prædicatur universale accidentaliter de illa, sed essentialiter, sicut, & de alijs prædicabilibus; quod sufficit, ut universale sit superius essentialiter, & genus ad omnia prædicabilia.

CAPUT DE GENERE.

QUÆST. III.

QUODNAM SIT DIFFINITIONE
eius indiffinitione Generis?

Genus diffinit Porphirius sic: *est quod de pluribus differentibus specie, in eo quod quid prædicatur*. De bonitate huius diffinitionis, quæst. sequenti dicemus, modo solum, quodnam sit illius diffinitionem investigamus, quod quidem equaliter potest inquiri de diffinitione cujuslibet concreti accidentalis realis, vel rationis: unde quod hic dixerimus, de diffinitione, & diffinitio cujuslibet concreti accidentalis proportionabili-

ter est dicendum.

Pro resolutione tamēn est notandum primò, quod in quolibet concreto accidentali reperitur natura ipsa substracta, & forma realis, vel rationis, quæ naturam, ut materiale afficit, & dea nominat; ut in *Albo* v. g. materiale est corpus substantiæ Albedini, & *Albedo* ipsa est forma afficiens, & denominans corpus. Ita pariter in hoc concreto Genus, natura est substractum, seu materiale denominabile à secunda intentione generis, & ipsa secunda intentio illud denominans est forma. Et hinc insurgit difficultas inter Authores, dum aliqui asserunt, diffinitum prædictæ diffinitionis esse solam naturam, ut denominatam à secunda intentione generis, alij solam secundam intentionem generis, alij aggregatum ex natura, & secunda intentione diffinitum esse talis diffinitionis affirmant.

2. Pro resol. veritatis est notandum, quod in his diffinitionibus concreti accidentalis, & datur diffinitum *quo*, & diffinitum *quod*. Diffinitum *quo* formale, & principale est id, ratione cuius aliquid diffinitur, & ei convento diffinitio. Diffinitum vero *quod*, seu materiale est illud pro quo supponit diffinitio, & de quo diffinitio verificatur; & de utroque diffinito procedit difficultas, maximeque variat Authores, dum aliqui cum *Cajetano* existimant secundam intentionem generis esse diffinitum non solum *quo*, sed etiam *quod*

huius diffinitionis. Alij vero tantum esse diffinitum *quo* affirmant. Quid vero nos in hac parte sentiamus aliquibus conclusionibus explicabimus. Sit ergo.

2. Dico igitur 1. Substractum seu materiale generis, secundum se, non est diffinitum huius diffinitionis. In hac conclusione omnes debent convenire, & prob. manifeste. Substracta, & materialia intentionis generis secundum se sumpta, non pertinent ad Logicam; sed diffinitio generis, Logicalis est; ergo substractam, seu materiale generis, secundum se sumptum, non est diffinitum diffinitionis generis. Min. cum conseq. patet mai. vero sic prob. Substracta, & materialia intentionis generis solum pertinent ad Logicam formaliter accepta, & ut à secunda intentione generis denominantur; agit enim Logica, ut ait Avicena, de secundis intentionibus adjunctis primis; ergo substracta, & materialia intentionis generis, secundum se sumpta, non pertinent ad Logicam.

3. 2. prob. hoc idem. Omnis diffinitio explicat naturam sui diffiniti; sed per prædictam diffinitionem generis, nullius substracti generis, nec alicujus communis ad omnia substracta generis, secundum se, natura explicatur; ergo nullum substractum generis, secundum se sumptum, potest esse diffinitum prædictæ diffinitionis. Mai. est certa non vero prob. Substractum generis, v. g. *animal*, seu

secundum se sumptum, non explicatur bene, imò nec explicari potest per prædicari de pluribus, cum hoc illi, secundum se sumpto minime conveniat, sed recte explicatur dicendo, quod est *vivens sensibile*: ergo per prædictam diffinitionem generis, nullius substracti generis, nec alicujus communis ad omnia substracta, secundum se sumpta, natura explicatur.

Confirm. & roborantur dicta. Diffinitiones, sicut scientia non dantur de particularibus, sed incommuni, ut optime probat nos-
ter Author q. unic. de gener. art. 2. sed non datur aliquid commune omnibus substractis secunda intentionis generis, quod possit unica diffinitione diffiniri: ergo nec diffinitum dictæ diffinitionis potest esse substractum, seu materiale generis, secundum se sumptum. Prob. min. Substracta intentionis generis secundum se sumpta, alia sunt substantiæ, alia accidentis, alia entia realia, alia entia rationis; sed his omnibus secundum proprias naturas, & secundum se sumptis, nihil potest dari commune, sufficientem unitatem habens, ut unica diffinitione diffiniantur: ergo nec in particulari, nec in communi, substractum intentionis generis, secundum se sumptum, potest esse hujus diffinitionis diffinitum.

XoX

D I C O II.

Agregatum ex substracto, & secunda intentione generis non potest esse diffinitum prædicta diffinitionis.

HÆC conclusio prob. sic. Agregatum ex natura, & secunda intentione, ex æquo, & in recto ingredientibus, non est diffinibile unica diffinitione: ergo. Prob. añs. Si tale agregatum esset diffinibile unica diffinitione, talis diffinitio explicaret æque principaliter naturam utriusque partis, cum agregatum, ut tale utramque partem in recto, & æque principaliter importeret; sed hoc est omnino impossibile: ergo impossibile est tale agregatum diffiniri unica diffinitione. Prob. min. Impossibile est eandem diffinitionem explicare naturas diversas; sed agregatum, ut agregatum importat diversas naturas, cum natura intentionis generis sit aliquid rationis, & natura substracti im-
particulari aliqua sit realis, aliqua rationis, & in communi abstrahens à reali, & rationis: ergo impossibile est, quod aliqua diffinitio explicet simul, & æque principaliter naturas partium illius agregati.
§ Dices, quod in his concretis accidentalibus, licet sint agregata ex naturis diversis generis possunt diffiniri unica diffinitione, quia partes non se habent omnino disparatas, & absque aliquo ordine, sed unum, ut materia, & alterum, ut forma. Ac proinde sub hoc ora-
dis

hinc possunt una diffinitione explicari, & diffiniri.

Sed contra hoc sic insurges. Et si partes agregari, cum tali ordine ingrediantur, vel intenditur diffiniri utriusque partis natura, ut ab altera parte distincta, vel solum intenditur diffiniri pars materialis, non ut talis est, & habet distinctam naturam à forma, sed præcisè, secundum eam formalitatem, quam habet à forma; si hoc secundum dicatur est nostra sententia, ut in ultima conclusione dicemus, si primum dicatur, hoc dicimus esse impossibile; cum esset diffinire agregatum, ut agregatum: ergo, & si partes ingrediantur cum ordine, si semper retineant speciales, & diversi ordinis naturas, impossibile est per unam diffinitionem explicare utriusque partis naturam.

DICO. III.

Diffinitum quo formale, & principale hujus diffinitionis est secunda intentio generis.

HANC conclusionem tenet expresse, noster Author in prædicta quæstione. de gener. art. 1. conclus. 1. & prob. ratione sic. Illud est diffinitum quo, ut diximus in principio, cujus ratio principaliter intenditur in diffinitione explicari, & ratione cujus diffinitum materiale diffinitur, eique convenit diffinitio; sed per diffinitionem generis, quod intenditur explicari est natura secundæ intentionis generis, & ratione illius diffinitur substratum, &

denique ratione secundæ intentionis generis diffinitio substratum, seu materiale convenit: ergo diffinitum quo formale, & principale diffinitionis generis est secunda intentio generis. Prob. min. per diffinitionem generis non intenditur explicari natura, secundum se sumpta alicujus materialis, v.g. *Animalis*, sed quod illi convenit ratione secundæ intentionis: ergo quod per diffinitionem generis intenditur explicari est natura secundæ intentionis generis, ratione cujus diffinitur substratum, seu materiale, & illi convenit generis diffinitio.

DICO. IV.

Secunda intentio generis etiam, ut denominans substratum, seu materiale, non est diffinitum quod hujus diffinitionis.

OPPOSITUM hujus conclusionis tenet Cajetanus in cap. de gener. Sed conclusionem tenet proculdubio noster Author loco citat. conclus. 2. cum alijs pluribus, & sic prob. Illud est diffinitum quod alicujus diffinitionis, ut supra diximus, pro quo supponit diffinitio, & de quo diffinitio verificatur; sed de secunda intentione generis, etiam, ut denominans substratum, seu materiale, non verificatur diffinitio generis, ac proinde, nec pro illa supponit: ergo secunda intentio generis, etiam, ut denominans substratum, seu materiale, non est diffinitum quod in diffinitione generis. Min. quantum ad sec-

eundam partem constat, siquidem
 definitio solum supponit pro illo
 de quo verificatur. Quoad 1. vero
 sic prob. Licet secunda intentio
 generis sit id, quo mediante sub-
 tracta predicantur in eo *quod quid*,
 de pluribus differentibus specie,
 si que proinde definitum *quo for-*
m. 1., & principale hujus definiti-
 onis, non tamen est id, quod
 predicatur in eo *quod quid* de plu-
 ribus differentibus specie: ergo de
 secunda intentione non verificatur
 definitio. Prob. a^{ns}. Secunda in-
 tentio generis non predicatur in eo
quod quid de pluribus differentibus
 specie, de subtractis generum, nec
 de secundis intentionibus gene-
 rum: ergo cum de nullo alio possit
 predicari nullatenus predicatur in
quid de pluribus differentibus spe-
 cie. A^{ns}. Quantum ad primam par-
 tem constat; nam quavis secun-
 da intentio generis inconcreto pre-
 dicetur de subtractis generis, v.
 g. de *Animali*, colore, & sapore,
 & hæc specie differant inter se, non
 tamen predicatur de illis *inquid*,
 sed denominativè, & accidentaliter:
 istæ enim predicationes acci-
 dentales sunt: *Animal est genus*, *co-*
lor est genus. Quantum ad secun-
 dam vero sic prob. Secunda inten-
 tio generis, non differunt
 specie, sed numero, alias genus
 non esset *species arborum*, sed sub-
 alterna: ergo secunda intentio ge-
 neris de nullo potest predicari in
eo quod quid, ut de pluribus specie
 differentibus, & proinde, nec defi-
 nitio generis potest pro illis sup-

ponere, nec de illa verificari.

8 Dices cum Cajetano quod
 predicari de pluribus potest accipi
 tripliciter. 1. pro eo, quod est
convenire pluribus, quod est pre-
 dicari de illis fundamentaliter. 2.
 pro *predicari*, & *affirmari de*
pluribus, quod est exercitium ex-
 trinsecum relationis predicabilita-
 tis. 3. pro eo quod est *referri ad*
plura, & hoc est predicari forma-
 liter, & exercitium intrinsecum,
 & essentiale predicabilium per
 quod debent explicari, & diffiniri;
 cumque 2. intentio generis hoc
 tertio modo predicetur de pluri-
 bus differentibus specie in eo *quod*
quid; hinc est, quod illi convenit
 generis definitio.

9 Adversus hanc tamen doc-
 trinam in quo tota sent. Cajetani
 fundatur. Sic replic. 1. predicari
 de pluribus in prædicta definitio-
 ne, non sumitur formaliter pro
referri ad plura, sed pro *affirmari*
de illis; sed predicari sic sumpto,
 definitio de secunda intentione ve-
 rificatur: ergo semper manet ve-
 rû, quod secunda intentio, non est
 definitum *quod* in definitione ge-
 neris. Min. ab ipso Cajetano con-
 ceditur. Mai. vero sic prob. 1.
 Concreta accidentalia rationis,
 quamvis sint formaliter relativa,
 non diffiniuntur per eorum intrin-
 secum exercitium referendi ad
 aliud, sed per aliud eorum, licet
 minus intrinsecum magis tamen
 notum exercitium. Ut patet in *fig-*
no, quod non per relationem ad-
 signatum, sed perducere potest

etiam in cognitionem signati diffinitur; & propositio, non per relationem ad signatum totale, sed significare verum, vel falsum etiam diffinitur: ergo & diffinitio generis, licet possit dari per exercitium formale relationis, videlicet, per referri ad aliud, defecto tamen non datur, nisi per exercitium magis notum, scilicet, pro affirmari, seu predicari de pluribus in eo quod quid, quod 2. intentioni generis minimè convenit.

2.º 2.º prob. eadem min. Illa particula *inquid* posita in diffinitione determinat aliam, scilicet, *predicari de pluribus*: ergo non potest predicari de pluribus, accipi pro *referri*, sed pro *predicari*, seu affirmari de pluribus. Prob. hæc consequ. Nihil dici potest referri ad aliud *inquid*, vel *in quale*, bene vero affirmari: ergo si illa particula *inquid* ponitur ad determinandum aliam, scilicet, *predicari de pluribus*, ly *predicari* non potest sumi pro *referri*, sed pro affirmari. Prob. aũs. Predicari *inquid*, vel *in quale* non sunt differentie relationis, bene vero affirmationis: ergo nihil dicitur referri ad aliud *inquid*, vel *in quale*. Consequenterque illa particula predicari de pluribus, ut determinata per aliam, scilicet, *inquid* non potest sumi pro referri ad aliud, sed pro affirmari de alio.

3.º prob. eadem min. Secunda intentio generis non refertur ad plura differentia speciei: ergo in predicata diffinitione generis, illa

particula *predicari*, non potest intelligi pro *referri*. Prob. aũs. Secunda intentio generis, solum potest referri ad secundas intentiones speciei, quibus correlativa generis denominantur species; sed tales intentiones speciei non differunt inter se specie, sed solum numero, cum secunda intentio speciei, qua *homo* denominatur species, non sit distincta specificè, ab illa, qua *equus* species denominatur, alias secundum predicabile speciei non esset unam speciem à Thoma: ergo secunda intentio generis, non refertur ad plura differentis speciei.

Denique. Prob. eadem min. Dato, & non concesso, quod illa particula *predicari de pluribus* intelligatur pro *referri ad plura*, illique, prout sic ad aspectum particula *inquid*, & determinis talis relationis verificetur esse plura specie distincta; adhuc diffinitio generis non verificaretur de secunda intentione, nec pro illa supponeret: ergo adhuc secundum eam diffinitionis explicationem, & intelligentiam, secunda intentio non est diffinitura quod. Prob. aũs. Licet secunda intentio generis sit, id quod subtrahitur generis ad suum correlativum referatur, non tamen ipsa secunda intentio est quæ refertur: ergo secunda intentio generis, adhuc in tali diffinitionis intelligentia, erit ad suum correlativum quo, non tamen verificaretur de illa diffinitione, nec esset diffinitura quod. Prob. aũs. Nulla relatio refertur, sed est

forma, & ratio ad hoc, ut relativum referatur ad aliud: ergo licet secunda intentio generis sit id, quo subtractum generis ad suum correlativum referatur, non tamen ipsa secunda intentio est quæ refertur; & consequenter quomodo, quocumque diffinitio generis intelligatur, non supponit pro secunda intentione, nec secundæ intentioni potest convenire.

¶ Dico ultimo. *Diffinitum quod hujus diffinitionis est subtractum, seu natura, non secundum se sumptum, sed formaliter, ut subsistat intentioni generis, & ab illa denominatur.* Conclus. est expressa nostri Authoris qui q. unic. de gener. art. 1. conclus. 2. in fine sic concludit: *Itaque ut in summa dicam diffiniri secundam intentionem est diffiniri per in quantum subsistat secundæ intentioni.* Sentit ergo Sapientil. Mag. quod intentum hujus diffinitionis, est diffinire, & explicare naturam secundæ intentionis generis; quia tamen illa in concreto diffinitur, diffinitum quod sunt res ipsæ non secundum se sumptæ, sed formaliter, & quatenus à secunda intentione generis denominantur.

Prob. etiam conclus. ex dictis à sufficienti numeratione. In hac diffinitione sicut in qualibet alia diffinitione concreti accidentalis, debet assignari, non solum diffinitum quo, sed etiam diffinitum, quod, illud, videlicet, pro quo opponitur definitio, & de quo diffinitio verificatur; sed manet os-

tensum, & probatum, quod diffinitum quod hujus diffinitionis, non potest esse subtractum intentionis generis, secundum se sumptum, nec aggregatum ex subtracto, & secunda intentione, utroque in recto ingrediente, nec denique ipsa secunda intentio generis in abstracto, nec in concreto, & ut dicens ordinem ad subtractum: ergo restat quod sit diffinitum quod hujus diffinitionis subtractum generis, non secundum se sumptum, sed formaliter, ut subsistat secundæ intentioni generis, & ab illa formaliter denominatur.

Contin. dicta. Diffinitum quod in diffinitione alicujus concreti, est formaliter constitutum ex diffinito formali quo, & diffinito materiali; sed constitutum formaliter per diffinitum quo hujus diffinitionis, est subtractum, ut subsistat secundæ intentioni generis, ad quod constituendum ingreditur ipsa secunda intentio, ut quo, & ut formale constitutivum: ergo subtractum generis formaliter, ut subsistat intentioni generis, est diffinitum quod hujus diffinitionis. Prob. mai. Ubi diffinitum quo est ratio formalis diffiniendi, diffinitum quod erit constitutum, ut formaliter constitutum ex diffinito quo, & materiali, à tali ratione denominato, in quo sensu intelligitur. Avicena, quando affirmat: *Logicam agere de secundis intentionibus adjunctis primis*: ergo diffinitum quod in diffinitione generis, & quocumque concreti

accidentalis, est formaliter constitutum ex diffinito formali *quo*, & diffinito materiali *quod*.

1. Adversus propositas conclus. quæ possunt obijci, jam sunt obiter proposita. Unde solum ad versus hanc ultimam conclus. Objic. Illud est diffinitum *quod* alicujus diffinitionis, cui essentialiter competit diffinitio; sed subtracto intentionis generis, adhuc ab ipsa intentione denominato, non convenit essentialiter, sed accidentaliter hæc diffinitio: ergo subtractum intentionis generis, adhuc à 2. intentione denominatum, non potest esse diffinitum *quod* in prædicta diffinitione generis. Prob. min. Eo modo convenit subtracto, diffinitio generis, quo convenit illi, à secunda intentione generis denominari; sed denominari à secunda intentione generis, non convenit illi essentialiter, sed omnino accidentaliter: ergo subtracto intentionis generis adhuc ab ipsa 2. intentione denominato, non convenit essentialiter, sed accidentaliter prædicta generis diffinitio.

Resp. ramen ad hoc arg. conclus. mai. diff. min. Sed subtracto intentionis generis, non convenit essentialiter, sed accidentaliter generis diffinitio, subtracto *specificativè sumpto*, conc. min. *Reduplicativè sumpto*, neg. min. & coateq. Licet namque subtracto denominato ab intentione generis *specificativè sumpto* accidentaliter competat generis diffinitio, ita

tamen formaliter, & reduplicativè sumpto, ut videlicet substat intentioni generis, essentialiter convenit diffinitio, nam hæc prædicatio essentialis est: *substatum generis, ut substat intentioni generis, prædicatur inquit de pluribus differentibus specie*: immo cum in propositione in qua prædicatur diffinitio de diffinito, prædicatum appellat supra significatum formale subiecti, & si non ponatur reduplicatio ex parte subiecti in actu signato hæc propositio: *Genus prædicatur inquit de pluribus differentibus specie* est essentialis, & æquivaleret huic: *Substratum generis formaliter, ut substat intentioni generis prædicatur inquit de pluribus differentibus specie*.

QUÆST. IV.

UTRUM DIFFINITIO GENERIS SIT bona?

GENUS primum prædicabile diffinit Porphirius sic: est illud, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, in eo quod quia. Quam diffinitionem, cum communi sententia bonam esse dicimus: quod sic breviter prob. Prædicta diffinitio generis, constat genere, & differentia: ergo bona est. Prob. aut. Illa particula *prædicari de pluribus* est genus, quia in hoc, quod est prædicari de pluribus convenit genus, cum alijs prædicabilibus: illa particula *differentibus specie* ponitur

ad differentiam speciei, quæ non prædicatur de pluribus differentiis specie, sed de differentiis numero. Denique illa particula, *inquid* ponitur ad excludendam differentiam, propriam, & accidens, quæ non prædicantur *inquid*, sed *inquali*: ergo prædicta diffinitio constat genere, & differentia: ac proinde est recte assignata. Contra illam tamen aliqua proponemus argumenta, ut ex illorum solutione, & bonitas diffinitionis, & ejus explicatio pateat.

2 Obijc. ergo 1. Prædicari *inquid* convenit alijs à genere: ergo non est propria differentia generis. Prob. aūs. 1. Ens non est genus, tum, quia transcendens est: tum, quia si esset genus, tantum daretur unum genus supremam, scilicet *ens*; & tamen ens de quolibet ente prædicatur *inquid*: ergo prædicari *inquid* convenit alijs à genere. Prob. min. Ens est prædicatum essentiale cujuslibet entis, & inquirenti *quid sit aliquid*? Recte resp. *quod est ens*: ergo ens de quolibet ente prædicatur *inquid*. 2. prob. idem aūs. Diffinitio de omnibus, quibus competit prædicatur *inquid*; nam inquirenti, *quid est homo*? Recte resp. *quod animal rationale*; & tamen diffinitio non est genus: ergo 3. prob. idem aūs. Differentia prædicatur *inquid*, ut ass. sit Aris. 7. Topicorum cap. 3. cum sit prædicatum essentiale speciei: ergo de illa, & illius individuis, differentia *inquid* prædica-

tur. 4. Denique prob. idem aūs. Species de individuis prædicatur *inquid*: non ergo prædicari *inquid*, est ita proprium generis, ut alijs convenire nequeat.

3 Resp. ad hoc arg. neg. aūs. ad cujus 1. prob. dist. min. & tamen ens de quolibet ente prædicatur *inquid*, Analogicè, conc. min. univoce, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod ens non prædicatur *inquid*, sicut est de ratione generis, quia de ratione generis est prædicari *inquid* univoce, & per modum universalis, ac proinde, ut *quid* omnino unum univo-cum, & non transcendens; cumque totum hoc deficiat enti, utpotè Analogum, & transcendens: hinc est, quod non conveniat, illi prædicari *inquid*, sicut est de ratione generis. Præterquamquod, ens non prædicatur proprie *quidditative*; nam licet sit prædicatum essentiale, quia tamen est prædicatum transcendens, imbibitum in omni re, si vè pertinente ad quidditatem, si vè non, non potest conceptum quidditativum constituere; sed ad illum præsupponitur, & æqualiter ad interrogationem *quid* pertinet, quam ad *quale*; sicut enim interroganti: *quid est homo*? recte resp. quod est *ens*, ita, & inquirenti qualis sit homo? Recte resp. *quod est ens*.

4. Ad 2. prob. aūs. Resp. dist. mai. Diffinitio prædicatur *inquid*, ut quid unum, & incomplexum, & dicendo solum partem essentia determinabilem, neg. mai. Prædi-

tatur, ut quid complexum, & dicendo *totam essentiam* illorum, de quibus prædicatur, conc. mai. & conc. etiam min. neg. conseq. Licet namque diffinitio propriissimè prædicetur *inquid*, non tamen prædicatur *inquid*, ut est de ratione generis; quia genus prædicatur, ut quid omnino unum incomplexum, & dicendo solum partem essentiae determinabilem; cumque totum hoc non habeat diffinitio, sed oppositum, cum sit quid complexum, & dicat totam essentiam illorum de quibus prædicatur: hinc fit, quod non prædicetur *inquid*, sicut de ratione generis.

5 Ad 3. prob. Resp. dist. añs. Differentia prædicatur *inquid*, ex parte rei, quæ prædicatur, conc. añs. ex modo prædicandi, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod de ratione generis est prædicari *inquid*, tam ex parte rei, quæ prædicatur, quam ex modo prædicandi, dicendo partem essentiae determinabilem, quia significat aliquid per modum determinabilis, & ut fundamentum totius quidditatis, qua ratione inquirenti, quid sit homo? Proprie respondemus per genus, vel per diffinitionem dicendo: quod est *Animal*, vel quod est *Animal rationale*; at vero differentia, licet secundum rem prædicetur *inquid*, ex modo tamen prædicandi prædicatur *in quale*, quia ex modo prædicandi prædicatur admodum qualitatis; nam sicut per accidentia qualificatur, & determinatur actualiter subjectum,

ita suo modo qualificatur, & determinatur essentialiter genus, per differentias. Genus enim, quia determinabile, se habet, ut materia; & differentia, quia determinans, ut forma. Et in hoc sensu explicat noster Author in hoc cap. de gener. quæst. unic. in solutione ad 20 illud dictum Porphyrij, quod *genus sumitur à materia, & differentia à forma*; id est, quod genus comparatur matriæ determinabili per formam, & differentia formæ, determinanti materiam. Ideoque cum alias prædicetur differentia dicendo partem determinantem illorum, de quibus prædicatur; non convenit differentia prædicari *inquid*, sicut est de ratione generis.

6 Ad ultim. tandem prob. añs. ex dictis patet solutio dicimus: namque, quod per prædicari *inquid* indiffinitione generis, intelligitur prædicari *inquid*, non dicendo in actu totam essentiam illorum de quibus prædicatur, sed partem essentiae determinabilem, cumque species prædicetur de suis inferioribus dicendo totam essentiam illorum, de quibus prædicatur, ut patet in *homine* respectu *Petri*. Hinc est, quod speciei non convenit prædicari *inquid*, sicut est de ratione generis.

7 Obje. 1. Genus non prædicatur *inquid*, sed *in quale*: male ergo dicitur in ejus diffinitione, quod prædicatur *inquid*. Prob. añs. 1. Genera, & species in prædicamento substantia, vocantur secundum

de substantia; sed de his dicit Philosophus in cap. de substantia text.

7. significare *quale quid*: ergo genus predicatur *in quale*. 2. prob. idem añs. Genus importat formam speciei, cum ratio generica, & specifica componant formam totalem, quæ materiam compositi informat, sed forma predicatur *in quale*: ergo utraque pars talis formæ totalis, saltem ex modo prædicandi, predicatur *in quale*. 3. prob. idem añs. Hæc prædicatio: *Album est coloratum*, est prædicatio generis; & tamen prædicatum dicitur *in quale* de subiecto: ergo, genus predicatur *in quale*. Prob. min. Subiectum prædicatæ propositionis, supponit materialiter pro corpore; sed respectu corporis, coloratum dicit qualitatem: ergo.

8. Resp. ad arg. neg. añs. ad eujus 1. prob. conc. mai. dist. min. Sed de secundis substantijs dicit Phil. significare *quale quid*. Comparativè ad *primas substantias*, conc. min. Comparativè ad *naturam seu quidditatem*, neg. min. & cons. q. Dicimus ergo, quod quando Philo'sophus dixit, secundas substantias significare *quale* intelligitur, non respectu naturæ, quam constituunt, sed respectu primæ substantiæ: ut importat suppositum, quia respectu suppositi omnis, forma quavis essentialis, se habet ad modum qualitatis; cumque genus in natione generis non constituitur in ordine ad suppositum, sed in ordine ad naturam, & in ordine ad illam non dicat *quale*, sed

quid. Optime per prædicari *inquid* diffinitur.

Ad 2. prob. Resp. dist. mai. Genus importat formam *determinabilem*, conc. mai. Per modum *determinantis*, neg. mai. & dist. min. Sed forma predicatur in *quale* forma *determinans*, conc. min. Forma *determinabilis*, neg. min. & cons. q. Dicimus ergo, quod licet genus dicat formam, quia tamen dicit formam determinabilem, dicit illam per modum materiæ, & primi fundamenti quidditativè; ac proinde, & quoad rem, & quoad modum, predicatur *inquid*, & non sicut differentia, quæ quia importat formam per modum determinantis, saltem quoadmodum predicatur *in quale*.

Ad 3. añs. prob. pariter Respond. conc. mai. dist. min. & tamen prædicatum dicitur in *quale* de subiecto *materialiter sumpto*, conc. min. *formaliter sumpto*, neg. min. & cons. Dicimus ergo, quod licet *coloratum* respectu materialis, quod connotat *Album*, secundum se sumpti, dicat formam accidentalem; respectu tamen *Albi* formaliter, ut *Album est*, dicit formam quidditativam, & essentialem; & sic illa prædicatio: *corpus est coloratum* est accidentalis semper, & quinti prædicabilis, hæc tamen est prædicatio generis, & prædicatio *inquid*: *Album est coloratum*; quia *coloratum* respectu corporis tenetur *adjectivè*, respectu tamen *Albi* tenetur *substantivè*.

Objic.

9 Obijc. 3. Prædicari de pluribus differentibus specie, convenit alijs à genere: ergo non est differentia generis. Prob. añs. Differentia sub alterna v. g. *sensibile*, & proprium subalternum, prædicatur de pluribus differentibus specie: nimirum de *homine*, & *aquo*; & tamen, similiter accidens de eisdem prædicatur dicendo: *homo est Albus: aqua est Albus*; sed omnia illa nec sunt genera, nec prædicatione generis prædicantur: ergo prædicari de pluribus differentibus specie, convenit alijs à genere.

10 Ad hoc arg. potest Resp. ex dictis in principio questionis, quod illa particula, *de pluribus differentibus specie* posita in definitione generis, debet sumi, & intelligi, ut modificata, & determinata per alteram, scilicet *inquit*: & dicendo solum partem essentia determinabilem; cum que prædicari de pluribus differentibus specie, nulli prædicatum competat, cum omnia prædicentur *inquit*, & dicendo partem essentia determinantem, vel accidens proprium, aut commune: hinc est, quod non convenit illis prædicari de pluribus, ut est de ratione generis. 2. Resp. dist. añs. Prædicari de pluribus differentibus specie, convenit alijs à genere, *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, & ex propria ratione ipsorum, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, verum esse prædicari de pluribus differentibus specie competere alijs à genere, *materialiter* tamen, & con-

secundum propriam rationem illorum; quia nec differentia, nec proprium, nec accidens petunt ex sua ratione formali de pluribus differentibus specie prædicari; alias hoc necessario conveniret omni differentia proprio, & accidenti, quod est falsum; at vero genus, cum dicat naturam determinabilem per differentias específicas, formalissime petit prædicari de pluribus differentibus specie, ita, ut absque hoc nequeat ratio generis reperiri, quia est aliquid ab ipsa ratione generis petitum, & exactum.

11 Obijc. 4. Prædicari de pluribus differentibus specie, non convenit omni generi: ergo male talis particula in definitione collocatur. Prob. añs. 1. Genus suum premium, v. g. *substantia*, licet mediatè prædicetur de homine, & aquo, qui specie differunt, immè mediatè tamen prædicatur de substantia corporea, & incorporea, v. g. de corpore, & Angelo; sed substantia corporea, & incorporea, non differunt specie, sed genere: ergo prædicari de pluribus differentibus specie, non convenit omni generi, talim immèdiate, à quo termino debet semper attendi ratio prædicabilis. 2. prob. idem añs. Animal, v. g. prædicatione generis prædicatur, non solum de speciebus, sed etiam de differentijs, ut sunt *rationale*, & *irrationalis*; sed differentia non differunt specie, sed sunt primo diversa: igitur in aliqua prædicatione gene-

ris, genus non prædicatur de pluribus differentibus specie.

12 Resp. ad arg. neg. añs. & ad ejus 1. prob. conc. mai. dist. min. Sed substantia corporea, & incorporea non differunt specie, sed genere, respectu *specierum inferiorum*, quas constituunt, conc. min. Ipsa ut constituuntur per propria genera, & differentias, neg. min. & consequ. Dico ergo cum nostro Authore hic in solutione ad 2. quod quamvis genera intermedia respectu specierum inferiorum, quas constituunt, habeant rationem generis, ipsa vero quatenus constituuntur per sua propria genera, & differentias, habent rationem speciei sub alternæ, & scilicet differunt: unde cum genus superius de illis prædicatur, vere prædicatur illis, quatenus differunt specie, & non quatenus differunt genere; imo improprie dicitur aliqua differre genere, quia vel sunt ejusdem prædicamenti, vel diversi; si sunt ejusdem prædicamenti, differunt specie infima, vel sub alternæ, & si sunt diversi prædicamenti, non dicuntur differre genere, sed Analogice tantum convenire.

Ad 2. prob. dist. mai. Animal, non solum prædicatur prædicatione generis de speciebus, sed etiam de differentiis *proprie*, & *directè*, neg. mai. *improprie*, & *indirectè*, conc. mai. & concess. etiam min. neg. consequ. Dico, quod genus *proprie* prædicatione generis, tantum de speciebus, non autem de differentiis prædicatur; quia

propria prædicatio generis est *directa*, & de his quorum dicitur in actu solam partem essentiae. Et cum differentia sit quid simplex, Animal non potest dicere partem essentiae illius, nec *directè* de illa, ut genus de specie prædicari; cum hoc tamen fiat, quod prædicatio generis de differentiis per quas est contrahibilis, reducat ad prædicationem generis, quatenus de illis, ut quid essentialiter superius, & essentialiter per illas determinabile prædicatur. Ad quem modum reductionis sufficit differentias differre specie, ut *quo* seu esse principium differendi specie naturas, de quibus genus *proprie*, & *directè* prædicatur.

13 5. arg. Genus non potest prædicari de specie, quam constituit: ergo, nec potest prædicari de pluribus differentibus specie. Prob. añs. Pars non potest prædicari de toto; sed genus est pars speciei: ergo genus nequit prædicari de specie. Dices quod licet pars Physica non possit prædicari de toto, quod componit, qua ratione materia prima, nequit prædicari de homine dicendo: *homo est materia* 1. benè tamen potest prædicari de toto pars Metaphysica, quæ est totum potentiale includens impotentia quidquid includit totum.

Contra hoc tamen replicat Genus non prædicatur de specie, secundum quod est totum potentiale: ergo solutio est nulla. Prob. añs. Genus prædicatur de specie,

secundum quod componit illam; sed non componit illam, secundum quod est totum potentiale: ergo nec predicatur de illa, secundum quod est totum potentiale. Prob. min. Genus componit speciem, secundum quod distinguitur à differentia, sed potius includit illam: ergo ut totum potentiale, nec componit speciem, nec predicatur de illa.

24. Resp. tamen solutionem datam esse optimam pars enim Physica, cum nullo modo sit totum, non includit omnia, quæ continentur in toto, & ideo non potest verè de illo predicari; at vero pars Metaphysica, quia simul est totum potentiale, imò esse totum potentiale est conditio, ut sit pars Metaphysica; licet in actu, & explicitè non includat quid quid est in toto; includit tamen illud impotentia, & implicitè; ac proinde potest quam optimè de toto, quod componit verè predicari: nam ad veram predicationem sufficit, quod predicatum includat implicitè, & in potentia quicquid in subiecto continetur. Unde ad réplic. neg. aſs. & ad ejus prob. conc. mai. neg. min. Genus enim predicatur de specie secundum quod componit illam, cumque illam componat, ut totum potentiale, etiam de ipso predicatur; ex quo minime sequitur, compositionem ex genere, & differentia non esse veram compositionem, & si rationis, quia ad hanc sufficit distinctio rationis extremorum,

quæ inter genus, & differentiam reperitur.

15. Ultimò tandem obijc. Genus predicatione generis predicatur de pluribus differentibus numero: ergo non est proprium generis predicari de pluribus differentibus specie, prob. aſs. Animal, v. g. predicatur *inquit* de Petro, & Paulo, & dicendo partem essentia illorum determinabilem: ergo genus predicatione generis predicatur de pluribus differentibus numero.

Resp. dist. aſs. Genus predicatione generis predicatur de pluribus differentibus numero: *mediate*, conc. aſs. *immediate*, neg. aſs. & conf. Verum namque est, quod Animal predicatione generis predicatur de Petro, & Paulo, non tamen immediate, sed mediatè; hoc est mediante specie predicatur; cumque predicabilia, non in ordine ad terminum mediatum, sed immediatum constituantur: hinc est, quod genus in ordine ad plura specie differentia, diffinitur, de quibus immediate predicatur.

+ Contra hoc tamen replicabo. Genus immediate predicatur de pluribus differentibus numero: ergo solutio est nulla, prob. aſs. Animal immediate predicatur de hoc, & illo Animali; sed hoc, & illud animal solo numero differunt: ergo genus immediate predicatur de pluribus differentibus numero: & consequenter indifferenter debuit diffiniri, scilicet, per predicari de pluribus specie, vel numero

differentibus.

Resp. tamen ad istam replic. diff. añs. Genus immediatè prædicatur de pluribus differentibus numero, prædicatione *speciei*, conc. añs. Prædicatione *generis*, neg. añs. & conseq. Verum namque est, quod Animal prædicatur de hoc, & illo Animali, quæ sunt illius propria individua, immediatè, & similiter verum est, quod sunt individua solo numero distincta, cum non sint contracta per aliquam differentiam specificam; cæterum Animal non prædicatur de illis prædicatione generis, sed prædicatione speciei dicendo totam essentiam illorum, & hoc non est peculiare generis, sed commune omnibus prædicabilibus, quæ de suis proprijs individuis prædicatione speciei dicuntur. Unde non admittimus genus, ut genus immediatè prædicari de pluribus differentibus numero.

QUÆST. V.

UTRUM COMPOSITIO EX
genere, & differentia sit vera com-
positio. & an sit realis,
vel rationis?

AD investigandum, & cognoscendum qualis sit compositio ex genere, & differentia oportet præmittere, qualiter partes talis compositionis genus, scilicet, & differentia inter se distinguantur, quia cum compositio sit distinctorum unio, eo pro-

lus modo erit compositio; quod fuerit distinctio, unde si genus, & differentia distinguuntur realiter, compositio ex illis erit vera, & realis; si vero solum distinguuntur per rationem, compositio, & si vera, erit rationis.

2. est valde notandum, quod in hac quæst. loquimur de genere, & differentia unius individui, Petri v. g. nam genus unius individui realiter differ à differentia; imò, & à genere alterius individui, certissimum est: sicut, & differentia unius ab alterius differentia. Unde solum est difficultas de genere, & differentia ejusdem individui, v. g. de *Animalitate*, & *rationalitate* Petri. De quibus est difficultas, qualiter inter se distinguantur? Et ex consequenti, quam compositionem faciant? In qua difficultate aliqui dixerunt genus, & differentiam ejusdem individui, realiter actualiter saltem formaliter distinguui, & consequenter asserunt, compositionem ex genere, & differentia esse realem: ita communiter tribuitur Scoto: alij vero per oppositum asserunt, genus, & differentiam ejusdem individui, solum distinguui à parte rei *fundamentaliter*, & *virtualiter*. Actualiter vero solum per operationem intellectus cum fundamento in re. Consequenterque tenent compositionem ex illis resultantem, esse compositionem rationis, & si veram. Quam sententiam ut communem, & veritati conformem sequimur. Unde,

¶ Dico 1. Genus, & differentia non distinguuntur actualiter à parte rei, sed solum distinctione rationis ratiocinate per intellectum. Hæc conclusio est expressa D. Thom. pluribus in locis præcipue 1. p. q. 46. art. 3. ad 4. ubi ait: *Quod genus, & differentia solum differunt secundum diversas considerationes: utraque ergo pars nostræ conclusionis est de mente D. Thom.*

Ratione vero prob. prima pars conclusionis sic. Genus, & differentia non distinguuntur actualiter à parte rei. Prob. añs. Genus, & differentia ejusdem individui identificatur realiter actualiter cum uno tertio: ergo realiter actualiter identificantur inter se. Conseq. patet; nam, quæ sunt eadem cum uno tertio, sunt eadem inter se. Añs. vero prob. Genus, & differentia ejusdem individui identificantur realiter actualiter cum una forma: ergo. Prob. añs. Sunt effectus ejusdem formæ; sed effectus formalis formæ, est ipsamet formæ communicata: ergo genus, & differentia ejusdem individui identificantur realiter actualiter cum una forma. Prob. mai. Animalitas, v. g. & rationalitas Petri, proveniunt ab Anima Petri, quæ secundum quod dat esse intellectivum, sensitivum, & vegetativum eadem formaliter est, ut ostenditur 1. p. q. 76. art. 3. ergo. Genus, & differentia ejusdem individui sunt effectus unius formæ: ac proinde non distinguuntur realiter actualiter ab

uno tertio; & consequenter, nec distinguuntur realiter actualiter inter se.

¶ 2. prob. hæc eadem pars. Si genus à parte rei actualiter distingueretur, realiter formaliter à differentia, ut vult Scotus, genus non posset predicari de illa, nec de specie: consequens est falsum: ergo & añs. prob. sequela. Si genus distingueretur actualiter formaliter à differentia, non includeret formaliter, quidquid includit differentia, & species: ergo non posset formaliter predicari de illis. Patet conseq. Nam in prædicatione formali, prædicatum debet includere formaliter; licet non explicite, quidquid est in subiecto: ergo si genus non includeret quidquid includit differentia, & species, non posset de illis verè predicari.

¶ 3. 2. vero pars conclusionis manifestè prob. Illa, quæ realiter actualiter sunt idem, & tribuunt intellectui fundamentum ad actua-lem distinctionem, solum distinguuntur per intellectum distinctione rationis ratiocinatæ, sed genus, & differentia realiter actualiter sunt idem, tribuuntque fundamentum intellectui ad distinctionem: ergo genus, & differentia ejusdem individui distinguuntur solum distinctione rationis ratiocinatæ. Min. quantum ad 1. partem constat, manetque in prima parte conclusionis probata. Quoad 2. vero partem sic prob. Intellectus videns ex diversis effectibus re-

petiri in bruto vivere, & sentire, non tamen intelligere; & in homine dari vivere, sentire, & intelligere, invenit fundamentum, ut in eadem forma indivisibili hominis, distinguat gradum *vivendi*, & *sentendi*, in quo, & à quo ratio generica sumitur à gradu *ratioctnandi*, à quo sumitur differentia hominis à bruto: ergo genus, & differentia ejusdem individui, quamvis realiter actualiter sint idem, tribuunt tamen intellectui fundamentum, ut rationem genericam à differentiali actualiter distinguat: ac proinde genus, & differentia solum per intellectum actualiter distinctione rationis ratio-cinatæ distinguuntur.

4 Dico 2. *Compositio ex genere, & differentia non est realis, sed rationalis.* Hac conclusio etiam est expressa in D. Thom. cap. 3. de ente, & essentia §. ex hoc patet, ubi ait: *Quod hæc compositio, non est sicut ex duabus rebus tertia res, sed sicut ex duobus intellectibus tertius intellectus*: ergo sentit D. Thom. compositionem ex genere, & differentia non esse compositionem realem, sed rationis.

Ratione vero prob. conclusio sic, Illa est compositio rationis, cujus extrema tantum distinguuntur per rationem; sed Animalitas, & rationalitas tantum per rationem actualiter distinguuntur: ergo compositio ex genere, & differentia non est compositio realis, sed rationis. Min. cum conseq. patens ex dictis. Mai. vero sic prob. Com-

positio est distinctorum unio: ergo eo modo, quo aliqua fuerint distincta, & unita facient compositionem. Consequenterque, si unio ex animali, & rationali est unio distinctorum per rationem, talis unio erit compositio rationis.

5 Dico 3. *Licet compositio ex genere, & differentia sit compositio rationis, est tamen vera compositio.* Hac conclus. prob. à priori, & à posteriori. A priori sic: vera compositio, est vera unio distinctorum; sed unio ex animali, & rationali, est vera unio distinctorum per rationem: ergo est vera compositio, etsi rationis. Prob. min. Unio ex Animali, & rationali facit compositionem Metaphysicam hominis; sed compositio Metaphysica hominis est vera compositio: ergo, & compositio ex animali, & rationali erit vera compositio. Prob. min. Compositio, in qua unum se habet, ut potentia determinabilis, & aliud, ut actus determinans, est vera compositio; sed in compositione Metaphysica hominis, unum se habet, ut potentia determinabilis, nempe genus, & aliud, ut actus determinans, nempe rationale: ergo compositio Metaphysica hominis est vera compositio: ac proinde, & compositio ex genere, & differentia.

A posteriori etiam prob. hoc idem. Compositio ex genere, & differentia repugnat Deo, qua ratione, nec potest denominari species, nec in predicamento collocari; sed si non esset vera & rigua-

res compositionis, non repugnet Deo: ergo est vera, & rigurosa rationis compositio. Prob. min. Compositio rationis, quæ vera compositio non est, ut compositio ex iustitia, & misericordia: ex intellectu, & voluntate Deo conceditur, & illi non repugnat: ergo si compositio ex genere, & differentia non esset vera compositio rationis, Deo non repugnet.

6 Contra 1. & 2. conclusionem objic. 1. De ijs quæ realiter identificantur, contradictoria simul verificari non possunt; sed de genere, & differentia ejusdem individui, contradictoria simul verificantur: ergo genus, & differentia ejusdem individui, non identificantur realiter, sed actualiter, distinguuntur. Prob. min. de genere ejusdem individui verificatur esse rationem conveniendi cum alijs, & quod non sit principium differendi; sed de differentia ejusdem individui, omnino contradictoria verificantur: ergo de genere, & differentia ejusdem individui, contradictoria simul verificantur.

Resp. dist. mai. de his, quæ realiter identificantur, contradictoria simul verificari non possunt, secundum eandem rationem, conc. mai. Secundum diversam rationem, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Dicimus, quod, licet de eadem re, non possint contradictoria simul verificari, secundum eandem rationem, bene vero secundum diversas rationes,

Exemplum est clarum in divinis; in quibus propter distinctionem solam virtualem, & eminentem *essentie Divine*, & *Paternitatis*, dicimus, quod essentia est communicabilis tribus divinis personis, quod tamen negamus de Paternitate. Sic pariter dicimus in casu argum. de genere, & differentia, quod licet realiter actualiter identificentur, distinguuntur tamen virtualiter, seu fundamentaliter à parte rei, & actualiter per rationem, quod sufficit ad verificanda contradictoria, sine contradictione.

7 Objic. 2. Genus, & differentia sunt primo diversa; sed, quæ sunt 1. diversa, realiter saltem formaliter actualiter distinguuntur: ergo genus, & differentia independentes ab intellectu realiter, saltem formaliter actualiter distinguuntur. Min. cum consequ. patet mai. vero sic prob. Ea, quæ se ipsas differunt sunt prima diversa; sed differentia differt à genere per se ipsam: ergo genus, & differentia sunt primo diversa. Mai. vero sic prob. Differentia, non differt à genere per aliam differentiam; alias daretur processus in infinitum: ergo differentia, differt à genere per se ipsam, & consequenter genus, & differentia sunt 1. diversa.

Resp. ad hoc arg. neg. mai. Differentia enim, non differt à genere, nec per se ipsam, nec per aliam differentiam; quia si considerentur, ut sunt à parte rei genus,

& differentia, non differunt proprie, & adæquiter, sed solum differunt fundamentaliter, & ita non est investigandum per quid differant; si vero considerentur præcisè, distinguuntur actualiter; ceterum hæc distinctionem actualem, seu differre actualiter, habent per considerationem intellectus.

8. Obijc. 3. Differentia, non sunt de essentia generis: ergo distinguuntur, saltem formaliter ab illo. Ans. Præterquam quod est Philosophi 3. Metaphysicæ text. 2. ubi ait expressè: *Differentiam esse extra rationem generis*. Prob. Differentiæ dividentes genus sunt inter se oppositæ; ergo ambæ non possunt esse de essentia generis; alias, nec una illarum, cum non sit major ratio unius, quam alterius; ergo.

Resp. ad hoc arg. supponendo; ut diximus in principio, quod hic loquimur de genere, & differentia ejusdem individui, Petri v. g. quo supposito dicimus, quod inter animalitatem Petri, & ejus rationalitatem à parte rei proprie nulla est comparatio, an unum sit, vel non sit de essentia alterius, quia non est à parte rei actualiter unum, & alterum; si vero loquamur præcisè; de genere videlicet abstracto ab omnibus differentiis, sic concedimus totum, quod intendit arg. videlicet, nullam differentiam prout sic esse de conceptu essentia- li generis, & hoc voluit asserere Phil. in præ allegato loco; ceterum, ex hoc solum sequitur, quod cum hæc exclusio differentiarum

essentia generis, sit solum per considerationem intellectus, non arguit genus, & differentiam distinguere à parte rei formaliter actualiter, sed solum convincitur distinctio virtualis, seu fundamentalis à parte rei, quæ sit formalis, per considerationem intellectus.

9. Obijc. 4. Genus, & differentia ejusdem individui desumuntur à rebus realiter distinctis: ergo etiam genus, & differentia ejusdem individui realiter distinguuntur. Conseq. patet: siquidem res, quæ proveniunt ab una forma identificantur: ergo, è contra, res, quæ à diversis rebus desumuntur, debent realiter distinguere. Ans. vero sic prob. Justa Porphyrij, & communæ Philosophorum Axioma, in substantijs materialibus *genus desumitur à materia, & differentia à forma*; sed forma, & materia ejusdem individui realiter inter se distinguuntur: genus, & differentia ejusdem individui, sumuntur à rebus realiter distinctis. Confirm. arg. Omnis compositio ex genere, & differentia, supponit, ut radicem, à qua desumitur, aliquam compositionem realem: ergo genus, & differentia semper desumuntur à partibus alicujus compositionis realis. Prob. ans. Ideo compositio ex genere, & differentia denegatur Deo, quia in illo non datur compositio realis, in qua fundetur: ergo.

10. Resp. ad arg. neg. ans. & ad ejus prob. dist. mai. justa communæ Axioma: Genus sumitur à materia, & differentia à forma, *ri-*

gurose, neg. mai. *similitudinariè*,
conc. mai. & conc. etiam mia.
neg. conseq. Dicimus, quod quan-
do communiter dicitur, quod ge-
nus sumitur à materia, & differen-
tia à forma; non debet intelligi
rigurose, quia rigurose loquendo,
genus, & differentia; imò, & om-
nes gradus in eodem individuo re-
perti, proveniunt ab unica illius
forma substantiali, ut probatum
relinquimus; unde prædictam
Axioma debet intelligi, ut expli-
cat noster Author in hoc cap. de
Genere quæst. unic. solutione ad 2.
quod genus desumitur à materia,
& differentia à forma similitudinariè,
in hoc sensu, quod cum ma-
teria sit primum in genere poten-
tialitatis, & determinabilitatis,
omnis potentialitas, & determina-
bilitas ad materiam, ut ad exem-
plar reducitur. Unde cum genus,
ut genus, dicat potentialitatem, &
determinabilitatem per differen-
tias, & differentia determinent,
ut forma; ideo dicitur, quod ge-
nus sumitur à materia, & differen-
tia à forma.

† Ad confirm. Resp. neg. ans.
ad ejus prob. dist. ans. Ideo com-
positio ex genere, & differentia
denegatur Deo, quia in illo nõ datur
compositio realis in qua fundetur,
quia præcisè, neg. ans. quia, &
quia alias arguitur de actu purus,
conc. ans. & neg. conseq. Verum-
quidem est, quod in eo, in quo
compositio realis ex esse, & essen-
tia non reperitur, ut contingit in
Deo, non potest, nec per intellec-

tum reperiri, compositionem Me-
taphysicam; hoc tamen non est,
eo quod compositio Metaphysica
fundetur propriè, & radicetur in
ea compositione reali, nec ex eo
quod à partibus ejus, partes com-
positionis Metaphysicæ propriè
realiter desumantur, sed quia ar-
guitive colligitur, quod, id in
quo non est realis compositio ex
esse, & essentia, est suum esse, ac
proinde actus purus: & consequen-
ter, quod unus illius conceptus,
non potest excludere alium, quod
ad compositionem ex genere, &
differentia erat necessarium.

11. Adversus 3. conclus. Obije.

1. In omni vera compositione,
unum debet se habere, ut determi-
nans, & aliud, ut determinabile;
sed in hac compositione, hoc ne-
quit reperiri: ergo. Prob. mai.
Genus, & differentia sunt idem
realiter; sed idem non potest de-
terminare se ipsum: ergo incom-
positione generis, & differentia
unum nõ potest se habere, ut deter-
minans, & aliud, ut determinabile.

12. Resp. ad hoc arg. dist. mai.
Unum debet se habere, ut deter-
minans, & aliud ut determinabile
realiter, vel *per rationem*, conc.
mai. *Realiter* præcisè, neg. mai. &
dist. min. sed in compositione ex
genere, & differentia, unum non
se habet, ut determinans, & aliud,
ut determinabile, *realiter*, conc.
min. *Per rationem*, neg. min. &
dist. conseq. ergo non est vera
compositio, *realis*, conc. conseq.
rationis, neg. conseq. Dicimus

ergo, quod licet realiter genus, & differentia, unum non se habeat, ut determinans, & aliud ut determinabile, quia prout sic, ut bene probat arg. sunt idem; per rationem tamen distinguuntur, & unum concipitur, ut determinabile v. g. *Animal*, & aliud, ut determinans, scilicet *rationalis*, quod sufficit ad veram compositionem rationis; determinatio enim generis per differentiam, non est realis, nec compositio ex illis, est realis, licet tamen determinatio, quam compositio à parte rei fundamentaliter reperiantur: sicut species, distinctio, & prædicatio: & hæc omnia sunt actualiter, & formaliter per operationem intellectus.

13 Obijc. 2. Genus, & differentia, non se habent, ut partes respectu speciei: ergo nullo modo illam verè componunt. Prob. añs. Genus, & differentia prædicantur de specie; sed partes non possunt prædicari de toto: ergo genus, & differentia non sunt partes speciei. Confirm. Nam vel genus, & differentia sumuntur cum præcisione unius ab alio, vel sine tali præcisione; si absque præcisione, sunt ipsum totum, & non partes; si cum præcisione, non possunt prædicari de specie, falsum est enim dicere *Animal præcise à rationali*, est homo: ergo nullo modo prædicantur, ut partes de specie.

14 Resp. ad arg. iusta dicta quæst. præced. solut. ad 5. quod licet partes Physicæ, non possint

prædicari de toto, quia istæ non continent, nec actu, nec potentia, id, quod continet totum; bene tamen possunt prædicari de toto partes Methaphysicæ, quia licet una non includat alteram in actu, includit tamen illam in potentia, quatenus est totum potentiale; quod sufficit, ut una de altera, & utraque de specie verè prædicentur.

† Ad confirm. dicimus, quod genus, & differentia componunt speciem, non cum præcisione unius ab altero, maxime in actu signato posita dicendo: *homo est animal cum præcisione à rationali*; hoc enim esset dicere, quod homo est solum animal, & non rationalis, quod est falsum; unde genus, & differentia componunt speciem cum præcisione negativa, & quasi exercite, non dicendo videlicet, genus in actu, sed tantum impotentia, quod in actu dicit differentia, & similiter differentia, non dicente in actu, sed tantum implicite, & impotentia, quod explicite, & actu dicit genus, quod sufficit, ut intellectus, genus à differentia distinguat, & ad invicem, & utrumque de specie verè prædicentur, illamque component.

15 Obijc. 3. Distinctio rationis inter aliqua extrema, non sufficit ad veram compositionem; sed genus, & differentia, per nos, solum per rationem distinguuntur: ergo non faciunt veram compositionem. Prob. mai. 1. ens ratione ratiocinata distinguitur ab omnibus

bus particularibus entibus; & tamen cum nullius entis differentia, veram facit compositionem; alias rationem generis respectu illorum haberet: ergo distinctio rationis, inter aliqua ad veram compositionem, non sufficit. 2. prob. eadem mai. In Deo plura prædicata distinctione rationis ratiocinata distinguuntur; & tamen ex illis non potest fieri vera compositio, adhuc rationis; alias Deus esset species composita, & impredicamento collocaretur: ergo. 3. prob. mai. Si ad veram compositionem rationis, distinctio rationis sufficeret, in homine v. g. plures possent fieri compositiones rationis, quam in lapide; sed hoc videtur inconueniens: ergo. Prob. mai. In homine sunt plura genera, & plures differentie ratione distinctæ, quam in lapide: ergo.

26 Resp. dist. mai. Distinctio rationis non sufficit ad veram compositionem, distinctio rationis, penes *implicitum*, & *explicitum*, conc. mai. Penes *excludens*, & *exclusum*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Verum quidem est, quod non qualibet distinctio rationis est sufficiens ad veram, & rigurosam compositionem rationis, sed requiritur necessario distinctio rationis, penes *excludens*, & *exclusum*, cum rigurosa compositio fiat, per additionem rigurosam unius prædicati ad aliud: cumque genus, & differentia distinctione excludentis, & exclusi distinguantur, minime ve-

ro ens à suis inferioribus: Hinc est, quod ex genere, & differentia fit vera, & rigurosa compositio rationis; secus tamen ex ente, & aliquo ejus inferiori. Et per hoc patet ad 1. prob. mai. Imò, & ad secundam, nam, & si in divinis, propter nostrum imperfectum modum concipiendi, ratione distinguamus unum prædicatum ab alio, quia tamen, quodlibet prædicatum divinum est actus purus, & omnia, quæ sunt in Deo dicantur sumam simplicitatem, non possumus, ita præscindere unum ab alio, quin in illo essentialiter, & intime non includatur implicite, & ideo, non possumus inter prædicata divina, veram compositionem, etiam per intellectum facere.

Ad 3. denique prob. mai. Resp. admitendo sequentiam. Ex quo nullum sequitur inconueniens, immo arguit in homine majorem perfectionem, quia cum hujusmodi compositiones, non inveniuntur à parte rei formaliter, sed solum fundamentaliter, & eminenter, habere plures compositiones, arguit majorem eminentiam. Propter quod tamen non est absolute admittendum, hominem non esse unum compositum Metaphysicum, nec unam speciem, quia, ut absolute denominetur unum, sufficit

unitas identica, & formalis
 illius for-
 mæ.

CAPUT DE SPECIE.

QUÆST. VI.

UTRUM DIFFINITIO SPECIEI
subijcibilis sit bona?

Duplicem respectum dicit species, alterum ad genus, quod, ut superius de illa prædicatur; alterum ad individua, quatenus, ut superior respicit illa. Secundum primum respectum, dicitur species *subijcibilis*, & diffinitur à Porphyrio sic: *Species est, quæ subijcitur generi, & de qua genus in eo quod quid prædicatur*. Iuxta secundum respectum dicitur species prædicabilis, & sic ab eodem Porphyrio describitur est, quæ prædicatur de pluribus differentiis numero in eo quod quid. In hac tamen questione diffinitionem speciei subijcibilis examinabimus, quia de illa, ut prædicabilis est, in quæst. sequenti est tractandum. Inquirimus ergo utrum diffinitio speciei subijcibilis, sit recte à Porphyrio assignata?

2 Ad quod breviter dicimus, prædictam diffinitionem esse recte assignatam. In primis, quia species, ut subijcibilis est correlativum generis, quatenus est inferior illo, & genus de illa, ut superius in eo quod quid prædicatur; sed non melius explicatur hæc inferioritas speciei, quam per subijctionem ad genus: ergo cum sic per prædictam diffinitionem explicetur,

optimè à Porphyrio natura speciei subijcibilis, ut talis explicatur. Tum etiam, quia talis diffinitio constat genere, & differentia: ergo est bona. Prob. aûs. Per hoc, quod est *subijci generi* convenit species, cum individuo; & per hoc, quod est *subijci generi immediate* differt ab illo, ut ex solutione argumentorum constabit: ergo optima est talis diffinitio.

3 Contra illam tamen objic. 1. Prædicta diffinitio convenit individuis specificis v. g. Petro, & Paulo; sed diffinitio, quæ convenit alijs à diffinitio, bona non est: ergo talis diffinitio, non est recte à Porphyrio assignata. Prob. mai. Petrus, & Paulus subijciuntur generi, v. g. *Animali*, & Animal de illis in eo quod quid prædicatur: ergo illis convenit diffinitio speciei subijcibilis à Porphyrio assignata. Dices, quod Petrus, & Paulus subijciuntur generi *mediate*, hoc est, mediante specie, non tamen subijciuntur generi *immediate*; cumque diffinitio speciei subijcibilis, debeat intelligi de subiectione immediata generi: hinc est, quod individuis specificis, nullatenus convenit diffinitio speciei subijcibilis à Porphyrio tradita.

† Sed contra replic. individua generica, v. g. hoc *Animal*, & *illud Animal* immediate subijciuntur generi, & genus de illis inquit immediate prædicatur; sed individua generica, non sunt species subijcibiles: ergo semper verificatur, quod diffinitio Porphyrij con-

venit alijs à diffinito. Prob. mai. hoc Animal v. g. non subiicitur generis mediante aliqua specie determinata; cum non sit major ratio unius, quam alterius, nec subiicitur generi medijs omnibus speciebus, cum unum individuum nequeat esse individuum omnium specierum: ergo talia individua generica subiiciuntur generi immediate.

4 + Resp. tamen solut. datam esse optimam, & ad replic. aliqui, ut difficultatem arg. effugiant, negant dari talia individua generica, eo quod individua non reperiuntur nisi determinata per differentias specificas, ac proinde implicat, quod detur hoc Animal, nisi per hanc rationalitatem, vel irrationalitatem determinatum. Gratis tamen hæc individua generica negantur, nam sicut non obstante, quod à parte rei substantia, corpus, vivens, Animal, & homo sint idem realiter, possumus tamen per intellectum abstrahere rationem substantiæ, vel Animalis ab homine, & hominem à Petro, & Paulo, sic similiter licet à parte rei sit idem hoc Animal, & hoc rationale, possumus per intellectum abstrahere hoc Animal ab hoc rationali, & Animal de hoc Animal prædicare, & non prædicare illud, de hoc rationali: admittit ergo talia individua generica, & alijs solutionibus minus ad rem omittis.

6 + Ad replic. Resp. dist. mai. Genus immediate prædicatur de

individuis genericis, prædicatione speciei, conc. mai. Prædicatione generis, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod individua ista generica subiiciuntur generi, non quatenus genus est, sed quatenus species est. Animal enim si comparatur ad speciem, & individua specifica, comparatur, ut genus, quia comparatur, ut contrahibile per differentiam, & ut dicens in actu solam partem essentia speciei, & individuum ejus. Si tamen Animal comparatur ad individua propria, & immediata, ad hoc videlicet, & ad illud Animal, comparatur ut species, quia prout sic, non sumitur formaliter, ut contrahibile per differentias, & dicitur in actu totam essentiam talium individuum. Animal enim actu dicitur vivens sensibile, quod est tota essentia hujus Animalis: unde non mirum, quod generi prout sic conveniat prædicari immediate de individuis genericis, quia respectu istorum non est genus, sed species. Nec hoc est peculiare in genere, sed omnia prædicabilia si ad propria, & immediata individua comparentur, v. g. rationale ad hoc, & illud rationale, habent rationem speciei, & à secunda intentione speciei denominantur.

7 Obijc. 2. Species non potest diffiniri per genus: ergo præfacta diffinitio bona non est. Prob. abs. Genus est quid ignotius specie, alias genus non diffiniretur per speciem, sicut defacto diffinitur;

sed notius non potest per ignotius diffiniri: ergo species nequit per genus diffiniri. Confirm. arg. Si species posset diffiniri per genus, species ipsa posset ingredi sui diffinitionem; sed hoc est contra præcepta diffiniendi: ergo species nequit diffiniri per genus. Prob. sequala iusta Phil. 2. Top. cap. 5. in diffinitione, loco cuiusvis partis, licet ponere diffinitionem illius, ut in diffinitione hominis, loco *Animalis*, licet ponere *ens sensibile*: ergo licebit hoc etiam dicere in diffinitione speciei, dicendo *species est, quæ subiecitur ei sub quo collocatur species*, & sic species in sui diffinitione ingrediatur.

8. Resp. ad arg. neg. añs. & ad ejus prob. conc. mai. dist. min. Sed notius non potest per ignotius diffiniri, tanquam per partem *intrinsecam*, conc. min. tanquam per partem *extrinsecam*, neg. min. & consequ. Non enim est necessarium, quod omnes partes diffinitionis sint notiores diffinito, si sint partes extrinsecæ, & de conotato ingredientibus. Ut patet, nam unum relativum, per aliud correlativum recte diffinitur, & terminus per propositionem, & tamen, nec unum relativum est notius altero, nec propositio est notior termino, quia non ingrediuntur, ut partes intrinsecæ explicantes, sed, ut partes extrinsecæ, & solum de conotato ingredientibus. Ad confirm. pariter Resp. neg. mai. & ad ejus prob. dist. añs. in diffinitione loco

partis, licet ponere diffinitionem illius. Loco partis *intrinsecæ*, conced. añs. loco partis *extrinsecæ*, neg. añs. & consequ. Præceptum enim Philosophi, de partibus tantum intrinsecis est intelligendum, non de extrinsecis, quale est genus respectu speciei, unum relativum, respectu alterius, & propositio respectu termino.

QUÆST. VII.

UTRUM DIFFINITIO SPECIEI prædicabilis sit bona?

Diximus quæst. præced. speciem, secundum respectum, quem dicit ad sua inferiora, in ratione prædicabilis diffiniri à Porphyrio sic: *Est quæ prædicatur de pluribus differentiibus numero in eo quod quid*. Et de hac diffinitione inquirimus; an sit recte assignata?

Est optimè assignatam omnes uniformiter admittunt, merito quidem, quia cum hic diffinitur species, ut universalis, optimè in ordine ad inferiora, in quocumque omnibus universalibus convenit diffinitur. Unde suadetur ratione generali sic. Prædicta diffinitio constat genere, & differentiâ: ergo est optimè assignata. Prob. añs. *Per prædicari de pluribus* convenit species, cum alijs prædicabilibus: per illam particulam *differentibus numero*: differt à genere, quod quidem, ut supra diximus, immediate prædicatur de pluribus.

pluribus differentibus specie. Per prædicari *inquid*. Distinguitur species à differentia, proprio, & accidenti, quæ omnia solum prædicantur *in quale*: ergo prædicta diffinitio conflat genere, & differentia: ac proinde est optimè à Porphyrio assignata. Contra illam tamen.

2 Obijc. 1. Prædicta diffinitio speciei, convenit generi: ergo non est rectè assignata. Prob. añs. Genus immediatè, & *inquid* prædicatur de speciebus, quæ non solum differunt specie, sed etiam numero. Insuper genus *inquid* prædicatur de individuis specificis, ut *Animal* de Petro, & Paulo. Et denique immediatè, & *inquid* prædicatur de individuis genericis, ut *Animal* de hoc, & illo Animal: ergo prædicta diffinitio speciei convenit generi.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. Quia licet genus prædicatur de speciebus, quæ differunt numero, non tamen differunt solo numero, sed etiam specie, & dicendo de illis solum *partem essentie* determinabilem; & diffinitio speciei debet intelligi de prædicari de pluribus, solo numero differentibus, & dicendo *totam essentiam* illorum, de quibus prædicatur. De individuis specificis genus prædicatur *mediatè*, & non *immediatè* sicut species. Et denique de individuis genericis prædicatur genus, non ut genus, sed ut species, ut diximus quæst. antec. ac proinde nunquam verificatur, quod generi, ut

genus est, conveniat diffinitio speciei.

3 Obijc. 2. Diffinitio Porphyrij convenit *differentiæ*: ergo non est bona. Prob. añs. Nihil reperitur in tali diffinitione, quod differentie non conveniat: ergo talis diffinitio convenit differentie. Prob. añs. Differentia v. g. *rationale*, prædicatur de pluribus differentibus numero *inquid* v. g. de Petro, & Paulo: ergo nihil reperitur in tali diffinitione speciei, quod differentie non conveniat.

Resp. ad arg. dist. ultim. añs. Differentia prædicatur de pluribus differentibus numero, ut quid *incompletum*, & dicendo solum *partem essentie* determinantem, conc. añs. ut quid *completum*, & dicendo *totam essentiam* inferiorum, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod de ratione speciei est prædicari, ut quid *completum*, dicendo *totam essentiam* illorum, de quibus prædicatur: cumque hoc differentie formaliter, ut tali non conveniat, nec prædicetur *inquid*, tam ex parte rei, quæ prædicatur, quam ex modo prædicandi, sicut species: hinc est, quod differentie non convenit diffinitio speciei prædicabilis.

4 + Obijc. 3. Deus prædicatur *inquid* de pluribus differentibus numero, scilicet de Patre, filio, & Spiritu Sancto; sed Deus species non est: ergo jam diffinitio speciei convenit alijs à diffinitio. Prob. min. Deus non est compositus ex genere, & differentia; ac

E 3 proin-

proinde nec in aliquo predicamento collocatur: ergo Deus species non est.

Resp. dist. mai. Deus predicatur de pluribus differentibus numero, *per identitatem realem* cum illis, conc. mai. *per multiplicationem realem* in illis, neg. mai. & conc. min. neg. cons. Dicimus ergo, quod ad rationem speciei predicabilis requiritur, quod predicetur de pluribus, in quibus sit particula, & multiplicata natura, quia ut inquit N. Ang. Mag. universale est unum, & multa, unum in abstractione, & multa in contractione; cūque hoc repugnet Deo, qui unus, & indivisibilis est in tribus divinis Personis, & istæ proprie, & rigurosè non differant numero: ut etiam docet D. Tho. 1. p. q. 30. hinc est, quod nec Deo convenit speciei predicabilis diffinitio.

5 Obijc. 4. Punctum, anima, & individuū vagū, v. g. aliquis homo predicantur inquit de pluribus differentibus numero; & tamen nullum illorum est species: ergo jam hæc diffinitio alijs abspecie convenit, prob. mai. Omnia prædicta sunt quid incompletū; sed species est quid completum: ergo nullum ex prædictis est species.

Re p. dist. mai. & tamen nullum illorum est species proprie, conc. min. *reductivè*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, conformiter ad supra dicta q. 1. quod omnia relecta in arg. sō sunt proprie species, cum non dicant aliquid completū; reducti v. tamen sunt species, & sic

reductivè solum convenit eis hæc diffinitio.

QUÆST. VIII.

QUALITER IN SPECIE RES:
pectus subijcibilis, & predicabilis inter se comparentur,
& 2. quem illorum sit universalis.

SUPPOSITO ex dictis, quod speciei duplicem importat respectum ad genus, videlicet, ut subijcibilis, & ad individua, ut predicabilis; inodo inquirimus, an se secundum utrumque respectum sit universalis? Et qualiter isti duo respectus ad invicem comparentur, & se habeant? Et quid in hac parte sentimus aliquibus conclusionibus insinuavimus.

2 Dico 1. Species formaliter, ut subijcibilis non est universalis, universalitate Logica; supponit tamen maximè in speciebus in diversis individuis multiplicabilibus universalitatem Metaphysicam, ut fundamentum remotum ipsius subijcibilitatis. Hæc conclusio habet duas partes, prob. & quoad 1. sic prob. universale Logicum constituitur formaliter per respectum formalem naturæ ad inferiora, in quibus est; sed species, ut subijcibilis, non dicit ordinem ad inferiora in quibus sit: ergo species formaliter, ut subijcibilis, non est universalis, universalitate Logica, prob. min. Species formaliter, ut subijcibilis, solum respicit genus, cui

cui subijcitur; sed species non respicit genus, ut inferius in quo sit: ergo species, ut subijcibilis, non dicit ordinem ad inferiora in quibus sit, prob. min. Inferiora non sunt in superioribus, sed potius superiora in inferioribus sunt: ergo species, ut subijcibilis, non respicit genus, ut inferius in quo sit. Et consequenter formaliter, ut subijcibilis generis, non est universalis, universalitate Logica.

2. vero pars conclus. etiam breviter prob. Naturæ saltem multiplicabili per plura individua, non convenit ratio species subijcibilis, nisi per intellectum sit abstracta ab individuis; sed natura abstracta ab individuis, est universalis Metaphysicè: ergo natura subijcibilis, & multiplicabilis per plura individua, supponit universalitatem Metaphysicam, ut fundamentum remotum subijcibilitatis. Min. constat ex dictis lib. præc. q. 8. concl. 1. mai. vero sic prob. Ratio speciei subijcibilis non potest competere naturæ, ut in diversis individuis limitatur: ergo solum potest competere illi, ut à singularibus abstractæ, prob. ais. Ratio speciei subijcibilis consistit in immediata subiectione ad genus; sed natura, ut in singularibus limitata, non potest comparari ad genus, ut immediate illi superior, sed solum mediatè: ergo ratio speciei subijcibilis non potest competere naturæ, ut in diversis individuis limitatur.

4 Dico 2. Species formaliter, ut prædicabilis, est universale Logi-

cum, & sub hac ratione constituit secundum prædicabile. Hæc conclus. etiam habet duas partes probandas, & quoad 1. sic prob. Universale Logicum constituitur formaliter per respectum, seu relationem rationis ad inferiora, in quibus est; sed species formaliter, ut prædicabilis, dicit specialem respectum ad inferiora: ergo formaliter, ut prædicabilis est universale Logicum, prob. min. Species formaliter, ut prædicabilis respicit sua inferiora, de illisque prædicatur inquit, & dicendo totam essentiam illorum: ergo species formaliter, ut prædicabilis dicit specialem respectum ad inferiora; consequenter que formaliter, ut prædicabilis est Logicæ universalis.

5 2. pars concl. etiam prob. sub ea ratione species constituit secundum prædicabile, sub qua est superior, & constituit speciale membrum universalitatis; sed species formaliter, ut prædicabilis est superior, & constituit speciale membrum universalitatis: ergo formaliter, ut prædicabilis constituit secundum prædicabile, mai. constat: nam universale dividitur tanquam in species in quinque prædicabilia, mai. vero sic prob. Universale est unum in multis, & de multis; sed species formaliter, ut prædicabilis dicit specialem modum essendi, & prædicandi de suis inferioribus: ergo prout sic constituit speciale membrum universalis, & consequenter prædicabilis.

6 Dico 3. Licet 2. intentio speciei subijcibilis, & prædicabilis

materialiter coincidunt, una tamen non oritur ex altera; prius tamen connaturaliter intelligitur in specie ratio subijcibilis, quam ratio prædicabilis. 1. pars hujus conc. prob. Respectus subijcibilis, & prædicabilis in specie sunt respectus non solum diversi, sed quodammodo oppositi: ergo licet materialiter coincidunt, unus non oritur ex altero, prob. añs. Tales respectus respiciunt terminos non solum distinctos, sed etiam oppositos: ergo & ipsi respectus non solum sunt distincti, sed etiam oppositi, prob. añs. Species, ut subijcibilis respicit genus sibi superius, & ut prædicabilis respicit individua sibi inferiora: ergo tales respectus respiciunt terminos non solum distinctos, sed etiam oppositos.

7 2. pars conclus. prob. Prius intelligitur in specie, connaturaliter loquendo, respectus ad genus sibi superius, quam respectus ad inferiora de quibus prædicatur: ergo connaturaliter loquendo, prius intelligitur in specie ratio subijcibilis, quam ratio prædicabilis, prob. añs. Species respicit genus sibi superius, ut partem sibi intrinsecam constitutivam, & essentialem; individua vero respicit, ut aliquid sibi extrinsecum, à quibus extrinsece limitatur; sed connaturaliter loquendo prius est, quod comparetur species ad sibi intrinsecum, quam ad extrinsecum: ergo natura iter loquendo, prius intelligitur in specie, ratio

subijcibilitatis, quam ratio prædicabilitatis.

8 Adversus ea quæ in his conclusionibus diximus nihil speciale se offert solum circa id, quod in tota quæst. videtur supponi, scilicet, intentionem subijcibilis, & prædicabilis semper coincidere, potest esse dubium, an id universaliter sit verum? Et ratio dubitandi est quia natura Angelica est species subijcibilis, & in sentent. probabilis non est species prædicabilis. Et è contra substantia respectu hujus, vel alterius substantiæ est species prædicabilis, & tamen utpotè, genus supremum, non est species subijcibilis: ergo. Ad quod breviter dicimus, quod nos hucusque non diximus, rationem speciei subijcibilis, & prædicabilis esse ita connexam, ut una non possit invenire sine altera; sed solum ordinem quem observare debent, ostendimus, quando reperiuntur in eodem materiali. Vel 2. dicimus quod natura Angelica, ut infra dicemus non solum est species subijcibilis, sed etiam habet rationem species prædicabilis. Substantia etiam respectu suorum inferiorum est prædicabilis, & etiam subijcibilis, non quidem proprie, cum non habeat supra se aliud genus; sed improprie, & minus rigurose respectu entis, cui, ut inferior subij-

citur. T

XOX

QUÆST. VIX.

UTRUM GENUS IN UNICA
specie, & species in unico possit
saluari individuo?

Cognita jam natura generis,
& speciei, modo unum ad
aliud comparamus. Et in-
quirimus, an genus possit salvari
in una specie, dato, quod una
tantum esset possibilis, & species
in uno possit salvari individuo?
In qua difficultate, ut certa ab in-
certis separemus, aliqua breviter
notanda sunt. †

2. Est ergo supponendum, quod
genus, & species possunt triplici-
ter considerari. Primo Logica, &
secundo intentionaliter. 1. possunt
considerari, secundum, quod sunt
tota actualia. 3. denique conside-
rari possunt, quatenus sunt tota
potentialia.

3. Si primo modo consideren-
tur, certum est, genus respicere
plures species, & species plura in-
dividua; quia prout sic sunt uni-
versalia, & universale, quodlibet
illud sit, semper respicit plura exis-
tentia possibilis, vel saltem non
repugnantia in quibus sit, & de
quibus possit prædicari.

4. Ut certum etiam ab omnibus
admittitur, quod si genus, & spe-
cies considerentur, ut tota actua-
lia sunt, potest genus conservari
in una specie, & species in unico
individuo, & ratio est clara: nam
Animal v. g. secundum quod est

totum actuale solum dicitur *vivens*
sensibile, quod totum in una spe-
cie salvatur, ut defacto post resur-
rectionem universalem natura
Animalis, ut totum actuale in
unica reperitur specie. Similiter
species v. g. *homo*, secundum
quod est totum actuale tantum
dicitur *Animal rationale*, quod in
unico v. g. Petro salvatur indivi-
duo. Ut defacto fuit species huma-
na in parva illa temporis morula
post formationem primi parentis,
ante formationem Evæ.

5. Unde difficultas questionis
solum procedit de genere, & spe-
cie tertio modo consideratis, sci-
licet; ut tota potentialia sunt, &
secundum sibi intrinseca; genus
videlicet, ut contrahibile per suas
differentias, & species, ut per plu-
ra individua multiplicabilis, an
possint secundum sibi intrinseca,
& essentialia unum in unica specie,
& aliud in uno individuo salvari?
In qua difficultate alij utrumque
concedunt, alij utrumque negant,
& alij denique concedentes spe-
ciem posse salvari in unico indivi-
duo negant genus posse salvari in
unica specie.

6. Et ratio dubitandi statim se
offert, quia sicut species respicit
individua, sic genus respicit spe-
cies: ergo æqualiter de utroque,
ut totum potentiale est videtur in
hac parte esse dicendum. Confirm.
Quia genus etiam, ut totum po-
tentiale, non distinguitur realiter
ab specie: ergo si species, ut to-
tum potentiale est, conservatur in
uni-

unico individuo, in illo etiam, ut totum potentiale est, conservabitur genus. Hijs tamen non obstantibus.

7 Dico, quod genus, secundum sibi intrinsecum, & essentialia; non potest salvari in unica specie, species tamen potest salvari secundum sibi intrinsecum, & essentialia in unico individuo. Hæc conclus. habet duas partes probandas, & quoad primam prob. in primis auctoritate D. Tho. 1. post lect. 12. ubi sic loquitur: *Non est possibile invenire aliquod genus, cujus una tantum sit species*: ergo genus secundum Ang. Mag. nequit conservari in unica specie.

8 Ratione vero prob. hæc eadem pars sic. Genus, secundum sibi intrinsecum, dicit potentialitatem ad omnes species, quas potest habere. Sed potentialitas non perficitur adæquate, nisi per sibi adæquatum actum: ergo nisi genus ad omnes quas potest habere species sit contractum, vel contrahibile, non erit intrinsece adæquate perfectum. Mai. constat siquidem, genus, ut totum potentiale est, est quædam potentia Metaphysica respiciens, ut adæquatum actum omnes differentias per quas contrahitur ad species: ergo secundum sibi intrinsecum, dicit potentialitatem ad omnes species quas potest habere. Min. vero sic prob. Quia potentialitas materiæ primæ est ad omnes formas, tanquā ad suum actum adæquatum, & illi intrinseca, dum omnes tales formas non ha-

bet, manet semper materia intrinsece imperfecta: ergo potentialitas intrinseca, qualibet illa sit, non perficitur intrinsece adæquate, nisi per sibi adæquatum actum: consequenterque si genus secundum sibi intrinseca est potentia contrahibilis per plures differentias ad plures species, non salvatur ejus potentialitas intrinseca nisi sint saltim possibile tales species.

9 Dices, quod genus, v. g. *Animal*, semper invenitur conjunctum, cum aliqua differentia specifica; sed animal conjunctum cum tali differentia specifica, non habet potentialitatem ad alias differentias: ergo genus, secundum sibi intrinseca, non est totum potentiale, nec contrahibile ad plures species. Resp. tamen dist. mai. Genus semper invenitur conjunctum cum aliqua differentia specifica, genus physice consideratum, conc. mai. Metaphysice, seu Logice consideratum, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. In præsentibus quæst. non loquimur de genere physice considerato, quia prout sic est totum actuale, ac proinde in una specie salvatur; sed loquimur de genere considerato Metaphysice, seu Logice, v. g. *Animali* considerato sine suis differentijs: & prout sic dicimus, non posse salvari in unica specie, quia prout sic est totum potentiale, contrahibile per plures differentias: unde ad hoc, quod inveniatur perfectum substantialiter, illas requirit saltim non repugnantes.

ro 2. vero pars conclus. sic breviter prob. Licet multiplicabilitas speciei non exauriatur, nisi in omnibus individuis, per quæ potest ab extrinseco multiplicari, species tamen, secundû sibi intrinseca in uno tantum individuo salvari potest: ergo species secundum omnia sibi intrinseca in uno individuo potest salvari substantialiter perfecta. Ans. quantum ad primam partem constat, nam quamvis aliqua species humana in Petro, & Paulo multiplicetur, si alias est multiplicabilis per alias materias, & conditiones individuantes, certum est, quod ejus multiplicabilitas non exaurietur, sed erit amplius, & amplius multiplicabilis. Quantum ad secundam vero partem, prob. ans. sic. Non advenit nova essentialis perfectio speciei, per hoc, quod in pluribus individuis reperiatur: ergo secundum sibi intrinseca in uno individuo potest salvari, prob. ans. Omnia individua sunt ejusdem speciei substantialis: ergo non advenit nova essentialis perfectio speciei, per hoc, quod in pluribus individuis reperiatur. Consequenterque cum species jam sit ultimo contracta, & determinata per differentiam specificam, potius dicitur multiplicabilis, quam contrahibilis.

¶ 1 Ex qua doctrina facilis colligitur solutio ad rationem dubitandi. Dicimus enim, quod licet genus, & species, si secundo intentionaliter accipiantur omnino

equiparantur in eo, quod sicut genus respicit plures species, ita species respicit plura individua. Si tamen primo intentionaliter accipiuntur, genus, utpote totum potentiale respicit plures species, tanquam intrinsece in ejus potentialitate contentas, ac proinde, quoad totum intrinsecû potentiale, quod dicit, non nisi in omnibus illis salvari potest. Species vero quia est ultimo essentialiter contracta, & determinata, non est essentialiter ulterius contrahibilis, sed solum multiplicabilis ab extrinseco ratione diversæ materiæ, ratio enim hominis nihil essentialiale habet in Petro, quod non habet in Paulo, sed solum per diversam materiam ipsi extrinsecam multiplicatur. Consequenterque totum intrinsecum speciei potest in uno individuo salvari.

¶ 2 Ad confirm. etiam ex dictis patet solutio. Dicemus enim, quod potentialitas generis formaliter sumpta non convenit illi, ut cumque, sed prout in intellectu abstracta ab omnibus speciebus invenitur, & ut sic indifferenter se habet ad omnes differentias, & per omnes est contrahibilis, si tamen natura generica physice, & in re consideretur, per aliquam differentiam contracta, & determinata, non habet potentialitatem ad plures differentias, sicut, & species ipsa, quia est ultimo contracta, & determinata talem potentialitatem formalem non dicit. Unde si de potentiaitate formali

Naturæ genericæ loquamur, non identificatur cum specie, sed est aliquid naturæ genericæ per intellectum ab speciebus abstractæ conveniens: consequenterque, quamvis omne intrinsecum, quod dicitur species, salvetur in uno individuo, non tamen intrinsecum, quod dicitur genus, quia dicitur intrinsicè illam potentialitatem, fundamentaliter quidem, secundum se, illi convenientem, & formaliter, ut per intellectum abstrahitur.

QUÆST. X.

UTRUM NATURA CREATA,
cui habere plura individua repugnat, possit esse species, prædicabilis?

In triplici differentia naturas invenimus creatas, quæ plura individua non habent; prima est natura *phenicis*, cujus plura nunquam simulveniuntur, sed successive tantum; nam si naturalibus credimus, ex cineribus de mortuæ phenicis, alia numero diversa renascitur. Et de hac phenicis natura non est dubium, quod intentionem possit habere speciei prædicabilis, quia potest abstrahi ab intellectu, & ad plura non solum possibilia, sed, & futura, licet successive comparari. Aliæ sunt naturæ incorruptibiles, ut Sol, Luna, & alia Astra cælestia, & de his etiam naturis, communis sententia tenet, posse etiam à secunda intentione speciei prædicabilis.

denominari, quia licet naturaliter non possint habere plura, absolute tamen, & de potentia absoluta Dei non repugnant. †

2. **†** Aliæ denique sunt naturæ materia carentes, ut natura Angelicæ, quæ, quia à materia non individuantur, non solum naturaliter non possunt plura individua in eadem specie inveniri, sed etiam iusta omnium Thomistarum sententiam, cum suo Ang. Præcept. 1. p. q. 50. art. 4. attenda potentia Dei absoluta, omnino repugnant: qua sententia libenter admittenda inquirimus, an sicut natura Angelica Gabrielis, v. g. est species subijcibilis, quia immediate sub genere omnibus naturis Angelicis communi collocetur, ita etiam possit à secunda intentione speciei prædicabilis, secundum rationem tantum, denominari? †

3. Pro cuius difficultatis resolutione est maxime notandum 1. quod universale est duplex, unum secundum rem, & rationem, & aliud secundum rationem tantum. Universale secundum rem, & rationem, est natura illa, quæ in re reperitur in pluribus, & per intellectum ad omnia illa comparatur. Sicut natura humana, universale secundum rationem tantum, est natura abstracta ab individuatione, quæ prout sic abstracta, non est singularis, nec determinata ad unum, sed ex modo ostendi in intellectu, habet indifferentiam ad plura, quamvis illa in re non habeat. Et supposito, quod natura

Angelica non est universalis secundum rem, ut à nobis tamen concipitur, an possit denominari universalis, & species prædicabilis secundum rationem tantum inquirimus?

4. 1. est notandum quod natura Angelica dupliciter potest cognosci. Primo modo quidditative, adæquatè, & ut est in se, & sic cognita, certum est non posse denominari 2. intentione speciei prædicabilis, quia prout sic cognita importat individuationem, & singularitatem, quæ obstant communitati. 2. modo potest natura Angelica cognosci, inadæquatè, & connotativè admodum rerum materialium, & si hoc modo cognoscatur, est dissidium inter Thomistas, & varietas sententiarum, dum alij affirmant intentionem speciei prædicabilis repugnare naturæ Angelicæ, quomodocumque cognoscatur à nobis. Alij vero teneant naturam Angelicam posse denominari à secunda intentione speciei prædicabilis, secundum rationem tantum, sic inadæquatè, & admodum rerum materialium cognoscatur. Hec est sententia magis communis, quia magis conformis doctrinæ D. Tho. unde.

5. Dico. *Natura Angelica inadæquatè concepta, & secundum quod à nobis pro hoc statu ad modum rerum materialium cognoscitur, potest à 2. intentione speciei prædicabilis secundum rationem tantum denominari.* Hec conclusio est expressa in D. Tho. pluribus

suæ doctrinæ in locis, & præcipue 1. p. q. 13. art. 9. in corp. ubi non solum conclusionem aperte videtur docere, sed etiam præcipuum ejus fundamentum insinuat; nam postquam naturam Solis, nec non, & Angelicam esse communes multis, secundum rationem tantum decernit, redendo rationem sic loquitur: *Et hoc ideo quia intellectus intelligit naturam cujuslibet speciei per abstractionem à singulari, unde esse in uno supposito singulari, vel in pluribus est præter intellectû naturæ speciei, unde servato intellectu naturæ speciei, potest intelligi, ut in pluribus existens.* Ex quibus verbis iste clarissimus deducitur discursus. Intellectus noster juxta Ang. Mag. intelligit naturam cujuslibet speciei per abstractionem à singulari; sed natura cognita per abstractionem à singulari, potest comparari ad plura singularia, etiam si illa non habeat, nec absolute in re possit habere; cum ex vi talis abstractionis, & conceptus in adæquati, maneat in potentia, & indifficiens ad plura, utpote nulli singulari appropriata: ergo sentit D. Tho. quod natura Angelicæ inadæquate concepta, & per abstractionem à singulari cognita, potest denominari à 2. intentione speciei prædicabilis, secundum rationem tantum.

6. Quam doctrinam confirmat, & prosequitur D. Tho. quæst. de spiritualibus creaturis art. 8. ad 4. his clarissimis verbis: *Sicut hæc albedo, non prohibetur habere sub*

se multa individua ex hoc, quod est Albredo; sed ex hoc quod est in hoc, quod pertinet ad rationem individui; ita natura huius Angeli, non prohibetur esse in multis ex hoc, quod est natura in tali ordine rerum, quod pertinet ad rationem speciei, sed ex hoc quod non est nota recipi in aliquo subiecto, quod pertinet ad rationem individui. Ex quibus verbis prob. ratione fundamentali nostra conclusio.

7. Natura Angelica Gabrielis, v. g. inadequata, & admodum rerum materialium cognita, cognoscitur à nobis sine singularitate; sed natura creatæ, sine singularitate cognita, potest intellectus tribuere secundam intentionem speciei prædicabilis, scilicet secundum rationem tantum: ergo natura Angelica inadequata, & admodum rerum materialium cognita, est species prædicabilis secundum rationem tantum. Mai. constat, siquidem unumquodque potest concipi sine illo, quod est de illius essentia; sed singularitas non est de essentia Metaphysica nature Angelicæ Gabrielis, cum non sit genus, nec specifica differentia: ergo natura Angelica Gabrielis inadequata, & admodum rerum materialium cognita, potest à nobis cognosci, sine singularitate: min. vero principalis sic prob. Naturam angelicam sine singularitate cognitam, potest intellectus ad plura numero distincta comparare; sed ad actionem comparativam ad plura numero distincta, sequi-

tur secunda intentio speciei prædicabilis: ergo natura creatæ sine singularitate cognita, potest intellectus tribuere secundam intentionem speciei prædicabilis, scilicet secundum rationem tantum, prob. mai. Natura angelica sine singularitate cognita, utpotè nulli appropriata, manet quantum est ex se indifferens negativè, & per non repugnantiam ad plura: ergo potest ab intellectu ad plura comparari, prob. añs. Natura angelica sine singularitate cognita, & nulli in particulari appropriata, æqualiter respicit singulare, in quo realiter erat, ac plura alia individua, si essent, & eodem modo de illis prædicaretur: ergo natura angelica inadequata, & sine singularitate concepta, manet ex vi illius conceptus indifferens ad plura negativè, & per non repugnantiam: ergo potest ad illa plura ex vi illius conceptus, non repugnantia, comparari. Et consequenter denominari species prædicabilis, secundum rationem tantum.

8. Dices quod licet natura angelica inadequatè concepta prædicetur pro *explicito* à singularitate, non tamen potest ab illa prædicari pro *implicito*; cum sit ejus prædicatum essentiale; cumque singularitas implicita obstat universalitati: hinc est, quod natura angelica adhuc inadequatè concepta, non potest esse species prædicabilis. Sed contra replic. Quando unus gradus, non est de essentia alterius, potest ab illo, non

solum pro expresso, sed etiam pro implicito præscindi; sed singularitas non est de conceptu specifico, & essentiali naturæ angelicæ: ergo potest ab illa, non solum pro expresso, sed etiam pro implicito præscindi: mai. patet, in Animalibus, & rationalibus: min. vero sic prob. Singularitas, ut supra diximus, nec est genus, nec differentia specifica, ex quibus Metaphysicè, & essentialiter componitur species: ergo singularitas non est de conceptu Metaphysico, & essentiali naturæ Angelicæ: ergo poterit natura perfectè à singularitate præscindi.

9. † Dices cum alijs, quod hoc verum est, loquendo de singularitate formali, non vero loquendo de singularitate radicali, à qua nunquam potest natura angelica adæquatè præscindere. Sed hæc solutio præter quam est contra D. Tho. sic rejicitur. Natura angelica, non solum à singularitate formali, sed etiam à radicali perfectè potest præscindere: ergo ista solutio vim naturæ rationis non infringit prob. añs. Potest natura angelica, concipi, ut radix gradus specifici, quin concipiatur, ut radix gradus individualis: ergo. Prob. añs. Ideo non posset concipi, ut radix gradus specifici, quin concipiatur, ut radix gradus individualis, quia prædicti gradus proveniunt, & radican- tur in eadem forma angelica; sed hoc non obstat: ergo potest forma angelica concipi ut radix, conceptus specifici, quin con-

cipitur, ut radix conceptus individualis, prob. min. Conceptus genericus, & specificus proveniunt, & radican- tur in eadem forma angelica, & tamen iusta contrarios potest concipi, secundum quod præstat, & radicat gradum genericum, quin concipiatur quatenus præstat, & radicat gradum specificum. Similiter gradus vivendi, sentiendi, & ratiocinandi, ab eadem anima proveniunt, & in illa radican- tur; & tamen potest concipi, quatenus præstat, & radicat gradum vivendi, quin concipiatur, quatenus præstat, & radicat gradum sentiendi, vel ratiocinandi: ergo pariter, licet gradus specificus, & individualis in Angelo proveniant ab eadem forma angelica, poterit concipi, ut radix unius gradus, quin concipiatur, ut radix alterius: ac proinde potest præscindi ab omni singularitate.

10. Obijc. 1. Natura angelica inadæquatè, & ad modum rerum materialium cognita semper concipitur, cum positiva repugnantia ad plura: ergo non concipitur, ut indifferens adhuc negativè ad plura, prob. añs. Natura angelica, ut à nobis inadæquatè, & admodum rerum materialium concepta, semper concipitur, ut irreceptibilis in materia; sed ob hanc rationem illi revera, & à parte rei plura repugnant: ergo etiam natura angelica inadæquatè, & admodum rerum materialium concepta, concipitur cum positiva repugnantia ad plura, prob. mai. Esse formam irre-

irreceptibilem in materia est prædicatum essentiale naturæ Gabrielis v. g. ergo & fitalis natura inadæquatè concipitur semper concipitur, ut irreceptibilis in materia. Confirm. esse formam irreceptibilem in materia est prædicatum genericum, commune omnibus Angelis; sed non potest natura angelica concipi, sine suo prædicato generico: ergo adhuc inadæquatè concepta debet concipi, ut irreceptibilis in materia.

Resp. ad arg. dist. ult. añs. esse formam irreceptibilem in materia, & prædicatum essentiale angelicæ naturæ per modum naturæ, neg. añs. per modum principij individuationis, & singularitatis, conc. añs. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet esse formam irreceptibilem in materia, sit prædicatum, essentiale naturæ angelicæ, attamen sicut ipsa singularitas, non est prædicatum naturæ, sed individui, ita & naturam angelicam esse formam irreceptibilem in materia, non est prædicatum pertigens ad naturam, sed ad singularitatem, & modum individuationis, ut expresse asserit D. Tho. loco de spiritualibus creaturis jam supra citato, per hæc verba: *Naturam angelicam non esse naturam recipi in aliquo; quod est idem ac esse irreceptibilem in materia; non pertinet ad rationem naturæ, sed ad rationem individui; cumque natura angelica inadæquatè, & per modum naturæ concipatur à nobis, & non per modum indivi-*

dui. Hinc est, quod concipitur sine positiva repugnantia ad plura: & dato, quod conciperetur, ut in materialis, & irreceptibilis in materia, immaterialitate, & irreceptibilitate specifica, ex hoc non oritur repugnantia ad plura, cum ita indifferens maneat sicut ipsa natura.

+ Ad confirm. dicimus, quod esse formam irreceptibilem in materia, non est prædicatum genericum, propriè constituens naturam angelicam in esse naturæ, sed quoddam principium commune omnibus Angelis, ratione cujus convenit illis esse essentialiter singularis, ideoque cum magis pertineat ad individuationem, quam ad naturam, non est propriè prædicatum, genericum; ac proinde cum concipitur à nobis natura angelica inadæquatè per modum naturæ non requiritur, quod, ut irreceptibilis in materia, concipiat.

11 Obijc. 2. Natura angelica est essentialiter singularis: ergo in nullo statu, etiam in intellectu potest concipi absque singularitate. Prob. hæc conseq. dupliciter, & 1. sic secundum D. Tho. cap. 4. de ente, & essentia: *Id quod essentialiter, & secundum se, alicui convenit, semper, & in quocumque statu debet ei convenire*: ergo si natura angelica est essentialiter singularis, in nullo statu, etiam in intellectu potest concipi absque singularitate. 2. prob. eadem conseq. quia Petrus est essentialiter singularis, numquam potest sine sin-

gularitate concipi: ergo pariter, si Angelus est essentialiter singularis, semper debet cum singularitate concipi.

Confirm. arg. Nulli naturæ, absque fundamento, potest tribuere intellectus secundam intentionem speciei; sed nullum est fundamentum in natura Gabrielis, ut illi intellectus intentionem tribuat speciei prædicabilis: ergo non potest intellectus talem secundam intentionem illi tribuere, prob. min. Natura Gabrielis est essentialiter singularis: ergo.

Resp. ad arg. conc. aſs. neg. conſeq. ad cuius. 1. prob. Resp. explicando D. Tho. *Id quod essentialiter, & secundum se convenit alicui, in omni statu debet ei convenire*; si concipiatur *adequatè*, conc. aſs. si concipiatur *inadequatè*, neg. aſs. & conſeq. Dicimus ergo, quod illud axioma D. Tho. debet intelligi, quando res adæquatè, & prout est in re concipitur, non tamen quando concipitur *inadequatè*; cumque natura angelica, prout in hoc statu, non concipiatur à nobis adæquatè, sed *inadequatè*, & admodum rerum materialium: hinc est, quod, & si singularitas conveniat illi in re essentialiter, & secundum se, potest concipi à nobis sine singularitate. Ad 2. prob. Dicimus verum esse, quod Petrus nunquam potest concipi, ut universalis, & sine singularitate, sicut nec *hic Angelus*, quia prout sic significatur per nomen proprium individui, bene tamen

possunt concipi, ut universales, ut significantur nomine prædicativo naturæ, quia prout sic non important singularitatem.

Ad confirm. Resp. conc. mai. dist. min. Sed nullum est, fundamentum in natura Gabrielis, ut illi intellectus tribuat intentionem speciei prædicabilis, si consideretur *in se*, conc. min. ut à nobis pro hoc statu *cognita*, neg. min. & conſeq. Licet namque in natura Gabrielis, nullum sit fundamentum ad intentionem speciei prædicabilis, si in se, & secundum se consideretur; bene tamen secundum quod propter sui perfectionem nostri intellectus à nobis pro hoc statu cognoscitur, admodum rerum compositarum materialium, & fundamentum, ut concipiatur, ut natura, non concipiendo ejus singularitatem, quod est sufficiens fundamentum, ut illi tribuat intellectus secundam intentionem universalis, & speciei prædicabilis secundum rationem tantum.

12. Obijc. 3. Natura Gabrielis non potest habere relationem speciei prædicabilis: ergo nec potest denominari species prædicabilis, prob. aſs. Relatio speciei prædicabilis, est relatio ad plura individua; sed natura Gabrielis, non potest habere plura individua, ad quæ referatur: ergo nec potest habere relationem speciei prædicabilis, prob. min. Natura Gabrielis non potest referri ad plura individua realia existentia, nec possibilia; alias nec potest referri ad plura indi-

dividua facta, & rationis; cum natura realis non possit de illis verè, & univocè prædicari: ergo natura Gabrielis non potest habere plura individua, ad quæ referatur.

Resp. neg. añs. & ad illius prob. dist. mai. Relatio speciei est ad plura individua *existentia*, vel *absolutè possibilis solum*, neg. mai. existentia, possibilia, vel *sub conditione concepta*, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Licet namque natura angelica non possit referri ad plura individua existentia, vel absolutè possibilis, & ideo non sit species prædicabilis secundum rem, potest tamen referri ad plura individua realia, sub conditione concepta, & non repugnantia ex aliquo capite: intellectus enim concipiens naturam Gabrielis absque singularitate, concipit sub conditione plura individua, non repugnantia ex aliquo capite, ex illo videlicet conceptu inadæquato naturæ; quia si talia individua esse possent; natura illa respiceret, & de illis, quantum est ex se, & ex vi illius inadæquati conceptus æqualiter, ac de individuo in quo realiter erat, prædicaretur, quod sufficit ad universale secundum rationem tantum. Exemplum est in fine: quamvis enim finis in communi sentent. debeat esse aliquid reale, stat quod aliquis ex errore appetat, quod nullam existentem, aut possibilem habeat bonitatem, in quo casu, licet non finaliter illum actum aliqua bonitas realis existens, aut possibilis,

finalizat tamen illum, aliqua bonitas realis ab intellectu concepta, & objecto falso applicata.

13 Objc. 4. Si naturæ Angelicæ, ut à nobis concipitur intentionem possemus tribuere speciei prædicabilis, etiam possemus illam tribuere naturæ divinæ, etiam ut à nobis concipitur; consequens est falsum: ergo & añs. prob. sequela. Ideo per nos possumus tribuere naturæ angelicæ intentionem speciei prædicabilis, quia concipimus illam, ut naturam, & non, ut individuum; sed etiam possumus naturam divinam concipere, ut naturam, & non, ut individuum, & singularem: ergo si naturæ angelicæ possemus tribuere intentionem speciei prædicabilis, etiam illam possemus tribuere Deo.

Resp. ad arg. neg. sequela. Et ratio est, quia ad rationem speciei secundi prædicabilis requiritur necessario compositio ex genere, & differentia, & consequenter, quod verum prædicatum excludat à suo conceptu aliud, cumque totum hoc repugnet Deo, utpotè omnino simplex, & actus purus, non tamen hoc repugnat cuilibet naturæ creatæ: hinc fit, quod, & si naturæ angelicæ possumus tribuere secundam intentionem speciei secundi prædicabilis, nullo tamen modo illam possumus tribuere naturæ divinæ, etiam si ad modum rerum materialium

concipiatur.

(o)

QUÆST.

QUÆST. XI.

UTRUM DIFFINITIONES
individui à Porphyrio assignatæ
sint bonæ?

Cum individuum sit correlativum speciei, postquam de specie egimus, merito incipimus in hac quæst. de individuo tractare. Individuum ergo potest dupliciter sumi, *Logicè*, seu secundo intentionaliter; & *physicè*, seu primo intentionaliter. Primo modo sumptum diffinitur à Porphyrio sic: *Est quod de uno tantum prædicatur*. Secundo modo sumptum, sic ab eodem Porphyrio diffinitur: *Est cujus collectio proprietatum in uno reperta, in alio reperiri non potest*. Et de bonitate utriusque diffinitionis dubitamus.

Unde pro explicatione veritatis, dico 1. Individuum *Logicum* dicit relationem subijcibilis ad speciem, & prædicabilis ad se ipsum: hoc tamen nomen individuum, equivocum est respectu subijcibilis, & prædicabilis. Hæc conclusio habet tres partes probandas, & quoad primam prob. breviter sic. Species dicit relationem subijcibilis ad genus: ergo individuum dicit etiam relationem subijcibilis ad speciem. Prob. hæc consequ. Ideo species dicit relationem subijcibilis ad genus, quia immediate subijcitur generi, & genus de illa in eo quod quid prædicatur: sed etiam individuum immediate subijcitur speciei, & species de il-

lo in eo quod quid prædicatur: ergo si species dicit relationem subijcibilis ad genus, etiam individuum dicit relationem subijcibilis ad genus, etiam individuum dicit relationem subijcibilis ad speciem. Unde prout sic: optime diffinitur, *est quod immediate subijcitur speciei*, & de quo species in eo quod quid prædicatur.

Secunda etiam pars conclusionis est certa, siquidem individuum verè prædicatur de se ipso dicendo: *Petrus est Petrus*: ergo necessario dicit relationem prædicabilis ad se ipsum, non quidem relationem, quæ est passio universalitatis, hæc enim est ad plura; sed relationem prædicabilis de uno tantum. Et secundum istam considerationem diffinitur à Porphyrio, prima diffinitione assignata. Prob. denique 3. pars conclusionis. Hoc nomen *species* equivocum est, ad speciem subijcibilem, & prædicabilem: ergo etiam hoc nomen *individuum* equivocum est ad individuum subijcibile, & prædicabile. Ans. est commune. Consequ. vero prob. Ideo hoc nomen *species* equivocum est, ad speciem subijcibilem, & prædicabilem, quia species subijcibilis, & prædicabilis solum habent nomen commune; sed etiam individuum subijcibile, & prædicabile solum habent nomen commune: ergo sicut nomen *species* est equivocum, ad speciem subijcibilem, & prædicabilem, ita nomen *individuum* equivocum est, ad individuum prædicabile, & subijcibile.

3 Dico 2. *Licet per primam diffinitionem Porphyrij, ut diximus, diffiniatur individuum, secundo intentionaliter; cum diffinitur per prædicari, & per secundam, primo intentionaliter proprietates reales individui, utraque tamen diffinitio est bona; quod sic ostenditur: illa est bona diffinitio, quæ constat genere, & differentia; sed utraque diffinitio, hoc habet: ergo prob. mai. illa particula, prædicari in prima diffinitione, ponitur loco generis, quia in hoc quod est prædicari convenit individuum cum alijs prædicabilibus. Illa vero particula de uno tantum, loco differentie, quia per hoc differt ab alijs; similiter in 2. diffinitione, illa particula cujus collectio proprietatum, est genus, & aliz particula, loco differentie collocantur: ergo utraque constat genere, & differentia. Advertendum est tamen, quod se secunda diffinitio est descriptiva, cum detur per accidentia propria, & proprietates accidentales reales individui, quæ in hoc versiculo continentur: forma, figura, locus, tempus, cum nomine, sanguis, patria. Hæc sunt septem, quæ non habet unus, & alter. Forma non sumitur pro forma substantiali, sed pro accidentali complexionis, & pulchritudinis. Figura significant proportionem partium, nimirum longitudinem, & reſtitutionem: locus significat terram, in qua aliquis est natura: tempus significat momentum generationis, nomen signifi-*

cat, illud, quod cuique imponitur. Sanguis significat prosapiam nobilem, vel ignobilem Parentum, Patria denique significat Provinciam, vel Regnum. Ex quibus cum plura sint accidentia propria, alia communia, plures possunt in pluribus repetiri; collectio tamen earum, uni tantum potest convenire.

4 Obijc. 1. Individuum non potest diffiniri: ergo non bene à Porphyrio diffinitur, prob. añs. Individuum est singulare, sed de singularibus textu Philosopho 7. Metaphysicæ cap. 15. non datur scientiæ, nec diffinitio: ergo individuum nequit diffiniri.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. ad cujus prob. conc. mai. diff. min. Sed de singularibus non datur scientia, nec diffinitio, de singularibus in particulari, conc. n in. de singularibus in communi, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod licet quodlibet singulare in particulari, nec sit scibile, nec diffinibile, quia prout sic, quodlibet individuum corruptibile est, ratio tamen communis individui ab omnibus illis abstracta, bene potest diffiniri, sicut illam diffinitvit D. Tho. 1. p. q. 24. art. 4. sic individuum est indivisum in se, & divisum à quolibet alio; cumque sic Porphyrius, utraque diffinitione individuum diffinierit; hinc est, quod utraque diffinitio est recte assignata.

5 Obijc. 2. Prima diffinitio assignata à Porphyrio non convenit in-

individuo vago, v. g. *aliquis homo*, nec individuo ex suppositione, nec individuo determinato: ergo talis diffinitio, utpotè nulli individuo competens, non est rectè assignata. Ans. quantum ad primam, & secundam partem constat, siquidem individuum vagum, & ex suppositione, nec sunt simpliciter individua, nec de uno tantum, sed de pluribus prædicantur: quo ad tertiam vero partem in qua est difficultas, prob. ans. sic. Individuum determinatum v. g. *Petrus*, non prædicatur de alio, à se distincto, nec de se ipso, nisi prædicatione identica dicendo *Petrus est Petrus*, quæ non est proprie prædicatio: ergo prædicta diffinitio non convenit individuo determinato.

Resp. neg. ans. quantum ad 3. part. Omni enim individuo determinato convenit prædicari de uno tantum, siue prædicatione identica, & non artificiali, ut cum dicitur *Petrus est Petrus*, siue prædicatione minus identica, & magis artificiali, ut cum dicitur *Petrus est hic homo*, siue prædicatione formali, ut cum de individuo substantiæ, prædicatur individuum accidentis, ut si dicas *Petrus est hoc album*; cumque prima diffinitio solum explicare, intendat, id quod est proprium individui, quod est de uno tantum, siue identicè, siue artificiosè prædicari; hinc est, quod convenit omni individuo determinato.

6 Objc. 3. contra secundam

assignatam diffinitionem. Quam loquitur in illa, *cujus collectio proprietatum in uno reperitur, in alio reperiri non potest*, vel intelligitur de proprietatibus secundum speciem, vel secundum numerum; non primum, quia omnes proprietates secundum speciem in uno individuo reperiæ possunt in altero reperiri; nec secundum, nam si de proprietatibus secundum numerum loquamur, non solum, omnes, sed nec aliqua in uno individuo reperiæ potest eadem numero, in alio reperiri; cum idem numero accidens esse in duplici subiecto repugnet: ergo nec 2. diffinitio est rectè assignata.

Resp. Quod prædicta particula, non debet intelligi, in primis de proprietatibus propriè sumptis, prout sunt idem ac propriæ passionēs, quia unum individuum non habet, & alias passionēs, ac habet alter ejusdem speciei; nec intelligenda est de proprietatibus secundum speciem; sed intelligenda est de quibusdam accidentibus individualibus, quorum, quamvis aliqua in uno individuo reperiæ, utpotè accidentia extrinseca, seu denominationes extrinsecæ, possint eadem numero in alio reperiri, ut esse talis Patris, habere talem Patrem, quæ in subiecto non subjunguntur; omnia tamen accidentia, seu collectio illorum in uno individuo reperiæ, in alio eadem numero

reperiri non potest.

QUÆST. XII.

DE DIFFERENTIA.

UTRUM DIVISSIO DIFFE-
ferentia in communem, propriam,
& propriissimam, & alie dif-
ferentia divisionis, sint
bonæ &

Differentia communiter dicta,
 nihil aliud est, quam *for-*
ma per quam unum differt
ab alio, quæ dividitur primo in-
 differentiam communem, pro-
 priam, & propriissimam: differen-
 tia communis est illa *per quam*
unum differt ab alio, vel à se ipso,
tanquam per accidens separabile.
 Sicut *se de re* est differentia com-
 munitatis Petri sedentis, quia per il-
 lam differt à Paulo, non sedente,
 & à se ipso, quando non sedet.

2 Differentia propria est illa
per quam unum differt ab alio tan-
quam per accidens inseparabile:
 ut *risibilitas* est differentia pro-
 pria hominis, ab æquo. Differen-
 tia propriissima est illa *per quam*
unum differt ab alio essentialiter,
tanquam per differentiam specifi-
cam. Sicut *rationalitas*, est diffe-
 rentia propriissima hominis, per
 quam differt essentialiter ab æquo.

3 2. dividit Porphyrius diffe-
 rentiam in tota sua latitudine ac-

ceptam indifferentiam, quæ facit
 differre *per accidens*, & indifferen-
 tiam, quæ facit differre *per se*. Sub
 primo membro, continentur dif-
 ferentia communis, & propria, sub
 secundo, continentur differentia
 propriissima, quæ sola facit differ-
 re per se, & facit *aliud*, dividit ge-
 nus, & constituit speciem. Aliæ
 vero differentia solum faciunt di-
 versum.

4 Tercio dividit Porphyrius
 differentiam etiam in tota sua lati-
 tudine indifferentiam separabilem,
 & inseparabilem. Sub primo mem-
 bro continentur differentia commu-
 nis. Et sub secundo continentur
 propria, & propriissima. Differen-
 tia inseparabilis subdividitur à Por-
 phirio, indifferentiam, quæ inest
 per se, & indifferentiam, quæ in-
 est per accidens, idest indifferen-
 tiam propriissimam, & indifferen-
 tiam propriam, & communem.
 Inter quas hæc est differentia, quod
 differentia, quæ inest per accidens,
 suscipit magis, & minus, unusque
 homo est magis *Albus*, & magis
Nascurbus, quam alter, quod qui-
 dem non habet differentia, quatinus
 est per se, quia unus homo non est
 magis, nec minus *rationalis*, quam
 alter.

5 Denique subdividit Porphi-
 rius differentiam, quæ inest per se,
 indifferentiam, quæ *dividit genus*,
 & indifferentiam, quæ *constituit*
speciem, quæ membra dividenda
 possunt significare diversitas diffe-
 rentias, vel unam tantum, cum
 duplici respectu, quia in ordine ad
 su-

superius genus, erit divisiua, & in ordine ad speciem inferiori erit constitutiva. Ut patet in *rationabilitate*, quæ est constitutiva hominis, & Animalis divisiua. Quibus suppositis difficultas est de prima, & principali divisione differentiarum, incommunem, propriam, & propriissimam; an sit bona, & adæquata? Pro cuius resolutione.

6 Dico. *Divisio differentiarum in communem, propriam, & propriissimam bona est, & adæquata.* Hæc conclusio breviter prob. sic. Nam illa divisio est bona, & adæquata, in qua membra dividentia adæquate exauriunt confessionem divisi; sed membra hujus divisionis hoc habent: ergo est bona, & adæquata divisio, prob. min. Quidquid facit differre, vel facit differre essentialiter, vel accidentaliter; si facit differre essentialiter est differentia *propriissima*; si accidentaliter, vel facit differre accidentaliter *inseparabiliter*, vel accidentaliter *separabiliter*. Si primum est differentia *propria*, si secundum, vel facit differre accidentaliter *inseparabiliter*, vel *separabiliter*, si inseparabiliter est differentia *propria*, si separabiliter est communis: ergo membra hujus divisionis adæquate exauriunt totam confessionem divisi.

7 Contra prædictam divisionem. Obijc. 1. Genera suprema differunt inter se; sed non per aliquam ex assignatis differentiis: ergo divisio prædicta est insufficientis, prob. min. In primis, ge-

nera suprema non differunt per differentiam propriam, vel communem; cum differant essentialiter; alias nec differunt per propriissimam: ergo non differunt per aliquam ex assignatis differentiis, prob. min. Differentia propriissima componit textu Periphrasim, & constituit speciem; sed hoc non habet differentia generis supremi cum genus supremum species non sit: ergo genera suprema non differunt differentia propriissima.

Resp. ad hoc arg. conc. illius assumptum, nam aliud est differre, aliud diversum esse. Ea enim dicuntur diversa, quæ non per aliud superadditum, sed se ipsis differunt; sicut ea, quæ sunt primo diversa; ea vero dicuntur differre, quæ per aliquid superadditum ab alio differunt, & quæ sic differunt, non se totis differunt, sed conveniunt univocè in aliquo; cumque genera suprema sic propriè non differant, sed sint primo diversa, quia se totis distinguuntur, & in nullo, nisi in gradu communissimo entis conveniant, non mittam, quod per nullam ex assignatis differant differentiam.

8 Obijc. 2. Propria passio est verè differentia; & tamen non pertinet ad aliquam ex assignatis: ergo prædicta divisio non est bona, & adæquata. Mai. constat siquidem per *risibilitatem* hominis differre ab æquo. Min. vero sic prob. 1. primis propria passio non est differentia communis, cum non

fit separabilis, nec est differentia propriissima, cum nullam constituat speciem, nec denique est differentia propria, quia hæc provenit a principiis individualibus, & propria passio provenit à principiis essentialibus, & specificis, & magis, & minus non suscipit: ergo propria passio ad nullam ex prædictis differentiis pertinet.

Resp. conc. mai. neg. min. ad cujus prob. conc. mai. dist. min. quantum ad 2. part. Propria passio non est differentia propria *virtualiter*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod propria passio, formaliter solum facit differre proprie; virtualiter tamen, & illativè facit differre propriissimè. Ut bene notat Cajetanus in hoc cap. de differentia; quia ex differentia per propriam passionem, bene inferitur differentia essentialis, formaliter tamen solum facit differre accidentaliter proprie: ac proinde propria passio quomodocumque consideretur, ad aliquam reducitur ex assignatis differentiis.

9 Obijc. 3. In hac divisione, membra dividenda non distinguuntur: ergo non est bona divisio, prob. aūs. eadem met differentia est communis, propria, & propriissima: ergo. Prob. aūs. *disgregativum visus* est differentia communis hominis, ab illoque separabilis, sicut ipsa Albedo; & est differentia propria cygni, & propriissima Albi: ergo eadem differentia est communis, propria, & propriissima.

Resp. dist. aūs. membra hujus divisionis non disting. *materialiter*, conc. aūs. *formaliter*, neg. aūs. & conseq. Licet namque aliquando membra hujus divisionis coincident in eodem materiali, ut contingit in exemplo in arg. adducto, formaliter tamen distinguuntur; idem enim disgregativum visus, secundum quod respicit hominem, cygnum, & album, diversam habet formalitatem; & sic secundum istas diversas formalitates, non inconvenit quod diversas differentiarum rationes obtineat. Cumque hoc sufficiat ad bonam divisionem: hinc est, quod sit bona nostra divisio.

10 Obijc. 4. Differentiarum privativarum v. g. *in animatum, irrationale*, & similes, sunt divisiones generis; & tamen non sunt constitutivæ interioris speciei: ergo male insinuat Porphyrius in ultima divisione, omnem differentiam divisionem generis, esse constitutivam speciei, prob. min. Differentia constituit speciem addendo novum gradum perfectionis generis; privatio seu differentiarum privativarum, non dicit perfectionem aliquam: ergo differentiarum privativarum, non sunt constitutivæ speciei.

Resp. conc. mai. dist. min. sed differentiarum privativarum non sunt constitutivæ interioris speciei *formaliter*, & ratione sui, conc. min. *substitutivè*, & ratione formæ positivæ, per quam substituent, neg. min. & conseq. Dicimus ergo cum nostro Authore hic quali. unica
so-

solut. ad 4. quod licet differentia privativa, ut privativa, nullam addant perfectionem supra genus, ac proinde ratione sui nullam speciem constituent, ponuntur tamen loco unius, vel plurium differentiarum, positivarum, quæ nobis sunt ignotæ, vel non facile numerari possunt, quæ quidem genus dividunt, & speciem constituent. Ac proinde differentia privativa licet ratione sui non dividant genus, nec constituent speciem; bene tamen ratione formarum, vel differentiarum, pro quibus substituunt.

rr Obije. ultim. contra secundam divisionem. Non est proprium differentia propriissima facere aliud: ergo male dicit Porphyrius, quod sola differentia propriissima facit aliud. Prob. añs. Unum individuum est aliud, ab individuo ejusdem specie, ut Petrus est aliud individuum à Paulo; & tamen non differunt propriissima differentia: ergo non sola differentia propriissima facit aliud.

Resp. neg. añs. ad cujus prob. neg. mai. Nam licet individuum ejusdem speciei sit aliud, ab alio individuo, non tamen est aliud, ab illo; quia ly *aliud* dicit diversitatem in essentia, & ly *alius* in sola persona, qua ratione conceditur in divinis, quod filius est *alius* à Patre, negatur tamen, quod sit *aliud* à Patre, nisi ly *alius* sumatur adjectivè; ut si dicas *filius est aliud suppositum*, à supposito Patris.

QUÆST. XIII.

UTRUM DIVISSIO DIFFERENTIAE IN COMMUNEM PROPRIAM, & PROPRIISSIMAM SIT ANALOGA?

PRO intelligentia, & resolutione hujus quæstionis est notandum, quod differentia potest considerari dupliciter, scilicet primo intentionaliter, seu physicè, & secundo intentionaliter, seu Logicè; & primo intentionaliter adhuc potest considerari dupliciter, primo intentionaliter pro substracto, materialiter considerato, vel primo intentionaliter formaliter, quantum ad munus faciendi ferre unum ab alio. Unde differentia sumpta pro substracto materialiter sumpto, certum est, quod talis divisio non est univoca, sed Analogica; quia sic accepta, una differentia est substantia, alia accidens, alia realis, alia rationis, quibus non datur aliquid commune univocum. Unde solum procedit difficultas de illis formaliter acceptis, scilicet, primo intentionaliter, quo ad munus faciendi differre: quo supposito.

2 Dico 1. Differentia primo intentionaliter, sumpta formaliter, & quo ad munus faciendi differre Analogicè dividitur in communem, propriam, & propriissimam. Quod sic ostenditur. Quando membra differentia inæqualiter par-

participant rationem divisi, divisio Analoga est; sed in hac divisione, membra dividentia inæqualiter participant rationem divisi: ergo differentia primo intentionaliter sumpta, & quo ad munus faciendi differre, Analogice dividitur in communem, propriam, & propriissimam. Mai. cum consequ. est nota. Min. vero sic prob. Sola differentia propriissima est simpliciter differentia, alia solum secundum quid: ergo. Prob. aūs. Sola differentia propriissima facit differre simpliciter, alia vero secundum quid: ergo. Prob. aūs. Pacere differre essentialiter, est facere differre simpliciter, & facere differre accidentaliter, est facere differre secundum quid; sed sola differentia propriissima facit differre essentialiter, alia vero accidentaliter: ergo sola differentia propriissima facit differre simpliciter, & alia secundum quid. Consequentemque differentia primo intentionaliter sumpta, & quo ad munus faciendi differre, Analogice dividitur in communem, propriam, & propriissimam.

3 Dico 2. *Differentia etiam secundo intentionaliter accepta, Analogice dividitur in communem propriam, & propriissimam.* Quod sic prob. secunda intentiones, cum relationes sint, eodem modo conveniant, ac earum fundamenta, ut fundamenta sunt; sed fundamenta differentiarum, ut fundamenta sunt, solum Analogice conveniant: ergo differentia secundo

intentionaliter sumpta, Analogice dividitur in communem, propriam, & propriissimam. Min. constat ex prima conclusione mai. vero sic prob. Implicat, quod fundamenta primo intentionaliter sumpta conviniant Analogice in ratione faciendi differre, absque eo, quod Analogentur differentiarum etiam secundo intentionaliter sumptarum: ergo si fundamenta primo intentionaliter sumpta Analogantur, etiam secundo intentionaliter sumptarum Analogantur differentiarum. Prob. aūs. Implicat quod aliquid secundo intentionaliter sumptum, dicatur differentia simpliciter talis, & quod primo intentionaliter sumptum, sit differentia secundum quid; sicut implicat, quod natura, quæ primo intentione liter sumpta est species incompleta, & secundum quid, secundo intentionaliter sumpta denominetur species completa, & simpliciter talis: ergo implicat, quod fundamenta primo intentionaliter sumpta, & quo ad munus faciendi differre Analogentur, & quod non Analogentur etiam differentiarum fundata, secundo intentionaliter sumptarum.

4 Contra 1. conclus. Obijc. 1. Membra supradictæ divisionis æqualiter participant rationem divisi: ergo est univoca talis divisio. Prob. aūs. Differentia propria, & communis, etiam sunt simpliciter differentiarum: ergo æqualiter participant rationem divisi. Prob. aūs. Differentia propria, & communis sunt proprie differentiarum: ergo sunt

simpliciter differentia.

Resp. ad hoc arg. conc. ult. antec. neg. conseq. Quamvis enim differentia propria, & communis faciant proprie differre, non tamen faciunt differre essentialiter, & simpliciter, sed tantum accidentaliter, & secundum quid; ideoque quamvis sint differentia proprie, non tamen sunt differentia simpliciter: admodum quo licet *accidens* sit proprie ens, non tamen est ens simpliciter.

5 Obije. 2. contra 2. conclus. Licet genus primo intentionaliter pro substracto acceptum, sit Analogum ad omnia substracta generis, quia aliqua sunt substantia, alia accidentia, alia realia, alia rationalis; tamen secundo intentionaliter sumptum, univocè in omnia genera dividitur: ergo pariter, licet differentia primo intentionaliter sumpta, Analogice dividatur indifferentiam communem propriam, & propriissimam; 2. tamen intentionaliter accepta, univocè dividitur.

Resp. conc. antec. neg. conseq. & ratio disparitatis est, quia genus etiam primo intentionaliter, & pro substracto acceptum, & in esse entis, solum dicitur Analogicè de omnibus substractis generum, non autem formaliter, ut formaliter est substractum, & fundamentum intentionis generis, quia prout sic omnia genera, quamvis in esse entis Analogice distincta, univocè conveniunt, in eo videlicet, quod omnia illa equaliter dicunt

rationem essentialiter contrahibilem, sive illa sit accidens, sive substantia, realis, vel rationis: ideoque, non mirum, quod intentio generis in hac ratione fundata, univocè de omnibus intentionibus generum dicatur; at vero differentia in ratione formali differentia, & ut fundat intentionem differentia, Analogicè dicitur de communi, propria, & propriissima; cum fundet talem intentionem primo intencionaliter, & quo ad munus faciendi differre, in quo, ut diximus, Analogicè conveniunt, & ideo talis Analogia illius primo intentionaliter accepta, infert Analogiam differentia, etiam secundo intentionaliter sumpta.

QUÆST. XIV.

UTRUM DIFFINITIONES

differentia à Porphyrio assignata sint bonæ?

PRO resolutione hujus quæstionis est advertendum, differentiam triplicem actum habere, scilicet, dividere genes, constituere speciem, & distinguere unam speciem ab altera. Et secundum hanc diversitatem actuum, varie Porphyrius diffinivit differentiam. Primo per respectum ad genus, sic differentia est, *qua species excedit genus*. In ordine ad inferiora, & ut predicabilis sic: differentia est, *que predicatur de pluribus differentibus specie in qualis quid*. Tercio sic illam diffinivit, est,

quod subaptæ natura separat ea, quæ sunt sub eodem genere, ut rationale, separat hominem, ab equo, qui sub eodem genere Animalis continentur. 4. Diffinitur differentia, quod sit illa per quam differunt inter se singula. Ut rationale est differentia, qua differunt homo, & equus. Denique illam diffinitur per hoc, quod sit constitutiva essentia. Quæ diffinitiones, utpote explicantes proprium munus differentia optima sunt, quod non aliter melius potest cognosci, quam illas aliquibus objectionibus examinando.

2. Contra 1. diffinitionem Obij. 1. Differentia, quam habet species etiam continetur in genere: ergo male dicitur, quod ratione differentia species excedit genus. Prob. añs. duplic. & 1. sic. Genus est totum potentiale respectu speciei: ergo continet, quicquid continet species; ac proinde, & differentiam; alias genus non posset de specie vere prædicari. 2. prob. idem añs. si differentia, quam habet species, non contineretur in genere, illam haberet species ex nihilo; si namque homo rationalitatem ab Animali, non haberet, non est unde illam habeat: ergo differentia, quam habet species necessario continetur in genere.

+ Confirm. Prima diffinitio solum convenit differentia propriissima: ergo male differentia in communi tali diffinitione diffinitur. Prob. añs. per talem diffinitionem, sicut per alias diffinitur

differentia, secundum tres actus dividendi genus, constituendi speciem, & distinguendi unam speciem ab alia; sed illi actus, solum competunt differentia propriissima: ergo & prima diffinitio solum convenit differentia propriissima.

3. Resp. ad arg. dist. añs. Differentia, quam habet species, etiam continetur in genere, *impotentia*, conc. añs. *actu*, neg. añs. & consequ. Dicimus ergo, quod differentia, quæ constituit speciem, & actu continetur in specie, continetur etiam in genere, non tamen actu, sed solum impotentia; quia cum genus se habeat, ut materia, & differentia, ut forma, sicut in materia continentur, non actu, sed impotentia omnes formas; ita etiam suo modo omnes differentia continentur in potentialitate generis; & sicut cum generatur aliquid materiale, forma non fit ex nihilo, sed ex potentia materia; ita species non habet differentiam ex nihilo, sed ex potentialitate Logica generis. Per quod patet ad primam, & secundam prob. anteced.

+ Ad confirm. Resp. quod ut supra notavimus, in omnibus diffinitionibus assignatis differentia, præter ultimam, debemus aliquid subintelligere, & in prima; quod per differentiam species excedat genus, id est, quod excedat illam essentialiter, aliquam essentialem perfectionem habens supra id, quod actu includit genus, & hoc solum differentia propriissima convenit.

Obij.

4 Obije. 2. contra 2. diffinitionem differentia. Prædicari in quale de pluribus differentibus specie, etiam competit proprio, & accidenti, quæ cum sint qualitates, in quale prædicantur: ergo secunda diffinitio, utpote conveniens alijs à diffinito, bona non potest esse. Resp. Quod secunda diffinitio, nec convenit proprio, nec accidenti; quia quando dicitur, quod differentia prædicatur in quale, debet intelligi, in quale *essentialiter*, quod nec proprio, nec accidenti convenit.

QUÆST. XV.

UTRUM DIFFINITIO DIFFERENTIAE PRÆDICABILIS, OMNIBUS COMPETAT DIFFERENTIJS.

Differentia, ut prædicabilis diffinitur sic: *est quæ prædicatur pluribus differentibus specie in quale quælibet*. De qua diffinitione inquirimus, an omnibus conveniat differentijs? 2 In qua difficultate unum supponimus, & alterum inquirimus. Supponimus namque, non solum dari differentias subalternas, sed etiam Athomias speciei inferioris. Quo supposito, quod inquirimus est; an prædicta diffinitio, ut jacet, omnibus differentijs, etiam Athomias conveniat? Et ratio dubitandi est, quia, cum differentia à Thomæ v. g. *rationale*, non habeant aliqua sibi inferiora, quæ differant specie, non possunt de

pluribus differentibus specie prædicari: ac proinde illis non convenit prædicta diffinitio.

3 + Cajetanus cui plures subscribunt in hoc cap. de differentia asserit, quod prædicari de pluribus differentibus specie in prædicta diffinitione debet intelligi, non *positive*, sed *negative*, & per non repugnantiam, ut diffinitionis sensus sit, quod differentia, ut differentia non repugnat prædicari de pluribus differentibus specie; sic enim intellecta diffinitio omnibus differentijs convenit, nam licet differentia à Thomæ, in quantum à Thomæ est, repugnet prædicari de pluribus differentibus specie, id tamen non repugnat in quantum differentia est, alias id omni repugnaret differentia. Et quod sic debeat intelligi talis diffinitio, probat Cajetanus exemplo *Quantum*, cum enim diffinitur quantum quod sit *divisibile*: ibi *divisibile* non sumitur *positive*, sed *negative*, & per non repugnantiam, alias prædicta diffinitio non competereet omni quanto, nimirum, *Cælo*, & *minimo naturali* sumitur ergo ibi *divisibile* *negative*, & per non repugnantiam: id est, quod quanto, ex eo, quod quantum est, non repugnat esse *divisibile*. Sic pariter dicendum est in præsentī. +

4 + 2. alij explicant diffinitionem differentia positive, dicendo, quod illa particula, *differentibus specie*, non intelligitur de pluribus differentibus specie *inter se*, sed

ab alijs ; & hoc modo intellecta etiam differentijs à Thomis convenit diffinitio, quia licet illæ solum prædicentur de solo numero differentibus inter se, prædicantur tamen de pluribus differentibus specie ab alijs, Petrus namque, & Paulus, de quibus *rationale* prædicatur, non solum differunt numero inter se, sed etiam differunt specie ab alijs per ipsammet differentiam? Quid vero nos in hac parte sentiamus 2. conclusione explicabimus. +

5 Dico ergo primum: *Non potest in diffinitione differentia intelligi illa particula, de pluribus differentibus specie, negativè, Or per non repugnantiam*: quod sic prob. 1. Diffinitiones rerum dantur ad explicandas rerum essentias: ergo non possunt dari per id, quod diffinitis convenit per meram non repugnantiam. Ass. est certum consequ. vero prob. illud, quod alicui convenit tantum per non repugnantiam, non explicat, quid illud sit; sed solum dicit, quid ei non repugnet: ergo si diffinitiones dantur ad explicandas essentias rerum, non possunt dari præcisè per id, quod diffinitis non repugnat. Prob. ass. per hoc, quod homini v.g. non repugnet esse *Album*, non innotescit nobis, quid sit homo: ergo illud, quod convenit alicui per meram non repugnantiam, non explicat quid illud sit, sed solum quid illi non repugnet.

Ass. 2. prob. hoc idem, si ut aliquid rectè diffiniatur sufficeret,

quod diffinitio solum per non repugnantiam illi conveniret: si quaeretur diffinitionem hominis, *ni nram Animal rationale*, conveniret equo, & equum per illam quomodo diffiniri: sed consequens absurdum est: ergo ut aliquid rectè diffiniatur non sufficit, quod diffinitio solum per non repugnantiam illi conveniat. Sequela prob. Nam licet esse rationale repugnet equo, in quantum tale animal; non tamen in quantum Animal est: ergo fieri, quamvis differentia Athomæ, in quantum tali repugnet prædicari de pluribus differentibus specie, quia id non repugnat illi in quantum differentia est, potest dici, quod illi convenit talis diffinitio differentia, ita potest dici, quod diffinitio hominis competat equo. Et quod magis est posset dici, quod diffinitio differentia omni prædicabili conveniat, quia quamvis prædicari in quale quid non conveniat generi, & speciei, in quantum talia prædicabilia sunt, id non repugnat illis in quantum universalia, & prædicabilia sunt.

7 (+ Dices, quod differentia posset convenire prædicta diffinitio, quo ad essentialia, quæ includit, scilicet, quo ad actum primum prædicandi de pluribus differentibus specie, licet illa, quo ad accidentale, scilicet, quo ad actum secundum prædicandi de pluribus differentibus specie, differentia præcisè per non repugnantiam conveniat. Sed contra hoc essum.

gum.

gium sic insurgo. Actus primus prædicandi de pluribus differentiibus specie non convenit positivè differentie, ut sic: ergo prædicta diffinitio non convenit positivè differentie, quo ad essentialia, quæ includit. Prob. añs. Si talis actus primus positivè conveniret differentie, ut sic, nulli differentie repugnaret; sed talis actus primus repugnat differentie Athomæ, in quantum tali: ergo actus primus prædicandi de pluribus differentiibus specie non convenit differentie, ut sic positivè, & essentialiter. Mai. constat siquidem, quod positivè convenit superiori, sub nulla ratione potest inferiori repugnare. Min. vero sic prob. cui sub aliqua ratione repugnat actus secundus, repugnat etiam actus primus ad talem actum; sed differentie Athomæ, ut tali, repugnat actus secundus prædicandi de pluribus differentiibus specie: ergo etiam repugnat illi, actus primus. Consequenterque diffinitio differentie non convenit positivè differentie, quoad essentialia, quæ includit. +

3. Dico secundo. Satis probabiliter explicari potest diffinitio differentie de prædicari de pluribus differentiibus specie, non inter se, sed ab alijs: & sic explicata omni competit differentie. Quod autem sic debeat explicari, & intelligi prob. Sic intellecta, & explicata diffinitione, diffinitur differentia magis conformiter ad suam naturam, ut ab alijs prædi-

cabilibus secernitur; alias sic intellecta convenit omni differentie: ergo recte sic talis diffinitio explicatur. Min. constat, siquidem differentia subalternæ prædicatur de pluribus differentiibus specie, inter se, & Athomæ de pluribus differentiibus specie, ab alijs. Mai. vero sic prob. Proprium munus, propriumque fundamentum, ut ab alijs prædicabilibus secernitur, est facere differre illa de quibus prædicatur specie ab alijs: ergo prædicto modo intellecta, & explicata diffinitione, diffinitur differentia magis conformiter ad suam naturam; cum diffiniatur per proprium munus, ut ab alijs distinguitur prædicabilibus, & per proprium fundamentum innotescat.

9. Contra hanc tamen conclusionem. Obijc. 1. Differentia Athomæ, nunquam prædicatur de pluribus differentiibus specie: ergo prædicta diffinitio differentie Athomæ non potest convenire. Prob. añs. Differentia Athomæ, v. g. rationale solum prædicatur de Petro, & Paulo; sed Petrus, & Paulus, non differunt specie: ergo. Min. prob. per exponentes ratione hujus verbi, *differunt*, quæ sunt istæ. *Petrus est aliusque speciei, & Petrus est aliusque speciei, & Petrus non est ejusdem speciei, cuius est Paulus*; sed tertia hæc exponentes est manifeste, falsa: ergo Petrus, & Paulus non differunt specie.

Resp. ad hoc arg. diff. añs. Dif-

Differentia Athomæ, nunquam prædicatur de pluribus differentiibus specie, *inter se*, conc. añs. *ab alijs*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod si illa particula *differentibus specie*, ut jacet, & sine aliqua explicatione intelligatur, verum est, quod accipitur pro pluribus specie differentiibus *inter se*, & prout sic correspondent illi prædictæ exponentes; quia tamen, ut diximus, magis conformiter ad naturam differentiz, ut ab alijs prædicabilibus, distinguitur intelligatur, & explicetur de pluribus differentiibus specie, non *inter se*, sed ab alijs etiam convenit differentiz Athomæ.

10 Obijc. 2. Differentia hic diffinitur, ut unum ex quinque prædicabilibus: ergo illa particula *differentibus specie*, eodem modo intelligenda est, ac in diffinitione aliorum prædicabilium; nunc sic; sed in diffinitione aliorum prædicabilium intelligitur de differentiibus specie, *inter se*: ergo eodem modo intelligenda est in hac diffinitione differentiz.

Resp. conc. antec. neg. conseq. Licet namque differentia diffiniatur hic, ut unum ex quinque prædicabilibus, habet tamen diversum modum prædicandi, faciendo videlicet, differre, ea de quibus prædicatur specie ab alijs, quod cum non habeant cetera prædicabilia, sed sit proprium, & peculiare munus differentiz: hinc est; quod licet in diffinitione aliorum prædicabilium illa particula

explicetur de pluribus differentiibus specie *inter se*, in diffinitione tamen differentiz debet intelligi, de differentiibus specie *inter se*, vel ab alijs.

11 Obijc. 3. Si differentia diffiniri posset per prædicari de pluribus specie ab alijs, etiam posset diffiniri per prædicari de pluribus differentiibus genere ab alijs; sed non sic diffinitur: ergo nec potest, per prædicari de pluribus differentiibus specie ab alijs, diffiniri. Prob. mai. Illa de quibus prædicatur differentia, non solum differunt specie ab alijs, sed etiam genere; Petrus namque, & Paulus, non solum differunt specie ab equo, & leone, sed etiam differunt genere ab Albedine, relatione, & quantitate: ergo si posset diffiniri, per prædicari de pluribus differentiibus specie ab alijs, etiam potest diffiniri per prædicari de pluribus differentiibus genere ab alijs.

Resp. neg. sequentiam ad cuius prob. dist. añs. Illa de quibus prædicatur differentia, non solum differunt specie, sed etiam genere ab alijs; *per ipsammet differentiam*, neg. añs. *per aliquam aliud distinctum*, conc. añs. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet inferiora differentiz, non solum differant specie, sed etiam genera ab alijs, aliter tamen, & aliter; nam differunt specie alijs, per ipsammet differentiam, genera vero non differunt per ipsammet differentiam, sed per aliquid aliud; cumque diffinitio differentiz non debeat

beat explicare, quomodo inferiora absolute differant, sed quomodo differant per ipsammet differentiam, & per hanc sola specie ab alijs differant; hinc est, quod optime diffinitur per prædicari de pluribus differentibus specie ab alijs, non tamen per prædicari de pluribus differentibus genere.

12 Obijc. 4. Diffinitio differentie prædicto modo explicata est propria differentie subalternæ, ut subalternæ est, & propria differentie Athomæ, ut Athomæ est: ergo talis diffinitio sic intellecta, & explicata non est propria differentie in communi; ans. constat: Siquidem nulla specialior diffinitio potest assignari differentie Athomæ, & subalternæ, quam ista. Conseq. vero sic prob. Differentie inferiores addunt aliquid, saltem accidentale, supra differentiam in communi; ergo ratione illius, quod addunt, debent habere distinctas proprias diffinitiones: consequenterque, si diffinitio differentie, ut à nobis explicata, est propria aliqujus differentie inferioris, ut talis differentia est, non potest esse propria differentie in communi.

Resp. neg. ans. quia diffinitio sic explicata propriissima est differentie, ut sic. Nam quando dicimus, quod differentia est quæ prædicatur de pluribus differentibus specie, non est intelligendum de pluribus differentibus specie ab alijs specie. Athomæ determinatè, nec determinatè de subalternæ, sed abstrahendo ab utroque modo.

prædicandi: ac proinde sic accepta diffinitione, non est propria differentie Athomæ, nec subalternæ, sed propria differentie in communi. Unde si vellis diffinire differentiam subalternam, ut talem, sic dices; est quæ prædicatur de pluribus differentibus ab alijs, specie subalternæ, & differentia Athomæ: est quæ prædicatur de pluribus differentibus ab alijs specie, Athomæ. Vel aliter differentia subalternæ est: quæ prædicatur de pluribus ab alijs inter se specie differentibus. In qua diffinitione, prædicari de pluribus ab alijs specie differentibus, erit essenziale differentie, ut sic, & quod illa inter se specie differant, erit illi accidentale, & proprium differentie subalternæ. Similiter differentia Athomæ est quæ prædicatur de pluribus ab alijs specie, & inter se numero differentibus: ubi ultima particula erit quid accidentale differentie in communi, & proprium Athomæ, ut Athomæ est.

CAPUT DE PROPRIO.

QUÆST. XVI.

UTRUM DIVISSIO PROPRIJ, & illius diffinitio rectè assignetur à Porphyrio?

Quatuor acceptiones proprij assignat Porphyrius. Proprium primo modo est quod convenit soli, sed non omni. Hoc est convenit soli speciei, sed non.

non omni individuo: v. g. esse grammaticum convenit soli homini, non tamen omni individuo. Proprium 2. modo est, *quod convenit omni, non tamen soli*. Ut esse vi pedem convenit omni homini, non tamen soli. Proprium 3. modo est, *quod convenit omni, & soli, non tamen semper*, v. g. canescere convenit omni homini, & soli homini, non tamen semper, sed tempore senectutis. Proprium denique 4. modo est, *quod convenit omni, soli, & semper*: v. g. risibile respectu hominis. Et de proprio hoc quarto modo sumptum loquimur in præsentia. Illudque diffinitur Arist. 1. Top. cap. 4. sic. Proprium est *quod non indicat, quia est esse rei, soli autem in est, & conversim prædicatur*. A Porphyrio vero diffinitur sic: proprium est, *quod convenit omni, soli, & semper*. Et quid de talibus divisionibus, & diffinitionibus sit dicendum; duplici conclusione explicabimus.

2 Dico igitur 1. *Prædicta divisio propriæ adequata est, Analogata tamen*. Prima pars hujus conclusionis prob. Proprium dicitur illud, quod contraponitur accidenti communi; sed accidens contrapositum accidenti communi, aliquo modo ex assignatis, debet subjecto convenire, & non est alius modus assignabilis: ergo prædicta divisio proprii adequata est. Prob. min. vel ex tribus conditionibus ad proprium requisiti; vel conveniant omnes, vel aliqua

deficit, si conveniant omnes, est proprium quarto modo, si aliquid deficit erit proprium 1. 2. vel 3. modo: ergo accidens contrapositum accidenti communi, aliquo modo ex assignatis, subjecto debet convenire, & non est alius modus assignabilis. Consequenterque adequata est prædicta divisio.

3 Quod autem sit Analoga sic ostenditur. Quando membra divisionis participant inæqualiter rationem divisi, divisio Analoga est; sed sic contingit in hac divisione: ergo Analoga est. Prob. min. Solum proprium quarto modo est simpliciter proprium, & 4. prædicabile constituit, alia vero solum participant rationem proprii secundum quid: ergo membra hujus divisionis inæqualiter participant rationem divisi: ac proinde est divisio Analoga.

4 Dico 2. *Per diffinitionem assignatam ab Arist. diffinitur proprium, ut quartum prædicatum; per diffinitionem vero assignatam a Porphyrio diffinitur, ut quartum prædicabile; clarius tamen sic communiter diffinitur*: est quod prædicatur de pluribus accidentaliter inseparabiliter. Prima pars conclusionis prob. Proprium in ratione prædicabilis, sicut quodlibet aliud universale, non per ordinem ad speciem, a qua dimanat, & cum qua convertitur, sed per ordinem ad inferiora constituitur; sed in diffinitione assignata ab Aristotele, nullus ordo ad inferiora, sed solum ad speciem,

cum quæ convertitur explicatur: ergo per talem diffinitionem diffinitur proprium, ut quartum prædicatum, non tamen, ut quartum prædicabile.

5. 2. pars conclusionis etiam prob. Per diffinitionem Porphyrij explicatur ordo proprii ad sua inferiora, & quod inseparabiliter illis conveniat: ergo per talem diffinitionem diffinitur proprium, ut quartum prædicabile. Prob. añs. Sensus prædictæ diffinitionis est; proprium est, quod convenit omnibus inferioribus speciei, solis illis, & semper illis: ergo per diffinitionem Porphyrij explicatur ordo proprii ad sua inferiora, & quod inseparabiliter illis conveniat: ac proinde diffinitur, ut quartum prædicabile. 3. denique pars sic ostenditur. Per diffinitionem proprii supra positam, & communiter assignatam, explicatur natura proprii, ut ab alijs prædicabilibus distinguitur, per proprium genus, & differentiam: ergo clarius, & expressius, proprium per talem diffinitionem diffinitur. Prob. añs. per prædicari de pluribus convenit cum alijs prædicabilibus; per prædicari *accidentaliter* differt à tribus prioribus, & per prædicari *inseparabiliter* differt à quatuor: ergo.

6. Obijc. 1. Aristoteles tres tantum numerabit acceptiones proprii: ergo male Porphyrius assignat quatuor. Prob. añs. Arist. 1. Top. cap. 4. solum assignavit proprium *per se*, proprium *per*

per, & proprium aliquando: ergo. Resp. tamen neg. añs. Nam per proprium, *aliquando* intellexit proprium, quod in aliqua parte tantum temporis convenit, & proprium, quod aliquibus, & non omnibus individuis alicujus speciei convenit; in quo jam duas acceptiones proprii assignatas à Porphyrio comprehendit: nimirum, quod *convenit omni, non soli*, & quod *convenit omni, & soli, non tamen semper*; & cum præter has alias duas acceptiones proprii enumeret; totidem in re Aristoteles assignabit acceptiones proprii, ac Porphyrius.

7. Obijc. 2. contra primam acceptionem proprii si aliquod daretur proprium primo modo, maxime respectu hominis esse *Medicum*, vel *Geometram*; sed id non est proprium eo primo modo: ergo non datur proprium 1. modo. Mai. constat; siquidem pro proprio primo modo illa exempla possuit Porphyrius. Min. vero sic prob. Esse Medicum, vel Geometram, vel accipitur pro capacitate ad eas scientias, vel pro ipsis habitibus illarum; si primum est proprium 4. modo; cum capacitas, & inclinatio ad scientias sit propria passio hominis; si vero accipitur pro habitibus, illi sunt accidentia omnino communia hominis: ergo esse Medicum, vel Geometram non est proprium eo primo modo.

Resp. quod exempla adducta à Porphyrio non debent intelligi pro inclinatione, & capacitate sc-

cuta ad formam specificam, quia hæc, ut bene probat argumentum, est proprium a quarto modo respectu hominis; sed accipitur pro speciali inclinatione individuali, quæ soli homini competit, non tamen omni; vel exempla accipiuntur pro ipsius habitibus, qui non sunt accidentia omnino communia, cum non competant alijs ab homine, & aliquemodo per se conveniant homini, ut specialis illorum inclinatio, vel ut terminus hujus specialis inclinationis. Et eodem modo Resp. ad aliud arg. quod potest fieri contra exemplum proprii tertio modo. Dicens cum est, quod specialis qualitas, quæ est causa canescendi hominibus, & ipsa actualis canities sunt proprium tertio modo hominis, quia omnibus, & solis illis competit, licet non semper.

8. Obijc. 3. Visus, & auditus habent rationem proprii, respectu hominis, cum ex illius essentia dimanent; & tamen ad nullam ex quatuor assignatis acceptionibus pertinent: ergo prædicta divisio proprii, non est adæquata. Prob. min. In primis non pertinent ad aliquam ex tribus prioribus, cum sub nulla sint formaliter accidentia communia, nec accidentaliter separabiliter de hominibus prædicentur; deinde prædicti sensus non possunt habere rationem proprii quarto modo respectu hominis, quia licet convenient omnibus hominibus, non tamen solis: ergo. Confirm. Esse *vipedem* ponitur

pro exemplo proprii secundo modo; sed esse *vipedem*, nullo modo est proprium: ergo proprium secundo modo non datur. Prob. min. Proprium ab aliqua determinata specie Athoma, vel subalterna dimanare debet; sed esse *vipedem*, hoc non habet aergo.

9. Resp. ad arg. conc. mai. neg. min. Dicimus, quod visus, & auditus sunt proprium quarto modo; quia proprium quarto modo est illud, quod dimanat à natura specifica athoma, vel subalterna; cumque prædicti sensus dimanent à natura specifica, non athoma, & humana, sed animalis, & subalterna: hæc est, quod ad quartam pertinent acceptionem proprii. Ad confirm. vero Resp. conc. mai. neg. min. ad cuius prob. dist. mai. Proprium, ab aliqua determinata specie athoma, vel subalterna dimanare debet; proprium quarto modo, conc. mai. Proprium 1. 2. vel 3. modo, neg. mai. & conc. mai. neg. conseq. Licet namque esse *vipedem* non dimanet ab aliqua natura specifica determinata, potest, & de facto habet rationem proprii secundo modo, quia hoc, quod est dimanare ab aliqua natura specifica athoma, vel subalterna, est proprium, & peculiare proprii quarto modo.

9. Obijc. 4. contra utramque diffinitionem. In primis diffinitio proprii assignata à Porphyrio convenit *differentia*, v. g. rationali, cum illa conveniat omni homini, soli, & semper; sed *differentia*, pro-

pro-

proprium non est: ergo diffinitio Porphyrij, utpotè conueniens alijs à diffinito, bona non est. Deinde, diffinitio proprij quarti predicabilis, ipsi proprio non conuenit, cum non prædicetur accidentaliter, sed essentialiter, utpotè dimanans ab essentia: ergo. Et denique utraque diffinitio competit *colorate*, cum color conueniat omni, soli, & semper corpori mixto, & prædicetur accidentaliter inseparabiliter; & tamen color proprium non est: ergo.

Resp. neg. mai. Diffinitio namque proprij debet intelligi, quod si tale quid præstans à principijs essentialibus speciei; cumque differentia non præstet à principijs essentialibus speciei, sed potius speciem essentialiter constituat; hinc est, quod minime conuenit illi diffinitio proprij à Porphyrio assignata. Ad 2. prob. neg. etiam añs. quia eo ipso, quod proprium dimanet ab essentia alterius speciei, non prædicatur essentialiter de illa, sed tantum accidentaliter; nam solum prædicatur essentialiter de aliquo, quod illud essentialiter constituit, non vero id, quod ab ipso sic constituto dimanat, id enim solum facit, quod prædicetur inseparabiliter. Ad 3. prob. Resp. conc. mai. dist. min. & tamen color non est proprium respectu corporis mixti, color *determinatus*, conc. min. color vase sumptus, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod color in communi est proprium respectu cor-

poris mixti, quia licet nullus color determinatus per se illi conueniat, aliquis tamen color vase sumptus per se debet omni corpori mixto conuenire, unde omnes colores in particulari sunt accidentia communia, color tamen incommuni, seu color vase sumptus est proprium quarto modo corporis mixti.

QUÆST. XVII.

UTRUM PROPRIUM; ET
differentia constituentur in ratione
ne universalis per ordinem ad
speciem, an per ordinem
ad individua?

Cognita jam natura proprij, & differentie, modo inquirimus, an differentia, & proprium constituentur in ratione universalis, & tertij, & 4. predicabilis; differentia videlicet in ordine ad speciem, quam constituit, & aqua proprium dimanat; an vero constituentur in ratione talium in ordine ad individua talis speciei? Non in ordine ad individua propria ipsius differentie, vel proprij, v. g. rationale in ordine ad hoc, & illud rationale, & risibile in hoc, & illud risibile, nam de his, prædicantur prædicatione speciei, cum prædicentur de illis *inquit*, & dicendo totam essentiam illorum. Sed quod inquirimus est, an differentia, & proprium constituentur in ratione tertij, & quarti predicabilis in ordine ad speciem, v. g.

rationale, & risibile in ordine ad hominem, an vero constituentur in ordine ad Petrum, & Paulum quæ sunt individua talis speciei?

2. Dicendum igitur est: *Differentiam, sive atomam, ut rationale, sive subalternam, ut sensibile, & idem dicendum de proprio, non constitui in ratione universalis, & tertij, & quarti prædicabilis in ordinem ad speciem, sed in ordine ad individua.* Hæc conclusio prob. ratione fundamentali sic. Differentia, & proprium debent constitui in ratione universalis per ordinem ad illum terminum, quem ut inferiorem respiciunt; sed proprium, & differentia non respiciunt, ut inferiorem speciem, sed solum individua speciei: ergo non constituentur in ratione universalis in ordine ad speciem, sed in ordine ad individua. Maj. patet: si quidem relatio universalis est relatio superioris ad suum inferius. Min. vero prob. dupliciter & r. sic. Quod adequatur cum alio, diciturque ad convertentiam cum illo, non potest esse superius ad illud; sed differentia, & idem de proprio, adequatur cum una specie, & dicitur ad convertentiam cum illa: ergo proprium, & differentia non respiciunt, ut inferiorem speciem, sed individua. Min. constat: si quidem bene valet, *est rationale*: ergo *est homo*, & e converso, similiter bene valet, *est risibile*: ergo *est homo*, & e contra. Maj. vero sic prob. quia Animal est superius ad hominem non dici-

tur ad convertentiam cum illo; nam licet valeat *est homo*: ergo Animal, non tamen valet e contra: ergo quod adequatur cum alio, diciturque ad convertentiam cum illo, non potest esse superius ad illud.

3. 2. prob. eadem min. sic superius ad plura se extendit, quam inferius; sed differentia, & proprium non se extendunt ad plura, quam species: ergo non respiciunt speciem, ut inferiorem. Prob. min. rationale solum se extendit ad individua, ad quæ etiam se extendit homo, & idem de proprio: ergo proprium, & differentia non se extendunt ad plura, quam species. Insuperque universale necessario constituitur in ordine ad plura, cum sit *unum in multis*: sed species non est plura: ergo differentia, & proprium non possunt constitui, in ratione universalis per ordinem ad speciem.

4. Dices, quod licet species sit una formaliter, tamen virtualiter est plura, quia virtualiter, & in potentia continet plura individua, quod sufficit, ut differentia, & proprium constituentur in ratione universalis in ordine ad illam. Sed contra hoc replicabis. Terminus formalis relationis universalis Logici debent esse plura formaliter; sed species, juxta solutionem, non est plures formaliter: ergo differentia & idem de proprio, nequit constitui in ratione universalis in ordine ad speciem. Prob. mai. Universale constituitur in ordine ad

ad pluralitatem, quam in se non continet, sed pluralitas, quam in se non habet non est virtualis, sed formalis, cum quodlibet universale sit plura virtualiter, & in potentia: ergo terminus formalis universalis Logici debent esse plura formaliter. Consequenterque si hoc non habet species proprium, & differentia non possunt constitui in ratione universalis in ordine ad illam. +

5 Contra prædictam conclusionem Obijc. 1. Universale constituitur in ratione prædicabilis in ordine ad terminum, de quo immediate prædicatur; sed proprium, & differentia immediate prædicantur de specie, & mediatè de individuis: ergo in ordine ad speciem, & non in ordine ad individua constituuntur in ratione universalis. Min. constat: siquidem rationale, & risibile immediate prædicantur de homine, & mediatè de individuis; ideo enim *Petrus* est rationalis, & risibilis, quia *homo* est rationalis est risibilis. Mai. vero sic prob. Licet genus prædicatione generis prædicetur de individuis specificis, quia tamen de illis solum prædicatur mediatè, non per ordinem ad illa, sed per ordinem ad species, de quibus immediate prædicatur constituitur in ratione universalis, & primi prædicabilis: ergo universale constituitur in ratione prædicabilis in ordine ad terminum, quem immediate respicit.

Resp. dist. mai. Universale

constituitur in ratione prædicabilis in ordine ad terminum, de quo immediate prædicatur, ut *superius*, conc. mai. ut *equale*, neg. mai. & sub eadè dist. mi. neg. consequ. Dicimus ergo, verum esse universale constitui in ratione prædicabilis per ordinem ad terminum sibi immediatum, & sibi inferiorem, non tamen in ordine ad terminum sibi equalem; cumque genus respiciat immediate species, ut sibi inferiores, differentia vero, & proprium respiciant speciem, non ut sibi inferiorem, sed ut equalem, ut jam manet probatum; hinc est, quod licet genus constituatur in ratione prædicabilis in ordine ad species, differentia tamen, & proprium non constituuntur in ordine ad speciem in ratione universalis tertij, & quarti prædicabilis.

6 Obijc. 2. & potest esse replic. Differentia, & proprium verè prædicantur de specie prædicatione universalis; aliunde immediatius prædicantur de illa, quam de individuis: ergo per ordinem, ad illam, & non per ordinem ad individua constituuntur in ratione prædicabilis. Prob. mai. Proprium, & differentia directe, & formaliter, ut quid unum, & univocum prædicantur de specie; sed omnis prædicatio formalis, & directa ad aliquod prædicabile debet pertinere: ergo verè prædicatur de specie prædicatione universalis. 2. prob. eadem mai. eadem relatione refertur proprium, & differentia ad speciem, & ad individua; sed

sed ad individua refertur relatione universalis : ergo similiter ad speciem. Prob. mai. Illud quod respicit duos terminos unus immediate, & alium mediâtè, eadem relatione fertur ad utrumque, ut patet in genere; sed proprium, & differentia immediâtè speciem, & mediâtè individua respiciunt: ergo. 3. Denique prob. eadem mai. Differentia, & propriam prædicantur de specie, & species de individuis: ergo eodem genere prædicationis, quo prædicantur de specie prædicantur de individuis juxta regulam ante prædicamentalem, cum quidpiam de quo piam prædicatur. Nunc sic; sed de individuis prædicantur prædicatione universalis: ergo etiam de specie hoc modo prædicantur.

7 Resp. ad arg. neg. mai. quia ut diximus solutione ad primam, licet differentia, & proprium verè prædicatione directâ, & formali prædicentur de specie, nunquam tamen prædicantur de illa prædicatione universalis, quia ad hoc erat necessarium, quod speciem respicerent, ut inferiorem, quod cum non habeant proprium, & differentia, nunquam prædicantur de illa prædicatione universalis. Ad 2. prob. Resp. etiam neg. mai. non enim quotiescumque aliquid respicit unum immediate, & alterum mediâtè refertur ad utrumque eadem relatione; quia hoc solum verificatur, quando utrumque respicit suo eadem ratione; cumque proprium, & differentia respiciant

speciem, ut equalem, & individua, ut interiora: iade est, quod non eadem relatione ad speciem, & inferiora referantur, sed ad speciem relatione prædicati, & ad individua relatione universalis, & prædicabilis.

Ad 3. prob. Resp. conc. anteced. dist. consequ. ergo eodem genere prædicationis differentia, & proprium prædicantur de specie, ac prædicantur de individuis, eodem genere prædicationis essentialis, vel accidentalis; conc. consequ. superioris de inferiori, neg. consequ. Dicimus ergo, quod ex eo, quod proprium, & differentia prædicentur de specie, & species de individuis, solum sequitur, quod eodem genere prædicationis essentialis, vel accidentalis, quo proprium, & differentia prædicantur de specie, prædicentur etiam de individuis, & hoc tantum convincit regulam ante prædicamentalem, non tamen sequitur, quod si proprium, & differentia prædicantur de specie, ut equalia, etiam prædicentur, ut equalia de quolibet individuo divisiive, quia hoc respiciant, ut superiora, ac proinde, prædicatione universalis, & prædicabilis, dicuntur de illo.

8 Obijc. 3. In ordine ad illum terminum constituentur differentia, & proprium in ratione universalis, in ordinem ad quem constituentur in ratione specialis prædicabilis; sed differentia constituitur in ratione tertij prædicabilis, & proprium in ratione quarti per ordinem.

dinam ad speciem: ergo per ordinem ad speciem constituuntur etiā in ratione universalis. Prob. min. Differentia in quantum differentia propriissima, & proprium in quantum quarto modo proprium, constituuntur in ratione tertij, & quarti predicabilis; sed differentia est differentia propriissima in ordine ad speciem, quam constituit, & proprium quarto modo in ordine ad speciem à qua dimanat: ergo.

Confirm. Proprium constituitur in ratione quarti predicabilis in ordine ad illam terminum, cum quo dicitur ad convertentiam; sed cum individuū divisivè sumptis non dicitur ad convertentiam; bene vero cum specie: ergo non in ordine ad individua, sed in ordine ad speciem constituitur in ratione specialis predicabilis. Min. constat: siquidem non valet. *Hoc est risibile*; ergo Petrus. Mai. vero sic prob. Aristoteles diffinitivè proprium per id, quod *convertitur* predicetur: ergo proprium constituitur in ratione specialis predicabilis in ordine ad illum terminum, cum quo dicitur ad convertentiam.

Resp. ad arg. conc. mai. neg. min. ad cujus prob. diss. mai. Differentia in quantum differentia propriissima, & proprium in quantum quarto modo proprium constituuntur in ratione tertij, & quarti predicabilis, si ly in quantum dicat rationem fundandi tales relationes tertij, & quarti predicabilis, conc. min. si ly in quantum

dicat rationem formalem relationis, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod licet differentia, & proprium in ratione tertij, & quarti predicabilis constituantur in ordine ad individua, quæ ut inferiora respiciunt; fundamentum tamen predicabilitatis de individuū sumitur ex ordine, quem dicunt ad speciem; nam differentia in quantum constituit speciem refertur ad talis speciei individua, & proprium quatenus dimanat ab specie refertur ad illa: ideoque ratio differentie propriissimæ, quæ sumitur in ordine ad speciem est solum fundamentum illius universalitatis in ordine ad individua: & in proprio ratio proprii quarto modo, quæ sumitur in ordine ad speciem est fundamentum illius universalitatis in ordine ad individua.

Ad confirm. vero Resp. eodem modo. Scilicet, quod in proprio, ut est quantum predicabile ex parte fundamenti requiritur, quod ab specie dimanet, & cum illa convertatur; non tamen requiritur, quod convertatur cum termino in ordine ad quem in ratione predicabilis formaliter constituitur; quia cum illum respiciat, ut inferiorem, nequit converti cum illo, quod præcisè voluit explicare Aristoteles sua diffinitione, quia non diffinitivè proprium, ut quantum predicabile, & in ordine ad individua, sed ut quantum predicationem, & in ordine ad speciem.

CAPUT DE ACCIDENTI.

QUÆST. XVIII.

UTRUM DIFFINITIONEM,

*& divisionem accidentis recte
tradat Porphyrius?*

Hoc nomen *accidens* iuxta D. Thom. 1. p. q. 77. art. 1. ad 1. potest significare, & *accidens prædicamentale*, & *accidens prædicabile*. *Accidens prædicamentale* est, quod condistinguitur à substantia, & dicitur esse in alio. Et sic quidquid est ens reale, & non est substantia, necessario debet esse accidens, nam inter substantiam, & accidens prædicamentale non datur medium. *Accidens vero prædicabile* est, quod est extra essentiam rei, & ab essentia non dimanat, & sic hoc accidens non dicitur esse substantiam, nec accidens prædicamentale, nec esse ens reale, vel rationis determinate. Et de hoc accidenti prædicabili loquimur in præfati, quod sic a Porphyrio diffinitur *est quod adest, & abest, sine subiecti corruptione*. Illudque dividit, *in separabile, & in inseparabile*; separabile, ut dormire respectu hominis, inseparabile, ut nigrum respectu corvi quo supposito.

2 Dico primo: *Accidens est verè prædicabile distinctum ab omnibus alijs*; quod sic ostenditur. *Accidens est unum in multis, & de*

multis; alias habet diversum modum prædicandi: ergo est verè prædicabile distinctum ab omnibus alijs. Mai. constat: siquidem *Album* v. g. realiter reperitur in multis, & abstractum ab illis, de illis verè prædicatur dicendo, *Petrus est Albus, Paulus est Albus*. Min. vero sic prob. *Accidens non prædicatur essentialiter, sicut tria priora prædicabilia, nec accidentaliter inseparabiliter, sicut quantum, sed accidentaliter separabiliter*: ergo habet diversum modum prædicandi, ab alijs, & quantum proinde constituit prædicabile.

Dices, quod *Album* verè prædicatur de suis proprijs individujs essentialiter, & quidditative prædicatur: ergo in hoc à tribus prioribus prædicabilibus non distinguitur. Resp. Tamen facile ex dictis, quod *Album* de hoc, & illo albo, & de Petro, & Paulo posita in illis Albedine in actu signato prædicatur, ut *species*, non, ut accidens, quia ut accidens solum prædicatur de habentibus Albedinem; Albedine posita in illis in actu exercito, non vero in actu signato.

3 Dico 2. *Per diffinitionem accidentis assignatam à Porphyrio, diffinitur accidens secundo intentionally; clarius tamen, ut prædicabile diffinitur, quod sit illud, quod prædicatur de pluribus accidentaliter separabiliter*. Prima pars hujus conclusionis constat; nam quando in diffinitione Porphyrij dicitur *adesse, & abesse*, non tam-

tur pro reali inharrentia, vel non inharrentia, sed pro convenientia, & prædicabilitate, ita, ut sensus diffinitionis, *accidens est, quod potest convenire, vel non convenire, prædicari, vel non prædicari de aliquo, absque illius corruptione*; sed sic intellecta diffinitione, accidens secundo intellectualiter diffinitur diffinitione Porphyrij: ergo. 2. etiam pars conclusionis est manifesta. Siquidem per diffinitionem accidentis communiter traditam, clarius, & expresse ratio prædicabilis conveniens accidenti ponitur, & expressatur: ergo licet per diffinitionem Porphyrij bene, & 2. intencionaliter accidens diffiniatur; clarius tamen, ut prædicabile, per diffinitionem communiter traditam explicatur.

4. Contra primam conclusionem Obijc. 1. Accidens v. g. *Album*, non habet specialia inferiora in ordine, ad quæ constituitur in ratione specialis prædicabilis: ergo accidens non constituit speciale prædicabile. Prob. añs. In primis hæc inferiora non sunt *hoc, & illud Album, aut Petrus, & Paulus*, posita in illis Albedine in actu signato, nec constituitur in ratione specialis prædicabilis in ordine ad Petrum, & Paulum habentes Albedinem: ergo *Album* non habet specialia inferiora in ordine ad quæ constituitur in ratione specialis prædicabilis. Añs. Quantum ad primam partem constat, siquidem de prædictis inferioribus, *Album*, ut supra diximus prædicatur

quidditative, ut species, quantum ad secundam vero partem, prob. añs. 1. *Album* non abstrahitur à Petro, & Paulo: ergo respectu illorum non constituitur in ratione specialis prædicabilis. Prob. añs. Quia si *Album* abstraheretur à Petro, & Paulo, esset ab illis secundum se, vel, ut sunt Albi, non secundum se, quia prout sic nec includunt Albedinem, nec aliquod accidens, nec abstrahitur ab illis, ut sunt Albi, prout sic *Album* constituit prædicabile species, & non accidentis: ergo.

2. prob. Principale añs. *Album* non potest abstrahi à Petro, & Paulo abstractione tali, sed solum potest ab illis abstrahi abstractione formali: ergo respectu illorum non potest constitui in ratione universalis, & prædicabilis. Prob. añs. *Album* dicit formam respectu subjecti: ergo solum est abstrahibile à subjectis abstractione formali. 3. prob. idem añs. Universale debet esse à parte rei formaliter in inferioribus, & ab illis esse realiter in distinctum, alias non prædicaretur formaliter de illis; sed *Album* non est formaliter in Petro, & Paulo, sed tantum inhesive, & ab illis est realiter distinctum: ergo. 4. Denique probat. idem añs. Quodlibet prædicabile constituitur in ordine ad eas de quibus immediate prædicatur; sed *Album* non prædicatur immediate de Petro, & Paulo, etiam si habeant Albedinem: ergo. Prob. min. *Album* immediatius prædi-

catur de hoc, & illo Albo : ergo.

5 Resp. ad arg. neg. añs. quantum ad secundam partem. Et ad illius primam prob. Dicimus, quod Album abstrahitur à Petro, & Paulo habentibus Albedinem, non quidem positam in illis in actu signato, sed exercitam tantum ex parte illorum, & tanquam conditione se habentem, ut ab illis abstrahatur Album, & de illis accidentaliter prædicetur. Sicut cum proprium v. g. *rissibile* abstrahitur à Petro, & Paulo, non abstrahitur ab illis secundum se, nec ab illis, ut rissibilibus posita rissibilitate ex parte illorum in actu signato, sed ab illis habentibus rissibilitatem, rissibilitatem ex parte illorum exercita, & tanquam conditione se habente, ut ab illis abstrahatur.

Ad 2. prob. antec. Resp. neg. añs. Quia licet Albedo in abstracto, quia forma est subiecti in quo est non possit abstrahi, nisi abstractione formali ab illo, sicut *humanitas*, quia est forma constitutiva Petri sumpta in abstracto, non potest abstrahi, nisi abstractione formali ab illo; tamen Album in concreto bene potest abstrahi à Petro, & Paulo habentibus Albedinem abstractione totali, quia sic non abstrahitur forma à subiecto, sed concretum ab hoc, & illo concreto, unde respectu illorum potest constitui in ratione universalis, & prædicabilis. Ad 3. prob. cūstam antec. Resp. Quod, ut aliquid sit universale

sufficit, quod ratione materialis sit idem, cum inferioribus; cumque Album ratione materialis sit idem cum Petro, & Paulo, licet id, quod de formali significat sit realiter distinctum ab illis, non tollit, quod Album sit universale respectu illorum.

Ad 4. denique prob. Resp. conc. mai. dist. min. Sed Album non prædicatur immediate de Petro, & Paulo prædicatione inquit, conc. min. Prædicatione inquit, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod dato, quod Album immediatius prædicetur de hoc, & illo Albo, quam de Petro, & Paulo, hoc erit prædicatione speciei, & inquit, non tamen prædicatione accidentis, & inquit, quia in ratione prædicabilis accidentaliter separabiliter immediate respicit pro termino Petrum, & Paulum, modo explicato.

6 Obijc. 2. Contra diffinitio nem nulla diffinitio potest dari per opposita disjunctivè; sed diffinitio accidentis datur proposita disjunctivè per adesse videlicet, vel abesse : ergo non est bona, prob. mai. Diffinitio explicat naturam, & quidditatem rei; sed natura, & quidditas rei est determinata : ergo non potest indeterminatè, & per disjunctionem unius, vel alterius explicari.

Confirm. Diffinitio non potest dari per opposita; sed adesse, & non adesse convenire, & non convenire sunt opposita : ergo per id non potest accidens diffiniri.

Resp.

Resp. ad arg. Quod licet definitio accidentis tradatur per opposita disjunctivè, unam tamen explicat naturam, & essentiam accidentis, quæ non consistit in aliqua parte illius conjuncti, sed in indifferentia ad utramque, quæ indifferentia, cum aliquid determinatum sit, jam verificatur, quod definitio accidentis explicat naturam, & essentiam determinatam. *Ad confirm.* *Resp. dist. mai.* Nulla definitio potest dari per opposita copullative, conc. mai. disjunctivè, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Verum namque est, quod nulla res potest definiri per opposita copullative, bene tamen disjunctivè, nam propositio optimè definitur per significare verum, vel falsum; cumque hoc modo debeat intelligi definitio accidentis; hinc est, quod optimè per adesse, vel abesse definitur.

7 *Obijc. 3.* Accidens inseparabile continetur sub definito hujus definitionis; & tamen non convenit illi prædicta definitio: ergo non est bona; mai. constat: siquidem idem accidens, quod per talem definitionem definitur Porphyrius, divisit inseparabile, & inseparabile. Min. vero sic prob. Accidens inseparabile non potest separari à subiecto absque illius corruptione v. g. nigredo à corvo: ergo. Dices, quod licet nigredo non possit realiter separari à corvo, potest tamen separari ab illo per intellectum. Sed contra, istam solutionem replicabis. Hac repe-

ratio per intellectum; vel est negativa, concipiendo corvum non esse nigrum, vel est solum separatio præcisiva, ita quod intelligatur corvus non intellecta ejus nigredine; primum esse non potest, secundum non sufficit ad salvandam definitionem accidentis: ergo. Min. quantum ad primam partem constat: nam si corvus à parte rei non potest non esse niger, ut modo supponimus, falso intellectus conciperet corvum non esse nigrum. Quo ad secundam vero partem, prob. min. sic. Separatione præcisiva etiam *risibile* potest separari ab homine: ergo separatio mere præcisiva non sufficit ad salvandam definitionem accidentis.

8 *Resp.* Solutionem datam esse optimam, & expressam Porphyrii sic dicentis: *Mente cogitatione ve corvus Albus, & etiops non niger sine subiecti corruptione concipi potest.* Unde ad replicam *Resp.* Separationem hujusmodi non esse mere præcisivam, sed esse separationem negativam, non absolutam, sed quasi conditionalem, concipiendo videlicet, quod, & si corvus non esset niger salvaretur naturaliter, & perfecte illius essentia. Hoc autem modo non potest separari passio à subiecto, quia cum ex principiis ejus essentialibus oriatur, non potest concipi, quod si subiectum illam non haberet, salvaretur naturaliter, & perfecte ejus essentia, quæ doctrina est expressa D. Thomæ q. 2. de Anima.

in art. 12. ad 7. & q. de Spiritu-
libus creaturis art. ult. ad 7. ubi
inquit: *Quod duplex est operatio
intellectus, alia, qua intelligit,
quod quid est, & tali operatione
potest intelligi essentia rei, sine
proprio, & sine accidente, cum
neutrum ingrediatur rei essen-
tiam: alia est operatio intellectus
dividentis, & componentis, &
sic potest intelligi substantia sine
accidentali prædicto, etiam si se-
cundum rem sit inseparabile, sicut
potest conceptus corpus albus; hac
vero operatione intellectus, non
potest intelligi substantia sine pro-
prio, non enim potest intelligi;
quod homo non sit visibilis.*

9 Obijc. 4. Mortuum respectu
hominis, & combustum respectu
domus sunt accidentia; & tamen
non possunt ad esse subiecto, abs-
que illius corruptione: ergo acci-
dens male diffinitur à Porphyrio.
Mai. constat: siquidem mortuum
nec ex principiis essentialibus ho-
minis oritur, nec combustum ex
principiis essentialibus domus.
Min. vero sic prob. Homo sine sui
corruptione non moritur, nec do-
mus absque sui corruptione com-
buritur: ergo. Confirm. Calor res-
pectu aquæ est accidens, acciden-
taliter enim prædicatur de illa; &
tamen non potest illi ad esse abs-
que corruptione illius, calor enim
receptus in aqua, vel corrumpit
illam, vel disponit ad corruptio-
nem: ergo.

10 Resp. ad arg. dist. mai. Mor-
tuum, & combustum sunt acci-

dentia hominis, & domus, si mor-
tuum, & combustum consideren-
tur in fieri, conc. mai. Si conside-
rentur in facto esse, neg. mai. &
sub eadem dist. min. neg. conseq.
Dicimus ergo, quod mortuum,
& combustum possunt considerari
duplèter in fieri videlicet, & in
facto esse; etsi primo modo acci-
pantur sunt accidentia respectu
hominis, & domus, & accidenta-
liter prædicabiliter prædicantur de
illis, quia cum moritur homo, &
domus comburitur adhuc est ve-
rum dicere, quod est homo, &
quod est domus; si vero mortuum,
& combustum accipiuntur pro
mortuo, & combusto in facto es-
se: sic sunt prædicata repugnan-
tia homini, & domui; quia im-
plicat esse hominem, & esse mor-
tuum in facto esse, & esse domum,
& esse combustam in facto esse.

Ad confirm. Resp. dist. etiam
mai. Calor est accidens respectu
aquæ, calor citra calorem, ut octo,
conc. mai. calor, ut octo, neg.
mai. & sub eadem dist. min. neg.
conseq. Dicimus ergo, quod si lo-
quamur de calore, ut octo non est
accidens respectu aquæ, sed po-
tius est prædicatum illi repugnans;
cum non possit compati cum illa;
si vero fiat sermo de alio calore,
citra octo, potest convenire, vel
non convenire aquæ absque illius
corruptione; quia licet illam ad
corruptionem disponat, non ta-
men totaliter corrumpit.

11 Obijc. 5. Existencia est ad-
cidens prædicabile cujuscunque
rei

rei creatæ; & tamen non potest ab esse illi absque illius corruptione: ergo. Mai. constat: siquidem hæc prædicatio v. g. *Petrus existit* accidentaliter est, & quinti prædicabilis. Min. vero sic prob. Existentia non potest separari à Petro, illo manente: ergo non potest ab esse illi, absque illius corruptione.

Resp. ad hoc arg. conc. mai. dist. min. & tamen existentia non potest ab esse absque corruptione rei creatæ; absque corruptione *Physica*, conc. min. absque corruptione *Metaphysica*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod existentia est accidens quouscumque rei creatæ, quia licet non possit separari à re creatæ, quin res creatæ physicè deficiat, potest tamen existentia ab esseare, quin ipsa res deficiat Metaphysicè, quia potest salva essentia rei creatæ per intellectum ab existentia separari. Eo modo quo solutione ad 3. diximus nigredinem posse à corvo separari; & ratio utriusque est, quia cum, nec nigredo, nec existentia ex nullius rei essentia dimanent, potest intelligi, quod si per possibile, vel impossibile corvus non haberet nigredinem, nec res creatæ existentiam, salvaretur, corvi, & rei creatæ totalis essentia.

12 Obijc. 6. Anima, & quælibet alia forma substantialis potest, adesse, & abesse à materia 1. absque illius corruptione; & tamen forma non est accidens respectu materię: ergo diffinitio accidentis

prædicabilis convenit alijs à diffinitio. Prob. min. Forma non prædicatur de materia: ergo non est accidens prædicabile respectu materię. Confirm. Humanitas potest adesse, vel abesse à Verbo Divino absque Verbi Divini corruptione; & tamen non est accidens illius: ergo. Mai. constat: nam humanitas modo adest, et si relinqueretur à verbo, quod est possibile, abesset. Min. vero prob. Humanitas non prædicatur accidentaliter de Verbo Divino, nam hæc prædicatio Verbum Divinum, seu *Deus est homo*, teste Div. Thom. 3. p. q. 16. art. 1. ad 1. non est in materia remota, nec contingenti, sed in materia naturali: ergo.

13 Ad arg. Resp. dist. mai. Anima potest adesse, vel abesse à materia, tanquam à *subiecto incompleto*, conc. mai. *completo*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet forma sub illis possit adesse, vel abesse à materia, non inde sequitur, quod illi conveniat diffinitio accidentis; quia hæc debet intelligi de adesse, vel abesse à subiecto completo, quia cum accidens prædicabile non debet esse simpliciter subiecto, debet supponere subiectum constitutum in suo esse simpliciter, & consequenter compositum ex materia, & forma; cumque hoc forma substantialis non habeat, hinc est, quod minimè convenit illi diffinitio accidentis prædicabilis. Hæc solutio est expressa in Div.

Tho.

Thom. 2. contra gent. cap. 81.
in solutione 4. rationis.

† Ad confirm. pariter Resp.
Quod humanitati minimè conve-
nit diffinitio accidentis prædicabi-
lis. Quia cum in tali diffinitione di-
citur, quod possit adesse, vel ab-
esse absque subjecti corruptione
debet intelligi, quod taliter acci-
dens conveniat subjecto, quod non
trahatur ad esse subjecti, nec cum
ipso subjecto constituat unum ens
per se, quia ut docet Div. Thom.
in 3. dist. 7. q. 1. art. 1. ad 5. Id
quod accidentaliter de aliquo præ-
dicatur, debet se habere respectu
illius, ut quid extrinsecum, sicut

albedo respectu corporis; quæ
non trahitur ad esse corporis, nec
ex corpore, & albedine consti-
tuitur unum per se, sed unum tan-
tum per accidens; humanitas ve-
ro trahitur ad ipsum esse Verbi
Divini, & constituit illud in esse
substantiali hominis, & facit cum
ipso Divino Verbo unum per se,
ideoque licet possit adesse, vel ab-
esse Verbo Divino, absque Verbi
Divini corruptione, nec est acci-
dens prædicabile, nec illi convenit
accidentis prædicabilis diffi-

nitio. Et hæc de libro

quarto Logica,

†.) (2) (†)

INCIPIT LIBER QUINTVS

LOGICÆ

DE PRÆDICATIONIBUS.

QUAMVIS questione 3. prædicabilem nosse Author de diversis egerit prædicationibus, in quibus concreta de concretis, abstracta de abstractis, concreta de abstractis, medijs terminis, tam primæ, quam secundæ intentionis prædicantur; quia tamen prædicationes sunt prædicabilem actus, & melius de illis, cognita natura prædicabilem agere possumus, ideo hunc de prædicationibus librum, in hunc locum distulimus, in quo aliquas quæstiones brebiter explicare resonabimur.

QUÆST. I.

UTRUM CONCRETUM DE

concreto medijs terminis I.

Intentionis verè prædicatur?

PRO resolutione dubij, & sequentibus est notandum primo, quod prædicationis est triplex identica, disparata, & medio modo se habens. Prædicationis identica est illa, in qua prædicatur idem de se ipso, vel medio eodem nomine, ut *Petrus est Petrus*, vel diverso, ut *ensis est gladius*. Prædicationis disparata est in qua formæ repugnantes ad invicem in abstracto, vel inconcreto prædicatur v. g. *homo est lapis*, ra-

tionale est irrationale, vel rationalitas est irrationalitas. Prædicationis denique medio modo se habens est in qua non prædicatur idem de se ipso, nec formæ repugnantes, sed formæ, quæ eidem possunt convenire.

Hæc autem prædicationis alia est directa, alia indirecta. Directa est in qua prædicatur forma de subiecto, vel superius de inferiori; prædicationis indirecta est illa in qua prædicatur subiectum de forma, vel inferius de superiori; unde ista est prædicationis directa *homo est Animal*. Hæc autem indirecta *Animal est homo*. Ex quo sequitur quod omnes prædicationis directa est superioris de inferiori, vel equalis de equali. Et propter hoc, vel quia existimabit Porphyrius, quod

quod sola prædicatio directa est simpliciter prædicatio dixit cap. de specie : quod *paria de paribus, aut maiora de minoribus prædicentur, oportet, minora vero de maioribus non oportet.*

2. 2. Supponendum est cum Cajetano 3. p. q. 10. quod licet nomina concreta, & abstracta in significatione formali conveniant, eo quod eandem significant formam, ut hæc nomina *homo*, & *humanitas*, & illa *Album*, & *Albedo*. Differunt tamen in modo significandi, quia concretum significat formam, ut in subiecto, vel supposito, nomen vero abstractum significat formam absolutè, & per modum per se subsistentis. Ex quo sequitur, quod concreta supponunt pro supposito, vel subiecto v. g. *homo* supponit pro habente humanitatem; nomina vero abstracta, cum nihil aliud significant, quam formam, pro ipsa forma necessario supponunt, v. g. *humanitas* pro humanitate, & *Albedo* pro ipsa Albedine.

3. 3. Et maxime supponendum est, quod, ut aliqua prædicatio sit vera debent extrema, hoc est subiectum, & prædicatum supponere pro eodem, hoc est, quod idem realiter sit id pro quo supponit unum, ac id pro quo supponit, & alterum. Qua ratione hæc prædicatio est vera : *Album est dulce*, quia extrema supponunt pro habente, quod ut supponimus est idem, hæc tamen prædicatio est falsa : *Albedo est dulcedo*, quia ex-

trema supponunt pro forma, & in utroque extremo valde diversum est.

4. Quibus suppositis facile est respondere ad quæsitum. In quo inquisitionis utrum nominibus primæ intentionis vere concretum de concreto prædicetur? Resp. enim quod concretum de concreto, quando significant formas existentes in eodem supposito, vel subiecto vere prædicantur. Ut illæ prædicationes sunt vere, *homo est Animal*; *homo est rationalis*, *Album est dulce*, & è converso. Quod sic ostenditur. Tunc aliqua prædicatio est vera, quando extrema supponunt pro eodem; sed quando prædicatur concretum de concreto modo dicto, extrema supponunt pro eodem: ergo concretum de concreto, quando significant formas existentes in eodem supposito, vel subiecto, vere prædicatur. Prob. min. Quando prædicatur concretum de concreto modo dicto, extrema supponunt pro habente formam; sed habens formam, ut supponimus est unum: ergo extrema supponunt pro eodem: ac proinde est recta prædicatio. Contra hanc doctrinam nihil se offert speciale, unde ad alia quæ maiorem ingerunt difficul-

tatem transe-

mus.

NON

¶ ¶ ¶ ¶ ¶
¶ ¶ ¶ ¶

QUÆST. II.

UTRUM ABSTRACTA DE
concretis, & concreta de abstra-
ctis medijs nominibus i. inten-
tionis vere prædi-
centur?

PRO cuius dubij resolutione est
notandum primo, quod in
illo non loquimur de abstrac-
tis, & concretis significantibus for-
mas in eodem subiecto non exis-
tentibus, ut si dicas *lapis est huma-
nitas, nigrum est Albedo*; certum
enim est tales prædicationes, & si
formæ inconcreto significantur, ef-
se falsas, ut si dicas *lapis est homo,
nigrum est album*. Unde loquimur
de abstractis, & concretis signifi-
cantibus eandem formam, v. g.
*de his homo, & humanitas, album,
& albedo*.

2. Advertendum est 2. quod
nomina possunt significare, vel
formas in creatas omnino simpli-
ces: ut hæc *Deus, & Deitas, Pa-
ter, & Paternitas. Filius, &
Filiatio* in divinis, vel formas, &
naturas creatas, transcendentis,
ut *ens, & entitas, verum, & ve-
ritas*; vel non transcendentis, &
has etiam in duplici differentia,
formas videlicet substantiales, vel
accidentales, & de omnibus his
quid dicendum sit in præsentī du-
bio interrogamus.

3. Dico ergo 1. Medijs nomini-
bus significantibus formas substan-
tiales, vel accidentales creatas, nec

abstracta de concretis, nec concre-
ta de abstractis possunt prædicari.
Unde istæ prædicationes sunt falsæ
*homo est humanitas, album est al-
bedo*, & e contra. Hæc conclusio
præterquam quod est expressa Div.
Thom. opusc. 69. per hæc verba:
*Albedo, & humanitas significantur
per modum partis, & non præ-
dicantur de concretis, sicut nec
pars de suo toto*. Suadetur primo
ratione generali. Ut prædictio sit
vera debent extrema supponere
pro eodem; sed quando prædican-
tur concreta de abstractis, vel ab-
tracta de concretis modo dicto,
extrema pro eodem non suppo-
nunt: ergo non recte ad invicem
prædicantur. Prob. min. Tunc ca-
sus unum extremum supponit pro
supposito, vel subiecto, & aliud
pro sola forma: ergo.

4. Prob. 2. Hoc idem ratione
deducta ex D. Thom. loco citat.
Ut prædictio sic vera prædicatum
debet includere actum, vel impo-
tentia quid quid includit subiec-
tum; sed quando prædicatur ab-
tractum de concreto, prædicatum
non includit actum, nec impotentia
quid quid includit subiectum: er-
go abstractum saltem non recte
prædicatur de concreto, prob.
min. Tunc casus prædicatum, v.
g. *humanitas*, solum includit id,
quo homo est homo, & *Albedo* so-
lum includit id, quo Album est
Album, subiectum vero v. g. *ho-
mo* includit suppositum, quod non
includit *humanitas*, & *Album* in-
cludit corpus, & suppositum quo-

rum neutrum dicitur *Albedo*: ergo aliquid includitur in prædictis concretis, quod non includitur in abstractis, nec actu, nec in potentia: ac proinde talia abstracta de concretis prædicari nequeunt.

3. prob. conclus. quæ realiter distinguuntur non possunt ad invicem vere prædicari; sed significatum abstracti, & concreti in prædictis formis, realiter distinguuntur: ergo non possunt ad invicem prædicari. Mai. constat: siquidem diximus, ut prædicatio affirmativa sit vera, extrema debent supponere pro eodem. Min. vero sic prob. Nam licet tam abstractum, quam concretum significet eandem formam, concretum tamen significat, vel connotat aliquid essentialiter formæ superadditum, scilicet suppositum, quod in rebus creatis realiter à natura distinguitur: ergo significata abstracti, & concreti informis substantialibus creatis realiter differunt, & consequenter in illis non possunt concretum, & abstractum adinvicem prædicari.

6 Dico 2. In nominibus significantibus formas generales, & transcendentis, ut *ens*, & *entitas*, *bonum*, & *bonitas*, possunt ad invicem abstracta de concretis prædicari. Hæc conclusio est D. Tho. q. 2. 1. de verit. art. 4. ad 4. ubi sic loquitur: *Ad 4. dicendum, quod aliter se habet informis generalibus, & aliter informis specialibus, informis enim specialibus, non recipitur prædicatio concreti de abstracto*

to, ut dicatur *Albedo est a' b'.* vel calor est calidus, ut patet per Dionysium cap. 2. de Divinis Nominibus. Sed informis generalibus huiusmodi prædicatio recipitur; dicimus enim quod *essentia est ens*, & *bonitas est bona*, & *unitas una*, & *ratio est*, quia illud, quod primo cadit in apprehensione intellectus est ens, unde oportet quod cuiusque apprehensio per intellectum, intellectus attribuat hoc, quod est ens.

7 Ex quibus clarissimis verbis deducitur præcipua ratio pro nostra conclusione, quæ sub hac forma proponitur. De qualibet re primo concipitur, quod sit ens: ergo de quacumque re, quomodocumque, sive in concreto, sive in abstracto consideretur, vere prædicatur, quod sit ens. Ans. est certum, siquidem nihil prius datur, rationem entis subterfugiens. Conseq. vero prob. Ideo passionis entis *verum*, *bonum*, & *unum* sunt ita generales, & transcendentis, ut de omnibus rebus vere dicantur, & prædicentur, quia identificantur cum ente: ergo potiori jure ens de quacumque re, quomodocumque, sive in concreto, sive in abstracto consideretur, prædicabitur.

8 Dico 3. In nominibus significantibus naturam divinam, abstracta de concretis, & concreta de abstractis, in sensu identico, vere prædicantur, non tamen in sensu propriissimo, & formali. Prima pars huius conclusionis deducitur

ex D. Tho. pluribus fuit doctrina in locis, & præcipue 1. p. q. 31. art. 3. ubi videtur ad minus istas propositiones *Deus est Deus*, & *Deitas est Deus* in sensu identico admittere. Et ratio hujus primæ partis est quia in divinis non distinguitur realiter suppositum à natura; nec id, quod est ab illo quo est; ergo quamvis ex modo significandi, etiam in divinis abstracta significant id quo est, & concreta id quod est, & abstracta significant solum formas, & concreta significant formas connotando suppositam, adhuc tamen in sensu identico abstractum, & concretum verè in divinis adinvicem prædicantur. Quia ratione in sensu identico istæ sunt veræ: *Deitas est Deus*, *Deus est Deitas*, *Pater est Paternitas*, *Paternitas est Pater*.
 9. 1. vero pars conclusionis suadetur in primis autoritate D. Tho. qui 1. p. q. 30. art. 5. sic loquitur: *Licet secundum rem sit idem Deus, & Deitas, non tamen est idem modus significandi utriusque, nam hoc nomen Deus, quia significat Divinam Essentiam, ut in habente ex modo sue significati-onis, naturaliter habet quod possit supponere pro persona, & sic ea quæ sunt propria personarum possunt prædicari de hoc Nomine Deus, ut dicatur Deus est generatus, vel generans; sed hoc Nomen Essentia non habet ex modo sue significati-onis, quod supponat pro persona, quia significat essentiam, ut formam abstractam, & ideo ea*

quæ sunt propria personarum, qui- bus adinvicem distinguuntur non possunt essentia attribui: ergo sen- tie expresse D. Tho. quod in no- minibus significantibus naturam divinam, abstracta de concretis in sensu identico verè prædicantur adinvicem, non tamen in sensu proprijsimo, & formali.

Ex quibus verbis D. Tho. confirm. hæc secundo pars. Si non solum in sensu identico, & etiam in sensu proprijsimo, & formali in prædicatis divinis abstracta de concretis verè prædicantur ad- invicem, hæc esset bona conse- quentia: *Deus generat, Deus est Deitas: ergo Deitas generat*, sed hæc mala consequentia est, & non alia ratione, nisi quia arguitur ab identica ad formalem: ergo. Prob. min. Si minor prædicti discursus non solum in sensu identico, sed etiam in sensu formali vera esset, esset consequentia bona, & legiti- ma: ergo mala consequentia est, & ideo est, quia minor solum est vera in sensu identico, non vero in sensu proprijsimo, & formali.

10. Contra primam conclusio- nem. Obje. 1. In nominibus sig- nificantibus formas transcenden- tes, & in creatas, abstracta de con- cretis, & concreta de abstractis verè in sensu identico prædicantur: ergo etiam in nominibus signifi- cantibus formas particulares crea- tas. Ans. constat ex secunda, & tertia conclusione. Conseq. vero sic prob. Nomina abstracta, & concreta, sive hæc, sive illam for-

magis significant, eundem modum habent significandi: ergo.

Resp. conc. antec. neg. con-
sequ. est namque magna disparitas inter formas transcendentes, & divinas, & inter formas particula- res, & creatas, nam in primis in rebus creatis suppositum, quod connotat concretum, distinguitur realiter à forma, quam significat nomen abstractum, unde non pos- sunt adhuc in sensu identico ad in- vicem predicari; benè tamen in nominibus significantibus formas transcendentes, & divinas propter oppositam rationem. Et insuper, quia nomina significantia formas particulares, & creatas significant formam, quæ solam secundum aliquam rationem particularem convenit subjecto, formæ vero transcendentes, & divinx signifi- cant aliquid, quod omnibus re- bus, & sub omni formalitate con- venit. Quia de qualibet re, sive in abstracto, sive in concreto sig- nificetur, erit verum dicere, quod *est ens*, & *est entitas*, & *est bonus*, & *est bonus*. Consequenter licet in nominibus significantibus has for- mas transcendentes, & divinas abstractum, & concretum ad in- vicem predicentur saltem in sensu identico, non tamen hoc contingit in formis particularibus creatis.

11. Obijc. 2. etiam in nomi- nibus significantibus formas parti- culares creatas, concretum prædi- catur de abstracto, & abstractum de concreto: ergo prima conclu- sio non est universaliter vera. Proba-

ans. Hoc nomen *quantitas* signifi- cat formam particularem creatam; & tamen verè prædicatur concre- tum de hoc abstracto, dicendo *quantitas est quanta*: ergo etiam in nominibus significantibus for- mas particulares creatas, concre- tum verè prædicatur de abstracto.

12. Resp. neg. ans. Quia in primis medijs his terminis, abs- tractum nequit de concreto verè prædicari, ut si dicas *quantum est quantitas*, quia subjectum talis propositionis connotat materiale, scilicet corpus realiter ab ipsa for- ma quantificatis distinctum, & præ- dicatum significat solam formam quantitatis absque ulla connota- tione: ac proinde extrema objec- tiva prædictæ propositionis non identificantur realiter, sed reali- ter distinguuntur penes realiter in- clusum, & non inclusum. Deinde etiam nec concretum potest verè de abstracto predicari, unde præ- dicatum hujus propositionis *quan- titas est quanta*, non sumitur in omni rigore, ut concretum, & ut connotat subjectum, seu substrac- tum quantitatis, alias propositio esset falsa; sed illud prædicatum *quanta* solum denotat, quod quantitas habet in se effectum quantitatis, scilicet extensionem partium, & esse unam partem ex- tra aliam, ad differentiam albedi- nis v.g. quæ quamvis faciat al- bum, ipsa tamen Albedo non est Alba, quantitas vero tribuit suum effectum formalem substantia, sci- licet distinguere accidentaliter par- tes,

tes, & facere illam extensam, quem effectum ipsa quantitas participat, & ideo *quantitas est quantitas*.

QUÆST. III.

UTRUM ABSTRACTA DE
abstractis medijs terminis i. in-
tentionis vere prædi-
centur?

PRO resolutione hujus dubij, est supponendum 1. quod nomina abstracta sunt in triplici differentia: nam aliqua significant formas realiter entitative diversas, ut hæc nomina: *humanitas*, & *albedo*. Alia sunt nomina, que significant formas realiter formaliter distinctas, ut hæc nomina *actio*, & *passio* vel denique formas significant solum per intellectum ratione ratiocinata distinctas, ut hæc nomina: *Humanitas*, *animalitas*, *rationalitas*, *sensibilitas*.

2. Et si loquamur de nominibus significantibus in abstracto formas realiter distinctas, cessi in eodem supposito existentes, abstracta de abstractis, nec in sensu identico, nec in sensu formali vere prædicantur, & ratio est quia, ut prædicatio affirmativa sit vera, debent extrema supponere pro eodem; sed nomina abstracta, que significant formas realiter entitative distinctas pro eodem non sup-

ponunt: ergo nequeunt adinvicem prædicari, prob. min. Talia nomina, utpotè abstracta supponunt pro formis; sed formæ, ut supponimus, sunt realiter entitative distinctæ: ergo nec in sensu identico, nec formali possunt talia nomina supponere pro eodem; & consequenter in neutro sensu adinvicem prædicari. Quæ ratione istæ prædicationes sunt falsæ: *Humanitas est risibilitas*, *humanitas est albedo*, *quantitas est qualitas*, & similes.

3. Similiter est certum formas non entitative, sed realiter formaliter distinctas, & in abstracto significatas, vere in sensu identico prædicari, non tamen in sensu formali. Ut hæc in sensu identico est vera: *actio est passio*. Et hæc *albedo est similitudo*, si relatio à suo fundamento realiter entitative non distinguatur. Et ratio est, quia tunc casus extrema supponunt pro eodem, quia est idem, ac dicere, *res quæ est actio est passio*, res quæ est *Albedo est similitudo*, quod verum est in sensu identico, non tamen in sensu formali, quia ad hoc erat necessarium, quod prædicatum esset de conceptu essentiali subjecti.

4. Denique certum debet esse, quod formæ, quæ à parte rei actualiter non distinguuntur, sed solum ratione ratiocinata per intellectum in abstracto significatæ in sensu identico, vere ad invicem prædicari propter eandem rationem. Unde in sensu

su identico illæ sunt veræ: *Humanitas est animalitas, rationalitas est humanitas*. Unde difficultas solum est; an prædictæ formæ non solum in sensu identico, sed etiam in sensu formali vere una de altera prædicetur? Quæ prædicationes sunt valde diversæ, nam potest prædicari forma generica de specifica, & de forma differentiali, & forma differentialis de generica, & specifica. Et omnia hæc vel informis substantialibus, vel accidentalibus possunt contingere. Unde pro veritatis explicatione.

5. Dico 1. *Forma generica de specifica accidentalis, vel substantialis in abstracto vere, & formaliter prædicantur*. Hæc conclusio prob. 1. Forma generica, & specifica, v. g. *humanitas, & animalitas*. Nullatenus à parte rei, sed solum per intellectum ratione rationi data distinguuntur; sed distinctio rationis, nisi cum reduplicatione, vel in actu signato ponatur, non sufficit salificare formaliter propositiones; ergo forma generica de specifica in abstracto formaliter prædicatur. Prob. min. Quamvis attributum iustitiæ, & misericordiæ in Deo sola ratione distinguantur, & si cum reduplicatione, propriæ rationis, aut posita ipsa distinctione rationis in actu signato non possint formaliter prædicari, absque reduplicatione tamen, & non posita distinctione rationis in actu signato formaliter prædicatur iustitia de misericordia, nam licet illæ prædicationes

sint falsæ: *iustitia in quantum iustitia est misericordia, ratio iustitiæ est ratio misericordiæ*, ista tamen in sensu formali est vera: *iustitia est misericordia*; ergo distinctio rationis, nisi cum reduplicatione ponatur, vel in actu signato, non sufficit salificare formaliter propositiones.

6. 2. prob. conclusio. Ut aliqua propositio sit vera sufficit, quod prædicatum includat, quidquid in actu includit subiectum; sed forma generica in abstracto, etiam significata includit implicitè, & in potentia quidquid includit forma specifica: ergo verè de illa in sensu formali prædicatur. Mai. constat siquidem ideo hæc prædicatio est vera: *homo est animal*, quia prædicatum implicitè, & in potentia continet quidquid in actu includit subiectum. Min. vero sic prob. Animalitas dicit formam contrahibilem per rationalitatem; sed forma contrahibilis dicit implicitè, & in potentia differentiali per quam contrahitur: ergo forma generica, etiam in abstracto significata includit implicitè, & in potentia quidquid includit forma specifica: ac proinde poterit de illa verè, & formaliter prædicari, dicendo *Albedo est color. Humanitas est animalitas*.

7. 3. prob. conclus. Animalitas etiam in abstracto significata, significatur, ut totum potentiale respectu humanitatis: ergo verè, & formaliter prædicatur de illa. Consequ. patet, siquidem, quia Ani-

Animal in concreto significatur, ut totum potentiale respectu hominis, & equi, formaliter de illis prædicatur. Ans. vero sic prob. Animalitas non potest abstrahere ab humanitate, abstractione formali, sed solum abstractione totali: ergo etiam in abstracto significata, significatur, ut totum potentiale. Prob. ans. Animalitas est de essentia humanitatis, tanquam pars Metaphysica illius; sed ut docet D. Tho. opusc. 8. super Boetium, nihil potest abstrahi abstractione formali ab aliquo, de cujus essentia est: ergo Animalitas solum potest abstrahi ab humanitate, abstractione totali: ergo abstrahitur, ut totum potentiale: ac proinde verè in sensu formali de humanitate prædicatur.

8. Dico 2. *Quod forma differentialis in abstracto verè, & formaliter prædicatur de forma specifica; etiam in abstracto significata*, v. g. rationalitas de humanitate. Hanc conclusionem tenet noster Author q. 3. universalium art. 2. & post est probari eisdem rationibus, ac præcedens. Rationalitas enim solum distinguitur ratione ratiocinata ab humanitate, & de illa, nec prædicatur cum reduplicatione, nec ponitur ea distinctio in actu signato; alias cum sit pars Metaphysica humanitatis continet implicitè, & in potentia quid quid in actu includit humanitas, & sic in abstracto significata, non significatur cum præcisione ab humanitate, sed solum cum præcisione

a supposito: ergo eisdem rationibus convincitur rationalitatem in abstracto verè, & formaliter prædicari de humanitate, ac probatam fuit, rationem genericam etiam in abstracto verè, & formaliter de illa prædicari.

9. Dico 3. *Forma generica in abstracto prædicatur formaliter de forma differentiali, etiam in abstracto significata*. Ut animalitas de rationalitate. Et ratio est clara; nam forma differentialis, & generica non distinguuntur actualiter, nisi per rationem, nec prædicantur cum reduplicatione, nec distinctio rationis ponitur in actu signato; & alias forma generica continet implicitè, & in potentia quid in actu dicit forma specifica, scilicet formam differentialem: ergo sicut forma generica, & differentialis prædicantur formaliter de specifica, ita forma generica prædicabitur formaliter de differentiali. Unde sequitur quod iste syllogismus expositivus sit optimus: *Hæc humanitas est animalitas, & hæc humanitas est rationalitas: ergo rationalitas est animalitas*; quia utraque præmissa est formalis, ut manet probatum: ergo in eodem sensu formali conclusio debet esse vera.

10. Obijc. 1. contra 1. conclus. Si forma generica in abstracto verè prædicaretur de specifica, etiam ipsa forma generica, & specifica in abstracto prædicarentur de forma individuali, etiam in abstracto significata, & sic illæ prædicatio-

nes essent veræ: *Petritas est humanitas, Petritas est animalitas*: consequens est falsum ergo, & antecedens.

Resp. dist. añs. etiam forma generica, & specifica in abstracto prædicarentur de forma individuali, si forma individualis solum significet formam individualement, seu singularem, non autem *suppositalitem*, conc. añs. si non solum formam singularem significet, sed etiam *suppositalitem*, neg. añs. & consequ. *Petritas*, namque potest significare solum singularitatem Petri, & non Petri suppositalitem, si solum singularitatem Petri significet, possunt de illa forma generica, & specifica verè prædicari, minimè tamen si significet suppositalitem; quia cum in rebus creatis suppositum, & hypostasialis distinguantur realiter à natura generica, & specifica; humanitas, & animalitas non possunt de Petritate verè prædicari.

11 Obijc. 2. contra 2. conclusionem. Differentia ex proprio modo significandi, prædicatur *in quale*, & per modum alteri ad jacentis; sed in abstracto significata non potest de natura specifica, etiam in abstracto significata, prædicari *in quale*, & per modum alteri ad jacentis; ergo in abstracto non prædicatur de illa. Prob. min. quod prædicatur *in quale*, & per modum alteri ad jacentis, & id de quo prædicatur, est habens formam; sed hoc est proprium generati: ergo nec abstractum po-

test prædicari *in quale*, nec per modum alteri ad jacentis.

Resp. dist. mai. Proprius modus prædicandi differentie est prædicari *in quale*, & per modum alteri ad jacentis, differentie sumptæ *in concreto*, conc. mai. *in abstracto*, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod prædicari per modum alteri ad jacentis non est proprius modus prædicandi differentie sumptæ in abstracto, sed in concreto, sed proprius modus differentie est prædicari *in quale*, & hoc modo etiam prædicatur differentia in abstracto de natura specifica; quia natura specifica, etiam in abstracto significata, licet non significetur, ut in supposito, significatur tamen, ut natura composita ex forma generica, & differentiali, forma generica se habente in tali compositione, ut materia, & forma differentiali se habente, ut forma; proindeque forma differentialis quamvis in abstracto significetur, prædicatur *in quale* de natura specifica, etiam in abstracto significata.

12 Obijc. ultimo contra tertiam conclusionem. Differentie sunt omnino extra conceptum generis: ergo in natura generica in abstracto, non includuntur: ac proinde natura generica in abstracto nequit de illis prædicari. Confirm. Nulla forma in abstracto prædicatur de illo, de cujus essentia non est; sed forma generica non est de essentia formæ differentialis; cum illam non constituat: ergo de illa

illa in abstracto non prædicatur.

Resp. ad arg. dist. aūs. Differentiæ sunt extra conceptum generis formaliter, conc. aūs. virtualiter, neg. aūs. & conseq. Dicimus ergo, quod licet differentiæ sint extra conceptum generis, quia formaliter in illo non includuntur, tamen, quia quodammodo educuntur ex potentialitate generis, in ipsa forma generica, quævis in abstracto considerata, contingatur virtualiter implicite, & in potentia; quod sufficit ad hoc, ut forma generica, etiam in abstracto de qualibet illarum prædicetur ut quid superius de suo inferiori. Ad confirm. Resp. quod licet forma generica non sit de essentia differentiæ immediate est tamen de essentia speciei, de cujus essentia est differentia, & id sufficit, ut etiam in abstracto de differentia prædicetur; nam si forma generica est de essentia speciei, & differentia est etiam de essentia speciei, non potest forma generica abstrahere abstractione formali à natura specifica, & ideo natura generica in abstracto potest de natura specifica, & de forma differentiali prædicari.

QUÆST. IV.

UTRUM MEDIJS NOMINIBUS 2. intentionis concretum de concreto, & abstractum de abstracto possit prædicari?

Resolutio hujus difficultatis ex dictis in præcedentibus fa-

cilis est. Unde dico 1. Nomina concreta secunda intentionis, quæ significant formas simul eidem subjecto convenientes possunt adinvicem formaliter prædicari; nomina vero concreta significantia formas, quæ eidem subjecto simul convenire non possunt, adinvicem nequeunt prædicari. 1. pars hujus conclusionis prob. Nomina concreta primæ intentionis, quæ significant formas eidem subjecto convenientes possunt adinvicem prædicari: ergo etiam nomina concreta 2. intentionis, significantia formas eidem subjecto convenientes possunt adinvicem prædicari. Aūs. constat ex dictis q. 1. conseq. vero prob. Ideo primum contingit, quia extrema, utpotè concreta supponunt pro eodem, scilicet pro subjecto, vel supposito, quod ut supponimus est idem; sed idem contingit in nominibus concretis secundæ intentionis: ergo si primum est verum etiam secundum.

2. Advertendum est tamen, quod prædicatio medijs his nominibus concretis 2. intentionis erit inquit, vel in quâlo juxta habitudinem, quâ forma prædicari habuerit ad formam subjecti. Unde hæc est prædicatio speciei, & inquit: Hæc genus est genus, & hæc erit prædicatio generis: Genus est universale, & hæc prædicatio proprii: Genus est prædicabile; & denique hæc erit accidentis, quinti prædicabilis: Terminus est subiectum.

Quo supposito prob. 2. pars conclusionis sic. Formæ rationis,

quæ eidem subjecto convenire non possunt, & si nominibus concretis significantur non possunt pro eodem supponere: ergo nec ad invicem predicari. Prob. añs. Tales formæ in concreto significatæ supponerent pro supposito, vel subjecto; sed subjectum, ut supponimus non est idem, sed diversum, cum formæ eidem subjecto non possint convenire: ergo extrema non supponerent pro eodem. Et ob hanc rationem hæc prædicatio est falsa: *Subjectum est predicatum*, quia extrema significant formas, quæ eidem subjecto non possunt convenire.

3 Dico 2. *Medijs nominibus 2. intentionis abstracta generica de specificis, & differentialibus; & differentialia de specificis verè adinvicem prædicantur; non tamen alia abstracta, & si significant formas eidem subjecto convenientes.* Hæc conclusio etiam habet duas partes, & quo ad primam sic prob. In his formis rationis, significatis per terminos 2. intentionis, dantur formæ genericæ, specificæ, & differentiales, ut *universalitas* est forma generica ad generitatem, & specieitatem, & ad alias formas específicas prædicabilem; sed in nominibus 1. intentionis, forma generica verè prædicatur in abstracto de forma specifica, & differentiali: ut quæst. anteced. manet probatum: ergo eisdem rationibus convincitur, idem esse dicendum de formis per nomina 2. intentionis in abstracto significatis. Unde hæc prædicatio est for-

malis, & vera: *Generalitas est universalitas.*

4 2. vero præ conclusionis faciliter ex dictis prob. Nam, ut prædicatio sit vera, debent extrema pro eodem supponere; sed in prædicatione per nomina abstracta 2. intentionis, significantia formas diversas, quavis eidem subjecto simul convenientes, extrema non possunt supponere pro eodem subjecto; alias nec pro eadem forma, cum diversas formas, ut supponimus significant: ergo tales prædicationes veræ non possunt esse. Quæ ratione sicut in formis realibus istæ prædicationes sunt falsæ: *Humanitas est risibilitas; humanitas est Albedo; Albedo est dulcedo.* Ita, & istæ in formis rationis falsæ sunt: *Universalitas est prædicabilitas, specieitas est generalitas.* Quæ vero argumenta contra hanc conclusionem possunt obijci jam sunt proposita contra similes prædicationes in terminis 1. intentionis, quæ eodem modo proportionabiliter, si hic obijciantur, solvi possunt.

QUÆST. V.

UTRUM MEDIJS NOMINIBUS 2. intentionis concreta de abstractis verè prædicentur?

Dico 1. *De secunda intentione rationis, quæ ab alia potest denominari, & esse substantium illius, etiam in abstracto considerata, potest in concreto præ-*

dicari intentio denominans; ita quod istæ propositiones sunt veræ: *Generetas est species, species est species*, quod sic breviter ostenditur. Generetas, & specieitas, eodem modo sunt substratum denominabile à 1. intentione speciei, sicut homo v. g. sed de homine prædicatur species inconcreto: ergo etiam species inconcreto potest de genericitate, & specieitate in abstracto sumptis prædicari. Prob. mai. In tantum homo est substratum denominabile à 1. intentione speciei, in quantum potest abstrahi per intellectum ab hoc, & illo homine, qui solo numero differunt, & ad hunc, & illum hominem comparari; sed etiam *Generetas, & specieitas* possunt abstrahi per intellectum; genericitas ab hac, & illa genericitate, & specieitas ab hac, & illa specieitate, qua solo numero differunt; ergo eadem modo genericitas, & specieitas sunt substratum denominabile à secunda intentione speciei; ac homo. Consequenterque, si de homine verè prædicatur species inconcreto, etiam verè de genericitate, & specieitate prædicabitur.

Confirm. & roboratur hæc ratio. Tunc prædicatio est vera, ut sæpè diximus, quando extrema supponunt pro eodem; sed in hac prædicatione *generetas est species*, extrema pro eodem supponunt: ergo est vera prædicatio. Prob. min. Prædicatum talis propositionis, utpotè concretum supponit pro substracto, vel subjecto; sed etiam subjectum pro eodem substracto, vel subjecto

supponit, ut etiam supponit conclusio: ergo in prædicta propositione extrema pro eodem supponunt: erit ergo vera propositio.

2. Dico 2. *De secundis intentionibus in abstracto, alia 2. intentio, illas non denominans, nec inconcreto potest de illis prædicari.* Hæc conclusio prob. ratione generali sic. Ut prædicatio affirmativa sit vera, debent extrema supponere pro eodem; sed in similibus prædicationibus, extrema pro eodem non possunt supponere: ergo de secundis intentionibus in abstracto non potest prædicari adhuc inconcreto secunda intentio illas non denominans. Prob. min. In similibus prædicationibus subjectum, utpotè abstractum supponit pro forma, & prædicatum, utpotè concretum supponit pro substracto formæ: ergo.

3. Dico 3. *Secunda intentio in abstracto non potest prædicari de altera 2. intentione in concreto, etiam si intentio significata per concretum sit denominabilis à 2. intentione, significata per prædicatum.* Istæ enim prædicationes sunt falsæ: *Genas est genericitas; genus est specieitas*; & ratio est clara, quia in nulla illarum extrema supponunt pro eodem: ergo sunt falsæ. Prob. añs. Subjectum illarum, utpotè concretum, supponit pro substracto, & prædicatum, utpotè abstractum, supponit pro sola forma: ergo. Ab hac universali regula excipitur hæc prædicatio: *Species est specieitas*, quia quavis prædicatum, utpotè

abstractum, supponat pro forma, quam significat, & subiectum, utpote concretum pro materiali, & substracto intentionis speciei; quia tamen ipsa *specietas*, ut diximus, potest esse substractum intentionis speciei, illa propositio est vera: *Species est specietas*; quia est idem, ac dicere: aliquid materiale speciei est specietas, quod est verum. Contra has etiam conclusiones nihil se offert speciale.

QUÆST. VI.

*UTRUM 2. INTENTIONES
universalium de primis intentioni-
bus, & secundæ intentiones singula-
res de primis universalibus
predicari pos-
sint?*

Egimus utique de prædicationibus, in quibus 1. intentiones de primis intentionibus, & 2. intentiones de secundis intentionibus prædicantur; restat modo de prædicationibus, in quibus 2. intentiones de primis prædicantur, tractare. Pro quo supponendum est in primis, ut certum, secundas intentiones in abstracto de primis intentionibus, etiam in abstracto nullatenus posse vere prædicari: ut si dicas *humanitas est specietas*. *Animalitas est genericitas*. Et ratio est, clara, quia extrema, utpote nomina abstracta supponunt pro formis, quas significant; sed 2. intentio est distincta à 1. intentione; ergo, in propositione, in qua 2. in-

tentio prædicatur de prima, extrema non supponunt pro eodem: ac proinde talis propositio non est vera, sed falsa.

2. Similiter etiam, supponendum est tanquam certum, quod secunda intentio in abstracto non potest verè prædicari de prima intentione inconcreto, dicendo: *homo est specietas*. *Animal est genericitas*, quia cum subiectum, utpote concretum supponat pro materiali, & substracto, & prædicatum, utpote abstractum supponat pro secunda intentione, extrema prædictarum propositionum non supponunt pro eodem: ac proinde non veræ, sed falsæ sunt.

3. Denique, certum est, quod nomen 2. intentionis in concreto prædicatur verè de naturis primæ intentionis, quas 2. intentio significata per prædicatum denominat, unde iste sunt veræ prædicationes, licet accidentales: *Animal est genus*, *homo est species*, *Petrus est individuum*. Tum, quia quodlibet accidens reale, vel rationis denominans aliquid subiectum prædicatur accidentaliter de illo, qua ratione hæc est vera: *homo est albus*; sed animal denominatur ab intentione generis, homo ab intentione speciei, & Petrus ab intentione individui: ergo verè tales 2. intentiones de illis accidentaliter prædicantur. Tum etiam, quia in talibus prædicationibus definitio prædicati convenit subiecto: ergo & ipsum prædicatum verè, licet accidentaliter, prædicatur de subiecto. Prob. añs.

Si genus est quod prædicatur de pluribus differentibus specie *inquit*, hoc convenit *Animali*; si species prædicatur de pluribus differentibus numero, hoc convenit *homini*; & individuum est, quod de uno tantum prædicatur, hoc convenit *Petro*: ergo.

4 Quibus suppositis solum cum nostro Authore Sapientis. Mag. Soto hic dubitamus, an termini 2. intentionis significantes intentiones universales de primis intentionibus singularibus, aut minus universalibus, aut termini 2. intentionis significantes intentiones singulares de primis intentionibus universalibus verè prædicentur? Quod est idem ac inquirere; an istæ prædicationes sint veræ: *homo est genus*, *Petrus est genus*, *Petrus est species*; vel istæ: *homo est individuum*, *animal est individuum*?

5 Dicendum igitur est. Omnes prædictas propositiones esse falsas, quod sic 1. prob. iuxta regulas appellationis, prædicatum 2. intentionis conveniens rebus, & non vocibus appellat, & applicat suum significatum formale supra significatum formale subiecti; sed hoc ipso tales propositiones non possunt esse veræ: ergo omnes sunt falsæ. Prob. min. Scante tali regula, ista propositio: *homo est genus* tacit hunc sensum; *homo sub conceptu proprio hominis est genus*, & ita: *Petrus est genus* itam, *Petrus, sub conceptu singulari Petri est genus*, & idem dicendum de ista prædicatione *Petrus est species*; & de ista:

homo est individuum; sed omnes isti sensus falsissimi sunt: ergo omnes prædictæ propositiones sunt falsæ.

6 2. prob. hoc idem. In nulla prædictarum propositionum prædicatum, aut illius diffinitio convenit subiecto: ergo omnes sunt falsæ. Prob. añs. Hoc nomen *genus* significat id, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, quod non convenit homini, nec Petro, nec hoc prædicatum *species* convenit Petro, quia species significat id, quod prædicatur de pluribus differentibus numero, quod Petro minimè convenit; nec denique hoc prædicatum *individuum* convenit homini, aut animali, quia individuum dicit id, quod de uno tantum prædicatur, quod non convenit, nec homini, nec animali: ergo in nulla prædictarum propositionum prædicatum, aut illius diffinitio convenit subiecto: consequenterque omnes sunt falsæ.

7 Contra prædictam conclusionem obijcies 1. hæc est vera prædicatio: *homo est genus*: ergo primum quod in cõclusionem asserimus est falsum. Prob. añs. Hæc est bona consequ. *Omne animal est genus*; *homo est animal*: ergo *homo est genus*; sed major, & minor sunt veræ: ergo, & consequens verum est. Resp. neg. añs. & ad illius prob. Dicimus, non esse legitimam consequentiam propter duplicem differentiam, primum, quia variatur appellatio, nam in majori, prædicatum *genus* appellat supra significatum formale

animalis, & in consequenti, supra significatum formale *hominis*. Insuper habet defectum variationis suppositionis ex parte illius termini *homo*, qui in consequenti supponit simpliciter, & in majori personaliter. Et præter hæc illa propositio: *Omne animal est genus* secundum probabiliorē sententiam est falsa.

8 Obijc. 2. Hæc propositio *Petrus est species* est vera: ergo terminus 2. intentionis significans intentionem universalem prædicatur de prima intentione singulari. Prob. añs. bene valet *omnis homo est species*, *Petrus est homo*: ergo *Petrus est species*. Mai. & min. sunt veræ: ergo, & consequens. Confirm. Hæc propositio est vera: *Hic homo est species*: ergo quæ in nostra conclusione diximus non sunt universaliter vera. Prob. añs. Bene valet *homo est species*: ergo *hic homo est species*, vel *hic homo est species* per descensum disjunctivum, & primam regulam suppositionis; sed añs. est verum: ergo, & consequens, pro aliqua illius parte debet esse verum.

Resp. ad arg. neg. añs. & ad ejus prob. neg. conseq. Quia in illa etiam committitur duplex defectus, sicut in præcedenti, & major, si distributio tollit suppositionem simplicem, sicut in rei veritate tollit, est falsa. Ad confirm. neg. illa propositione: *hic homo est species*, neg. etiam conseq. Sub termino enim supponente simpliciter non est licitus ascensus, nec descensus, quia supponit quasi immobiliter, ut

communiter dicunt dialectici.

9 Denique obijcies. Hæc propositio: *homo est individuum* est vera; quia bene valet à subalternante ad subalternatam: *Omnis homo est individuum*: ergo *homo est individuum*; sed añs. est verum: ergo, & consequens. Similiter bene valet, per ascensum disiunctivum: *Hic homo est individuum*, vel *hic homo est individuum*: ergo *homo est individuum*. Añs. est verum: ergo, & consequens.

Resp. tamen hanc propositionem: *homo est individuum*, esse falsam. Et ad illius primam prob. neg. conseq. non enim est à subalternante ad subalternatam nec est bona. Non enim est bona, quia variatur suppositio de personali in simplicem; nec est à subalternante ad subalternatam, quia subalternata debet esse propositio particularis, & cujus subjectum sit terminus communis supponens in diffinitè, vel personaliter, & possit propositio divisivè verificari de pluribus. Consequens autem prædictæ consequentiæ, cum supponat simpliciter, supponit immutabiliter, & quasi singulariter. Ad 2. prob. Dicimus, illum ascensum non esse bonum, quia, ut jam diximas, sub termino supponente simpliciter, nec licet ascendere, nec descendere.

(oo)

os so os so os so

INCIPIT LIBER SEXTVS

DE ANTE PRÆDICAMENTIS.

ACTURI in sequenti libro de Prædicamentis ad quæ, ut præambulum præmissit Aristoteles Ante Prædicamenta, de illis etiam est nobis in hoc libro agendum, & cum de univocis, & equivocis inter quæ medijs sunt Analoga egreditur Aristoteles, de univocis, & equivocis, nec non de Analogis tractabimus; & denique, quia divisio entis in decem prædicamenta est quoddam præambulum ad prædicamenta, de divisione entis in decem prædicamenta tractabimus, quia, quamvis hoc ad Metaphysicam pertineat, nosse Auctor, quem plures postea sunt secuti, in hoc loco de his disputavit.

QUÆST. I.

QUID SIT PRÆDICAMENTUM, & ante prædicamentum, & quare ante prædicamenta ad prædicamenta præmittantur.

Questionē hanc breviter duabus conclusionibus resolvemus. Sed ante quam illas statuamus est advertendum, quod in prædicatione, sive vocali, sive mentali, tam res ipsæ, quam voces, & conceptus formales prædicantur, diverso tamen modo, nam res, seu conceptus objectivi prædicantur principaliter, & ut quod, voces autem, & conceptus formales prædicantur ut quo, id est, ut substituta rerum, & medijs quibus res ipsæ, ut quod prædicantur, nam, ut inquit Philosophus, quia res ad

Scholas adducere non possumus, utitur nominibus pro rebus, unde quando aliquid enuntiamus, v. g. quando dicimus: homo est animal, voces sunt, quæ proxime prædicantur, non tamen ratione rei, sed loco rerum, quæ principaliter prædicantur, nec per talem prædicationem intendimus explicare convenientiam vocum inter se, aliàs propositio esset falsa, cum hæc vox homo non sit hæc vox Animal, sed intendimus explicare convenientiam rerum, quæ per ipsas voces significatur, & idem proportionabiliter est dicendum in propositione mentali hoc supposito.

2. Dico 1. Agere de prædicamentis pertinet ad Logicum. Hæc conclusio sic prob. Prædicamentum non supponit pro genere supremo, cujuslibet prædicamenti, sed pro tota collectione omnium, quæ in alijs

aliquo prædicamento collocantur; sed de tota hac collectione pertinet agere ad Logicum: ergo etiam pertinet ad Logicum agere de prædicamentis. Mai. constat: siquidem prædicamentum nihil aliud est, quam *Prædicatorum, seu prædicabilium coordinatio*. Min. vero sic prob. ad Logicum pertinet omnibus rebus tribuere intentiones prædicatorum, vel prædicabilium, quæ illis competunt tribuere; sed ad hoc est necessarium cognoscere, quæ natura est contrahibilis, & quæ contrahens, ut uni tribuat intentionem generis, & alteri intentionem speciei: ergo de tota collectione eorum, quæ in aliquo prædicamento collocantur, pertinet agere ad Logicum. Et ita verificatur commune illud dictum Philosophi; *quod Logicus, & Metaphysicus agunt de omni ente*. Metaphysicus ut ejus naturam absolutè cognoscat; Logicus vero, ut sciat, quam cuilibet rei intentionem tribuere debeat.

3 Dico 2. *Ante prædicamentum est quid præambolum, & cognitum necessarium ad cognitionem prædicamentorum, & ideo ad ipsa prædicamenta necessario ante prædicamenta sunt præmittenda*. Quæ conclusio sic breviter ostenditur tria in genere, scilicet diffinitiones, divisiones; & regulas; & septem in specie, videlicet, tres diffinitiones, duas divisiones, & duas regulas assignavit Aristoteles ante prædicamenta; sed horum cognitio necessaria est ad cognitionem prædicamentorum: ergo ante prædicamen-

tum præambolum est, & cognitum necessarium ad cognitionem prædicamentorum. Mai. est diffinitio ante prædicamenti. Min. vero sic prob. In primis requiritur præcognoscere, quid sint *univoca*, *equivoca*, & *Analogæ*; deinde est necessaria cognitio complexorum, & incomplexorum, & denique prærequiritur cognoscere, quæ de aliquo dicuntur, & quæ de nullo dicuntur: ergo horum cognitio necessaria est ad cognitionem prædicamentorum. Ans. habet tres partes prob. & quantum ad primam prob. sic.

4 Ad aliquod prædicamentum constituendum, triplicem oportet considerare respectum. Primus est ad id, quod est supra omnia prædicamenta, quod est *ens*. Secundus ad ea, quæ sunt in eodem prædicamento ad invicem; & tertius eorum, quæ sunt in uno prædicamento ad ea, quæ sunt in altero; sed prædicamenta in ratione entis solum possunt convenire *equivocè*, vel *Analogicè*, & ea quæ sunt in eodem prædicamento *univocè*; & denique illa quæ sunt in uno prædicamento cum his, quæ sunt in alio solum *denominativè* possunt convenire: ergo ad constituendam aliquod prædicamentum est necessarium præcognoscere, quid sint *univoca*, quid *equivoca*, & quid *Analogæ*. Deinde necessaria est cognitio complexorum, quia in prædicamento solum collocantur res simplices, & unam habentes essentiam: ergo etiam requiritur præcognitio complexorum.

plexorum, & incomplexorum. Et denique ad prædicamentum recte constituendum est etiam necessarium cognoscere, quæ dicuntur de aliquo, & quæ de nullo dicuntur, ut illa collocentur in loco superiori, ista vero in loco inferiori prædicamenti: ergo septem in specie sunt necessario ad prædicamenta præcognoscenda, scilicet tres diffinitiones, duas divisiones, & duas regulas, de quibus infra suo ordine dicemus.

QUÆST. II.

UTRUM DIFFINITIONES
univocorum, & equivocorum à
Philosopho assignatae sint
bonae.

IN hac questione non inquirimus Philosophus de univocis univocantibus, nec de equivocis equivocantibus, sed de univocis univocatis, & equivocis equivocatis, id est non agit hic Philosophus de vocibus, quia de his agere pertinet ad dialecticam, sed de rebus ipsius, ut significantur per voces; & hoc modo sumpta univoca sunt: quarum nomen est commune, ratio vero substantia nomini accommodata est omnino eadem. Equivoca vero sunt: quarum nomen est commune, ratio vero substantia nomini accommodata est omnino diversa. Et de his diffinitionibus inquirimus, an sint recte à Philosopho assignatae? Ad quod respondeo affirmative. Quod sic breviter ostenditur. Una-

quæque ex illis recte in primis explicat naturam, & alias prius particulae habent rationem generis, in quo convenient, & aliæ particulae ponuntur loco differentie, cum in illis omnino differant: ergo prædictæ diffinitiones sunt recte à Philosopho assignatæ.

2. Adverteadum est tamen, quod quando in illis dicitur, *quorum nomen est commune*, non debet intelligi de nomine strictè sumpto, & prout contraponitur verbo, sed intelligitur pro voce significative. Similiter quando dicitur in illis *ratio substantia*, non intelligitur, quod res significata per nomen sit necessario substantia, sed solum denotat quidditatem rei, sive talis quidditas sit substantia, vel sit accidens; nam duo homines Albi, quatenus significantur hoc nomine *Album* univocantur, & tamen res significata non est substantia, sed accidens. Et denique quando dicitur *est omnino eadem*, non exigitur, quod res significata per vocem sit realiter eadem, immo hoc est impossibile, sed sufficit, quod sit eadem præcisivè, & per rationem.

3. 2. est adverteadum, quod ratio univocorum, vel equivocorum non debet attendi penes convenientiam, vel diversitatem, quæ res absolute in se habent, sed quam habent, ut significantur per nomen, canis enim terrestris, & Marinus habent in se convenientiam, & diversitatem, convenientiam in ratione *Animalis*, & diversitatem in ratione *canis*. Unde videndum est,

quo nomine significantur, nam si significantur hoc nomine *Animal*, erunt univoca univocata, si vero significantur hoc nomine *Canis*, erunt æquivoca æquivocata. Quibus observatis plura argumenta, quæ contra prædictas distinctiones possunt fieri manent soluta. Pro majori tamen illarum intelligentiam unum, vel alterum proponemus.

4. Contra supra positas distinctiones. Obije. primo. Æquivoca non possunt distinguiri: ergo non bene à Philosopho distinguuntur. Probat. añs. Plura solum possunt distinguiri, quando dicunt convenientiam, & sunt inter se similia; sed æquivoca, nec dicunt convenientiam, nec inter se similia sunt: ergo.

Resp. ad hoc arg. dist. añs. Æquivoca non possunt distinguiri: æquivoca *exerctè sumptè*, & *in particulari*, conced. añs. *signatè sumpta*, & *incommuni*, neg. añs. & consequ. Dicimus ergo, quod licet æquivoca exerctè sumpta, & in particulari non possint una distinctione distingui, quia prout sic sunt plura, ut plura; sumpta tamen signatè, & in communi, quatenus hoc nomine *æquivoca* significatur, bene possunt distinguiri, quia prout sic suam habent essentiam, & convenient in significari uno nomine, & in hoc, quod est non convenire, non enim minus omnia æquivoca in particulari convenient, in eo quod est habere rationem diversam, quam omnia univoca in particulari convenient, in eo, quod est habere rationem omnino unam.

Dices tamen contra hanc solutionem, quod æquivoca signatè sumpta, & ut convenient in non convenire, sunt univoca: ergo æquivoca, ut æquivoca, nusquam distinguuntur. Resp. Tamen dist. añs. Æquivoca signatè sumpta, & ut convenient in non convenire sunt univoca *accidentaliter*, & *denominativè*, conc. añs. *essentialiter*, neg. añs. & consequ. Dicimus enim, quod ratio communis æquivocorum, potest subindui secunda intentione termini univoci accidentaliter, & denominativè. Unde quando supra dicta distinctione distinguuntur, illa quæ *essentialiter*, & *ut quæ* sunt æquivoca, distinguuntur, ut univoca *accidentaliter*, & *ut quæ*, quatenus à tali secunda intentione termini univoci denominantur: ac proinde jam æquivoca, ut essentialiter æquivoca, distinguuntur.

5. Obije. 2. contra eandem distinctionem. Species quæ sunt sub genere, v. g. *homo*, & *equus*, sunt æquivocæ; & tamen quatenus significantur hoc nomine *Animal*, ratio substantiæ per nomen significata est omnino eadem: ergo male dicitur quod in æquivocis est omnino diversa. Mō. contra, male vero sic prob. sub genere jussu Philosophum 7. Meth. text. 31. *Multa latent æquivocationes*, sed non aliæ, quam species: ergo.

Resp. ad hoc arg. explicando Philosophum, sub genere multe latent æquivocationes *Physicæ*, conced. mal. *Logicæ*, neg. mal. & consequ.

cel. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod est duplex gradus æquivocationis, primus est naturæ genericæ, quæ licet sit eadem genericæ in omnibus speciebus, est tamen magis, & minus essentialiter perfecta in una specie, quam in alia, ratione differentiarum, & hæc est æquivocatio *Physica*. Secundus gradus æquivocationis est, quando aliqua habent nomen commune, in ratione tamen per illud importata, nec perfecte, nec imperfecte inferiora omnino conveniunt, & hæc est *Logica*, & rigurosa æquivocatio, de qua in præsentī loquimur; hæc tamen æquivocatio minimè sub genere continetur, sed tantum continetur *Physica*, quæ compatibilis est cum univocatione *Logica*; ut patet in exemplo adducto in argumento.

QUÆST. III.

UTRUM DIFFINITIO DENOMINATIVORUM SIT RECTE À PHILOSOPHO ASSIGNATA?

DENOMINATIVA sunt, inquit Philosophus, quæ ab aliquo nominis appellationem habent sola differentia casu. In qua etiam diffinitione non nomina denominativa, sed res ipsas prout significantur per nomen intendit diffinire Aristoteles, & de qua in præsentī interrogamus, an sit recte à Philosopho assignata? Ad quod affirmative respondeo; & ratio est, quia denominativum, ut nomen

sonat, ab aliquo ipsius nominis suam accipit denominationem, à quo sola differt terminatione v. g. *Album* ab *Albedine* denominationem accipit. Et fortis à fortitudine; sed totum hoc explicat diffinitio à Philosopho assignata: ergo est optima diffinitio.

2 Ex illa tamen inferitur 1. quod in quolibet denominativo, tria inveniuntur, scilicet *forma denominans*, *res denominata*, & ipsum *denominativum*; ut videri est in hoc denominativo *Album*, in quo forma denominans est *Albedo*, res denominata, est *corpus*, & totum concretum est ipsum denominativum.

3 Inferitur 2. ex tali diffinitione solum explicari per illam naturæ, & essentia rigurosi denominativi. Sunt namque denominativa in triplici differentia. Nam alia sunt denominativa secundum rem, non tamen secundum nomen, v. g. *studiosus à virtute*, significant namque eandem rem, non tamen conveniunt in literis initialibus. Alia sunt denominativa secundum nomen, non tamen secundum rem, v. g. *studiosus ab studio*, nam conveniunt in literis initialibus, & non significant eandem rem, sed diversam. Alia denique sunt denominativa secundum rem, & nomen simul v. g. *Album ab Albedine*, *fortis à fortitudine*, *homo ab humanitate*, & similia, quia conveniunt in literis initialibus, significant eandem rem, & solum terminatione differunt: & hæc sunt proprie, & rigurose de-

nominalia, quorum natura, & essentia per supra positam definitionem principaliter explicatur.

4. Ut tamen definitio denominativorum magis elucescat, obijcies contra illam 1. denominativa sunt univoca: ergo male distincta definitione diffiniuntur. Prob. añs. *Abum*, v. g. est vere, & rigurose denominativum; sed etiam est vere, & rigurose univocum, cum sit quantum prædicabile accidentis: ergo denominativa sunt univoca.

5. Resp. ad hoc arg. dist. añs. denominativa sunt univoca *entitativè*, & *materialiter*, conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod licet denominativa, & univoca in eodem materiali: coincidere possint, ut patet in exemplo posito in argumento; formaliter tamen distinguuntur, quia *univocum* dicitur tale in ordine ad inferiora, & *denominativum* dicitur tale à forma denominante, cumque prout sic formaliter distincta à Philosopho diffiniuntur, optimè distincta definitionis diffiniuntur.

6. Obijc. 2. Diffinitio denominativorum aliquibus non denominativis competit, & aliquibus denominativis non competit: ergo ex duplici capite viciatur. Añs. Habet duas partes prob. & quoad primam sic prob. *humanum* respectu *hominis*, & *corporeum* respectu *corporis*, revera non sunt denominativa; & tamen diffinitio denominativorum illis convenit: ergo convenit non denominativis. Mai. consi-

tat: siquidem nec *humanum* ab homine, nec *corporeum* à corpore distinguitur: ergo nec sunt verè denominativa. Mai. verò sic prob. *Humanum* dicitur ab humanitate, & *corporeum* à corpore, à quibus solo casu differunt: ergo illis convenit denominativorum diffinitio. 2. verò pars antecedentis prob. Studiøsus est verò denominativus; & tamen ei non convenit denominativorum diffinitio: ergo talis diffinitio aliquibus denominativis non convenit. Prob. añs. *Studiøsus* non accipit denominationem ab *studio*; cum non significant eandem rem, nec accipit denominationem à *virtute*, cum non solum non conveniant in literis initialibus, sed etiam toto nomine differant: ergo.

7. Resp. ad hoc arg. neg. añs. quoad utramque illius partem: & ad illius primam prob. Dicimus, quod *humanum* respectu hominis, & *corporeum* respectu corporis, nec sunt verè denominativa, nec illis convenit diffinitio denominativorum, quia hæc, ut notat Cajetanus debet intelligi, quod denominativum proveniat à forma, quæ sit distincta à subjecto denominato, & extra essentiam illius; cumque hoc non conveniat prædictis denominativis secundum vocem tantum, quia desumuntur à forma, quæ non est extra essentiam subjecti, sicut est in istis, *Cathedra est lignea*, *anulus est aureus*: hinc est, quod prædictis denominativis non conveniat diffinitio. Ad secundam prob. Dicimus, quod Philosophus præ

Ita diffinitione solum diffinitivè denominativa rigurosa, quæ secundum rem, & rationem canquæ hoc vel habuit *Philosophus*, nam incipit denominatione non ab *Arithmetico* et denominativam secundum rem; non ergo mirum, quod illi non conveniat prædicta denominativorum diffinitio.

QUÆST. IV.

UTRUM DUÆ DIVISIONES
ante prædicamentales recte tradantur
ab Aristotele.

Postquam in primo capite tres diffinitiones explicuit Aristoteles, in 2. cap. duas assignat divisiones; quarum prima est: *Eorum quæ dicuntur, alia cum complexione dicuntur, ut homo albus, alia sine complexione, ut homo.* Hanc divisionem statuit Philosophus, ut excludamus à prædicamento, res quæ voce complexa significantur, quia huiusmodi res ad diversa prædicamenta pertinere solent; ut patet in hoc complexo: *homo albus*, cujus prima pars pertinet ad prædicamentum substantiæ, 2. vero ad prædicamentum accidentis. Advertendum est etiam hic, quod hæc divisio non est nominum, sed rerum, ut significatur per nomina.

2. divisio est. *Eorum quæ sunt alia de subiecto dicuntur, in subiecto tamen non sunt.* Ut *homo.* *Alia in subiecto sunt de nullo tamen subiecto dicuntur*, v. g. *hoc album*,

Alia in subiecto sunt, & de subiecto dicuntur v. g. *Album.* *Alia denique nec in subiecto sunt, nec de subiecto dicuntur*, v. g. *Petrus.* Hanc divisionem statuit Philosophus, ut cognoscereamus, quo ordine, & in quo prædicamento sit quilibet res collocanda, nam si dicitur *de subiecto* est superior, & ideo debet in loco superiori, iuxta suam universalitatem, collocari; si vero res *de subiecto non dicitur* est individuum, & sic debet in infimo loco, id est ad radicem prædicamenti collocari. Similiter. Res quæ non est *in subiecto* (inhesive videlicet) est substantia, & debet in prædicamento substantiæ collocari; si tamen res est *inhesive in subiecto* signum est, quod est accidens, & sic debet in aliquo prædicamento accidentis iuxta suam universalitatem, collocari.

3. Adversus secundam divisionem Obijc. 1. Differentiæ verè in prædicamento collocantur; & tamen in hac 1. divisione non clauduntur: ergo non est recte assignata. Prob. min. Differentiæ ex una parte non sunt inhesive in subiecto, quia non omnes sunt accidentia, ex alia parte videntur esse in subiecto, cum omnes sint in subiecto admodum formæ, & qualitatis: ergo sub hac divisione non clauduntur.

Resp. ad hoc arg. conc. mai. neg. min. Differentiæ enim verè continentur sub hac 2. divisione, nam vel sunt substantiales, vel accidentales; si sunt substantiales, di-

cuntur de subiecto, licet non sint in illo inhesive; si vero sunt differentie accidentales vere sunt in subiecto inhesive: ac proinde vere sub hac divisione continentur. Dato tamen, quod differentie non includantur in hac divisione, nihil contra illam infertur; quia intentum Aristotelis hic solum fuit assignare, ea quæ directe ponuntur in prædicamento, ideoque in prædicta divisione non comprehendit differentiam, quæ non directe, sed ad latus ponitur prædicamenti.

4. Obijc. 2. Quod aliquid sit in subiecto, & de nullo subiecto dicatur est falsum: ergo secunda divisio non est universaliter vera. Prob. añs. Si aliquid esset maxima *hoc Album*; sed hoc Album prædicatione artificiali directa, & formaliter de aliquo dicitur, v. g. de Petro, dicendo, *Petrus est hoc Album*: ergo.

Resp. dist. min. ultimi discursus, sed hoc Album prædicatur de Petro *denominative*; conc. min. *essentialiter*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod singulare accidentis solum potest prædicari de singulari diverſi prædicamenti denominative, de nullo tamen prædicatur essentialiter; cumque Philosophus hic solum loqueretur de his, quæ in eodem prædicamento collocantur, solum loquitur de his, quæ de aliquo prædicantur, vel non prædicantur essentialiter; cumque hoc modo hoc Album de nullo prædicetur. Hinc est, quod divisio est recte assignata.

5. Obijc. 3. Si in hac divisione *esse in subiecto* numeretur pro eo, quod est in aliquo, non ut pars, & hinc illo esse non potest, ut hic explicat Philosophus; conveniret formæ corruptibili substantiali, & ipsi toto; sed his, esse in subiecto non potest convenire: ergo male explicatur à Philosopho. Prob. mai. Forma substantialis est in materia, & non ut pars ipsius materiæ, & absque illa esse non potest, similiter totum est in suis partibus, & non tanquam pars illarum, & absque illis esse non potest: ergo.

Resp. ad hoc arg. neg. mai. quoad utramque partem, & ad primam prob. Dicimus, quod in prædicta explicatione illius particulæ *esse in alio* debet intelligi, in alio, id est in subiecto completo, composito videlicet substantiali; cumque, licet forma substantialis sit in materia, ipsa materia non sit subiectum completum, ideo non convenit illi definitio prædicta. Quæ solutio est valde conformis doctrinæ D. Thom. & Philosophi, in quorum sententia subiectum accidentium est totum compositum, & non sola materia prima. Ad 2. prob. mai. Resp. Quod *esse in alio* debet intelligi de esse in alio uno, non vero in pluribus; cumque totum non sit in una, sed in pluribus partibus, hinc est, quod non convenit illi prædicta Philosophi descriptio.

)(o)(

QUÆST. V.

UTRUM DUÆ REGULÆ
anteprædicamentales à Philoso-
pho assignatæ, sint
veræ?

DUas in 3. cap. assignavit Phi-
losophus regulas, quarum
prima est; *cum quidpiam*
de quo piam, ut de subiecto prædi-
catur, quæ dicuntur de prædicato,
dicuntur etiam de subiecto. V. g.
quia homo prædicatur de Petro, &
de homine dicitur *Animal*, etiam
Animal dicitur de Petro.

2. Hanc regulam licet omnes
propter Philosophi auctoritatem
admittant, varias tamen exhibent ex-
plicationes. Illis tamen omisissis; ve-
ra, & ad meatem Philosophi hujus
regulæ explicatio est, quam cum
communis sent. noster Author as-
signat, quod cum aliquid de ali-
quo quidditative, & essentialiter
dicitur, omne, quod dicitur quid-
ditative, & essentialiter de prædi-
cato, etiam dicitur quidditative,
& essentialiter de subiecto. Unde si
de homine prædicatur quidditative,
& essentialiter *Animal*, & de Ani-
mali quidditative, & essentialiter
dicuntur *vivens, corpus, & subs-*
tantia, etiam omnia illa prædicantur
quidditative, & essentialiter de
homine, ex quo sequitur, quod
hæc regula non tenet in prædicatis
accidentalibus, & secundæ inten-
tionis, nam licet de homine prædi-
cetur *Animal*, & de Animali præ-

dicetur *Genus*, genus tamen mini-
mè de homine prædicatur: unde
hæc est mala consequentia: *homo*
est Animal; sed Animal est genus;
ergo *homo est genus.*

3. Et quod hæc regula sic debeat
intelligi, & explicari est manifestum,
siquidem Philosophus illam
posuit, & assignavit, ut cognos-
catur quantum in recta linea prædi-
camentali debeant collocari; sed
in recta linea prædicamentali ejus-
dem prædicamenti, solum ponun-
tur illa, quæ quidditative, & essen-
tialiter de inferioribus prædicantur:
ergo sic debet intelligi, & explica-
ri. Unde in prædicamento substan-
tiæ, v. g. collocantur *homo, Ani-*
mal, vivens, corpus, & substantia,
quia omnia illa prædicantur
de Petro quidditative, & essentialiter.

4. Adversus istam regulam, &
ejus explicationem Objec. 1. Etiam
in prædicatis non quidditativis te-
net hæc regula: ergo male à nobis
explicatur. Prob. añs. Nam bene
valet *homo est albus; Album est dis-*
gregatum visus: ergo *homo est*
disgregatus visus; sed talis con-
sequentia non tenet in vi syllogismi,
sed ex vi hujus regulæ: ergo. Prob.
min. Ex puris particularibus nihil
sequitur in vi syllogismi; sed si præ-
positus elictus procedit ex puris
particularibus, cum neutra præmis-
sarum distribuat: ergo talis con-
sequentia tenet ex vi hujus regulæ,
& non in vi syllogismi.

Resp. ad hoc arg. quod con-
sequentia in illo posita non tenet.

ex vi hujus 1. regulæ, sed in vi sylogismi facti virtualiter in *disamis*, nam cum illa major possit converti simpliciter, & minor, utpotè indiffinita in materia naturali æquivalcat universali, in prædicta consequentia includitur virtualiter iste sylogismus in *disamis* *Album est homo; omne Album est disgregativum visus: ergo homo est disgregativum visus.* Unde prædicta consequentia non tenet ex vi hujus primæ regulæ, sed in vi sylogismi in illa virtualiter inclusi.

5 Objc. 2. Etiam in prædicatis quidditativis instatur prædicta regula; ergo adhuc in prædicatis quidditativis non tenet. Prob. aūs. Hæc est mala consequentia, *filius est Deus; Deus est Pater: ergo filius est Pater; & tamen in divinis Deus, quidditative, & essentialiter dicitur de filio, & Pater de Deo: ergo etiam in prædicatis quidditativis instatur supra dicta prima regula.*

Resp. dist. aūs. etiam in prædicatis quidditativis instatur 1. regula, si non servantur omnes proprietates Logicales, conc. aūs. Si proprietates Logicales servantur, neg. aūs. & consequ. Dicimus ergo, prædictam regulam universaliter verificari, nisi aliunde ratione alicujus appellationis impediatur ejus verificatio, sicut in consequentia posita in argumento impeditur, arguitur namque in illa ab identica ad formalem, nam quamvis Pater, & filius identificentur formaliter cum essentia, distinguuntur ratione ab illa, & consequenter magis

identicum, & minus formalem sensum faciunt præmissæ dictæ consequentiæ, quam consequens illius.

6 Objc. 3. Prædicta 1. regula, si in aliquibus prædicatis teneret, juxta nostram explicationem, maxime in prædicatis essentialibus, & quidditativis; sed nec in his prædicatis tenet: ergo explicatio talis regulæ à nobis tradita est nulla. Prob. min. Si in prædicatis quidditativis teneret hæc esset bona consequentia: *Petrus est homo; homo est Animal: ergo Petrus est Animal;* sed hæc consequentia bona non est ergo prædicta regula non tenet adhuc in prædicatis quidditativis. Probat. min. Prædicta consequentia instatur in alia similis formæ scilicet: *homo est Animal, Animal currit: ergo homo currit* in qua equo currente, si nullus homo currit, præmissæ sunt veræ, & consequens est falsum.

Resp. ad hoc arg. conc. mai. neg. min. Quia in prædicatis quidditativis semper tenet regula, & hujus nisi ratione alicujus appellationis nulla dabitur instantia. Unde posita in argumento solum probat primam consequentiam non esse formalem, cum non teneat in omni materia, non tamen convincit non esse bonam consequentiam, & si materiale.

7 2. regula ante prædicamentis posita à Philosopho est *diversa genera non subalternatim posita, diversa specificè habent differentias; genera vero quorum unum sub altero collocatur, non inconve-*

nit easdem habere differentias. Prima pars hujus regulæ patet in *Animali*, & *scientia*, quæ, quia sunt genera non sub alternatim posita, diversas specificè habent differentias. 2. etiam pars regulæ patet in *Animali*, & *viventi*, quæ quia genera sunt subalternatim posita, habent eandem differentiam; nam *sensibile* est differentia divisiva *viventis*, & constitutiva *Animalis*.

8 Sed contra primam partem regulæ Obijc. Animal terrestre, & volucre sunt genera diversa Animalis, quorum unum sub altero non collocatur; & tamen non habent differentias specie diversas: ergo 1. pars regulæ non est recte assignata. Prob. min. Differentiæ animalis terrestris sunt *vipes*, vel *quadruplex*; sed has etiam differentias habet animal volucre: ergo.

Resp. tamen cum nostro Authore, & communi sent. quod 1. pars regulæ debet intelligi de generibus ita diversis, quod unum non collocetur sub altero, nec ambo sub uno tertio; cumque animal volucre, & terrestre, licet unum non collocetur sub altero, ambo tamen collocantur sub uno tertio, scilicet sub *animali*, ideo bene possunt habere easdem differentias accidentales, non tamen essentielles, quia cum sint genera inter se diversa, & opposita, & non opponantur in gradu generico tertij, sub quo continentur: necessario per suas differentias essentielles debent distingui. 9 Obijc. 1. contra 2. partem regulæ. Genera subalternatim pos-

sita v. g. *animal*, & *vivens*, nec possunt habere easdem differentias divisivas, nec constitutivas: falsum ergo continet secunda pars regulæ. Prob. añs. Differentiæ divisivæ viventis sunt *sensibile*, & *insensibile*, & differentiæ divisivæ animalis sunt *rationalis*, & *irrationalis*; similiter differentia constitutiva viventis est *animatum*, & differentia constitutiva animalis est *sensibile*: ergo.

Resp. etiam ad arg. cum nostro Authore, quod secunda pars regulæ debet intelligi, quod genera subalternatim posita debeant habere easdem differentias, in hoc sensu, quod differentia constitutiva generis inferioris, sit divisiva generis superioris, & secundum hanc intelligentiam non habet locum objectio facta, sed secunda pars regulæ verum tenet.

QUÆST. VI.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT
Analogum, & quas habeat proprietates?

TAm necessariam estimavit Cæjetanus notitiam Analogorum, ut ignorata eorum natura nullus posset Metaphysicam addiscere, & ex illius ignorantia plures affirmavit in alijs scientijs errores scaturire. Unde tria in hac quaestione faciemus. Primo distinctionem, divisionem, & proprietates analogorum proponemus; deinde eadem in sequentibus examinabimus.

2 Analoga igitur, cum sint media inter univoca, & equivoca sic communiter diffiniuntur: quorum nomen est commune, ratio vero substantia nomini accommodata est partim eadem, & partim diversa: id est analoga dicuntur illa, quæ habent nomen commune, in ratione tamen significata per nomen, nec habent omnimodam convenientiam, sicut univoca, nec omnimodam diversitatem, sicut equivoca, sed medio modo se habent, habent enim cum aliqua convenientia diversitatem. Dividiturque primo analogia in *Physicam*, seu *inequalitatis*, & *Logicam*. Analoga Physica, seu inæqualitatis sunt: quorum nomen est commune, & ratio significata per illud est simpliciter eadem inæqualiter tamen participata. Sicut animal est analogum Physicum respectu hominis, & equi, quia licet ratio animalis ab illis abstracta sit omnino eadem, participatur tamen inæqualiter Physicè, quia ab homine participatur secundum nobiliorem differentiam. Unde hæc analogia non est analogia rigurose; cum non tollat univocationem Logicam rationis communis, sed tota diversitas se tenet ex parte differentiarum, quas non Logicus, sed Physicus considerat.

3 Analoga vero Logica sunt: quorum nomen est commune, & ratio significata per illud est eadem secundum quid, & simpliciter diversa. Dividiturque hæc analogia in analogia attributionis, & proportionalitatis. Analoga attributionis

sunt: quorum nomen est commune, ratio tamen per illud significata est eadem secundum terminum, diversa tamen secundum habitudinem ad illum. V. g. hoc nomen sanum est analogum attributionis ad animal, urinam, & medicinam, quia in primis nomen est illis commune, & ratio significata per illud est eadem secundum terminum, cum animal, urina, & medicina eandem sanitatem respiciant, licet diverso modo; quia animal respicit sanitatem per modum *subiecti*, medicina per modum *cause*, & urina per modum *signi*. Quod indicat ultima particula.

4 Hæc analogia attributionis quatuor habent proprietates. 1. est, quod ratio significata, per nomen tantum reperitur *intrinsecè* in principaliori analogato, in alijs vero *extrinsecè*, nam sanitas v. g. significata per hoc nomen sanum tantum reperitur *intrinsecè* in animali, in urina vero, & medicina solum *extrinsecè*, quia solum dicuntur sana, à sanitate animalis, quam urina significat, & medicina causat. Et ratio hujus proprietatis est, quia in analogis attributionis ratio significata est eadem secundum terminum, & numericè una; sed si esset *intrinsecè* in omnibus analogatis non esset eadem numero, sed diversa: ergo in analogis attributionis ratio analogica debet esse *intrinsecè* in uno, & *extrinsecè* in alijs.

5 2. proprietas est, quod ratio significata per nomen sit eadem numero, & non multiplicetur reali-

ter. Hæc proprietas sequitur ex prima, nam iuxta illam, ratio analogi tantum reperitur intrinsicè in uno analogato, & extrinsicè in alijs; sed ad denominandum unum subiectum intrinsicè sufficit una numero forma, absque sui reali multiplicatione, ut patet in mea *visione* v. g. ergo in analogis attributionis ratio significata per nomen est eadem numero, absque sui reali multiplicatione.

6 3. proprietas est, quod in diffinitione analogati minus principalis debet ingredi analogatum magis principale. Unde si urina diffiniatur, sic debet diffiniri: *est signum sanitatis animalis*. Et medicina, *est causa sanitatis animalis*. Et ratio est clara, quia analogata minus principalia, dicuntur talia per ordinem, & respectum ad analogatum magis principale: ergo non potest debite explicari eorum quidditas, & essentia, ut analogata minus principalia sunt, quin analogatum magis principale in illorum diffinitione ponatur.

7 4. proprietas est, quod analogis attributionis non correspondet unus conceptus formalis, vel obiectivus; quia ratione analogi *plurimum conceptum* dicuntur, & ratio est, quia non potest esse unus conceptus representans plura, nisi explicetur aliqua convenientia, non explicando diversitatem; sed *sanitas* v. g. quæ analogum attributionis est ad animal, urinam, & medicinam, explicat diversitatem, ut jam dictum est: ergo analogis attri-

butionis non potest dari unus conceptus communis omnibus analogatis.

8 Analoga proportionalitatis sunt: *quorum nomen est commune, ratio vero per illud significata est proportionabiliter eadem*. Hoc est, est similis secundum proportionem. Unde *visus* est analogum proportionalitatis ad *intellectum*, & *oculum corporeum*; quia sicut visus corporeus se habet ad corpus representando illi visibilia, ita proportionaliter intellectus se habet ad animam representando illi intelligibilia. Similiter fons, fundamentum, & causa, ut significantur hoc nomine *principium*, sunt analogi proportionalitatis, quia ratio principij est in illis proportionabiliter eadem, nam ita se habet fons ad rivos, sicut causa ad effectum, & ita se habet causa ad effectum, sicut se habet fundamentum ad domum.

9 Dividitur tamen hujusmodi analogia in propriam, & Metaphoricam. Analogia proportionalitatis propria est, quando ratio analogi propriè, & intrinsicè in omnibus analogatis reperitur, & hoc modo *ens* est analogum proportionalitatis ad Deum, & creaturas, & ad substantiam, & accidens; quia ratio entis propriè, & intrinsicè in omnibus reperitur. Analogia vero proportionalitatis Metaphorica est, quando ratio significata per nomen in uno analogato reperitur propriè, & intrinsicè, in alio, vero solum Metaphorice, & impropriè, v. g. *visus* dictus deri-

su hominis, & de risu prati est analogam proportionalitatis improprie; quia pratum tantum improprie, & Metaphorice dicitur ridere, ratione videlicet amenitatis. Et idem dicendum est de homine vivo, & picto.

10 Cum hæc analogæ proportionalitatis sint analogis attributionis opposita, quatuor etiam habent oppositas proprietates. Quarum 1. est, *quod ratio significata per nomen sit intrinsicè in omnibus analogatis*, & ratio est; quia ratio significata per nomen debet esse eadem proportionabiliter, ut patet ex definitione; sed si esset tantum in uno analogato non esset eadem proportionabiliter, cum ejusdem ad se ipsum non sit proportio, similitudo, aut relatio: ergo. 2. proprietates est, *quod ratio significata per nomen analogum realiter multiplicetur ad multiplicationem analogatum*; & ratio est, quia si esset una, & eadem, cum aliis, ut diximas sit intrinsicè in omnibus, esset natura eadem numero creata in tribus diversis personis, ac proinde daretur in creatis aliud mysterium simile Mysterio Sanctissimæ Trinitatis; sed hoc salva fide nequid dici: ergo.

11 3. proprietates est, *quod in definitione unius analogati, non debet poni aliud analogatum*. Ratio est, quia unum analogatum non dicitur tale per respectum, & habitudinem ad aliud, sed per rationem analogam in ipso proprie, & intrinsicè existentem: ergo. 4. proprietates est, *quod nomen analogum*

significet aliquam rationem communem omnibus analogatis, representabilem per unum conceptum formalem. Et ratio est; quia ab omnibus habentibus proprie convenientiam in aliqua ratione communi, abstractibilis est unus conceptus objectivus, attingibilis unico conceptu formali; sed omnia analogata proportionalitatis habent propriam convenientiam, etiam analogam, in ratione analogæ: ergo. Ratione hujus proprietatis, hæc analogæ contrapositive ad analogæ attributionis, quæ analogæ *plurimum conceptuum* dicuntur, analogæ unius conceptus vocantur.

12 Ex dictis inferitur 1. quod analogum abstrahitur quidem ab analogatis; distincto tamen modo, ac univocum ab univocatis, & ratio est, quia ratio univoca potest intelligi nullatenus intellectus univocatis, v. g. ratio *animalis*, nullatenus intellectus *homine*, & *aquo*; ratio tamen analogæ non potest sic perfecte abstrahi ab analogatis, sed abstrahitur ratio analogæ, ut continens rationes analogatorum, ut proportionatur, ab eisdem analogis absolute sumptis.

13 Inferitur 2. quod analogum prædicatur de analogatis, non secundum vocem tantum, sicut equivoca de equivocis; quia analogum aliquid præter nomen dicit commune analogatis, nec prædicatur sicut univocum de univocis, quia analogum non dicit unam rationem simpliciter unam analogatis, sicut illam dicit univocum univocatis; sed præ-

dicatur analogum, ut dicens in actu, licet implicite, & in confusio omnes rationes analogorum, & sic dicit convenientiam pro expresso, & diversitatem pro implicito.

14 Ex quibus denique deducitur, quod de Analogis vere potest dari scientia, quia quamvis non habeant unitatem simpliciter, habent tamen unitatem proportionis, quæ sufficit, ut de illis possit dari scientia, & illa possint esse medium in syllogismo.

QUÆSTIO VII.

UTRUM PRÆCEDENTES DIVISIONES Analogorum sint bonæ?

Dico 1. *Analogia adequatè, Analogicè tamen, dividitur in Analogiam inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis.* Hanc divisionem possuit D. Thom. in 1. dist. 9. quæst. 5. art. 2. ad 1. Ubi divisit Analogum, in Analogum secundum rem tantum, sub quo Analoga inæqualitatis intelligit, & in Analogum secundum intentionem tantum, quod est Analogum attributionis, & in Analogum secundum rem, & intentionem, quod est Analogum proportionalitatis: ergo Analogia secundum D. Thom. adequatè dividitur in Analogiam inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis.

Deinde suadetur hæc 1. pars conclusionis ratione. Analogum hic sumitur, ut contra positum univo-

co; sed solum illa tria membra assignata contraponuntur univoco: ergo Analogum adequatè in illa tria membra dividitur. Mai. est manifesta, min. vero sic prob. Perfecta univocatio omnem inæqualitatem, & diversitatem participationis excludit; sed illa tria membra solum diversitatem, & inæqualitatem participationis admittunt, ut patet eorum definitionibus: ergo solum illa tria membra assignata contraponuntur univocis: & consequenter Analogia adequatè in illa tria membra dividitur.

Quod autem talis divisio sit Analoga, prob. breviter sic. Quando membra dividenda participant inæqualiter rationem divisi, divisio Analoga est; sed in hac divisione membra dividenda inæqualiter participant rationem divisi: ergo hæc divisio Analoga est. Mai. constat siquidem inæqualis participatio rationis communis, ut postea videbimus, est una ex causis Analogiæ. Min. vero sic prob. Analogia inæqualitatis non est simpliciter Analogia, cum non tollat univocationem Logicam; sed Analoga attributionis, & maxime Analoga proportionalitatis, rationem Analogiæ simpliciter participant: ergo.

2 Dico 2. *Analogum Logicum adequatè dividitur in Analogum attributionis, & proportionalitatis.* Oppositum tenet aliqui, sed conclusio est communis, & sine dubio D. Thom. nam assignans tria membra dividenda supra posita, asserit Analogiam inæqualitatis non esse

esse Analogiam Logicam: sentit ergo, quod Analogum Logicum adæquatè dividitur in Analogum attributionis, & proportionalitatis.

3 Deinde suadetur conclusio ratione. Illa est divisio adæquata, in qua membra dividenda adæquate exauriunt rotam confussionem divisi; sed si contingit in hac divisione: ergo est adæquata. Prob. min. Vel ratio analoga est intrinsicè in omnibus analogatis, vel est intrinsicè in uno, & extrinsicè in alijs, inter hæc enim non datur medium; sed si ratio analoga est intrinsicè, in omnibus analogatis, est analogia proportionalitatis; si vero intrinsicè in uno, & extrinsicè in alijs est analogia attributionis: ergo.

4 * Advertendum est tamen, quod Analogum Logicum in prædicta duo membra etiam analogicè dividitur. Sic sentit Cajetanus, qui solum analogiam proportionalitatis appellat propriè, & simpliciter analogiam. Immo, & videtur deduci hæc doctrina ex D. Thom. loco supra citato ubi asserit, analogiam proportionalitatis esse analogiam secundum rem, & secundum intentionem, analogiam vero attributionis esse analogiam secundum intentionem tantum; sed illa solum videtur esse simpliciter analogia, quæ est secundum esse, & secundum intentionem: ergo sentit D. Thom. analogiam Logicam analogicè dividi in analogiam attributionis, & proportionalitatis.

5 Contra prædictas conclusiones Obij. r. omnis analogia logica

est proportionalitatis: ergo non dantur analogia attributionis. Prob. añs. Si aliqua esset analogia non proportionalitatis, maxime analogia *sani* respectu animalis, urinæ, & medicinæ; sed ista est analogia proportionalitatis: ergo. Prob. min. Ista analogia est analogia metaphorica; sed omnis analogia metaphorica est analogia proportionalitatis ergo. Prob. mai. Urina, & medicina non proprie, sed metaphorice dicuntur sana: ergo analogia *sani* est metaphorica.

6 R. sp. ad arg. neg. ultimum añs. Analogia enim *sani* respectu animalis, urinæ, & medicinæ non est analogia metaphorica, nec urina dicitur metaphorice sana, quamvis extrinsicè talis dicatur, sed dicitur sana proprie per propriam rationem signi, & medicina per propriam rationem causæ, & cum alijs ratio analoga solum reperiatur intrinsicè in uno, & extrinsicè in alijs analogatis, quod est proprium analogorum attributionis; hinc fit, quod *sani* respectu animalis, urinæ, & medicinæ non est analogum proportionalitatis.

7 † Obij. 2. Ex opposito omnis analogia Logica est attributionis: ergo non dantur analogia proportionalitatis. Prob. añs. Analogia attributionis sunt, quando ratio analoga in uno analogato reperitur intrinsicè, & in alijs solum per extrinsecam denominationem; sed omnia analogia sunt hujusmodi: ergo omnia sunt attributionis. Prob. min. Secundum D. Thom. 1. p. q. 16. art.

6. in corpore : Quando aliquid dicitur a ratione de multis, illud invenitur secundum propriam rationem in uno eorum tantum, à quo alia denominatur : ergo iuxta Aug. Mag. in omnibus analogis, ratio analogica tantum reperitur intrinsicè in uno, & extrinsicè in alijs : sentit ergo, quod omnia analogica sunt analogica attributionis.

8. Resp. ad hoc arg. neg. absolute illius assumptum, & ad testimonium D. Thom. dicimus, D. Thom. in illo loqui de analogis attributionis præcisè, cujus signum est, quod loquebatur de analogis, ut contraponuntur univocis, cumque analogica attributionis, licet revera mediant inter univoca, & equivoca magis accedunt ad equivoca, eo quod minimam dicunt unitatem; ideo, quando D. Thom. loquitur de analogis, ut contraponuntur univocis, de analogis solum loquebatur attributionis, & sic est Aug. Mag. alijs in locis explicandus.

9. Objc. 3. Analogica in quorum diffinitione minus principalis analogati, oportet magis principale ingredi, sunt analogica attributionis; sed id verificatur de omnibus analogis : ergo omnia analogica sunt attributionis. Mai. est tertia proprietas analogorum attributionis. Min. vero sic prob. secundum D. Thom. 1. p. q. 13. art. 6. in corpore : In omnibus nominibus, quæ de pluribus analogicè dicuntur, necesse est, quod omnia dicantur per respectum ad unum, & ideo illud unum oportet, quod ponatur indif-

initione omnium : ergo in omnibus analogis, analogatum magis principale debet poni in diffinitione analogati minus principalis, & consequenter omnia sunt analogica attributionis.

10. Resp. tamen ad hoc arg. concess. mai. neg. min. & ad prob. explico D. Thom. in nominibus, quæ de pluribus dicuntur analogicè, analogica attributionis, vel proportionalitatis metaphorica, & improprie, conc. ans. Analogica proportionalitatis propriæ, neg. ans. & conseq. Dicimus ergo, quod D. Thom. in prædicto testimonio locutus fuit tantummodo de analogis attributionis, & proportionalitatis improprie, ut constet ex exemplis ab ipso loco citato adductis de sano respectu animalis, urinx, & medicinx, & de nominibus, quæ metaphorice de Deo, & creaturis dicuntur. Minime tamen locutus fuit de omnibus analogis in communi.

11. Objc. 4. Omnis analogica dividitur in analogiam unius ad alterum, & plurium ad unum tertium; sed per hæc membra sola analogica attributionis dividitur : ergo omnia analogica sunt attributionis. Prob. mai. est, ut dictum de Deo, & creatura subiit analogiam unius ad alterum, & prout est analogum ad decem prædicamenta induit analogiam plurium ad unum tertium, novem videlicet prædicamentorum ad substantiam : ergo omnis analogica dividitur in analogiam unius ad alterum, & plurium ad unum tertium.

Resp.

12 Resp. Conc. mai. neg. min. - Non enim sola analogia attributio- nis dividitur in analogiam unius ad alterum, & plurium ad unum ter- tium; quia potest etiam simili divi- sione dividi analogia proportionali- tatis, ponitur tamen exemplum ta- lis divisionis in analogis attributio- nis, ut in notioribus, unde ex ar- gumento, nihil contradicta convin- citur.

QUÆST. VIII.

UTRUM DIFFINITIO ANA- logorum attributionis sit bona?

Resolutio hujus quæstionis faci- lis est ex dictis, unde re- latorie dicendum est, su- pra positam diffinitionem analogo- rum attributionis esse optimam. Hæc conclusio cum Domino Caje- tano opusculo de Nominum Ana- logia cap. 2. est fere omnium com- munis, & sic ratione prob. Per illam diffinitionem rectè qualibet res dif- finitur, quæ explicat id per quod diffinitum convenit cum alijs, & id per quod diffinitum differt ab alijs; sed totum hoc explicat diffinitio analogorum attributionis: ergo est optimè assignata. Prob. min. Per habere *nomen commune* conveniunt analogo attributionis cum equivo-

cis, univocis, & analogis propor- tionalitatis; aliàs per habere *ratio- nem eandem secundum terminum*, distinguuntur ab equivocis, & ana- logis proportionalitatis, quæ nul- lam dicunt rationem eandem secun- dum terminum, sed diversam; & denique per illam particulam, *di- versa tamen secundum habitudi- nem ad illum*, differunt ab univo- cis, quæ nullam diversitatem ad- mittunt: ergo diffinitio analogo- rum attributionis explicat, id per quod diffinitum convenit cum alijs, & id per quod differt ab alijs; ac proinde est optima diffinitio.

2 Contra prædictam tamen dif- finitionem, Objc. 1. Prædicta diffinitio analogorum attributionis non explicat, id per quod diffini- tum differt ab alijs: ergo non est rectè assignata. Prob. añs. Si talis diffinitio explicaret differentiam ab alijs, esset per hoc, quod analogo attributionis dicerent unam ratio- nem secundum terminum, & di- versam secundum habitudinem ad illum; sed hoc jasta D. Thomam, ut diximus quæst. præced. omni analogiz convenit: ergo.

Respond. ad hoc argum. negand. añs. Nam per hoc, quod est dicere unam rationem secun- dum terminum, & diversam se- cundum habitudinem ad illum, analogo attributionis ab omnibus alijs differunt, ut diximus in præbat. conclusionis; unde ad probat. ex D. Thom. dicimus, sicut diximus quæstion. præced.

D. Thom. loqui de solis analogis attributionis, & ideo ex testimonio D. Thom. nihil contra nos convincitur.

3 Obijc. 2. Si in analogis attributionis ratio analogica esset eadem secundum terminum, sequeretur dari à parte rei aliquam naturam universalem formaliter; sed hoc, ut supra probavimus est impossibile: ergo in analogis attributionis ratio analogica non est eadem secundum terminum. Prob. mai. Daretur tum casus natura, quæ esset una in multis, & de multis: ergo. Prob. aïs. Sanitas tum casus esset in animali, urina, & medicina, & de illis prædicaretur: ergo.

Resp. neg. sequelam, & ad ejus prob. dist. aïs. Daretur natura, quæ esset una in multis, & *intrinseca* illis, neg. aïs. *intrinseca* in uno, & *extrinseca* in alijs, conc. aïs. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod, ut daretur natura à parte rei universalis formaliter, ut illam ponebat Plato erat necessarium, quod talis natura una in se manens, reperiretur intrinsece in multis, de illisque prædicaretur; cumque *sanitas* non reperiatur intrinsece in omnibus analogatis, nec intrinsece de illis prædicetur: hinc est, quod non sequitur inconveniens propositum in argumento.

4 Obijc. 3. *Sanum* dictum de animali, urina, & medicina est

per nos analogum attributionis; & tamen non dicit unam rationem secundum terminum, sed diversas habitudines ad sanitatem animalis repertas in quolibet analogatorum: ergo non recte distinguuntur analogica attributionis per hoc, quod dicant eandem rationem secundum terminum. Prob. min. Hoc nomen *sanum* dictum de urina, & medicina importat habitudines urinæ, & medicinæ ad sanitatem animalis: ergo non dicit unam rationem secundum terminum, scilicet unam sanitatem, sed diversas habitudines ad illam. Prob. aïs. secundum D. Th. 1. p. q. 12. art. 5. *Sic sanum de urina dictum, significat signum sanitatis animalis, de medicina vero dictum, significat causam ejusdem sanitatis*; sentit ergo D. Thom. *sanum* de urina, & medicina dictum, significare diversas habitudines ad sanitatem animalis.

Resp. ad hoc arg. concess. mai. neg. min. aliud enim significat hoc nomen *sanum*, ac hoc nomen *respicens sanitatem*; nam hoc nomen *sanum*, dicit sanitatem, quæ cum solum intrinsece reperiatur in animali, solum illud denominat intrinsece; urinam vero, & medicinam solum denominat extrinsece, quatenus ipsam sanitatem animalis respiciunt, qui respectus est fundamentum, ut ab hoc nomine *sano* denominentur, non tamen ab illo sana denominantur formaliter, sed ab

ipsa sanitate existente in animali. Hoc tamen nomen *respicens sanitatem*, significat respectum ad sanitatem, qui cum intrinsicè in urina, & medicina simpliciter reperiatur, significat respectum communem ad respectum urinæ, & ad respectum medicinæ. Relinquitur ergo, quod hoc nomen *sanum*, quod analogum attributionis est, significet rationem unam secundum terminum, & diversam secundum habitudinem ad illum. In quo sensu intelligendus est D. Thom. loco in argumento adducto.

QUÆST. IX.

UTRUM PRIMA PROPRIETAS
analogorum attributionis in omnibus analogis attributionis
salvetur?

Prima proprietas analogorum attributionis, ut jam diximus, est quod ratio analogica reperiatur intrinsicè in uno analogato, & extrinsicè in alijs. Dicendum ergo est, talem proprietatem omnibus analogis attributionis convenire, & de omnibus verificari; hæc conclusio colligitur in primis ex D. Thom. 1. p. q. 13. art. 6. & q. 16. art. 6. ubi hanc proprietatem tribuit analogis; sed ut diximus questionibus antecedentibus, ibi loquebatur D. Thom. solum de analogis attributionis: sentit ergo Ang. Mag. hanc esse illorum proprietatem.

2. Deinde prob. 1. conclus. ratione. In analogis attributionis ratio significata per nomen debet esse eadem secundum terminum, ut patet ex eorum diffinitione: ergo non potest intrinsicè reperiri in omnibus analogatis, intrinsicè que de illis prædicari. Prob. hæc consequ. Si ratio analogica, v.g. eadem *sanitas*, reperiretur intrinsicè in pluribus, daretur in rebus mysterium simile Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, vel daretur universale formaliter à parte rei; primum inipsum est asserere; secundum affirmare absurdum: ergo si ratio analogica in analogis attributionis debet esse eadem secundum terminum, non potest intrinsicè reperiri in omnibus analogatis. Prob. sequela. Vel talis ratio, aut *sanitas* reperiretur intrinsicè in multis absque sui reali multiplicatione, vel reperiretur intrinsicè illis realiter multiplicata; si dicatur primum erit mysterium simile Mysterio Trinitatis, in quo ea demmet numero natura divina in tribus divinis Personis absque sui multiplicatione intrinsicè reperitur; si vero dicatur secundum, erit à parte rei universale qualiter illud ponebat Plato, qui unam numero à parte rei naturam in pluribus multiplicatam intrinsicè reperiri asserbat: ergo.

3. 2. prob. conclusio efficaciter licet à posteriori sic. Analogica attributionis habent diversam formaliter essentiam, ac habent ana-

loga proportionalitatis : ergo necessario debent habere distinctas proprietates ; nunc sic ; sed si huiusmodi prima proprietas analogis attributionis denegetur , nulla illis competit proprietas distincta ab analogis proportionalitatis : ergo hæc 1. proprietas necessario analogis attributionis debet convenire. Ans. cum consequentia constat , min. vero subsumpta prob. Si dicta prima proprietas analogis attributionis non conveniret , ratio analogica non esset una numero propter inconvenientiam in prima ratione assignata ; deinde in diffinitione analogati minus principalis , non ingrederetur analogatum magis principale , quæ est tertia proprietas analogorum attributionis , quia in tantum hoc est necessarium , in quantum denominantur extrinsecè à forma existente in principaliori analogato , quam denominationem , denegata prima proprietate , non haberent ; & denique si ratio analogica esset intrinsicè in omnibus analogatis , possit omnibus illis dari unus conceptus communis objectivus , vel formalis , quod est contra quartam proprietatem : ergo si analogis attributionis prima proprietas denegatur , nullam habent proprietatem ab analogis proportionalitatis distinctam.

4. Contra primam tamen prædictam proprietatem Objic. 1. *Sanum* dictum de animali , urina , & medicina est analogum attribu-

tionis ; & tamen ratio analogica intrinsicè in omnibus reperitur : ergo. Prob. min. In primis sanitas intrinsicè reperitur in animali : deinde etiam reperitur intrinsicè in urina , & medicina : ergo. Prob. min. Urinam esse sanam , nihil aliud est , quam *esse signum sanitatis* , & medicinam esse sanam , est *esse causam sanitatis* ; sed esse signum sanitatis , per suam entitatem intrinsecam convenit urinæ , & esse causam sanitatis medicinæ : ergo sanitas etiam reperitur intrinsicè in urina , & medicina.

5. Resp. ad hoc arg. conc. mai. neg. min. ad cuius prob. dist. mai. Urinam esse sanam est esse *finem* sanitatis , & medicinam esse *causam* sanitatis , esse sanam *fundamentaliter* , & *causaliter* , conc. mai. esse sanam *formaliter* , neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo , quod licet verum sit esse signum sanitatis , & esse causam sanitatis esse quid intrinsecum urinæ , & medicinæ , per hoc tamen tantum denominantur sana *fundamentaliter* , & *causaliter* , non vero *formaliter* , quia formaliter denominantur sana ab ipsa sanitate existente in animali , quæ cum extrinseca sit urina , & medicina non potest esse denominatio intrinseca , sed extrinseca.

6. Objic. 2. Ens dictum de Deo , & creaturis est analogum attributionis ; & tamen ratio entis non solum in Deo , sed etiam in creatura reperitur intrinsicè : ergo prædicta proprietas non convenit

omnibus analogis attributionis. Prob. min. Creatura habet in se intrinsecam entitatem distinctam, & participatam ab entitate creatoris: ergo ab illa denominatur intrinsicè ens.

Resp. ad hoc arg. distg. mai. Ens dictum de Deo, & creaturis est analogum attributionis, *attributionis præcisè*, neg. mai. *attributionis simul*, & *proportionalitatis*, conc. mai. & dist. min. Et tamen ratio entis, non solum reperitur intrinsicè in Deo, sed etiam in creatura, ut creatura est analogum *proportionalitatis*, conc. mai. ut est analogum *attributionis*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod creatura potest dupliciter considerari: primo quatenus est effectus Dei in genere causæ efficientis, & hoc modo considerata certum est, quod est intrinsicè ens entitate à Deo participata: ceterum prout sic non est analogum attributionis, sed proportionalitatis; 2. modo potest creatura considerari in quantum est effectus Dei in genere causæ formalis extrinsecæ, & exemplaris, & prout sic non est intrinsicè ens: sed ab entitate divina ens extrinsecè denominatur; quia creaturæ comparatæ cum Deo sunt quasi non sint iuxta illud Isaia 40. *Omnes gèdes quasi non sint, sic sunt coram eo*. Proindeque semper verificatur, quod in analogis attributionis, ut attributionis, ratio analogica reperitur intrinsicè in uno, & extrin-

sec in alijs. Et idem dicendum est ad argumentum, quod fit de substantia, & accidenti.

7. Obijc. 3. Absoluta non possunt denominari ab extrinsecis; sed ratio entis, boni, & veri, ut de ente bono, & vero creato, & increato dicuntur, sunt absoluta: ergo non possunt denominari ab extrinsecis. Mai. est expressa D. Thom. 1. p. q. 6. art. 4. in corpore ubi expressè affirmat, absoluta non posse ab extrinsecis denominari, bene vero relativa. Resp. tamen conc. mai. neg. min. Nam licet analogia attributionis non sint relativa secundum esse, & prædicamentalia, sunt tamen respectiva secundum dici, & transcendentia, quod sufficit, ut possint ab extrinsecis denominari.

QUÆST. X.

UTRUM SECUNDA PROPRIETAS analogorum attributionis omnibus analogis attributionis conveniat?

SECUNDA proprietas analogorum attributionis, ut etiam diximus supra, est, quod ratio significata per nomen sit eadem numero, & non multiplicetur realiter. Quo supposito dicendum est, hanc proprietatem analogorum attributionis omnibus analogis attributionis convenire. Et ratio jam manet supra insinuat. Nam in omnibus analogis attributionis, ratio analogica est intrinsicè

intrinsicè in uno analogato, & extrinsicè in alijs, ut constat ex prima proprietate; sed ad denominandum unum intrinsicè, & alia, & si plura extrinsicè, sufficit una numero forma, ut patet in manifestatione, quæ una numero in se manens denominat me intrinsicè *videntem*, & simul denominat objecta, & si plura sint, *extrinsicè visa*: ergo in omnibus analogis attributionis ratio significata per nomen debet esse eadem numero, & non debet realiter multiplicari.

Unde si aliquando ratio analogica multiplicatur in analogatis, hoc est, quia in illis coïncidit duplex analogia attributionis videlicet, & proportionalitatis, ut patet in Deo, & creatura, in substantia, & accidenti, in quibus ratio entis realiter multiplicatur, ut sunt analogia proportionalitatis: ea tamen multiplicatio erit omnino materialis ad rationem analogi attributionis; in quo sensu D. Thom. 1. p. q. 6. art. 4. sic concludit: *Et sic est bonitas una omnium, & etiam multe bonitates.* Quod verificari nequit, nisi in Deo, & creaturis, ut sunt analogia attributionis, sit una bonitas, Dei scilicet, & omnium creaturarum; Dei quidem intrinsicè, creaturarum vero extrinsicè; cum quo compatitur, quod sub alia ratione in Deo, & creaturis reperiantur multe bonitates, secundum quod analogantur analogia proportionalitatis.

2. Contra hanc secundam proprietatem Obije. 1. In animali, urina, & medicina plures numero inveniuntur sanitates: ergo in analogis attributionis ratio analogica non est una numero, sed realiter multiplicatur. Prob. añs. Animal est sanum, urina est sana; sed animal non est idem sanum, ac urina: ergo in animali urina, & medicina plures numero inveniuntur sanitates. Prob. min. Animal non est idem, quod urina: ergo animal sanum non est idem, quod urina sana. Prob. hæc conseq. Nam si ignis, v. g. est calidus, & aqua calida, & ignis non sit idem calidum adque aqua, manifeste sequitur in igne, & qua non esse eundem numero calorem: ergo similiter, si animal est sanum, & urina sana, & animal non est idem sanum, adque urina: ergo in illis non est eadem numero sanitas.

3. Resp. ad hoc arg. neg. añs. ad cuius prob. conc. mai. distinguitur. Sed animal non est idem sanum, ac urina ex parte *materialis*, conc. min. ex parte *formæ denominantis*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod licet animal, urina, & medicina ex parte materialis, vel subtracti distinguantur, non tamen distinguuntur ex parte formæ, sed ab eadem forma numero denominantur: animal intrinsicè, urina vero, & medicina tantum extrinsicè, in quantum ad sanitatem animalis ordinantur.

Et

Et instatur argumentum in hoc discursu. *Actus exterior est bonus, & actus interior est bonus; & actus interior non est idem bonum, ac actus exterior: ergo dantur in illis diversæ bonitates.* Mala consequentia, quia actus exterior, & actus interior solum distinguuntur ex parte materialis, non tamen distinguitur ex parte formæ denominantis, cum denominentur ab eadem numero bonitate; rationem hujus doctrinæ assignat D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 3. per hæc verba: *Contingit autem in his, quæ ad aliud ordinantur, quod aliquid est bonum per hoc præcise, quod ad aliud ordinetur, sicut Potio Amara ex hoc solo est bona, quia est sanativa, unde non est alia bonitas sanitatis, & potionis, sed una, & eadem.* Sic pariter, & nos dicimus in casu argumenti.

Ad instantiam contrariorum dicimus, quod non est ad rem, quia cum tam aqua, quam ignis sint intrinsicè calida, cum dicitur; *sed ignis non est idem calidum, ac aqua*, non potest intelligi de alienitate solum ex parte materialis, sed etiam de alienitate formæ, quia eadem met forma, saltim naturaliter, non potest esse intrinsicè in duplici subjecto, & consequenter instantia adducta à contrarijs non tenet.

4 Obijc. 2. *Ens est analogum attributionis ad Deum, & creaturas; & tamen non dicit unam numero entitatem in multiplicabilem in analogatis; sed duas nu-*

mero entitates distinctas: ergo prædicta proprietas non convenit omnibus analogatis attributionis. Prob. min. In creatura reperitur alia entitas distincta ab entitate Dei: ergo non dicit unam entitatem in multiplicabilem ad Deum, & creaturas, sed duas numero distinctas entitates. Et idem argumentum potest fieri de substantia, & accidenti.

5 Resp. dist. mai. Ens est analogum attributionis ad Deum, & creaturas, attributionis præcise, neg. mai. attributionis, simul, & proportionalitatis, conc. mai. & dist. min. & tamen non dicit unam numero entitatem, quatenus est analogum proportionalitatis, conc. min. quatenus est analogum attributionis, neg. min. & consequ. Solutio patet ex dictis, Deus namque, & creatura, substantia, & accidens, ut significantur hoc nomine *ens* duplicem analogiam important attributionis videlicet, & proportionalitatis, & quamvis ratio analogica in illis realiter multiplicetur, quatenus analogica proportionalitatis sunt, quia prout sic omnia analogata à propria entitate intrinseca denominantur. Ut tamen analogica attributionis sunt ratio analogica non multiplicatur, quia prout sic non denominantur à propria entitate intrinseca, sed ab entitate existente in principaliori analogato; cumque ad denominandum unum intrinsicè, & alia extrinsicè sufficiat una numero forma,

ma, quod ens, ut analogum attributionis est, non multiplicatur realiter in analogatis.

6 Obijc. 3. Si in analogis attributionis ratio analoga non multiplicaretur realiter, sequeretur, quod analoga attributionis dicerent majorem unitatem, quam univoca; sed hoc dicere est absurdum: ergo in analogis attributionis ratio analoga necessario multiplicatur. Prob. sequela. Ratio univoca, v. g. ratio *animalis* realiter in inferioribus multiplicatur: ergo si in analogis attributionis ratio analoga realiter non multiplicaretur dicerent majorem unitatem.

7 Resp. neg. sequelam. Siquidem quamvis ratio analoga sit una numero, & non multiplicetur realiter in analogatis, est tamen in illis valde diversa, quia uni convenit intrinsicè, & alijs pure extrinsicè, qua propter non potest ab illis abstrahi unus conceptu objectibus attingibilis unico conceptu formali, cujus oppositum contingit in univocis, quia cum ratio univoca reperiatur intrinsicè in omnibus inferioribus, & æqualiter est abstrahibilis ab illis talis ratio sine ulla prorsus diversitate: ac proinde univoca majorem dicunt convenientiam, quam attributionis analogæ.

8 Obijc. 4. Si prædicta proprietas omnibus analogis attributionis conveniret, sequeretur, quod idem se ipsum causaret realiter; hoc non est admittendum;

ergo prædicta proprietas analogis attributionis nequit convenire. Min. est certa, siquidem inter causam realem, & effectum debet dari realis distinctio. Sequela vero sic prob. Sanitas medicinae est causa realis sanitatis animalis, nam quia est sana, causat sanitatem animalis: ergo si est eadem sanitas medicinae, & sanitas animalis, jam idem causaret se ipsum.

9 Resp. tamen neg. sequelam, quia licet medicina denominetur extrinsicè sana à sanitate animalis, non tamen causat ratione hujus denominationis sanitatem animalis, sed medicina causat talem sanitatem animalis per suam intrinsicam entitatem, & virtutem ad aquam causalitatem tanquam ad fundamentum sequitur in medicina denominatio sani.

10 Denique obijcies contra talem proprietatem. Si ratio analogæ non multiplicaretur in analogis hujus nominis *sanum* sequeretur, quod nec ratio entis in illis multiplicaretur; conseq. non est admittendum: ergo nec añs. Min. constat, siquidem urinam, & medicinam non habere proprias entitates nullus usque dixit. Sequela vero sic prob. Ratio superior non multiplicatur numero, nisi multiplicentur etiam rationes inferiores, ut ratio animalis non multiplicatur in Petro, & Paulo, nisi in illis multiplicetur ratio hominis; sed *ens* est superius ad *sanum*; ergo si ratio sani in animali

uri-

urina, & medicina non multiplicaretur numero, nec multiplicatur in illis ratio entis.

II Resp. dist. mai. Sequeretur, quod si non multiplicaretur numero ratio sani, nec multiplicaretur ratio entis *extrinseca*, conc. mai. ratio entis *intrinseca*, neg. mai. sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod in medicina v. g. duplex reperitur ratio entis altera intrinseca, quæ identificatur cum ratione causativi sanitatis, & hæc ratio entis, sicut, & ratio causativi sanitatis ad multiplicationem realem medicinæ multiplicatur realiter; altera entitas medicinæ est extrinseca illi, scilicet illa, quæ identificatur cum sanitate, & hæc entitas sicut, & sanitas non multiplicatur realiter ad realem multiplicationem medicinæ, quia est una numero entitas, sicut est una numero sanitas, à qua animal, urina, & medicina denominantur.

QUÆST. XI.

UTRUM TERTIA PROPRIETAS analogorum attributionis, omnibus analogis attributionis conveniat?

Tertia proprietas analogorum attributionis supra à nobis assignata, est, quod *in diffinitione analogati minus principalis, debet poni analogatum magis principale.* Quam proprietatem aliqui limitant, vel quia

existimant non omnia analogata minus principalia dicere respectum ad analogatum magis principale, vel quia solum verificatur, quando analogatum magis principale potest à nobis quidditative diffiniri, quod in analogia entis ad Deum, & creaturas non verificatur: & ideo in his analogis non verificatur 3. proprietas. His tamen non obstantibus.

2 Dicendum est, *prædictam proprietatem omnibus analogis attributionis, si à primo genere usque ad ultimam differentiam diffiniantur, verè, & propriè convenire.* Conclusio est communis, & prob. ratione efficaci sic. Omnia analogata attributionis minus principalia formaliter, ut talia, dicunt essentialiter respectum, & habitudinem ad analogatum magis principale: ergo eorum essentia non potest exactè, & adæquatè explicari, nisi talis explicetur respectus, & habitudo. Nunc sic; sed talis respectus, & habitudo explicari non potest, nisi in eorum diffinitione ponatur terminus talis respectus, qui est analogatum magis principale: ergo illud necessario in exacta diffinitione cujuslibet analogati attributionis minus principalis debet collocari. Ans. cum prima consequentia constat ex diffinitione analogorum attributionis; min. vero sub sumpta sic prob. Communis modus explicandi, & diffiniendi omnem respectum, & habitudinem est per suum terminum.

minum, & per habitudinem ad illum, qua ratione, quia *filius* dicit ordinem, & habitudinem ad Patrem diffinitur, quod *sit ille, qui procedit à Patre*: ergo.

3. Obijc. tamen 1. Ens est analogum ad Deum, & creaturas; & tamen Deus, qui est analogatum magis principale, non potest poni in diffinitione creaturæ: ergo supra dicta proprietas non convenit omnibus analogis attributionis. Prob. min. Deus est, quid ignotius creaturis, immo per illas cognoscitur iuxta illud ad Romanos 1. *Invisibilia Dei, per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*: ergo non debet poni in diffinitione creaturæ.

Confirm. Sapientia est analogum attributionis ad sapientiam creatam, & in creatam; & tamen sapientia increata non ponitur in diffinitione sapientiæ creatæ: ergo in diffinitione cuiuscumque analogati attributionis minus principalis, non debet poni magis principale. Prob. min. Sapientia creatam diffinitur, quod *sit cognitio per altissimas causas*; sed sapientia in creatam talem diffinitionem non ingreditur: ergo.

4. Resp. ad arg. neg. min. Quia, si creatura exacte diffinitur debet sic diffiniri, *est ens participatum à Deo*. Ubi jam Deus ingreditur, ad quod non obstat, quod Deus sit ignotius creaturis, quia illud, quod non ingreditur diffinitionem, ut pars intrinseca, sed præcisè, ut terminus extrin-

secus non requiritur, quod sit notius re diffinita, nam unum relativum diffinitur per aliud, & terminus per propositionem, & tamen unum relativum non est notius altero, nec propositio est notior termino. Peterit ergo similiter Deus poni, ut terminus extrinsecus relationis creaturæ in ipsa diffinitione creaturæ, quamvis non sit notior creatura.

Ad confirm. vero Resp. Quod per diffinitionem in illa positam, solum diffinitur sapientia creatam per suum proximum genus, non tamen exacte per primum genus usque ad ultimam differentiam, nam si sic diffineretur necessario deberet explicari ejus dependentia à sapientia in creatam, tanquam à causa exemplari, quod fieri non posset, nisi sapientia in creatam diffinitionem exactam sapientiæ creatæ ingrederetur, tanquam terminus extrinsecus, terminans talem dependentiam.

5. Obijc. 2. Sola relativa debent in ordine ad aliud diffiniri; sed accidens, & ens creatum non sunt relativa, sed quid absolutum: ergo quamvis sint analogata minus principalia attributionis, non debent per ordinem ad aliud diffiniri: ac proinde, nec analogatum magis principale in eorum diffinitione ingredi.

Resp. conc. mai. dist. min. Sed accidens, & ens creatum non sunt relativa *secundum esse*, conc. min. *secundum dici*, & transcen-

dentalia, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod licet accidens, & ens creatum non sint relativa secundum esse, sunt tamen relativa secundum dici: dicunt enim respectum transcendentalem, accidens ad substantiam, & ens creatum ad Deum; & secundum, quod hunc respectum important, sunt formaliter analogata minus principalia attributionis: ac proinde, ut analogata formaliter attributionis, debent per ordinem ad analogatum magis principale diffiniri; sicut defacto accidens diffinitur dicendo, quod sit *entis ens*, seu *ens in alio*, hoc est, in substantia.

QUÆST. XII.

UTRUM DIFFINITIO, ET proprietates analogorum proportionalitatis, omnibus illis competant?

A Analoga proportionalitatis, ut supra notabimus sunt quorum nomen est commune, ratio vero per nomen significata est proportionabiliter eadem. Quæ diffinitio deducitur ex D. Thom. 1. sentent. dist. 19. q. 5. art. 2. traditur à Cajetano, & communiter recipitur. Proprietates vero horum analogorum sunt quatuor; ut etiam supra notabimus. Prima, quod ratio analoga reperiatur intrinsicè in omnibus analogatis, 2. quod talis ratio multiplicetur ad multiplicationem analogatorum,

3. quod non oportet in diffinitione unius analogati alterum ingredi. Et 4. quod possit abstrahi aliquis unus conceptus ab omnibus analogatis, proportionem unus. Quibus suppositis inquirimus; an prædicta diffinitio, & proprietates, omnibus analogis proportionalitatis, convenient? Pro cuius resolutione.

Dico 1. *Prædicta diffinitio analogorum proportionalitatis est optime assignata. Quod sic prob.* Illa est optima diffinitio, quæ constat ex aliquo communi, per quod diffinitum convenit cum alijs, & aliquo speciali, per quod diffinitum differt ab alijs; sed prædicta diffinitio est huiusmodi: ergo est optima diffinitio. Prob. min. In prædicta diffinitione ponitur id, in quo hæc analoga conveniunt cum univocis, equivocis, & analogis attributionis: nam in eo quod est habere nomen commune, omnia ista conveniunt; alias ponitur id, in quo analoga proportionalitatis à prædictis differunt ergo in prædicta diffinitione ponitur aliquid commune, per quod diffinitum convenit cum alijs, & aliquid speciale per quod differat ab alijs. Mai. manet prob. min. vero sic prob. In eo, quod ratio analoga sit proportionabiliter eadem, differunt analoga proportionalitatis ab univocis, in quibus ratio significata per nomen est omnino eadem, & ab equivocis, in quibus est omnino diversa, & denique differunt ab

ab analogis attributionis; quia in his ratio analogica est eadem secundum terminum, & diversa secundum habitudinem ad illum: ergo.

2 Dico 2. *Quatuor assignata proprietates omnibus analogis proportionalitatis conveniunt.* Quod sic ostenditur. Analogica proportionalitatis sunt formaliter distincta ab analogis attributionis; sed horum prima proprietas, ut vidimus est, quod ratio analogica tantum reperiatur intrinsicè in uno analogato, & extrinsicè in alijs: ergo è contra prima proprietas analogorum proportionalitatis erit, quod ratio analogica intrinsicè reperiatur in omnibus analogatis, patet consequentia, nam ad distinctam essentiam distinctæ sequuntur proprietates. Nunc sic; sed ex prima proprietate analogorum attributionis, per legitimam illationem inferuntur aliæ tres proprietates, ut jam probavimus: ergo etiam per legitimam consequentiam ex prima proprietate analogorum proportionalitatis, aliæ tres proprietates sequentes inferuntur. Et consequenter prædictæ quatuor proprietates omnibus analogis proportionalitatis conveniunt, & nulli possunt disconvenire.

3 Adversus diffinitionem analogorum proportionalitatis Obijc. 1. Diffinitio analogorum proportionalitatis supra assignata convenit univocis: ergo non est rectè assignata. Prob. añs. Etiam

in univocis ratio significata per nomen est proportionabiliter eadem: ergo. Prob. añs. Ideo in his analogis ratio analogica est proportionabiliter eadem, quia analogata inter se proportionantur: & sicut se habet *substantia* v. g. ad suum esse, ita proportionabiliter se habet *accidens* ad suum esse; sed etiam univoca proportionantur in ratione univoca, nam sicut se habet homo ad animal, ita se habet proportionabiliter *equus*: ergo.

4 Resp. ad hoc arg. neg. absolute illius assumptum. In univocis enim ratio per nomen significata est simpliciter, & omnino eadem, quia à quolibet inferiori simpliciter participatur, unde licet inferiora v. g. homo, & equus in rationibus particularibus proportionentur, & assimilentur; in ratione tamen superiori animalis non est proportio, seu assimilatio imperfecta, qualis est convenientia proportionalitatis, sed est omnimoda unitas, cum ratio communis animalis ejusdem prorsus rationis sit in homine, & in equo. Ideoque quando abstrahitur talis ratio à differentijs, non abstrahitur, ut tantum proportionem una, sed, ut omnino una, & absque aliqua diversitate; quod non contingit in analogis proportionalitatis, quæ non solum proportionantur in rationibus particularibus, sed etiam in ratione communi, cum unum analogatum, v. g. *substantia* pat-

ricipet illum simpliciter, & aliud, scilicet *accidens* solum: secundum quid. Ideoque diffinitio analogorum proportionalitatis nullatenus univocis convenit.

5. Adversus primam proprietatem Obijc. 2. In analogis proportionalitatis puræ, ratio analogi in aliquo analogato solum extrinsecè reperitur: ergo prima proprietas non est rectè assignata. Prob. añs. *Risus* est analogum proportionalitatis ad risum hominis, & ad risum prati; & tamen in prato risus solum extrinsecè reperitur: ergo. Prob. min. Pratum solum dicitur ridere per habitudinem, & similitudinem, quam ejus floriditas, & amoenitas habet cum risu hominis: ergo in prato risus solum extrinsecè reperitur.

6. Resp. tamen ad hoc arg. neg. etiam absolute illius assumptum; aliud enim est, quod pratum solum metaphoricè dicatur ridere; aliud vero, quod denominetur extrinsecè ridens à risu hominis, primum enim est verum, sed secundum est falsum, quia pratum denominatur intrinsecè ridens ab amoenitate, & floriditate sibi intrinseca, quæ quidem similitudinariè improprie, & metaphoricè dicitur *risus*.

7. Obijc. 3. cont. tertiam proprietatem. Non potest cognosci unum analogatum proportionalitatis, sine eo, quod intel-

ligatur proportio, & comparatio inter ipsum, & aliud analogatum; sed talis proportio, & comparatio, nequid cognosci, nisi in diffinitione unius analogati, ponatur aliud analogatum: ergo tertia proprietas malè à nobis assignatur. Prob. min. Non potest cognosci proportio, & comparatio inter aliqua extrema, quia ipsa extrema cognoscantur: ergo non potest cognosci talis proportio, & comparatio inter analogata proportionalitatis, nisi in diffinitione unius analogati, ponatur, & aliud.

Confirm. secundum D. Tho. 1. p. q. 13. ar. 6. Nomina, quæ dicuntur de Deo per metaphoram, non possunt diffiniri, nisi per creaturas, tanquam per terminum similitudinis; sed prædicta nomina, utpotè metaphorica sunt analogia proportionalitatis: ergo analogis proportionalitatis non convenit, quod unum per aliud non diffiniatur.

8. Resp. ad arg. dist. mai. Non potest cognosci unum analogatum proportionalitatis, sine eo, quod cognoscatur proportio *exercitè*, conc. mai. nisi intelligatur *signatè*, neg. mai. & dist. min. sed non potest cognosci proportio *signatè*, nisi in diffinitione unius analogati ponatur aliud, conc. min. non potest cognosci *exercitè*, neg. min. & consequ. Dicimus ergo, quod quamvis analogia proportionalitatis habeant proportionem inter se, illa

illa tamen proportio non importatur signatè, & expresse, sed tantum exercite, & implicite in illis; proindeque ad hoc, quod unum analogatum cognoscatur, non est necessarium cognoscere aliud.

Ad confirm. vero Resp. quod nomina, quæ metaphoricè dicuntur de Deo, & creaturis, non solum sunt analogia proportionalitatis, sed simul sunt analogia attributionis, sicut in alijs etiam nominibus, quæ de Deo, & creaturis dicuntur; unde in præcitato loco loquebatur Div. Thom. de Nominibus, quæ analogicè metaphoricè dicuntur de Deo, & creaturis analogia attributionis, sub qua consideratione unum analogatum, non potest exactè cognosci, sine alio. Vel potest dici, quod etiam, ut analogatum proportionalitatis metaphoricæ, Deus debet diffiniri in ordine ad creaturam; quia etiam in his analogis metaphoricis, analogatum minus principale, & cui improprie convenit ratio analogica, dicit habitudinem formaliter, & quasi in actu signato ad magis principale.

(o)

QUÆST. XIII.

QUÆ SINT CAUSÆ ANALOGIÆ, & an sola transcendens illa causare sufficiat?

EX dictis quæstionibus antecedentibus constat, quod analogia Logica consistit in convenientia cum diversitate, unde manifeste sequitur, quod illud erit causa analogiæ, quod est principium, & ratio per quam ratio aliqua communis participatur ab inferioribus cum aliqua diversitate. Quo supposito.

2. Dico 1. *Dependentia unius ab alio in aliqua ratione communis est sufficiens principium analogiæ.* Hæc conclusio colligitur ex D. Thom. 1. p. q. 13. art. 5. ubi propter talem dependentiam creaturarum à Deo, colligit analogiam inter Deum, & creaturas. Unde prob. conclusio. ratione sic. Analogia reperitur inter illa, quorum nomen est commune, & ratio per nomen significata est illis partim eadem, & partim diversa; sed ubi reperitur dependentia unius ab alio, nomen significans causam, & effectum, non significat illis rationem omnino eandem, nec omnino diversam; ergo partim est eadē, & partim diversa, & consequenter analogica. Prob. min. Eo ipso, quod nomen significat rationem causæ, & effectui communem, significat aliquid, in quo causa, & effectus

af.

assimilantur; & eo ipso, quod effectus non adæquet virtutem causæ, similitudo illius cum causâ est deficiens, & imperfecta, & cum ad missionem dissimilitudinis: ergo ubi reperitur dependentia unius ab alio, nomen significans causam, & effectum, non significat illis rationem omnino eandem, nec omnino diversam, sed partim eandem, & partim diversam: & consequenter dependentia unius ab alio in participanda ratione communi est causâ analogâ.

Vel clarius, quotiescumque inferiora aliqua participant rationem communem cum dependentia unius ab alio, talis ratio communis est partim eadem, & partim diversa: ergo analogâ. Prob. añs. In tali ratione communi sic participata, inferiora habent convenientiam cum disconvenientia: ergo est partim eadem, & partim diversa. Prob. añs. Ea parte, qua inferiora participant rationem communem conveniunt; aliâs pro illa parte, qua unum participat talem rationem cum dependentia ab alio, differunt, ut est luce clarius: ergo in tali ratione sic inæqualiter participata inferiora habent convenientiam cum disconvenientia. Et consequenter est illis analogâ. Qua de causâ, ens est analogum ad Deum, & creaturas, & ad substantiam, & accidens; quia in ratione entis creatura dependet à Deo, & accidens à substantia.

3 Dico 2. *Inæqualis participatio alicujus rationis communis est, etiam sufficiens causâ analogâ.* Antequam hæc conclusio probeatur est maximè notandum, quod dupliciter aliqua duo possunt inæqualiter participare aliquam rationem communem; primo, quia contrahunt illam per differentias inæqualiter essentialiter perfectas, qualiter duæ species, v. g. *homo*, & *equus* inæqualiter participant rationem animalis, quia contrahunt illam per differentias, quarum una est perfectior altera; & hæc inæqualis participatio, cum sit in ratione particulari, & non in ratione communi, licet causet analogiam Physicam, non tamen Logicam. Secundo modo aliqua participant inæqualiter rationem communem, quando ipsamet ratio communis participatur ab uno cum dependentia ab alio, vel ab uno participatur simpliciter, & ab alio secundum quid; sicut participant rationem entis substantia, & accidens, quia ratio entis dicitur de substantia simpliciter, de accidenti vero solum secundum quid. Et de hac ultima inæquali participatione asserimus in conclusione causare analogiam.

Quo supposito prob. nostra conclusio. Ratio communis inæqualiter participata est partim eadem, & partim diversa: ergo est analogâ. Prob. añs. In ratione communi inæqualiter participa-

ta inferiora, habent convenientiam cum diversitate: ergo. Prob. añs. Inferiora tunc casus in quantum participant rationem communem conveniunt; sed in quantum illam inæqualiter participant habent diversitatem: ergo inferiora in ratione communi inæqualiter participata, habent convenientiam cum diversitate. Qua ratione convincitur substantiam, & accidens analogicè convenire in ratione entis, quia illam inæqualiter participant, nam substantia est ens simpliciter, & accidens secundum quid. Et idem dicendum de specie lapidis, & ipso lapide, ut significantur hoc nomine *lapis*. Et idem denique dicendum de homine vivo, & picto, ut significantur hoc nomine *homo*.

Dico 3. *Sola transcendentia est sufficiens ad causandam analogiam*. Antequam conclusionem probemus, etiam est notandum, quod transcendentia est duplex. Una *Physica*, & alia *Logica*. Dicitur *Physica*, quando est per identitatem, qualiter essentia Divina transcendit omnia Dei prædicata. *Logica* vero est intima inclusio superioris in ultimis differentijs inferiorum formaliter sumptis. Hæc tamen transcendentia *Logica* adhuc est duplex. Una universalissima, illa nimirum, qua transcendent omnia prædicata contenta in hac dictione, *Res* *Bau*: res, ens, verum, bonum, aliquid, unum; quia hujusmodi

prædicata omnia transcendent. Alia vero est transcendentia particularis: illa nimirum, quæ solum transcendit in aliquo genere particulari, v. g. *substantia*, quæ est transcendens respectu omnium substantiarum. In nostra conclusione tamen, solum de transcendentia *Logica* universalissima loquimur.

5. Hoc ergo supposito prob. nostra conclusio. Ratio Logicè transcendens est partim eadem, & partim diversa: ergo sola transcendentia est sufficiens causa analogiæ; prob. añs. In ratione Logicè transcendentia conveniunt inferiora, & simul differunt; sed prædicatum in quo inferiora conveniunt, & simul differunt est partim idem, & partim diversum: ergo. Min. est certissima, siquidem convenientia provenit ab unitate, & differentia à diversitate: ergo prædicatum, quod est ratio conveniendi simul, & differendi est partim idem, & partim diversum. Mai. vero sic prob. *Rationalitas* v. g. & *inbibilitas* conveniunt in entitate, cum utraque sit ens, alias etiam differunt in entitate: ergo in ratione transcendentia conveniunt inferiora, & simul differunt. Prob. min. illud in quo prædictæ differentiæ differunt non est nihil; alias per nihil differrent: ergo est aliquid: ergo ens: ergo differunt in ente, & simul conveniunt, & consequenter ratio transcendens est partim eadem, & partim diversa.

Ro-

6 + Roborantur dicta. Accidens, ut abstrahit à completo, & incompleto est analogum respectu novem prædicamentorum accidentium; similiter *ens*, ut abstrahit à completo, & incompleto est analogum ad Petrum, & Paulum; sed sola transcendentia causat huiusmodi analogiam: ergo. Mai. constat, siquidem, si accidens, sic abstrahens, esset univocum, esset genus ad novem prædicamenta; & consequenter genera suprema non essent suprema, cum haberent aliud genus supra se. Min. vero sic prob. in utroque casu, nec datur dependentia unius ab alio in participando rationem communem, nec inæqualis participatio illius, ut consideranti patebit: ergo sola transcendentia est, quæ in utroque causa causat analogiam.

7. Cont. 3. conclus. Obijc. 1. Si sola transcendentia esset sufficiens causa analogiæ, sequeretur quod relatio, & personalitas divina per nostrum conceptum abstracta, & communis omnibus tribus relationibus, & personalitatibus non esset illis univocè communis, sed tantum analogicè; sed consequens non est dicendum: ergo nec sola transcendentia est sufficiens causa analogiæ. Min. est certa: Nam si relatio, & personalitas divina non esset univocè communis tribus personalitatibus divinis minus convenirent tres Personalitates Divinæ inter se, quam persona-

litates creatæ. Sequela vero sic prob. Relatio, & personalitas divina est transcendens ad tres Divinas personalitates, & relationes: ergo si sola transcendentia causat analogiam, relatio, & personalitas divina analogæ erit ad tres divinas personalitates, & relationes.

8 Resp. tamen ad hoc arg. concedendo sequelam, ut illam concedunt Theologi. Ex quo nullum sequitur inconveniens, nam hoc provenit ex magna simplicitate divinarum personalitatum, & relationum, quæ cum non componantur ex conceptu relationis præscindibili perfectè à conceptu relationis in particulari, & non intrinsicè imbibito in illo, non potest conceptus relationis divinæ in communi non dicere unitatem cum diversitate. Cujus oppositum contingit in personalitatibus creatis propter earum compositionem Metaphysicam conceptus personalitatis in communi, & talis personalitatis; qua de causa potest abstrahi ab omnibus illis ratio communis personalitatis creatæ omnino eadem, & absque aliqua diversitate.

9 + Obijc. 2. Si sola transcendentia causaret analogiam, *ens* esset analogum, non solum ad res diversorum prædicamentorum, sed etiam ad res ejusdem prædicamenti v. g. ad duas substantias, duas qualitates, vel duas quantitates; immò, & ad indivi-

dua

QUÆST. XIV.

UTRUM ENS TRANSCENDAT

ultimas rerum differentias

Ena ejusdem speciei, v. g. Petrum, & Paulum; consequens non debet admitti, cum inter omnia prædicta, neque detur dependentia, nec inæqualis participatio: ergo nec sola transcendencia causat analogiam. Sequela vero prob. Ens præscindens à completo, & incompleto, non solum transcendit res diversorum prædicamentorum, sed etiam transcendit res ejusdem prædicamenti: ergo si hæc transcendencia sufficeret ad analogiam, ens esset etiam analogum ad res ejusdem prædicamenti.

Resp. etiam ad hoc arg. conced. sequel. Nam, ut diximus in probatione nostræ conclusionis, ens, ut præscindit à completo, & incompleto analogum est etiam ad res ejusdem prædicamenti, quia cum illis intimè imbibatur, non sunt aliquæ duæ res etiam ejusdem prædicamenti, quæ in aliquo non conveniant, & per proprias differentias, saltem individuales, non differant. Immo in ipsa ratione entis in illis intimè inclusa, conveniunt, & differunt; conveniunt in quantum transcendit id, in quo conveniunt, scilicet genus, & differunt in ente, quatenus transcendit, & imbibitur in differentijs, quibus differunt.

(o)

PRO resolutione hujus dubij est advertendum 1. quod ens in præsentia, nihil aliud est, quam possibile, seu potens existere, nam ens dicitur illud, quod dicit ordinem ad esse. 2. est notandum, quod ens transcendere ultimas rerum differentias, nihil aliud est, quam quod nulla detur differentia, sive ultima, sive non ultima, sive nominata, sive non nominata, quæ ex suo formali conceptu non sit formaliter ens, ita quod ratio entis sit formaliter inclusa, licet non explicata in qualibet differentia, ab omni alio tali differentia præcisa, & separata. Quo supposito.

2. Resolutorie dicendum est, *ens transcendere omnes rerum differentias.* Hæc conclusio prob. autoritate, & ratione; Auth. ex Ang. Mag. q. 1. de verit. ar. 1. ubi sic loquitur: *Enti nihil potest addi extraneum per modum quo differentia additur generi, quia quælibet natura, aut essentia est essentialiter ens.* Ex quibus verbis iste pro nostra conclusione deducitur discursus. Si aliqua differentia non includeret formaliter ens, posset enti superaddi aliquid extraneum per modum, quo differentia additur generi. Rursusque illa differentia non esset for-

maliter ens; sed utrumque est expresse contra D. Thom. ergo sentit Ang. Mag. quod ens includitur in qualibet differentia, & quod quælibet differentia est formaliter ens.

3. Ratione vero prob. nostra conclusio sic. Ens transcendit ea, quæ formaliter sunt entia; sed omnes differentia sunt formaliter ens: ergo ens transcendit omnes rerum differentias. Mai. cum conseq. est nota. Min. vero sic prob. Id est formaliter ens, quod est formaliter possibile; sed quælibet differentia entis est formaliter possibilis: ergo omnes differentia sunt formaliter ens. Mai. est certa: siquidem possibile, seu potens existere, & ens convertuntur. Min. vero sic prob.

1. Possibile est, quod excludit suum contradictorium à rebus; sed quælibet differentia entis excludit suum contradictorium à rebus, ut *rationalitas* v. g. necessario excludit *non rationalitatem*: ergo quælibet differentia entis est formaliter possibilis.

2. prob. eadem min. sic. Quidquid ex suo conceptu formali non implicat contradictionem est formaliter possibile; sed *rationalitas* v. g. ex suo conceptu formali, non implicat contradictionem: ergo est formaliter possibilis. Mai. est certa: Siquidem possibile est illud, quod ex suo conceptu non implicat contradictionem. Min. vero sic prob. Si *rationalitas* ex suo conceptu formali implica-

ret contradictionem, esset formaliter impossibilis, cum impossibile sit illud, quod implicat contradictionem; sed rationalitas non potest esse formaliter impossibilis; alias *homo* impossibilis esset: ergo rationalitas non implicat contradictionem: ergo est formaliter possibilis: ergo & ens: ac proinde cum idem de quælibet alia differentia dicendum sit, dicendum est, ens omnes differentias rerum transcendere.

4. + Dices, rationalitatem non esse formaliter possibilem, aut impossibilem sed ab utroque præscindere: nec formaliter excludit à rebus suum contradictorium, & ratio est; quia rationalitas formaliter sumpta præscinditur à prædicatis, per quæ non diffinitur; sed non diffinitur per possibile vel impossibile, nec per excludere à rebus suum contradictorium: ergo non est formaliter possibilis, & consequenter nec ens.

+ Sed contra hanc doctrinam sic insurgo. Rationalitas formaliter sumpta non præscindit à possibili, aut impossibili, sed est determinatè possibilis: ergo primum, quod contrarij affirmant est falsum. Prob. añs. Rationalitas est vera determinatio animalis ad hominem; sed implicat veram determinationem animalis ad hominem non esse determinatè possibilem aliàs ipse homo impossibilis esset: ergo rationalitas formaliter sumpta non præscindit à possibili,

si, sed est determinatè possibilis.

5 + Nec valet dicere cum contrarijs, quod rationalitas, & idem dicendum de qualibet alia differentia est possibilis, *ut quo*, non tamen, *ut quod*; quia licet sit constitutiva possibilis, & id, quo ens excludit non ens, ipsa tamen in se non est possibilis, nec ipsa in se, & secundum se excludit non ens. Non inquam valet hoc contrariorum effugium, nam iusta illos differentia est formaliter possibilis, *ut quo*, idest est constitutiva possibilis: sed quod est possibile, *ut quo*, necessario est etiam possibile, *ut quod*: ergo differentia non solum est possibilis, *ut quo*, sed etiam, *ut quod*. Prob. min. Quod in se, & per se est impossibile *ut quod*, nequit esse constitutivum possibilis, ut ex se est manifestum: ergo id quod est possibile *ut quo*, necessario est possibile *ut quod*. Consequenterque, si iusta contrarios *rationalitas* est possibilis, *ut quo* etiam est possibilis, *ut quod*.

+ Quod autem rationalitas non diffiniatur per excludere suum contradictorium, nec per esse possibilem, aut impossibilem non obstat. Nam *Animal* v. g. non diffinitur per excludere suum contradictorium à rebus, nec per esse possibile, aut impossibile, sed præcisè diffinitur per esse *vivens sensibile*; & nihilominus animal excludit à rebus non

Animal, & est vere possibile: ergo pariter rationalitas, & quælibet alia differentia, & si non diffiniatur per excludere suum contradictorium, nec per esse possibilem aut impossibilem, excludit à rebus non *rationalis*, & est vere possibilis.

6 Contra nostram tamen conclusionem Obijc. 1. Si ultima differentia hominis esset formaliter ens, per illam homo conveniret, cum alijs; sed homo per ultimam differentiam non potest cum alijs convenire: ergo ultima differentia hominis non est formaliter ens. Mai. constat: siquidem, quodlibet aliud ab homine est etiam formaliter ens. Min. verò sic prob. Ideo *sensibile* non est ultima differentia hominis, quia per illam homo convenit cum alijs: ergo per ultimam differentiam homo non potest cum alijs convenire. Consequenterque nec ultima illius differentia est formaliter ens.

Resp. dist. mai. Homo per ultimam differentiam conveniret cum alijs, *adequatè*, & *totaliter*, neg. mai. *inadequatè*, & ex parte conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod *sensibile* non est ultima differentia hominis, quia per illud homo *adequatè*, & *totaliter* convenit cum equo, idest ita per *sensibile* convenit cum equo, quod per illud formaliter sumptum nullo modo differt ab illo; at vero ultima differentia hominis, scilicet

rationalitas non est talis conditio-
nis, quod per illam homo simpli-
citer, & adæquatè conveniat
cum alijs, sed tantum inadæqua-
tè, & ex parte, quia, pro expre-
sso, & quatenus est formaliter ra-
tionalitas differt ab alijs, & pro im-
plicito cum alijs debet aliquali-
ter convenire, adhuc formaliter
accepta; quia ultima differentia
formaliter, ut ultima, est ultima,
sicut, & alia, insuperque inclu-
dit necessario prædicatum in quo
habet cum alijs analogam conve-
nientiam.

7 Sed contra istam solutio-
nem replicabis. Si homo per ul-
timam differentiam ex parte con-
veniret cum alijs, & ex parte dif-
ferret ab illis, ultima differentia
constaret ratione communi, &
ratione differentiali, & rursus,
hæc ratio differentialis, cum es-
set formaliter ens, constaret
etiam ratione communi, & ra-
tione differentiali, & sic de reli-
quis differentijs subsequentibus;
sed hoc nequit dici, aliàs dare-
tur processus in infinitum: ergo
homo per ultimam differentiam
non potest cōvenire, & simul dif-
ferre ab alijs adhuc in adæquatè.

Resp. tamen ad istam repli-
cam dist. mai. constaret ratione
communi, & ratione differentia-
li, adæquatè distinctis, & *mu-
tuo se excludentibus*, neg. mai. in-
adæquatè distinctis, & *mutuo
se includentibus*, conc. mai. &
conc. min. in eodem sensu, neg.
conseq. Dicimus ergo, quod ex
eo, quod ultima differentia ho-

minis constet ratione communi,
& differentiali nullatenus seque-
retur processus in infinitum, quia
in *rationali* v. g. ratio differen-
tialis est formaliter ratio commu-
nis implicite, et ratio communis
implicite, etiam est ratio differen-
tialis; unde in *rationali* non in-
veniuntur plures rationes diffe-
rentiales, sed unica, quæ inadæ-
quatè, & pro implicito est ratio
communis; quapropter quando
ulterius dicitur, quod illa ratio
differentialis, constat ratione
communi, & differentiali, non
superadditur nova ratio commu-
nis, & differentialis, sed præce-
dentes reperiuntur, & ideo pro-
cessus in infinitum non datur.

8 Objic. 2. Ratio communis
non includitur in ratione deter-
minantis; sed ratio communis
entis determinatur per differen-
tias, scilicet per *esse per se* ad
substantiam, & per *esse in alio* ad
accidens: ergo ratio communis
entis non includitur in differen-
tibus. Min. cum conseq. videtur,
certa. Mai. vero sic prob. *Animas*
non includitur in *rationali*; sed
non alia ratione, nisi quia per
rationale determinatur: ergo ra-
tio communis non includitur in
ratione determinante.

Resp. dist. mai. ratio com-
munis non includitur in ratione
determinante, si determinatio
fiat per veram, & rigurosam con-
tractionem, conc. mai. si solum
fiat per maiorem ejus expressionem,
neg. mai. & sub eadem dist. min.
neg. conseq. Tunc namque ratio

communis rigurose contrahitur, quando determinatur per additionem novæ formalitatis superaditæ rationi communi, qualiter contrahitur *Animal* per rationalitatem, & quodlibet genus per suam differentiam, & ratio communis, quæ hoc modo contrahitur, certum est, quod non includitur in ratione determinante; alio modo contrahitur aliqua ratio communis improprie, & solum per maiorem expressionem, quando illi non superaditur nova formalitas, sed quæ latebat implicite exprimitur, & declaratur, & hoc modo præcisè contrahitur ratio communis entis per differentias, quia cum differentia, ut infra videbimus, includantur in ratione communi entis, talis ratio non contrahitur superaddendo novam, & distinctam differentiam, sed exprimendo, & declarando differentiam antea inclusam in ratione communi entis, unde in huiusmodi contractione, ratio determinans includitur in ratione communi determinabili, & ratio communis in ratione determinante.

9. Dices quod rationalitas proprie contrahit rationem animalis: ergo etiam proprie contrahit ens. Prob. consequ. nam ens est de ratione animalis. Resp. tamen conc. antec. dist. consequ. ergo rationalitas proprie contrahit ens, ens *determinatum ad animal*, conc. consequ. ens *absolute sumptum*, neg. consequ. cum enim ens

determinatum ad animal sit univocum, ac proinde extra conceptum differentia proprie contrahitur per eam, ens vero absolute sumptum, cum sit analogum, solum potest determinari per differentias, quas actu includit; ac proinde non proprie contrahitur; sed determinatur solum per maiorem differentiarum expressionem.

10. Obije. 3. & potest esse replica. Ens, & rationalitas distinguuntur penes excludens, & exclusum: ergo ens per rationalitatem verè, & rigurose contrahitur. Prob. añs. Animal, & rationale distinguuntur penes excludens, & exclusum, quia dicuntur habitudinem ad diversa connotata, scilicet ad sensationem, & discursum; sed ens, & rationale dicuntur etiam habitudinem ad diversa connotata, nimirum ad existentiam, & discursum: ergo distinguuntur distinctione excludentis, & exclusi.

Resp. neg. añs. ad cujus prob. dist. mai. Animal, & rationale distinguuntur penes excludens, & exclusum, quia dicuntur habitudinem ad diversa connotata, quia præcisè, neg. mai. quia, & quia habitudo ad unum connotatum, non est de conceptu habitudinis alterius, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Animal namque, & rationale formaliter distinguuntur, quia habitudo ad discursum, non est de quid-

quidditate habitudinis *ad sensationem*; ens tamen, & rationale non distinguuntur formaliter, quia de conceptu habitudinis *ad discursum* est habitudo ad *existentiam*, cum habitudo realis ad discursum formaliter sit vera, possibilis, & distincta à nihilo; ac subinde potens existere, & ideo habitudo ad discursum includit formaliter ordinem ad *existentiam*.

II Obijc. 4. Modus non est formaliter ipsa res, sed determinatio rei, ut constat ex ejus definitione; sed *perfectitas*, quæ est differentia substantiæ est modus entis: ergo non est formaliter ens, sed entis determinatio. Confirm. Perfectitas non diffinitur per ens, sed per aliquid aliud, & super additum enti; sed hoc aliud, & super additum enti, non potest esse aliud, quam differentia entis: ergo differentia entis non est ens, sed aliquid aliud.

Resp. ad arg. dist. mai. Modus rei non est formaliter ipsa res, modus, qui tantum distinguitur a re, ut *major expressio illius*, non est ipsa res, neg. mai. Modus, qui plusquam *per modum expressionis* distinguitur a re, non est ipsa res, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Perfectitas namque præcisè, ut major expressio entis, distinguitur ab ente; nam cum sit vera, & possibilis, ut manet probatum, est etiam vere, & formaliter ens: ac proinde formalissi-

me est ens, & si sit modus ipsius entis.

Ad confirm. vero Resp. dist. etiam mai. Perfectitas, non diffinitur per ens, sed per aliquid aliud, & super additum enti, *quo ad explicitum*, conc. mai. *quo ad implicitum*, neg. mai. & in hoc sentit conc. min. neg. consequ. Est enim perfectitas major explicatio entis præcisè, cum quo optimè compatitur eam non distinguui formaliter ab ente; sicut *Animal rationale* est major hominis expressio; cum quo tamen compatitur illud, nec realiter, nec formaliter ab homine distinguui. Sic pariter dicimus de perfectitate, & de qualibet alia differentia entis, quod est quid superadditum, & distinctum ab ente, quantum ad explicitum; minimè vero quantum ad implicitum.

12 Obijc. 5. Quid quid est formaliter ens causatur à Deo; sed malitia peccati non causatur à Deo: ergo malitia peccati non est formaliter ens; & consequenter jam datur aliqua differentia, quam ens non transcendat, & quæ non sit formaliter ens. Resp. dist. mai. quidquid est formaliter ens causatur à Deo, quo ad expressiones *non dicentes deformitatem*, conc. mai. quo ad expressiones *deformitatem dicentes*, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod ex eo, quod malitia peccati sit formaliter ens, tantum convincitur, quod

quod causetur à Deo, ut entitas, ut libera, & ut vitalis; quia in his expressionibus nulla relucet deformitas; non tamen, quod causetur à Deo, quo ad expressionem, malitiæ; quia in ea deformitas explicata importatur, & Deus licet sit prima causa efficiendi, non tamen est prima causa deficiendi.

13. Ex dictis in tora hac quaestione infertur, quod, sicut ens absolute sumptum, licet pro expresso solum dicat *ens*, seu *esse*, pro implicito tamen dicit omnia inferiora, substantiam videlicet, & accidens, omnesque ejus differentias; ita, & qualibet differentia entis, licet pro expresso solum dicat *esse per se*, vel *in alio* v. g. hoc est, esse substantiam, vel accidens; pro implicito tamen semper includit *ens*. Proindeque ens semper differentias transcendit; quia includitur in differentiis, & differentia è contra in ente includuntur: ita taliter, quod nec ens potest perfectè à differentiis præscindi, nec differentia perfectè ab ipso ente separari.

QUÆST. XV.

UTRUM ENS RESPECTU omnium suorum inferiorum sit univocum, æquivocum, vel analogum?

EX dictis quaestione antecedenti, facilis est hujus du-

bij resolutio. Unde pro illius majori intelligentia solum est advertendum, quod ens prima sui divisione, dividitur in ens reale, & rationis. Ens reale subdividitur, in creatum, & increatum; creatum sunt creaturæ omnes; ens vero increatum est solus Deus. Creatum dividitur in ens per se, & in alio; ens per se est substantia; ens in alio est quodlibet accidens. Quo supposito inquirimus; an ens reale in communi sit univocum, æquivocum, vel analogum ad omnia sua inferiora?

2. Ad quod dubium resolutorie dicendum est, quod *ens non est univocum, nec æquivocum ad omnia sua inferiora, sed analogum*. Hæc conclusio loquendo specialiter de ente respectu Dei, & creaturæ est D. Tho. 1. contr. gent. cap. 32. ubi sic loquitur: *Omne quod de pluribus univocè prædicatur, vel est genus, vel species, differentia, proprium, vel accidens; de Deo autem nihil prædicatur, ut genus, nec ut species, nec ut differentia, nec aliquid accidentale accidere potest: relinquitur ergo, quod nihil de Deo, & rebus alijs univocè prædicatur*. Et cum alias inter Deum, & creaturas dari aliquam similitudinem, & proportionem, saltem causæ ad effectum, pluribus suæ doctrinæ locis affirmet; sentit manifeste Ang. Mag. quod ens saltim respectu Dei, & creaturarum non est univocum, nec æquivocum, sed analogum.

3 Loquendo vero de ente respectu omnium inferiorum prob. nostra conclusio sic. Illa ratio in qua inferiora partim conveniunt, & partim differunt non est univoca, nec æquivoca, sed analogica; sed inferiora entis in ratione entis, partim conveniunt, & partim differunt: ergo ens respectu suorum inferiorum, non est univocum, nec æquivocum, sed analogum. Mai. constat ex diffinitione analogorum. Min. vero prob. dupliciter, et primo sic. Ens, ut constat ex quæst. antec. transcendit sua inferiora, et intimè includitur, tam in genere, in quo conveniunt, quam in differentijs, quibus differunt; sed in quantum includitur in genere, est illis ratio conveniendi; et in quantum includitur in differentijs, quibus differunt, est illis ratio differendi: ergo inferiora entis in ratione entis, partim conveniunt, et partim differunt.

4 2. prob. eadem min. sic. In primis inferiora entis in ratione entis conveniunt; deinde differunt: ergo inferiora entis in ratione entis partim conveniunt, et partim differunt. Mai. constat; siquidem omnia inferiora entis sunt entia: ergo conveniunt in ente. Min. vero sic prob. Inferiora entis differunt per aliquid, aliàs minimè differrent: ergo differunt per ens. Patet consequ. quia aliquid, et ens convertuntur: ergo si inferiora entis differunt per aliquid, differunt per ens: et

go in ratione entis inferiora entis, partim conveniunt, et partim differunt: consequenterque talis ratio entis non est illis univoca, nec æquivoca, sed analogica.

5 Cont. prædictam conclus. Obijc. 1. Ens reale, et rationis, Deus, et creatura, substantia, et accidens, multominorem convenientiam inter se habent, quam canis marinus, et latrabilis; sed isti sunt purè æquivoci, et solum nomen habent commune: ergo à fortiori omnia prædicta inferiora entis erunt purè æquivoca.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. minorem convenientiam habent, absolute, conc. mai. ut significantur per nomen, neg. mai. et consequ. Dicimus ergo, quod absolute loquendo maiorem convenientiam habent canis marinus, et latrabilis, quam substantia, et accidens Deus, et creatura; quia possunt in multis rationibus univocè convenire, v. g. in ratione corporis, viventis, et animalis: attamen, ut significantur per nomen canis, minorem, immo nullam dicunt convenientiam, nisi in nomine; quia significantur secundum suas rationes particulares, in quibus omnino differunt: at ens reale, et rationis, ut significantur hoc nomine ens, Deus, et creatura, ut significantur hoc nomine ens reale, et denique substantia, et accidens, ut significantur hoc nomine ens creatum, aliquam convenientiam dicunt.

licet analogam: ac proinde licet canis sit pure æquivocus ad canem marinum, & latrabilem: ens tamen respectu suorum inferiorum æquivocum non est, sed analogum.

6 Obijc. 2. Secundum Phil. 10. Metaph. cap. ult. *Æterno, & temporali nihil est commune præter nomen*; sed Deus est æternus, & creatura temporalis: ergo illis nihil est commune præter nomen: & consequenter quid quid de illis dicitur est pure æquivocum, & non analogum.

Resp. cum D. Tho. quæst. 7. de potentia ar. 7. ad 1. Explicando Philosophum, æterno, & temporali nihil est commune præter nomen *naturaliter*, & à parte rei, conc. mai. *intentionaliter*, & per intellectum, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Verum namque est (inquit D. Tho.) quod æterno, & temporali nihil est commune naturaliter à parte rei præter nomen; cæterum intentionaliter, & per intellectum potest abstrahi aliqua ratio communis, v. g. ratio entis, in qua conveniant æternum, & temporale, Deus, & creatura, non univocè, sed analogicè.

7 Obijc. 3. Inter Deum, & creaturam nulla prorsus est similitudo: ergo solum æquivocè possunt convenire. Conseq. patet, siquidem illa, quæ nullam habent similitudinem, solum possunt in nomine convenire. Ans. vero sic prob. inter Deum, & creaturas est infinita distantia,

utpote inter finitum, & infinitum; sed distantia tollit similitudinem: ergo infinita distantia tollit omnimodam similitudinem.

Resp. neg. ans. ad cujus prob. conc. mai. dist. min. distantia tollit similitudinem *univocam*, conc. min. *analogam*, neg. min. & conf. Dicimus ergo, quod distantia minuit similitudinem univocam; quia, quæ inter se distant, aliquam diversitatem admittunt; ac proinde non possunt omnino convenire; nulla tamen distantia tollit similitudinem proportionalem; hæc enim salvatur cum qualibet imitatione, quantumvis imperfecta; cumque creaturæ imitentur, licet imperfectè, entitatem Dei, & distantia inter Deum, & creaturas non sit maxima, quæ absolutè potest dari; magis enim distat ens à non ente, seu ens reale ab ente rationis, quam Deus à creatura; hinc est, quod inter Deum, & creaturas semper manet convenientia proportionalis, & analogæ.

8 Obijc. 4. ab opposito. Deus, & creatura sunt ejusdem rationis in ratione entis: ergo in ratione entis univocè conveniunt. Prob. ans. Mensura, & mensuratum sunt ejusdem rationis; sed Deus est mensura omnium creaturarum in ratione entis: ergo Deus, & creatura sunt ejusdem rationis in ratione entis. Mai. constat; siquidem mensura debet adæquari cum mensurato. Min. vero sic prob. Deus est primum in genere entis; sed illud, quod est primum in

aliquo genere est mensura cæterorum : ergo.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. ad cuius prob. dist. mai. Mensura, & mensuratum sunt ejusdem rationis, mensura *homogenea*, & *adæquata*, conc. mai. mensura *ætherogena*, & *excedens*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod quavis mensura homogenea, & quantitativa, debeat adæquari cum mensurato, & esse ejusdem rationis cum illo; mensura tamen ætherogena, & excedens non petit, nec potest adæquari cum mensurato; cumque Deus respectu creaturarum sit mensura ætherogena, & excludens; inde fit, quod Deus non sit ejusdem rationis in ratione entis cū creaturis.

9 Obijc. 5. Deus est causa univoca creaturarum in ratione entis : ergo ens univocè dicitur de Deo, & creaturis. Conseq. patet, siquidem causa univoca, & ejus effectus univocè conveniunt. Añs. vero sic prob. Illa est causa univoca, quæ perfectè assimilat sibi effectum; sed Deus perfectè assimilat sibi effectus : ergo est causa univoca. Prob. min. Omnis causa intendit assimilare sibi effectum; sed Deus est causa perfectissima : ergo perfectissimè assimilat sibi effectum.

Resp. dist. mai. ultimi discursus, omnis causa intendit assimilare sibi effectum; causa *particularis*, & *univoca*, conc. mai. causa universalis, & equivoca,

neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod licet causa particularis, & univoca assimilet perfectè sibi effectum, quia ista producit effectus ejusdem rationis : causa tamen universalis, & equivoca non intendit, nec potest perfectè assimilare sibi effectum, quia ista semper producit effectus, vel effectum diversæ rationis; cumque Deus sit causa universalissima, non potest intendere perfectè assimilare sibi effectus creatos; quia Deus est illimitatus, & continens omnem rationem entis : & effectus quilibet, eo quod effectus sit, debet esse quid limitatum, & non continet omnem rationem entis.

10 Obijc. ultimo. Diversitas orta ex differentiis non obstat univocationi rationis communis; sed tota diversitas inter Deum, & creaturas oritur ex differentiis, nimirum ex conceptu finiti, & infiniti : ergo cum hujusmodi diversitate compatitur convenientia univoca in ratione communis entis. Confirm. Nihil potest cognosci, nisi per id, quod est ejusdem rationis cum illo; sed per essentiam Dei cognoscuntur creaturæ, & Deus ipse sic illas cognoscit : ergo Deus non diversæ, sed ejusdè rationis est cum creaturis.

Resp. ad arg. dist. mai. Diversitas orta ex differentiis *actu inclusis* in ratione communis non obstat univocationi rationis cō-

QUÆST. XVI.

QUALEM ANALOGIAM HABEAT ens ad Deum, & creaturas,
& ad substantiam, & accidenti?

munis, neg. mai. orta ex differentiis non actu inclusis in ratione communi, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod differentiæ, quibus Deus, & creaturæ distinguuntur non sunt superadditæ enti, sicut *rationale*, & *irrationale* animalis; sed in illis intimè imbibitur ratio entis, & illæ in ente, quæ inclusio actualis tollit univocationem Logicam, cum faciat, quod ratio communis sit partim eadem, & partim diversa. Ad confirm. vero Resp. quod quælibet res potest cognosci per id, quod est ejusdem rationis, vel per id, quod eminenter continet omnes perfectiones illius; cumque Deus, & si non sit ejusdem rationis cum creaturis, contineat tamen eminenter omnes perfectiones illarum: hinc fit, quod possit etiam ipse Deus illas cognoscere per suam essentiam.

II Ex dictis infertur, quod etiam ens completum dicitur analogicè de Deo, & creatura, & de substantia, & accidenti; quia licet ens completum non transcendat differentias illorum; datur tamen alia causa analogiæ, videlicet inæqualis participatio,

& simul dependentia unius ab alio in participanda

ratione communi

entis.

(*)

Supposito ex præcedenti questione, quod ens ad prædicta inferiora non est univocum, nec equivocum, sed analogum, inquirimus modo; an sit analogum analogia attributionis præcise; an sola analogia proportionalitatis; an denique utraque analogia? Pro cuius resp. advertendum est, quod ens potest dupliciter sumi. Primo universalissimè pro eo, quod est quid positivum contrapositum nihilo; & prout sic intrinsicè reperitur in Deo, & in creaturis, in substantia, & accidenti, & sic est analogum *proportionalitatis propriae*. 2. potest sumi pro entitate perfectissima, & per essentiam; & prout sic ratio entis intrinsicè reperitur in Deo, & extrinsicè in creaturis, quæ comparative ad divinam entitatem est nihil, iuxta illud Isaia 40. *Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo, & quasi nihil, & inane reputatae sunt ei*: & idem dicendum de substantia, & accidenti; si namque ens creatum accipitur pro entitate absolute, & contrapposita nihilo, intrinsicè reperitur in utroque; si tamen accipiat pro entitate per se solum intrinsicè re-

peritur in substantia, & extrinsecè in accidenti: et prout sic ens est analogum attributionis. Quo supposito.

2 Dico 1. *Ens non est solum analogum attributionis ad Deum, & creaturas, & ad substantiam, & accidens.* Hæc concl. est D. Tho. illam tenet expresse Cajetanus, & communiter Thomiste; & prob. ratione sic. Si ens præcisè esset analogum attributionis ad Deū, & creaturas, & ad substantiam, & accidens, ratio entis sub nullo formalitate, & consideratione esset intrinsecè in creatura, & accidenti; sed ratio entis sub aliqua formalitate, & consideratione est necessario intrinsecè in creatura, & accidenti: ergo ens non est analogum ad Deum, & creaturas sola analogia attributionis. Mai. constat, siquidem in analogis attributionis, ut attributionis, ratio analogæ tantum reperitur intrinsecè in uno, & extrinsecè in alijs. Min. vero sic prob. Creatura, & accidens, utpote analogata minus principalia attributionis, denominantur extrinsecè à ratione entis existente intrinsecè in principaliori analogato; sed talem denominationem recipere non possent, si ratio entis nō esset intrinsecè in illis: ergo ratio entis sub aliqua formalitate, & consideratione est necessario intrinsecè in creatura, & accidenti. Prob. min. quod intrinsecè in se non est aliquid, & ens, nō est capax in se alicujus extrin-

secæ denominationis: ergo ut aliquid denominetur extrinsecè ens ab entitate in altero existente, requiritur præsuppositivè, & materialiter quod illud sit sub aliqua formalitate, & consideratione intrinsecè ens: impossibile ergo est, quod ratio entis de aliquo dicatur analogice analogia attributionis, quin simul de illo analogia proportionalitatis dicatur.

3 Dico 2. *Ens ad Deum, & creaturas, & ad substantiam, & accidens, non solum est analogum, analogia proportionalitatis; sed etiam attributionis: quod sic ostenditur.* Licet creatura, & accidens, ut conclusione antecedenti diximus, denominentur entia à suis intrinsecis entitatibus, etiam creatura denominatur extrinsecè ens, & extrinsecè bona, ab entitate, & bonitate existente in Deo, & accidens ab entitate substantiæ: ergo creatura cum Deo, & accidens cum substantia analogatur etiam analogia attributionis. Prob. añs. dupliciter, et 1. sic. Creatura in ratione entis dicit habitudinem formaliter, et quasi in actu signato ad Deum, et accidens ad substantiam: ergo denominatur creatura ens ab entitate Dei, et accidens ab entitate substantiæ. Conseq. patet, siquidem urina, et medicina ideo denominantur sana à sanitate existente in animali, quia dicunt respectum, et habitudinem formaliter, et quasi

in actu signato ad illam. Ans. vero sic prob. Si creatura, et accidens non dicerent talem habitudinē, non oporteret (sicut oportet) in diffinitione exacta creaturæ ingredi Deum, nec in diffinitione exacta accidentis ingredi substantiam: ergo creatura dicit formaliter, et quasi in actu signato respectum, et habitudinem ad Deū, et accidens ad substantiam: et consequenter ab illorum entitate extrinsecè denominantur.

4. 2. prob. principale ans. Quāvis creaturæ, et accidens materialiter, et sub aliqua ratione a suis proprijs intrinsicis entitatibus dicantur entia, et bona; formaliter tamen, et respectivè ad Deum, entitas, et bonitas creaturæ consideratur, ac si non esset: cum solus Deus dicatur esse iusta illud Exodi: *Ego sum qui sum*; et solus Deus dicatur bonus, iusta illud Lucæ 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus*; et similiter potest dici, quod sola substantia dicitur simpliciter ens creatum, et bonum creatum: ergo sub aliqua ratione creatura denominatur extrinsecè ens, et bona ab entitate, et bonitate Dei, et accidens à bonitate, et entitate substantiæ. Relinquitur ergo, quod ens ad Deum, & creaturas, & ad substantiam, & accidens non est analogum attributionis solum, nec solum proportionalitatis; sed esse analogum utraque analogia, attributionis videlicet, & proportionalitatis. Argumenta, quæ

contra suprapositas conclusiones possunt obijci; jam sunt proposita quæst. 7. præcedenti, & soluta: unde, ne inutiliter dicta repetamus, ibi possunt videri.

QUÆST. XVII.

UTRUM DETUR UNUS CONCEPTUS ENTIS OMNINO PRÆCISUS AB INFERIORIBUS?

Solutus cum alijs, qui ens univocum esse affirmant ad Deum, & creaturas, ad substantiam, & accidens; consequenter tenent dari conceptum objectivum entis perfectè præcisum à suis inferioribus; ita ut nullatenus in actu inferiora includat: licet oppositum magis communiter à discipulis D. Th. teneatur. Pro hujus tamen dubij, clariori, & faciliori resolutione, est maximè advertendum, quod præcisio est duplex, *perfecta* videlicet, & *imperfecta*. Præcisio perfecta est, quando ratio communis, nec explicat inferiora, nec implicite actu continet illa. Sic *animal* præcinditur à suis differentijs, quia facta præcisione, nec explicat *rationale*, vel *irrationale*, nec actu implicite continet illas. Præcisio vero imperfecta est, quando ratio communis abstracta ab inferioribus, inferiora

ra non explicat, actu tamen implicitè continet illa; ita taliter, quod quando ratio communis cognoscitur explicitè, simul cognoscuntur ejus inferiora implicitè.

2. Secundò supponendum est tanquam certum, quod ratio communis entis præscinditur imperfectè à suis inferioribus, quod sic ostenditur. Ens imperfectè præscindi à suis inferioribus est inferiora in suo conceptu non explicare, quamvis actu implicitè illa contineat; sed quando cognoscitur ratio entis in illo conceptu explicito, non explicantur inferiora, quamvis ibi sint actu implicitè: ergo datur conceptus entis imperfectè præcisus à suis inferioribus. Prob. min. Illa ratio communis entis sic abstracta tantum explicat illud, quod explicitè significatur per hoc nomen *ens*; sed hoc nomen *ens* tantum significat expresse esse, non verò inferiora: videlicet Deū, & creaturam, substantiam, vel accidens, ut est compertum: ergo.

3. 2. prob. hoc idem aliquibus experientijs. Viso aliquo objecto à longe cognoscimus certissimè de illo, quod est ens; & tamen non cognoscimus, an sit homo, vel equus, substantia, vel accidens, certissime, usque dum ad illud accedimus: ergo potest cognosci ens expresse, quin cognoscantur expresse ejus inferiora. Similiter *hereticus*, clarè cognoscit, quod illud, quod appa-

ret in Sacramento Eucharistiæ est ens; & tamen, an sit substantia, vel accidens clarè non cognoscit, sed dubitat: ergo ratio communis entis potest clarè, & explicitè cognosci absque eo, quod ejus inferiora clarè, & explicitè cognoscantur; quod est imperfectè à suis inferioribus præscindi. Quo supposito difficultas est, an etiam possit à suis inferioribus perfectè præscindi? Pro cujus resolutione.

4. Dico: *Quod ens non potest perfectè à suis inferioribus præscindi.* Prob. 1. concl. autoritate D. Tho. quæst. unic. de verit. ar. 2. ubi sic loquitur: *Enti non potest addi aliquid, quasi extranea natura, per modum, quo differentia additur generi, vel accidens subiecto*; sed si ens præscinderet perfectè à suis differentijs, aliquid posset illi addi extraneum, rigurosa additione, sicut differentia rationalis additur animali: nimirum differentia, quas excluderet: ergo ens iuxta Ang. Mag. non potest perfectè præscindi ab inferioribus suis.

5. Prob. 2. concl. ratione fundamentali à priori. Prædicatum perfectè præcisum ab inferioribus non manet inclusum in illis; sed ens quantumcumque præscindatur omnimodo possibili, semper in inferioribus manet inclusum: ergo non potest perfectè ab illis præscindi. Mai. constat ex primo notabili. Min. vero sic prob. Quantumcumque præscindatur

ens ab inferioribus, semper inferiora manent entia: ergo semper ens manet inclusum in illis. Prob.

añs. Facta præcisione entis, vel ex parte termini à quo manet aliquid, vel nihil; si nihil, non datur præcisio; cum hæc sit essentialiter unius ab alio separatio; si vero manet aliquid, manet ens: ergo quantumcumque ens præcindatur, semper inferiora entis manent entia: ergo ens nunquam perfecte ab illis præcinditur.

¶ Dices, quod facta præcisione inferiora entis manent entia secundum rationem particularem entis, non tamen secundum rationem communem. Sed contra hoc sic insurgo. Facta præcisione iusta contrarios, inferiora entis manent entia secundum rationem particularem entis: ergo etiam manent entia secundum rationem communem. Prob. hæc conseq. Ratio communis entis est de essentia rationis particularis: ergo si inferiora entis manent entia secundum rationem particularem entis, etiam manent entia secundum rationem communem. Prob. añs. Ratio communis entis prædicatur essentialiter de quocumque ente, & essentia in particulari, cum istæ prædicationes sint veræ, & essentialiter: *entitas particularis est ens: differentia hæc particularis est ens:* ergo ratio communis entis est de essentia rationis particularis; ac proinde, si facta præcisione inferiora entis manent entia secundum

rationem particularem, etiam ratio communis entis manet in illis.

6 3. prob. nostræ concl. Si ens perfecte præcinderet ab inferioribus esset univocum ad illa; hoc falsum est: ergo & quod ens possit perfecte ab inferioribus præcindi. Min. ex dictis quæst. antecedit. constat. Mai. vero sic prob. Si ens perfecte præcinderet ab inferioribus, non includeret actu aliquam diversitatem in suo conceptu formali: ergo esset prædicatum univocum. Prob. añs. Tunc casus præcinderet perfecte, & pro implicito à differentiis; sed differentia sunt principium diversitatis: ergo si ens præcinderet perfecte à differentiis, nullam includeret diversitatem; & consequenter esset univocum ad illa.

7 ¶ Dices cum contrariis, quod & si ens præcinderet perfecte à suis differentiis, non esset adhuc univocum ad illa; quia licet actu non includeret diversitatem, includeret tamen illam virtualiter, & ex active; quia exigeret descendere ad inferiora inaequaliter; quod sufficit, ut non esset prædicatum univocum.

¶ Sed cont. hoc effugium sic insurges. 1. implicat, quod ratio entis sit omnino eadem nullam actu includens diversitatem, & non sit univoca: ergo solutio contrariorum est nulla. Prob. añs. Eo ipso, quod talis ratio sit, sic omnino eadem, necessario debet

bet illi convenire diffinitio univocorum : ergo necessario talis ratio est univoca. 2. Exigentia in aliqua ratione communi, ut participetur inæqualiter, non tollit univocationem : ergo, & si talis ratio entis perfectè præcisa exigeret inæqualiter ad sua inferiora descendere, si nullam actu includit diversitatem, esset univoca. Prob. añs. ratio animalis exigit descendere inæqualiter ad sua inferiora, v. g. ad hominem, & equum ; & tamen ratio animalis est univoca : ergo exigentia in aliqua ratione communi, ut participetur inæqualiter, non tollit univocationem.

8 Nec valet dicere, quod exigentia inæqualis participationis in animali, provenit ex rationibus particularibus ; & ideo non tollit univocationem rationis communis : exigentia tamen entis provenit à ratione communi entis, quod quidem obstat univocationi. Non quidem valet, quia exigentia inæqualis participationis in ente, non provenit ex ratione communi entis, sed ex rationibus particularibus : ergo si hæc exigentia non tollit univocationem in animali, nec illam tollet in ente. Prob. añs. diversitas virtualis, & tantum exactiva in ente, non provenit ab eo, quod actu includit : aliàs talis diversitas non virtualis, & potentialis esset, sed actualis ; sed quod ratio entis continet impotentia, sunt ejus inferiora : ergo exigen-

tia inæqualis participationis in ente, non provenit ex ratione communi entis, sed ex rationibus particularibus : consequenterque, si hæc exigentia univocationem non tollit, ens esset univocum, si perfectè præcideretur.

9 Obijc. i. Inferiora entis non sunt de essentia entis : ergo ens potest ab illis perfectè præcindi. Prob. añs. si accidens v. g. esset de essentia entis, quando ens prædicatur de substantia, etiam accidens prædicaretur de illa ; sed accidens non potest de substantia prædicari : ergo inferiora entis non sunt de essentia entis. Min. constat, siquidem hæc prædicatio est falsa, *substantia est accidens*. Mai. vero sic prob. Quid quid est de essentia alicujus prædicati, prædicatur essentialiter de omni illo, de quo tale prædicatum dicitur, juxta regulam ante prædicamentalem ; cum *quippiam*, &c. sed ens prædicatur essentialiter de substantia : ergo etiam prædicatur de illa, quid quid est de essentia entis : ergo si accidens esset de essentia entis, accidens de substantia prædicaretur ; & consequenter hæc prædicatio, *substantia est ens*, æquivaleret huic : *substantia est substantia*, & *accidens*.

Resp. neg. añs. & ad ejus prob. neg. sequelam, vel ad ejus prob. dist. añs. Quid quid est de essentia alicujus prædicati prædicatur etiam de omni illo, de quo

tale prædicatum dicitur, si tale prædicatum enuntietur *adæquatè* de subiecto, conc. mai. si tantum enuntitur, *inadæquatè*, neg. mai. & dist. min. sed ens enuntiat essentialiter de substantia, ens *adæquatè sumptum*, neg. min. *inadæquatè sumptum*; conc. min. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod quamvis accidens sit de essentia entis, quantum ad implicitum, non tamen explicatur; sed tantum per hoc nomen ens exprimitur *esse*, in quo omnia inferiora proportionabiliter conveniunt; cumque ens solum prædicetur de substantia, secundum implicitum inadæquatum; hinc est, quod de illa non prædicatur accidens, nec est idem dicere: *substantia est ens*, ac dicere: *substantia est substantia*, & *accidens*. Regula autem ante prædicamentalis intelligitur, de prædicatis univocis, quæ adæquatè, & secundum omnem conceptum prædicantur de subiecto; non vero intelligitur de prædicatis analogis, quæ licet secundum expressum adæquatè prædicentur de subiecto, secundum implicitum solum inadæquatè de illo enuntiantur.

10 + Sed contr. istam solutionem replicabis. Sed ens non prædicatur de substantia secundum implicitum inadæquatè sumptum: ergo solutio est nulla. Prob. min. sub sumpta. Si ens prædicaretur de substantia secundum implicitum inadæquatè sumptum, nimirum secundum, quod dicit *esse per se*: hæc prædicatio esset iden-

tica: *substantia est ens*, & æqualis de æquali; sed hoc falsum est: ergo ens non prædicatur de substantia secundum implicitum in adæquatè sumptum. Min. const. siquidem hæc prædicatio: *substantia est ens*, est prædicatio superioris de inferiori. Mai. vero sic prob. Tunc casus, idem esset dicere: *substantia est ens*, ac dicere: *substantia est substantia*: ergo tunc casus, hæc prædicatio: *substantia est ens*, non esset superioris de inferiori, sed identica, & æqualis ad æquali.

+ Resp. tamen ad istam replicam neg. mi. sub sūptā: & ad ejus probam neg. mai. quia hæc prædicatio: *substantia est ens*, licet ex parte rei prædicata, sit æqualis de æquali, & consequenter identica; ex modo tamen significandi, & prædicandi, est prædicatio superioris de inferiori; quia ens quantum ad explicitum est superius ad substantiam, & distinctum ab illa.

11 + Obijc. 2. Ab omnibus habetibus convenientiam in aliqua ratione communi est præscindibilis perfectè talis ratio; sed omnia inferiora entis habent convenientiam in ratione communi entis: ergo ratio communis entis, potest ab illis perfectè præscindi.

+ Resp. ad hoc arg. dist. mai. Ab omnibus habetibus convenientiam, *univocam*, conc. mai. habentibus convenientiam, *analogam*, neg. mai. & dist. mi. sed omnia inferiora entis habent convenientiam in ratione communi entis *analogam*, conc. min. univocam, neg. min. & const. Dicimus ergo, quod quavis

inferiora entis habeant convenientiam in ratione communi entis, non tamen conveniunt univocè, sed analogice; ideoque talis convenientia imperfecta est: consequenterque ens non potest ab illis perfectè præscindi; quia fundamentum perfectæ præcisionis, non est qualibet convenientia, sed tantum convenientia perfecta, & univoca.

12. Obijc. 3. Ideo ens non posset perfectè præscindi à suis inferioribus, quia hæc essent de essentia illius; sed inferiora entis non sunt de essentia entis: ergo potest ab illis perfectè præscindi. Prob. min. tripliciter, & 1. sic. Posterius non est de essentia prioris; sed ens est prius differentijs: ergo. Prob. min. Id est prius altero, à quo non valet subsistendi consequentia, bene vero è contra; sed non valet ab ente ad inferiora v. g. *est ens*: ergo *substantia*, valet tamen vice versa: ergo. 2. prob. eadem min. Membra dividenda nunquam sunt de essentia divisi; sed ens dividitur per sua inferiora, nimirum per substantiam, & accidens, Deum, & creaturas: ergo. 3. Prob. min. Nulla res potest constitui per differentias oppositas; sed inferiora entis sunt opposita: ergo de primo ad ultimum differentia entis non sunt de essentia illius.

Resp. conc. mai. neg. min. & ad illius 1. prob. dist. mai. Posterius non est de essentia prioris, quod est prius, quoad *explicitum*,

& *implicitum*, conc. mai. quod est prius, solum quoad *explicitum*, neg. mai. & dist. min. sed ens est prius differentijs, quoad *explicitum* præcisè, conc. min. quoad *implicitum*, & *explicitum*, neg. min. & conseq. Dicimus enim, quod licet ens quoad *explicitum* sit prius, quam sua inferiora, non tamen est prius quoad *implicitum*; siquidem illa actu implicitè continet. Ad hoc tamen, ut non sit bona consequentia ab ente ad sua inferiora sufficit, quod ens sit prius, quantum ad *explicitum*; sicut non valet ab individuo vago ad determinatum: *est quidam homo*: ergo *est Petrus*, etiam si individuum vagum non sit conceptus perfectè præcisus ab inferioribus, seu individuis determinatis.

Ad 2. prob. dist. mai. membra dividenda nunquam sunt de essentia divisi, in *divisione univoca*, conc. mai. in *divisione analogica*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod divisum analogum semper debet actualiter includere differentias inferiorum, saltem implicitè, & inconfusio; cum ratio analogica semper sit partim eadem, & partim diversa, ad quod salvandum necessario requiritur inclusio actualis inferiorum; cujus oppositum in divisione univoca contingit. Ad 3. prob. Pariformiter dicimus, verum esse, quod si aliqua essentia est univoca constitui non potest per differentias
op-

oppositas, aliàs non esset omnino eadem; bene tamen potest constitui per differentias oppositas ratio analogà; quia hæc est solum proportionabiliter eadem.

13 Obije 4. Conceptus formalis entis est simpliciter unus: ergo, & conceptus objectivus. Ans. constat, siquidem, quilibet conceptus formalis intellectus, cum non possit dari æquivocatio in mente, est univocus. Conseq. vero sic prob. Unitas conceptus formalis sumitur ab unitate conceptus objectivi specificantis: ergo si conceptus formalis entis est simpliciter unus, etiam conceptus objectivus entis erit simpliciter unus.

Resp. conc. antec. dist. consequ. ergo conceptus objectivus erit simpliciter unus, in *specificando*, conc. consequ. in *essendo*, neg. consequ. Dicimus ergo, quod quamvis conceptus objectivus entis in essendo sit analogus, & partim idem, & partim diversus; in specificando tamen conceptum formalem est univocus, quia ad specificandum conceptum formalem, solum se habet de formali conceptus explicitus entis: inferiora vero, quæ includit, solum se habent de materiali, in ordine ad conceptum formalem; cumque conceptus explicitus entis, nullam dicat diversitatem; inde sit, quod in ratione objecti specificantis conceptum formalem sit unus simpliciter. Et instantia arg. est in ipso ente, comparative ad

Metaphysicam; ratio enim entis in communi in essendo, certum est, quod est analogà, & tamen in specificando Metaphysicam non est analogà, sed una simpliciter, quia ad istam rationem tantum se habet de formali conceptus explicitus entis, in quo nulla diversitas relucet.

QUÆST. XVIII.

UTRUM ENS REALE CRE-
tum adequatè dividatur in decem
predicamenta?

Predicamentum nihil aliud est, quam quædam artificiosa coordinatio generum, specierum, & individuorum, quæ sub eodem genere supremo continentur, importans de materiali naturas reales, & de formali dispositionem rationis; unde predicamentum sic communiter diffinitur: *est predicatorum, seu predicabilium coordinatio à primo genere usque ad ultimum individuum*, y. g. predicamentum substantiæ est dispositio, & ordinatio omnium predicatorum de linea substantiæ; nam, quia de Petro prædicatur *homo*, de homine *animal*, de animali *vivens*, de viventi *mixtum*, de mixto *generabile*, de generabile *corpus*, & de corpore *substantia*, quæ est genus generalissimum; omnia hæc suo ordine prædicantur de Petro. Et hæc ordinatio, & dispositio dicitur predicamentum.

† Ex quo inferitur, quod id, quod non est genus, nec sub genere continetur, non potest poni in prædicamento. Et hac ratione, *ens*, quia genus non est, utpote analogum, nec sub genere contentum; & etiam Deus, qui propter sui infinitatem sub nullo genere continetur, sed est supra omnia genera, recte excluduntur à prædicamento. Similiter *ens rationis* in prædicamento non collocatur; quia prædicamenta sunt genera entis realis, in quæ ipsum *ens reale* dividitur, sub quo *ens rationis* minime continetur. Nec collocantur in prædicamento res complexæ, quia hæc solent ad diversa genera, seu prædicamenta pertinere. Nec denique res incomplete in prædicamento collocantur, quia in prædicamento solum collocantur res complete: videlicet genera, species, & individua. Requiritur ergo, ut aliquid possit in prædicamento collocari, quod sit *ens reale*, creatum, univocum, incomplexum, & complexum. Quo supposito inquirimus; an *ens reale* creatum adequate dividatur in decem prædicamenta? Vel alijs terminis; an prædicamenta sint tantum decem?

3 Ad quam difficultatem cum nostro Sap. Mag. Soro affirmativè respondeo: quod sic breviter prob. Prædicamenta sunt prædicata, quæ possunt dici de prima substantia, v. g. de Petro; sed hujusmodi prædicata sunt tantum decem: ergo, & prædicamenta.

Prob. min. Quidquid prædicatur de prima substantia, vel prædicatur *essentialiter*, vel *accidentaliter*; si prædicatur *essentialiter* est *substantia*: si *accidentaliter*, vel ut quid intrinsecum substantiæ, vel ut quid extrinsecum; si ut intrinsecum, & est *relativum*, erit *relatio*: si absolutum, si sequitur ad materiam est *quantitas*; si ad formam est *qualitas*. Si vero id, quod prædicatur de prima substantia est quid absolutum desumptum ab extrinseco; vel est ornamentum substantiæ, & est *habitus*; vel principium, & est *actio*; vel terminus actionis, & est *passio*; vel mensura durationis, & est *quando*; vel mensura substantiæ, quoad existentiam ejus in loco absolute, & non attento ordine partium, & est *ubi*: si vero ordo partium in loco attendatur, est *situs*; sed nihil aliud potest de prima substantia prædicari: ergo tantum sunt decem prædicata, quæ de i. substantia possunt enuntiari: ergo, & decem tantum sunt prædicamenta: videlicet substantia, relatio, quantitas, qualitas, habitus, actio, passio, quando, ubi, & situs. De quibus in sequenti libro, suo ordine, est agendum.

4 Contra prædictam divisionem solum potest obijci, quod melius fieret per pauciora membra, videlicet per *substantiam*, & *accidens*; vel saltem per *substantiam*, & *accidens relativum*, & absolutum: ergo supra posita divisio non est bona, & adequata.

Con-

† Confirm. Differentiæ tam substantiales, quam accidentales, & etiam *punctum*, quod est principium quantitatis, sunt entia realia creata; & tamen hæc non ponuntur in aliquo prædicamento ex assignatis; ergo aliud prædicamentum debet dari.

Resp. ad arg. neg. añs. Licet namque omnia accidentia conveniant in ratione accidentis, & accidentia absoluta in ratione accidentis absoluti; non tamen conveniunt in hoc tanquam in ratione illis generica, sed tanquam in ratione illis analogica, & transcendenti; & ideo talis convenientia non tollit novem genera accidentium esse primo diversa, & quod

quodlibet accidens ex assignatis suis constituat prædicamentum.

† Ad confirm. Resp. dist. mai. Differentiæ, & punctum sunt entia realia creata *incompleta*, conc. mai. *completa*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod non quodlibet ens reale creatum collocatur in recta linea prædicamentali, sed solum hic collocatur ens creatum, & completum; cumque differentiæ, & punctum sint quid incompletum: hinc est, quod non collocantur in recta linea prædicamentali, sed ad latus ponuntur prædicamenti.

) (o) (

LIBER SEPTIMUS

DE PRÆDICAMENTIS.

EXplicatis jam libro antecedenti, quæ ad notitiam prædicamentorum necessaria erant; restat modo agere de uno quoque illorum in particulari; & quia inter omnia prædicamenta principalem locum tenet substantia, prius de hoc prædicamento, quam de alijs, cum Philosopho est agendum.

CAPUT DE SUBSTANTIA.

QUEST. I.

QUID SIT SUBSTANTIA, ET
quod illius constitutivum?

PRO hujus dubij intelligentia est notandum, quod substantia potest dupliciter sumi. Primo, prout est idem, ac essentia, vel quidditas alicujus rei, sive talis res sit accidens, sive substantia, & in hoc sensu non agimus in præsentia de illa; secundo modo potest sumi substantia, quatenus est ens per se subsistens, seu existens, & quatenus contraponitur accidenti, & prout sic sumpta dubium procedit de illa, & inquirimus, quo modo diffiniatur, & quod nam sit ejus prædicatum primarium, & constitutivum?

Substantia ergo in hoc sensu accepta, sic optimè communiter diffinitur, est *ens cui debetur esse*

per se. Ex qua diffinitione clarè constat, quod substantia rigurose sumpta tria dicit. Videlicet *negationem* essendi in alio, *substare*, seu sustentare accidentia, & *per se stare*, seu existere; unde ortum habuit præsens dubium, quod nam ex his sit prædicatum constitutivum, & quod primo intelligitur in substantia? Pro cujus resolutione.

2 Dico 1. *Substantia non potest constitui per negationem essendi in alio.* Quod sic breviter prob. negatio non potest esse forma constitutiva alicujus positivi; sed substantia est ens positivum: ergo non potest constitui per negationem essendi in alio. Prob. mai. Forma negativa, seu negatio non potest dare esse positivum: ergo ens positivum non potest constitui per negationem. Prob. añs. Forma non potest communicare id, quod illi repugnat, & in se non continet, sicut *rationale* nequit præstare esse *irrationali*: ergo forma negativa nequit dare esse
pos-

positivum : consequenterque si substantia est ens positivum, ut de facto est, nequit per negationem essendi in alio constitui.

3 Dico 2. *Substantia nequit constitui per substatere accidentibus.* Quod sic ostenditur. Constitutivum cujuslibet rei est, quod primo intelligitur in tali re, ut radix cæterorum; sed quod primo intelligitur in substantia non est substatere accidentibus : ergo substantia nequit constitui per substatere accidentibus. Prob. min. duplic. & 1. sic. Prius intelligitur in substantia, utpote quid absolutum, esse in ordine ad se, quam in ordine ad aliud; sed quando intelligitur substatere accidentibus, intelligitur in ordine ad aliud : ergo substatere accidentibus non est, quod primo intelligitur in substantia. 2. prob. min. principalis sic. Deus est vere, & proprie substantia; & tamen non substat accidentibus : ergo signum est, quod substatere accidentibus non est constitutivum, nec id, quod primo intelligitur in substantia. Patet consequ. nam constitutivum substantiæ debet necessario omni substantiæ convenire.

3 Dico 3. *Substantia essentialiter constituitur per rationem entis, cui debetur esse per se.* Hæc conclusio prob. sic. Illud est constitutivum alicujus rei, quod primo intelligitur in tali re; sed ratio entis, cui debetur esse per se, est, quod primo intelligitur in substantia : ergo substantia constitui-

tur per rationem entis, cui debetur esse per se. Prob. min. Si aliquid esset assignabile iusta contrarios prius quam ratio entis, cui debetur esse per se, vel esset negatio essendi in alio; ut aliqui dicunt, vel substatere accidentibus, ut alij senserunt; sed nullum ex his est, quod primo intelligitur in substantia, ut manet probatum : ergo quod primo in illa intelligitur est ratio entis, cui debetur esse per se.

Explicatur magis hæc ratio. Ens absolute constituitur per ordinem ad existendum : ergo ens tale, & determinatum debet constitui per taliter existere, modo sibi proprio; sed modus proprius existendi substantiæ est existere per se : ergo debet constitui per existentiam existendi per se. Patet consequ. Nam substantia debet constitui per existentiam oppositam accidenti; sed accidens constituitur per existentiam existendi in alio : ergo substantia debet constitui per existentiam existendi per se.

4 Cont. nostr. concl. Obijc. 1. Constitutivum substantiæ nequit alijs à substantia convenire; sed existere per se convenit alijs à substantia : ergo existere per se non est constitutivum substantiæ. Prob. min. Accidentia in Sacramento Eucharistiæ existunt per se; sed talia accidentia non sunt substantia : ergo existere per se convenit alijs à substantia.

Resp. conc. mai. neg. min. &

& ad illius prob. dist. mai. Accidentia in Sacramento Eucharistiæ existunt per se, per accidens, & ab extrinseco, conc. mai. per se, & ab intrinseco, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod quamvis quantitas, & alia accidentia existant per se in Sacramento, non convenit illis constitutivum substantiæ, quia substantiæ constitutivum non est existere per se, ut cumque, sed est existere per se naturaliter, & ab intrinseco; cumque Eucharistiæ accidentia solum existant per se, per accidens, & ab extrinseco, quatenus Deus miraculosè illa sine subjecto conservat: hinc est, quod illis constitutivum substantiæ minime convenit.

5 Obijc. 2. cont. 2. conclus. Substantia dicitur à substando: ergo in hoc, quod est substare alijs essentia, & constitutivum substantiæ debet consistere. Confirm. Prima substantia juxta Philosophum in hoc cap. est magis substantia, quam secunda; non alia ratione nisi quia pluribus substat: ergo essentia substantiæ in hoc quod est substare alijs consistit.

Resp. ad arg. dist. añs. Substantia dicitur à substando, tanquam id, à quo nomen imponitur, conc. añs. tanquam id, ad quod significandum imponitur, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod aliud est id, à quo nomen imponitur; aliud vero id, ad quod significandum imponitur. Hoc enim nomē lapis impositum est à leden-

do pedem, non tamen significat lesionem pedis, sed lapidem; sic pariter dicimus, quod hoc nomen substantia impositum est à substando alijs, minimè tamen hoc significat; sed ens quod per se stat, vel ens cui debetur esse per se; ac proinde hoc, & non substare alijs erit substantiæ constitutivum. Ad confirm. dicimus Aristotelem, loco citato, non intendere, quod primæ substantiæ, in ratione essentiali substantiæ, sint magis substantiæ, quam secundæ; sed solum in aliqua proprietate subsequuta; scilicet in substando, quod per prius convenit primæ substantiæ, quam secundæ, & quia prima pluribus substat.

6 Obijc. 3. Substantia constituitur per aliquid superadditum enti; sed nihil positivum superadditur enti: ergo substantia non constituitur per positivum existendi per se, sed per negationem essendi in alio. Prob. min. Omne positivum est ens; sed ens non superadditur enti: ergo nihil positivum superadditur enti.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. Substantia constituitur per aliquid superadditum enti, superadditum, quod explicitum, conc. mai. quoad implicitum, neg. mai. & dist. min. sed nihil positivum superadditur enti, quoad implicitum, conc. min. quoad explicitum, neg. min. & conseq. Dicimus, quod enti quoad implicitum nihil potest addi: bene vero, quoad explicitum, nempe esse per se, quod

quod est proprium substantiæ, & esse in alio, quod est proprium accidentis: unde sicut accidens constituitur per positivam existentiam essendi in alio; ita substantia constituitur per positivam existentiam existendi per se.

QUÆST. II.

QUALIS SIT DIVISIO SUBSTANTIAE IN 1. & 2. substantiam?

Substantia prædicamentalis completa, dividitur in primam, & secundam substantiam. Prima substantia est, quæ nec in subjecto est, nec de subjecto dicitur. V. g. Petrus, & omnia alia individua substantiæ. Petrus enim non est in subjecto, cum non sit accidens, nec de subjecto dicitur, cum nihil sub se contineat, de quo possit prædicari. Secunda vero substantia est, quæ in subjecto non est, de subjecto tamen dicitur v. g. species, & genera substantiæ, ut homo, & animal, quæ dicuntur 2. substantiæ; quia substant secundo accidentibus ratione, videlicet, primæ substantiæ; ideo nãque homo est albus, quia Petrus est albus. Ideoque prima substantia 1. dicitur, quia primo subsistat; & maxime substantia à Philosopho vocatur; quia pluribus subsistat, quam secunda; quia secunda subsistat accidentibus: prima vero subsistat accidentibus, & ipsi secundæ substantiæ. Quapropter prædicata, quæ magis accedunt ad primam substantiam, sunt

magis substantiæ; quia id, quod ad magis tale magis accedit, est maxime tale.

2. 2. supponimus tanquam certum, quod, cum divisum hujus divisionis sit substantia realis quatenus comprehendit omnem substantiam directe ponibilem in substantiæ prædicamento, hæc divisio in primam, & secundam substantiam est bona, & adæquata. Et ratio est, quia omnis substantia directe ponibilis in prædicamento est genus intermedium, species, vel individuum; sed genera intermedia, & species sunt secundæ substantiæ, & individuum primæ: ergo substantia directe ponibilis in prædicamento bene, & adæquate dividitur in primam, & secundam substantiam. Quia tamen includitur virtualiter duplex divisio: scilicet substantiæ in substantiam, quæ primo subsistat accidentibus, & in substantiam quæ 2. subsistat, & divisio substantiæ in substantiam singularem, & universalem: ideo inquirimus; qualis utraque hæc divisio sit?

3. Ad quod breviter dicendum est, quod prima divisio, est divisio subjecti in accidentia realia: & secunda est divisio subjecti in accidentia rationis. Et ratio primæ partis est, quia prima divisio est divisio substantiæ per diversos modos subsistendi, vel sustentandi accidentia; sed iste modus diversus substantiæ, vel sustentandi accidentia realiter, & physice convenit, tã primæ, quã secundæ substantiæ, per se primo pri-

substantiæ, & per se 2. substantiæ; nam ideo homo est albus, quia Petrus est albus: ergo prima divisio virtualiter in nostra divisione contenta, est divisio subiecti in accidentia realia. Ratio vero secundæ partis nostræ conclus. est, quia 2. divisio est divisio substantiæ in accidentia rationis: ergo est divisio subiecti in accidentia rationis. Pr. añs. Secūda divisio est divisio substantiæ in particularem, & universalem; hoc est in substantiam, quæ potest dici de subiecto, & in substantiam, quæ non potest de subiecto prædicari; sed dici de subiecto, vel non dici convenit substantiæ secundo intentionaliter, in quantum subijcibilis, videlicet, vel prædicabilis: ergo divisio 2. in principali divisione virtualiter contenta, est divisio subiecti in accidentia rationis.

4. Contr. prædictam tamen divisionem Obijc. 1. In hac divisione divisum continetur sub uno ex membris dividendis: ergo non est bona divisio. Prob. añs. Divisum hujus divisionis est substantia incommuni; sed hæc, cum sit genus, est secunda substantia: ergo divisum hujus divisionis continetur sub uno ex membris dividendis.

Resp. dist. añs. Divisum hujus divisionis continetur sub uno ex membris dividendis, ut quod, accidentaliter, & denominative, conc. añs. essentialiter, & ut quo, neg. añs. & conseq. Dicimus ex-

go, quod divisum hujus divisionis essentialiter consideratum non est secunda substantia; quia pro ut sic abstrahit à prima, & secunda substantia; unde tantum est secunda substantia accidentaliter, & denominative; quatenus denominatur à 2. intentione universalis. Quod autem divisum contineatur accidentaliter sub aliquo ex membris dividendis nullum est inconveniens; ut diximus agentes de divisione universalis in quinque predicabilia.

5. Obijc. 2. In hac divisione membra dividenda non opponuntur formaliter: ergo non est bona divisio. Prob. añs. Secunda substantia verè affirmatur, & prædicatur de prima: ergo membra hujus divisionis non opponuntur formaliter. Prob. añs. Hæc est vera prædicatio: *Petrus est homo*: ergo secunda substantia verè affirmatur, & prædicatur de prima.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. ad ejus prob. dist. añs. Secunda substantia verè prædicatur de prima materialiter, & pro substracto, conc. añs. formaliter, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod quamvis secunda substantia materialiter, & pro substracto prædicetur de prima; quia *homo* v. g. qui est subiectum secundæ intentionis secundæ substantiæ prædicatur de *Petro*, sicut prædicatur genus de specie; formaliter tamen non prædicatur de illa, quia hæc prædicatio est falsa: *prima substantia formaliter sumpta est se-*

secunda substantia, sicut ista: species formaliter est genus. Consequenterque membra prædictæ divisionis formaliter opponuntur.

QUÆST. III.

UTRUM DIFFINITIONES 1.

2. substantiæ sint bonæ, & alia, quæ in prima parte hujus capituli asserit Philosophus, sint vera?

IN prima parte hujus capituli in primis divisit Philosophus substantiam in primam, & secundam substantiam; deinde illas diffinivit dicendo; quod prima substantia est: quæ nec in subiecto est, nec de subiecto dicitur, ut Petrus, & quod 2. substantia est quæ in subiecto non est de subiecto tamen dicitur, ut homo. Et denique primam substantiam esse magis substantiam, quam 2. asseruit. Unde, & nos in hac quæstione duo inquirimus, primo, an diffinitiones 1. & 2. substantiæ sint rectè à Philosopho assignatæ? Secundo, an illa, quæ in prima parte hujus capituli asseruit sint vera?

2 Ad primum ergo, quod inquirimus resolutorie dicendum est, diffinitiones 1. & 2. substantiæ esse à Philosopho rectè assignatas. Et ratio est, quia in illis ponitur id, in quo cum alijs conveniunt, & id, per quod differunt

ab alijs: ergo sunt optime assignatæ. Prob. añs. Per non esse in subiecto convenit prima substantia cum 2. substantia, & differt ab accidenti; & per non dici de subiecto differt prima substantia à secunda, & etiam à substantijs in completis, quæ de subiecto dicuntur. Similiter per id, quod dicitur in diffinitione secundæ substantiæ: videlicet, quod non sit in subiecto, convenit secunda substantia cum 1. & differt ab accidenti; & denique per hoc, quod est dici de subiecto differt à prima substantia, & convenit cum accidenti: ergo in prædictis diffinitionibus ponitur id, in quo prima, & secunda substantia conveniunt cum alijs, & id, per quod differunt ab alijs: consequenterque sunt rectè à Philosopho assignatæ.

3 Ad secundum, quod inquirimus, breviter dicendum est, ea, quæ in prima parte hujus capituli asseruit Philosophus vera esse. Siquidem in 1. textu asseruit primam substantiam esse maxime substantiam, quatenus substantia dicitur à substando, & species esse magis substantias, quam genera: in 2. textu possuit differentiam inter secundas substantias, & universalialia accidentium; quod 2. substantiæ prædicantur de suis inferioribus nomine, & ratione; universalialia vero accidentium, licet nomine de substantia prædicentur, non tamen prædicantur de illa nomine, & ratione; sed omnia ista verissi-

ma sunt: ergo quæ asseruit Philosophus in 1. part. hujus capituli vera sunt. Mai. const. ex textu, min. habet duas partes probandas, & quantum ad primam sic prob. Illa substantia est magis substantia, quatenus substantia dicitur à *substantando*, quæ magis substat; sed prima substantia magis substat, quàm secunda; cum non solum substat accidentibus; sed etiam substat ipsi 2. substantiæ: ergo, quod Philosophus in primo textu asseruit, est verum.

4 Quantum ad 2. partem prob. eadem minor sic. Prædicari solo nomine est, quod nomen prædicati dicatur de subiecto: prædicari vero ratione est, quod ratio, & diffinitio prædicati sit ratio, & diffinitio subiecti; sed 2. substantia nomine, & ratione prædicatur de prima; quia nomen v. g. *homo* dicitur de Petro, & ratio, & diffinitio hominis, est ratio, & diffinitio Petri: accidens vero v. g. *album*, licet nomine prædicetur de substantia, non tamen ratione; cum diversa sit ratio, & diffinitio hominis, à ratione, & diffinitione albi: ergo etiam, quod Philosophus in 2. textu affirmavit est verum.

5 Cont. primum assertum Obijc. 1. Prima substantia non est diffinibilis: ergo male à Philosopho diffinitur. Prob. añs. duplic. & 1. sic. De singularibus non est scientia, nec diffinitio; sed 1. substantia est singularis: ergo nequit diffiniri. 2. prob. idem añs. ut ali-

quid possit diffiniri debet esse species; sed 1. substantia species non est; aliàs non esset prima, sed 2. substantia: ergo.

Resp. ad arg. dist. añs. Prima substantia non est diffinibilis, prima substantia in particulari, conc. añs. incommuni, neg. añs. & consequ. Solutio patet ex dictis lib. 4. agentes de diffinitione individui. Licet namque prima substantia in particulari, utpotè singularis, & corruptibilis, nequeat diffiniri; bene tamen ratio communis huic, & illi primæ substantiæ; & sic Philosophus in præsentī illam diffinit. Ad 2. prob. antec. Resp. dist. mai. Quod diffinitur debet esse species, ut quod, conc. mai. ut quo, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Licet namque prima substantia, ut quo, & essentialiter non sit species, est tamen species, ut quod, & denominativè, quatenus videlicet est communis huic, & illi primæ substantiæ; quod sufficit ut possit diffiniri.

6 Obijc. 2. Prima substantia est aliquid reale positivum: ergo male diffinitur per duas negationes dicendo; quæ nec in subiecto est, nec de subiecto dicitur. Confirm. Illæ duæ negationes conveniunt substantiæ secundum se; cum substantia secundum se, nec dicat esse in subiecto, nec dici de subiecto: ergo prædictæ negationes non sunt proprium distinctivum, & constitutivum primæ substantiæ.

Resp. ad arg. Quod licet per præ-

prædictas negationes explicetur prima substantia; ut diximus, q. 1. illæ tamen non sunt constitutum primæ substantiæ, sed modus specialis positivus singulariter essendi, in quo talis utraque negatio fundatur: admodum quo, quando dicimus, quod equus est *irrationalis*, non intēdimus, quod talis negatio sit prædicatum constitutivum equi; cum equus sit quid positivum, sed solum, quia propria differentia positiva est nobis occulta, ponimus negationem loco illius, solum quoad explicari. ¶ Ad confirm. Dicimus, quod prædictæ duæ negationes, ut ponuntur in diffinitione 1. substantiæ non conveniunt substantiæ secundum se; quia in diffinitione primæ substantiæ ponuntur, ut fundantur in modo positivo singulariter existendi; & hoc modo substantiæ secundum se nullatenus conveniunt. Vel potest dici, quod substantia secundum se, nec dicit, nec excludit positivè esse in subiecto, aut dici de subiecto, sed mere negativè se habet; prima vero substantia positivè excludit esse in subiecto, aut dici de subiecto: & ideo prædictæ negationes, ut prima substantia illas importat, non conveniunt substantiæ secundum se.

7 Obijc. 3. Prima substantia dicitur de subiecto: ergo secunda particula diffinitionis male ponitur. Prob. añs. 2. & 1. sic. Prima substantia est individuum; sed in

quod sit id, quod de uno tantum prædicatur: ergo jam 1. substantia dicitur de subiecto. 2. prob. idem añs. Licet prima substantia, quæ est individuum determinatum, v. g. Petrus tantum identicè prædicetur de se ipso; prima tamē substantia, quæ est singulare demonstrativum, ut *hic homo* non omnino identicè, sed formaliter dicitur de aliquo: dicendo, *Petrus est hic homo*; ergo.

Resp. tamen, quod quando aliquid dicitur de subiecto, ut dici de subiecto hic sumitur, non est quomodocumque identicè, vel formaliter dici de aliquo, sed est dici de aliquo, ut sibi essentialiter inferiori: & hoc modo nulla prima substantia dicitur de aliquo; quia nullum habet sibi essentialiter inferius. Per quod patet solutio ad secundam prob. antecedentis.

8 Contr. secundum assertum Obijc. 4. Genera, & species sunt propriè primæ substantiæ: ergo malè dicimus appellari secundas substantias. Prob. añs. Singularia sunt corruptibilia, & species, & genera sunt perpetua, & incorruptibilia: ergo genera, & species sunt propriè substantia, & magis substantia, quam prima.

Resp. tamen dist. ult. conf. ergo genera, & species sunt propriè substantia, & magis substantia, quam prima, sumpta substantia pro *quidditate*, & *essentia*, consequ. sumpta substantia à *substantia alijs*, neg. consequentiam.

Dicimus, quod substantia potest dupliciter sumi, juxta Philosoph. 5. Metaph. textu 15. primo modo pro quidditate, & pro essentia rei substantialis: 2. modo pro substantia subsistendi, & quæ alijs substat; si primo modo accipiat, non est dubium, quod universalia possunt dici magis, & prius substantiæ, quam singularia; in quo sensu dixit Phil. 8. Metaph. text. 2. quod genus, est magis substantia, quam species, & species, quam singulare; si tamen substantia 2. modo accipiat, singularia sunt magis substantia, quia pluribus substat, quam universalia.

9 Obijc. 5. Differentia, quam assignavit Arist. in 2. textu hujus capituli, inter accidentia, & secundas substantias est nulla: ergo non omnia, quæ in hoc capite dixit vera sunt. Prob. añs. etiam accidentia, v. g. *album*, nomine, & ratione prædicantur de *hoc albo*, cum diffinitio albi sit diffinitio hujus albi: ergo prædicta differentia inter accidentia, & secundas substantias assignata à Philosopho est nulla.

Nec valet dicere, quod Philosophus debet intelligi, quod 2. substantiæ nomine, & ratione prædicantur de substantia, quod minimè habent accidentia; licet de sibi inferioribus quidditative nomine, & ratione prædicentur, ut *album* de *hoc albo*, & *albedo* de hac albedine. Non inquam valet. Quia etiam accidentia prædicantur

tur nomine, & ratione de substantia: ergo solutio est nulla. Prob. añs. cum *album* prædicatur de corpore, etiam diffinitio albi est diffinitio corporis, cum talis diffinitio de corpore prædicetur.

Resp. tamen solutione data, quæ optima est; & ad replicam dicimus, quod sicut *album* prædicatur solum denominative de corpore; ita diffinitio albi, etiam denominative de corpore prædicatur: nunquam tamen diffinitio albi est adæquata, vel inadæquata corporis diffinitio; quod requirebatur, ut *album* nomine, & ratione prædicaretur de corpore. Secundæ vero substantiæ prædicantur nomine, & ratione de prima substantia, ut *homo* de *Petro*, quia diffinitio hominis est diffinitio adæquata Petri: & animal de homine, & etiam de *Petro*; quia licet Petrus aliquid includat, præter hoc, quod dicit animal, diffinitio animalis est diffinitio, saltem inadæquata Petri.

QUÆST. IV.

UTRUM NON SOLUM SUBSTANTIA creata, sed etiam Deus ponatur in hoc prædicamento?

Supponimus primo tanquam certum, omnem substantiam creatam completam poni directe in hoc prædicamento; quia omnis substantia creata completa, sive humana, sive Angelica est substantia composita saltem ex genere, & differentia, cum

cum omnia, quæ in aliquo prædicamento collocantur, præter genus generalissimum, habeant convenientiam in ipso genere generalissimo, & alias habeant suam propriam differentiam, ut inter se distinguantur. Unde supposito, quod omnis substantia creata, & finita in prædicamento substantiæ ponitur, inquirimus; an etiam Deus possit in hoc prædicamento collocari.

2. Secundo, ut æquæ certum supponimus, substantias creatas incompletas, ut sunt differentiæ, & partes substantiales, in directè, & reductivè poni in hoc substantiæ prædicamento; quia ad illud limitantur, & directè non pertinent ad illud; nam directè solum collocantur in prædicamento genera, species, & individua; differentiæ vero ad latus ponuntur prædicamenti, & partes substantiales ratione totius; quia non per se, sed ratione totius subsistunt.

3. 3. supponimus, Deum non posse poni in prædicamento, ut genus generalissimum; siquidem Deus non prædicatur de substantiis completis, quæ in hoc prædicamento collocantur; & alias non sunt plures species Deorum, ut docet fides, de quibus possit prædicari: unde solum est difficultas; an possit collocari in hoc prædicamento substantiæ, tanquam quid essentialiter contentum sub genere generalissimo, tanquam species, vel tanquam individuum?

Quibus suppositis.

4. Dico: *Deus non ponitur directè in prædicamento substantiæ.* Hæc conclusio est D. Tho. pluribus suæ doctrinæ in locis, præcipue 1. p. q. 3. art. 5. prob. quæ ejus rationibus, & 1. sic. Quidquid ponitur directè in prædicamento debet esse compositum ex genere, & differentia; sed talis compositio Deo repugnat: ergo, & poni directè in prædicamento. Mai. est certa; siquidem quod directè ponitur in prædicamento, & non est genus generalissimum, est species, vel individuum; sed species, & individuum ex genere, & differentia constant: ergo quidquid ponitur directè in prædicamento debet constare genere, & differentia. Min. vero principalis sic prob. Compositio ex genere, & differentia dicit in suo conceptu formali imperfectionem; sed omnis imperfectio est à Deo releganda: ergo compositio ex genere, & differentia Deo repugnat. Prob. mai. Compositio ex genere, & differentia est compositio ex potentia contrahibili, & ex actu contrahente: cum genus sit essentialiter potentia contrahibilis, & differentia actus contrahens; sed compositio ex actu rigurose contrahente, & potentia rigurose contrahibili dicit imperfectionem: ergo & compositio ex genere, & differentia. Prob. mai. Compositio ex potentia contrahibili, & ex actu contrahente est compositio conceptuum mutuo

se excludentium per rationem; sed conceptus mutuo excludens alterum, cum quo identificabatur, dicit necessario imperfectionem objectivam; cum non includat perfectionem, quam excludit: ergo compositio ex potentia contrahibili, & ex actu contrahente dicit imperfectionem Deo repugnantem: ergo, & compositio ex genere, & differentia talem imperfectionem importat: ac proinde defectu illius repugnat Deo poni in prædicamento.

5 Dices ad hanc efficacissimam rationem, quod quamvis Deo repugnet compositio, & potentialitas realis; non tamen repugnat illi compositio, & potentialitas rationis; & cum compositio, & potentialitas generis sit rationis: hinc fit, quod Deo compositio ex genere, & differentia non repugnat.

Sed cont. hoc effugium contrariorum sic insurges. Omne prædicatum divinum concipitur, ut actus purus: ergo adhuc per rationem non potest, ut potentialis concipi. Conseq. patet: quia de ratione actus puri est omnem potentialitatem excludere; alias actus purus non esset: ans. vero sic prob. Omne prædicatum divinum concipitur à nobis cum omni illo, quod est de illius essentia; sed ratio actus puri de essentia cujuscunque prædicati Domini: ergo omne prædicatum divinum concipitur, ut actus purus. Prob. min. ratio actus puri, infiniti, &c. suat

prædicata transcendentia attributa divina: ergo ratio actus puri est de essentia cujuscunque prædicati divini.

Uterius rejicitur prædicta solutio. Potentialitas generis, & si rationis, non se tenet præcisè ex parte intellectus cognoscentis, sed etiam ex parte naturæ, vel objecti cogniti; sed ex parte Dei repugnat talis potentialitas: ergo etiam repugnat illi potentialitas, & compositio rationis. Prob. mai. Ex parte illius se tenet potentialitas generis, quod verè actuatur per differentias, & de pluribus differentibus specie verè potest prædicari; sed non actus intellectus cognoscentis, sed objectum, vel natura cognita, actuatur verè per differentias, vereque potest de pluribus differentibus specie prædicari: ergo potentialitas generis, & si rationis, non se tenet præcisè ex parte intellectus, sed etiam ex parte naturæ, vel objecti cogniti. Prob. min. Natura animalis v. g. est, quæ verè actuatur per *rationale*, vel *irrationale*, verèque de homine, & equo prædicatur, non vero actus intellectus, quo animal cognosco: ergo.

6 2. prob. nostr. conclus. alia ratione D. Tho. Si Deus poneretur in prædicamento substantiæ conveniret univocè cum creaturis; sed hoc nequit dici: ergo nec, quod Deus in prædicamento collocetur. Mai. constat: siquidem omnia, quæ collocantur in eodem prædicamento univocè con-

veniunt in genere generalissimo. Min. vero sic prob. Deo, & creaturis nihil commune univocum potest assignari: ergo Deus, & creatura non possunt univocè convenire. Prob. añs. Deus est ens in actu per essentiam, creatura vero sunt entia in potentia ad existendum; sed ab ente in potentia, & ab ente in actu, nequit abstrahi ratio univocè communis: ergo. Prob. min. Ens in potentia est ens per attributionem ad ens in actu, dependet ab illo, & inæqualiter quamlibet rationem participat: ergo convenit analogicè cū ente in actu, & non univocè: ac proinde Deus, & creatura nequeunt in eodem prædicamento collocari. ¶ Addimus ad hæc. Quod quidquid ponitur in prædicamento est finitum, & limitatum, cum claudatur terminis talis prædicamenti; sed Deus finitus, & limitatus non est: ergo nequit in prædicamento substantiæ collocari; quia ut inquit M. P. August. *Angusta est Domus prædicamenti, quæ tantum hospitem capiat.*

7 Contr. prædictam conclus. Obijc. 1. Iuxta D. August. lib. 5. de Trinit. cap. 9. *Quædam prædicamenta, substantia videlicet, relatio, & actio dicuntur proprie de Deo: reliqua vero tantum metaphoricè:* ergo Deus ponitur in prædicamento substantiæ, relationis, & actionis. Patet conseq. Nam id, de quo genus generalissimū alicujus prædicamenti verè, & proprie dicitur, bene potest in tali prædicamento

collocari: ergo si juxta D. August. prædicamenta substantiæ relationis, & actionis proprie dicuntur de Deo, bene potest Deus in illis collocari.

Resp. explicando D. August. quædam prædicamenta proprie dicuntur de Deo, proprie *analogicè*, conc. añs. proprie *univocè*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod D. August. solum intendit, quod aliqua prædicamenta, qualia sunt in arg. numerata proprie dicantur de Deo, analogicè tamē analogia proportionalitatis propriæ; ad differentiam aliorum prædicamentorum, v. g. *quantitatis*, & *qualitatis*, quæ non proprie, sed metaphoricè dicuntur de Deo; unde ex verbis D. Aug. non convincitur Deum in aliquo prædicamento collocari; quia ad hoc non sufficit convenientia analogica, sed univoca convenientia requiritur.

8 Obijc. 2. Christus, ut infra dicemus, ponitur in prædicamento substantiæ: ergo etiam Deus. Prob. hæc cōseq. bene valet, *Christus ponitur in prædicamento substantiæ; sed Christus est Deus: ergo Deus ponitur in prædicamento:* ergo, si per nos Christus in prædicamento ponitur, etiam Deus in illo collocatur.

Resp. conc. antec. neg. conf. & ad illius prob. Dicimus, quod ille discursus non est legitima conseq. quia in illa variatur appellatio. Nam cum poni in prædicamento sit prædicatum secundæ intentionis appellativum, applicat

suum significatum formale ad significatum formale subiecti; unde in mai. appellat supra Christum, *ratione naturæ humanæ*, ratione cuius Christus in prædicamento ponitur; in consequenti vero *Li poni in prædicamento*, appellat supra Deum, ratione naturæ Divinæ: & ideo est mala consequentia. Ut autem esset recta illatio debebat sic inferri: ergo *Deus ponitur in prædicamento ratione naturæ humanæ assumptæ*; cumque sic non inferatur: inde fit esse malam consequentiam.

9 Obijc. 3. Deo non repugnat compositio ex genere, & differentia: ergo ex hoc capite non repugnat illi poni in prædicamento. Prob. añs. Deo non repugnat distinctio rationis cum fundamento in re: ergo nec repugnat illi compositio ex genere, & differentia. Añs. est, certum: siquidem attributa Divina distinctione rationis cum fundamento in re distinguuntur. Conseq. vero sic prob. sicut Deus est summè simplex, ita est summè unus: ergo si ejus summæ identitati non repugnat distinctio rationis cum fundamento in re, nec repugnabit ejus summæ simplicitati compositio rationis ex genere, & differentia.

10 Resp. neg. añs. & ad ejus prob. dist. añs. Deo non repugnat distinctio rationis penes *implicitum*, & *explicitum*, conc. añs. penes, *excludens*, & *exclusum*, neg. añs. & conf. Dicimus ergo, quod in Deo tantum datur distinctio ra-

tionis penes implicitum, & explicitum, quatenus una perfectio Divina in suo conceptu essentiali non excludit aliam, sed illam pro implicito importat; nam quæcumque perfectio Divina est simpliciter infinita, & actus purus; unde hæc distinctio fundatur in eminentia Divina, & in imperfectione intellectus creati, qui non potest unico conceptu exprimere omnem perfectionem essentialē unius attributi; ideoque multiplicando conceptus distinguit attributa Divina; & consequenter hæc distinctio non opponitur identitati, & unitati Divinæ, sed potius arguit infinitam perfectionem. At vero compositio rationis ex genere, & differentia petit necessario distinctionem rationis penes excludens, & exclusum; cumque hæc distinctio comparibilis non sit cū ratione actus puri, quia potentialitatem importat: hinc fit, quod compositio ex genere, & differentia Deo omnino repugnet.

11 Obijc. 4. Ideo Deus non poneretur in prædicamento substantiæ, quia est summè actualis; sed hoc non obstat: ergo potest in prædicamento substantiæ collocari. Prob. min. Existencia creata omnimodo est actualis; & tamen in prædicamento substantiæ collocatur: ergo omnimoda actualitas non obstat, ut aliquid in prædicamento possit collocari.

Resp. conc. mai. neg. min. & ad ejus prob. neg. mai. Existencia namque creata non est omnino

aQualis. Tum, quia licet excludat omnem compositionem physicam: habet tamen aliquem modum compositionis metaphysicæ. Tum etiam, quia saltem dicit ordinem ad naturam, tanquam in qua recipitur, in qua limitatur; & ideo ponitur reductivè in prædicamento. Deus tamen non solum nō habet in se aliquam compositionem, sed ita est actus purus; ut nullius rei compositionem possit ingredi: ut ostendit Div. Tho. 1. p. q. 3. ar. ult. nec in aliquo potest recipi, & ideo in nullo prædicamento potest collocari.

12 Obijc. ultim. Quidquid continetur sub genere supremo substantiæ ponitur in prædicamento substantiæ; sed Deus continetur sub genere supremo substantiæ: ergo ponitur in prædicamento substantiæ. Prob. min. Omne illud de quo prædicatur genus supremum substantiæ, continetur sub genere supremo substantiæ; sed de Deo prædicatur genus supremum substantiæ: ergo. Prob. mi. Genus supremum substantiæ est ens per se subsistens; sed Deus verè, & proprie est ens per se subsistens: ergo.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. ultimi discursus Genus supremum substantiæ est ens per se subsistens, *creatum*, & *finitum*, conc. mai. *increatum*, & *infinitum*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod genus supremum substantiæ, sicut quodlibet aliud genus, est essentialiter

potentiale, & perfectibile, ac per consequens finitum, & limitatum; cumque ens per se existens finitum, & limitatum nequeat dici de Deo; hinc est, quod, nec genus generalissimum prædicamenti substantiæ, potest de illo prædicari.

13 Sed contr. hanc solut. repl. Genus supremum substantiæ non est substantia finita, & limitata: ergo solutio est nulla. Pr. añs. Genus supremum substantiæ est substantia præscindens à finita, & infinita: ergo. Prob. añs. Genus supremum substantiæ est substantia magis communis; sed substantia magis communis est præscindens à creata, & increata: ergo.

Resp. tamen dist. etiam mai. ultimi discursus Genus supremum substantiæ est substantia magis communis, & *univoca*, conc. mai. & *analogæ*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod genus quodlibet illud sit debet esse prædicatum univocum, & omnino unum; cumque substantia, ut præscindit à finita, & infinita, non sit univoca, sed analogæ, ut patet ex supra dictis: hinc est, quod genus generalissimum substantiæ non potest esse substantia præscindens à finita, & infinita, sed est determinatè substantia finita, & limitata, sub qua Deus minime continetur.

14 Ex dictis in hac q. inferitur 1. quod Deus nec reductivè ponitur in prædicamento, quæ doctrina est expressa D. Tho. 1. p. q. 3.

ar. 5. & prob. breviter sic. Reductivè poni in prædicamento substantiæ dicit imperfectionem: ergo propter eandem rationem, propter quam Deus non potest poni directè in prædicamento substantiæ, nequit etiam reductivè in illa collocari. Prob. añs. Quod reductivè ponitur in prædicamento debet esse ens incompletum, per se ad ens completum ordinatum; sed hoc manifestam dicit imperfectionem: ergo & poni reductivè in prædicamento. Prob. mai. Quod ponitur reductivè in prædicamento reducitur ad illud, quod ponitur directè, indigetque consortio illius: ergo debet esse ens incompletum, & imperfectum, quod Deo omnino repugnat.

¶ 5 Nec obstat huius resolutioni, quod D. Tho. videtur oppositum docere q. 7. de Potent. ar. 3. his verbis: *Licet Deus non pertineat ad genus substantiæ quasi in genere contentus, potest tamen dici, quod sit in genere substantiæ per reductionem: sicut principium, & sicut punctum est in genere quantitatis continuae, & unitas in genere quantitatis discretæ.* ¶ Nō inquam obstat. Quia, & si compareret Deum in ratione principij ad punctum, & unitatē, cum discrimine tamen; quod illa sunt principia unius tantum generis: Deus autem est quasi principium universalissimum omnium generum; & sic potius dicitur continere omnia genera, quam in aliquo illorum determinatè contineri. Quæ doctrina, & disparitas po-

test videri in ipso D. Tho. in 1. dist. 8. q. 9. ar. 2. ad 3.

16 2. infertur ex dictis Christum Dominum poni in prædicamento ratione naturæ humanæ; ita quod natura humana sit ratio formalis, ut ponatur, & suppositum mera conditio. Et quod ratione naturæ humanæ ponatur sic ostenditur. Id, de quo verè prædicatur genus generalissimum prædicamēti substantiæ, in prædicamēto substantiæ collocatur; sed de Christo ratione naturæ humanæ verè prædicatur genus generalissimū substantiæ: ergo. Prob. min. Genus generalissimum substantiæ est substantia creata; sed substantia creata verè prædicatur de Christo ratione naturæ humanæ, cum hæc sit vera prædicatio: *Christus ratione naturæ humanæ est substantia creata*: ergo.

17 Advertendum est tamen, quod licet hæc prædicatio: *Christus ponitur in prædicamento substantiæ*, sit absolutè vera; hæc tamen prædicatio: *Christus est creatura*, non est vera absolutè, sed solum cum addito, scilicet *ratione naturæ humanæ*. Et ratio disparitatis est, quia *poni in prædicamento*, est prædicatum 2. intentionis conveniens rebus, & non vocibus, & ideo appellat, & applicat suum significatū supra formale subiecti, quod est *natura humana*. At vero prædicatum *creatura* non est prædicatum appellativum, sed absolutum, indifferensque cōvenire, etiam ratione sup-

positi, ratione cuius repugnat Christo esse creaturam. Quapropter hæc propositio: *Christus ponitur in prædicamento*, absolute est concedenda: hæc tamen: *Christus est creatura* solum est concedenda cum addito, scilicet, *ratione naturæ humanæ*: ne cum hæreticis Arrianis nomen habeamus commune, ut inquit Ang. Mag. opusc. 70.

QUÆST. V.

QUÆ SINT SUBSTANTIÆ proprietates? & an esse susceptivam contrariorum sit proprietates quarto modo illius?

IN secunda parte hujus capituli sex assignat Aristoteles substantiæ proprietates. Quarum 1. est, quod substantia *non est in subiecto*; quod de subiecto inhæsionis debet intelligi, & ex ejus diffinitione colligitur. Quapropter, licet anima sit in materia, non est inhæsiuæ, sed informatiue: & partes substantiales sunt in toto non inhærendo, sed componendo. Et hæc proprietas convenit omni substantiæ, tam complete, quam incomplete, tam 1. quam 2.

2. 2. proprietas est, quod secundæ substantiæ prædicantur univoce de prima substantia, siquidem genus v. g. *animal* univoce

prædicatur de Petro. Unde omnia prædicata prædicamenti substantiæ, siue significant naturas completas, ut genera, & species, siue formas incomplete, ut differentie, prædicantur nomine, & ratione de suis inferioribus; & ideo omnia illa conveniunt univoce.

¶ 3. proprietas est, quod prima substantia significat, *hoc aliquid*, secunda vero substantia significat, *quale quid*. Et ratio est, quia prædicatum se habet, ut forma respectu subiecti; sed secunda substantia prædicatur de prima: ergo secundæ substantiæ significant quale quid.

3. 4. proprietas substantiæ est, quod substantiæ nihil est contrariū contrarietate propria, & stricta. Et ratio est; quia contraria rigurosa sunt, quæ *sub eodem genere maxime distant*, & *ab eodem subiecto mutuo se expellunt*, ut dicitur in post prædicamenti: sicut album, & nigrum v. g. quæ in genere coloris maxime distant, & in eodem subiecto compati non possunt in gradibus intensi; sed una substantia non potest expellere aliam à subiecto, cum substantia in subiecto non sit: ergo substantiæ nihil est contrarium.

4. Dices tamen contra hoc, quod elementa sunt substantiæ; & tamen sunt contraria, cum ignis, & aqua contrariantur: ergo hæc quarta proprietas non est universaliter vera. ¶ Resp. tamen quod elementa non contrariantur ratione substantiæ, sed ratione qua-

qualitatis; habent namque qualitates contrarias, quia ignis est *calidus*, & *siccus*, & aqua est *frigida*, & *humida*; terra est *frigida*, & *sicca*; aer vero est *calidus*, & *humidus*; unde ratione istarum qualitarum contrariantur, & non ratione substantiæ.

5 5. proprietas est, quod substantia non suscipit magis, & minus; hoc est non potest augeri, aut minui intensivè, licet possit extensive; & ideo substantia non est intensibilis, nec remissibilis ratione sui; cum non sit in subiecto, in quo possit intendi, aut remitti; unde unus homo non est magis homo, quam alter; licet sit major illo intensivè. Et si dicas contra hanc proprietatem, quod animæ intellectivæ sunt substantiæ; & tamen suscipiunt magis, & minus in sua perfectione, & una est perfectior altera, ut docet Div. Tho. 1. p. q. 85. ar. 7. ergo. ¶ Respond. conc. præmissis neg. consequ. Quia suscipere magis, & minus, ut in præsentī accipitur non est quod unum sit perfectus altero, sed quod idemmet possit intendi, aut remitti, ut patet in albedine, quæ intensibilis, & remissibilis est; unde quamvis una anima rationalis ex se, vel quia est in meliori corpore sit perfectior altera; eadem tamen anima non potest esse modo perfectior, postea imperfectior se ipsa; ac proinde, nec suscipere magis, & minus.

6 6. proprietas substantiæ est,

quod substantia est susceptiva contrariorum. Siquidem idem homo, modo est calidus, modo frigidus, modo sanus, modo ægrotus; hæc tamen proprietas rigurose loquendo tantum convenit substantiæ creatæ. Istæ sunt proprietates substantiæ à Philosopho assignatæ, circa quas nulla se offert difficultas, aut argumentum, quod non possit ex dictis solvi; vel jam non maneat solutum. Unde solum est specialis difficultas inter Authores; an hæc sexta proprietas sit proprietas conveniens quarto modo substantiæ?

7 Unde ad secundum, quod in dubio principaliter inquirimus, deveniendo, affirmativè respondeo, & dico, *quod esse subjectum susceptivum contrariorum est proprietas conveniens quarto modo substantiæ*. Quod sic breviter ostenditur. Proprium quarto modo est illud, quod convenit omni, soli, & semper; sed esse subjectum susceptivum contrariorum convenit omni, soli, & semper substantiæ: ergo esse subjectum susceptivum contrariorum est proprium quarto modo substantiæ. Prob. min. esse subjectum susceptivum contrariorum intelligitur non de subiecto quo, sed de subiecto quod sustentativo accidentiū; sed esse subjectum quod sustentativum accidentium convenit omni, soli, & semper substantiæ: ergo etiam esse subjectum susceptivum contrariorum convenit omni, soli, & semper substantiæ.

Obije,

8 Obijc. 1. Si esse subjectum susceptivum contrariorum esset proprietas quarto modo substantiæ, primo, & per se conveniret substantiæ in communi, & secundo individuo, seu primæ substantiæ; sed hoc est falsum: ergo & quod, esse subiectum susceptivum contrariorum, sit proprium quarto modo substantiæ. Mai. constat: siquidem proprietates, & propriæ passionēs sic competunt. Min. vero sic prob. Prima substantia, v. g. *Petrus* non suscipit contraria, quia illa suscipit *homo*; sed potius è converso, ideo homo suscipit accidentia contraria, & substat illis; quia illis substat *Petrus*, seu prima substantia: ergo falsum est, quod esse subiectum susceptivum contrariorum primo, & per se conveniat substantiæ in communi, & secundo individuo, seu substantiæ.

Resp. dist. mai. esse subiectum susceptivum contrariorum, primo, & per se conveniret substantiæ in communi, *exactive*, conced. mai. suscipere *exercite*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Certum namque est, quod suscipere contraria in exercitio convenit homini, quia convenit Petro; esse tamen susceptivum contrariorum, seu aptitudo ad contraria suscipienda competit Petro, quia competit homini; & hoc secundum est proprium quarto modo substantiæ, non primum. Exemplum hujus doctrinæ est in *risibilitate*; risibilitas namque est

proprietas quarto modo hominis, quæ convenit Petro, quia convenit homini; exercitium tamen ridendi convenit homini, quia cōvenit Petro.

9 Obijc. 2. Esse susceptivum contrariorum non convenit omni substantiæ: ergo non est proprium quarto modo substantiæ. Prob. añs. Deus, Angeli, & corpora cœlestia sunt vere, & propriæ substantiæ; & tamen, quia incorruptibiles sunt, non sunt susceptivæ contrariorum: ergo esse susceptivum contrariorum non convenit substantiæ.

Resp. ad hoc arg. quod hæc proprietas, ut illam assignando diximus, convenit soli substantiæ create; unde non mirum, quod non conveniat Deo. Angeli vero, & corpora, cœlestia, licet non sint susceptiva contrariorum, quæ disponunt ad corruptionem, bene tamen aliorum contrariorum; nā Angelus potest suscipere *scientiā*, & *errorem*, affectusque aliquos voluntatis contrarios; corpora etiam, cœlestia recipiunt aliqua contraria; ut dextrum, & sinistrum, motum naturalem, & violentum: omni ergo substantiæ create convenit sexta proprietas supra assignata.

10 Obijc. 3. Suscipere contraria convenit alijs à substantia: ergo non convenit soli substantiæ. Prob. añs. Eadem numero oratio transit de vera in falsam, v. g. ista: *Petrus sedet*; nam Petro sedente, est vera, & illo non sedente, est

est falsa: similiter eademmet actio transit de bona in malam moraliter, ut si illa perseverante prohibeatur; & denique quantitas recipit accidentia contraria: ergo suscipere contraria convenit alijs à substantia: ac proinde non potest esse proprium quarto modo substantiæ.

Resp. neg. añs. & ad 1. prob. Dicimus, quod in setentia, quod eadem num. oratio potest transire de vera in falsam, tamen non recipit talia contraria, ut inquit Aristotel. in hoc capit. per sui intrinsecam mutationem; sed hoc solum fit per mutationem objecti, & per respectum ipsius orationis ad diversum objectum; cumque susceptivum contrariorum, ut est proprium substantiæ debeat esse per realem mutationem ipsius susceptivi: hinc est, quod orationi non convenit sexta proprietas substantiæ. Per quod patet solutio ad 2. prob. Si enim eadem actio transit de bona in malam moraliter, id non fit per realem mutationem ipsius actionis, sed præcise per novum respectum ad legem illam prohibentem.

Ad 3. prob. antec. Resp. dist. añs. Quantitas recipit accidentia contraria, ut subjectum *quo* conc. añs. ut subjectum *quod*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod esse subjectum *quod* susceptivum contrariorum ex se, & ex natura sua est proprium substantiæ, & hoc modo nulli alijs convenit, nam quantitas ex natura sua solum est

subjectum *quo* disponens substantiam ad receptionem aliorum accidentium corporalium. Hoc etiã modo potentia, v. g. intellectus, & voluntas, quæ sunt accidentia realiter distincta à substantia, non recipiunt *ut quod* accidentia, actus videlicet: sed sunt principium, quo mediante in substantia recipiuntur. Et denique quantitas in Eucharistia non ex natura sua, sed ex speciali modo per se existendi admodum substantiæ ei divinitus communicato, est quasi susceptivum *quod* accidentium, & contrariorum. Et in hoc sensu explicandus est D. Tho. quando videtur oppositum nostræ conclusionis asserere. Et hæc de prædicamento substantiæ.

CAPUT DE QUANTITATE.

QUÆST. VI.

QUID SIT QUANTITAS? ET
*quæ ejus ratio formalis, vel
constitutivum?*

SECUNDUM prædicamentum in ordine est quantitas. Quæ duplex est, quantitas, videlicet, virtus, & quantitas molis. Quantitas virtutis nihil aliud est, quam *perfectio cujuslibet rei*. In quo sensu dicitur in Psalmis de Deo: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*. Hæc tamen non constituit hoc prædicamentum. Quantitas vero molis dupliciter à Philosopho diffinitur, in abstracto,

videlicet, & inconcreto; in abstracto sic: *est accidens reale extensivum partium substantiæ in ordine ad se*. Inconcreto vero diffinitur ab ipso 15. Metaph. cap. 13. sic: *Quantum est divisibile in ea, quæ in sunt, quorum utrumque utrumque, vel unum quodque, unum quid aptum esse*: ut quantitas vi palmaris, v. g. divisibilis est in duos palmos. Prima diffinitio essentialis est; 2. tamen descriptiva, sed optima; nam per *habere esse* convenit quantitas cum alijs prædicamentis; per illam particulam, *divisibile* differt à substantijs spiritualibus, quæ in partes divisibiles non sunt. *In ea, quæ in sunt*, denotat, quod quantum est divisibile in partes, quæ sunt formaliter in illo, ad differentiam mixti, quod dividitur in elementa, quæ non sunt formaliter, sed tantum virtualiter in illo. Ultima particula denotat, quod quælibet pars quantitatis, divisa ab alia, est totum, & potest per se existere, ad differentiam divisionis compositi in materiam, & formam, quæ divisa non possunt per se existere: ergo prædicta diffinitio, & si descriptiva optima est.

2 Dices tamen contr. prædictam diffinitionem, quod non convenit omni quanto: ergo non est rectè assignata. Prob. añs. non convenit coelo, nec minimo naturali: ergo non convenit omni

quanto. Prob. añs. si coelum esset divisibile, esset corruptibile, & si minimum naturale divisibile esset, daretur aliqua pars minor minima; sed hoc est implicatorium: ergo prædicta diffinitio non convenit coelo, nec minimo naturali.

Resp. tamen neg. añs. Talis enim diffinitio omni quanto convenit; nam quando in illa dicitur, quod quantum est *divisibile*, non debet intelligi de divisibilitate Physica, quæ fit per separationem realem unius partis ab altera, sed debet intelligi de divisibilitate Mathematica, & Logica; quatenus intellectus, data quacumque parte quantitatis, potest assignare aliam minorem, & unam ab alia dividere; & cum huiusmodi divisibilitas conveniat coelo, & minimo naturali: hinc est, quod omni quanto convenit prædicta quanti diffinitio.

3 Quo supposito circa diffinitionem, ut ad secundum, quod in dubio principaliter inquirimus respondeamus, est valde notandum, quod in quantitate varij effectus inveniuntur. 1. reperitur, *extensio partium in ordine ad se*; quæ consistit in eo, quod una pars sit extra aliam, & illi sit unita, non secundum se totam, sed secundum extremitates, & medio aliquo indivisibili. 2. reperitur in quantitate, *extensio localis partium in ordine ad locum*; quæ tantum con-

littit in eo, quod quælibet pars quantitatis correspondeat parti loci. 3. Bene reperitur *divisibilitas in partes*. 4. reperitur *impenetrabilitas*; quæ consistit in expulsionem alterius quantitatis ab eodẽ loco; vel in negatione coexistentiæ cum illa. 5. reperitur *ratio mensuræ*; nam per quantitatem unæ, extensionem aliarum rerum, tanquam per mensuram, cognoscimus. Et denique reperitur in quantitate esse subjectum *quo* aliorum accidentium; est enim accidens primum, & immediatè in hærens substantiæ, ratione cujus, cætera accidentia in substantia recipiuntur. Ex varietate ergo horum effectuum oritur difficultas; quis nam ex illis sit effectus primarius, & constitutivus quantitatis?

4. Ad quam difficultatem resolutoriè dicendum est. *Effectum formalem primum, & constitutivum quantitatis, esse extensionem partium in ordine ad se*. Hæc conclus. prob. autoritate, & rationibus. Autoritate, ex D. Th. opusc. 70. q. 5. ar. 3. ad 3. ubi sic loquitur: *Ordo partium in toto includitur in ratione essentiali quantitatis, tanquam differentia constitutiva ipsius*; sed ordo partium in toto; nihil aliud est, quam extensio partium in ordine ad se: ergo sentit Ang. Mag. quod effectus primarius, & constitutivus quantitatis est extensio partium in ordine ad se.

5. Ratione vero prob. nostr. conclus. & i. sic. Ille est effectus

formalis primarius alicujus forme, qui primo intelligitur ab illa provenire, & est radix cæterorum; sed extensio partium in ordine ad se est, quæ primo intelligitur in quantitate, ut radix cæterorum: ergo extensio partium in ordine ad se est effectus primarius constitutivus quantitatis. Prob. min. extensio partium in ordine ad locum; supponit necessario extensionem partium in ordine ad se; sed omnes alij effectus supponunt extensionem partium in ordine ad locum: ergo extensio partium in ordine ad se est, quæ primo intelligitur in quantitate, ut radix cæterorum. Mai. constat. Siquidem extensio partium quantitatis in ordine ad locum est effectus secundarius impedibilis à Deo, ut patet in corpore Christi esistenti in Sacramento. Min. vero sic prob. hæc causalis est vera: Ideo una quantitas est impenetrabilis cum altera, & est divisibilis in partes, potest aliam mensurare, & denique esse subjectum *quo* aliorum accidentium, quia habet extensionem in ordine ad locum, nam si illam ita non haberet, nihil ex numeratis illi conveniret: ergo omnes alij effectus supponunt necessario extensionem partium in ordine ad locum; cumque iste etiam supponat extensionem partium in ordine ad se: de primo ad ultimum sequitur, quod extensio partium in ordine ad se, est effectus primarius constitutivus quantitatis.

6 2. prob. conclus. Ille est effectus formalis quantitatis, qui est ab illa inseparabilis communicata subiecto; sed omnes alij effectus præter extensionem partium in ordine ad se, sunt separabiles à quantitate communicata subiecto: ergo. Mai. est certa. Siquidem forma communicata subiecto capaci, quamvis possit divinitus nō communicare effectus secundarios; semper tamen debet communicare suum effectum primarium: cum effectus formalis, & primarius formæ sit ipsamet forma communicata. Min. vero sic prob. Quantitas corporis Christi in Eucharistia præter extensionem in ordine ad se, non communicat corpori Christi alium effectum formalem, ut explicat D. Tho. in 4. sent. dist. 10. q. 1. ar. 3. quæst. 3. ad 2. cum ibi careat extensione locali, impenetrabilitate, divisibilitate, ratione mensuræ, & alijs: ergo omnes effectus præter extensionem partium in ordine ad se, sunt separabiles à quantitate: cōsequenterque extensio partium in ordine ad se erit effectus formalis, & primarius quantitatis, in quo ceteri, ut secundarij radicantur.

7 Ex quo inferitur, quod essentia quantitatis consistit in extensione aptitudinali partium substantiæ, & non in extensione actuali suarum partium. Et ratio est, quia accidens est entis ens, quod non est propter se, sed propter substantiam; unde effectus prima-

rius quantitatis non est ille, quem ex se, & in se habet, sed quem communicat substantiæ: sicut quamvis per existentiam existat natura, & ipsa existentia, effectus tamen primarius existentiae, non est redere se ipsam existentem, sed redere existentem naturam.

8 Contr. prædictam conclus. Obijc. 1. Effectus formalis, & primarius quantitatis est ratio mensuræ: ergo non est extensio in ordine ad se. Prob. añs. ex Div. Tho. opusc. 52. ubi sic loquitur: *Propria ratio quantitatis, quæ competit quantitati, quatenus quantitas est, ratio est mensuræ*: ergo juxta Ang. Mag. effectus formalis primarius quantitatis est ratio mensuræ.

Resp. explic. D. Tho. propria ratio quantitatis est ratio mensuræ per modum proprietatis, conc. añs. per modum rationis formalis, seu differentie essentialis, neg. añs. & consequ. Dicimus ergo, quod D. Tho. in prædicto testimonio non intendit, quod ratio mensuræ sit propria ratio quantitatis per modum differentie essentialis; quia hæc est ordo partium in toto juxta ipsum, loco pro nostr. conclus. citato. Unde solum intendit rationem mensuræ, esse propriam rationem quantitatis per modum proprietatis quarto modo. E cōsequenter, & si ratio mensuræ sit proprium quantitatis, non tamen est ratio formalis constitutiva illius.

9 Obijc. 2. Ratio formalis quantitatis consistit in eo, quod sit divisibilis: ergo effectus primarius, & constitutibus quantitatis est divisibilitas. Prob. añs. Philosophus 5. Metaph. cap. 13. hoc modo quantum diffinit. *Quantum est divisibile in ea, quæ in sunt, &c.* ergo sentit, quod ratio formalis constitutiva quantitatis est divisibilitas, & non extensio partium in ordine ad se.

Ad hoc arg. pariter Resp. explicando Philosophum. Diffinit quantum per esse divisibile, diffinit *descriptive*, conc. añs. *quiditative*, seu *essentialiter*, neg. añs. & conseq. Solutio patet ex dictis: nam, ut in principio diximus, Philosophi diffinitio, qua diffinit quantum in concreto solum est descriptiva, per proprietatem: unde solum convincitur, quod divisibilitas sit proprietas quantitatis, non tamen ratio formalis constitutiva illius.

10 Obijc. 3. Ratio formalis quantitatis non consistit in extensione partium substantiæ; deinde non consistit in extensione propriarum partium quantitatis: ergo ratio formalis quantitatis non consistit in extensione partium. Min. constat, siquidem nullius accidentis ratio formalis explicatur per ordinem ad se, sed per ordinem ad substantiam, quam afficit. Mai. vero sic prob. In Sacramento Eucharistiæ existit quantitas panis; & tamen non extendit partes substantiæ panis, cum

ibi facta consecratione non detur: ergo ratio formalis quantitatis non consistit in extensione partium substantiæ.

Resp. neg. mai. & ad ejus prob. conc. mai. dist. min. sed in Eucharistia quantitas panis, non extendit partes substantiæ, *actualiter*, conc. min. *aptitudinaliter*; neg. min. & dist. conseq. ergo ratio formalis quantitatis non consistit in extensione partium substantiæ *actuali*, conc. conseq. *aptitudinali*, neg. conseq. nullum enim accidens consistit in actuali inherencia substantiæ, sed in aptitudinali; unde sicut albedo in accidentibus Eucharisticis, actualiter non dealbat substantiam panis, quæ ibi non est, sed tantum dealbat aptitudinaliter: ita quantitas actualiter non extendit partes substantiæ, sed tantum aptitudinaliter. Qua ratione communiter diffinitur: *quod sit accidens extensionum partium substantiæ in ordine ad se*: ac proinde in hac aptitudinali extensione partium substantiæ, consistit ratio formalis constitutiva quantitatis.

)(o)(

QUÆST. VII.

UTRUM SUBSTANTIA COR-
porea independenter, & anteceden-
ter ad quantitatem actualem, ha-
beat partes substantialiter, &
entitative actualiter
distinctas?

PRO resolutione hujus celeberrimæ difficultatis aliqua, licet breviter, notanda sunt.

1. est notandum, & modo tanquã certum supponendum, substantiam esse realiter distinctã à quantitate; quia ut postea dicemus, quantitas realiter distinguitur à re quanta. 2. Est notandum, quod dubium non procedit de partibus essentialibus substantiæ, scilicet de materia, & forma substantialis, quia has substantiam habere realiter distinctas independenter ab actuali quantitate, certissimum est; unde dubium solum procedit de partibus integralibus, nimirum de substantia capitis, & pedis v. g. de quibus inquirimus; an substantialiter distinguantur ante, & independenter ab actuali quantitate; non distinctione locali, & extensiva, quia hæc est effectus formalis actualis quantitatis: nec distinctione opposita *confusioni*, sed distinctione opposita *identitati*: ita, ut una pars non sit altera? quibus suppositis.

2. Resolutorie dicendum est,

substantiam quamlibet corpoream antecedenter, & independenter à quantitate actuali, immo, & si miraculose quantitatem non habeat, habere partes actualiter distinctas, ita, ut una non sit alia. Prob. 1. conclus. ex Ang. Mag. 1. 2. q. 17. ar. 4. in corp. ubi sic loquitur: *Totum in genere substantiæ compositum ex suis partibus, vel integralibus, vel essentialibus est unum per se.* In quibus verbis parificat Div. Tho. totum integrale, cum toto essentiali; sed totum essentialis componitur ex partibus essentialibus realiter distinctis independenter ab actuali quantitate; ergo pariter totum integrale componitur ex partibus integralibus realiter substantialiter distinctis, independenter ab actuali quantitate.

3. Deinde prob. 1. conclus. ratione, meo videri, efficaci sic. Partes quantitatis distinguuntur realiter entitative: ergo etiam partes integrales substantiæ realiter entitative debent distingui independenter ab actuali quantitate. Prob. hæc consequ. Partes substantiæ exigunt, & radicanr diversas partes quantitatis: ergo si partes quantitatis distinguuntur realiter entitative, etiam partes substantiæ realiter entitative debent distingui. Ans. conflat: si quidem diversam quantitatem, & organizationem exigit, & radicat caput ad suas operationes exercendas, ac petit, & radicat manus. Conseq. vero sic prob. Ideo

sub

substantiæ totales, Petri, & Pauli v. g. distinguuntur substantialiter actualiter, quia radican-
 diverſas quantitates totales: ergo ſi partes ſubſtantiæ radican-
 diverſas partes quantitatis, ſignum eſt partes ſubſtantiæ realiter en-
 tative diſtingui independenter ab actuali quantitate; aliàs non di-
 verſam, ſed eandem exigent; & radicarent quantitatem.

4 2. prob. conſeſ. alia ratione non minus efficaci. Subſtantia ha-
 bet partes realiter ſubſtancialiter diſtinctas; ſed talis diſtinctio ne-
 quit à quantitate actuali provenire: ergo. Ipa ſubſtantia illas ha-
 bet ex ſe independenter ab actuali quantitate. Conſequentia rectè
 inferitur. Min. etiam conſtat: Si-
 quidem effectus ſubſtancialis ne-
 quit ab accidenti, qualis eſt actualis quantitas provenire. Mai. vero
 in qua eſt difficultas ſic prob. Quæ
 realiter ſeparantur realiter diſtin-
 guuntur; ſed partes integrales ſubſtantiæ realiter adinvicem ſe-
 parantur: ergo realiter ſubſtan-
 tialiter diſtinguuntur. Mai. eſt cer-
 ta: nam, ut inquit Philoſophus
 7. Topic. cap. 1. *Si poteſt alter ſi-
 ne altero eſſe, non eſt idem*; cum
 idem à ſe ipſo ſeparari, ſit omni-
 no impoſſibile. Min. vero ſic prob.
 Quando ab aliquo homine ſcindi-
 tur caput, pars ſubſtantiæ capitis
 realiter ſeparatur à parte ſubſtan-
 tiæ, quæ eſt in pede: ergo partes
 ſubſtantiæ realiter actualiter ſe-
 parantur, & conſequenter realiter
 actualiter per ſe ipſas, & inde-

pendenter à quantitate actuali
 diſtinguuntur.

5 Dices, quod quando ſcindi-
 tur caput, tantum quantitas capi-
 tis ſeparatur à quantitate pedis,
 non tamen ſeparatur aliqua pars
 ſubſtantiæ. ¶ Sed contr. hoc ſic
 inſurgo. Quando ſcinditur caput
 ab aliquo, ſubſtantia capitis ſi-
 mul cum quantitate ſeparatur:
 ergo ſolutio eſt nulla. Prob. añs.
 Si in capite ſeparato non eſſet
 pars ſubſtantiæ, quantitas capi-
 tis, quæ accidens eſt, exiſteret
 naturaliter ſine ſubjecto, cum
 ſubjectum accidentium ſit ſubſ-
 tantia; ſed implicat immo erro-
 neum eſt dicere, quod accidens
 poſſit naturaliter exiſtere, ſine
 ſubjecto; aliàs exiſtentia acciden-
 tium in Sacramento Eucharistiæ,
 ſine ſubjecto miraculoſa non eſ-
 ſet: ergo quando caput ſcinditur
 ab aliquo, non ſolum quantitas,
 ſed etiam ſubſtantia capitis ſe-
 paratur à ſubſtantia pedis.

6 Dicunt alij hac ratione con-
 vincti, verum eſſe in prædicto ca-
 ſu partem ſubſtantiæ capitis ſe-
 parari à parte ſubſtantiæ pedis; cæ-
 terum hoc ſit ad ſeparationem
 quantitatis actualis; unde ſemper
 verifica-ur, quod ſubſtantia, tam
 in ſeparatione, quam in diſtinc-
 tione partium, dependet à quan-
 titate actuali.

Sed contr. Poſſunt partes
 ſubſtantiæ realiter ſeparari abſque
 ſeparatione quantitatis actualis:
 ergo ſignum eſt, quod non depen-
 det ab illa, nec in ſeparatione,
 nec

nec in distinctione suarum partiū. Prob. añs. Si Sacerdos consecraret dimidiam partem hostiæ, alia dimidia non consecrata, substantia panis partis consecratæ separaretur realiter, à substantia partis non consecratæ, quantitate panis integra, & indivisa manente; sed primum potest naturaliter contingere ad libitum Sacerdotis: ergo possunt partes substantiæ realiter separari absque separatione partium quantitatis actualis.

7 Sed adhuc non quiesces, sed dices cum alijs, quod ex eo quod partes substantiæ possint separari, solum infertur posse distingui, nõ tamen, quod actualiter distinguantur. ¶ Hoc etiam effugium contrariorum est omnino falsum, quod sic ostenditur. Extrema realiter semel identificata non possunt realiter separari: ergo ex reali separabilitate rectè arguitur realis actualis distinctio. Prob. añs. extrema semel realiter separata non possunt realiter identificari: ergo pariter extrema semel realiter identificata non possunt realiter separari. Patet conseq. nam sicut distinctum semper est distinctum, idem semper est idem: ergo si extrema realiter semel separata non possunt identificari, nec possunt semel identificata, realiter separari: ac proinde, si partes substantiæ possunt realiter separari; signum est, quod actualiter non sunt idem.

8 Obijc. 1. ex D. Tho. 1. p. q. 50. art. 2. ubi sic loquitur: *Mate-*

riam dividi in partes non convenit; nisi secundum quod intelligitur sub quantitate, qua remota remanet substantia indivisibilis, ut dicitur 1. Physic. quam doctr. confirm. 4. contr. gent. cap. 65. hic verbis: Remota quantitate, substantia omnis indivisibilis est, ut patet per Phil. 1. Physic. sed quod est indivisibile, partes distinctas non habet: ergo juxta D. Tho. substantia antecederet, & independenter à quantitate, non habet partes actualiter substantialiter distinctas.

Resp. ad hoc arg. explicando D. Thom. remota quantitate substantia manet indivisibilis, remota quantitate radicali, conc. mai. quantitate actuali, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod D. Tho. in prædictis testimonijs, non loquitur de quantitate actuali, sed quantitate radicali. Unde sensus illius est, quod si substantia non esset radix quantitatis, & partium illius, non esset divisibilis; quia substantia in tantum est divisibilis, in quantum per modum subjecti proportionati radicat diversas partes quantitatis, realiter entitative distinctas. Remota tamen quantitate actuali, adhuc substantia divisibilis maneret; quia licet ex se non habeat distinctionem quantitativam, & accidentalem partium, habet tamen ex se distinctionem substantialem, & entitativam.

9 Sed contr. istam solutionem replicabis. D. Tho. loquitur de

remotione quantitatis, quæ potest removeri à substantia; sed quantitas radicalis non potest à substantia removeri: ergo loquebatur D. Tho. de quantitate actuali, & non de quantitate radicali. Prob. min. quantitas radicalis est ipsamet substantia, ut radicans; admodum, quod *risibilitas* radicalis est ipsamet anima rationalis radicans: ergo quantitas radicalis nequit removeri à substantia.

Ad hanc replic. Resp. dist. mai. D. Tho. loquitur de quantitate, quæ potest removeri à substantia, *separatione Logica*, conc. mai. *separatione Physica*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Quamvis enim quantitas radicalis, non possit physice, & realiter separari à substantia, potest tamen ab illa separari Logice, & per intellectum; quia bene potest intelligi substantia secundum sua prædicata essentialia, & in ordine ad se; quin intelligatur pro expresso, ut radix quantitatis. Admodum quo bene potest intelligi anima rationalis secundum sua prædicata essentialia, absque eo quod intelligatur expressè, ut radix risibilitatis. Quæ solutio constat ex verbis ipsius D. Tho. nam ait: *Materiam dividi in partes non convenit, nisi secundum quod intelligitur sub quantitate*. Loquebatur ergo Ang. Mag. de separatione, vel non separatione per intellectum, & Logica non vero physica.

10. Obije. 2. Ablata quantitate actuali à materia 1. nulla in illa manet actualis distinctio: ergo ablata quantitate actuali à substantia, non habet partes actualiter distinctas. Prob. añs. dupliciter, & 1. sic. Omnis distinctio provenit ab aliquo actu; cum *actus sit, qui distinguit*, juxta Phil. 7. Metaph. sed materia 1. est pura potentia, nullum includens actum: ergo ablata quantitate actuali à materia 1. nulla in illa manet actualis distinctio. 2. Prob. idè añs. si materia haberet partes distinctas ante quantitatem, esset composita ex illis; sed materia 1. repugnat omnis compositio: ergo. Mai. patet: siquidem compositio est distinctorum unio. Min. vero sic prob. omnis compositio realis, vel est ex actu, & potentia, vel ex substantia, & accidenti; sed utraque compositio repugnat materia 1. ergo.

Resp. neg. añs. ad cujus 1. prob. dist. mai. Omnis distinctio provenit ab actu, *intrinsece actuante, vel extrinsece terminante*, conc. mai. ut *intrinsece actuante* præcisè, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Quamvis enim materia prima in genere physico non habeat actum intrinsece informantem; habet tamen ordinem ad illud, nimirum ad quantitatem, & formam substantialem; qui ordo est sufficiens, ut materia 1. habeat partes actualiter distinctas. Et instantia est in duplici substantia totali, quarum una est realiter

quantitative distincta ab alia; quia præcisè dicunt ordinem ad diversas quantitates; instatur etiam in materia *cœlesti*, & *sublunari*, quæ specificè distinguuntur, quia præcisè dicunt ordinem ad diversas formas substantiales.

Ad 2. prob. añs. Resp. conc. mai. neg. min. quia præter compositiones assignatas ibi, datur alia compositio realis entis incompleti, nimirum compositio integralis, de qua in præsentī loquimur; & hanc habere materiam primam asserimus. Et instantia est clara in ipsa quantitate, in qua non datur compositio formalis, reperitur tamen in illa compositio integralis.

II Sed contr. istam solut. replic. Si partes materiæ primæ facerent compositionem antecedenter ad quantitatem, cum una pars non se habeat, ut actus, & altera, ut potentia, indigerent aliquo nexu, & termino communi, ut inter se uniantur; sed nullus datur nexus, aut terminus communis inter partes substantiæ, quæ realiter copulentur: ergo, vel non dantur tales partes distinctæ substantiales; vel illæ non sunt inter se unitæ: sed admodum quantitatis discretæ, una non est cum altera copulata. Min. prob. Si in materia substantiali essent aliqua indivisibilia substantialia, medijs quibus partes materiæ unirentur; cum ab agente naturali dividitur una pars materiæ ab altera, desineret esse illud indivisibile: sicut

ad divisionem quantitatis deperditur indivisibile, quo ejus partes uniantur; sed ad actionem nullius agentis naturalis, potest definire esse aliquid materiæ 1. cum sit ingenerabile, & incorruptibile sicut ipsa materia: ergo.

Ad hanc repl. Resp. conc. mai. neg. min. Nam in sententia, quam defendimus necessario sunt concedenda indivisibilia substantialia, medijs quibus partes substantiæ uniantur; tum propter rationem assignatam in replica; tum etiam, ut substantia sit subjectum omnino proportionatum quantitatis: ita, quod sicut in illa dantur partes, & indivisibilia quantitatis, quibus uniantur; ita, & in subjecto corresponsdeant partes substantiæ, & indivisibilia substantiæ, quibus uniantur; cum hæc tamen differentia, quod unio partium quantitatis ex natura sua ordinatur ad faciendam extensionem, magnitudinem, & situationem partium in loco: unio vero partium substantiæ ad hoc non ordinatur. Unde hæc indivisibilia substantiæ definūt esse ad separationem partium, & alia nova resultant, quod nullum inconveniens est; quia quavis materia substantialis quoad omnes suas partes sit ingenerabilis, & incorruptibilis: indivisibilia tamē substantialia ipsius materiæ, cum adhuc in genere materiæ sint quid incompletum educuntur ex potentia materiæ: & sic ad actionem agentis naturalis possunt definire esse, & alia nova resultant.

12 Vel 2. & magis conformiter ad doctrinam D. Tho. Resp. quod substantia habet partes, unitas *se-
ipsis*: ad quod non requiritur, quod una pars se habeat, ut actus, & altera ut potentia; quia hoc solum est necessarium, quando partes ordinantur ad componendum totum perfectum; non tamen quando ordinantur ad componendum totum imperfectum, & integrale; quia ad hoc componendum sufficit, quod omnes partes se habeant in potentia in ordine ad totum: ut inquit D. Tho. i. p. q. 3. ar. 4. cumque partes substantiæ solum ordinentur ad componendum unum totum integrale, & imperfectum; hinc est, quod ad hoc, ut sint unita non requiritur, quod una sit actus, & alia potentia; sed sufficit quod omnes partes sint sicut in potentia respectu totius. Verba D. Tho. sunt hæc: *In omni composito oportet esse potentiam, & actum; vel quia una pars est in potentia respectu alterius; vel saltem omnes partes sunt sicut in potentia respectu totius.*

QUÆST. VIII.

**UTRUM QUANTITAS REALITER
DISTINGUATUR A RE QUANTA?**

EX jam dictis facilis est hujus dubij resolutio. Unde dico primo; *quantitas realiter entitative distinguitur a re quanta.* Hac concl. quidquid dicat Ocham est communis, prob. que authori-

tate, & ratione: autoritate, ex Arist. 7. Methaph. text. 8. ubi sic loquitur: *Longitudo, latitudo, & profunditas, quantitas quedam sunt, sed non substantia; quantitas enim non est substantia, sed magis, cui hæc primo insunt.* Et clarius 1. Physic. text. 15. *Si substantia, & quantum sunt, duo sunt; & denique ibidem text. 13. ait: Si substantia, & quantum, & quale sunt, non unum, sed multa sunt:* ergo cum Philosophus in prædictis testimonijs absolute, & sine addito loquatur, non est dubium, quod distinctionem realem entitativam inter quantitatem, & rem quantam constituit.

2. Ratione vero prob. nostr. concl. sic. Quæ realiter entitative separantur realiter entitative distinguuntur; sed in Sacramento Eucharistiæ quantitas realiter entitative separatur a substantia panis, & vini: ergo quantitas realiter entitative distinguitur a re quanta. Mai. constat: siquidem, cum una entitas realiter manet, altera entitate realiter destructa, signum evidens est, quod tales entitates realiter entitative distinguebantur, ut supra. ex Philosopho diximus. Min. vero sic prob. Facta consecratione, tota substantia panis convertitur in corpus Christi, & tota substantia vini in ejus sanguinem: manentibus dumtaxat accidentibus; ut diffinitum est in Conc. Trid. sess. 13. can. 2. sed unum ex accidentibus est quantitas; ergo in Sacramento Eucha-

ristiæ, quantitas realiter entitativè separatur à substantia panis, & vini: & consequenter realiter entitativè ab illa distinguitur.

3 Ex qua doctrina sequitur, nominales non esse audiendos, dum dicunt, quod quando per conversionem definit esse substantia panis, etiam definit esse quantitas panis, & cum alia remanent accidentia panis, unumquodque, videlicet, cum sua propria quantitate, secum realiter identificata. *Non inquam* audiendi sunt. Tū, quia concilium absolute, & absque aliqua exceptione asserit, manere accidentia panis, & vini; sed unum ex illis est quantitas: ergo quantitatem panis ibi manere, etiam diffinit concilium. Tura etiam, quia si facta consecratione non solum substantia, sed etiam quantitas panis converteretur in substantiam, & quantitatem corporis Christi, talis conversio non diceretur transsubstantiatio: ut illam Concilium, & Patres appellant; sed diceretur etiam transaccidentiatio; cum etiam quantitas, quæ est verum accidens in quantitatem Christi converteretur, quod quidem absque nota temeritatis nequit dici.

4 2. prob. ratione naturali nostra concl. Si materia prima, forma, & accidentia, quodlibet illorum haberet suam propriam quantitatem, cum sua entitate identificatam, materia forma, & accidentia non possent in eodem loco compari, sed unum, alterum

ab eodem loco expelleret; consequens experientia constat esse falsum: ergo non quodlibet illorum habet suam quantitatem secum identificatam, ut volunt contrarii; sed una est quantitas omnium entitativè, ab entitatibus illorum distincta. Sequela vero, in qua est difficultas, prob. Duo corpora non possunt naturaliter esse in eodem loco, sed unum alterum expellit; sed non alia ratione, nisi quia habent diversam quantitatem: ergo si materia, forma, & accidentia haberent suam propriam quantitatem, non possent in eodem loco compari. Prob. min. Ablata ab aliquo corpore quantitate, non esset novum miraculum, quod cum altero corpore simul existeret, absque penetratione cum illo; sicut corpus quantum non penetratur cum Angelo in eodem loco existenti; quia Angelus non habet quantitatem: ergo ideo unum corpus expellit aliud, quia habent diversas quantitates. Consequenterque si materia, forma, & accidentia, quodlibet haberet suam quantitatem, non possent in eodem loco existere.

5 Dico 2. *Partes quantitatis continue realiter modaliter distinguuntur ab indivisibilibus, quibus continuantur.* Hæc concl. prob. autoritate, & ratione. Autoritate ex Phil. 4. physica. text. 107. ubi sic loquitur: *Punctum non est pars lineæ, sed continuatur in partes.* Et 5. Metaph. cap. 12. dicit:

Quod punctum est quid indivisibile habens positionem in continuo; sed partes continui divisibiles sunt: ergo sentit expressè Philosophus, punctum esse realiter distinctum à partibus lineæ realiter modaliter; quia, cum sit quid incompletum in genere quantitatis, se habet, ut modus, respectu partium, quas continuat.

6 Ex qua doctrina deducitur 1. concl. ratio. Nam quod in omni genere est indivisibile non potest realiter identificari cum eo, quod est divisibile; sed punctum, ut vidimus ex Philosopho, & juxta veritatem, est in omni genere indivisibile, & partes lineæ sunt divisibiles: ergo partes lineæ non possunt identificari cum punctis.

7 2. ratione generali prob. hoc idem. Quæ realiter separantur realiter saltem modaliter distinguuntur; sed diviso continuo, remanent partes, & non remanet punctum continuativum: ergo partes quantitatis continuæ realiter, saltem modaliter distinguuntur ab indivisibilibus, quibus continuantur. Prob. min. cum separantur partes, lineæ v. g. desinunt esse inter se copulatæ, & continuæ: ergo remanent partes, licet discontinuatæ, & punctum, quod erat terminus communis illarum, & medio quo copulabantur non remanet. Patet conseq. quia si punctum continuativum maneret, vel identificatum cum una parte, vel cum utraque; sed cum utraque parte identificatum non potest manere,

cum tales partes, facta divisione nihil possint habere commune; & aliàs non est major ratio, quod maneat identificatum cum una parte, & non cum altera: ergo.

8. Contr. R. concl. Obijc. 1. Non sunt multiplicandæ entitates absque necessitate; sed nulla est necessitas, ut concedatur quantitas realiter distincta à substantia: ergo quantitas non distinguitur realiter à re quanta. Prob. min. nulla superaddita entitate substantiæ corporeæ, illa ex se habet distinctionem partium, & ratione hujus distinctionis proportionatur cum partibus loci: ergo, cum quantitas solum ad hoc constituitur in substantia, nulla urget necessitas, ut constituatur quantitas realiter distincta à substantia.

Resp. ad hoc arg. neg. min. quia licet substantia corporea sine aliqua entitate sibi superaddita per id solum, quod sit radix diversarum partium quantitatis habeat actualem realem distinctionem suarum partium, ut quæst. antec. diximus; non tamen absque entitate quantitatis sibi superadditæ habet suas partes ordinatas, & extensas in ordine ad se: ac proinde, nec capaces proximæ extensionis actualis in ordine ad locum. Unde ad hunc effectum præstandum requiritur in substantia quantitas realiter entitative illi superaddita, & ab illa realiter distincta.

9. Obijc. 2. Si quantitas realiter entitative distingueretur à re quanta,

ta, possent ad invicem realiter separari, & realiter separata existere; sed hoc falsum, immò impossibile est: ergo non datur quantitas realiter distincta à re quanta. Prob. min. si à substantia corporea separaretur realiter quantitas, partes substantiæ, quæ extensæ existebant localiter, fluere ad punctum indivisibile; sed hoc dicere falsum est: ergo, & quod quantitas, & res quanta possint realiter separari, & realiter separata existere. Prob. min. partes substantiæ non possunt fluere ad punctum indivisibile, nisi per motum localem; sed talis motus absque quantitate est substantiæ impossibilis: ergo, & quod partes ejus fluant ad punctum indivisibile.

Resp. neg. sequel. quia licet valeat: aliqua duo realiter separantur: ergo realiter distinguuntur; non tamen valet: aliqua duo realiter distinguuntur: ergo realiter possunt separari, & separata existere; nam materia prima realiter distinguitur à forma substantiali, minime tamen potest à forma separari, & sic separata existere: ergo ex eo, quod quantitas realiter distinguatur à re quanta, non inferatur posse realiter separari, & sic separata existere. ¶ Dato tamen, quod substantia, & quantitas realiter separentur, & sic separata existant; non sequeretur intentum arg. scilicet, quod partes substantiæ fluere ad punctum

indivisibile; quia licet partes substantiæ, tunc casus non essent ordinatæ, nec extensæ, essent tamen distinctæ; ac proinde non fluere ad punctum indivisibile. Admodum, quo, cum quantitate partes substantiæ corporis Christi in Eucharistia non existunt extensæ in ordine ad locum; & tamen per id non est concedendum illas fluere ad punctum indivisibile, sed existere indivisibilibus; hoc est, sine extensione locali.

10 Obijc. 3. contr. 2. conclus. Si punctum distingueretur realiter entitative à partibus lineæ, separatis realiter partibus lineæ, desineret realiter esse punctum, quo continuabantur, & inciperent realiter esse duo puncta, quibus partes illæ separatæ terminantur; sed ad separationem realem partium quantitatis, non resultant de novo aliqua indivisibilia ab ipsis partibus realiter entitative distincta: ergo non dantur in linea talia indivisibilia ab ejus partibus, sic distincta. Probat. min. tunc casus non est aliqua causa productiva talium indivisibilium: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. & ad ejus probat. Dicimus, quod licet illa duo indivisibilia terminativa partium divisarum non producantur directè à causa dividente, & separante ab ipsis tamen partibus, sic di-

visis naturali resultantia consequuntur; quia, cum pars lineæ ab altera parte discontinuatur, eo ipso naturaliter petit terminari, ideoque ab ejus entitate fluit, & resultat unum indivisibile illam terminans: quod quidem antea erat in potentia illius, & ratione continuationis cum altera parte impediatur, ne à tali parte dimanaret. Unde causa, quæ dividit, solum se habet, ut removens impedimentum continuationis propter quam tale indivisibile non resultabat.

QUÆST. IX.

UTRUM DIVISIO QUANTITATIS in continuam, & discretam sit generis in species? & linea superficies, & corpus sint vere species quantitatis continuæ?

Quantitas in communi dividitur i. in continuam, & discretam: continua est illa, cujus partes copulantur aliquo termino communi: v. g. linea, cujus partes uniuntur punctis; & quia punctum est finis unius partis, & initium alterius; ideo vocatur terminus communis: quantitas vero discreta est illa, cujus partes non copulantur aliquo termino communi: v. g. numerus. Quantitas continua subdividitur in permanentem, & successivam; quantitas permans est, cujus partes simul existunt, v. g. lignum: succes-

siva est, cujus partes non simul existunt, sed aliæ sunt prius, aliæ posterius, v. g. tempus. ¶ Quantitas continua permanens, ulterius subdividitur in lineam, superficiem, & corpus. Linea est, cujus partes copulantur punctis; & solum est divisibilis secundum longitudinem: superficies est, cujus partes copulantur lineis, & est divisibilis secundum longitudinem, & latitudinem: corpus vero est, cujus partes copulantur lineis, & superficiebus, & est divisibile secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem.

Quantitas successiva, etiam subdividitur in motum, & tempus: motus est, actus entis in potentia, secundum quod in potentia: tempus vero est, numerus motus secundum prius, & posterius; hoc est mensura motus. ¶ Denique quantitas discreta subdividitur in numerum, & orationem: numerus est multitudo numerata per unum, v. g. sex homines numerati numero senario: oratio vero est mensura entis successivi discreti, secundum longitudinem, vel brevitatem: ut si quis proferat tres syllabas, vel tres sonus in corda citharæ; quapropter, oratio hic non sumitur, ut dialectica, sed accipitur pro qualibet multitudine syllabarum, attendente duratione, penes longitudinem, vel brevitatem. Hijs suppositis.

2 Dico i. Divisio quantitatis in continuam, & discretam, est divisio generis in species subalternas.

nas. Hæc concl. habet duas partes probandas, & quo ad 1. prob. sic. Species quantitatis distinguuntur penes diversas extensiones partium; sed quantitas continua, & discreta habent diversas extensiones partium: ergo divisio quantitatis in continuam, & discretam est divisio generis in suas species. Prob. min. quantitas continua, ut diximus, habet partes copulatas aliquo termino communi; & discreta habet illas non copulatas termino communi; hoc est habere extensionem diversam: ergo habent diversam extensionem; ac proinde constituunt diversas species quantitatis. ¶ 2. vero pars prob. breviter sic. Illa est divisio in species subalternas, quæ dividitur in species ulterius divisibiles; sed quantitas continua, & discreta sunt, species divisibiles in alias species: ergo divisio quantitatis in continuam, & discretam est divisio in species subalternas. Prob. min. quantitas continua dividitur in permanentem, & successivam, discreta subdividitur in numerum, & orationem; & istæ ulterius dividuntur in alias species magis infimas: ergo quantitas continua, & discreta sunt species ulterius divisibiles in alias species: & consequenter divisio quantitatis in continuam, & discretam est divisio generis in species subalternas.

3. Dico 2. *Linea, superficies, & corpus sunt verè species atomæ, & essentialiter distinctæ quantitatis*

continue. Hæc conclus. prob. sic. Linea, superficies, & corpus veram habent extensionem partium, habentque diversum essentialiter terminum communem ipsarum partium continuativum: ergo omnia illa sunt veræ species quantitatis continuæ, & inter se essentialiter distinctæ. Prob. añs. in primis linea, superficies, & corpus habent veram, & distinctam extensionem partium: cum linea sit divisibilis secundum longitudinē, superficies secundum latitudinē, & corpus secundum profunditatem; & denique continuativum partium lineæ est *punctum*, continuativum partium superficiæ est *linea*, & continuativum partium corporis est *superficies*: ergo linea, superficies, & corpus veram, & essentialiter diversam habent extensionem partium, distinctūque partium continuativum: ac proinde sunt veræ, & essentielles species quantitatis continuæ.

4. Contr. hanc 2. concl. Obijc. 1. Linea, & superficies sunt quid incompletum in genere quantitatis continuæ: ergo non constituunt veram speciem quantitatis. Prob. añs. Ideo punctum est quid incompletum, & reductivè solum pertinet ad quantitatem, quia est quid indivisibile, & ad continuandum partes quantitatis ordinatus; sed linea, & superficies sunt indivisibilia ordinata ad continuandum partes quantitatis: ergo sunt aliquid incompletum: ac perinde reductivè tantum pertinent ad quantitatem.

Resp.

Resp. ad hoc arg. neg. añs. & ad ejus prob. dist. mai. Ideo punctum est quid incompletum, & tantum reductivè pertinet ad quantitatem, quia est indivisibile, *omnimodo*, conc. mai. quia est indivisibile, *utcumque*, neg. mai. & dist. min. sed linea, & superficies sunt indivisibilia, *omnimodo*, neg. min. *aliquomodo*, & *secundum aliquam considerationem*, conc. min. & neg. conseq. Punctum enim est omnimodo indivisibile, ac proinde solum reductivè pertinet ad quantitatem; linea vero, & superficies non sunt omnino indivisibiles, nam licet linea sit indivisibilis secundum *latitudinem*, & superficies secundum *profunditatem*; linea tamen est divisibilis secundum *longitudinem*, & superficies secundum *latitudinem*: ac proinde cum dicant suam propriam extensionem, & divisibilitatem directè constituunt diversas species quantitatis.

5 Obijc. 2. Linea, & superficies includuntur in corpore: ergo non possunt diversam essentialiter speciem à corpore constituere. Conseq. patet, quia una species distincta ab altera essentialiter, non potest in altera contineri. Añs. vero sic prob. Corpus est divisibile secundum trinam dimensionem, scilicet, secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem: ergo corpus continet lineam, quæ est divisibilis secundum longitudinem, & continet superficiem, quæ est divisi-

bilis secundum latitudinem.

Resp. dist. añs. Linea, & superficies includuntur in corpore, *materialiter*, & *præsuppositivè*, conc. añs. *formaliter*, & *constitutivè*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod linea, & superficies continentur quidem in corpore, cæterum non formaliter, & constitutivè, sed tantum materialiter, & præsuppositivè; quia corpus formaliter solum constituitur per extensionem, & divisionem secundum profunditatem, continens materialiter, & præsupponens divisionem secundum longitudinem, quæ constituit lineam, & divisionem secundum latitudinem, quæ constituitur superficies: quæ continentia non obstat distinctioni formali, & specificæ illarum à corpore. Admodum, quo non obstat distinctioni formali, & specificæ numeri ternarij à quaternario, quod materialiter, & præsuppositivè in quaternario contineatur.

6 Obijc. 3. De ratione quantitatis continuæ est impenetrabilitas cum altera; sed linea cum altera quantitate penetratur: ergo non potest specialem speciem quantitatis continuæ constituere. Prob. min. Linea est continuativum partium superficiiei: ergo tangit secundum se totam utramque partem superficiiei. Prob. hæc conseq. Quia punctum continuat partes lineæ, tangit secundum se totum utramque partem lineæ, quam continuat: ergo pariter, si

linea est continuativum partium superficiei, tangit secundum se totam utramque partem, quam continuat: ac proinde cum illis penetratur; nam penetrari aliqua duo, nihil aliud est, quam se tangere secundum se tota. Et idem arg. potest fieri de superficie respectu corporis.

Resp. conc. mai. dist. min. sed linea cum altera quantitate penetratur, *ut quanta est*, neg. min. *ut non est quanta*, nec extensa, conc. min. & neg. conseq. Linea namque est divisibilis, & extensa secundum longitudinem, & prout sic est quanta, & simul est indivisibilis secundum latitudinem: & cum pro ut sic non sit quanta, non obstat ejus quantitati, quod secundum se totam tangat partes superficiei, quas continuat; quia tangit illas, quia ratione indivisibilis est: obstarat autem ejus quantitati, quod priores partes ipsius lineæ tangeret 2. se totas posteriores, quia id esset non habere partes, nec extensionem adhuc secundum longitudinem. ¶ Idem dicendum de superficie; quia etiam superficies est divisibilis, & extensa secundum latitudinem, & prout sic est quanta: & indivisibilis secundum profunditatem, & prout sic non est quanta; unde ejus quantitati non obstat, quod secundum se totam tangat aliam superficiem, cum prout sic non exigit distinctum locum una superficies ab altera. Et non est idem de corpore, quia

cum corpus sit divisibile secundum trinam dimensionem, & extensum, nec partes illius possunt penetrari inter se, nec cum aliquo corpore distincto.

QUÆST. X.

UTRUM LOCUS SIT PROPRIA

species quantitatis continua à superficie condistincta?

PRO hujus dubij resolutione supponimus ex dicendis in Philosophia, locum sic definiri, *est ultima superficies corporis continentis locatum*. Quo supposito. Dico, *quod locus non est species quantitatis continuæ à superficie essentialiter distincta*. Hæc conclus. prob. ratione fundamentali sic. Illæ sunt species quantitatis essentialiter distinctæ, quæ habent distinctam extensionem partium; sed locus formaliter, ut talis, non habet distinctam extensionem partium, ac superficies: ergo locus non est species quantitatis à superficie essentialiter distincta. Mai. constat: siquidem ratio formalis quantitatis in extensione partium consistit. Min. vero sic prob. Locus formaliter, ut talis, solum habet extensionem partium secundum latitudinem; sed hæc est extensio propria superficiei: ergo locus formaliter, ut talis, non habet distinctam extensionem partium à superficie. Min. cum conseq. patet. mai. vero sic prob. Locus formaliter, ut talis, est superficies corporis continentis; sed

superficies, quælibet illa sit, solum habet extensionem partium secundum *latitudinem*: ergo locus formaliter, ut talis, solum habet extensionem partium secundum *latitudinem*. Consequenterque si hæc extensio est propria superficiæ, locus, & superficies non habent diversam extensionem: ac proinde, nec sunt diversæ species quantitatis continuæ essentialiter.

2. Obijc. 1. Secundum Philosophum in hoc cap. de quantitate: locus formaliter, ut talis, est quid distinctum à superficie; & aliàs est vera species quantitatis continuæ: ergo sentit Philosophus, quod locus est species quantitatis continuæ essentialiter à superficie distincta.

Resp. explicando Phil. locus est quid distinctum à superficie, in *ratione mensuræ*, conc. mai. in *ratione quantitatis continuæ*, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Locus namque dupliciter potest considerari, in *ratione mensuræ*, & quatenus dicit extensionem partium; si 1. modo consideretur, certum est, quod est quid distinctum à superficie; quia superficies est mensura intrinseca subjecti in quo est; locus vero est mensura extrinseca locati; si tamen locus 2. modo consideretur, non distinguitur à superficie; nam sicut superficies habet extensionem secundum *latitudinem*, ita & locus, ut manet probatum: cum ergo species quantitatis continuæ pe-

nes diversam extensionem essentialiter distinguantur; hinc fit locum non esse speciem quantitatis à superficie essentialiter distinctam.

3. Obijc. 2. Locus differt essentialiter à superficie in *ratione mensuræ*, juxta dicta ad 1. ergo etiam differt ab illa in *ratione quantitatis continuæ*. Prob. hæc consequ. Ratio, mensuræ est proprietas quantitatis continuæ; sed non stat diversitas in proprietate, quin stet diversitas in essentia: ergo si locus in *ratione mensuræ* differt essentialiter à superficie, etiam differt ab illa in *ratione quantitatis continuæ*.

Resp. in forma conc. añs. neg. consequ. & ad ejus prob. conc. mai. dist. min. sed non stat diversitas in proprietate, quin stet diversitas in essentia in proprietate, *que convenit naturæ*, absque respectu ad aliquid extrinsecum, conc. min. in proprietate, *que convenit naturæ, per ordinem*, ad aliquid extrinsecum, neg. min. & consequ. Verum namque est, quod quando est diversitas in proprietate convenienti naturæ ab intrinseco, & absque respectu ad aliquid extrinsecum, etiam debet stare diversitas in essentia, vel natura; secus tamen quando solum est diversitas in proprietate convenienti naturæ, per respectum ad aliquid extrinsecum; cumque ratio mensuræ sit proprietas loci, convenienti illi per respectum ad aliquid extrinsecum, scilicet per ordinem ad

Corpus locatum: hinc fit, quod in illo multiplicetur ratio mensuræ, non tamen ratio quantitatis continuæ.

4 Obijc. 3. Sicut superficies est mēsurā intrinseca subjecti in quo est, & extrinseca locati, ita & linea; & tamen in linea non distinguimus duplicem rationem mensuræ, intrinsecæ videlicet, & extrinsecæ: ergo nec in superficie debemus illas distinguere.

Resp. dist. mai. ita, & linea, *ratione superficiēi*, conc. mai. *ratione sui*, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod sicut in superficie, ita, & in linea possumus distinguere duplicem rationem mensuræ, unam, qua linea sit mensura subjecti in quo est secundum longitudinem; alteram, qua sit mensura extrinseca locati; cæterum in rei veritate, hoc tantum convenit superficiēi propriē, & ratione sui, quia illius est proprium continere locatum, & esse mensuram illius: lineæ vero tantum convenit hoc ratione superficiēi; quatenus in illa continetur; & ideo in superficie distinguimus duplicem rationem mensuræ, non tamen in linea.

QUÆST. XI.

UTRUM TEMPUS, ET MOTUS
sint veræ species quantitatis?

Pro intelligentia huius dubij, supponendum est etiam ex

dicendis in Philosophia, quod in motu tria inveniuntur, videlicet *actio*, & *passio*, terminus ipsius motus, & ratio formalis motus, quod est *esse actum entis in potentia, secundum quod in potentia*. Et de illo in hac ultima acceptione procedit dubium, & inquirimus: an tempus, & motus sint veræ species quantitatis continuæ? Quo supposito.

2 Dico 1. *Motus non est species quantitatis*. Hæc concl. est communis, & prob. 1. sic. Motus formaliter, ut motus est aliquid imperfectum, & incompletum, & vile: ergo motus formaliter, ut motus non constituit specialem speciem quantitatis. Conseq. patet: siquidem illud, quod species est, necessario quid completum debet esse. Ans. vero sic prob. Motus formaliter, ut motus, ut constat ex ejus diffinitione, est via, & actus entis in potentia, secundum quod in potentia: ergo motus formaliter, ut motus est aliquid incompletum, & imperfectum, & vile: ac proinde, prout sic, non constituit specialem extensionem, nec speciem quantitatis.

3 2. prob. nostr. concl. Illud constituit specialem speciem quantitatis, quod habet specialem extensionem partium; sed motus non habet specialem extensionem ab spatio, in quo fit ipse motus: ergo motus non constituit specialem speciem quantitatis, ab spatio, seu à corpore distinctam. Mai. cum

conseq. patet: min. vero prob. hæc est vera causalis: *Ideo motus est extensus, & quantus, quia spatium, in quo fit motus, est extensum, & quantum*: ergo motus non habet aliam extensionem ab extensione spatij in quo fit: ergo nec constituit specialem speciem quantitatis.

4 Dico. 2. *Nec etiam tempus constituit speciem quantitatis, à quantitate continua permanenti distinctam*. Hæc concl. prob. autoritate, & ratione: auth. D. Tho. 5. Metaph. lect. 5. ubi ex Phil. assignans quantū per accidens duplex, aliud ratione subiecti in quo est, ut esse album, vel musicum: sic prosequitur: *alio modo dicuntur aliqua quantia per accidens, non ratione subiecti, sed ex eo, quod dividuntur ad divisionem alicujus quantitatis, sicut tempus est divisibile propter motum, motus autem propter magnitudinem ejus in quo aliquid movetur*: ergo secundum Ang. Mag. divisibilitas, & extensio motus non est alia, quam extensio corporis, supra quod fit motus: sed divisibilitas, & extensio temporis, juxta ipsum, non est alia, quam divisibilitas, & extensio motus: ergo de primo ad ultimum, tempus non habet aliam extensionem, præter extensionem spatij.

5 Unde ex prædicto testim. deducitur ratio concl. ad hanc formam reducta. Diversa species quantitatis provenit ex diversa extensione partium: sed tempus non habet distinctam extensionem

ab extensione spatij: ergo nec constituit specialem speciem quantitatis ab illa, quam constituit spatium. Mai. cum conseq. patet: min. vero sic prob. Tempus non habet aliam extensionem præter extensionem motus: sed motus non habet aliam extensionem præter extensionem spatij: ergo nec tempus. Min. constat ex 1. concl. mai. vero sic prob. Ideo tempus est extensum, quia motus est extensus; est namque tempus, *numerus motus secundum prius, & posterius*: ergo tempus non habet aliam extensionem quam extensionem motus, & spatij in quo fit motus: ac proinde nec tempus constituit specialem speciem quantitatis.

6 Contr. utramque concl. Obijc. 1. Et si extensio motus, & temporis proveniat ab extensione spatij, seu corporis, distincta tamen est ab illa: ergo motus, & tempus constituunt specialem speciem quantitatis. Prob. aut. motus, & tempus habent distinctas partes, diversam extensionem, & diversa partium continuativa: ergo & si extensio motus, & temporis proveniat ab extensione corporis, diversa tamen est ab illa. Prob. aut. partes corporis sunt permanentes, & ejus continuativa sunt superficies: sed partes motus, & temporis, sunt successive, & continuativa motus, sunt *mutata esse*, & temporis, sunt *instantia*: ergo motus, & tempus habent distinctas partes, extensionem diversam, & diversa continuativa.

Resp. in forma neg. añs. ad
ejus prob. dist. añs. Motus, & tē-
pus habent distinctas partes, &
continuativa, *materialiter*, ac ha-
ber corpus, seu spatium, conc. añs.
formaliter distinctas, neg. añs. &
conseq. Dicimus ergo, verum ef-
fē, quod motus, & tempus habēt
partes successivas, & continuati-
va transeuntia, corpus vero per-
manentia; ceterum hæc distinctio
de materiali se habet ad quantita-
tem, & extensionem. De cujus ra-
tione non est permanentia, vel nō
permanentia; & ideo tempus, mo-
tus, & spatium formaliter eandem
habent extensionem, & continuati-
va: ac proinde non constituunt
formaliter distinctas species quā-
titatis.

7 Obije. 2. Datur motus *alte-
rationis*, & *augmentationis*; sed isti
motus non habent extensionem
spatij: ergo habent suas speciales
extensiones. Prob. min. isti motus
non sunt locales: ergo non habent
extensionem loci, seu spatij. *Resp.*
ad hoc arg. conc. mai. & min. neg.
conseq. Dicimus enim, quod om-
nis motus, quilibet ille sit, ab alio
habet suam extensionem, si loca-
lis sit ab spatio: si vero localis non
sit, ut sunt motus alterationis, &
augmentationis à termino illius
motus. Quod si terminus motus
sit indivisibilis: extensio ejus desu-
mitur ab extensione contrarij
ob cujus resistantiam in tempore
vincendam, erit motus successi-
vus: unde sēper verificatur, quod
motus formaliter, ut talis non ha-

bet specialem extensionem, ex se,
sed est quantum, & extensum per
aliud; & consequenter, nec cons-
tituit speciale prædicamentum.

QUÆST. XII.

UTRUM UNITAS, QUÆ EST
principium numeri de prædicamento
quantitatis, addat aliquid supra
quantitatem continuam?

PRO hujus quæstionis intelli-
gentia est notandum, quod
unitas est duplex, una tran-
scendentalis, & alia prædicamen-
talis; unitas transcendentalis se-
quitur ad quancumque rem, si ve-
lit substantia, si ve quantitas, cō-
nectiturque cum ente: & ideo
transcendentalis dicitur: unitas
vero prædicamentalis ad quanti-
tatem sequitur; & ideo prædica-
mentalis, seu de prædicamento
quantitatis nominatur. Dubium
ergo non procedit de prima, sed
de secunda unitate, & inquirimu-
an unitas, quæ est principium nu-
meri de prædicamento quantitas,
addat aliquid supra quantita-
tem continuam, vel ipsamet quan-
titas continua absque aliquo su-
peraddito sit una unitate prædica-
mentali?

2 Ad quod resolutorie dicen-
dum est, quod unitas, quæ est prin-
cipium numeri de prædicamento
quantitatis, aliquid addit entitati
vè distinctum à substantijs, & qua-
litatibus numeratis: nihil tamen
addit supra quantitatem continuam
realiter distinctum. Hæc conclusio
habet duas partes probandas,

& quoad 1. prob. sic. Unitas, quæ est principium numeri de prædicamento quantitatis distinguitur realiter à substantijs, & qualitatibus numeratis: ergo addit supra illas aliquid reale entitativè distinctum. Prob. añs. unitas, quæ est principium numeri est idem cum quantitate continua; sed quætitas continua est realiter entitativè distincta à substantijs, & qualitatibus numeratis: ergo & ipsa unitas. Mai. constat ex secunda parte concl. min. vero sic prob. Quantitas realiter entitativè distinguitur à re quanta, ut supra manet probatum: ergo quantitas continua est realiter entitativè distincta à substantijs, & qualitatibus numeratis: ergo si unitas de prædicamento quantitatis est idē cum quantitate continua, unitas realiter entitativè à substantijs, & qualitatibus numeratis distinguitur, & consequenter addit supra illas aliquid reale entitativè distinctum.

3 2. pars conclus. sic breviter prob. Quantitas continua, quælibet illa sit, absque aliqua entitate ei superaddita est una: ergo unitas prædicamentalis, quæ est principium numeri, nihil reale entitativè distinctum supra quantitatem continuam addit. Prob. añs. quando continuum dividitur in suas partes, quælibet pars absque aliqua entitate ei superaddita est una: ergo quantitas continua, quælibet illa sit, absque aliqua entitate ei superaddita est

una. Prob. añs. quælibet pars, tunc casus est indivisa in se, & divisa à qualibet alia, divisione quantitatis discrete: ergo quando continuum dividitur in suas partes, quælibet pars absque aliqua entitate, ei superaddita est una. Prob. añs. licet quælibet pars facta divisione sit divisibilis in partes continuatas termino communi, non tamen in partes non continuatas: ergo quælibet pars tunc casus est indivisa in se, & divisa à qualibet alia, divisione quantitatis discrete; & consequenter una.

4 Contr. 2. partem concl. Obijc. 1. Unitas, quæ est principium numeri addit aliquid supra ens: ergo etiam addit aliquid supra quantitatem. Prob. añs. duplici testimonio. D. Tho. nam quodl. 10. ar. 1. sic loquitur: *Respondeo dicendum, quod unum, quod est principium numeri de necessitate aliquid positive dicit in eo, cui attribuitur, quia cum ex unitatibus numerus constituitur, nisi unitas res aliqua esset, numerus res esse non posset.* (Quam doctrinam confirmare videtur 1. p. q. 11. ar. 1. ad 1. his verbis: *Sic igitur dicendum est, quod unum, quod convertitur cum ente non addit aliquam rem supra ens, sed unum, quod est principium numeri addit aliquid supra ens ad genus quantitatis pertinens: ergo juxta Ang. Mag. unitas, quæ est principium numeri addit aliquid supra ens: & consequenter etiam addit supra quantitatem continuam.*)

Resp. tamen ad hoc arg. ex-
pli

plicando D. Tho. unitas, quæ est principium numeri addit aliquid supra ens, hoc est supra *substantiam entis*, conc. añs. supra *quantitatem continuam entis*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod D. Tho. nunquam dixit, quod unum addat supra quantitatem continuam, sed supra ens idest supra substantiam entis; in quo *unum*, quod est principium numeri distinguitur ab unitate transcendentali; quia ista nec supra quantitatem, nec supra substantiam aliquid addit; consequenterque ex doctrina D. Tho. solum convincitur, quod unitas, quæ est principium numeri addat aliquid supra substantiam, vel qualitatem entis, quodlibenter admittimus; non tamen quod aliquid addat supra quantitatem continuam.

5. Obijc. 2. Unitas, quæ est principium numeri est aliquid indivisibile, & incompletum: ergo non potest esse idem cum quantitate continua. Prob. hæc conseq. quantitas continua est aliquid divisibile, & completum: ergo si unitas, quæ est principium numeri est aliquid indivisibile, & incompletum, non potest esse idem cum quantitate continua.

Resp. dist. ultim. añs. quantitas continua est aliquid divisibile, & completum, in genere *quantitatis continuæ*, conc. añs. in genere *quantitatis discretæ*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, verum esse, quod unitas est aliquid

indivisibile, & incompletum, ceterum ex hoc non sequitur, non esse idem cum quantitate continua; quia licet quantitas continua sit divisibilis, divisibilitate continui, est tamen indivisibilis divisione quantitatis discretæ, & aliquid incompletum; & cum pro ut sic sit principium numeri: hinc fit, posse esse idem cum unitate, quæ etiam principium est numeri: cum hac tamē diversitate ab alijs rebus; quod alię res, licet per suam entitatem sint unum transcendentalē, tamen unum predicamentale sunt per quantitatem continuam, eis realiter superadditam; ac proinde in illis unitas transcendentalis non coincidit cum predicamentali. In quantitate tamen continua, ejus unitas transcendentalis, quia est ingenere quantitatis, & cum ipsa quantitate convertitur, est etiam unitas predicamentalis, & principium numeri, cum sola distinctione rationis; nam talis unitas considerata absolute est transcendentalis; si tamen consideretur, quatenus ordinatur ad componendum cum alijs quantitativis continuis numerum predicamentalem, dicitur unitas predicamentalis.

QUÆST. XIII.

UTRUM NUMERUS PRÆDICAMENTALIS SIT ENS REALE, ENS PER SE, & VERA SPECIES QUANTITATIS?

Duplex est numerus, alius est numerus *numerans*, alius *num-*

primerus numeratus. Numerus numerans est *actus intellectus*, quo designat partes rei numerata. Numerus vero numeratus sunt *ipsæ res numerata.* x. g. *tres homines.* Quæstio tamen non procedit de numero numerante, sed de numero numerato. ¶ Rursus numerus, alius est *transcendentalis*, alius *prædicamentalis.* Numerus transcendentalis est, *que vis multitudo resultans ex quibuscumque unitatibus: ut sex Angeli, decem prædicamenta.* Numerus prædicamentalis est *multitudo resultans ex divisione continui:* unde numerus prædicamentalis resultat ex rebus habentibus quantitatem; & de isto numero, & non de transcendentali, inquirimus, an sit ens reale? ens per se, & vera species quantitatis? Quo supposito.

2 Dico 1. *Numerus prædicamentalis est ens reale.* Hæc concl. est expressè D. Tho. & Phil. nam uterque enim pluribus in locis, assignat numerum veram speciem quantitatis; sed genus generalissimum quantitatis est aliquid reale impotens contrahi per species, quæ non sunt aliquid reale: ergo juxta Philos. & Ang. Mag. numerus prædicamentalis est aliquid reale.

3 Ratione vero prob. nostr. concl. sic. Numerus prædicamentalis est objectum Arithmeticæ; sed objectum Arithmeticæ est aliquid reale: ergo & numerus prædicamentalis. Prob. min. objectum Arithmeticæ abstrahit à materia *sensibili:* ergo est aliquid reale.

Prob. hæc conseq. Si objectum Arithmeticæ esset ens rationis abstraheret ab omni materia negativè, sicut objectum Logicæ: ergo si objectum Arithmeticæ abstrahit à materia sensibili signū evidens est, quod ejus objectum, quod est numerus, est aliquid reale.

4 Roborantur dicta. Illud est verè ens reale, quod reperitur à parte rei, independenter ab operatione intellectus; sed numerus prædicamentalis reperitur à parte rei, independenter à fictione intellectus: ergo vere est aliquid reale. Prob. min. Tres quantitates constituunt numerum prædicamentalem; sed tres quantitates reperiuntur à parte rei, independenter à fictione intellectus: ergo & numerus prædicamentalis; & consequenter est aliquid reale.

5 Dico 2. *Numerus prædicamentalis est etiam ens per se.* Hæc concl. prob. 1. *authorit. ex Ang. Mag. 8. Metaph. lect. 3. ubi sic loquitur: est enim per se unum numerus, in quantum ultima unitas dat numero speciem, & unitatem; sicut etiam ex rebus ex materia, & forma, per formam est aliquid unum, & unitatem, & speciem sortitur:* ergo numerus prædicamentalis, juxta D. Tho. est verè ens per se.

7 Ratione vero prob. concl. sic. Illud est ens per se, quod componitur ex partibus ingredientibus cum ordine; sed numerus prædicamentalis est hujusmodi: ergo est ens per se. Mai. patet: in

Anno v. g. Min. vero sic prob. Omnes unitates numeri ordinantur ad ultimam, tanquam ad ultimum complementum, & media qua constituuntur in determinata specie: ergo numerus prædicamentalis componitur ex partibus ingredientibus cum ordine: consequenterque est ens per se.

8 Dico 3. Numerus prædicamentalis est vera species quantitatis, distincta à qualibet alia. Quod sic breviter ostenditur. Illud est vera species quantitatis, distincta à qualibet alia, quod habet veram extensionem, & distinctam à qualibet alia; sed numerus prædicamentalis habet veram extensionem, & distinctam à qualibet alia: ergo est vera species quantitatis distincta à qualibet alia. Prob. min. Numerus habet extensionem, & est divisibilis in partes, non copulatas termino communis; sed habere partes, & extensionem hoc modo quanto convenit, & nulli alteri à numero: ergo.

9 Obije. 1. contr. 1. concl. Numerus dependet in suo esse ab intellectu: ergo est ens rationis. Prob. añs. numerus non est sine numerante; sed numerans est intellectus: ergo numerus dependet in suo esse ab intellectu. *Confirm.* Numerus abstractus, & præcisus, nonnisi in intellectu reperitur: ergo ens rationis est, & non reale.

Resp. ad arg. dist. ultim. cōseq. ergo numerus dependet ab intellectu *numerante*, conc. conf.

dependet ab intellectu *ingente*; neg. conf. Verum nāque est, quod numerus non datur sine intellectu numerante; ex hoc tamen non sequitur, quod sit ens rationis, quia stat optimè, quod numerus habeat esse reale, & nihilominus dependere in tali esse ab intellectu: admodum quo, & si esse objecti visibilis sit verum, & reale, dependet tamen objectum in suo esse à potentia visiva: ita, quod si talis potentia possibilis non esset, non haberet esse, nec possibile esset objectum visibile: sic pariter dicimus in casu argum.

Ad confirm. vero resp. verū esse numerum abstractum non reperiri, nisi in intellectu, ex hoc tamen nō sequitur non esse ens reale: admodum quo, licet animal abstractum non sit nisi in intellectu, minimè sequitur non habere esse reale, & esse ens rationis.

10 Obije. 2. Unitates constituētes numerū quaternariū, non possunt uniri media forma reali: ergo debēt uniri media forma rationis. Prob. añs. forma uniens aliquas unitates debet esse in omnibus illis; sed aliqua forma realis non potest esse in omnibus unitatibus: ergo unitates constituentes numerum quaternariū non possunt uniri media forma reali. Prob. min. unitates constituentes numerū sunt distinctæ; sed una forma nequit esse in pluribus subjectis distinctis: ergo forma realis non potest esse in pluribus unitatibus.

Resp. dist. mai. ult. discursus

Unitates sunt distinctæ, & *adunatae*, conc. mai. & *non adunatae*, neg. mai. & sub eadem distinctione, min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod unitates constituentes numerum uniuntur media aliqua forma reali, media videlicet ultima unitate, quia licet illæ unitates sint distinctæ, ut constituunt numerum sunt adunatae; cumque eadem forma realis bene possit esse in pluribus rebus adunatis, cum prout sic se habeant per modum unius: hinc est, quod unitates constituentes numerum, quaternarium bene possunt uniri, & de facto uniuntur media forma reali.

11 Obijc. 3. contr. 2. conclus. Numerus est ens per accidens: ergo non est ens per se. Prob. añs. 1. numerus constat ex pluribus unitatibus; sed illud, quod componitur ex pluribus unitatibus, non potest esse ens per se: ergo numerus, est ens per accidens, & non per se. 2. prob. *idem añs.* Secundum Arist. numerus est unus sicut cumulus; sed cumulus est ens per accidens: ergo.

Resp. neg. añs. & ad 1. illius prob. dist. mai. Numerus constat ex pluribus unitatibus, *cum ordine ingredientibus*, conc. mai. *sine tali ordine ingredientibus*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod numerus nullatenus est ens per accidens, sed per se, quia licet componatur ex pluribus unitatibus, componitur tamen ex illis, ut ingredientibus

cum ordine, quod sufficit, ut numerus sit unum per se perfectitate ordinis. ¶ Ad 2. prob. Resp. neg. suppositum, quia Philosophus non dixit, quod numerus est unus, sicut cumulus, sed quod si numerus est unum per se, debet assignari per quod fiat unus, & si non assignetur, erit sicut cumulus; cum ergo nos assignemus per quod fiat unus, scilicet ultimam unitatem: hinc est, quod sit unus per se, & non unum per accidens, sicut cumulus.

12 Obijc. 4. Ex pluribus entibus completis non potest fieri unum ens per se; sed numerus componitur ex pluribus entibus completis: ergo non est ens per se. Prob. min. numerus componitur ex pluribus unitatibus; sed qualibet unitas est ens completum: ergo. Prob. min. qualibet unitas est quantitas continua; sed quantitas continua est ens completum: ergo.

Resp. conc. mai. ultimi discursus, dist. min. sed quantitas continua est ens completum, in genere quantitatis, *continua*, conc. min. in genere quantitatis, *discreta*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod numerus non componitur ex pluribus entibus completis: quia licet componatur ex pluribus unitatibus, quarum qualibet, utpote quantitas continua, sit quid completum in genere quantitatis continuæ, est tamen quid in completum in genere quantitatis discretæ; cum in hoc genere

que-

quælibet quantitas continua, & consequenter quælibet unitas sit indivisibilis: ac proinde ex illis bene potest resultare unum ens per se.

13 Obije. ultim. Ultima unitas est, quæ dat speciem numero; sed esse ultimam unitatem habet ab intellectu: ergo numerus non est ens reale, nec ens per se. *Resp.* conc. mai. dist. min. habet ab intellectu, tanquam à conditione, conc. min. tanquam à ratione formali, neg. min. & conseq. Verum namque est, quod ultima unitas dat speciem numero, cum se habeat, ut terminus, & complementum determinativum, cæterarum; cæterum esse ultimam non habet ab intellectu fingente, tanquam à ratione formali: nam quælibet unitas per suammet entitatem habet capacitatem ad hoc, quod sit ultima; unde solum quo ad applicationem, & exercitium dependet ab intellectu: ex quo nullo modo sequitur, quod numerus non sit verè, & propriè ens reale, verèque, & propriè ens per se.

QUÆST. XIV.

UTRUM ORATIO SIT VERA,
& distincta species quantitatis discreta?

IN hac quæst. non est sermo de oratione grammaticali, quæ constat nomine, & verbo, nec de oratione dialectica, constans ex partibus significativis,

sed loquimur de oratione, quatenus componitur pluribus syllabis ordinatè sibi succedentibus, & prout sic sumpta oratione, istæ sunt orationes, *temporis, sermonis, legere, docere*; imo, & tres sonitus cymbali, vel tubæ, & tres saltus ordinatè sibi succedentes habent rationem orationis. Quapropter oratio sic sumpta, diffinitur sic: *est mensura quorumcumque motuum ordinatè sibi succedentium.* Quo supposito.

2 Ad quæsitum dicendum est, quod oratio nō constituit distinctam speciem quantitatis à numero: constituit tamen in ratione mensuræ. Hæc conclus. habet duas partes prob. & quo ad 1. prob. sic. Illud constituit distinctam speciem quantitatis, quod habet distinctam extensionem; sed oratio non habet distinctam extensionem à numero: ergo non constituit distinctam speciem quantitatis à numero. Prob. min. oratio habet easdem partes, & eodem modo extensas, & non copulatas, ac numerus: ergo non habet distinctam extensionem à numero. Prob. min. hæc oratio, *sermonis* habet simul rationem numeri, & orationis: ergo oratio habet easdem partes, & eodem modo extensas, & non copulatas, ac numerus.

3 Deinde prob. 2. pars concl. sic. Illa distinguuntur in ratione mensuræ, quæ habent distinctum modum mensurandi; sed numerus, & oratio habent diversum modum mensurandi: ergo oratio

constituit diversam speciem quantitatis à numero, in ratione mensuræ. Probat. Numerus mensurat res numeratas penes *multitudinem*, oratio vero penes *longitudinem*, vel *brevitatem*: ergo numerus, & oratio habent diversum modum mensurandi: ac proinde distinguuntur in ratione mensuræ.

4. Contr. 1. part. concl. hoc unicum militat arg. Juxta Phil. oratio est distincta species quantitatis à numero: ergo prima pars concl. est nulla. *Resp.* tamen facilliter ex dictis, explicando Phil. oratio est distincta species à numero in ratione *mensuræ*, concl. añs. in ratione *quantitatis*, neg. añs. & conseq. Philosophus enim solum dixit, quod oratio in ratione mensuræ distinguatur à numero, quia habet distinctum modum mensurandi; & ratio est, quia Philosophus in hoc cap. agebat de oratione sub ratione mensuræ: non tamen intendit quod sit distincta species in ratione quantitatis; quia hanc non potest habere, cum habeat easdem partes, & eandem extensionem, ac numerus: consequenterque semper manet verum, quod licet distinguantur in ratione mensuræ, non tamen constituunt distinctam speciem quantitatis

discretæ.

XoX

QUÆST. XV.

UTRUM PROPRIETATES
quantitatis rectè à Philosopho
assignentur?

TRes assignavit Phil. proprietates quantitatis. Quarum 1. est, quod *quantitati nihil est contrarium*. Et ratio est, quia contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subjecto mutuo se expellunt; sed una quantitas non expellit aliam à subjecto: ergo. 2. Proprietas est, quod *quantitas non suscipit magis, nec minus*. Et ratio est, quia in tantum aliqua forma suscipit magis, vel minus, in quantum magis, vel minus suscipit de suo contrario; sed quantitas non suscipit magis, vel minus de suo contrario, cum illud non habeat: ergo quantitas non suscipit magis, vel minus. Iste tamen duæ proprietates non conveniunt quantitati quarto modo; cum etiam conveniant substantiæ. 3. Proprietas est, quod *secundum quantitatem dicuntur aliqua equalia, vel inæqualia*. Et ratio est, quia sicut proprium est qualitatis esse mensuram similitudinis, aut dissimilitudinis, ita est proprium solius quantitatis, esse mensuram equalitatis, vel inæqualitatis: ergo prædictæ tres proprietates sunt rectè à Phil. assignatæ. Ut ta-

men

men hoc clarius constet.

2 Contr. 1. proprietatem Obijc. 1. Magnum, & parvū sunt species quantitatis; sed magnum contrariatur parvo: ergo quantitati aliquid est contrarium. *Confirm.* Motus augmentationis, & diminutionis, sunt motus contrarii: ergo debent habere terminos contrarios: nunc sic; sed terminus augmentationis est *magnum*, & terminus diminutionis est *parvū*, ergo magnum, & parvum sunt contraria.

Resp. ad arg. conc. mai. neg. min. Magnum enim, & parvum proprie minimè contrariantur, quia contraria sunt, ut diximus, quæ ab eodem subjecto mutuo se expellunt: quod quidem non habent magnum, & parvum, sed potius in eodem subjecto compatiuntur. Nam idem homo respectu formicæ est magnus, & respectu montis est parvus. ¶ Ad confir. vero dicimus, quod motus augmentationis, & diminutionis non opponuntur contrarietate rigurosa, sed lata; quatenus sunt inter se incompatibiles: ex quo non sequitur, quod termini illorum sint rigurose contrarii.

3 Obijc. 2. Locus est vera species quantitatis; & tamen loco aliquid est contrarium: ergo quantitati aliquid est contrarium. Prob. min. Loco sursum contrariatur locus deorsum: ergo loco aliquid est contrarium. *Confirm.* juxta Arist. corpora contraria tendunt in loca contraria, in quantum ha-

bent qualitates conservativas contrarias: ergo juxta Philos. loca sunt contraria.

Resp. ad arg. dist. mai. Locus est vera species quantitatis, ut est *ultima superficies corporis continentis*, conc. mai. ut dicitur *esse sursum*, vel *deorsum*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod locus potest dupliciter considerari, videlicet, ut est ultima superficies corporis continentis, & ut est sursum, vel deorsum: si 1. modo consideretur est species quantitatis; cæterum prout sic nihil est illi contrarium. Si vero 2. modo consideretur non est species quantitatis, sed constituit, & pertinet ad prædicamentum *ubi*, & prout sic est illi contrarium: ac proinde semper est verum dicere, quod quantitati, ut tali nihil est contrarium.

Ad confir. resp. explicand. Phil. corpora contraria tendunt ad loca contraria *ratione sui*, neg. aſs. *ratione qualitatum*, conced. aſs. & neg. consequ. Dicimus ergo, quod verum est, quod corpora contraria feruntur ad loca contraria v. g. leve sursum, & grave deorsum; cæterum ista loca non sunt contraria, ratione sui, sed ratione qualitatum. Quæ explicatio ex verbis Phil. constat. Unde, & si qualitati aliquid sit contrarium, non tamen quantitati.

4 Obijc. 3. contr. 2. proprietatem. Quantitas per rarefactionem

fit major, & extensior, ut ipsa experientia testatur: ergo quantitas suscipit magis, & minus. *Confirm.* Quantitas habet propriū augmentum, secundum D. Tho. ergo suscipit magis, & minus juxta Ang. Mag. Prob. añs. D. Tho. 1.2.q.52.ar.2.ad 1.ait: *quod quantitas habet proprium augmentum, sicut aliæ formæ accidentales per modum intensiōis ejus in subiecto: sicut patet in his, quæ rarefiunt.* Et idem docet 2.2.q.24.ar.5. ad 1. ergo.

Ad arg. Resp. conc. añs. neg. conseq. Verum namque est, quod quantitas per rarefactionem fit major, & extensior: ceterum ex hoc non sequitur, quod magis, vel minus suscipiat; quia tunc aliqua forma accidentalis magis, & minus suscipit, quando magis radicatur in eadem parte subiecti, & magis expellit de suo contrarios; & cum hoc non habeat quantitas per rarefactionem; hinc est, quod non suscipit magis, & minus.

Ad confirm. Resp. explic. D. Tho. quantitas habet proprium augmentum *extensivum*, conc. añs. *intensivum*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod quantitas per rarefactionem non habet augmentum intensivum, quod requirebatur, ut magis, & minus susciperet, sed solum habet augmentum extensivum, quod non sufficit. Parificat autem D. Tho. istud augmentum extensivum cum intensivo, in quantum, sicut augmentum intensivum fit absque

additione gradus ad gradum, ita augmentum extensivum per rarefactionem fit absque additione novæ quantitatis.

3. Obijc. ultim. Alia præter quantitatem dicuntur æqualia, vel inæqualia: ergo hoc non est proprium quarto modo quantitatis. Prob. añs. duæ differentię substantiales dicuntur æquales, & similiter Personæ Divinæ sunt æquales, & duo Angeli inæquales: ergo. *Confirm.* esse æquale, vel inæquale non pertinet ad quantitatem, sed ad relationem: ergo non est proprietas quantitatis. Prob. añs. æquale, & inæquale sunt relativa ad aliud: ergo.

Resp. ad arg. dist. 2. añs. Duę differentię substantiales dicuntur æquales *improprie*, conc. añs. *proprie*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod duæ formæ substantiales, Personæ Divinæ, & Angeli dicuntur æquales, vel inæquales *improprie*, ratione quantitatis virtutis, aut perfectionis, quæ *improprie* est quantitas; non tamen dicuntur æquales *proprie*, cum non habeant quantitatem molis, quæ est mensura propria æqualitatis, vel inæqualitatis.

Ad confirm. vero dist. añs. Esse æquale, vel inæquale non pertinet ad quantitatem, sed ad relationem, *formaliter*, conc. añs. *fundamentaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod æquale, & inæquale possunt dupliciter considerari, formaliter, videlicet, quatenus important relationem,

nem, & fundamentaliter, pro ipsa quantitate fundante relatione; si primo modo consideretur, certum est, quod pertinent ad prædicamentum relationis; si tamen secundo modo accipiantur ad quantitatem propriè pertinent, seu ad prædicamentum quantitatis. *Et hæc de prædicamento quantitatis.*

CAPUT DE RELATIONE.

QUÆST. XVI.

QUID SIT RELATIO SECUNDUM ESSE, & an sit à relatione secundum dici distincta?

PRO hujus dubij resolutione est advertendum 1. quod relatio secundum esse sic ab Aristotele diffinitur; relativa secundum esse sunt: *quæ ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse est ad aliud quodammodo se habere.* Quæ diffinitio coincidit cum altera, quæ communiter solet tradi, videlicet relatio secundum esse est, *ens, cujus totum suum esse est in ordine ad aliud.* Quæ diffinitio optima est; nam constat genere, & differentia, illa particula *ens* ponitur loco generis, quia per illam convenit cum relatione secundum dici, & cum alijs prædicamentis; altera particula loco differentie collocatur, quia per illam differt à supradictis: ergo est optimè assignata.

2. Est notandum, quod qua-

tuor sunt proprietates relationis. 1. est, quod relationi aliquid est contrarium. 2. quod relatio magis, & minus potest suscipere. Utraque tamen proprietas ista debet intelligi ratione fundamenti. 3. Proprietas est, quod relativa dicuntur ad convertentiam, quia bene valet; est pater: ergo alicujus filij. Est filius: ergo alicujus Patris. 4. Denique proprietas est, quod relativa sunt simul natura, & cognitione. Natura sunt simul, quia dicuntur ad convertentiam: cognitione, quia unum non potest cognosci, sine alio. Hoc supposito.

3. Ad principale quæsitum deveniendo, resolutorie dicendum est, quod *relativa secundum esse, & relativa secundum dici maxime distinguuntur.* Hæc concl. prob. auctoritate, & ratione: autho. ex Ang. Mag. 1. p. q. 1. ar. 7. ad 1. ubi sic loquitur: *quædam relativa sunt imposita ad significandas ipsas habitudines relativas, ut Dominus, servus, Pater, filius, & hujusmodi; & hæc dicuntur relativa secundum esse. Quædam vero sunt imposita ad significandas rationes, quas consequuntur quædam habitudines, sicut movens, & motum, caput, & capitatum, & alia hujusmodi, quæ dicuntur relativa secundum dici.* Hæc D. Tho.

4. Ex quibus verbis deducitur fundamentalis ratio nostræ concl. ad hanc formam reducta. Relatio secundum esse, & relatio secundum dici habent distinctum esse: ergo

Maxime distinguuntur. Prob. añs. relatio *secundum esse* est, cujus totum suum esse est in ordine ad aliud; sed relatio *secundum dici* non habet totum suum esse in ordine ad aliud: ergo habent distinctum esse. Consequentia rectè infertur: mai. & min. sunt probandæ, & mai. prob. sic. *Pater*, ut pater, est relativum secundum esse; sed *Pater*, ut pater, totum suum esse habet in ordine ad aliud: ergo, & relatio *secundum esse*. Prob. min. *Pater*, ut *Pater* significat ordinem, & respectum ad Filium: ergo. Prob. añs. hoc nomen *Pater* impositum fuit, ut inquit D. Tho. ad significandam ipsam habitudinem Patris ad Filium: ergo *Pater*, ut *Pater* significat ordinem, respectum ad Filium: & consequenter relativum *secundum esse*, totum suum esse habet in ordine ad aliud.

Minor etiam principalis prob. sic. *Scientia* est relativum *secundum dici*; sed *scientia* non habet totum suum esse in ordine ad aliud: ergo relatio *secundum dici* non habet totum suum esse in ordine ad aliud. Prob. min. hoc nomen *scientia* primo, & per se non significat habitudinem scientiæ ad scibile, sed qualitatem absolutam: ergo hoc nomen *scientia* non habet totum esse in ordine ad aliud. Consequenturque relatio *secundum esse*, & relatio *secundum dici* maxime distinguuntur.

5 Ex qua doctrina clarissime infertur, quod inter relationem

secundum esse, & relationem *secundum dici*, tres inveniuntur differentiæ. 1. Quod relatio *secundum esse*, respicit terminum, ut purum terminum; relatio vero *secundum dici*, ut causam, vel effectum. 2. Quod relatio *secundum esse* significat ordinem, & respectum, non tamen expressè significat fundamentum: relatio vero *secundum dici* utrumque potest significare, ut optimè advertit D. Tho. in 2. dist. 1. q. 1. ar. 5. ad 2. ¶ 3. Differentia est, quod relatio *secundum dici* est idem, ac relatio *transcendentalis*; quia sicut relatio *transcendentalis* per omnia genera divagatur, & ideo *transcendentalis* dicitur; ita relationes *secundum dici* in omnibus reperiuntur prædicamentis. Relationes autem *secundum esse*, licet possint pro materiali connotare, & afficere res diversorum prædicamentorum, formaliter tamen, solum reperiuntur in genere relationis. 6 Obijc. 1. Relatio *secundum esse* non habet totum suum esse in ordine ad terminum: ergo in hoc non distinguitur à relativis *secundum dici*. Prob. añs. relatio *secundum esse* habet suum esse in ordine ad subjectum: ergo non habet totum suum esse in ordine ad terminum. Prob. añs. relatio *secundum esse* est verè accidens: ergo habet suum esse in ordine ad subjectum. *Confirm.* Materia prima est relativum *secundum dici*, & tamen totum suum esse habet in ordine ad formam: ergo relatio

listinguuntur à relativis secundū dici. Prob. min. materia prima nō habet esse præcisivē à forma: ergo.

Resp. ad arg. neg. aūs. ad cuius prob. dist. aūs. Relatio secundum esse habet suum esse in ordine ad subjectum, *ut illud referat ad terminum*, conc. aūs. ad subjectum *absolutē sumptū*, neg. aūs. & conf. Dicimus ergo, quod licet relatio secundum esse habeat suum esse à subjecto, vel per ordinem ad subjectum, non tamen, ut in illo sistat, sed, ut ultimāte ordinet ad suum terminum: ac proinde verē dicitur, quod relatio secundum esse habet totum suum esse non in ordine ad subjectum, sed in ordine ad terminum. ¶ Ex qua doctrina ad confirm. dicimus, quod, licet materia prima habeat esse à forma, non tamen habet esse per ordinem ad formam: ac proinde distinguitur à relatione secundum esse, quæ totum suum esse habet per habitudinem ad terminum.

QUÆST. XVII.

UTRUM DANTUR ALIQUÆ
relationes reales?

PArtem negativam tenuerunt aliqui antiqui. Alij vero, cum communi sententia relationes reales concedebant, esse tamen reales secundum communem conceptum, non tamen esse reales secundum proprium conceptum relationis. Ita tenuit Gilbertus Porretanus; unde ex consequenti realem distinctionē Di-

vinarum Personarum negabat; quem tamen errorem in Concilio Remensi sub Eugenio 3. retractavit.

2. Pro veritatis tamen explicatione Dico 1. *Dantur aliquæ relationes reales, non solum in divinis, sed etiam in creatis.* Hæc concl. est expressa D. Tho. pluribus suæ doctrinæ locis; & præcipue 1. part. q. 13. ar. 7. & q. 7. de Potent. ar. 9. prob. que 1. sic. Secundum fidem non possunt negari relationes reales in divinis: ergo etiam debent concedi in creatis. Aūs. constat: siquidem tres Personæ Divinæ, ut fides docet, distinguuntur, & opponuntur realiter; sed non distinguuntur, nec opponuntur in aliquo prædicato absoluto: ergo in prædicatis relativis. Conseq. vero sic prob. Ideo in Divinis dantur relationes reales, quia Filius realiter procedit à Patre; sed etiam in creatis, Filius realiter à Patre procedit, & cum majori distinctione, quam in divinis: ergo si in Divinis dantur relationes reales, etiam dantur in creatis.

2. Prob. concl. ratione D. Tho. locis supra citatis ad hanc formam reducta. Illud est aliquid reale, quod reperitur à parte rei, indepēdenter ab operatione intellectus fingentis; sed dātur à parte rei aliquæ relationes, indepēdenter ab operatione intellectus fingentis: ergo dātur aliquæ relationes reales. Mai. cum conseq. est nota. Min. vero sic prob. Quilibet effectus ad suam causam realem,

& mensurabile ad suam mensuram dicit realiter ordinem, independenter ab operatione intellectus fingentis : ergo dantur à parte rei aliquæ relationes independenter ab operatione intellectus fingentis. Prob. añs. quilibet effectus realis, realiter dependet à sua causa, & mensurabile à sua mensura : ergo quilibet effectus realis, dicit ordinem ad suam causam, & mensurabile ad suam mensuram, independenter ab operatione intellectus fingentis : necessario ergo sunt concedendæ aliquæ relationes reales.

3 Dico 2. *Dantur aliquæ relationes, quæ non solum secundum conceptum genericum in ; sed etiam secundum conceptum differentialem ad sunt aliquid reale.* Hæc concl. prob. etiã duplic. & 1. sic. Si relatio secundum conceptum *ad* differentiale, non esset aliquid reale, Personæ Divinæ, nec essent aliquid reale, nec realiter opponerentur; sed hoc dicendum non est: ergo aliquæ relationes non solum secundum conceptum *in*, sed etiam secundum conceptum *ad* sunt aliquid reale, prob. mai. seu sequela. Personæ Divinæ constituuntur formaliter per relationem secundum conceptum proprium *ad* relationis, distinguunturque, & opponuntur: ergo si aliquæ relationes secundum conceptum *ad* non essent aliquid reale, personæ Divinæ non essent aliquid reale, nec realiter opponerentur; cumque hoc salva fide nequeat dici,

dicendum est, quod dantur aliquæ relationes secundum conceptum *ad* reales.

4 2. prob. concl. Si relatio realis esset realis secundum conceptum *in*, & non esset realis secundum conceptum *ad*, esset realis, & non esset realis; hoc est omnino implicatorium: ergo relatio realis non solum est realis secundum conceptum *in*, sed etiam est realis secundum conceptum *ad*. Min. cum conseq. tenet, sequela vero sic prob. In primis talis relatio esset realis, ut supponimus; alias realis non esset: ergo esset, & non esset realis. Prob. min. relatio resultat, & conflatur ex conceptu *in*, & ex conceptu *ad*; sed ex duplici conceptu inadæquato, quorum unus est realis, & alter rationis, nequit resultare aliquid reale: ergo si conceptus *in* relationis esset realis, & conceptus *ad* rationis, relatio ex illis resultans non esset realis: ergo esset, & non esset realis; cumque hoc implicatorium sit, dicendum est, quod sunt aliquæ relationes reales, non solum secundum conceptum *in*, sed etiam secundum conceptum *ad*, licet secundum hunc ultimum conceptum realitatem non explicent.

5 Contr. 1. concl. Obijc. 1. Omnis relatio est comparatio unius ad aliud; sed omnis comparatio sit ab intellectu: ergo omnis relatio est aliquid rationis. *Confirm.* Licet à parte rei detur fundamentum relationis, non tamen

men datur ipsa relatio formaliter sumpta; ergo licet relatio fundamentaliter sumpta sit aliquid reale, formaliter tamen sumpta, semper est aliquid rationis.

Resp. ad arg. neg. mai. Non enim omnis relatio est comparatio, quia licet aliqua ad hoc, quod dicant ordinem unius ad aliud, egeant comparatione intellectus, alia tamen sunt, quæ ex natura sua, & independenter ab operatione intellectus dicunt ordinem, & habitudinem ad aliud; in quo ordine, & habitudinem consistit ipsa relatio. Exemplum est in duobus albis, nam positus à parte rei, ex natura sua, & independenter ab intellectu unum dicit ordinem, & habitudinem ad aliud; qui ordo, & habitudo nihil aliud est, quam relatio similitudinis formalissime sumpta: consequenterque non omnis relatio est rationis, sed aliquæ sunt relationes reales.

6 Sed contr. replicab. Positis duobus albis à parte rei non daretur relatio formaliter sumpta, sed tantum fundamentaliter: ergo solutio est nulla. Prob. añs. Positis duobus albis à parte rei tantum daretur fundamentum relationis, scilicet *albedo*, & ratio fundandi scilicet unitas, & convenientia: ergo non daretur tunc casus relatio formaliter sumpta, sed tantum fundamentaliter.

Resp. tamen ad istam replic. neg. utrumque añs. Dicimus ergo, quod positus duobus albis à parte rei, non solum daretur à

parte rei fundamentum, & ratio fundandi, sed etiam ipsa relatio formaliter sumpta, scilicet ordo, & habitudo unius ad aliud. Quia posito fundamento, & termino statim resultat relatio; cumque positus duobus albis poneretur fundamentum, & terminus, & omnia alia requisita: hinc fit, quod etiam resultaret relatio.

Ad confirm. Dicimus, quod licet in aliquibus solum sit fundamentum ad hoc, quod intellectus illa comparet, & media ista comparatione resultet relatio rationis, ut patet in *animali*, & *rationali*; alia tamen sunt res, in quibus, non solum est fundamentum ad relationem, sed etiam ipsamet relatio formaliter sumpta à parte rei, & independenter ab operatione intellectus invenitur: consequenterque ista relatio realis est, & à parte rei reperitur, non solum fundamentaliter, sed etiam formaliter.

7 Obijc. 2. Posito hic aliquo albo, per hoc quod alibi aliud album nascatur, non resultat in primo albo aliqua entitas, vel formalitas realis: ergo nulla resultat relatio realis. Prob. añs. non datur causa productiva talis entitatis, aut formalitatis: ergo. Prob. añs. si esset aliqua causa, vel esset produciens primum album, vel produciens secundum; sed neutrum ex his potest esse causa illius entitatis, vel formalitatis: ergo.

Resp. neg. min. ultimi discussus, quo ad quart. Dicimus

enim, quod posito hic uno albo per hoc, quod alibi aliud album nascatur resultat necessario in primo albo aliqua entitas, vel formalitas realis, quæ quidem entitas, aut formalitas nihil aliud est, quam relatio realis similitudinis ad alterum album; causa autem productiva istius formalitatis, aut relationis est producens primum album, non quidem absolute, sed dependenter à positione termini, unde posito termino resultat ipsa relatio, tanquam terminus secundarius actionis productivæ fundamenti, quæ ibi virtualiter perseverat.

8. Obijc. 3. Relatio est denominatio extrinseca: ergo non est aliquid reale constituens speciale prædicamentum. Prob. añs. secundum D. Tho. opusc. 48. cap. 3. *Relatio non differt à fundamento, nisi ratione termini extrinseci.* Et 1. 2. q. 7. ar. 2. ad 1. ait: *quod in his, quæ ad aliquid dicuntur, denominatur aliquid non solum ab eo, quod inest, sed etiam ab eo quod extrinsecus ad jacet:* ergo secundum D. Tho. relatio est denominatio extrinseca non constituens speciale prædicamentum.

Resp. neg. añs. Quia relatio non est denominatio extrinseca, sed intrinseca; nec oppositum dicit D. Tho. nam in primo loco citato solum intendit, quod relatio distinguitur à fundamento ratione termini extrinseci, in quantum relatio est id, quo subjectum refertur ad terminum, & subjec-

tum est id quod. Quod quidem verissimum est. ¶ Ad 2. autoritatem dicimus; quod D. Tho. ibi solum intendit, quod non solum fundamentum denominetur à relatione in ipso existente intrinsece, sed etiam denominetur extrinsece à relatione in alio existente, ut Pater à relatione existente in Filio, quod libenter concedimus.

9. Obijc. ult. Relatio secundum conceptum ad non dicit realitatem: ergo relatio secundum conceptum ad realis non est. Prob. añs. secundum D. Tho. 1. p. q. 28. ar. 1. *Solum in his, quæ dicuntur ad aliquid inveniuntur aliqua secundum rationem tantum, & non secundum rem, quod non est in alijs generibus;* sed si relatio secundum conceptum ad diceret realitatem, hoc verum non esset: ergo.

Resp. dist. añs. Relatio secundum conceptum ad non dicit realitatem, pro expresso, conc. añs. pro implicito, neg. añs. & consequenter. Dicimus ergo, quod licet relatio secundum proprium conceptum ad, pro explicito realitatem non dicat, pro implicito tamen realitatem importat. Ex quo sequitur manifestè differentia inter genus relationis, & alia genera, posita à D. Tho. nam hoc ipso, quod relatio secundum conceptum ad non dicat pro expresso realitatem, sed solum esse ad terminum, genus relationis proprie dicitur, tam de relatione reali, quam rationis; cum etiam relatio rationis sit ad terminum. Qualitas autem,

& quantitas rationis non dicunt proprie, adhuc analogicè, id, quod est de ratione quantitatis, aut qualitatis, quod est extendere partes subiecti inhesionis, vel illud qualificare; cum illud non habeant, sed solum habeant subiectum denominationis, utpotè entia rationis. Unde genus quantitatis, aut qualitatis non dicitur proprie de illis: quod intendit D. Tho. & non amplius.

QUÆST. XVIII.

QUID REQUIRATUR AD RELATIONEM PRÆDICAMENTALEM.

EX dictis in præcedentibus constat, quod dantur aliquæ relationes rationis, quæ ab hoc prædicamento, utpotè dividente ens reale, merito excluduntur. Dantur etiam relationes divinæ, quæ, quia infinitæ, eadem ratione, qua Deum à prædicamento exclusimus, ab hoc prædicamento relegantur. Ac denique aliæ sunt relationes secundum dici, & transcendentales, quæ sub speciali genere non continentur, sed per omnia genera divagantur. Ut clarè ergo constet, quæ relationes sunt prædicamentales ad hoc prædicamentum specialiter pertinentes, inquirimus in præsentī; quid requiratur ad relationem prædicamentalem?

2 Pro cuius resolutione supponendum est, quod ad relationem prædicamentalem tria concurrunt, scilicet subiectum, fundamentum, & terminus. Subiectum videlicet, cui inhæreat ipsa relatio, utpotè accidens; fundamentum à quo dimanet, & terminus in ordine ad quem habeat totum suum esse. De his ergo omnibus inquirimus, quomodo relatio exigat ista, & quid ex parte illorum requiratur. Quo supposito.

3 Dicendum est, quatuor conditiones requiri ad relationem prædicamentalem: quarum 1. est, quod habeat subiectum reale, realiter existens. Et ratio est, quia relatio prædicamentalis est accidens reale; sed accidens reale exigit subiectum reale, cui realiter inhæreat: ergo relatio prædicamentalis exigit subiectum reale, realiter existens. Ex quo sequitur, quod non entia, entia rationis, & possibilia, nullam relationem prædicamentalem possunt dicere actu, cum non sint subiecta capacia ad illam sustentandam.

4. 2. Conditiō est, quod habeat fundamentum reale, & intrinsecum subiecto, quod refertur. Ratio est, quia relatio prædicamentalis realiter naturali emanatione dimanat à fundamento; sed accidens reale qualis est relatio prædicamentalis, nequit ab ente rationis, nec ab illo quod est extrinsecum subiecto dimanare: ergo relatio prædicamentalis

debet habere fundamentum reale, & intrinsecum subjecto, quod refertur.

5 3. Conditio est, quod etiam habeat terminum realem, realiter existentem; quæ conditio prob. à posteriori sic. Si relatio prædicamentalis non exigeret terminum realem, realiter existentem, sequeretur, quod in eodem subjecto v. g. in eodem albo essent infinitæ relationes; sed hoc implicat: ergo relatio prædicamentalis exigit terminum realem, & realiter existentem. Prob. sequela. Si relatio prædicamentalis non exigeret terminum existentem, idem album posset referri relatione prædicamentali ad omnia alba possibilis; sed omnia alba possibilis infinita sunt: ergo essent in eodem albo infinitæ relationes, vel ad minus infinitæ secundariæ terminationes.

A priori vero prob. prædicta conditio sic. Relativa prædicamentalia, sunt simul natura, & existentia: ergo quando relatio existit etiam terminus debet realiter existere. Conseq. patet, aûs. vero sic prob. Relativa prædicamentalia dicuntur ad convertentiam: ergo sunt simul natura, & consequenter, qualibet relatio prædicamentalis exigit terminum realem, realiter existentem.

6 4. Conditio est, quod relatio prædicamentalis debet esse inter extrema realiter distincta. Et ratio est, quia relatio nihil aliud est,

quam habitudo, & oppositio relativa; sed ejusdem ad se ipsum non est habitudo, & oppositio: ergo debet versari inter extrema realiter distincta. Hoc tamen intelligendum est, quod sit inter extrema distincta, non materialiter, sed formaliter, ut fundantur ita, quod ratio fundandi distincta sit in utroque extremo; ratione cujus ait D. Tho. 1. p. q. 42. ar. 2. non potest dari inter Divinas Personas relatio similitudinis, aut æqualitatis, quia ratio fundandi, scilicet essentia divina, non est diversa in extremis.

7 Ex dictis clare constat definitio, seu descriptio relationis prædicamentalis, videlicet, quod sit forma accidentalis realis, cujus totum suum esse sit in ordine ad terminum. Nam per esse formam accidentalem excluduntur relationes divinæ, quæ sunt formæ substantiales per se subsistens; & per esse formam realem excluduntur omnes relationes rationis, & denique per habere totum suum esse in ordine ad terminum, excluduntur relationes secundum dici, quæ non habent totum suum esse in ordine ad terminum.

QUÆST. XIX.

QUOT SINT FUNDAMENTA relationis prædicamentalis?

Cum relatio prædicamentalis sit inter omnia entia realia minimæ entitatis, ejus uni-

tas, & distinctio nequit melius, & clarius cognosci, quam per distinctionem, & unitatem ipsius fundamenti; unde, ut hanc distinctionem, & unitatem relationum prædicamentaliū cognoscamus, inquirimus in præsentī dubio, quæ, & quot sint relationis fundamenta?

2 Dicendum igitur est cum Arist. & D. Tho. 5. Metaph. lect. 17. *Tria esse ingenere relationis fundamenta: videlicet, unitas, & numerus, actio, & passio, mensura, & mensurabile.* Quæ divisio bona, & adæquata est, quod sic ostenditur. Illud est fundamentum relationis, quod facit unum referri ad aliud; sed quod facit unum referri ad aliud, directe, vel reductive pertinet ad aliquod ex his tribus: ergo hæc divisio est bona, & adæquata. Prob. min. omne, quod refertur ad aliud, vel refertur secundum *esse*, vel secundum *operationem*, vel secundum *proportionem*, vel æqualitatem cum illo; sed si refertur secundum *esse*, talis ordo fundatur in mensura, & mensurabili; quia, quæ ab alio mensurantur, ab illo accipiunt *esse*; si refertur secundum *operationem*, fundatur in actione, & passione; si secundum *proportionem*, vel æqualitatem cum illo, fundatur in unitate, & numero: ergo omne illud, quod facit unum referri ad aliud, pertinet directe, vel reductive ad aliquod ex tribus numeratis fundamentis: ac proinde divisio est

bona, & adæquata.

3 Obijc. 1. Aliquæ relationes possunt fundari in substantia, & qualitate: ergo non recte fundamenta relationis à nobis assignantur. Prob. añs. duæ substantiæ fundant relationem identitatis, & duæ qualitates ejusdem rationis fundant relationem similitudinis: ergo aliquæ relationes possunt fundari in substantia, & qualitate.

Resp. conc. añs. neg. conf. Verum namque est, quod in duabus substantiis, & in duabus qualitatibus possunt fundari relationes identitatis, & similitudinis; cæterum istæ relationes etiam fundantur in *unitate*, & *numero*: ac proinde recte fundamenta relationes assignamus.

4 Obijc. 2. Unitas, quam dicimus esse fundamentum relationis prædicamentalis, vel est unitas numerica, vel unitas formalis; sed neutra potest esse fundamentum relationis prædicamentalis: ergo unitas non est fundamentum relationis prædicamentalis. Min. quantum ad 1. part. constat; siquidem unitas in qua fundatur relatio debet esse unitas, per quam aliqua duo sunt unum; sed per unitatem numericam nō sunt aliqua duo unum: ergo. Quantum ad 2. vero part. prob. eadem min. sic. Illud in quo fundatur relatio realis debet esse à parte rei, & aliquid reale; sed unitas formalis non reperitur à parte rei, sed solum per intellectum: ergo

in unitate formali non potest fundari relatio.

Resp. ad hoc arg. conc. mai. neg. min. quantum ad 2. partem, & ad ejus prob. conc. mai. dist. min. sed unitas formalis non est realis, unitas formalis *per identitatem*, conc. min. per *convenientiam*, & *similitudinem*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod unitas, quæ est fundamentum relationis prædicamentalis est unitas formalis, non per identitatem, sed per similitudinem, & convenientiam; & cum hæc unitas reperitur à parte rei, ut diximus in 3. libro; hinc est, quod potest fundare relationem prædicamentalem.

5 Obijc. 3. In relationibus primi generis, non solum inveniuntur relationes similitudinis, identitatis, & æqualitatis, sed etiam reperiuntur relationes dissimilitudinis, diversitatis, & inæqualitatis; sed istæ ultimæ relationes non possunt in unitate fundari: ergo malè coarctatur primum genus relationis prædicamentalis ad unitatem, & numerum.

Resp. dist. min. Non possunt fundari in unitate, secundum quod dicit *indivisionem*, conc. min. secundum quod dicit *divisionem*, neg. min. & conseq. Unitas namque duo dicit, indivisionem videlicet, & divisionem; quatenus dicit indivisionem unius ab alio fundat relationes similitudinis, identitatis, & æqualitatis; quatenus vero dicit divisionem fundat

relationes dissimilitudinis, diversitatis, & inæqualitatis. Unde Petrus v. g. dicit relationem identitatis specificæ ad Paulum, & relationem diversitatis specificæ ad leonem; & utraque relatio fundatur in unitate specifica Petri, secundum diversos conceptus inæquatos ejusdem unitatis.

6 Obijc. 4. Nulla est relatio, quæ fundetur in numero: ergo malè dicimus, quod numerus est fundamentum relationis prædicamentalis. Prob. añs. si aliqua esset, maxime illa, quæ reperitur inter duos numeros binarios; sed ista non fundatur in numero: ergo nulla. Prob. min. relatio, quæ reperitur inter duos numeros binarios fundatur in unitate: ergo non fundatur in numero.

Resp. neg. añs. & ad illius prob. neg. mai. Licet namque relatio, quæ reperitur inter duos numeros binarios non fundetur in numero, ut bene probat arg. fundatur tamen relatio numeri *quaternarij* ad numerum *ternarium*, quæ quidem in unitate fundari non potest, sed in proportionem numeri ad numerum, in quantum ita se habet numerus quaternarius ad quatuor unitates, sicut ternarius ad tres unitates: ac proinde dantur relationes in numero fundatæ.

7 Obijc. 5. Nulla relatio potest fundari in actione, & passionem: ergo actio, & passio non sunt fundamenta relationis prædicamentalis. Prob. añs. si aliqua relatio

In actione, & passione fundatur, maxime relatio Paternitatis; sed ista non fundatur in illis: ergo. Prob. min. Existente relatione Paternitatis non existit actio generativa: ergo. Conseq. prob. Relatio similitudinis inter duo alba permanere non potest si deficeret unitas albedinis in qua fundatur: ergo similiter de Paternitate, &c.

Resp. conc. utrumque ultimum añs. neg. conseq. & dicimus, quod relatio Paternitatis fundatur in actione generativa; quia licet non existat hæc formaliter, dum relatio Paternitatis existit: virtualiter tamen existit in aliquo à se relicto: videlicet, in effectu ab ipsa generatione producto; à quo in *facto esse* ipsamet relatio dependet. Consequenterque stat optime, quod transacta actione perseveret relatio Paternitatis in ipsa generatione fundata. Secus autem in relatione similitudinis: hæc enim fundatur in convenientia, & unitate exigente coexistentiam duorum; non autem in productione alicujus: unde tam *in fieri*, quam *in facto esse* à suo fundamento dependet, & non ab aliquo ab ipso relicto: ac proinde deficiente unitate albedinis inter duo, necessario ipsa relatio similitudinis periret.

8 Obijc. ult. Nulla relatio potest in mensura, & mensurabili fundari: ergo non possunt esse fundamentum relationis prædica-

mentalis. Prob. añs. duplic. & 1. sic. Mensurabile ad mēsuram semper dicit relationem transcendentalem: ergo non fundat prædicamentalem. 2. Prob. idem añs. Mensurabile respicit mensuram, sive existat, sive non existat: ergo relatione transcendentali.

Resp. neg. añs. & ad 1. prob. dist. añs. Semper mensurabile dicit relationem transcendentalem ad mensuram, quatenus respicit illam, ut *causam*, conc. añs. quatenus illam respicit, ut *purum terminum*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod mensurabile ad mensuram, v. g. scientia ad scibile, quatenus respicit illam, ut *causam*, dicit ordinem transcendentalem; secus tamen quando respicit mensuram, ut purum terminum; quia prout sic dicit relationem prædicamentalem, quæ quidem relatio in mensura, & mensurabili fundatur. ¶ Per quod patet solutio ad 2. prob. Dicimus enim, quod mensura respicit mensuratum, sive existat, sive non existat relatione transcendentali; non autem relatione prædicamentali, quia ad istam, ut diximus supra, necessarium est terminum realiter existere.

9 Ex dictis in hac questione, sequitur relationem essentialiter dividi, ut in species subalternas in prædicta tria genera relationis. Sub primo genere continentur, tum relationes similitudinis, & dissimilitudinis, tum æqua-

litas, & inæqualitatis, identitatis, & diversitatis. *Sub secundo* genere continentur relationes Patris ad Filium, servi ad Dominum, & discipuli ad Magistrum. *Sub tertio* genere continentur relationes potentie ad objectum, scientie ad scibile.

10 2. Dividitur relatio in relationem mutuam, & non mutuam: mutua est illa, cui ex parte termini correspondet altera relatio. V. g. relatio similitudinis, & Paternitatis. Relatio non mutua est illa, cui ex parte termini non correspondet altera relatio, v. g. relatio creature ad Deum, & scientie ad scibile. Relatio mutua subdividitur in relationem æquiparantiam, & disquæparantiam. Relatio æquiparantia est illa, cui ex parte termini correspondet similis relatio: v. g. relatio similitudinis. Relatio disquæparantia est illa, cui ex parte termini correspondet dissimilis relatio, v. g. relatio Paternitatis ad Filium, cui non correspondet alia relatio Paternitatis, sed filiationis.

QUÆST. XX.

UTRUM RELATIONES PRÆDICAMENTALES POSSINT ESSE FUNDAMENTUM ALIARUM RELATIONUM PRÆDICAMENTALIUM?

Q Uod est inquirere, an sicut duæ qualitates ejusdem rationis fundant relationem similitudinis, & duæ qualitates diversæ rationis, v. g. albe-

do, & nigredo fundant relationem dissimilitudinis; ita etiam duæ relationes prædicamentales ejusdem rationis, v. g. duæ Paternitates possint fundare alias duas relationes similitudinis, & duæ relationes diversæ rationis, v. g. Paternitas, & filiatio duas alias relationes dissimilitudinis?

2 Ad quod resolutorie dicens dum est, quod una relatio prædicamentalis, non potest esse fundamentum alterius. Hæc concl. prob. à posteriori, & à priori, à posteriori sic. si duæ relationes prædicamentales, v. g. duæ Paternitates possent fundare duas relationes similitudinis, darentur actu infinitæ relationes; sed hoc dicendum non est: ergo una relatio prædicamentalis non potest esse fundamentum alterius. Min. constat, siquidem infinitum in actu implicat, ut dicemus in Philosophia. Sequela vero sic prob. Si duæ relationes Paternitatis fundarent alias duas relationes similitudinis, illæ etiam fundarent alias, & istæ alias, & sic in infinitum: ergo. Prob. añs. Ideo juxta contrarios duæ relationes Paternitatis fundarent alias duas relationes similitudinis, quia dicerent unitatem, & convenientiam; sed relationes similitudinis fundatæ, etiam dicerent unitatem, & convenientiam, & sic de alijs, usque in infinitum: ergo si duæ relationes Paternitatis fundarent alias duas relationes similitudinis illæ etiam fundarēt alias, & istæ alias, & sic in infinitum.

3 Dices cū cōtrarijs, quod ex eo, quod relatio res Paternitatis fundaret alias duas relationes similitudinis, & istę alias duas, solū sequeretur, quod darentur infinitę relationes syncategorematicę, & in potentia, quod inconveniens non est; non tamen sequeretur, quod darentur infinitę relationes categorematicę, & actu, quia hoc infinitum, ut probat ratio, Philosophicę loquēdo, repugnat.

Sed contr. hoc effugium sic insurgo. Si duę relationes Paternitatis fundarent alias duas, & illę alias, & sic in infinitum darentur actu, & chategorematicę infinitę relationes: ergo solutio est nulla. Prob. añs. istę relationes, tunc casus existerent in eodem instanti temporis: ergo. Prob. añs. Ponerētur in eodem instanti, in quo ponitur fundamentum primum relationum similitudinis: ergo existerent in eodem instanti temporis, & consequēter daretur infinitum in actu, & chategorematicę secundum multitudinem.

4 A priori vero prob. nostr. concl. Fundamentum relationis prædicamentalis debet habere influxum, & efficientiam in relationem fundatam; sed una relatio, respectu alterius hoc nequit habere: ergo nec una relatio prædicamentalis potest esse fundamentum alterius. Mai. constat: siquidem relatio prædicamentalis resultat, & dimanat à fundamentis; min. vero sic prob. Relatio

prædicamentalis, utpote purus respectus est minimę entitatis: sed illud, quod est minimę entitatis, nequit habere influxum in aliam: ergo, nec una relatio in aliam: ac proinde, nec illam fundare. Et advertē, quod non est idem de relatione rationis, quia si una relatio rationis, ut diximus in libro 2. potest suprà aliam fundari, hoc est, quia fundamentum illius non habet activitatem, & efficientiam in ipsam, nec relatio rationis resultat ex suo fundamento, sed totum fit beneficio intellectus.

5 Contr. nostr. concl. unicum militat arg. quod sic proponitur. Duę qualitates possunt fundare relationem similitudinis: ergo & duę relationes. Prob. hæc conseq. Ideo duę qualitates possunt fundare relationem similitudinis, quia dicunt unitatem, & convenientiam; sed etiam duę relationes prædicamentales, v.g. duę Paternitates, dicunt unitatem, & convenientiam: ergo. *Confirm.* Duę relationes paternitatis mutuo se respiciunt relatione similitudinis, cum sint similes: ergo fundant relationem similitudinis.

Resp. ad arg. conc. añs. neg. conseq. & ad prob. Dicimus, quod non ideo præcisę duę qualitates possunt fundare relationem similitudinis, quia habent unitatem, & convenientiam, sed insuper, quia non sunt minimę entitatis, cum ergo duę relationes paternitatis, & si dicant convenientiam,

tiam, sint tamen minimæ entitatibus, utpotè puri respectus: hinc fit, non posse fundare aliam relationem similitudinis.

+ Ad confirm. resp. dist. añs. Duæ relationes Paternitatis mutuo se respiciunt, *se ipsis*, conc. añs. *media alia relatione*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, verum esse, quod duæ relationes Paternitatis mutuo se respiciunt, ceterum non se respiciunt media relatione distincta, quam fundent, sed se ipsis inspiciuntur: ac proinde non sequitur ex hoc, quod fundent relationem similitudinis distinctam.

QUÆST. XXI.

UTRUM RELATIO PRÆDICATIONALIS distinguatur realiter à suo fundamento?

PRO resolutione hujus dubij supponendum est, quod in aliquibus relationibus prædicationalibus fundamentum distinguitur realiter entitative à subjecto, ut patet in relatione, quæ est inter duos homines albos: in alijs tamen relationibus idem entitative est fundamentum, & subjectum, ut patet in relatione, quæ fundatur in duabus substantijs, & in duabus qualitatibus separatis à subjecto. Unde supponimus tan-

quam, certum, quod quando fundamentum distinguitur entitative à subjecto, etiam ipsa relatio; nam relatio, si cum aliquo identificatur maxime cum fundamento. Quo supposito.

2. Dico 1. *Relatio prædicationalis realiter, saltem, virtualiter, distinguitur à fundamento.* Quod sic prob. Illa, quæ pertinent ad distincta prædicamenta saltem realiter virtualiter distinguuntur: aliàs ad distincta prædicamenta non pertinerent; sed relatio, & fundamentum pertinent ad distincta prædicamenta: ergo. Prob. min. Relatio pertinet ad prædicamentum relationis; sed fundamentum, utpotè quid absolutum, ad prædicamentum relationis non pertinet: ergo.

3. Dico 2. *Relatio prædicationalis realiter entitative distinguitur à suo fundamento.* Hæc concl. prob. autoritate, ex D. Tho. 1. p. q. 28. ar. 2. ubi sic loquitur: *Sicut in creatis in eo, quod dicitur relative, non solum invenitur respectus ad alterum, sed aliquid absolutum, ita in eo; sed aliter, nam id, quod invenitur in creatura, præter id quod continetur sub significatione nominis relativi est alia res, in Deo autem non est alia res.* Idemque docet q. 8. de Porent. ar. 2. & in 4. contr. gent. cap. 14. ex quibus verbis iste deducitur discursus. Relatio secundum D. Tho. distinguitur à fundamento, tanquam res à re; sed illa, quæ distinguuntur tanquam res à re, proprie, & rigu-

iosè loquendo, distinguuntur realiter entitative : ergo sentit Div. Tho. quod relatio, & fundamentum realiter entitative distinguuntur.

4 Ratione vero fundamentali prob. concl. sic. Quæ realiter separantur, realiter entitative distinguuntur ; sed relatio, & fundamentum realiter separantur : ergo realiter entitative distinguuntur. Prob. min. destructa relatione, manet fundamentum : ergo. Prob. añs. Destructo termino relationis, destruitur relatio ; sed destructo termino, potest manere fundamentum : ergo destructa relatione manet fundamentum. Min. constat : siquidem destructo uno albo terminante relationem similitudinis, potest manere aliud album, quod est fundamentum. Mai. vero sic prob. Destructo specificativo, destruitur specificatû ; sed destructo termino, destruitur specificativum relationis : ergo, & destruitur relatio : ergo si tunc casus manet fundamentum, fundamentum, & relatio realiter separantur.

5 Dices, quod destructo termino destruitur relatio solum quantum ad denominationem *referentis*, non tamen destruitur, quantum ad entitatem, ac proinde nunquam à fundamento realiter entitative separatur. *Contra hoc tamen* sic replicabis. Implicat, quod deficiat denominatio primaria formæ, & entitas formæ non deficiat ; sed denominatio

referentis est denominatio primaria relationis : ergo si destructo termino destruitur relatio quantum ad denominationem referentis, etiam destruitur quantum ad entitatem. Prob. min. effectus formalis, & primarius formæ est ipsa essentia, seu forma subiecto communicata ; sed essentia relationis est referens : ergo denominatio primaria relationis est denominatio referentis : ergo hac denominatione pereunte, necessario perijt, & desinit esse relatio.

6 2. Prob. concl. Relatio Paternitatis distinguitur realiter à suo fundamento ; sed idem est de alijs relationibus : ergo Probat. mai. Fundamentum relationis Paternitatis est actio generativa ; sed relatio Paternitatis realiter entitative à tali actione distinguitur : ergo. Probat. min. Actio generativa, & relatio Paternitatis subiectantur in diversis subiectis adæquatè distinctis : ergo. Probat. añs. Relatio Paternitatis, utpote accidens intrinsecum subiectatur in Patre ; sed actio generativa, utpote transiens subiectatur in passo, seu in Filio : ergo.

+ Roborantur dicta, relatio, quæ fundatur in substantia, realiter distinguitur à fundamento : ergo idem de albis relationibus est dicendum. Probat. antec. si relatio, quæ in substantia fundatur, non distingueretur à suo fundamento, eadem esset

entitas relationis, & substantiæ; sed hoc implicat: ergo relatio, quæ fundatur in substantia realiter entitative distinguitur à fundamento. Prob. min. talis entitas esset substantia, & accidens, ut est manifestum; sed hoc implicat: ergo.

7 Dico 3. *Relatio habet distinctam existentiam à fundamento*; quod sic ostenditur. Relatio, vel fundatur in substantia, vel in aliquo accidenti; sed in quocumque istorum fundetur, habet distinctam existentiam: ergo. Prob. min. in primis si fundatur in substantia habet distinctum esse à fundamento, alias habet distinctum esse, si fundatur in aliquo accidenti: ergo. Mai. patet, & min. vero sic prob. Quodlibet accidens habet specialem inherentiā in subiecto: ergo siue relatio fundetur in substantia, siue fundetur in accidenti, semper habet existentiam distinctam, ac habet fundamentum.

8 Contr. nostr. principalem concl. Obijc. 1. Per hoc, quod aliqua relatio adveniat alicui subiecto non mutatur realiter: ergo signum est, quod relatio non distinguitur realiter entitative à suo fundamento. Prob. añs. juxta Phil. 5. Phys. text. 10. *Altero subeunte mutationem, alterum mutationem non subiens, verè potest dici ad aliquid.* Quod explicans D. Thom. opusc. 48. tract. 5. cap. 2. sic loquitur: *Si enim similitudo adderet aliquam rem supra albedinem: for-*

tis, nullo modo posset aliquis alicui fieri similis sine sui mutatione: sit autem homo similis alicui sine sui mutatione, ut patet; nam si quis in India fieret modo albus, fieret similis mihi, & ego sibi, nulla in me facta mutatione. ergo.

Resp. dist. añs. Per hoc, quod aliqua relatio adveniat alicui non mutatur, si illi adveniat in ordine ad terminum secundum, conc. añs. in ordine ad terminum primum, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod semel existente relatione in ordine ad terminum primum, v. g. ad unum simile, potest subiectum per eandem relationem absque nova mutatione referri ad secundum, & tertium simile; & idem dicendum de relatione Paternitatis in ordine ad 2. & 3. Filium; quia isti sunt termini materiales, qui non multiplicant relationes. Non autem potest relatio advenire subiecto de novo in ordine ad terminum primum, qui est primum simile, vel primus filius; quin subiectum realiter mutetur. Et hoc, & non amplius intendit Ang. Mag. & Phil. ut patet in exemplis adductis ab ipso D. Tho.

9 + Obijc. 2. Si relatio predicamentalis distingueretur realiter à suo fundamento, sequeretur, quod idem accidens numero esset in pluribus subiectis; sed hoc est omnino implicatorium: ergo, & quod relatio distinguatur realiter à suo fundamento. Prob. sequela. Tunc casus relatio numeri qua-

ternarij ad quaternarium esset simul in quatuor unitatibus realiter distinctis: ergo.

Resp. dist. mai. idem accidens esset in diversis subjectis *inadequatis*, conc. mai. *adequatis*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus, quod nullum sequitur inconveniens ex eo, quod eadem relatio numeri sit in pluribus subjectis *inadequatis*, & materialiter distinctis; quia hoc potest accidenti absque inconvenienti convenire: nam quando ignis calefacit duo ligna, illa actio calefactiva in utroque ligno recipitur, tanquam in subjectis *inadequatis*; cumque quatuor unitates numeri quaternarij sint subjecta *inadequata* respectu relationis: hinc est, quod potest esse simul in omnibus illis absque inconvenienti aliquo.

10 Obijc. 3. Si relatio adderet novam entitatem supra entitatem fundamenti, infinitas fere entitates idem homo in instanti posset acquirere; sed hoc videtur falsum, immo impossibile: ergo relatio non addit supra fundamentum entitatem distinctam. Prob. sequela. Me v. g. existente albo, fere infinita alba possunt de novo poni in mundo; sed ad omnia illa de novo inciperent esse in me relationes similitudinis: ergo si quilibet relatio adderet novam entitatem supra entitatem fundamenti, idem homo posset acquirere in eodem instanti infinitas fere entitates.

Resp. neg. sequelam; quia relationes non multiplicantur ad multiplicationem termini materialis, & secundarij: nam, ut inquit D. Tho. 3. part. q. 35. ar. 5. Eadem numero relatione refertur quis ad plures terminos, quos sub eadem ratione respicit, ut Pater ad plures Filios, Dominus ad plures servos, & Magister ad plures discipulos; & denique idem album ad plura alba, & si essent fere infinita; quia licet multiplicentur in his casibus termini materialiter, non tamen multiplicantur formaliter: ideoque idem homo non acquireret, ut intendit argumentum fere infinitas entitates in eodem instanti.

11 Obijc. 4. Relatio similitudinis inter duo alba non distinguitur ab albedine utriusque; sed talis relatio predicamentalis est: ergo. Prob. min. Per hoc patet, quod duo extrema habeant formaliter albedinem, omni alio concluso, talia extrema erunt similia in albedine; sed similitudo in albedine est relatio similitudinis: ergo relatio similitudinis inter duo alba non distinguitur ab albedine utriusque. Prob. mai. similia secundum Phil. sunt: *quorum qualitas est una*: ergo.

Resp. explicando. Phil. similia sunt quorum qualitas est una, similia *fundamentaliter*, conc. añs. similia *formaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod duo alba, nullo respectu superaddito, solum sunt similia *fundamentaliter*.

ter, non tamen formaliter; quia licet detur in illis fundamentum similitudinis, scilicet duplex albedo, non tamen datur in illis forma, vi cuius unum sit simile alteri. Et ratio est clara, quia albedo denominat utrumque extremum absolute album: quod autem unum se habeat, sicut, & alterum, in hoc, quod est esse album, non provenit ab albedine, sed ab habitudine unius ad aliud, utrique albedini superaddita; quæ habitudo, cum effectus respectivus sit, necessario debet à relatione provenire: quapropter relatione ablata, tantum illa duo alba essent similia fundamentaliter. Et hac solutione utendum est semper, quod relatio aufertur, & solum extrema ponantur, propter rationem supra jam assignatam.

12 Obijc. ult. Potest deficere alicui subjecto denominatio *relati*, absque eo, quod illi deficiat aliqua relatio: ergo ratio probativa conclusionis nititur principio falso. Prob. añs. potest deficere alicui subjecto denominatio *intrinsicca*, absque eo, quod deficiat entitas, à qua provenit: ergo. Prob. añs. Si Petrus haberet tres filios, & unus ex illis moreretur, Petrus non denominaretur *intrinsiccè* relatus ad illum; & tamen relatio Paternitatis non deficeret, cum eadem relatione respiciat filios remanentes: ergo.

Resp. neg. añs. & ad ejus prob. dist. añs. Potest deficere de-

nominatio *intrinsicca*, absque eo, quod deficiat entitas, à qua provenit, denominatio *secundaria*, & *materialis*, conc. añs. *intrinsicca*, & *primaria*, neg. añs. & consequ. Dicimus enim, quod denominatio *intrinsicca*, & *primaria* nunquam potest deficere, quin deficiat entitas, à qua provenit; bene tamen potest deficere si sit denominatio *secundaria*, & *materialis*; cumque denominatio *relati* in Patre ad 2. vel 3. Filium sit denominatio *secundaria*, & *materialis*; denominatio vero referentis, seu *relati* sit denominatio *primaria*, & *formalis* relationis: hinc fit, quod potest deficere denominatio *relati* in Patre ad 2. Filium, quin aliqua entitas, aut relatio deficiat: secus tamen denominatio referentis, seu *relati*.

QUÆST. XXII.

UTRUM RELATIO PRÆDICAMENTALIS terminatur formaliter ad relativum, an vero ad absolutum?

Cum relatio non sit proprie, quæ refertur, sed ratio referendi fundamentum ad terminum, quod inquirimus in presenti dubio est; an sicut relativum prædicamentale non refertur ratione alicujus absoluti, sed ratione relationis: ita etiam terminus terminet formaliter relationem ratione absoluti, an ve-

ratione alicujus relativi? Pro cuius resolutione solum est notanda divisio relationis prædicamentalis in *mutuam*, & non *mutuam*; quia de utraque procedit questio. Quo supposito, relictaque diversitate sententiarum.

2. Dicendum est, ut magis conforme doctrinæ Phil. & D. Tho. *Omni relationem prædicamentalem terminari formaliter ad relativum*. Hæc concl. est in primis expressa Phil. qui hoc in cap. sic loquitur: *Si servus ad Dominum dicitur circumscriptis omnibus, quæ accidentia sunt Domino, ut esse vi pedem, vel hominem, relicto vero solum, quod Dominus est, semper servus ad ipsum dicitur*. Et post pauca: *Circumscribatur ab homine esse Dominum, non sanè amplius servus ad Dominum dicitur*. Quam doctrinam confirmat D. Tho. i. p. q. 40. ar. 2. ad 4. his verbis, *cum dicitur quod relativi esse est ad aliud se habere, per ly aliud intelligitur correlativum, quod non est prius, sed simul natura, & cognitione*; sed correlativum non est quid absolutum; sed relativum; cum correlativum, ut tale per relationem formaliter constituatur: ergo sentit D. Tho. quod omnis relatio prædicamentalis ad relativum formaliter terminatur.

3. Unde ex illius verbis prob. i. concl. sic. Relativa prædicamentalia sunt simul natura; sed si relatio prædicamentalis terminatur ad absolutum, relativa non

essent simul naturæ: ergo relatio prædicamentalis non ad absolutum, sed ad relativum terminantur. Mai. constat, siquidem relativa prædicamentalia mutuo se inferunt, & interimunt. Min. vero sic prob. Quidquid absolutum est in termino, est prius relatione illius, quod ad ipsum terminatur: ergo. Prob. añs. Relatio fundamenti resultat expositione termini, secundum omnia sibi absoluta: ergo quid absolutum est in termino, est prius relatione fundamenti. Prob. añs. exemplo. Ideo in me resultat relatio similitudinis, ad Petrum v. g. quia in me est albedo, & in Petro est albedo: ergo relatio fundamenti resultat expositione termini, secundum omnia sibi absoluta: ergo absolutum termini, non est simul natura cum relatione; ac proinde relatio prædicamentalis nequit ad absolutum termini, formaliter terminari.

4. 2. Prob. nostr. concl. In termino cuiuscumque relationis prædicamentis formaliter, ut terminante, debet necessario dari aliqua relatio: ergo omnis relatio prædicamentalis terminatur ad relativum. Prob. añs. Relativa, prædicamentalia, fundamentum, videlicet, & terminus opponuntur relative; sed non possunt opponi relative, nisi in utroque extremo sit aliqua relatio: ergo. Mai. constat. Siquidem relativa prædicamentalia, v. g. *Pater*, &

4 *Filius* aliquam oppositionem dicunt; sed non contradictoriam, contrariam, aut subcontrariam: ergo relativam. Min. vero principalis sic prob. Relativa prædicamentalia non possunt relative opponi nisi in utroque extremo sit forma relativæ oppositionis; sed forma relativæ oppositionis est relatio: ergo. Min. constat. Nam forma relativæ oppositionis non potest esse aliquid absolutum, ut est luce clarius: ergo necessario est relatio. Mai. vero sic prob. Nō possunt aliqua contrariè opponi, quin in utroque extremo sit forma oppositionis contrariæ: ergo pariter non possunt aliqua extrema opponi relativè, quin in utroque extremo, sit relatio, seu forma oppositionis relativæ. Consequenterque, si terminus formaliter, ut terminus opponitur relativè alteri extremo, non terminatur ratione absoluti, sed ratione relativi.

5 3. Prob. nostr. concl. Si relatio prædicamentalis non terminaretur ad relativum, non distingueretur à relatione transcendentali, vel secundum dici; sed hoc dicendum non est: ergo omnis relatio prædicamentalis ad relativum terminatur. Prob. sequela. Si relatio prædicamentalis non terminaretur ad relativum, non respiceret terminum, ut purum terminum: ergo non distingueretur à relatione transcendentali, vel secundum dici. Prob. añs. tunc casus relatio prædicamentalis res-

piceret terminum, ut causam, vel effectum, ut mensuram, vel mensurabile, vel sub alia formalitate absoluta: ergo non respiceret illud, ut purum terminum: ac proinde à relatione transcendentali minimè distingueretur.

6 Roborantur dicta. Sicut relatio Paternitatis in divinis terminatur ad Filium, ita relatio Paternitatis in creatis ad Filium terminatur; sed terminus relationis Paternitatis in divinis nō est absolutum Filij, sed filiatio relativè accepta: ergo nec relatio Paternitatis in creatis ad absolutum Filij terminatur. Mai. constat: siquidem relatio creata, & increata in conceptum ad expressum conveniunt. Min. vero sic prob. Relatio Paternitatis divinæ terminatur formaliter ad filium, secundum id, in quo filius distinguitur à Patre; sed filius in divinis non distinguitur realiter à Patre, per aliquid absolutum, sed per relationem filiationis: ergo terminus relationis Paternitatis in divinis non est absolutum Filij, sed filiatio relativè accepta.

7 Obijc. 1. Terminus relationis debet esse prior ipsa relatione; sed relatio correspondens ex parte termini, non est prior relatione fundamenti: ergo ratio terminandi aliquam relationem in termino, non potest esse aliqua relatio, sed aliquid absolutum. Min. cum conseq. patet. Mai. vero sic prob. Terminus alicujus relationis formaliter, ut terminus illius est,

est, specificat ipsam relationem: ergo est prior natura, quam illa. Patet consequ. Siquidem omne specificativum, cum sit causa extrinseca, debet esse prius natura specificato: ergo.

Resp. dist. mai. Terminus relationis debet esse prior ipsa relatione, terminus *fundamentaliter* sumptus, conc. mai. *formaliter* acceptus, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod, cum dicitur relationem specificari à suo termino, non intelligitur specificari à termino *formaliter*, ut terminante, quia prout sic est purus terminus, & non causa; sed terminus specificat relationem, ut *fundamentaliter* est terminus; & ita solum sequitur, quod, ut sic, sit prior relatione, quam specificat: non autem ut illam terminat; quia, prout sic, non illam specificat, sed purè illam terminat. Et hoc modo debet explicari illud commune dictum: *positio fundamento, & termino statim resultat relatio*; quod debet intelligi de termino *fundamentaliter* sumpto.

8 Et ut tota æquivocatio arg. tollatur: advertendum est, quod si verbum *specifico*, denotat causalitatem formalem rigurosam, dicendum non est, quod relatio specificetur à termino, sed à *fundamento* ad terminum. Si tamen ejus significatio non ita rigurose accipiatur, sed præcisè pro specificatione *pure terminativæ* sumatur, dici potest, quod relatio

specificatur à termino *formaliter* sumpto, non causaliter, nec tanquam à mensura, sed tanquam à *puro termino* simultatem habente cum relatione.

9 Obijc. 2. Relatio prædicamentalis diffinitur per suum terminum; sed non potest diffiniri per suum terminum *formaliter*, ut relativum: ergo nec potest terminari *formaliter* ad relativum. Mai. constat ex diffinitione relationis. Min. vero prob. dupliciter, & 1. sic. Quod diffinitur debet diffiniri per aliquid sibi notius; sed unum relativum non est notius altero: ergo. 2. Prob. eadem *min.* Si unum relativum diffiniretur per aliud, etiam illud aliud diffiniretur per primum; sed hoc esset committere, circulum vitiosum: ergo.

Resp. conc. mai. neg. min. ad cujus 1. prob. dist. mai. Quod diffinitur, debet diffiniri per aliquid sibi notius, si sit prædicatum *intrinsecum*, conc. mai. si sit prædicatum *extrinsecum*, neg. mai. & conc. min. neg. consequ. Dicimus ergo, quod diffinitio debet esse notior diffinito, quantum ad prædicata *intrinseca*, genus videlicet, & differentiam; quia hæc in rei veritate explicant essentiam diffiniti: non tamen debet esse notior, quantum ad sua prædicamenta *extrinseca*; cumque terminus relationis sit, quid extrinsecum relationi: hinc sit, quod, & si unum relativum notius sit notius altero, possit per illud

diffiniri. Et instantia est in *termino*, & in *accidenti*. Terminus enim diffinitur per propositionem, & accidens in ordine ad substantiam, & creatura in ordine ad Deum; licet propositio non sit notior termino, nec substantia accidenti, nec Deus creatura.

Ad 2. prob. Resp. Quod in diffinitione relativorum non committitur circulus *uniformis*, qui vitiosus est, sed *difformis*, qui vitiosus non est; siquidem relatio ad terminum, & terminus ad relationem se habent in diverso genere causæ; & tunc, quando aliqua duo sunt opposita, non est inconueniens, quod unum ponatur in diffinitione alterius, & e contra; quia in hoc casu non ponuntur sub eadem ratione, & formalitate. Et instantia est in *demonstratione*. Demonstramus enim effectum per causam, & rursus causam per effectum; quia tamen iste, circulus non est uniformis, sed difformis, vitiosus non est.

10 Obijc. 3. Si aliqua relatio terminaretur formaliter ad relativum maxime relationes 1. & 2. generis; sed istæ non terminantur formaliter ad relativum: ergo nulla relatio ad relativum terminatur. Prob. min. relatio dissimilitudinis in albo, quæ 1. generis est, refert album ad nigrum; sed non ad relationem dissimilitudinis, quæ est in nigro: ergo talis relatio non terminatur ad relativum. Prob. min. Album refertur ad nigrum, ut ei dissimile; sed

nigrum per relationem dissimilitudinis non est dissimile albo, sed per nigredinem, cum in relationibus conveniant: ergo album non refertur ad relationem dissimilitudinis, quæ est in nigro.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. Ultimi discursus album refertur ad nigrum, ut sibi dissimile *formaliter*, conc. mai. ut illi dissimile *fundamentaliter*, neg. mai. & dist. min. sed nigrum non est dissimile albo per relationem dissimilitudinis *fundamentaliter*, conc. min. *formaliter*, neg. min. & consequ. Dicimus ergo, quod nigrum, quatenus nigrum est, tantum est dissimile albo *fundamentaliter*, quia *formaliter* est dissimile illi per relationem dissimilitudinis, quæ invenitur in nigro: & ratio est quia *dissimile* formaliter, sicut & *simile* est effectus formalis respectivus, qui a sola relatione potest provenire. Ad quod non obstat, quod huiusmodi relationes dissimilitudinis non sint dissimiles, ut *quod* consideratæ, quia sunt dissimiles *ut quo*. Sunt enim rationes formales constituendi album, & nigrum formaliter dissimilia.

11 Obijc. 4. Relatio creaturæ ad Deum, & Beatæ Virginis ad Christum sunt relationes reales prædicamentales; & tamen non terminantur ad relativum: ergo. Prob. min. Prædictis relationibus nulla ex parte termini realiter correspondet relatio: ergo non possunt terminari ad relativum.

Prob.

Prob. añs. tales relationes sunt non mutuae : ergo.

Resp. alijs solutionibus omiffis , conc. mai. dist. min. & tamen tales relationes non terminantur ad relativum *intrinsecum* , conc. min. ad relativum *extrinsecum* , neg. min. & conseq. Dicimus ergo , cum Eminentis. Cajetano 1. p. q. 13. art. 7. quod à relatione existente in creatura , Deus denominatur formaliter , licet extrinsece Dominus , & idem dicendum de Christo respectu suæ Santissimæ Matris. Cumque talis denominatio , licet extrinseca , proveniat à forma relativa , terminum sic denominatum constituit formaliter , licet extrinsece relativum ; ac proinde , cum pro ut sic terminet relationem , non terminat sub aliqua ratione absoluta , sed potius , ut formaliter relativum.

12 Sed contr. istam solutionem insurgunt contrarij multipliciter , & 1. sic. Et si Deus denominetur extrinsece Dominus à relatione creaturæ , non tamen terminat talem relationem , ratione alicujus relativi , sed potius ratione alicujus absoluti : ergo solutio data nulla est. Prob. añs. 1. Prius intelligitur Deum terminare relationem creaturæ , quam quod à tali relatione denominationem accipiat : ergo. Prob. añs. Ideo Deus accipit denominationem formalem à relatione creaturæ , quia illam terminat : ergo. Prob.

añs. Ideo *Paries* accipit denominationem extrinsecam visi à visione , quia illam terminat : ergo pariter. 2. Prob. idem añs. Si ratione talis denominationis Deus terminaret relationem creaturæ , relatio ipsa servitutis ad se ipsam formaliter terminaretur ; consequens est impossibile : ergo , & añs. Sequela prob. Tunc casus talis relatio terminaretur ad Deum , ut affectum extrinseca denominatione ab ipsa relatione desumpta , ut à forma denominante ; sed quidquid terminatur à denominationem aliquam , eo ipso formaliter terminatur ad formam , à qua provenit talis denominatio ; cum hæc sit indistincta ab ipsa forma : ergo.

2. Sic insurgunt. Deum denominari extrinsece à relatione existente in creatura est falsum : ergo , & solutio data falso nittitur principio. Prob. añs. secundum Div. Thom. 2. contr. gent. cap. 13. *A relatione non invenitur aliquid denominari , quasi exterius existente , sed inhærente : non enim denominatur aliquis Pater , nisi à Paternitate , quæ ei inest* : ergo falsum est juxta Ang. Mag. quod Deus denominetur à relatione existente in creatura ; sicut falsum est , quod filius per hoc , quod relationem terminet Patris , aliquam denominationem extrinsecam accipiat ab illo , ratione cujus denominetur Filius.

Resp.

13 Resp. tamen ad 1. replic. neg. añs. & ad ejus 1. prob. conc. ult. añs. neg. conseq. Quia cum denominatio, quam recipit Deus à relatione creaturæ, non sit alia, quam denominatio terminantis, talis denominatio nullatenus intelligitur posterior, sed omnino simul cum tali terminatione. Nec est idem de denominatione visi in pariete; quia hæc denominatio non est denominatio terminantis visionem, sed altera denominatio à terminatione visionis procedēs: ac proinde talis denominatio est posterior terminatione. Denominatio tamen, quam Deus accipit à relatione creaturæ, quia est denominatio terminantis relationem, non est ullatenus posterior, sed omnino simul cum ipsa terminatione.

Ad 2. prob. añs. Resp. juxta doctrinam traditam lib. 2. q. 2. de denominationibus extrinsecis, neg. sequelam, & ad prob. conc. mai. neg. min. & ejus inserta prob. Intellecta de extrinseca denominatione: & dicimus, quod relatio servitutis in creatura, & idem de qualibet alia relatione non mutua, non terminatur à relativam denominationem termini in abstracto, sed ad terminum in concreto, qui omnino ab ipsa relatione distinguitur. Et quāvis terminus in concreto importet de formali denominationem relativam, extrinsece ab eadem relatione proveniente; illa tamen extrinseca denominatio est quid

realiter distinctum ab ipsamet relatione: sicut, & parietem esse visum, & idem de qualibet alia extrinseca denominatione, est quid realiter distinctum ab visione, seu forma denominante; ut in loco supra citato diximus: quatenus ipsa denominatio est affectio, & quædam adjacentia termini, extrinsece ex ipsa forma proveniens: forma vero est affectio subjecti, cui inhaeret: unde relinquatur ipsam relationem non terminari formaliter ad se ipsam; esto ipsa relativa denominatio in termino sit ratio formalis terminandi.

Ad 2. vero replic. Resp. explicando D. Tho. à relatione non invenitur aliquid denominari sub conceptu *referentis*, conc. añs. sub conceptu *terminantis*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod quando D. Tho. in prædicto testimonio asserit, à relatione non invenitur aliquid denominari quasi exterius existente, intelligitur de denominatione relationis, secundum adæquatum conceptum relationis; non vero secundum illius inadæquatum conceptum. Unde licet relatio creaturæ non denominet Deum sub conceptu *referentis*, denominat tamen ipsum secundum conceptum inadæquatum terminantis. Quod in filio terminante relationem Paternitatis contingere non potest; quia, in illo instanti, in quo intelligitur terminare relationem Paternitatis, intelligitur in

in ipso relatio intrinseca filiationis, ratione cuius relationem terminat Paternitatis: unde non est capax denominationis extrinsecæ; quia in conspectu denominationis intrinsecæ, non habet locum extrinseca denominatio ad terminandum.

14 Obijc. 5. Relativa non mutua non sunt simul natura: ergo signum est, quod non terminantur ad relativum. Conseq. patet: siquidem, si terminus relationis non mutuae esset aliquid relativum, licet extrinsecum, esset in ratione relativi simul natura cum altero extremo. Ans. vero est Phil. & D. Tho. Phil. nam in hoc cap. de relatione text. 5. hæc habet verba: *Videtur autem ipsa ad aliquid simul esse natura, & in pluribus quidem verum est, in aliquibus vero non verum.* Et D. Tho. 1. p. q. 13. ar. 7. ad 7. sic loquitur: *si autem unum in sui intellectu claudat aliud, & non è converso, tunc non sunt simul natura, & hoc modo se habent scientia, & scibile: ergo relativa non mutua, juxta D. Tho. & Phil. non sunt simul natura.*

Resp. neg. ans. & ad 1. illius prob. explico Phil. in aliquibus vero non verum, si relativa non recte assignentur, conc. ans. si recte assignentur, neg. ans. & conseq. Dicimus ergo, quod Phil. non intendit, aliqua esse relativa, quæ non sint simul natura; alias esset sibi contrarius; sed sicut dixit, quod omnia relativa, si recte as-

signentur debent dici ad convertentiam, aliqua tamen, quia non recte assignantur non dicuntur ad convertentiam; ita etiam, licet omnia relativa prædicamentalia, si recte assignentur sint simul natura, aliqua tamen non sunt simul natura, quia non recte assignantur.

Ad testim. D. Thom. Resp. etiam explicando D. Tho. *tunc non sunt simul natura*, quo ad *munus referendi*, conc. ans. quo ad *munus terminandi*, neg. ans. & conseq. Dicimus ergo, quod D. Tho. solum intendit, quod relativa non mutua, non sunt simul natura, quoad munus referendi; quia in uno extremo non est relatio per quam ad aliud extremum referatur, non tamen negat D. Tho. quod omnia relativa, etiam non mutua, debent esse simul natura saltem quo ad munus terminandi relative relationem alterius correlativi. Et hoc modo sunt simul natura relativa non mutua; quod quidem non haberent, si terminarentur formaliter ad aliquid absolutum; quia quid quid absolutum est in termino relationis, est prius natura ipsa relatione.

15 Obijc. ult. Si omnis relatio prædicamentalis terminaretur ad relativum, relatio in communi, & ut est genus generalissimum, etiam terminaretur ad relativum; sed hoc est impossibile: ergo non omnis relatio prædicamentalis terminatur ad relativum. Prob.

mai. quod convenit essentialiter omni inferiori, convenit etiam omni superiori: ergo si omni relationi prædicamentali convenit essentialiter terminari ad relativum, etiam id convenit relationi in communi. Quod autem hoc sit impossibile prob. Relationi incommuni non potest correspondere ex parte termini aliqua relatio: ergo quod relatio in communi terminetur ad relativum est impossibile. Prob. añs. talis relatio non posset esse superior, nec inferior relationi in communi; alias non dicerentur ad convertentiam; deinde non posset illi esse æqualis, aliàs darentur duo genera generalissima relationis, cum daretur duplex relatio, quarum una sub altera essentialiter non contineretur: ergo.

Resp. ad hoc arg. dist. mai. etiam relatio in communi terminaretur ad relativum, *exaltivo*, conc. mai. *exercite*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Cum enim referri in exercitio ad terminum, sit actus realis, & reale exercitium relationis, non potest convenire relationi nisi existenti à parte rei: ac proinde, nisi determinatæ ad aliquam speciem, & individuum. Unde cum relatio in communi solum reperiatur in intellectu, ut sic abstracta ad nullum terminum in exercitio refertur, aut terminatur; sed solum habet pro prædicato essentiali, quod petat referri ad relativum, cuius exigentiæ exerci-

tium in individuis illi competere potest. Admodum quo, licet propositio in communi exigit significare *verum*, vel *falsum*, exercitium tamen huius exigentiæ non nisi in singularibus propositionibus convenit illi. Cumque non concedamus relationem in communi in exercitio referri ad aliquem terminum; nec tenemur concedere dari aliquem terminum in communi relationis, aut aliquam relationem, per quam in ratione termini constituitur.

QUÆST. XXIII.

A QUO DESUMATUR UNITAS

formalis, & numerica relationis?

Supponimus ex dictis, quod ad quamlibet relationem prædicamentalem concurrunt tria, scilicet subjectum, fundamentum, & terminus; modo inquirimus, à quonam ex his relatio accipiat suam unitatem, vel diversitatem, tam specificam, quam numericam? Et non est sermo de illis materialiter sumptis, sed formaliter acceptis, in ratione videlicet formali fundamenti, & termini; quia idem materialiter fundamentum secundum diversas rationes formales, diversas formaliter relationes potest fundare; & idem materialiter terminus, secundum diversas rationes formales, illas terminare. Quo supposito.

2 Dicendum est 1. *Quod relatio specificatur formaliter à termino, causaliter vero à fundamento.* Hæc concl. habet duas partes probandas, & quoad 1. sic prob. Omne, quod essentialiter dicit ordinem ad aliud, ab illo accipit suam unitatem, vel diversitatem specificam; sed relatio prædicamentalis, non solum dicit ordinem ad aliud, sed totum suum esse habet in ordine ad aliud: ergo accipit suam unitatem, vel diversitatem formaliter à termino formaliter sumpto. Min. cum conseq. nota est. Mai. vero prob. exemplis, & ratione; exemplis: nam quia *modus* ordinatur ad terminum ad quem, ab illo accipit suam unitatem, vel diversitatem specificam. Similiter quia actus, habitus, & potentia ad objectum ordinantur, ab illo suam unitatem, vel diversitatem accipiunt specificam: ergo. ¶ Insuper convincitur eadē major ratione. Id, ad quod aliquid ordinatur essentialiter, habet se, ut proprius finis illius; sed unumquodque à suo proprio fine formaliter specificatur: ergo omne illud, quod essentialiter ad aliud ordinatur, ab illo accipit suam unitatem, vel diversitatem specificam. Consequentemque si relatio dicit ordinem ad terminum, ab illo accipit, suam unitatem formalem. ¶ Advertendo semper, ut diximus, quæst. antec. quod si verbum *specifico* denotat causalitatem formalem rigurosam, di-

cendum non est, quod relatio specificetur à termino, quia iste modus loquendi causalitatem denotat; unde melius explicabitur ista specificatio dicendo, quod relatio specificatur à fundamento, ad terminum, ad excludendam omnem causalitatem, & denotandum puram terminationem.

3 2. Vero pars concl. prob. Terminus relationis formaliter est idem, vel diversus unitate, vel diversitate orta causaliter à fundamento: ergo ab unitate, vel diversitate fundamenti accipit relatio causaliter, seu fundamentaliter suam unitatem, vel diversitatem specificam. Prob. añs. Ideo idem materialiter terminus multoties habet diversam rationem formalem terminandi, diversaque formaliter terminat relationes, quia in diverso fundamento fundantur: ergo. Prob. añs. Idem materialiter homo terminat relationem *Paternitatis* sui Patris alibi, quatenus fundatur in *actione*, & *passione*: & simul terminat relationem *similitudinis*, quatenus fundatur in *unitate* albedinis: ergo diversa ratio ad terminandum diversas relationes in eodem materialiter termino, originatur ex diversitate fundamenti: consequenterque licet unitas, vel diversitas specifica relationis sumatur formaliter à termino, occasionaliter tamen, & causaliter oritur à fundamento.

4 Dico 2. Unitas vel distinctio numerica relationis sumitur à fundamento, seu subjecto. Hæc concl. suadetur 1. sic. Unitas, vel distinctio materialis, & numerica accidentium, sumitur ab illius causa materiali, sicut specifica à causa formali; sed causa materialis cujuscumque accidentis est subjectum, in quo recipitur: ergo unitas, vel distinctio numerica relationis, utpotè verum accidens à subjecto debet sumi: ac proinde duæ relationes solo numero distinctæ non possunt esse in eodem subjecto, sicut nec duæ quantitates, aut duæ qualitates.

5 2. Prob. hoc idem. Ab eo habet relatio unitatem numericam, à quo habet entitatem; sed relatio non habet suam entitatem à termino, sed à fundamento, vel subjecto: ergo. Maior constat, siquidem unitas numerica rei est ipsa entitas indivisa. Min. vero sic prob. Relatio non habet, quod sit entitas realis per hoc, quod sit ad terminum; cum esse ad terminum sit quid commune relationi reali, & rationis: ergo relatio non habet suam entitatem realem, & indivisam à termino; ergo nec ab illo relatio accipit suam numericam unitatem. Addimus, quod si relatiosumeret suam unitatem, vel diversitatem à termino in uno homine albo essent tot relationes numero distinctæ, quot sunt alba in mundo; sed hoc esset multiplicare entitates absque necessitate: ergo.

6 CONTR. 1. concl. Obijc. 1. Relatio non potest à termino specificari: ergo concl. falso nittitur principio. Prob. añs. Specificans est prius specificato; sed terminus relationis prædicamentalis non est prior ipsa relatione: ergo nec potest illam specificare.

Ad hoc arg. patet solutio ex jam dictis, dicimus enim, vel quod terminus non specificat relationem formalitèr sumptus, sed fundamentalitèr acceptus, & cum prout sic sit prior relatione bene potest illam specificare. Vel dato, quod relatio specificetur à termino formalitèr accepto, & prout sic non sit prior, adhuc potest relationem specificare; quia quando dicitur, quod specificans est prius specificato, debet intelligi de specificante per modum *causæ*, non vero de specificante per modum puri *termini*, quo modo terminus relationis prædicamentalis specificat ipsam relationem.

7 Obijc. 2. Duæ relationes formalitèr diversæ possunt ad eundem terminum formalitèr terminari: ergo signum est, quod relatio non specificatur à termino. Prob. añs. Relatio Paternitatis, & Maternitatis sunt specificè, & formalitèr diversæ; & tamen ad eundem Filium formalitèr terminantur: ergo. Prob. mai. Una fundatur in concursu activo, & altera in concursu passivo: ergo.

Resp. conc. ult. añs. neg. consequ. & dicimus, quod licet prædictæ relationes materialitèr distinctæ

tinguantur, in quantum in diversis subjectis reperiuntur, non tamen distinguuntur formaliter; quia in primis respiciunt eundem terminum formaliter, & alias fundamentum utriusque formaliter est idem: nam licet concursus activus, & passivus in esse entis distinguantur, non tamen distinguuntur in ratione fundandi; cum uterque fundet, ut est concursus partialis ad generationem filij ordinatus: ac proinde, nec ipsæ relationes formaliter distinguuntur.

8. Obijc. 3. contr. 2. part. 1. concl. Plures relationes specificè distinctæ possunt esse in eodem fundamento, & e contra, relationes ejusdem speciei in fundamentis specificè diversis: ergo relatio non specificatur causaliter à fundamento; añs. quoad 1. partem sic prob. Albedo est fundamentum similitudinis ad aliam albedinem, & dissimilitudinis ad nigredinem; sed relatio *similitudinis*, & *dissimilitudinis* sunt relationes diversæ speciei: ergo relationes diversæ speciei possunt esse in eodem fundamento. *Quantum* ad 2. part. prob. idem añs. sic. Relatio *identitatis* inter duos equos, & relatio *identitatis* inter duos homines, sunt ejusdem speciei; & tamen fundamenta sunt specificè diversa, homo, videlicet, & equus: ergo.

Resp. neg. añs. quoad utraq. partem, & ad 1. prob. dist. mai. eadem albedo *materialiter*, conc. mai. eadem *formaliter*; &

quatenus fundat, neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Relatio namque non sumit suam unitatem specificam à fundamento materialiter sumpto, sed formaliter accepto; cumque albedo in casu argumenti, licet entitative, & materialiter sit eadem, formaliter tamen, & in ratione fundamenti sit diversa; nam fundat relationem similitudinis, quatenus convenit cum alia albedine, & relationem dissimilitudinis, quatenus differt à nigredine: hinc est, quod cum fundamenta sint formaliter diversa, etiam, & relationes sunt formaliter diversæ.

Ad 2. prob. Resp. conc. mai. dist. min. & tamen fundamenta sunt diversa, *materialiter*, conc. min. *formaliter*, & quatenus fundant, neg. min. & conseq. Verum namque est, quod homo, & equus materialiter, & inter se specificè distinguuntur; secus tamen formaliter, & quatenus fundant relationem identitatis; quia convenientia specifica in ratione fundandi eadem est formaliter inter homines, & equos; & sic cum fundamenta non distinguantur specificè in ratione fundandi, non est mirum, quod non distinguantur specificè relationes fundatæ.

9. Ex dictis in hac quæst. infert D. Tho 3. p. q. 35. ar. 5. quod in eodem Patre ad plures filios, unica tantum est relatio Paternitatis; in eodem Magistro ad plures discipulos, in eodem Domino a.

plures servos; immo, & in eodem albo ad plura alba, in eodem gradu unica datur relatio similitudinis. Et ratio est, quia omnes predictæ relationes si plures essent non possent differre plusquam numero; & ideo non possent in unico subjecto numero reperiri.

QUÆST. XXIV.

UTRUM QUATUOR PROPRIETATES

relativorum sint rectè assignantæ?

Relationis prædicamentalis quatuor sunt proprietates. Quarum 1. est, *quod relationi, ratione sui, nihil est contrarium*. Et ratio est, quia ad formas contrarias datur per se motus; sed ad relationem non datur per se motus, sed resultat: ergo relationi, ratione sui, nihil est contrarium. Dixi *ratione sui*, quia ratione fundamenti, relationi aliquid est contrarium: siquidem relationi fundatæ in *albedine*, contrariatur ratione fundamenti, relatio fundata in *nigredine*.

2. Proprietas relationis est, *quod relatio ratione sui non suscipit magis, nec minus*; quia suscipere magis, vel minus fit per maiorem, vel minorem additionem formæ contrariæ; sed relationi, ut diximus in 1. proprietate, ratione sui nihil est contrarium: ergo nec ratione sui potest suscipere magis, vel minus. Potest tamen magis, vel minus suscipere, ratione fundamenti.

3. Proprietas est, *quod relativa prædicamentalia dicuntur ad*

convertentiam: hoc est, unum infert aliud, vel se interimunt; quia bene valet: est Pater: ergo est Filius, est Filius: ergo, & Pater. Et similiter bene valet non est Pater: ergo nec Filius, non est Filius: ergo nec Pater. Et hæc proprietas, cum conveniat etiam relativis secundum dici, non proprietas quarto modo.

4. Proprietas est, *quod relativa sunt simul natura, & cognitione*: esse simul natura est, quod unum non sit causa alterius, & posito uno ponatur, & aliud, & ablato uno auferatur, & aliud; ut patet in consequentijs supra positis; esse autem simul cognitione est, quod cognito uno, simul cognoscatur, & aliud; nam qui cognoscit aliquem, ut Patrem, necessario cognoscit esse Patrem alicujus filij: & hujusmodi proprietas est proprietas quarto modo relationis prædicamentalis, tam matuæ, quam non matuæ, saltem sub formalitate pure terminantis ex parte ipsius termini. Quo supposito.

Dico, *quod predictæ proprietates sunt rectè assignatæ*. Rationē hujus, illas proponendo, insinuavimus. Ut tamen magis illucescat, obijc. contr. 2. proprietatem relatio *inequalitatis* suscipit magis, & minus; & tamen non potest dici, quod talis relatio recipit magis, aut minus, ratione fundamenti: ergo ratione sui, suscipit magis, vel minus. Min. constat: siquidem fundamentum talis relationis, est

qua-

quantitas, quæ magis, vel minus non suscipit. Mai. vero sic prob. Major inæqualitas est inter ulnâ, & palmum, quam inter ulnam, & dimidiam ulnam: ergo relatio inæqualitatis magis, & minus suscipit.

Confirm. Relatio similitudinis fundata in qualitate, non ratione fundamenti, sed ratione sui magis, & minus suscipit: ergo. Prob. añs. Non aucta, aut intensâ, sed potius remissa qualitate, quæ est fundamentum relationis similitudinis, ipsa similitudinis relatio augetur: ergo. Prob. añs. Si Petrus albus, ut quatuor, habeat relationem similitudinis ad Paulum album, ut duo, si in Petro remittatur albedo, usque ad albedinem, ut duo, erit magis similis Paulo: ergo augebitur in illo relatio similitudinis, non aucto, sed potius remisso fundamento.

6 Resp. ad hoc arg. Quod tam in casu illius, quam in casu confir. nec relatio inæqualitatis, nec relatio similitudinis propriè, & rigurose magis, vel minus suscipit, quia ad id requirebatur, quod eadem relatio modo esset major, modo minor, quod in neutro casu sic contingit; quia variato fundamento, variatur etiam relatio, & diversam dicit relationem inæqualitatis ulna ad palmum, ab illa, quam dicit ad idem quantum, si extendatur, & fiat magis longum: & similiter diversam dicit relationem similitudinis album, ut quatuor ad album, ut duo, ab illa,

quam dicit tale album, si ejus albedo remittatur usque ad albedinem, ut duo. Et hæc de prædicamento relationis.

CAPUT DE QUALI, ET qualitate.

QUÆST. XXV.

QUID SIT QUALITAS, ET an rectè à Philosopho diffiniatur, ejusque species sint rectè assignatæ?

Qualitas dupliciter potest sumi, latè videlicet, & strictè: est qualitas latè accepta, quæcunque forma determinans, & modificans subjectum: in quo sensu non loquimur in præsentia de illa; quia prout sic, omnia accidentia possunt dici qualitates. Loquimur ergo de qualitate strictè accepta, quatenus est quidam modus præstans ornamentum substantiæ, & per quam resp. ad interrogationem *qualis sit* nam si quis interrogaret *qualis sit Petrus*? Rectè responderetur, quod est albus, vel niger, sanus, vel ægrotus, doctus, vel indoctus; quia omnia ista qualitatem strictam significant. Qualitas ergo hoc modo considerata constituit quantum, & speciale prædicamentum.

2 Quam sic Phil. diffinivit: est forma secundum quam, *quales esse dicimur*. Illamque dividit in quatuor species, nimirum in *dispositionem communiter dictam, potentiam, & impotentiam, passionem, & passibilem qualitatem, & in formam, & figuram*. Dispositio communiter dicta, est quali-

tas bene, vel male disponens subiectum in ordine ad suam naturam, v. g. sanitas, & ægrotudo, quibus homo bene, vel male se habet in sua natura. ¶ Hæc tamen 1. species qualitatis subdividitur in *habitus, & dispositionem*. Habitus est, *qualitas difficile mobilis à subiecto ab intrinseco, v. g. habitus scientiæ, & virtutis*. Dispositio vero specialiter dicta est *qualitas facile mobilis à subiecto ab intrinseco; v. g. sanitas, & ægrotudo, quæ quidem facile moventur à subiecto; siquidem causæ, ex quibus proveniunt non habent ab intrinseco firmitatem, & stabilem permanentiam, sicut habent causæ habitus*.

3 2. Species qualitatis est *potentia, & impotentia naturalis*. Potentia naturalis est, *virtus, seu facultas naturalis, & congenita ad agendum, vel patiendum*. Et est duplex una activa, quæ est *principium agendi*, & alia passiva, quæ est *principium patiendi*. Unde sub hac specie continentur intellectus agens, voluntas, potentia generativa, nutritiva, augmentativa, calor, & frigus, & omnes virtutes rerum naturalium. Impotentia naturalis, est, *ineptitudo ad aliquid agendum, vel patiendum, ut molle habet naturalem impotentiam ad resistendum divisioni; durum vero habet naturalem potentiam; & senex habet naturalem impotentiam ad videndum, & frigidus ad generandum*.

4 3. Species qualitatis est pas-

sio, & passibilis qualitas. Passio dicitur illa, *quæ resultat ex alteratione brevi, & facilliter transeunte*. Sicut rubor causatus ex verecundia, & pavor causatus ex metu. Passibilis qualitas dicitur illa, *quæ resultat ex alteratione permanenti*. Sicut color palidus naturalis, vel rubicundus, qui causantur permanentemente ex mixtione humorum, & qualitatum subiecti. Ad huiusmodi speciem qualitatis, reducuntur objecta quinque sensuum, ut color, sonus, odor, sapor, & etiam primæ qualitates, quæ sunt objecta, tactus videlicet calor, & frigus, humiditas, & siccitas, quæ omnia pertinent ad hanc speciem, secundum quod causant aliquam passionem, vel quatenus causantur ex passione.

5 Denique 4. species qualitatis est *forma, & figura*. Figura est *terminus quantitatis præscindendo à bona, vel mala dispositione quantitatis; forma vero est qualitas, quæ terminat quantitatem, secundum bonam, vel malam dispositionem*. Distinguantur istæ duæ species qualitatis secundum D. Tho. 7. Phys. lect. 5. in eo, quod forma significat figuram artificialium, ut formam Domus, Cathedræ, vel Turris; figura autem significat omnem alium modum, & dispositionem quantitatis.

6 Quibus suppositis, ut ad quæsitum principale accedamus, dico 1. *Diffinitio qualitatis à Phi-*

Iosopha assignata optima est. Quod sic breviter ostenditur per prædictam diffinitionem explicatur proprius, & peculiaris effectus qualitatis; sed quælibet res optimè explicatur, & diffinitur per proprium, & peculiare exercitium: ergo qualitas rectè à Phil. diffinitur. Prob. mai. Per prædictam diffinitionem diffinitur qualitas per *qualificare subiectum*, ut ipsa diffinitio textatur; sed qualificare subiectum est proprium, & peculiare exercitium qualitatis: ergo per prædictam diffinitionem diffinitur qualitas per proprium, & peculiare exercitium: ac proinde optimè à Phil. diffinitur.

7. Dices tamen 1. quod ea descriptio non est notior diffinito: siquidem ad cognoscendum, quid sit *quale* in cōcreto, oportet prius scire, quid sit qualitas in abstracto. 2. *Quia in hac descriptione* Phil. committitur circulus, immo defacto illum commisit diffiniendo qualitatem per *quale*, & *quale* per *qualitatem*: ergo. 3. *Deficit prædicta qualitatis descriptio*; quia diffinitum, ingreditur diffinitionem, cum in diffinitione qualitatis ipsa qualitas ingrediatur: ergo prædicta diffinitio non est rectè à Phil. assignata.

Resp. tamen ad 1. neg. añs. Quia licet qualitas secundum se sit notior, quam suum concretum scilicet *quale*; quoad nos tamen notius est concretum, in quo cognoscimus ipsius qualitatis ef-

fectum proprium, & peculiarem, videlicet, quod sit *qua quales esse dicimur*. Et ita optimè à Phil. explicatur, quoad nos, & diffinitur. ¶ Ad 2. Resp. dist. añs. committitur circulus *difformis*, conc. añs. *Uniformis*, neg. añs. & consequ. Dicimus, quod licet in huiusmodi diffinitionibus non possit circulus omnino vitari, est tamen circulus difformis: qualitas enim, quæ secundum se non habet diffinitionem, quia non habet aliud simpliciter prius, diffinitur, quo ad nos per *quale*, quod est nobis notius; & *quale* secundum se diffinitur per qualitatem: unde circulus vitiosus non est. Ad 3. neg. añs. Quia diffinitum est, quid concretum; qualitas autem, quæ in diffinitione concreti ponitur, est, quid abstractum, vel è contra, diffinitum est quid abstractum, & quale in diffinitione abstracti positum, est quid concretum: unde diffinitum diffinitionem non ingreditur.

Dico 2. *Divisio qualitatis in quatuor species supradictas bona, & adequata est*, quod sic prob. Nam qualitas secundum D. Tho. 1. 2. q. 49. ar. 2. est modus, & determinatio subiecti secundum esse accidentale; sed ista determinatio quatuor tantum modis potest contingere: ergo. Prob. min. Talis determinatio, vel est in ordine ad naturam subiecti bene, vel male disponendo, & sic pertinet ad 1. speciem; vel est in ordine ad operationem per modum principii.

cipij, vel potentia, & sic pertinet ad 2. vel per modum termini, aut principij particularis alterationis, & prout sic pertinet ad 3. vel denique per ordinem ad quantitatem, & sic pertinet ad 4. speciem; sed non est assignabilis alius modus, & determinatio substantia: ergo divisio qualitatis in has quatuor species bona est, & adequata.

9 Contr. prædictam tamen divisionem Obijc. 1. Arist. 5. Metaphys. assignans species qualitatis, tres tantum species, secunda prætermittit, assignabit: ergo nostra divisio in quatuor species, non est bona, & adequata. *Confirm.* ab opposito. Phil. post quartam speciem qualitatis, ait, alias plures species qualitatis posse assignari: ergo sunt plures.

Resp. tamen ad arg. cum nostro Authore in præsentem, quod Arist. loco citato non assignabit secundam speciem qualitatis, quia parum ante text. 15. egerat de illa sub nomine potentia. Unde non mirum, quod hic sub tali nomine non assignaverit. *Ad confir.* pariformiter dicimus, quod Phil. non assignavit plures species qualitatis, sed illa verba dicere ob humilitatem, ut in fine cujuscunque tractatus consueverat; vel quod solum sensit dari alia plura exempla qualitatium, quam illa, quæ ipse adducit, non tamen, quod sint alia plures species qualitatis.

10 Obijc. 2. In prædicta divi-

sione qualitatis, membra dividentia coincidunt: ergo non est bona, & adequata divisio. Prob. añs. Omnis qualitas est *dispositio*: ergo. Prob. añs. Omnis qualitas juxta D. Tho. est modus, & dispositio subiecti: ergo.

Resp. dist. ult. añs. Omnis qualitas est modus, & dispositio subiecti, ut *principium*, vel terminus *operationis*, conc. añs. est dispositio subiecti in ordine ad *suam naturam*, neg. añs. & consequ. Dicimus enim, quod dispositio, ut est prima species qualitatis, dicit esse dispositionem subiecti in ordine ad suam naturam; cumque hoc non habeant alia species qualitatis, cum non disponant subiectum secundum se, sed ut principium, vel terminus operationis, vel ut terminus quantitatis; hinc est, quod membra dividentia non coincidunt.

11 Obijc. 3. Habitus non solum pertinet ad qualitatem, sed ad alia pertinet prædicamenta: ergo malè assignatur specialis species qualitatis. Prob. añs. Habitus dicitur ab habendo; sed dicimur habere quantitatem, habere relationem, habere vestem, & similia, quæ ad alia prædicamenta pertinent: ergo.

Hoc arg. Laborat æquivocatione, unde ad illam tolendam dicimus cum nostro Authore, & D. Tho. 1. 2. q. 49. ar. 2. quod habitus tripliciter potest sumi. 1. prout est idem ac *habitus*, quæ una res habet alteram, inter quas

nihil mediat, nisi sola relatio habitationis, v.g. habere servum, habere relationem, habere quantitatem, habere pecuniam; & hoc modo sumptus habitus non est speciale prædicamentum, sed ultimum post prædicamentum. 2. modo accipitur pro habitatione, qua una res habet alteram, inter quas mediat aliquid per modum actionis, vel passionis, licet non sit vera actio, sicut esse vestitum, vel calciatum, quod est habere vestem, non absolute, sed vestitam, & hoc modo habitus est ultimum prædicamentum. 3. Denique modo accipitur habitus pro qualitate, quæ benè, vel malè subiectum secundum suam naturam disponit, & hoc modo solum pertinet ad primam speciem qualitatis.

QUÆST. XXVI.

UTRUM RECTE ASSIGNENTUR proprietates qualitatis?

IN secunda parte hujus cap. triplicem assignavit Phil. qualitatis proprietatem. Quarum prima est, quod *qualitas habet contrarium rigurosum*: siquidem albedo v.g. verè, & rigurosè contrariatur nigredini. Hæc tamen proprietas inquit Phil. non est proprium quarto modo qualitatis; quia licet conveniat *soli* qualita-

ti, non tamen convenit *omni*: flavo enim, aut fusco nihil est contrarium.

2. 2. Proprietas est, quod *qualitas suscipit magis, & minus*. Nam calor modo est major, modo minor. Ista tamen proprietas debet intelligi de qualitatibus, quæ possunt intendi, & remitti: unde nec ista proprietas inquit Phil. est proprium quarto modo qualitatis, quia licet conveniat *soli*, non tamen *omni* qualitati. *Sanitas* enim secundum aliquos non suscipit magis, & minus: & secundum omnes *triangulus, & circulus* non suscipiunt magis, & minus: nec unus circulus est magis circulus, quam alter; aut ipsemet potest modo esse magis, vel minus circulus, quam postea, vel antea.

3. 3. Proprietas est, quod *per qualitatem dicuntur res similes, vel dissimiles*: sicut per quantitatem dicuntur *aquales, vel inæquales*. Et hæc proprietas est propria quarto modo qualitatis; siquidem in alijs generibus, tantum per analogiam ad qualitatem invenitur *similitudo*, aut *dissimilitudo*. Hujusmodi autem proprietates, præter auctoritatem Phil. illas tradentis, & ejus interpretum eas recipientium, non aliter melius, quam aliqua adversus eas obijciendo, possunt comprobari.

4. Contr. 1. proprietatem. Obijc. 1. Habere contrarium, ut hic accipitur, convenit alijs

à qualitate: ergo male asserit Phil. competere *soli* qualitati. Prob. añs. habere contrarium, hic accipitur, non pro contrarietate rigurosa, sed pro contrarietate lata, ut comprehendit etiam contrarietatem privativam, & relativam; sed sic accepta contrarietate, certum est competere alijs, quam qualitati: ergo. Prob. mai. Accepta contrarietate propriè, & ut versatur inter ea, quæ ab eodem subjecto mutuo se expellunt, solum convenit duabus primis qualitatibus, scilicet *caliditati*, & *frigiditati*; & consequenter male Phil. poneret exemplum in *albedine*, & *nigredine*: ergo non accipitur hic pro contrarietate rigurosa, sed pro contrarietate lata.

Confirm. Hac 1. proprietas convenit *omni* qualitati: ergo male asserit Phil. non convenire *omni*. Prob. añs. Eo modo, quo album contrariatur nigro, etiam *flavo* contrariatur *fusco*: ergo. Prob. añs. Isti colores intermediij ab eodem subjecto mutuo se expellunt, sicut colores extremi: ergo.

5 Resp. ad arg. neg. añs. & ad illius prob. neg. mai. Hic namque contrarietas sumitur pro rigurosa contrarietate; quæ rigurosa contrarietas, prout dicit maximam distantiam sub eodem genere, & mutuo se ab eodem subjecto expellere, primo, & per se convenit quatuor primis qualitatibus, *calori* videlicet, & *frigiditati*, *humiditati*, & *siccitati*; & ratione il-

larum convenit contrarietas alijs; ut ignis v. g. ratione caloris contrariatur aquæ, & sic ratione primarum qualitarum, secundo convenit contrarietas secundis qualitatibus. Et hac ratione album propriè contrariatur nigro.

Ad confirm. neg. añs. ad cuius prob. neg. etiam añs. ad propriam namque contrarietatem non sufficit, quod aliqua à subjecto se mutuo expellant, sed insuper requiritur, quod sub eodem genere maxime distent; cumque colores extremi sub genere coloris maxime distent: non autem colores medij, ut flavum, & fuscum; hinc fit, quod licet colores extremi rigurose contrariantur, colores tamen intermediij propriè, & rigurose non contrariantur.

6 Obijc. 2. contr. 2. proprietatem. Aliquod accidens magis, & minus suscipere, nihil aliud est, quam magis, aut minus radicari in subjecto; sed omni accidenti convenit magis, aut minus radicari in subjecto: ergo & omni accidenti convenit suscipere magis, & minus: ac proinde hoc non convenit *soli* qualitati. Prob. min. Omni accidenti, convenit esse in subjecto: ergo omni accidenti convenit magis, aut minus in illo radicari.

Resp. neg. min. quia in tantum aliquod accidens magis, aut minus radicatur in subjecto, in quantum ratione suæ activitatis est expulsum sui contrarij; quæ

activitas solum convenit primis qualitatibus, & ratione illarum secundis; non vero alijs accidentibus: & ideo, licet illa sint in subiecto, non tamen in illo magis, aut minus rariuntur; ac proinde, nec suscipiunt magis, aut minus.

7 Obijc. 3. contr. 3. proprietatem. Non sola qualitas, sed aliqua alia dicuntur similia, vel dissimilia: ergo non est proprium quarto modo qualitatis. Prob. añs. Duæ substantiæ ejusdem speciei dicuntur similes: & Pater dicitur generare sibi simile; insuper duæ relationes Paternitatis sunt similes; & relatio Paternitatis, & filiationis dissimiles; & denique duæ calefactiones similes sunt: ergo.

Resp. neg. añs. Proprium enim, & peculiare est qualitatis, quod secundum illam aliqua dicuntur similia, vel dissimilia; quia omnia, quæ dicuntur similia, vel dissimilia, dicuntur talia ratione qualitatis: vel ratione alicujus habentis se admodum qualitatis; unde si duæ substantiæ, v. g. duo homines dicuntur similes est ratione unitatis differentiarum, quæ in illis se habent admodum qualitatis: & sic de alijs proportionaliter discurrendum. Et hæc dicta sufficiunt de quatuor præcipuis prædicamentis.

XXX

CAPUT DE SEX ULTIMIS prædicamentis.

QUÆST. XXVII.

UTRUM SEX ULTIMA PRÆDICAMENTA sint forma absoluta, & intrinseca?

BRevissime Arist. de sex ultimis egit prædicamentis; vel quia sunt parum in usu; vel quia ex dictis facile eorum natura cognoscitur; unde, & nos Phil. imitantes breviter de illis agemus. Quare circa 1. quod in dubio inquirimus, dicendum est contr. Scotum in 4. dist. 13. q. 1. *Sex ultima prædicamenta, non esse relationes secundum esse, sed aliquid absolutum, quod explicari non potest, nisi per ordinem ad aliquid extrinsecum: & ideo sunt relativa secundum dici.*

2 Concl. est communis, eamque docet, & probat noster Author hic, breviterque ex ipso prob. 1. Arist. decem genera entis inter se primo diversa constituit, idque communis admittit sententia; sed si sex ultima prædicamenta essent relativa secundum esse, & non formæ absolutæ; tantum quatuor genera entis constituerentur, & non decem: ergo sex ultima prædicamenta sunt quid absolutum, & non relativum secundum esse. Prob. min. Si sex ultima prædicamenta essent relativa secundum esse, sive la-

merentur ab extrinseco, ut vult Scotus, sive ab intrinseco, ut alijs placet, non constituerent speciale genus, aut prædicamentum diversum à relatione: ergo tantum essent quatuor genera entis. Prob. 2us. Tunc casus sex ultima prædicamenta pertinerent verè, & propriè ad prædicamentum relationis, cum juxta contrarios essent verè, & propriè relationes secundum esse: ergo non constituerent speciale genus, nec speciale, & distinctum prædicamentum à relatione.

3. 2. Prob. concl. Relativa secundum esse explicant ordinem, & habitudinem ad terminum, & quamvis dicant inhærentiam, illa tamen non explicant; sed sex ultima prædicamenta omnia præter actionem explicant inhærentiam, & nullum illorum explicat ordinem, & habitudinem ad terminum, sed solum explicant *in*, vel *ab*, qui est differentialis conceptus actionis: ergo prædicta sex ultima prædicamenta non sunt relationes secundum esse, sed tantum relativa secundum dici: quæ cum desumantur ab aliquo extrinseco, v. g. *quando* in ordine ad tempus, & *ubi* in ordine ad locum, non possunt omnino intelligi, sine ordine saltem transcendentali ad illud extrinsecum, quod est proprium relativorum secundum dici.

4. Dices cum Scoto: omnia prædicta prædicamenta esse relationes secundum esse, quia eo-

rum esse dependet ab existentia termini extrinseci, ad quem ordinatur, non enim datur *ubi*, nisi sit locus circumscribens, nec datur *quando*, nisi sit tempus, nec *habere* v. g. vestem, nisi sit vestis; sed dependere ab existentia sui termini est proprium relationis secundum esse: ergo.

Certum ad hoc facile resp. ex dictis. Quod, & si sex ultima prædicamenta sint relativa secundum dici quia tamen, ut in 2. concl. dicemus, desumuntur ab aliquo extrinseco, possunt dependere in suo esse ab existentia talis extremi, ut patet in exemplis positis ab arguente; ex hoc tamen minimè sequitur esse relativa secundum esse; quia ad hoc erat necessarium, quod explicarent ordinem, & habitudinem ad tale extrinsecum, tanquam ad purum terminum; cumque hoc non habeant: hinc fit, quod non sunt relativa secundum esse, sed relativa secundum dici.

5. Dico 2. *Quod sex ultima prædicamenta non sunt denominationes extrinsecæ, sed sunt formæ intrinsecæ, licet ab aliquo extrinseco desumptæ.* Hæc concl. est communis, & expressa D. Tho. pluribus suæ doctrinæ in locis. Ubi expresse asserit, & præcipue in 4. dist. 16. q. 3. ar. 1. quod hæc sex ultima prædicamenta non consistunt in illo extrinseco, à quo dependent: v. g. *quando* non consistit in tempore, nec *ubi* in loco; sed consistunt in aliquo accidenti intrinse-

eo ex adjacētia extrinseci in sub-
jecto relicto : ergo sentit Ang.
Mag. quod sex ultima prædica-
menta non sunt denominationes
extrinsecæ, sed formæ intrinsecæ,
licet ab aliquo extrinseco desūptæ.

6 Ratione vero prob. nostr.
concl. sic. Denominationes ex-
trinsecæ non constituunt specialia
genera, aut prædicamēta distinc-
ta ab illis, ad quæ pertinent for-
mæ, à quibus tales denominatio-
nes desumuntur ; sed sex ultima
prædicamenta verè constituunt
specialia genera distincta, à rebus
extrinsecis, quas respiciunt : er-
go non sunt denominationes ex-
trinsecæ. Min. cum conseq. patet
mai. vero sic prob. Formæ, quæ
intrinsecè alicui inhaerent, & aliud
extrinsecè denominant, v. g. visio
ad parietem terminata extrinsecè,
& intrinsecè existens in potentia
visiva, non constituunt duplex
genus entis, unum secundū quod
intrinsecè inhaerent, & aliud se-
cundum quod extrinsecè denomi-
nant : ergo pariter denominatio
extrinseca desumpta à loco, vel
tempore, quæ ad genus quanti-
tatis pertinent, non constituet
diversum genus entis à quantita-
te. Et ratio omnium est, quia de-
nominatio extrinseca, secundum
id, quod dicit entitatis propriæ, &
prout entitas res est à modo dis-
tincta, nō ponit in numero cu. for-
mæ, à qua provenit : consequenter-
que, si *ubi* solū esset denominatio
extrinseca à loco, & *quādo* à tempo-
re, nec *ubi*, nec *quando* pertinerēt
ad genera distincta à quantitate,

quod est falsum.

7 Contr. hanc 2. concl. solum
objiciunt contrarij, varia testim.
D. Tho. nam 1. p. q. 110. ar. 3. in-
quit, *quod mobile secundum locum
non est intrinsecum, in quantum
hujusmodi, sed solum ad aliquid
extrinsecum, scilicet ad locum* ; sed
mobile est in potentia ad *ubi* : ergo
ubi juxta Ang. Mag. non est aliquid
intrinsecum. Similiter 1. contrag.
cap. 3. sic loquitur : *aliquando de-
nominatur aliquid ab eo, quod est
extra ipsum, ut à loco dicitur ali-
quid esse alicubi* : ergo.

Resp. tamen D. Tho. in præ-
dictis testim. nec in alijs, non intē-
dere denominationes hujusmodi
sex prædicamentorum esse deno-
minationes extrinsecas, & non
ponere aliquid intrinsecum in de-
nominato ; sed quod intendit di-
cere est, quod licet sint formæ in-
trinsecæ, sumuntur tamen ab ali-
quo extrinseco, ad differentiam
aliarum formarum, v. g. *albedinis*,
quæ intrinsecus inhaerent, & in-
trinsecè denominant, & earum
denominatio à nullo extrinseco
dependet. Denominatio tamen is-
torum prædicamentorum, licet in-
trinseca sit, & à forma intrinseca
proveniens, ut denominatio *ubi*-
dati ab ubi, quod est aliquid intrin-
secum locato, dependet tamen ab
aliquo extrinseco, nempe à loco
circumscribente ; ex qua circums-
criptione tale *ubi* in corpore in-
trinsecè resultat.

8 Ex qua doctrina ad 1. locum
D. Tho. dicimus Ang. Mag. solum
intēdere assignare differentia in-

ter motum localem, & inter motum augmentationis, & alterationis, quæ in eo consistit; quod, cum isti duo motus terminentur ad quantitatem, & qualitatem à nullo extrinseco desumptam, mobile solum est in potentia ad aliquid intrinsecum: motus tamen localis terminatur ad *ubi*, quod licet sit forma intrinseca in mobili, desumitur tamen à loco extrinseco. Quapropter quando D. Tho. dicit, quod mobile non est in potentia ad aliquid intrinsecum, debet intelligi, quod non est in potentia ad aliquid intrinsecum, omnino absolutum ab aliquo extrinseco. *Ad 2. testim.* D. Tho. dicimus, quod causaliter tantum denominatur aliquid esse *alicubi* à loco, non tamen formaliter, quia formaliter mobile habet esse *alicubi* ab *ubi* intrinseco, licet cum dependentia à loco extrinseco.

QUÆST. XXVIII.

QUID SINT ACTIO, ET
passio, & quæ earum species,
& proprietates?

PRO resolutione 1. quod inquirimus, est notandum, quod in productione alicujus effectus à causa creata, præter ipsam causam, & virtutem ejus operativam, datur *actio*, quæ est causalitas agentis, per quam constituitur in actu 2. causans: in passio vero datur realis receptio effectus,

& hæc dicitur *passio*. Actio igitur sic communiter definitur: *est forma per quam agens in materiam sibi subiectam agere dicitur.* Vel aliter; *est actualitas agentis, quæ reducitur de actu primo ad actum secundum.* V. g. actio, quæ ignis producit alium ignem, vel quæ unus homo producit alium hominem. Passio vero: est *realis receptio effectus*; vel est *forma, quæ passum subijcitur agenti in actu secundo.* Unde sicut ignis denominatur *agens*, quia media sua actione alium ignem in ligno producit, ita lignum dicitur *passum*, quatenus in receptione effectus agenti subijcitur. Actio constituit quintum, & passio sextum prædicamentum.

2 Quæ duo prædicamenta, & si distinguantur formaliter per rationem, & virtualiter, seu fundamentaliter à parte rei, non tamen distinguuntur realiter entitativè. Quod sic breviter ostenditur. Quæ realiter entitativè identificatur cum uno tertio, realiter entitativè identificantur inter se; sed actio, & passio realiter entitativè identificantur cum uno tertio, scilicet cum motu: ergo realiter entitativè identificantur inter se. Min. præterquamquod est communis sent. Philosoph. prob. sic. Eadem entitas, v.g. impulsus lapidis sursum, prout est ab agente est *actio*, & prout receptus in lapide est *passio*, & ut mediante illo, lapis movetur est *motus*: ergo.

3 Circa 2. quod in hac quæst.

inquirimus, dicendum est, quod actio, ut in species subalternas, dividitur in actionem immanentem, & transeuntem. Actio immanens in spirituales, & corporales: spiritualis in volitionem, & intellectionem; actio corporalis subdividitur in diversas actiones, secundum diversitatem sensuum. Actio vero transiens dividitur in diversas species, secundum diversitatem terminorum, ut in actionem substantialem, & accidentalem, hoc est productivam substantiæ, vel accidentis. Et pari modo potest dividi passio in diversas species, secundum diversitatem effectuum, cujus est receptio.

4 Ad ultim. quod inquirimus, quas videlicet, habeant proprietates? Dicendum est, quod actio, & passio quatuor habent proprietates. 1. est, quod ubicumque est motus sit actio, & passio, & e converso: ratio est, quia ista tria, ut diximus, realiter identificantur. 2. Proprietas est, quod passio est effectus actionis; in hoc tamen sensu, quod omnis receptio effectus in passio, in quo formaliter consistit passio, dimanat ab agente. 3. Proprietas est, quod actio, & passio habeant contrarium. Quæ proprietas convenit illis ratione termini ad quem; nam calefactio contrariatur frigefactioni, quia frigus contrariatur calori. 4. Denique proprietas est, quod actio, & passio suscipiant magis, & minus; quod etiam convenit eis ra-

tione termini ad quem.

5 Contr. id, quod in principio quæst. supponimus Obijc. 1. Causalitas aliarum causarum, v. g. materiæ, formæ, & causæ finalis non constituunt speciale prædicamentum: ergo nec illud debet constituere causalitas cause efficientis, qualis est actio.

Resp. conc. añs. neg. consequ. & ratio disparitatis est; quia prædicamenta accidentium constituuntur secundum diversa accidentia, quæ aliquod subjectum completum possunt afficere; cumque causalitas materiæ, & formæ non sint accidentia alicujus subjecti completi; & causalitas finis quamvis competat subjecto, completo, non sit causalitas physica, sed metaphorica non constituens speciale genus physicum; hinc fit, quod ista tria non constituunt speciale prædicamentum. Causalitas tamen causæ efficientis, cum sit accidens afficiens subjectum completum, cum actiones sint suppositorum, constituit speciale prædicamentum, quod actio vocatur.

6 Obijc. 2. Prædicamenta accidentium constituuntur, & distinguuntur penes inhærentiam specialem in subjecto; sed actio nullam dicit inhærentiam in subjecto: ergo non constituit speciale prædicamentum. Prob. min. Actio, ut actio solum dicit esse ab agente: ergo nullam dicit inhærentiam in subjecto.

Resp. conc. mai. dist. min. led

sed actio nullam dicit, inhærentiam in subiecto, pro *expresso*, conc. min. pro *implicito*, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod sicut relatio pro *explicito* solum dicit esse *ad terminum*; pro *implicito* tamen dicit speciale *in*, & specialem inhærentiam contractam per conceptum *ad*: ita, & actio, licet pro *expresso* solum dicat esse ab agente, pro *implicito* tamen dicit speciale *in*, & specialem inhærentiam in subiecto, contractam per conceptum *ab*: quod sufficit, ut constituat speciale prædicamentum.

QUÆST. XXIX.

QUID SINT RELIQUA QUATUOR prædicamenta, & quas habeant species, & proprietates?

Septimum prædicamentum in ordine est *quando*, quod aliqui in duratione cuiuscumque rei, & independentem à tempore falso consistere existimant. Cæterum in sententia communi, & D. Tho. *quando*, sic optime diffinitur: *est id, quod ex adjacentia temporis relinquitur*. Nam sicut per ulnam cognoscitur quantitas panni, ita ex adjacentia, & applicatione temporis, cognoscitur, & mensuratur duratio rei, ex qua mensuratione resultat in re temporali accidens reale, quod *quando* vocatur. Species hujus prædicamenti sunt esse in tempo-

re *presenti*, *præterito*, vel *futuro*; & quia tempus præsens est indivisibile, esse in tempore præsentis est species athoma; alia vero sunt species subalternæ, & dividuntur in horam, diem, mensem, & annum.

2 Prædicamentum *quando* tres habet proprietates, unā propriā, & duas communes sibi, & alijs. Communes sunt, quod *non habeat contrarium*, nec *susciplat magis, aut minus*. Proprietas vero, quæ specialiter convenit *quando* est, quod *solum ea, quæ incipiunt, & desinunt esse* sunt in hoc prædicamento. Et ratio est, quia *quando*, ut diximus, est quod ex adjacentia temporis relinquitur; sed æterna non sunt in tempore, bene vero illa, quæ incipiunt, & desinunt esse: ergo solum ista ponuntur in hoc prædicamento.

3 Octavum prædicamentum est *ubi*, seu ubicatio, quæ duplex est, una *circumscriptiva*, & alia *indivisibilis*, seu sacramentalis præsentia, seu ubicatio *circumscriptiva* & quæ ad præsens pertinet, est *circumscriptio passiva corporis, à circumscriptione activa loci proveniens*. Ex qua diffinitione constat, quod ad talem circumscriptionem concurret corpus, & ejus quantitas, & locus extrinsecus corpus circumscribens: cæterum in nullo istorum consistit *ubi*, sed in quodam accidenti intrinseco, quod à circumscriptione activa loci in corpore resultat. Qua ratione inquit D. Tho. *metum localem* ali-

quan-

quando esse ad locum, aliquando vero ad *ubi*; quia ad locum est, ut ad terminum extrinsecum: ad *ubi* vero, ut ad terminum intrinsecum. Præsentia, seu ubicatio indivisibilis, aut sacramentalis est, *quando totum corpus est in toto loco, & totum in qualibet parte loci*: v. g. præsentia corporis Christi in Eucharistia: de quibus agemus in Philosophia.

4 Species hujus prædicamenti, secundum Phil. 5. Phyl. text. 45. sunt esse sursum, vel deorsum, ante, & retro. Proprietates vero sunt duæ communes, supra assignatæ; & alia propria hujus prædicamenti, scilicet quod *ubi solum competit corporibus quantis*. Et ratio est; quia *ubi* ad hoc pertinet prædicamentum solum est, quod provenit ex circumscriptione activa loci; sed solum corpora quantæ possunt à loco circumscribi: ergo *ubi* prædicamentale solum convenit corporibus quantis.

5 Nonum prædicamentum est *situs*, quod quidem distinguitur à prædicamento *ubi*, in eo quod *ubi* solum dicit existentiam corporis in loco; *situs* vero dicit dispositionem, & ordinationem partium in loco; unde *situs* sic diffinitur: est *dispositio partium in ordine ad locum*. Dicitur, quod est dispositio partium in ordine ad locum, quia dispositio partium in ordine ad se non constituit *situm*. Dispositio partium in ordine ad locum est *naturalis* una, & alia *præter naturalis*. Naturalis dispo-

sitio est illa, quam corpus ex sua natura habet. Ut homo v. g. ex natura sua habet caput supra pectus, quod quidem bruta non habent. Dispositio præternaturalis est illa, quæ quodlibet animal ex sua voluntate, & appetitu habet: v. g. stare, sedere, jacere, & hujusm. 6 Species hujus prædicamenti sunt dispositio naturalis in ordine ad locum, & dispositio præternaturalis, quæ subdividitur in alias species, ut sedere, jacere, stare. Proprietas specialis, & peculiaris hujus prædicamenti potest assignari, sicut in prædicamento *ubi*, scilicet, *quod sola corpora quantæ sint in hoc prædicamento*; quia sola illa habent dispositionem partium in ordine ad locum.

7 Denique decimum prædicamentum est *habitus*, qui in præsentia sumitur, ut supra notavimus, pro habere aliquid: ita quod inter habens, & rem habitam aliquid mediet, per modum actionis, aut passionis, ut habere vestem, non quomodocumque, sed vestitam; quando enim aliquis vestitus est armis, vel veste, resultat in illo quoddam accidens, quod vocatur *habitus*. Diffiniturque sic: *est corporum, vel eorum quæ circa corpus sunt adjacentia*. Qui quidem habitus, quamvis ab extrinseca veste desumatur, aliquid tamen est intrinsecum in ipso corpore vestito. Species hujus prædicamenti dividuntur secundum diversa genera vestimentorum, quæ toti corpori, vel ejus partibus

possunt adjacere; v. g. habere arma, habere vestem, habere calceamentum, seu esse armatum, esse vestitum, esse calceatum. Proprietates hujus prædicamenti sunt, *non habere contrarium*, & *quod magis*, & *minus possit suscipere*, saltem ratione vestimenti, siquidem dives magis solet esse vestitus, quam pauper.

CAPUT DE POST PRÆDICAMENTIS.

QUÆST. XXX.

DE OPPOSITIS, ET CUIUSVIS oppositionis conditionibus.

POST tractatum de prædicamentis agit Arist. de post prædicamentis, quæ sunt quidam modi in completi, & per omnia prædicamenta divagantur, & ideo post prædicamenta vocantur. Quæ post prædicamenta sunt quinque, scilicet *oppositio*, *prioritas*, *si multas*, *motus*, & *modus habendi*. In hac tamen quæstione solum de oppositione agemus, quia de alijs in sequenti inquiremus.

2 Oppositio ergo nihil aliud est, quam *repugnantia aliquorum inter se*. Dividiturque in *contradictoriam*, *privativam*, *contrariam*, & *relativam*. Cujus divisionis sufficientiam probat noster Author super 1. cap. post prædicamentorum sic. Omnis oppositio, vel est inter ens, & simpliciter non ens, & sic est opposi-

tio *contradictoria*: vel est inter ens, & ejus privationem, v. g. inter videns, & cæcum, vel inter lucem, & tenebras, & tunc est oppositio *privativa*: vel est inter ens, & ens, quæ mutuo se expellunt, v. g. inter album, & nigrum, & tunc est *contraria*: vel denique est inter ens, & ens, quæ mutuo se respiciunt, v. g. inter Patrē, & Filium, & tunc est oppositio *relativa*; sed non est excogitabilis alius modus oppositionis: ergo benè, & adæquate in prædictas quatuor species dividitur oppositio.

3 Ex his tamen oppositionibus major oppositio est contradictoria. Et ratio est, quia inter opposita contradictoriè non datur medium, cum inter ens, & non ens medium assignabile non sit; sed inter opposita contrariè, privativè, & relativè datur medium: cum possit dari ens, cui nullum ex extremis conveniat: angelus namque, nec est Pater, nec Filius, nec est albus, nec niger, nec est cæcus, nec videns: ergo oppositio contradictoria est omnium maxima, postea privativa, deinde contraria, & omnium minima relativa.

4 Ex quo sequitur, quod licet divisio oppositionis physicæ in has quatuor species bona, & adæquata sit, analogia tamen est. Et ratio est: quia illa divisio est aualoga, in quâ membra dividendi inæqualitèr participant rationem divisi; sed sic contingit in præ-

prædicta divisione: ergo analoga divisio est. Prob. min. Sola oppositio contradictoria est simpliciter oppositio: alia vero non ita simpliciter, sed majores, vel minores, ut dictum est, & præcipue relativa, cum sit oppositio secundum quid: ergo in hujusmodi divisione membra dividenda inæqualiter participant rationem divisi: ac proinde divisio analoga est.

5. Sequitur etiam (ad istas oppositiones in particulari descendendo) quod illa propriè dicuntur opponi relativè, quæ mutuo se respiciunt, ut Pater, & Filius. Circa contradictoriam solum refert advertere, quod hic non loquimur de oppositione contradictoria propositionum; quia de hac in dialectica egimus: sed de oppositione contradictoria physica, & quæ versatur inter ens, & non est: hominem, v.g. & non hominem, album, & non album. Circa privativam est advertendum, quod privatio potest sumi propriè, & impropriè. Accipitur propriè, quando est carentia formæ in subiecto apto ad illam habendam, secundum speciem, & individuum, ut privatio visus in homine. Accipitur vero privatio impropriè, quando est carentia formæ in subiecto, quod solum secundum genus, & non secundum speciem est aptum habere illam, ut *talpa* sic impropriè dicitur cæcus; quia solum secundum rationem genericam animalis est capax habere

visum; vel quando carentia formæ est in subiecto in capaci habendi illam pro tali tempore, ut carentia visus in *cane* ante novem suæ nativitatis diem.

6. Contrariorum diffinitio, prout hic sumuntur, deducitur ex Arist. 20. Metaph. cap. 9. sunt namque contraria, quæ sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt. Quinque etiam assignat contrariorum conditiones. 1. Quod bono non contrariatur, nisi malum, malo autem potest contrariari, & bonum, & malum: ut *avaritiæ* contrariatur aliquid bonum, scilicet virtus liberalitatis, & aliquid malum, scilicet vitium prodigalitatis. 2. *Conditio* est, quod non est necessarium necessitate Logica, quod si unum contrariorum est, sit etiam & alterum; quia non valet, *album est*: ergo, & *nigrum est*: physicè tamen, & naturaliter necesse est esse elementa contraria, & quod si est ignis, sit etiam aqua.

3. *Conditio* est, quod duo contraria in gradibus intensis non possunt simul esse in eodem subiecto, bene tamen in gradibus remissis. 4. *Conditio*, quod contraria possunt versari circa idem subiectum. 5. *Denique conditio* est, quod contraria omnia, aut sunt sub eodem genere, ut *album*, & *nigrum* sunt sub genere coloris; aut sub contrariis generibus, ut *justitia*, & *injustitia*, quorum primum est sub genere *virtutis*, &

alterum sub genere *vitij*; aut ipsa contraria sunt genera, ut *bonum*, & *malum*. Nec ista conditio sic explicata, opponitur definitioni contrariorum; quia quomodocumque ex prædictis modis sint contraria, semper verificatur, quod sunt sub eodem genere mediato, vel immediato.

QUÆST. XXXI.

DE QUATUOR RELIQUIS post prædicamentis?

Secundum post prædicamentum est *prioritas*, quæ nihil aliud est, quam *antece-
dentia* unius rei ad aliam. Et ejus species sunt quinque. 1. est *prioritas temporis*, seu in quo. Ut quando duo diverso tempore generantur, unum est prius tempore alio, & hac prioritate *Adamus* fuit prior tempore *Noë*. 2. Est *prioritas nature*: illa nimirum, quæ reperitur inter ea, quæ licet sint simul tempore, unum tamen est causa alterius; & hac prioritate *sol* est prior natura *lucis*, & *homo* risibilibus; quia licet simul, & in eodem instanti temporis sint, tamen *sol* est causa *lucis*, & *homo* risibilitatis.

Tertia, est *prioritas dignitatis*, sicut *Rex* est prior dignitate, quam *Dux*. 4. Est *prioritas ordinis*, sicut ille, qui prius sedet dicitur prior ordine alijs. 5. Denique est *prioritas subsistendi consequentia*: ut cum unum infertur ab alio,

non tamen infert illud. Et hoc modo unum est prius duobus, quia bene valet; sunt duo: ergo est unus; non tamen valet e converso. Et hoc etiam modo animal est prius homine; quia licet valeat: est homo: ergo est animal; non tamen valet: est animal: ergo est homo.

2 His prioritatibus addunt Theologi aliam prioritatem, *prioritatem* videlicet *originis*; quæ prioritate dicitur prius illud, à quo aliud procedit, quamvis procedens non sit effectus ipsius, & sit simul duratione: & hoc modo Pater æternus dicitur prior Filio, origine: nam quamvis Filius sit co-æternus, & consubstantialis Patri, nec sit effectus illius, procedit tamen à Patre, & Pater est principium illius.

3 Tertium post prædicamentum est *simultas*, quæ triplex est. Nimirum *simultas temporis*; *simultas nature*, & *simultas divisionis*. *Simultas temporis* est, quando duo generantur simul; vel simul incipiunt esse; v. g. *sol*, & *lux*; *essentia*, & *propria passio*, quando in sui positione ab extrinseco non dependet. *Simultas nature* est, quando aliqua sunt simul, & unum non est causa alterius: & hoc modo relativa sunt simul natura. *Simultas divisionis* reperitur inter membra dividenda aliquod divisum: v. g. inter differentias, quæ simul dividunt genus.

4 Quartum post prædicamentum est *motus*, qui cum sit via, &

tendentia ad terminū est quid in sunt completum; & ideo ad nullū prædicamentum directe pertinet; sed est post prædicamentum, & reductivè pertinet ad prædicamentum sui termini *ad quæm*. Sex species motus juxta differentiam terminorum assignat Arist. hic; videlicet ad *substantiam*, generationem, & corruptionem; ad *quantitatem*, augmentationem, & diminutionem; ad *qualitatem*, motum alterationis; & ad *ubi* motum localem. Cuicumque motui, seu mutationi ex dictis contrariatur, seu opponitur privativè *quies*; & specialiter cuicumque motui opponitur, & contrariatur motus ad formam contrariam, ut motui sursum, contrariatur motus deorsum.

5 Ultimum denique post prædicamentum est *habitus*, seu modus habendi, & non sumitur hic, ut jam supra notavimus pro *dispositione subiecti*, qui sic sumptus est prima species qualitatis; nec ac-

cipitur pro *habere aliquid*, quatenus inter habens, & rem habitam mediat *aliqua actio*, vel *passio*; quia prout sic habitus constituit decimum prædicamentum: sumitur ergo *habitus* in præsentī, prout est idem, ac *habere*: ut habere qualitatem, v. g. virtutem; habere quantitatem, v. g. tres ulnas; habere, quæ circumstant, v. g. habere vestes; habere partes, v. g. manus, & pedes; habere ad possidendū, v. g. habere agros. Quapropter Phil. 5. Metaph. text. 28. modos habendi ad quatuor reduxit. 1. Aliquid dicitur habere aliquam rem, quam trahit ad suam dispositionem, *ut febris habet infirmum*. 2. Aliquid habet aliud, sicut *subiectum habet formam*. 3. Continens habet contentum, *ut vas habet aquam*. 4. Aliquid habet aliud per violentiam, *ut columna habet trabem*. Et hæc de pos- prædicamentis: nec non de

toto libro septimo
Logicæ.

LIBER OCTAVUS,

DE POSTERIORIBUS.

DE forma prioritica demonstrationis jam in 3. libro dialectica egimus; modo cum Philosopho de ejus forma posterioristica: hoc est de materia ex qua demonstratio constare debet, cum Ang. Doctore opusc. 48. restat investigare: scilicet de præcognitis, & præcognitionibus, de propositione immediata, & per se nota, de modis dicendi per se, de demonstratione ipsa, ipsiusque divisionibus. Pro quo sit.

QUEST. I.

QUÆ NAM SINT NECES-
saria ad demonstrationem?

ANtequam Phil. præcognita, & prærequisita ad demonstrationem assignaret hoc in fronte assignavit principium: *omnis doctrina, omnisque disciplina intellectiva sit ex præexistente cognitione.* Quod axioma intelligi debet juxta Ang. Mag. & mentem ipsius Phil. de cognitione discursiva inadèquate accepta, & secundum quod ad concl. terminatur; quia cognitio, qua cognoscitur concl. sive scientificè, sive opinativè ex cognitione præexistente sit præmissarum. Quæ doctrina est contra Platonem, qui asserbat scire nostrum non acquiri per discursum, sed esse inditum a natura; ideoque esse quodam remanisci affirmabat: aliqua ergo ante

cognitionem scientificam concl. juxta Phil. debent necessario præcognosci. Qua veritate præsupposita.

2 Supponendum est, quod prædictum axioma non est extendendum ad cognitionem angelorum, & multominus ad cognitionem divinam. Quia cum angeli non cognoscant per discursum formalem, sed licet ex parte objecti cognoscant unum per aliud; ex parte tamen cognoscentis unica, & eadem cognitione attingunt principia, & conclusiones, essentiam videlicet, & passionem; eorum cognitio non est ex præexistente cognitione. Sed solum, id verificatur de cognitione discursiva, comprehendente totum discursum, ut amplectitur assensum præmissarum, quando non sunt lumine naturali notæ, & assensum conclusionis habitum per formalem discursum: omnia enim
ista

ista fiunt, & ex præexistente cognitione causantur, usque dum deveniatur ad aliquod principium lumini naturali notum, ad quod perinde non prærequiratur cognitio alicujus, ex quo ipsum probetur.

3 Dicendum igitur est cum ipso Phil. *ad cujuslibet conclusionis assensum scientificum, tria necessario esse præcognita, & duæ præcognitiones.* Hæc concl. habet duas partes probandas, & quoad 1. sic prob. Ad cognoscendum scientificè aliquam conclusionem, debent necessario cognosci præmissæ, quæ sunt principia, & causa conclusionis; sed præmissæ non possunt cognosci, nisi cognoscantur subjectum, & passio: ergo ad cognoscendam scientificè aliquam conclusionem, tria necessario sunt præcognoscenda, scilicet principium, subjectum, & passio. Mai. constat, siquidem concl. cognoscitur propter præmissas, min. vero sic prob. Si aliquis ignoraret, *quid*, aut *de quo* subjecto demonstrat, nullo modo posset demonstrare: cum de re incognita, nihil affirmare, aut negare possimus; sed quod demonstratur est *passio*, & id de quo demonstratur est *subjectum*: ergo præmissæ non possunt cognosci, nisi cognoscantur subjectum, & passio.

4 2. Vero concl. pars sic prob. De supradictis præcognitis debet cognosci per distributionem accomodam, *an sint*, & *quid sint*: ergo duæ necessario exiguntur præ-

cognitiones. Prob. añs. In primis de præmissis debemus præcognoscere, *an sint vera*? Quia cognitio veritatis conclusionis causatur ex cognitione veritatis præmissarum; de præmissis tamen non debemus præcognoscere, *quid sint*; quia complexa non habent diffinitionem rigurosam. Deinde de subjecto debemus præcognoscere, *an sit*, & *quid sit*: hoc est, an sit possibile, & quam habeat essentiam; quia hæc non probatur à priori per demonstrationem, sed supponitur. Et denique de passione debemus præcognoscere, *quid sit nominis*, hoc est, quid nomen illius significet: nam si intellectus ignoret, quid significet passio, non potest illam subjecto attribuere: ergo de primo ad ultimum ad cognoscendum scientificè aliquam concl. duæ etiam sunt necessarie præcognitiones.

5 Contr. 1. part. concl. Obijc. 1. Datur aliud præcognitum præter tria à nobis assignata: ergo 1. pars concl. diminutè procedit. Prob. añs. Ad cognoscendam scientificè aliquam concl. requiritur necessario cognoscere *bonitatem consequentia*: ergo.

Resp. amen, quod bonitas consequentia est præcognitum *prioristicum*, se tenens ex parte formæ, non vero est præcognitum *posterioristicum*, se tenens ex parte materiæ; cumque hic solum de præcognitis posterioristicis, cum Arist. agamus, quia de prioristicis agit dialecticus: hinc est, quod

solum tria præcognita assignamus.

6 + Dices tamen contr. hanc solutionem, quod datur aliud præcognitum posterioristicum præter tria assignata: ergo semper verificatur, quod diminutè præcognita assignantur. Prob. añs. *Medium* demonstrationis etiam est præcognitum posterioristicum, se tenens ex parte materiæ syllogismi: ergo. *Resp. quod* quamvis medium sit præcognitum posterioristicum, non tamen ponit in numero cum præmissis, & ideo illud, ut distinctum præcognitum non assignamus.

7 + Adhuc etiam contr. istam solutionem replic. Medium est distinctum præcognitum à præmissis: ergo solutio data nititur principio falso. Prob. añs. dup. & r. sic. De præmissis debet præcognosci, *an sint vera*; sed de medio non debet præcognosci *an sit verum*; cum hoc sit proprium propositionis: ergo. 2. Prob. *idem añs.* Ideo medium non esset distinctum præcognitum à præmissis; quia in illis includitur; sed hoc non obstat: ergo. Prob. min. Etiam subjectum, & passio includuntur in præmissis; hoc non obstante, constituunt distinctum præcognitum à præmissis: ergo.

+ *Resp.* ad istam replic. neg. añs. ad cuius p. prob. conc. mai. dist. min. Sed de medio non debet cognosci, *an sit verum, ut quod*, conc. min. *an sit verum, ut quod*, neg. min. & conseq. Quamvis

enim medium non sit verum, *ut quod* est tamen verum, ut *quo*, quia est id ratione cuius præmissæ habent veritatem illativam; siquidem præmissæ non inferunt conclusionem, nisi quatenus extremitates connectuntur cum medio; unde etiam de medio debet præcognosci, *an sit verum veritate illativa, & ut quod.*

+ Ad 2. prob. añs. concessis præmissis paritatis neg. conseq. Quia principium, ut tale est concretum accidentale, cuius forma dans illi esse connexum cum conclusione, est medium, passio vero, & subjectum sunt illius materia, unde sicut cognitio *albi*, in esse *albi* non ponit in numero cum cognitione *albedinis*, ponit tamen in numero cum cognitione *corporis*, quod est materia illius; ita præcognitio *principij* ponit in numero cum cognitione *subjecti*, & *passionis*, quæ sunt illius materia: secus tamen ponit in numero cum præcognitione *medij*, quod est forma constituens principium in ratione principij, & idem est cognoscere principium, ut inferens conclusionem, ac cognoscere formam, vi cuius talem conclusionem infert.

8 + Contr. 2. part. concl. etiam obijc. Quod de subjecto non debet præcognosci ejus diffinitio: ergo de subjecto non debet præcognosci, *quid sit*. Prob. añs. Plures scientiæ, quæ de suo objecto passionibus demonstrant, illius etiam tradunt diffinitionem: ergo.

Faciliter tamen resp. quod licet aliquæ scientiæ definitionem tradant sui objecti, seu subjecti, ipsam tamen definitionem non possunt per demonstrationem probare: ac proinde ad cuiuslibet assensum scientificum per discursum, & demonstrationem acquisitum, per quem cognoscitur aliquam passionem convenire subiecto, jam de ipso subiecto debet præcognosci, *quid est*, quod est illius supponere definitionem.

QUÆST. II.

UTRUM ASSENSUS PRÆMISSARUM CONCURREAT EFFICIENTER AD ASSENSUM CONCLUSIONIS?

NON loquimur in hac quæst. de præmissis objectivè sumptis, siquidem hoc modo acceptis sunt causa materialis conclusionis: quatenus materia præmissarum diversimodè disposita est materia conclusionis; sed loquimur de præmissis formalibus, nimirum de actu, quo intellectus assentitur præmissis, qui dicitur *assensus*. Et de hoc actu, seu assensu inquirimus; an concurrat efficienter simul cum intellectu ad assensum formalem conclusionis?

2 Et supponimus tanquam certum, quod assensus præmissarum in aliquo genere causæ concurrat ad assensum conclusionis. Tum, quia, ut inquit Phil. cognitio intellectiva *fit ex præexistente cognitione*; id est cognitio conclusionis fit ex cognitione præmissarum; sed

iste modus loquendi importat dependentiam causalitatis: ergo. Tum etiam, quia in definitione demonstrationis, ut infra videbimus, dicitur quod *præmissæ sunt causa conclusionis*: ergo non est dubium, quod præmissæ formales, seu assensus illarum in aliquo genere causæ concurrat ad assensum conclusionis.

3 Similiter certum est, quod præmissæ, seu assensus illarum non concurrunt in genere causæ *finalis* ad assensum conclusionis: nam quamvis assensus præmissarum ordinetur ad assensum conclusionis, non tamen e contra. Nec talis assensus concurrat ad conclusionis assensum in genere causæ *materialis*: nam assensus præmissarum non est causa materialis, seu materia ex qua componatur assensus conclusionis. Unde solum restat difficultas, an assensus præmissarum concurrat in genere causæ efficientis ad assensum conclusionis; an vero concurrat in genere causæ formalis, determinando intellectum ad assensum conclusionis? Quibus suppositis.

4 Dicendum est, quod *assensus præmissarum in genere causæ efficientis concurrat ad assensum conclusionis*. Hæc concl. est expressa D. Tho. 1. post lect. 3. ubi præmissas habere rationem causæ activæ, & efficiētis respectu concl. affirmat his verbis: *In demonstrationibus, principia se habent ad conclusionem, sicut in naturalibus causis ad effectus*; sed in prædicto

loco loquebatur D. Tho. de causis efficientibus, ut consideranti patebit: ergo juxta Ang. Mag. præmissæ, & assensus illarum efficienter concurrunt ad assensum conclusionis.

3 Ex qua doctrina prob. 1. ratione nostr. concl. Aliquod genus causalitatis juxta D. Tho. exercet assensus præmissarum circa assensum conclusionis; sed non aliud quam causæ efficientis: ergo. Probat. min. In primis non exercet genus causæ finalis, aut materialis, ut in notabilibus manet probatum; deinde nec exercet genus causæ formalis: ergo non exercet aliud genus causalitatis, quam causæ efficientis. Prob. min. Assensus præmissarum non concurrunt in genere causæ formalis intrinsecæ, cum assensus præmissarum non sit forma intrinseca assensus conclusionis; alias non concurrunt in genere causæ formalis extrinsecæ exemplaris, vel objectivæ: ergo. Min. quantum ad 1. partem constat: siquidem assensus conclusionis, cum sit diversus formaliter ab assensu præmissarum non elicitur ab intellectu ad instar illius, sicut artificiatum fit ad instar ideæ. Quantum ad 2. vero partem prob. Assensus præmissarum non potest concurrere proponendo intellectui ipsam objectum conclusionis, quod est concurrere ad assensum illius in genere causæ formalis objectivæ: ergo. Prob. añs. Objectum conclusionis, & præmissarum est

diversum: ergo.

6 2. Prob. nostr. concl. Illud, quod constituit potentiam in actu 1. potentem ad productionem effectus, efficienter concurrunt cum ipsa potentia ad productionem talis effectus; sed assensus præmissarum constituit intellectum in actu 1. potentem ad assensum scientificum conclusionis: ergo simul cum intellectu efficienter concurrunt ad talem assensum. Mai. est certa, siquidem ideo habitus scientificus concurrunt effective simul cum intellectu ad cognitionem scientificam, quia intellectum constituit proximè potentem ad talem cognitionem. Min. vero sic prob. Intellectus independentè ab assensu præmissarum non est perfectè, & adæquatè potens assentiri scientificæ conclusioni: ergo. Prob. añs. Assensus scientificus conclusionis terminatur ad conclusionem, ut illatam ex præmissis; sed intellectus independentè ab assensu præmissarum non est potens attingere conclusionem, ut illatam ex principiis: ergo. Prob. min. Intellectus non est potens ad attingendam conclusionem, ut illatam ex principiis, quin attingat præmissas continere conclusionem; sed actus, quo intellectus cognoscit præmissas continere conclusionem est assensus præmissarum: ergo.

7 Contr. prædictam concl. Obijc. 1. Assensus præmissarum concurrunt in genere causæ formalis

extrinsecæ specificantis ad assensum concl. ergo non concurrit in genere causæ efficientis. Prob. añs. Principia, medijs quibus concl. deducitur sunt principia formalia specificativa ipsius conclus. ergo similiter assensus præmissarum concurrit in genere causæ formalis extrinsecæ specificantis. Prob. añs. Eadem materialiter concl. ut ex diversis principijs deducta, formaliter à se ipsa distinguitur: ergo.

Resp. neg. añs. & ad prob. conc. añs. neg. conseq. Nam quamvis principia per modum objecti determinent intellectum ad speciem concl. ipsæ tamen assensus præmissarum, quatenus tribuit, & complet virtutem intellectus, efficienter ad assensum concl. cum intellectu concurrit. Unde arg. solum probat de præmissis objectivis, non vero de formalibus. Admodum quo, sicut signum non efficit, quia est objectum; ita præmissæ objectivæ non efficiunt assensum conclusionis: sicut tamen cognitio signi effective concurrit ad cognitionem signati; ita cognitio præmissarum, quæ est illarum assensus, effective concurrit ad assensum conclusionis.

8 Obijc. 2. Quidquid cum intellectu efficienter concurrit ad cognitionem aliquam, vel est habitus, aut species impressa; sed assensus præmissarum, nec est habitus, nec species impressa: ergo non concurrit efficienter cum intellectu ad assensum conclusionis.

Prob. mai. Nullus actus, vel assensus intellectus est alterius actus efficienter effectivus; sed assensus præmissarum est actus intellectus: ergo.

Resp. dist. mai. ult. discurs. Nullus actus est productivus alterius actus, si per se non ordinatur ad illum, conc. mai. si per se ad illum ordinatur, neg. mai. & concess. min. neg. conseq. Verum nãque est, quod actus intellectus, sicut & voluntatis, qui per se non ordinatur ad alterum actum non est productivus illius; bene tamen actus, qui per se ad alium ordinatur, & illum in virtute continet; nam actus intentionis, quia continet in virtute electionis actum, ad illum cum voluntate efficienter concurrit. Cumque assensus præmissarum ordinetur per se ad assensum conclusionis, illumque virtualiter contineat, compleatque virtutem intellectus ad talem assensum: hinc est, quod efficienter cum intellectu ad assensum conclusionis concurrit.

9 Obijc. 3. Causa efficiens, dum actu causat effectum, debet actu existere; sed cum actu elicitur assensus conclusionis, jam non existit assensus præmissarum: ergo assensus præmissarum non potest ad assensum conclusionis efficienter concurrere. Prob. min. dupl. & 1. sic. Assensus conclusionis elicitur per discursum; sed discursus importat actuum successionem: ergo. 2. Prob. eadem min. Si assensus præmissarum, & conclusionis

simul existerent, intellectus simul plura intelligeret; sed intellectus juxta D. Tho. 1. p. q. 85. ar. 4. non potest simul plura intelligere: ergo

† Ad hoc arg. resp. 1. neg. min. quia ut Arist. affirmat in 1. cap. 1. libri Post. Assensus minoris est simul cum assensu conclusionis, simultate temporis, cum sola prioritate naturæ; cumque assensus minoris, quatenus determinat assensum majoris, contineat in virtute ipsum assensum majoris: hinc est, quod assensus minoris, ut sic in virtute continens assensum majoris, causat efficienter assensum conclusionis. Ex qua doctr. ad 1. prob. min. Dicimus, quod discussus non importat successionem actuum, cum prioritate temporis unius ad alterum, sed sufficit, quod sit cum prioritate naturæ. Ad 2. prob. Dicimus, quod D. Tho. loc. citato solum intendit, quod intellectus non possit plura eadem cognitione attingere: non tamen, quod non possit hoc facere diversis cognitionibus; & maxime si objecta sint inter se subordinata: sicut sunt objectum præmissarum, & conclusionis.

2. Resp. ad arg. dist. min. sed quando existit assensus conclus. jam non existit assensus præmissarum *in se formaliter*, Conc. min. *virtualiter*, & in aliquo à se relicto neg. min. & conseq. Deficiente enim assensu præmissarum perseverat in intellectu determinatio, quam assensus præmissarum in illo reliquit ad assensum con-

clusionis, quæ virtualis existentia sufficit ad causalitatem effectivā. Ut patet in Patre, qui licet in se formaliter aliquando non existat, verè tamen est causa efficiens filij: quia existit virtualiter, & in aliquo à se relicto. Patet etiam in actu *intentionis*, cujus sunt effectus omnes actus, qui ad finis intenti consecutionem pertinent, licet in se formaliter non existat, sed solum existat virtualiter in determinatione in voluntate relicta.

10 Obije. 4. Assensus præmissarum non est causa univoca, nec æquivoca assensus conclusionis: ergo nullo modo concurrat efficienter ad talem assensum. Ans. quantum ad 1. partem constat: siquidem causa univoca est ejusdē speciei cum effectu, quem producit; sed assensus præmissarum non est ejusdē speciei cum assensu conclusionis: ergo non est causa univoca. Quantum ad 2. vero sic prob. Causa æquivoca est causa universalis determinabilis per alias inferiores; sed assensus præmissarum non est causa universalis assensus conclusionis: ergo non est causa æquivoca respectu illius.

Resp. neg. ans. quantum ad 2. partem. Est enim assensus præmissarum causa æquivoca assensus conclusionis; quia assensus præmissarum specie distinguitur ab assensu conclusionis, cum unus sit actus habitus principiorum, alter vero actus habitus scientifici. Ad quod non obstat, quod assensus

ſus præmiſſarum non ſit cauſa univerſalis potens producere plures effectus diverſæ rationis ; quia ſufficit producere plures , vel unum , dummodo ſit diverſæ ſpeciei : ut patet in calore animalis , qui eſt cauſa æquivoca reſpectu ſanguinis , & tamen non eſt cauſa univerſalis potens producere plures effectus ſpecie diſtinctos.

II Obijc. ultim. Si aſſenſus præmiſſarum concurreret in genere cauſæ efficientis ad aſſenſum concluſionis , poſſet Deus talem concurrſum ſupplere , & facere , ut abſque aſſenſu præmiſſarum , intellectus aſſenſum eliceret concluſionis ; conſequens eſt impoſſibile : ergo aſſenſus præmiſſarum non concurrunt in genere cauſæ efficientis. Prob. mai. Et ſi Deus non poſſit ſupplere concurrſum cauſæ materialis , aut formalis , bene vero concurrſum cauſæ efficientis : ergo.

Reſp. tamen neg. ſequel. Quia licet Deus poſſit ſupplere concurrſum cauſæ efficientis abſolute , non tamen poſſet facere , quod effectus eodem modo procedat , ſicut procederet à cauſa particulari efficienti : nam poſſet Deus producere ſine generante animal , non tamen , ut genitum , quia prout ſic dicit eſſentialem ordinem ad generans ; cumque aſſenſus concluſionis , ut ſcientificus , ſcilicet ut ex præmiſſis , dicat eſſentialem ordinem , & dependentiam à principiis , & ab aſſenſu illorum : hinc eſt , quod non

poſſet Deus facere , quod abſque aſſenſu præmiſſarum intellectus aſſenſum eliciat concluſionis formaliter , ut ſcientificum , & ut ex principiis illatum.

QUÆST. III.

UTRUM EX ASSENSU PRÆMIſſarum neceſſitetur intellectus ad aſſenſum concluſionis ?

IN hoc dubio non loquimur de quocumque intellectu , ſed de intellectu bene diſpoſito cognoscente rectam diſpoſitionem præmiſſarum , & bonitatem conſequentiæ. Et de iſto inquirimus : an ſuppoſito aſſenſu præmiſſarum , maneat neceſſitatus ad aſſenſum formalem concluſionis ? quia aſſenſus virtualis illius non diſtinguitur à præmiſſarum aſſenſu.

2. Etiam eſt notandum , quod neceſſitas eſt duplex , una quantum ad ſpecificationem , & alia quantum ad exercitiũ. Neceſſitas quoad ſpecificationem , tunc contingit , quando potentia neceſſitatur , ad actum determinatæ ſpeciei , v. g. amoris ; ita ut non poſſit eſſe odij : vel aſſenſus ; ita ut non poſſit eſſe diſſenſus. Neceſſitas vero quantum ad exercitiũ , tunc contingit , quando potentia non poſſet ſuſpendere actum , nec ab illo ceſſare ; & de utraque neceſſitate procedit dubium. Unde pro illius reſolut.

3. Dico I. *Intellectus ex aſſenſu præmiſſarum , neceſſitatur , quoad ſpecificationem ad aſſenſum concluſionis.* Conclusio eſt commu-

nis, & sic breviter prob. Necessitari quoad specificationem est necessitari ad actum determinatę speciei; sed intellectus ex assensu præmissarum, manet necessitatus ad actum determinatę speciei circa conclusionem: ergo. Prob. min. Intellectus ex assensu præmissarum manet necessitatus ad assensum conclusionis, ita ut non possit elicere *dissensum*: ergo. Prob. añs. Intellectus eo ipso, quod assentiatur præmissis, cognoscit, quod præmissę sunt verę, & consequenter cognoscit evidenter conclusionem esse veram, cum in vero non possit contineri, nisi verum; sed circa verum cognitum, ut tale, necessitatur intellectus ad assensum, ita ut non possit elicere *dissensum*; sicut voluntas circa bonum propositum, ut tale manet necessitata ad amorem, ita ut non possit elicere odium: ergo.

¶ Dico 2. *Ex assensu præmissarum necessitatur intellectus etiam quantum ad exercitium, ad assensum conclusionis.* Hęc concl. deducitur ex D. Tho. 1. p. q. 82. ar. 2. ubi sic loquitur: *Intellectus ex necessitate assentitur propositionibus necessarijs, quę habent connexionem necessariam cum primis principijs; sicut conclusiones demonstrabiles, cognita connexionem necessaria conclusionum ad principia, ex necessitate cognoscuntur; sed D. Tho. loquitur de necessitate quantum ad exercitium, cum comparet hanc necessitatem, cum illa, quę*

habet voluntas beati ad amorem beatificum: ergo.

3. Ratione vero prob. sic. Tum aliqua potentia est necessitata quoad exercitium ad aliquem actum, quando non potest suspendere actum, nec ab illo cessare; sed intellectus, supposito assensu præmissarum, non potest suspendere assensum conclusionis, nec ab illo cessare: ergo. Prob. min. Potentia naturalis debite applicata ad objectum non potest suspendere actum, nec ab illo cessare; sed intellectus medio assensu præmissarum debite applicatur ad objectum conclusionis: ergo. Mai. constat: siquidem potentia *visiva* debite applicata ad objectum non potest suspendere visionem; sed non alia ratione, nisi quia est potentia naturalis debite applicata ad objectum: ergo. Min. vero principalis sic prob. Intellectus per assensum præmissarum cognoscit clarę identitatem extremorum cum tertio; sed intellectus cognoscens clarę identitatem extremorum cum tertio, quod est objectum præmissarum, clarę etiam cognoscit identitatem extremorum inter se, quod est objectum conclusionis, per illud universale principium; *quę sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se*: ergo intellectus medio assensu præmissarum est potentia naturalis debite applicata ad assensum conclusionis: ac proinde nequit talem assensum suspendere, nec ab illo cessare.

6 Contr. 2. concl. Obijc. 1. Voluntas secundum D. Tho. 1. 2. q. 9. ar. 1. movet intellectum, quantum ad exercitium suorum actuum, ac proinde illum movet ad assensum conclusionis; sed voluntas, non movet necessario, sed libere: ergo adhuc supposito assensu præmissarum, potest voluntas non movere intellectum ad assensum conclusionis. Prob. min. Voluntas non necessitatur, quantum ad exercitium à quolibet bono particulari, sed tantum à summo bono clarè cognito: qua ratione solum necessitatur ad amandum Deum in statu beatitudinis; sed movere intellectum quantum ad exercitium ad assensum conclusionis est quodam bonum particulare: ergo.

Resp. conc. mai. dist. min. Voluntas non movet necessario, sed libere *absolutè* loquendo, conc. min. *ex suppositione*, neg. min. & consequ. Licet namque voluntas absolutè loquendo libere moveat intellectum ad assensum conclusionis, quatenus potuit illum non applicare ad præmissas; ex suppositione tamen, quod illum applicavit ad præmissas, & illarum assensum, illum movet necessario ad assensum conclusionis. Admodum quo, licet voluntas libere moveat potentiam *visivam* ad videndum, quia potest illam applicare, vel non applicare; ex suppositione tamen, quod potentia visiva applicata sit, necessitatur, ut videat. Et hæc necessitas, cum

sit necessitas secundum quid, potest Deo convenire, nam licet absolutè non sit necessitatus ad producendam formam substantialem; ex suppositione tamen, quod materiam primam producat, necessitatus manet ad producendam formam substantialem; & si causat *essentiam*, debet producere existentiam; quia nec materia potest existere sine forma; nec essentia sine existentia.

7 Obijc. 2. Ex præmissis dispositis, & evidenter cognitis ab intellectu potest indifferenter deduci conclusio directa, & indirecta; ergo intellectus ex assensu præmissarum non manet necessitatus ad assensum conclusionis directæ, sed potest pro libito voluntatis illum moventis, elicere ex talibus præmissis indifferenter assensum conclusionis directæ, aut indirectæ.

Resp. dist. añs. potest inferri conclusio directa, & indirecta, utraque *immediate*, neg. añs. una *mediate*, & altera *immediate*, conced. añs. & neg. consequ. Licet namque ex eisdem præmissis possit deduci duplex conclusio, aliter tamen, & aliter; nam directa infertur immediate, & primario; mediate vero, & quasi secundario infertur indirecta; cumque omnis causa determinate ad suum effectum immediatum inclinet; hinc fit, quod assensus præmissarum determinat, & necessitat intellectum ad assensum conclusionis directæ, licet postea per novam

vam applicationem possit deducere conclusionem indirectam, & illi assentiri.

8 Obijc. 3. In præmissis evidentibus non repræsentatur clarè, & evidenter verum conclusionis: ergo intellectus per assensum præmissarum non est directè applicatus ad objectum conclusionis. Prob. añs. Veritas non repræsentatur evidenter, & clarè, nisi quando repræsentatur formalitèr, & explicitè; sed veritas conclusionis non repræsentatur formalitèr, & explicitè in præmissis evidentibus, sed tantum virtualitèr, & implicite: ergo. Prob. min. Eo modo aliquid repræsentatur per principium, quo continetur in principio; sed conclusio tantum virtualitèr, & implicite continetur in præmissis evidentibus: ergo.

Resp. dist. añs. Veritas conclusionis non repræsentatur clarè, & evidenter in præmissis, claritate, & evidentia *immediata* ipsius conclusionis in se conc. añs. claritate, & evidentia *mediata*, neg. añs. & conseq. Quamvis enim conclusio non repræsentetur evidentèr in se ipsa immediate. Repræsentatur tamen evidentèr, & clarè mediate, scilicet in medio infallibiliter connexo cum veritate conclusionis; siquidem præmissæ rectè dispositæ illuminant, & manifestant cōclusionem evidentèr, & clarè; quia cognita evidentèr causa, ut talis est, etiam cognoscitur evidentèr effectus. Unde se-

mel, quod intellectus assentiatur præmissis, necessitatus manet ad assentiendū conclusioni immediate, & in se ipsa.

9 + Sed contr. Intellectus creatus est finitæ, & limitatæ virtutis, non solum intensivè, sed etiam extensivè, quoad numerum cognitorum: ergo potest contingere, quod aliquis intellectus in cognitione, & assensu præmissarum compleat numerum objectorum, quæ intra sphæram suæ activitatis continentur; & consequenter, quod positis præmissis, & assensu illarum, non eliciat assensum conclusionis.

+ Resp. conc. añs. neg. conf. Quia præmissæ ita sunt connexæ cum conclusione, quod assensus illarum non potest esse sub sphæra alicujus intellectus, intra cujus etiam sphæram non sit assensus conclusionis; sicut implicat, quod materia prima cadat sub sphæra creantis, & sub tali sphæra non cadat de possibili forma, propter connexionem materiæ, & formæ; & idem dicendum de essentia, & existentia. Proindeque non potest contingere, quod præmissæ, & illarum assensus cadant sub sphæra intellectus, quin simul cadat conclusio, & illius assensus; quia licet conclusio sit diversum objectum à præmissis, est tamen ita connexa cum illis, ut non possit cadere assensus præmissarum intra sphæram alicujus intellectus, quin intra eandem cadat assensus conclusionis.

10 Obijc. ult. Si aliquis habens errorem circa aliquam conclusionem, faciat demonstrationē circa illam, & habeat assensum præmissarum, in eodem instanti non potest habere assensum cōclusionis: ergo nec ex assensu præmissarum necessitatur intellectus quantum ad exercitium ad assensum conclusionis. Prob. añs. Pro illo instanti assensus præmissarum, debet expelli error; sed error in sui expulsiōe, aliquam faciet resistantiam: ergo non poterit pro instanti assensus præmissarum expelli error, & assensus elici conclus.

Resp. neg. añs. quia cum assensus præmissarum omnino tunc casus convinceret intellectum ad assensum conclusionis, sicut ille est instantaneus, ita & expulsio erroris in eodem sit temporis instanti; licet cum aliqua prioritate, & posterioritate naturæ, in diverso genere causæ: nam in genere causæ efficiētis prius est assensum elici scientificum, quam errorem expelli; in genere tamen causæ materialis, prius est expulsio erroris, quam elicientia assensus scientifici.

11 Ex dictis in tota quæst. infertur 1. quod necessitas intellectus ad assensum conclusionis, quantum ad exercitium, non oritur ex præmissis præcisè; nec præcisè ratione conclusionis: necessitatur tamen ex connexionē necessaria medijs cum extremitatibus, & præmissarum cum conclusione. Quod patet in hac conseq. s. Petrus currit, Petrus movetur, cujus

necessitas non oritur, nec ex cursu, nec ex motu Petri, quæ contingentia sunt, sed oritur ex connexionē necessaria, quæ inter antec. & conseq. reperitur.

12 2. Infertur ex dictis, quod quamvis Deus possit non dare suum concursum prævium intellectui ad assentiendum præmissis evidentibus; ex suppositione tamen, quod illum intellectui tribuat, necessitatur ad alium concursum prævium præstandum intellectui ad assentiendum conclusioni; ne detur aliqua actio creata, quæ non sit immediatè dependens à divina causalitate, sine qua nihil omnino facere valemus.

QUÆST. IV.

QUID ET QUOTUPLEX SIT propositio immediata, & per se nota.

Cum demonstratio, ut infra videbimus, sit syllogismus procedēs ex veris, primis, & immediatis, notioribus, causis, & conclusionis, ad prædictæ definitionis intelligentiam, & naturam demonstrationis, clarius percipiendam, inquirimus in præsentī dubio; quid sit propositio immediata, & per se nota?

2 1. Propositio igitur immediata est: quæ non est altera prior. Vel aliter, est: quæ caret medio per quod probetur. Unde propositiones immediate sunt illæ, in quibus prædicatū est de essentia subiecti, vel prima passio illius; ita quod inter subiectum, & prædicatū nihil mediet ab utroque realiter distinctū: ut istæ: homo est rationalis; homo est admirativus. Propositio vero me-

diata est illa, inter cuius subiectum, & prædicatum mediat aliquid distinctum, per quod aliquid probari potest. Vel est illa, *quæ habet medium, per quod probetur*: v. g. propositio in qua enuntiatur de subiecto 2. vel 3. passio illius, ut ista: *homo est visibilis*.

3. *Propositio immediata alia est universalis, & quæ ad omnem supponitur scientiam, & vocatur dignitas, quia illi nullus potest resistere, ut hoc universale principium: quodlibet est, vel non est.* Alia vero est propositio immediata particularis: ut principium aliqujus particularis scientiæ, quod vocatur *positio*: ut in qualibet scientia, diffinitio sui subiecti. Et de utraque verificatur prædicta propositionis immediatæ diffinitio.

4. *Dices tamen: quod si aliqua esset propositio immediata maxime illa, in qua prædicatur diffinitio de diffinito; sed ista potest per alteram probari, & demonstrari: ergo male diffinitur propositio immediata per hoc, quod sit, qua non est altera prior.* Prob. min. Una diffinitio potest probari per aliam: ergo. Prob. añs. Hęc propositio: *Domus est artefactum factum ex parietibus, & tecto*, probatur per istam: *est artificium factum ad nos defendendum ab injurijs temporum*: ergo.

† Resp. tamen conc. mai. neg. min. & ad ejus prob. dist. añs. Una diffinitio potest probari per aliā, si sit *diversi generis*, conc. añs. si

sit *eiusdem generis*, neg. añs. & consequ. Verum namque est, quod una diffinitio potest probari per aliam, si sit *diversi generis*; quia in hoc nulla est repugnantia; secus tamen contingit, si sit *eiusdem generis*. Cumque diffinitiones in arg. assignatæ sint *diversi generis*, cum una sit *materialis*, & alia *finalis*: hinc fit, quod sicut causæ adinvicem sunt causæ, si sint *diversi generis*; ita una diffinitio potest per aliam *diversi generis* probari: quin hoc obstat, ut propositio ex illa constans sit immediata; quia ad hanc sufficit, quod in suo genere careat medio probativo.

5. *Circa 2. quod in dubio inquirimus, dicendum est, quod propositio per se nota, est illa, quæ non cognoscitur mediante alia, sed cognita significatione terminorum, statim cognoscitur.* Unde in rei veritate idem est esse aliquam propositionem, immediatam, ac per se notam: cum hac sola differentia, quod esse *immediatam* ex modo significandi est quasi causa huius, quod est esse *per se notam*; nam quia est immediata, est per se nota. Propositio per se nota dividitur, in per se notam secundum se, & in per se notam, quoad nos. Propositio per se nota secundum se est illa; in qua prædicatum est de essentia subiecti, v. g. ista *Deus est*, quæ est per se nota secundum se, non tamen quoad nos, quia ignoramus terminos ex quibus componitur. Propositio per

per se nota secundum se, & quoad nos est illa, quæ constat terminis communibus, quorum significationem nullus ignorat, v. g. istæ: omne totum est majus sua parte; idem non potest simul esse, & non esse.

6. Dices, quod istæ propositiones: *nix est alba*, *ignis calefacit* sunt propositiones per se notæ; & tamen possunt probari per aliud, nimirum per temperamentum nivis, & ignis: ergo propositio per se nota male à nobis diffinitur.

Resp. tamen; quod prædictæ propositiones solum sunt per se notæ quoad sensum, non tamen quantum ad intellectum; quia cum intellectus sit potentia valde perfectior, quam sensus invenit causam, per quam illas possit probare: quod non habet sensus, cum solum percipiat existentiam coloris in nive, & existentiam caloris in igne. Cumque nostra diffinitio debeat intelligi de propositione per se nota, quantum ad intellectum; hinc est, quod optime prædicta diffinitione explicatur, & diffinitur.

7. Et si pro complemento hujus quæst. inquiras; an propositio in qua prædicatur *i. passio* de subjecto, v. g. hæc: *Omnis homo est disciplinabilis* (supponendo quod *disciplinabile* est *i. passio* hominis) sit per se nota? Dicendum est esse per se notam secundum se; quia cum inter *i. passionem*, & subjectum nihil mediet realiter distinctum, talis propositio

non habet medium reale, per quod probetur; habet tamen medium rationis, per quod probetur, scilicet diffinitionem ipsius subjecti, quæ sola ratione distinguitur ab illo. Cumque nobis notior sit diffinitio rei, quam ipsum diffinitum: hinc est, quod licet propositio, in qua prædicatur *i. passio* de subjecto secundum se, sit per se nota, & careat medio reali per quod probetur: non tamen est per se nota, quoad nos; cum possit probari per medium rationis, scilicet per diffinitionem subjecti. Et sic explicandus est D. Tho. semper, quod in hac materia venerit explicandus.

QUÆST. V.

QUID SIT PROPOSITIO DE
omni? qui sint modi per se? &
quid sit prædicatum uni-
versale?

TRia in hac quæst. inquirimus, & circa *i. advertendum* est, quod est duplex dici de omni: unum *prioristicum*, & aliud *posterioristicum*. Dicite omni prioristicum est, quod ita dicatur prædicatum de subjecto, quod nihil sit subsumere sub subjecto, de quo sive verè, sive falso, sive necessitatio, sive contingentèr non dicatur prædicatum; ut in his propositionibus: *omnis homo est animal*; *omnis homo est risibilis*: *omnis homo est lapis*. Et de hoc dici de omni jam in 3. libro Sumularum

egimus. Dicitur vero de omni posterioristico, & de quo in presenti agimus, est quod nihil sit subsumere sub subjecto, de quo verè, & necessario non dicatur prædicatum, siue subjectum sit distributum, siue non; ut in his propositionibus: *omnis homo est animal rationale*, *aliquis homo est risibilis*. Unde propositio de omni posterioristice semper est propositio necessaria, & e converso. Et quia in materia necessaria, infinita æquivalet universali, idem est dicere: *omnis homo est rationalis*: ac dicere: *homo est rationalis*, & idem dicendum est de dici de nullo.

2. Contr. hanc tamen 1. partem dices 1. quod ista propositio: *Deus est*, utpote necessaria est de omni posterioristice; & tamen non de omni, quod potest subsumi sub subjecto potest dici prædicatum: ergo male dicitur, quod dicere omni posterioristico est, quod nihil est subsumere sub subjecto, de quo non dicatur prædicatum. Prob. min. Subjectum hujus propositionis *Deus est*, est omnino singulare: ergo nihil est subsumere sub illo.

Resp. tamen conc. mai. dist. min. & tamen nihil est subsumere sub subjecto hujus propositionis: *Deus est*; positivè, conc. min. negativè, neg. min. & conseq. Dicimus ergo, quod hoc dictum in propositionibus necessarijs, nihil est subsumere sub subjecto, de quo non dicatur prædicatum, potest ve-

rificari, vel positivè, quia de omni subsupto sub subjecto dicitur prædicatum; vel negativè, quia nihil est subsumere sub subjecto, ut in supra posita propositione, *Deus est cōtingere* nō dubitamus.

3. Dices 2. Quod istæ propositiones: *sol oritur*: *in omni verè sunt tonitrua*, sunt propositiones de omni posterioristice, cum de illis possit dari scientia; & tamen prædicatum non semper convenit subjecto: ergo malè definitur propositio de omni posterioristice, quod prædicatum semper conveniat subjecto. Prob. min. Sol oritur mane, & non vespere, & non in omni tempore: immo, nec in omni verè sūt tonitrua: ergo.

Ad hoc resp. cum nostr. Authore q. 3. circa solutionem 1. argum. dist. mai. prædictæ propositiones sunt de omni posterioristice absolute sumptæ, neg. mai. regulariter acceptæ, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus ergo, quod in propositionibus de omni, est quadruplex gradus conveniendi prædicatum subjecto. 1. conveniendi semper, & pro omni tempore; ita quod nec supernaturaliter possit non convenire, ut in hac propositione: *omnis triangulus habet tres angulos*. 2. conveniendi semper naturaliter, licet supernaturaliter possit deficere, ut prædicatum hujus: *omnis homo est risibilis*, dato quod Deus possit separare risibilitatem ab homine. 3. Modus conveniendi naturaliter indefectibiliter, pro
cere

certo tamen, & determinato tempore, ut prædicatum hujus propositionis: *sol oritur in nostro hemisphærio*, quod naturaliter, & indefectibiliter competit illi, tempore auroræ. 4. Denique gradus est conveniendi prædicatum subiecto pro determinato tempore, regulariter tamen, & ut in plurimum, ut in hac: *in omni vere sunt tonitrua*. Omnes ergo prædictæ propositiones sunt de omni posteriori, quia omnes suo modo sunt necessariae.

4. Ad 2. quod in hac quæst. inquirimus, breviter dicendum est, quod modi dicendi per se sunt quator. 1. Modus dicendi per se est, quando prædicatum est de essentia subiecti, ut in hac propositione: *homo est rationalis*. 2. Modus dicendi per se est, quando prædicatum est propria passio subiecti, ut in hac: *omnis homo est sensibilis*. 3. Modus est, quando aliquid existit per se, & non in alio, sicut substantia est ens per se; & iste modus est præcisè modus *per se essendi*. 4. Modus est, quando subiectum est causa per se prædicati, ut contingit in hac propositione: *edificator edificat*; ista tamē *musicus edificat* non est per se, quia *musicus* non est causa per se edificandi. Propositiones ergo ad demonstrationem deservientes debent esse necessariae, & non contingentes, & in 1. vel 2. modo dicendi per se.

5. Dices tamen, quod non so-

lum propositiones in quibus diffinitio, aut pars diffinitionis prædicatur de diffinito sunt in 1. modo dicendi per se, sed plures aliae, ut cum una diffinitio prædicatur de alia, dicendo: *sylogismus faciens scire, est sylogismus constans ex primis, veris, & immediatis*. Similiter contingit, quādo differentia, superior prædicatur de inferiori, dicendo: *rationale est sensibile*: ergo male limitatur à Phil. 1. modus dicendi per se ad hoc, quod diffinitio, aut pars diffinitionis prædicetur de diffinito.

Hoc arg. parum, aut nihil habet difficultatis, ut 1. modus dicendi per se à nobis explicatur, & in quo sensu debet intelligi Phil. & interpretari. Unde dicimus, Arist. asserere, quod omne prædicatum, quod est de essentia subiecti, prædicatur de illo in 1. modo dicendi per se; & ideo sentit, quod propositiones posite in arg. pertinent, & sunt in primo modo dicendi per se. Unde cum dicitur, quod 1. modus dicendi per se est, quando diffinitio, aut pars diffinitionis prædicatur de subiecto magis, ponitur ad exemplum notius, quam ad limitandum 1. modum dicendi per se. Per quod patet solutio ad alias objectiones, quæ possunt obijci contra supra positam doctrinam de modis dicendi per se.

6. Circa 3. denique, quod inquirimus, quid videlicet sit propositio de prædicato universalis?

Res-

Respondetur cum Arist. in presenti cap. 4. quod propositio de prædicato universalis est: *propositio de omni, per se, & secundum quod ipsum*: id est propositio, cuius prædicatum convenit omni contento sub subjecto, pro omni tempore, in 1. vel 2. modo dicendi per se, & secundum quod ipsum, hoc est, quatenus differt à cæteris rebus. Advertendo tamen quod ista tria: *de omni, per se, & secundum quod ipsum*, se habent tanquam superius, & inferius: nam omnis propositio, quæ est de prædicato universalis, id est *secundum quod ipsum*, est *per se*, & omnis, quæ est *per se*, est *de omni*, non tamen e contra.

7 Juxta quam doctrinam, & diffinitionem tria requiruntur ad prædicatum universale, ut in presenti accipitur. 1. est, quod sit *de omni*, defectu cuius *risibile* non est prædicatum universale, respectu *animalis*. 2. est, quod sit *per se*: defectu cuius *album* non est prædicatum universale, respectu *nisivis*; quia licet sit *de omni*, non tamen convenit *per se*, sed contingenter. 3. est, quod conveniat subiecto, *secundum quod ipsum*, id est, secundum quod tale est: defectu cuius, *sensibile* non est prædicatum universale, respectu *hominis*; quia licet sit prædicatum *de omni*, & *per se*, non tamen convenit illi *secundum quod ipsum*; quia non convenit illi in quantum est homo, sed in quantum est animal.

QUÆST. VI.

UTRUM RECTE AB ARISTOTELE diffiniatur demonstratio?

Demonstratio duo includit, formam videlicet syllogisticam, & materiam præmissarum: ratione materiæ causat scientiam, licet ad hoc forma syllogistica concurrat, ut conditio. De forma syllogistica jam egit Phil. in lib. priorum: unde hic de demonstratione, quoad ejus materiam sermonem instituit. Duplitterque illam diffinit, 1. per effectum, quem causat; 2. per ejus materiam. Per effectum, quem causat sic: demonstratio est *syllogismus faciens scire*. Quæ diffinitio optima est; tum, quia quælibet res rectè diffinitur per suum proprium finem; sed proprius finis demonstrationis est causare scientiam: ergo. Tum etiam, quia prædicta diffinitio constat genere, & differentia; nam per esse *syllogismus* convenit demonstratio cum syllogismo topico, & sophistico; à quibus differt per ultimam particulam, quia non causant scientiam, sicut demonstratio, sed opinionem, vel sophisticam apperientiam: ergo.

2 In ordine ad materiam, ex qua demonstratio debet constare, sic à Phil. diffinitur: est *syllogismus procedens ex primis, veris, & immediatis, prioribus, notioribus, causisque conclusionis*. Quæ definitio

tio etiam est optima; tum, quia per illam diffinitur demonstratio per materiam ex qua debet constare; sed quælibet res optime diffinitur per suam causam materialem: ergo. Tum etiam, quia constat genere, & differentia, quod non potest melius intelligi, quam ejus particulas explicando.

3 Illa particula *sylogismus* est genus: siquidem per esse syllogismum cum alijs syllogismis convenit demonstratio; alijs vero particule, loco differentie collocantur. Nam illa particula *ex primis* denotat, quod demonstratio debet constare ex primis principijs, & immediatis formaliter, ut contingit in demonstratione potissima; vel virtualiter. Nam demonstratio, in qua demonstratur *passio*, præmissas debet habere formaliter in se ipsis immediatas, & quæ per aliud non possunt probari, aut demonstrari; in demonstratione autem aliarum sequentium passionum, debent præmissæ, ut causent scientiam ad principia indemonstrabilia reduci; & ut sic reductæ dicuntur virtualiter, & remote immediatæ. Et sic omnis demonstratio debet procedere ex *immediatis* formaliter, vel saltem remote, & virtualiter.

4 Illa particula, *veris* denotat, quod præmissæ debent esse veræ, non veritate contingenti, sed necessaria. Et ratio est, quia conclusio est vera propter præmissas; sed conclusio demonstrationis, utpote scientifica, non solum de-

bet esse vera, sed & necessaria: ergo & præmissæ non solum debent esse veræ, sed & necessariae. Illa particula, *prioribus* denotat, quod præmissæ sunt priores conclusionem. Quia præmissæ, ut denotat ultima particula, sunt causa conclusionis; sed causa est prior suo effectu: ergo. Denique illa particula, *notioribus* denotat, quod præmissæ debent esse notiores conclusionem. Quia conclusio est nota propter præmissas; sed propter quod unumquodque tale, & illud magis: ergo præmissæ debent esse priores, & notiores conclusionem in *essendo*: vel saltem in *cognoscendo*, quia, quando causa cognoscitur per effectum, effectus est causa suæ causæ in cognoscendo. Ex qua explicatione non solum bonitas definitionis colligitur, sed & omnia, quæ adversus illam poterant obijci, obiter diluuntur.

QUÆST. VII.

UTRUM PRÆMISSÆ SINT certiores conclusionem?

EX dictis quæst. antecedenti constat, quid ad præsens dubium respondendum est: unde breviter dico cum Phil. cap. 2. lib. 1. *Præmissas debere esse notiores, & certiores conclusionem*: quod sic ostenditur. Conclusio est certa propter præmissas: ergo præmissæ sunt certiores conclusionem. Consequentia patet ex illo com-

munī Philosophorum principio: propter quod unumquodque tale, & illud magis. Ans. vero sic prob. Certitudo præmissarum est causa certitudinis conclusionis: ergo conclusio est certa propter præmissas. Prob. ans. Hæc causalis est vera: ideo intellectus certificatur de conclusione, & certo illi assentitur, quia anteverteretur certificatur de præmissis: ergo certitudo præmissarum est causa certitudinis conclusionis; & cum alias sit causa equivoca non influens in effectum totam suam perfectionem; sine dubio præmissæ sunt notiores, & certiores conclusione.

2. Contr. prædictum tamen assertum. Obijc. 1. Præmissæ sunt causæ naturales assensus conclusionis; sed causa naturalis influit in effectum totam suam perfectionem: ergo & præmissæ influunt in conclusionem totam suam certitudinē; & consequenter nō erunt certiores conclusione. *Confirm. 1.* In demonstrationibus Theologicis, quandoque una præmissarum est naturalis; sed præmissa naturalis non habet maiorem certitudinem, quam conclusio supernaturalis, quæ supernaturalem habet certitudinem, derivatam ab altera præmissa supernaturali: ergo. *Confirm. 2.* Si præmissæ essent certiores conclusione, quando plures passionēs cum ordine demonstrantur, assensus decimæ v. g. conclusionis, nullam, vel valde remissam haberet certitudinē; sed hoc est contra communem ex-

perientiam; cum etiam de ultimis conclusionibus simus certissimi: ergo. Sequela prob. Si prima principia sunt certiora 1. conclusione, hæc assumpta pro principio ad 2. erit certior, & sic de reliquis usque ad decimam: ergo quando ad istam intellectus deveniret, nullam, vel valde remissam haberet certitudinem.

3. Resp. ad arg. dist. mai. Præmissæ sunt causæ naturales, *aquivoca*, conc. mai. *univoca*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Licet namque præmissæ, & illarum assensus sint causa naturalis assensus conclusionis, non influunt in illam totam suam certitudinem; quia sunt causæ *aquivocæ*, de cuius ratione, & si naturalis sit, est non producere effectum equalis perfectionis cum ipsa, in quo à causa distinguitur univoca naturali.

Ad 1. confirm. Resp. quod licet præmissa naturalis secundum se, sit minoris certitudinis, quam conclusio Theologica, ut tamen assumitur cum altera præmissa de fide, & ab illa elevatur, habet certitudinem supernaturalem, & maiorem, quam ipsa conclusio Theologica. Ad 2. confirm. Resp. neg. sequel. quia excessus præmissarum ad conclusionem, non est ita magnus, ut deveniendo ad ultimam conclusionem, illa habeat remississimam certitudinem; quia talis remissio non fit per modos determinatos, ita ut, si 1. principium habeat certitudinem, ut

quatuor, 1. concl. habet certitudinem, ut *tria*; & sic de alijs subsequentibus; sed fit talis remissio per partes proportionales: ita ut licet ultima concl. utpotè à pluribus medijs, & consequentijs dependens sit minus nota, quam ipsa media, seu principia; semper tamen certitudinem aliquam servat, participatam à principijs.

4 Obije. 2. Illud principium propter quod unumquodque tale, & illud magis, in quo nostr. concl. fundatur, patitur quam plurimas instantias: ergo nititur principio falso. Prob. ans. 1. Paries est albus, propter albedinem; & tamen albedo non est magis alba. 2. Sanguis minuitur, propter sanitatem; & tamen sanitas non magis minuitur. 3. Terra est calida, propter solem; & tamen sol non est magis calidus. 4. Conclusio scitur, propter prima principia; & tamen prima principia non magis sciuntur. 5. Petrus est homo, propter Patrem; & tamen Pater non est magis homo. 6. Filius in Divinis spirat, propter Patrem; & tamen Pater non magis spirat. Denique animal est risibile, propter hominem; & tamen homo non est magis risibilis, quam animal: ergo de primo ad ultimum non valet: conclusio est certa propter præmissas: ergo præmissæ sunt certiores conclusionē.

5 Ut huic arg. respondeamus,

notandum est ex D. Thom. 1. p. q. 1. ar. 2. ad 2. & alijs sue doctrinæ in locis, quod, ut prædictum axioma sit undequaque verum, tres requirantur conditiones. 1. Quod *effectus*, & *causa* *conveniant in eadem ratione*, & *denominatione*; & unum sit tale, quia alterum est tale. 2. Quod talis ratio in qua conveniunt *suscipiat magis*, & *minus*. Et 3. Quod *distinguantur causa*, & *effectus*, & *non sit eadem forma utriusque*. Cum his enim conditionibus nullam prædictum axioma patitur instantiam.

6 Quo supposito Resp. quatuor priores instantias deficere ratione defectus 1. conditionis. Paries enim, & albedo non conveniunt in denominatione *albi*, nec paries est albus, quia albedo est alba; similiter non ideo sanguis minuitur, quia sanitas minuitur. Nec terra, & sol conveniunt in ratione *calidi*, nec terra est calida, quia sol est calidas. Nec prima principia, & conclusio conveniunt in ratione *sciti*, quia prima principia non sciuntur. Defectu 2. conditionis deficit quinta instantia; quia licet Pater, & Filius conveniant in denominatione hominis, ratio tamen hominis non suscipit magis, & minus. Et denique defectu 3. conditionis, deficiunt duæ ultimæ instantiæ, quia eadem est forma, & ratio spiran-

di in Patre, & in Filio in Divinis. Et eadem risibilitas in homine, & in animali.

7 Quapropter sic explicato axiomate, & intellecto, rectè probat Arist. ex illo nostr. concl. & intentum. Quia præmissarum assensus sunt causæ realiter distinctæ ab assensu conclusionis, & in talibus causis, & effectu, non est eadem forma, nec eadem certitudo, & conveniunt in denominatione certitudinis, & conclusio est certa, quia præmissæ sunt certæ; & denique *certitudo* est ratio potens suscipere magis, & minus: ergo si conclusio est certa propter præmissas, præmissæ sunt magis certæ. Advertendum tamen est, quod hoc debet intelligi, quando intellectus conclusioni solum propter præmissas, & non aliunde assentitur; nam si quis assentiatur huic conclusioni: *Deus est*, & propter præmissas, quibus quoad nos a posteriori demonstratur, & simul propter auctoritatem Dei dicentis, majorem certitudinem sine dubio habet conclusionis, quam præmissarum.

QUÆST. VIII.

UTRUM ADÆQUATE DIVIDATUR demonstratio in demonstrationem quia, & propter quid?

UT ad questionem respondeamus oportet præmittere,

quod demonstratio dividitur in demonstrationem quia, & propter quid. Demonstratio propter quid est, per quam demonstratur quid sit res, & propter quid sit, per causam ejus propriam, & convertibilem cum effectu: ut cum demonstratur risibilitas, per admirativum, vel per rationale, quia etiam rationale est causa propria, & si mediata risibilitatis. Demonstratio vero quia est illa: per quam demonstratur aliquid esse, non tamen propter quid sit; ut cum demonstratur aliquid esse per suum effectum; vel per causam remotam, non convertibilem cum effectu: ut si demonstrates, lapidem non respirare, quia non est animal, sic: *omne respirans est animal; lapis non est animal: ergo lapis non respirat*. Animal enim est causa remota respirandi, non tamen propria, cum non convertatur cum effectu; quia licet omne respirans sit animal, non tamen omne animal respirat.

2. Ex qua doctrina sequitur, non esse idem demonstrationem propter quid, & demonstrationem à priori; quia licet omnis demonstratio propter quid, sit à priori, non tamen omnis demonstratio à priori, est propter quid. Nam demonstratio per causam remotam est à priori; cum omnis causa etiā remota prior sit suo effectu: & tamen non est demonstratio propter quid; quia non est per causam propriam. Similiter non est idem demonstratio à posteriori, ac demon-

monstratio quia; quia licet omnis demonstratio à posteriori sit demonstratio quia: non tamen omnis demonstratio quia, est à posteriori; sed solum illa, quæ est per effectum: nam illa, quæ est per causam remotam, ut diximus, demonstratio à priori est. Quibus suppositis.

3 Ad quæsitum dicendum est, demonstrationem adequatè dividi, in demonstrationem quia, & propter quid. Hæc concl. communis est, eamque tenet noster Author in præsentī q. 5. Unde sic breviter prob. Hæc divisio datur per immediate contradictoria; sed divisio, quæ datur per immediate contradictoria, non potest non esse adequata: ergo hæc divisio adequata est. Mai. constat: siquidem hæc divisio datur per demonstrare aliquid per propriam causam, & demonstrare aliquid non per propriam causam. Min. vero sic prob. Non potest aliquid contineri sub diviso, cui non competat aliquod ex prædictis membris contradictorijs, cum inter contradictoria non sit dabile medium: ergo divisio, quæ datur per immediate contradictoria non potest non esse adequata.

4 Obijc. 1. Plures sunt demonstrationes, quæ ad nullum membrum prædictæ divisionis pertinent: ergo talis divisio non est adequata. Prob. añs. 1. Demonstratio, quam commentator appellat demonstrationem simpliciter, quæ demonstrat, quid sit aliquid,

& propter quid sit, non est determinate demonstratio propter quid, nec demonstratio quia: ergo. 2. Prob. idem añs. Demonstratio per signum, dum non est causa, nec effectus ejus, quod demonstratur, non est demonstratio quia, nec propter quid: ergo. 3. Demonstratio deducens ad impossibile non videtur ad aliquod ex his membris pertinere: ergo.

Resp. ad arg. neg. añs. & ad 1. prob. Dicimus, quod demonstratio simpliciter, verè est demonstratio propter quid; quia, ut argum. supponit, demonstrat quid sit, & propter quid sit veritas conclus. licet virtualitèr demonstret, quod illa sit, quod est proprium demonstrationis quia. Ad 2. prob. Dicimus, demonstrationem a signo, cum demonstret rem esse, & non propter quid sit, semper esse demonstrationem quia. Ad 3. Resp. quod demonstratio deducens ad impossibile si deducit ad impossibile per causam propriam, ut si demonstret, lapidem non esse respirabilem, quia sequeretur esse rationalem, pertinet ad demonstrationem propter quid; si autem deducat ad impossibile per effectum, ut si demonstret, lapidem non esse rationalem, quia sequeretur esse respirabilem; aut per causam remotam, ut si probetur, lapidem non respirare, quia sequeretur esse animal, pertinet ad demonstrationem quia.

3 Obijc. 2. Demonstratio, saltem, quæ procedit per negationem,

nem, nec est demonstratio quia, nec propter quid: ergo. Prob. añs. Negatio, cum nihil sit, non potest esse causa, aut effectus alicujus: ergo. *Confirm.* Demonstratio unius effectus per alterum, quorum unus non sit effectus, nec causa alterius, non potest esse demonstratio quia, nec propter quid: ergo.

Resp. neg. añs. quia etiam negationes suo modo sunt causa, & effectus alterius negationis. Unde demonstratio procedens ex negatione causæ propriæ; ut si sic demonstres: *omne respirans habet pulmonem; pisces non habent pulmonem; ergo non respirant*, est demonstratio propter quid. Sicut, & illa quæ procedit ex negatione effectus, ut ista: *omne risibile est admirativum; nullus lapis est risibilis; ergo nullus lapis est admirativus*; & etiam quæ procedit per negationem causæ remotæ, ut ista: *omne respirans est animal; nullus lapis est animal; ergo nullus lapis respirat*; utraque pertinet ad demonstrationem quia. *Ad confir.* Dicimus, quod dato, quod unus effectus possit demonstrari per alium, & talis deur demonstratio erit demonstratio quia, ad quā pertinet omnes demonstrationes, per quas demonstratur rem esse, & non propter quid sit.

Obje. 3. Demonstratio, in qua ex predicato superiori colligitur aliquid convenire inferiori, ut si dicas: *omne animal est substantia; canis homo est animal*: er-

go *omnis homo est substantia*; nec est demonstratio quia, nec propter quid, cum animal non sit causa, aut effectus substantiæ: ergo. *Confirm.* cum demonstratur propositio singularis ex universali, in qua continetur, nec est demonstratio quia, nec propter quid; cum non sit per causam, nec per effectum: ergo.

Resp. ad arg. quod demonstratio in illo posita pertinet ad demonstrationem quia, quia animal non est causa propria, ut aliquid sit substantia, sed quasi causa remota inconvertibilis cum effectu; cum animal non dicatur ad convertentiam cum substantia. *Ad confir.* Dicimus, quod cum ex universali propositione probatur singularis in illa contenta; cum id non fiat artificiosè, & per verum medium distinctum à conclusione; licet sit bona consequentia, non tamen est figurosa demonstratio. Et dato, quod demonstratio sit, erit demonstratio propter quid; quia universalis se habet, ut causa omnino propria, & proxima singularis. Nulla igitur est assignabilis demonstratio, quæ sub membris dividenti-

bus à nobis assigna-

tis non contineat-

tur.

*** **

QUEST.

QUÆST. IX.

UTRUM DIVISIO DEMONSTRATIONIS in demonstrationem quia,
& propter quid, sit
universa?

Resolutio hujus quæst. maxime dependet ex altera; an scilicet demonstratio quia generet simpliciter scientiam? Ad quod resolutorie Resp. *affirmative*. Sic D. Tho. 1. p. q. 2. ar. 2. ubi absolute, & sine addito inquit: *Deum esse* demonstrari per effectus, & demonstratione quia; sed quod absolute demonstratur, absolute, & simpliciter scitur: ergo demonstratio à posteriori, & per effectus, qualis est demonstratio quia, simpliciter generat scientiam.

2 Deinde suadetur hæc veritas ratione. Assensus, qui habetur per demonstrationem per effectus, & habitus acquisitus per talem assensum, sunt simpliciter intellectuales: ergo debent esse simpliciter in aliqua specie; sed non in alia, quàm in specie scientiæ: ergo ad illam simpliciter pertinent. Prob. min. Talis assensus, & habitus, cum sit certus, & evidens; non potest esse fidei, aut opinionis; aliàs, cum sit per discursum acquisitus, non potest pertinere ad lumen primorum principiorum: restat ergo, quod pertineat ad habitum, & assensum scientificum.

3 Roborantur dicta scientiæ, quam plurimi Philos. habent de eo quod *Deus sit*, licet comparata ad scientiam, quam de Deo habent beati, sit multo imperfectior illa, & in comparatione illius possit dici secundum quid scientia; tamen absolute, & simpliciter est scientia; & tamen illa habetur per demonstrationem quia, & per effectus: ergo demonstratio quia generat simpliciter scientiam.

4 Dices tamen 1. quod Arist. diffiniens scire, ait, quod scire est rem per causam cognoscere: ergo demonstratio per effectum non facit simpliciter scire. Resp. tamen explicando Phil. scire est rem per causam cognoscere, per causam in essendo, vel in cognoscendo, conc. aūs. per causam in essendo præcisè; neg. aūs. & consequ. Dicimus ergo, quod illa definitio intelligitur de causis, ut abstrahunt à causis in essendo, vel in cognoscendo. Cumque demonstratio quia, & per effectus, licet non faciat scire per causas in essendo, faciat tamen scire per causas in cognoscendo; hinc est quod facit simpliciter scire.

5 Dices 2. Quod demonstratio quia non quietat intellectum, sed manet suspensus quoad usque radicem, & propriam causam veritatis cognoscat; sed proprium est scientiæ quietare intellectum: ergo per demonstrationem quia non generatur

pro-

tur propriè , & simpliciter scientia. *Resp. neg. mai.* quia per demonstrationem *quia* non demonstratur quid sit objectum , sed an sit ; cumque hoc per illam evidentèr probetur , quantum ad hoc per talem demonstrationem quietatur intellectus ; licet maneat desiderium perfectius cognoscendi objectum , sciendo de illo *quid sit* , & *propter quid sit*. Quo supposito.

6 Ad principale quæsitum dicendum est , quod *demonstratio univocè dividitur , tanquam genus in suas species , in demonstrationem quia , & propter quid*. Hæc conclus. habet duas partes probandas , & quo ad 1. prob. sic. Quando aliqua duo simpliciter participant rationem superiorem , licet unum participet perfectius altero , univocè participant rationem divisi , licet in tali ratione sit analogia Physica ; sed rationem demonstrationis , quæ in eo quod est facere *scire* consistit , simpliciter participant demonstratio *quia* , & *propter quid* , licet hæc multo perfectius , quam illa : ergo demonstratio univocè dividitur in demonstrationem *quia* , & *propter quid*. Min. patet ex supradictis. Mai. vero prob. quia *homo* , & *equus* simpliciter participant rationem animalis , licet perfectius participetur ab homine , ratio animalis univocè Logicè de illis dicitur , quamvis Physicè analogicè convenient : ergo quando aliqua duo simpliciter participat

rationem superiorem , licet unum participet perfectius altero , univocè Logicè participant rationem divisi : consequenterque , si demonstratio *quia* , & *propter quid* simpliciter participant rationem demonstrationis , demonstratio univocè dividitur in demonstrationem *quia* , & *propter quid*.

7 2. Vero pars concl. prob. Demonstratio *quia* , & *propter quid* differant essentialiter : ergo divisio demonstrationis in demonstrationem *quia* , & *propter quid* est generis in species. Prob. añs. Demonstratio *quia* , & *propter quid* procedunt per diversa media : ergo in ratione demonstrationis essentialiter differunt. Prob. añs. Demonstratio *propter quid* procedit per proprias causas , demonstratio vero *quia* per effectus , vel causas remotas : ergo procedunt per diversa media : ergo differunt essentialiter ; consequenterque , cum non sit divisio analogica , ut in 1. parte concl. diximus , est divisio univoca , & generis in species.

8 Obijc. tamen contr. istam partem. Si demonstratio *quia* , & *propter quid* essent species essentialiter diversæ , circa diversas , vel circa eandem conclusionem materialiter , causarent assensus diversæ speciei ; sed hoc est falsum : ergo non sunt species essentialiter diversæ. Mai. constat : si quidem causæ diversæ speciei , diversum specificè producant effectum. Min. vero sic prob. Si demonstratio *quia* , & *propter quid* cau-

causarent assensus diversæ speciei, Logica v. g. non esset una scientia specie athoma; hoc, ut diximus in 1. libro, falsum est: ergo, & quod demonstratio *quia*, & *propter quid* causent assensus diversæ speciei. Prob. sequela, per assensus diversæ speciei generantur habitus diversæ speciei: ergo si in Logica darentur assensus diversæ speciei, darentur etiam, & plures habitus specie diversi; & consequenter non esset una scientia specie athoma.

Resp. tamen neg. sequel. quia, & si in Logica plures dentur assensus, & assensus conclusionis ex demonstratione *quia*, & *propter quid* sint specie distincti, hæc illorum specifica distinctio materialiter se habet in ordine ad habitum; quia iste objecta omnium assensuum attingit sub aliqua ratione superiori, & sub eadem abstractione à materia: & ideo, & si in Logica dentur plura objecta, pluresque assensus inter se specie diversi, habitus tamen semper manet unus specie athoma; quia talis distinctio, ut diximus in præcedentibus. Logica est, tanquam si non esset, & omnino de materiali se habet in ordine ad habitum.

QUÆST. X.

UTRUM OMNIS DEMONSTRATIO circularis sit vitiosa?

Pro resolutione hujus difficul.

est maximè notandum, quod demonstratio circularis potest esse omnino *uniformis*, vel *difformis*. Tunc est omnino uniformis, cum per principia prob. concl. & per conclusionem formalissimè, ut probatam, & notificatam per principia, probantur, & demonstrantur per regressum ipsa principia. Tunc vero demonstratio circularis erit difformis, quando per conclusionem sub diversa formalitate, & causalitate accepta, vel non, ut cognitam per principia, sed per aliud distinctum medium, ipsa principia probantur, & demonstrantur. Quo supposito.

2. Dicendum est, quod demonstratio circularis uniformis semper est vitiosa; secus tamen difformis. Hæc concl. habet duas partes probandas, & quo ad 1. prob. Manifestè sic. Demonstratio circularis uniformis est, quando conclusio cognoscitur per præmissas, & rursus præmissæ probantur per conclusionem formaliter, ut illatam, & cognitam per præmissas; sed hoc vitiosum est: ergo demonstratio circularis uniformis est vitiosa. Prob. min. Si concl. probaretur per præmissas, & præmissæ per conclusionem formaliter, ut illatam, & cognitam per præmissas, idem respectu ejusdem esset magis, & minus notum, eademque conclusio secundum eandem rationem, & per idem medium esset simul notior, & ignotior præmissis; hoc omnino impossibile, & vitiosum est: ergo.

2. Vero pars concl. prob. Demonstratio circularis difformis dupliciter potest fieri 1. quando per conclusionem probatam in uno genere causæ, probantur etiã principia in alio genere causæ; vel quando per principia prob. conclus. à priori, & rursus per ipsam, conclusionem probantur principia à posteriori; sed neutro modo facta demonstratio vitiosa est: ergo demonstratio circularis difformis non est vitiosa. Mai. est cõmunis min. vero quoad 1. partē prob. exemplo, & ratione. Exemplo: nam juxta Phil. hic: *pluvia potest demonstrari ex abundantia vaporum*; & rursus in alio genere causæ: *abundantia vaporum potest demonstrari ex pluvia*: ergo demonstratio circularis difformis, & in diverso genere causæ non est vitiosa. Ratione vero prob. sic. Non est inconueniens, eandem conclusionem esse posteriorem, & minus notam, quam præmissas, & in alio genere causæ esse priorem, & notiozem ipsis præmissis: ergo in diverso genere causæ demonstratio circularis, & difformis vitiosa non est. Ans. constat: siquidem, licet causa secundum se sit notior effectu: effectus tamen in genere cognitionis experimentalis potest esse notior sua causa. Conseq. vero sic prob. Eo ipso, quod conclus. demonstratur per principia, & rursus principia per conclus. in diverso genere causæ, non sequitur, quod idem respectu ejusdem, & secun-

dum eandem rationem sit notius, & ignotius; sed solum sequitur esse notius, & ignotius secundum diversam rationem: ut quando demonstratur causa per effectum, & effectus per causam: ergo demonstratio circularis difformis, & in diverso genere causæ vitiosa non est.

4 Deinde prob. eadem min. quantum ad 2. partem exemplo communissimo. Sæpe enim per effectus experimentaliter cognitos, demonstramus causam esse; sed rursus per causam demonstramus à priori effectus, & non solum quid sint, sed etiam propter quid sint: ergo demonstratio circularis, qua per principia probatur conclus. à priori, & per ipsam conclus. probantur à posteriori principia vitiosa non est. Patet conseq. quia tunc casus non est idem respectu ejusdem in eodem genere, sed potius in diverso genere cognitionis notius, & ignotius; quia, ut supra diximus, causa secundum se est notior effectu: effectus tamen in genere cognitionis experimentalis potest esse notior sua causa.

5 Contr. prædictam tamen resoluit. Obijc. 1. Demonstratio circularis est illa, in qua per principia demonstratur conclusio, & per eandem conclusionem probantur, & demonstrantur principia; sed hoc semper videtur vitiosum: ergo omnis demonstratio circularis est vitiosa. Prob. min. Semper sequitur inconueniens

ñiens illatum ab Arist. nempe quod idem respectu ejusdem sit notius, & ignotius; ergo semper sequitur, quod demonstratio circularis sit vitiosa.

ib. Resp. dist. mai. demonstratio circularis est illa, in qua per principia demonstratur cōclusio, & per conclusionem principia, *uniformiter, vel difformiter*, conc. mai. *uniformiter* præcise, neg. mai. & dist. min. sed hoc semper videtur vitiosum, si *uniformiter* fiat, conc. min. si fiat *difformiter*, neg. min. & conseq. Solutio patet ex dictis: si namque demonstratio circularis *uniformiter* fiat, & in eodem genere causæ, & sub eadem consideratione, & formalitate certum est, quod est vitiosa; sed tamen si *difformiter* fiat, & in diverso genere causæ. Et ratio est clara, quia si 1. modo fiat, idem respectu ejusdem esset notius, & ignotius; quod inconueniens non sequitur ex demonstratione *difformiter* facta: ac proinde hæc non est vitiosa.

6 Obijc. 2. contr. 1. part. conclus. Inductio, *ascensus* videlicet, & *descensus*, uterque procedit ex experimentaliter notis; & tamen in eo datur circulatio uniformis: ergo circulatio uniformis in tali argumentatione non est vitiosa. Prob. min. Per ascensum ex singularibus probatur universalis, & per descensum ex universali probantur singularia: ergo in ascensu, & descensu fit circulatio uniformis. Patet consequentia. Siqui-

dem conclusio ascensus assumitur in descensu pro antecedenti, & añs. pro consequenti.

Resp. conc. mai. dist. min. & tamen in eo datur circulatio uniformis *apparenter*, conc. min. *in rei veritate*, neg. min. & conseq. in ascensu enim, & descensu, quo ad apparentiam videtur fieri uniformis circulatio: in rei tamen veritate non fit; quia tam per ascensum, quam per descensum ex singularibus probatur universalis. Nam per ascensum probatur *veritas* illius, & per descensum *eius falsitas*. Unde singularia, si e assumantur in ascensu pro antecedenti, siue in descensu pro consequenti, semper assumuntur ad probandam veritatem, vel falsitatem universalis; ac proinde, ut notiora semper ipsa propositione universali: & consequenter in rei veritate non datur circulatio.

QUÆST. XI.

QUID SIT SCIENTIA?

Postquam de demonstratione egimus restat nunc de scientia, quæ est ejus effectus tractare: quæ ut diximus in proximis, duplex est, una actualis, & alia habitualis. Scientia actualis, seu scire est: *rem per causam cognoscere*, & quod illius est causa, & quod aliter se habere non potest. Vel aliter, est assensus cer-

Nun

tati

certus, & *evidens per demonstrationem acquisitus*. Utraque diffinitio est optima: advertendum est tamen, quod illa particula *per causam*, debet intelligi de causa in *essendo*, vel in *cognoscendo*; nam in demonstratione à priori res cognoscitur per causam in *essendo*; in demonstratione tamen à posteriori, cum sit per effectum cognoscitur res per causam in *cognoscendo*. Illa particula, & *quod illius est causa*, denotat, quod principia debent attingi, non ut cumque, sed ut causa sunt concl. Ultima particula, & *quod aliter se habere non potest* denotat, quod scientia non debet esse de contingentibus, sed de necessarijs.

2 Dices tamen, quod plures scientiæ non sunt de eo, quod aliter se habere non potest: ergo prædicta doctrina est falsa. Prob. añs. Scientificè cognoscitur, quod *homo est risibilis*; quod potest supernaturaliter aliter se habere; similiter scientificè cognoscitur, quod *in vere sunt tonitrua*; & tamen naturaliter potest aliter se habere: ergo.

Resp. tamen juxta supra à nobis dicta, quod non omnes scientiæ sunt in eodem gradu certitudinis; sed aliæ sunt de objecto, quod nec naturaliter, nec supernaturaliter aliter se habere potest: ut quod *triangulus habeat tres angulos*. Aliæ sunt de objecto, quod naturaliter aliter se habere non potest: ut quod *homo sit risibilis*. Aliæ denique sunt de

objecto, quod saltem regulariter aliter se habere non potest: ut potest ut quod *in vere sunt tonitrua*. Quando ergo dicitur in diffinitione, & *quod aliter se habere non posse*, debet intelligi juxta diversos prædictos gradus; ita quod de quolibet scibili cognoscatur, illud in aliquo genere certitudinis aliter se habere non posse.

3 Scientia habitualis est *habitus certus*, & *evidens per demonstrationem acquisitus*. Illa particula, *habitus* ponitur loco generis; quia in hoc convenit habitus scientificus cum opinativo, per illam particulam *certus* distinguitur habitus scientificus ab habitu opinionis, & fidei humanæ; quia neutro ex his intellectus adheret firmiter objecto. Et per illam particulam, *evidens* distinguitur habitus scientificus à fide divina, quæ quamvis sit habitus infallibilis; & certus, non tamen est evidens, sed obscurus. Denique illa particula, *per demonstrationem acquisitus*, ponitur ad differentiam *habitus primorum principiorum*, qui versatur circa prima principia, & veritates immediatas, quæ demonstrari non possunt: & consequenter talis habitus non acquiritur demonstratione.

4 Contr. diffinitionem scientiæ habitualis Obije. 1. Illa particula, *evidens* in diffinitione posita, superfluit ergo diffinitio est redundant. Prob. añs. Theologia nostra verè scientia; & tamen non est evidens, cum nitatur principijs.

fidei, quæ non cognoscit evidenter, sed illa credit: ergo.

Resp. tamen neg. añs. quia per prædictam diffinitionem tantum diffinitur scientia naturalis; quia Aristoteles, qui prædictam diffinitionem assignavit non cognovit supernaturales scientias: cumque ratio scientiæ naturalis, non solum certa, sed evidens sit: hinc est, quod talis particula non est superflua.

5 Obijc. 2. ab opposito. Ad omnem scientiam, quæ substantiam, & essentiam optinet scientiæ, requiritur evidentiæ; sed Theologia nostra habet substantiam, & essentiam scientiæ: ergo etiam exigit evidentiæ. Prob. mai. Ad omnem scientiam, quæ habet substantiam, & essentiam scientiæ debet convinci intellectus; sed absque evidentiæ non potest convinci intellectus: ergo. Mai. constat: siquidem omnis assensus scientificus debet haberi per demonstrationem. Min. vero sic prob. Nullus convincitur assentiri præmissis, etiam à Deo revelatis, nisi illas evidenter cognoscatur; sed non potest ad assensum conclusionis convinci ex præmissis, nisi ad assensum præmissarum convincatur: ergo nullus potest convinci ad assensum conclusionis, nisi ex præmissis evidenter cognatis.

Resp. quod ad hoc, ut assensus per demonstrationem acquisitus salvetur, sufficit, quod quis ex suppositione assensus præmissa-

rum ad assensum convincatur conclusionis, sine eo, quod ad ipsum præmissarum assensum convincatur, aut necessitetur. Unde cum quis, licet libere, fide Divina credit aliqua principia, ex suppositione tamen, quod illis certo, & infallibiliter assentitur, necessitatur ad assensum conclusionis, absque evidentiæ, cum sola certitudine, & infallibilitate conclusionis, ex talibus principiis per evidentem consequentiam illata.

QUÆST. XII.

QUID SIT SCIENTIA SUBALTERNANS, & SUBALTERNATA?

Scientia habitualis dividitur, in scientiam *subalternantem*, & *subalternatam*. Scientia subalternans est: quæ habet certitudinem, & evidentiæ suorum principiorum sine dependentia ab altera. Scientia vero subalternata est illa: quæ subaltera continetur, & ab illa accepit certitudinem, & evidentiæ suorum principiorum. Et ratio est, quia principia scientiæ subalternatæ sunt conclusiones demonstratæ in scientia subalternantæ. Principia namque Theologiæ nostræ conclusiones sunt in scientia beatorum demonstratæ.

2 Pro majori tamen hujus doctrinæ intelligentia est notandum, quod est triplex modus subalternationis. 1. ratione *finis*. 2. ratione *objecti*. & 3. ratione *principio-*

viim. Tunc aliqua scientia subalternatur alteri, ratione finis, quando una ordinatur ad alteram, tanquam ad finem: sicut ars pigmentaria ordinatur ad Medicinam, & frenofactiva est propter equestre, equestris propter Militarem, & Militaris propter Politicam. Hæc tamen non est propria subalternatio; quia hujusmodi subalternatio, non præstat manifestationem veritatis scientiæ subalternatæ.

3. Tunc una scientia subalternatur alteri, *ratione objecti*, quando ejus objectum continetur sub objecto alterius, tanquam species sub genere, addendo illi aliquam differentiam accidentalem; sicut Musica agit *de numero sonoro*, & Perspectiva *de linea visuali*. Ubi visuale, & sonorum addunt differentias accidentales. *numero*, qui est objectum Arithmeticæ, & *lineæ*, quæ est objectum Geometriæ; & ideo Musica subalternatur Arithmetica, & Perspectiva Geometria: & hæc additio accidentalis requiritur ad veram subalternationem ex parte objecti. Et ratio est clara; quia si unum objectum addit differentiam essentialem supra aliud, non constituit subalternationem, sed constituit scientiam omnino diversam.

4. Tunc denique una scientia subalternatur alteri, *ratione principiorum*, quando accipit ab illa

principia, medijs quibus demonstraret suas conclusiones. Qua ratione dicitur, & benè, quod principia scientiæ subalternatæ sunt conclusiones scientiæ subalternantis. Cæterum hoc potest contingere dupliciter. 1. Ita, ut subalternata accipiat à subalternante omnia sua principia; qualiter accipit Musica ab Arithmetica, & Perspectiva à Geometria. 2. Modo, ita quod una scientia accipiat ab altera unum, vel alterum principium ad probandam specialem conclusionem. 1. Modo accipere principia, & si aliæ conditiones deficient, ut patet in nostra Theologia, sufficit ad rigurosam subalternationem; secus tamen accipere principia 2. modo; quia hoc modo suscipere principia, tantum constituit subalternationem secundum quid.

5. Qua ratione Medicina non subalternatur Geometria, & si ab illa accipiat hoc principium: *vulnera circularia difficilius curantur*, quod supponitur in Medicina, probaturque per principia Geometriæ hoc discursu: *quando latera magis distant, vulnus difficilius curatur; sed in vulnere circulari, latera magis distant, cum non faciant angulum; ergo vulnera circularia difficilius curantur.*

6. Ex quibus manifeste sequitur, quod ad veram subalternationem tres exiguntur conditiones.

nes. 1. quod subalternata in omnibus suis principiis dependat à subalternante; quia, ut in principio diximus, principia scientiæ subalternatæ sunt conclusiones demonstratæ in subalternante; & si habent eadem principia, ut contingit in Theologia, & scientia beatorum: subalternata tamen non potest facere evidentiam suorum principiorum, nisi continueatur cum subalternante. 2. Conditiō est, quod objectum utriusque scientiæ non sit idem formaliter; quia sic non esset duplex scientia, sed una. 3. Conditiō est, quod objectum subalternatæ debet addere aliquam differentiam, quæ sit accidentalis objecto subalternantis in esse scibilis, & non sit illi prout sit essentialis: quia si adderet differentiam essentialē non subalternaretur, sed constitueret quandam scibilis speciem, contentam sub objecto subalternantis: & ideo non essent scientiæ diversæ; quia scientia, quæ agit de genere, agit etiam de specie sub illo contenta. Debet ergo esse differentia accidentalis, ex qua oriantur diversæ passionēs.

7. Dices tamen contra hoc, quod si objectum subalternatæ adderet differentiam accidentalem, scientia subalternata non esset vere scientia; hoc falsum est: ergo. Prob. mai. Tunc casus objectum subalternatæ esset ens per accidens; sed juxta com-

mune prologium Philosophorum, de ente per accidens non potest esse scientia: ergo. Confirm. Nam objectum subalternatæ, v. g. *Musica*, vel est solus numerus, vel solum sonorum, vel numerus simul, & sonorum; sed non est solus numerus; quia iste est objectum Arithmeticæ: nec solum sonorum; quia id, utpote objectum auditus, pertinet ad objectum Philosophiæ: ergo. objectum Musicæ est totum hoc: numerus sonorus; sed tale complexum, utpote constans ex rebus ad diversa genera pertinentibus est ens per accidens: ergo.

Respond. ad argum. negand. illius assumptum. Non enim objectum subalternatæ est ens per accidens, sed ens per se; tum, quia differentia, quam addit, licet sit accidentalis objecto subalternantis, est tamen essentialis objecto subalternatæ. Tum etiam, quia licet numerus, & sonorum sint res diversi generis, non ex equo concurrunt ad objectum Musicæ, sed per se, & cum ordine: numerus videlicet in obliquo, & sonorum in recto, & ex utroque resultat unum per se scibile, & diffinibile.

Per quod pater solutio ad confirm. Dicimus enim, quod objectum scientiæ subalternatæ, v. g. *Musicæ*, non est solus numerus,

nec solum sonorum, sed utrumque scilicet, *numerus sonorus*, non utrumque in recto, sed unum in recto, scilicet sonorum, & alterum in obliquo, scilicet numerus, ut est principium sonoreitatis; & sic tale objectum non est ens per accidens, sed per se: ac proinde verè & propriè scibile.

QUÆST. XIII.

UTRUM IN NON HABENTE

scientiam subalternantem, subalternata sit verè scientia?

PRO resolutione quæst. est maxime notandum, quod ille, qui caret scientia subalternante, tripliciter potest recipere conclusiones illius, quæ principia sunt subalternata. 1. Per *fidem Divinam*, qualiter Theologus viator accipit pro principiis conclusiones in scientia beatorum notas, creditas fide Divina, & à Deo revelatas. Et qui hoc modo accipit principia, veram habet scientiam subalternatam. Nam Theologia nostr. pro hoc statu est verè, & propriè scientia, ut communiter cum D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 2. docent Theologi; quia nittitur principiis fide Divina revelatis; sed fides Divina, licet obscura, & inevidens, certissima tamen est: ergo hoc modo accipere principia, sufficit ad veram scientiam subalternatam, in absentia subalternantis; licet non

habeat statum, & perfectionem accidentalem scientiæ, usque dum conjungatur cum subalternante, & media illa, non solum certitudinem, sed etiam evidentiam habeat principiorum.

2. Non habens scientiam subalternantem potest accipere principia scientiæ subalternata, per *fidem humanam*; ita ut talis fides maneat intra limites fidei humanæ, nec transeat ad aliquam certitudinem moralem. Et hoc modo accipere principia certum est, quod non sufficit ad habendam scientiam subalternatam. Et ratio est clara: siquidem, ut assensus, & habitus sit quoad speciem, & substantiam scientificus, debet esse ita certus, ut omnem excludat formidinem, & hæsitacionem; sed ex præmissis fide humana ab uno, vel altero acceptis, non potest acquiri assensus, & habitus, omnem excludens formidinem, & hæsitacionem: ergo, nec, qui sit quo ad substantiam scientificus. Prob. min. Præmissæ fide humana ab uno, vel altero acceptæ nituntur testimonio fallibili: ergo. Prob. añs. Nituntur testimonio unius, vel alterius hominis; sed testimonium unius, vel alterius hominis, & si docti sint, utpotè humanum est fallibile, potestq. fallere, & falli: ergo.

3. Modo potest quis accipere principia scientiæ subalternata per fidem humanam, non sistendo præcisè intra limites fidei humanæ.

manæ; sed ita, quod de illorum veritate habeat certitudinem moralem: quod contingit, quando ferè omnes, qui in scientia subalternante habentur, ut docti, unanimiter verbis, & scriptis absque contradictione conspirant in asseverando talia principia vere, & evidenter in scientia subalternante demonstrari. Et de illo, qui sic accipit principia subalternata, est dubium inter Autores, an habeat scientiam subalternatam, in absentia subalternantis?

4 Ad quod breviter dicendum est, quod, si quis non habens scientiam subalternantem illius conclusiones, quæ sunt principia subalternata, accipiat per fidem humanam, pervenientem ad certitudinem moralem, potest ex talibus principiis per evidentem consequentiam deducere conclusiones scientiæ subalternatæ, & illarum habere assensum, & habitum, quo ad substantiam scientificum. Quod sic breviter ostenditur. Qui prædicto modo accipit principia scientiæ subalternatæ habet certitudinem moralem talium principiorum; sed hæc certitudo sufficit ad veram, quoad speciem, & substantiam, scientiam: ergo Mai. constat, ex dictis. Min. vero sic prob. Talis certitudo moralis excludit omnem formidinem, & hæsitacionem: ergo talis certitudo sufficit ad veram scientiam. Prob. añs. *Indos esse, aut esse Roman* nullus hæsitat, aut dubitat; sed de prædictis propositionibus, tantum à multis.

habetur certitudo moralis, fundata in testimonio plurium: ergo certitudo moralis excludit omnem formidinem, & hæsitacionem: ac proinde sufficit ad veram scientiam, quoad speciem, & substantiam scientiæ.

5 Ex quo infertur, quod ille, qui semel habuit scientiam subalternantem, & oblitus illius demonstrationum, jam non scit reducere conclusiones ad prima principia, si tamen evidentem habet notitiam, quod aliquando tales conclusiones verè demonstravit, potest ex illis per evidentem consequentiam educere conclusiones scientiæ subalternatæ, & habere de illis assensum, & habitum, quo ad speciem, & substantiam scientificum. Et ratio est, quia, si testimonium alienum sufficit ad moralem, certitudinem conclusionum scientiæ subalternantis; ita ut ex illis possit per evidentem consequentiam conclusiones subalternatæ inferre, de illisque habere assensum, & habitum verè scientificum, multo melius ad id sufficit, quod ipse evidenter recorderetur se aliquando conclusiones subalternantis demonstrasse; cum stante hac notitia, majorem evidentiam moralem habeat de veritate prædictarum conclusionum.

6 Obijc. 1. Ad habendam scientiam, quo ad speciem, & substantiam scientiæ, requiritur, quod quis sciat reducere conclusiones, usque ad prima principia; sed, qui

caret scientia subalternante, hoc non potest facere: ergo nec habere scientiam subalternatam, quæ sit verè, & propriè scientia. Min. constat: nam reducere conclusiones, & principia scientiæ subalternatæ usque ad prima principia pertinet ad scientiam subalternantem. Mai. vero sic prob. Secundum D. Tho. q. 14. de ver. ar. 9. *quæcumque sciuntur, propriè accepta scientia, cognoscuntur per resolutionem in prima principia, quæ per se præsto sunt intellectui. Et sic omnis scientia in visione rei præsentis perficitur. Unde impossibile est, quod de eodem sit fides, & scientia.* Idemque insinuat in 3. dist. 33. q. 1. ar. 2. quæst. 4. ergo ad habendam scientiam, quæ sit verè, & propriè talis, requiritur, quod sciens, sciat reducere conclusiones usque ad prima principia.

Resp. neg. mai. & ad ejus prob. explico D. Tho. *quæcumque sciuntur propriè* idest *perfectè*, conced. añs. *quæcumque sciuntur propriè imperfectè*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod intentum D. Tho. solum est affirmare, quod, quæ sciuntur perfectè, non solum quoad substantiam, sed etiam quoad perfectionem accidentalem scientiæ, debent cognosci per reductionem ad prima principia; non tamen intendit, quod absque tali resolutione non possit haberi scientia, licet imperfectè speciem tamen, & substantiam habens scientiæ:

aliàs Theologia nostra scientia non esset, in absentia subalternantis. Et quod ita sit mens D. Tho. patet ex ipso textu; nam dicit, quod *omnis scientia in visione rei perficitur*: ergo insinuat, quod absque tali visione rei, scientia, licet non ita perfecta, potest salvari, & reperiri.

7. Ex qua doctrina patet solutio ad 2. testim. In illo namque solum intendit, quod scientia, quæ per se non posset resolvere conclusiones usque ad prima principia, non esset univocè scientia cum alijs. Omnis tamen scientia subalternata, cum per se exigit continuari cum subalternante, per se habet, quod mediante illa possit sic suas conclusiones resolvere: & si id defacto facere non potest, cum hæc impossibilitas non competat ei ex proprijs meritis, sed per accidens, ratione subiecti, id non tollit ab ea rationem scientiæ, sed solum perfectionem accidentalem, quam haberet ex continuatione cum subalternante, resolvendo conclusiones usque ad prima principia.

8. Obijc. 2. Ad speciem, & substantiam scientiæ requiritur certitudo metaphysica præmissarum; sed qui media certitudine moralitè habet notitiam principiorum nequit habere certitudinem metaphysicam illorum: ergo nec in absentia subalternantis cum tali certitudine scientiam subalternatam. Cætera constant, & mai. prob. Certitudo ad substan-

tiam scientiam requisita debet excludere omnem hesitationem, & formidinem; sed sola certitudo metaphysica hoc potest facere; cum sola hæc repugnet aliter se habere: ergo.

Resp. dist. mai. Requiritur certitudo præmissarum metaphysica *subjectiva*, neg. mai. metaphysica *objectiva*, subdist. *ut in attestante saltem attacta*, conc. mai. *ut præcisè in primis principiis immediate cognita*, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Dicimus enim, quod licet ad omnem scientiam ex parte objecti præmissarum requiratur certitudo metaphysica, quæ est infallibilis, & essentialis connexio medijs cum extremitatibus; & quod etiam ista ab sciente aliquomodo attingatur: non tamen est necesse, ut ex parte subjecti, & proximi motivi, quo nititur potentia, sit metaphysica, & omnino infallibilis certitudo: sicut nec etiam exigitur, quod ipsa certitudo objectiva per evidentiam, & agnitionem primorum principiorum in se ipsis, semper cognoscatur: sed sufficit, quod per evidentiam quasi in attestante, & ut præsupposita, attingatur. Et ratio est: nam ad hoc, ut sit ex parte subjecti firma adhæsiō ad objectum, in qua scientiæ certitudo formalis consistit, sufficit tantorum sapientum attestatio unanimiter asserentium in talibus præmissis, utpote conclusionibus demonstratis in scientia subalternante, dari essentialē connexionem, & objectivam

certitudinem metaphysicam: & consequenter sufficiens etiam erit huiusmodi unanimis contestatio, ut excludatur à subjecto omnis formido, & hæsitatio; quia ad hoc nullatenus requiritur, quod medium, quo potentia habet notitiā de ipsa veritate, & certitudine objectiva, sit metaphysice, & omnimode indefectibile, sed satis est quod sit moraliter infallibile. Quæ propter intra spheram firmitatis admittunt scientiæ magis, vel minus de certitudine formali, propter maiorem, vel minorem infallibilitatem principij subjectivi, seu luminis quo innituntur.

Quare D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 5. adstruens excessum certitudinis pro nostra Theologia respective ad scientias naturales, & assignans rationem, sic ait: *Quia alia certitudinem habent ex naturali lumine rationis humana, qua potest errare: hac autem certitudinem habet ex lumine divine scientia, qua decipi non potest.* Quam doctrinam si cōferas cum his, quæ habet pluribus in locis, sed præcipue 1. ad Annb. dist. 1. q. 1. ar. 1. clare percipies quod solutio à nobis tradita, sicut, & principalis resolutio, sit juxta mentem ipsius Ang. P. Nam ibi docet quod primarū scientiarū proximum principium est intellectus: earum vero scientiarum, quæ sua principia ab alijs supponunt, proximum principium est *credulitas principiorum ab alijs suppositorum*; primum vero earum principium est intellectus: perficitur tamen certitudo istarum scientiarum, cū

per viam resolutionis in ipsum intellectum primorum principiorum perveniunt. Hæc D. Tho. quo nihil clarius ad nostram intentum. Si enim proximum scientiarum primarum, & subalternantium principium, quod est intellectus principiorum, non est omnino infallibile, utpote lumen naturale rationis humanæ, quæ potest errare; à fortiori necessarium non erit quod proximum principium, scilicet *credulitas*, subalternatarum, & ut secundarum, à certitudine primarum scientiarum declinantium, sit omnino indefectibile; sed sufficit, quod in suo modo, & intra terminos moralis certitudinis aliter se habere non possit: dummodo ipsa illatio, & consequentia sit omnino infallibilis, & metaphysice certa respectu scientis. Sicque cum certitudine morali consequentis, & præmissarum in absentia subalternantis salvatur, saltem in statu imperfecto, & quoad substantiam, scientia subalternata.

QUÆST. XIV.

A QUO DESUMATUR UNITAS,
& diversitas scientiarum?

Cum principia specialia, & peculiaria unitatis numerice, & specificæ cujlibet scientiæ, in qualibet illarum assignentur, non est opus hic ad illa descendere; sed principia generalia ad talem unitatem, vel diversitatem cognoscendam cum nostro Authore hic q. 7. breviter assignare curabimus. Supponen-

do in primis, ut certa ab incertis separemus, quod hic non loquimur de unitate simplicitatis scientiarum; an videlicet qualibet scientia sit simplex qualitas, vel unus simplicissimus habitus? De hoc enim jam late egimus lib. 1. q. 7. Unde solum de unitate generica, numerica, & specifica scientiarum procedit dubium.

2 Nec principaliter procedit de unitate, vel diversitate generica scientiarum; cum juxta commune placitum, habitus intellectuales differant genere, non præcise ex subjecto, sed etiam ex diverso modo procedendi; qualiter differunt, intellectus, scientia, sapientia, ars, & prudentia. Et hoc etiam modo differunt scientia, fides, & opinio, penes, videlicet, formidinem, certitudinem, & claritatem. Possunt etiam habitus intellectuales differre genere ex fine, licet differunt habitus practicus, & speculativus; unius enim finis est *speculatio*, alterius vero finis est *opus*. Quapropter tota præfens difficultas procedit de unitate tam numerica, quam specifica scientiarum; a quonam principio unaquæque sumatur?

3 Dico igitur 1. *Unitas, vel diversitas numerica scientiarum, sumitur ex unitate, vel diversitate subjecti*. Hæc conclusio est in primis expressa L. Tho. 1. p. q. 29. ar. 1. ubi sic loquitur: *coincidentia in ordinantur per subjectum: dicitur enim hæc albedo, in quantum est in hoc subjecto*. Et in eadem parte q.

q. 39. ar. 3. idem confirmat his verbis: *Accidentia autem sicut esse habent in subiecto: ita ex subiecto suscipiunt unitatem, vel multitudinem*; sed scientiæ verè accidentia sunt, vereque habent esse in intellectu, tanquam in subiecto: ergo ab illo secundum D. Tho. sumunt suam unitatem, vel diversitatem numericam.

4 Et ratio id suadet. Quia omnis actus, vel forma ex eadem radice habet individuationem, ex qua habet limitationem suæ perfectionis specificæ; sed quodlibet accidens, & qualibet scientia habet limitationem suæ formæ specificæ ex subiecto, in quo recipitur: ergo qualibet scientia, sicut quodlibet accidens sumit suam unitatem, vel diversitatem numericam, ex unitate, vel diversitate subiecti. Prob. min. Omnis actualitas, & perfectio imitatur ex potentialitate cui admiscetur; sed potentialitas, cui accidens admiscetur est potentialitas subiecti, in quo recipitur: ergo quodlibet accidens, vel scientia habet limitationem suæ formæ specificæ ex subiecto, in quo recipitur.

5 Præterquamquod, distinctio numerica habituum, & potentialiarum est distinctio materialis; sed distinctio materialis illorum debet à subiecto provenire: ergo & distinctio numerica. Prob. min. Distinctio formalis habituum, & potentialiarum sumitur ab objecto formaliter sumpto, ut conclusione sequenti dicemus:

ergo distinctio materialis à subiecto, in quo recipiuntur. Prob. hæc conseq. Sicut distinctio formalis debet à causa formali provenire, ita distinctio materialis à causa materiali; sed subiectum est causa materialis habituum, & potentialiarum, sicut objectum causa formalis: ergo sicut distinctio formalis, & specifica habituum, & potentialiarum provenit ab objecto, ita distinctio materialis, & numerica illorum à subiecto debet provenire.

6 Dico 2. *Scientiæ sumunt suam unitatem, vel diversitatem specificam, ab unitate, vel diversitate specifica objecti, non in esse entis considerati, sed formaliter in esse objecti sumpti.* Hæc conclusio habet duas partes probandas, & quoad 1. sic ostenditur. Scientia qualibet est tendentia in suum objectum, sicut quilibet motus in suum terminum; sed qualibet tendentia, & motus ab unitate, vel diversitate specifica termini suam accipit unitatem, vel diversitatem specificam: ergo & scientiæ suam unitatem, vel diversitatem specificam ab objecto participant. Mai. cum conseq. est nota, min. vero sic prob. Terminus alicujus tendentiæ comparatur ad illam, ut illius finis, ad quem per se ordinatur; sed qualibet res ab illo sumit suam speciem, & unitatem, ad quod per se ordinatur, cum propter illud sit: ergo omnis tendentia sumit suam unitatem, vel diversitatem specificam ab

unitate, vel diversitate specifica sui termini.

7 2. Vero pars concl. sic prob. Diversæ specificæ scientiæ circa idem objectum, & ejusdem prorsus speciei in esse entis versantur, ut patet in Logica, Philosophia, & Metaphysica; & e contra una scientia specie atthoma, circa diversa objecta, & diversæ omnino speciei in esse entis versatur, ut patet in Logica, vel Philosophia; sed hoc non alia ratione contingit, nisi quia tales scientiæ respiciunt tale, vel talia objecta sub una, vel diversa ratione formali: ergo signum evidens est, quod scientiæ, sicut, & potentiæ non accipiunt suam unitatem, vel diversitatem specificam ab objecto, in esse entis considerato, sed ab illo formaliter sumpto: quatenus videlicet cadit sub eadem, vel diversa abstractione à materia, quæ est radix, & origo cognoscibilitatis, & scibilitatis, ut colligitur ex D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 1.

8 Obijc. 1. Diversitas scientiarum specifica sumitur, secundum D. Tho. ex diversitate mediorum: ergo non sumitur ab objecto formaliter sumpto. Prob. añs. D. Th. 6. Metaph. lect. 1. sic loquitur: *Cum diffinitio sit medium demonstrationis, & per consequens principium sciendi, oportet, quod ad diversum modum diffiniendi sequatur diversitas in scientijs speculativis*: ergo.

Resp. dist. añs. Diversitas specifica scientiarum sumitur ex diversitate mediorum causaliter,

conc. añs. *formaliter*, neg. añs. & conseq. Dicimus ergo, quod cum objectum scibile, ut tale dicat necessario cognoscibilitatem per aliquod medium, quando dicimus unitatem, vel diversitatem specificam scientiarum sumi ab objecto scibili, semper sumitur cum respectu ad medium illuminans, & per quod potest scientificè cognosci; unde ab utroque, unitas scientiarum desumitur, diversimode tamen: nam à medijs sumitur causaliter, ab objecto vero secundum quod in illud diversitas, vel unitas mediorum refunditur, sumitur formaliter. Et ratio est clara, quia scientia, ut diximus, est tendentia in objectum; ideoque, sicut motus persæpe suam unitatem specificam accipit causaliter à termino *à quo*, & formaliter à termino *ad quem*: & similiter relatio causaliter accipit suam unitatem, vel diversitatem specificam à fundamento, formaliter tamen illam accipit à termino; ita, & scientiæ causaliter suam unitatem, vel diversitatem specificam accipiunt à medijs, formaliter vero ab objecto. Et in hoc sensu intelligendus est D. Th.

9 Obijc. 2. Abstractio, quam dicimus esse rationem formalem *sub qua*, vel est ipsa abstractio actualis passiva, proveniens in objecto ex eo, quod extrinsecè actum terminet scientiæ; vel est ipsa abstrahibilitas objecti, quatenus potest considerari sine materia; sed neutra ex his abstractionibus

bus potest esse ratio formalis *sub qua* objecti scientiarum specificativa: ergo nulla abstratio à materia potest esse ratio formalis objecti scientiarum constitutiva. Min. quantum ad 1. partem constat; siquidem abstractio actualis jam supponit scientiam specificatam, & in elicentiam actus circa tale objectum prorumpentem: quoad 2. vero partem sic prob. Idem objectum eodẽ modo abstrahibile à materia potest attingi à diversis formalitèr scientijs: nam Deus sub eadem abstractione à materia attingitur à Theologia, & Metaphysica: ergo abstrahibilitas à materia non potest esse ratio formalis constitutiva objecti scientiarum in ratione scibilis.

Resp. neg. min. quantum ad 2. part. & ad prob. Dicimus, quod non qualibet abstrahibilitas objecti constituit illud in ratione specificativi scientiarum, sed ut est attingibile sub tali, vel tali medio. Unde idem objectum eandem habens immaterialitatẽ, potest à diversis scientijs formalitèr attingi, dummodo per diversum medium ab illis attingatur; quia ipsa diversitas medij refunditur in objectum, facitque illud diversimodè formalitèr immateriale, & à materia diversimodè abstrahibile. Ex quo fit, quod Theologia, & Metaphysica specie distinguantur: in primis, quia ut ad 3. dicimus important distinctas abstractions; deinde, quia Metaphysi-

ca attingit Deum sub ratione naturali, & Theologia sub ratione supernaturali; & differentia scientiarum per maiorem, vel minorem abstrationem à materia, est inter scientias naturales: non vero inter eas, quarum una est naturalis, & alia supernaturalis. Immo nec in scientijs supernaturalibus, ut sunt scientia *infusa*, & *beata*; quia hæc distinguuntur per maiorem participationem, & accessum ad scientiam divinam.

10 Objc. 3. Logica, Theologia, & Metaphysica sub eadem abstratione à materia attingunt sua objecta; & tamen tales scientiæ sunt formalitèr, & specificè diversæ: ergo unitas, vel diversitas formalis, & specifica scientiarum, non sumitur ab objecto, ut stat sub tali, vel tali abstratione à materia. Prob. mai. Omnes prædictæ scientiæ attingunt suum objectum sub abstratione *ab omni materia*: ergo.

Resp. neg. mai. & ad ejus prob. dist. añs. Omnes prædictæ scientiæ attingunt suum objectum sub abstratione ab omni materia *diverso modo*, conc. añs. *eodem modo*, neg. añs. & conseq. Solutio patet ex dictis lib. 1. q. 6. licet namque prædictæ scientiæ abstrahant ab omni materia, diversissimo tamen modo: nam objectum Metaphysicæ, cum realitèr sit in materia, abstrahit *positive* ab illa; objectum vero Theologiæ, & Logicæ, cum realitèr in materia nõ sit, abstrahit *negative* ab illa, objectum Theologiæ

propter

fui perfectionem, & summam actualitatem, ratione cujus omnis materia, & potentialitatis est expers; objectum autem Logicæ propter sui imperfectionem; quia, eo quod est minimæ entitatis non habet materiam: ideoque non mirum, quod tales scientiæ specificè distinguantur.

II. Obijc. ult. Si per diversam abstractionem à materia diversificentur objecta scientiarum naturalium, triplex tantum daretur species athoma scientiæ naturalis: consequens est falsum: ergo, & quod per diversitatem abstractionis à materia diversificentur objecta scientiarum formaliter. Mai. constat: siquidem triplex tantum est materia, à qua objectum scientiæ naturalis potest abstrahere, *singularis* videlicet, *sensibilis*, & *intelligibilis*. Min. vero sic prob. Intra abstractionem à materia sensibili plures specificè scientiæ Mathematicæ videlicet assignantur: ergo falsum est, quod tantum detur triplex species athoma scientiæ naturalis.

Confirm. Aliquæ sunt scientiæ, quæ non habent specialem abstractionem à materia, ut sunt scientiæ mediæ inter Physicam, & Mathematicas, v. g. Perspectiva, & Musica; & tamen specificè ab alijs scientijs distinguuntur: ergo. Prob. mai. Tales scientiæ mediæ, nec omnino abstrahunt à materia sensibili, nec omnino concernunt illam: *sonus* enim, & *visualitas* materiam sensibilem

concernunt; *numerus* vero, & *linea* abstrahunt ab illa: ergo.

12 Resp. ad arg. neg. mai. Licet namque triplex tantum sit in genere abstratio à materia penes triplicem terminum *à quo*: ac proinde triplex sit gradus scientiarum in genere. Intra eundem tamen gradum immaterialitatis, datur latitudo, danturque diversæ species athomæ scientiarum naturalium; quatenus objectum unius scientiæ abstrahit ab aliquo, à quo non abstrahit objectum alterius. Qua ratione intra gradum abstractionis à materia sensibili specificè diversificantur Mathematicæ.

Ad confirm. pariter Resp. neg. mai. quia sicut Perspectiva, & Musica, dicuntur scientiæ mediæ inter Physicam, & Mathematicas; ita etiam habent abstractionem mediam: siquidem, ut bene probat arg. nec omnino concernunt materiam sensibilem, nec omnino ab illa abstrahunt; & ideo per hanc abstractionem mediam distinguunt à Mathematicis, quæ abstrahunt omnino à materia sensibili, & à objecto Physicæ, quod omnino illam concernit.

QUÆST. XV.

UTRUM SCIENTIA, ET OPINIO circa idem in eodem subjecto possint esse simul?

Sicut duplex est scientia, ut supra notavimus, actualis

videlicet, & habitualis; ita & opinio. Unde triplex potest fieri comparatio inter scientiam, & opinionem. 1. comparando *actum cum actu*; nimirum assensum certum, & evidentem, cum assensu incerto, & inevidenti. 2. comparando *habitu cum habitu*. Et 3. comparando *habitu cum actu*. Quapropter in præsentī dubio tria inquirimus, scilicet, an actus cum actu, habitus cum habitu, & denique, an habitus cum actu possint simul compati in eodem subiecto, pro eodem tempore, & circa eandem veritatem? Pro cuius resolutione.

2. Dico 1. *Actus scientiæ, & opinionis circa idem objectum, nec de potentia absoluta Dei possunt in eodem subiecto compati*. Hanc conclusionem tenent omnes Thomistæ, & inter illos noster Author hic q. ult. nec mirum cum sit expressa D. Tho. q. enim 14. de veritat. ar. 9. ad 6. ita loquitur: *Non videtur possibile, quod aliquis de eodem habeat scientiam, & opinionem; quia opinio est cum formidine, alterius partis, quam firmidinem scientia excludit*. Et 1. Post. lect. 44. inquit: *Man festum esse, quod non emmino contingit simul idem scire, & opinari, quia simul homo haberet existimationem, quod possit aliter se habere, & quod non possit aliter se habere*. Idemque docet 2. 2. q. 1. ar. 5. ad 4. ergo sentit expresse D. Tho. quod actus scientiæ, & opinionis non possunt adhuc de potentia absoluta simul in

eodem compati, & circa eandem veritatem.

3. Ratione vero prob. concl. sic. Quod duo privativè opposita sint simul in eodem subiecto, est omnino impossibile; sed actus scientiæ, & opinionis privativè opponuntur: ergo nec de potentia Dei possunt in eodem, & circa idem simul compati. Mai. constat in morte, & vita; gratia, & peccato; in luce, & tenebris; quæ omnia, quia privativè opponuntur non possunt adhuc de potentia Dei absoluta simul compati. Min. vero sic prob. Actus scientificus est certus, & firmus, & actus opinionis est incertus, & formidolotus; sed certum, & incertum, firmum, & formidolosum opponuntur privativè; cum unum extremum in suo essentiali conceptu dicat negationem, seu privationem alterius: ergo actus scientiæ, & opinionis opponuntur privativè: ac proinde, nec de potentia absoluta Dei possunt in eodem, & circa idem simul compati.

4. Dices ad hanc rationem, quod licet repugnet eundem intellectum de aliquo objecto, per idem medium esse simul certum, & incertum, non tamen id implicat per diversa media: & quia assensus scientiæ, & opinionis per diversa habentur media, non implicat, quod de eodem objecto sint simul in eodem intellectu, quia ex eo solum sequeretur, intellectum per unum medium cer-

tificari de tali objecto, & non per aliud.

Sed contr. Adhuc per diversa media non potest intellectus esse certus, & incertus simul de eadem veritate: ergo solutio contrariorum falso nititur principio. Prob. añs. Idem intellectus, nec per diversa media potest simul cognoscere eandem veritatem clarè, & obscurè: ergo. Prob. añs. Gratia, & peccatum; lux, & tenebræ non possunt esse simul, licet ex diversis causis proveniāt, quia privativè opponuntur; sed etiam cognoscere clarè, & obscurè idem objectum, privativè opponuntur: ergo nec per diversa media idē intellectus potest cognoscere eandem veritatem clarè, & obscurè.

Unde si ego per mediū scientificum certitudinem habeo de hac veritate: *homo est risibilis*: accedente ad ejus probationem medio probabili, cum medium scientificum non destruat, non facit me tali veritati cum formidine assentiri, aut judicare tale objectum aliter se habere posse. Admodum quo, me evidenter sciente aliquid, aut experimentaliter cognoscente, si aliquis accedat dicens, id ita esse, cum talis auctoritas dicentis non destruat mediū quo id cognosco scientificè, aut experimentaliter non facit me illud clarè non cognoscere: pariter ergo in præsentī est discurrendum.

5 Dico 2. *Habitus scientiæ, &*

opinionis, non possunt naturaliter in eodem subjecto compati; bene tamen de potentia Dei absoluta. Hæc conclusio habet duas partes probandas, & quod 1. sic prob. Licet habitus scientiæ, & opinionis non dicant oppositionem actualement privativam, illam tamen important indirectè, & illativè: ergo naturaliter compati non possunt in eodem subjecto. Prob. añs. Habitus scientiæ, & habitus opinionis sunt inclinationes proximæ ad actus privativè oppositos inclinantes; sed implicat aliquos actus opponi inter se, & ipsos habitus ad tales actus inclinantes, non opponi: ergo licet habitus scientiæ, & habitus opinionis non dicant oppositionem actualem privativam, illam tamen important indirectè, & illativè. Prob. min. Inclinationes in tantum dicuntur oppositæ, in quantum ad motus oppositos inclinant: ergo ubi ipsi motus, seu actus oppositi sunt, inclinationes ipsæ oppositæ esse debent indirectè, & illative privativè; & directè, & immediate contrarie: ergo implicat, aliquos actus opponi inter se, & ipsi habitus ad tales actus inclinantes, non opponi, vel oppositione privativa mediata, vel oppositione contraria immediata: ac proinde erunt incompatibiles in eodem subjecto naturaliter, eo modo quo in illo sunt incompatibiles formæ contrariæ.

6 2. Vero pars concl. prob. *Habitus scientiæ, & opinionis uter-*

uterque est positivus, & unus non dicit actuale privationem alterius: ergo poterunt de potentia absoluta simul compati. Prob. hæc conseq. Eo ipso, quod tales habitus uterque sit positivus, & unus non dicat privationem alterius, se habent adinvicem, ut formæ contrariæ; sed formæ contrariæ saltem in gradibus remissis simul compati, & in sententia satis probabili etiam possunt compati in gradibus intensis: ergo si habitus scientiæ, & opinionis se habent, quatenus est ex se, ut formæ contrariæ, possunt de potentia Dei absoluta simul compati.

7 Dico 3. *Habitus scientiæ naturaliter est compatibilis cum actu opinionis: habitus tamen opinionis non potest naturaliter compati cum actu scientifico: bene vero de potentia Dei absoluta.* Hæc concl. habet tres partes probandas, & quantum ad 1. & 2. prob. sic. Inter habitum, & actum non datur formalis, & directæ oppositio, sed tantum indirecta, ratione videlicet habitus, quem causat; sed actus scientiæ infert infallibiliter habitum, secus tamen actus opinionis: ergo actus scientiæ non potest naturaliter compati cum habitu opinionis, bene vero actus opinionis cum habitu scientiæ. Min. quantum ad 2. partem constat, siquidem habitus opinionis, sicut & vitij non generatur uno actu. Quantum ad 1. vero sic prob. Actus scientiæ, cum sit perfecta at-

tingentia objecti convincit intellectum circa veritatem illius; sed eo ipso, quod convincat intellectum, producit in illo facilitatem, & habitum: ergo actus scientiæ infert infallibiliter habitum scientificum: ergo si iste cum habitu opinativo non potest naturaliter compati, nec actus scientificus potest naturaliter compati cum habitu opinativo.

8 Ex qua doctrina clarissime infertur 3. pars concl. Nam de potentia absoluta posito actu scientifico, potest non poni habitus scientificus: ergo actus scientificus de potentia Dei absoluta potest compati cum habitu opinativo. Prob. añs. Producere habitum non est effectus primarius absolute conveniens assensui scientifico, sed effectus secundarius illi conveniens, ex suppositione, quod habitus non sit productus per aliam demonstrationem: ergo de potentia Dei absoluta posito actu scientifico, potest non poni habitus scientificus: ac proinde actus scientificus, tunc casus compatibilis esset cum habitu opinativo. Immo, & si in omni eventu, & essentialiter actus scientificus produceret habitum, adhuc de potentia absoluta esset compatibilis cum habitu opinativo, ut ex 2. concl. patet.

9 Contr. 1. concl. Obijc. 1. Cognitio opinativa, secundum D. Tho. non excluditur per cognitionem scientificam ejusdem objecti: ergo actus scientiæ, &

opinionis possunt in eodem compati, & circa eandem veritatem. Prob. añs. D. Tho. 3. p. q. 9. ar. 3. ad 2. sic loquitur: *Opinio ex syllogismo dialectico causata est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur, quæ tamen acquisita potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiarum demonstrativam, quæ est per causam.* Et in 3. dist. 31. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 4. sic ait: *Opinio, & scientia quamvis sint de eodem, non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa, & ideo possunt esse simul: ergo.*

Resp. neg. añs. ad cuius prob. explico D. Tho. acquisita scientia potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, potest remanere, ut *opinativa est*, neg. añs. *præbenda maiorem extensionem ex parte subjecti*, conc. añs. & neg. conseq. Dicimus ergo, quod D. Tho. in neutro testimonio intendit, quod scientia, & opinio simul possint compati, nec per unum, nec per diversa media, alias, ut vidimus in principio quæst. esset sibi contrarius; sed quod intendit est, non quod maneat ipsa cognitio opinativa, ut opinativa est, alias intellectus assentiretur illi veritati cum formidine, & absque formidine, quod implicat: unde adveniente cognitione scientifica manet cognitio habita per syllogismum dialecticum, quatenus ipsa cognitio scientifica manet cum majori exceptione subjecti; quia cognoscit

saltem in actu signato, quod tale objectum, quod per demonstrationem attingitur non solum habet necessariam connexionem cum causa per quam demonstratur, sed probabilem etiam cum causa dialectica, seu syllogismo dialectico: cognoscit ergo intellectus talem veritatem esse cognoscibilem opinativè per medium probabile; non tamen illam cognoscit tunc casus opinativè, propter incapacitatem subjecti.

10. Obijc. 2. Eodem modo cum assensu scientifico est incompatibilis opinio, ac fides humana; sed fides humana potest pervenire ad tantum certitudinem, & claritatem, ut cum illa non sit incompatibilis assensus scientificus: ergo similiter, & opinio. Prob. min. Nam omnibus uniformiter, & absque contradictione alicujus testantibus, se vidisse solis Eclipsim, id fide humana credo; & tamen, ita omnino certe, & absque formidine, quod si postea scientificè per demonstrationem Astrologicam id cognoscam, non sit, per quid talis assensus scientificus cum prædicto assensu fidei humanæ repugnet, cum uterque sit certus, & evidens: ergo.

Resp. dist. mai. Eodem modo cum assensu scientifico est incompatibilis opinio, & fides humana, quæ manet intra limites fidei humana, conc. mai. quæ pervenit ad certitudinem scientiæ moraliter evidenti, neg. mai. eadem dist. min. neg. conseq. Ex hoc nam-

namque arg. solum convincitur tales assensus esse simul compatibles, quando assensus fidei humanae pervenit ad certitudinem scientiæ moraliter evidentis, medio hoc discursu : *Id quod omnes uniformiter, & absque contradictione aliquorum se vidisse testantur, ita revera est; sed omnes uniformiter, & absque contradictione aliquorum se vidisse testantur solis eclipsim : ille igitur vere fuit.* Cujus discursus, cum major evidenter moraliter cognoscatur, & minor experientia auditus, ex talibus præmissis deducitur assensus conclusionis, quoad an est, certus, & evidens, certitudine, & evidentia morali (ut q. 13. diximus) ac proinde scientificus, nec incompatibilis cum assensu ejusdem conclusionis à priori scientifico.

¶ 11 Hæc diximus conformiter ad nostram sententiam, & doctrinam traditam q. 13. quia in opposita sententia facilius resp. ad arg. conc. mai. neg. min. Numquam enim in hac sententia fides humana potest ad tantam certitudinem pervenire, ut excludat omnem hæitationem, & formidinem; quia cum nitatur testimonio fallibili hominum juxta illud, *omnis homo mendax*, & solus Deus sit, qui nec potest fallere, nec falli, semper intellectus sola fide humana falsitus assentitur conclusioni cum formidi alterius partis, qui assensus est cum assensu scien-

tifico incompatibilis.

¶ 12 Obijc 3. Eandem oppositionem habent actus scientiæ, & opinionis, ac habent habitus: ergo vel isti non possunt compati adhuc de potentia Dei absolutas, vel de eadem potentia etiam possunt compati actus. Proh. añs. Sicut actus scientiæ est certus, & actus opinionis incertus, ita etiã & habitus scientiæ est certus, & habitus opinionis incertus: ergo.

Resp. neg. añs. quia actus scientiæ actualiter communicat subjecto suam certitudinem, & actus opinionis suam incertitudinem; & cum implicet, quod idem intellectus sit simul actualiter in exercitio certus, & incertus: hinc fit, quod actus scientiæ, & opinionis nulla potetia possunt compati. At vero habitus scientiæ, & opinionis habet suam certitudinẽ incertitudinẽ, quasi in potentia, & in actu primo, & actualiter nõ explicatam in actum; ac proinde nõ communicant illam subjecto in exercitio. Et consequenter saltem divinitus in eodem intellectu possunt compati habitus. Et hæc de toto opere Logicæ, cedantque in laudem Dei, Deiparæque Mariæ, SS. P. N. Dominici, S. Thomæ Aquinatis, Paulique Doct. Gentium, cujus cognomẽto; undecim in Millium Virginum, cujus Patrocinio hoc Insigne Cœnobium, gloriatur, & gaudet.

) (o) (

I N D E X

QUÆSTIONUM, QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

Liber I. *De Proœmialibus.* pag. 1.

Quæst. 1. Utrum Logica sit hominibus ratione earum propria formæ necessaria? 1.

Quæst. 2. Utrum Logica sit necessaria ad alias scientias? 5.

Q. 3. Utrum Logica sit prius, quàm omnes aliæ scientiæ, acquirenda? 16.

Q. 4. Utrum habitus Logicæ docentis, & utentis realiter distinguantur? 19.

Q. 5. Utrum Logica sit scientia? 26.

Q. 6. Utrum Logica sit una specie? 31.

Q. 7. Utrum Logica sit simplex qualitas? 34.

Q. 8. Utrum Logica sit habitus practicus, an vero speculativus? 42.

Q. 9. Utrum objectum Logicæ sit ens rationis? 45.

Lib. 2. *De ente rationis.* pag. 51.

Q. 1. Utrum detur ens rationis, & quid sit? 51.

Q. 2. Utrum ens rationis in denominationibus extrinsecis consistat? 55.

Q. 3. Utrum ens rationis solum existat, dum actualiter consideratur ab intellectu? 61.

Q. 4. Utrum à solo intellectu ens efficiatur rationis? 67.

Q. 5. Utrum solus intellectus humanus efficiat ens rationis? 72.

Q. 6. Utrum recte dividatur ens

rationis in privationem, negationem, & relationem? 78.

Q. 7. Utrum prima, & secunda intentio sint aliquid rationis? 82.

Q. 8. Utrum prima, & secunda intentio rationis habeant fundamentum à parte rei? 85.

Lib. 3. *De Universalibus.* pag. 90.

Q. 1. Quid sint, & an dentur in rebus universalia? 90.

Q. 2. Utrum dari possit natura universalis separata ab omnibus singularibus? 96.

Q. 3. Utrum à parte rei detur unitas formalis minor unitate numerali? 101.

Q. 4. Utrum unitas formalis identificetur cum unitate numerica, & ad illius multiplicationem multiplicetur, & quænam sit inter illas distinctio? 105.

Q. 5. Utrum inter formalitates realiter identificatas detur præcisio objectiva? 111.

Q. 6. Utrum detur natura aliqua creata habens à parte rei unitatem formalem pluribus communem? 117.

Q. 7. Utrum à parte rei detur universale formaliter? 124.

Q. 8. Per quam actionem intellectus fiat universale formaliter? 128.

Lib. 4. *De Prædicabilibus.* pag. 1.

Q. 1. Utrum universale adequate dividatur in quinque prædicabilia? 1.

Q.

- Q. 2. Utrum universale sit genus ad quinque prædicabilia? 6.
- Q. 3. Quodnam sit diffinitum in diffinitione generis? 10.
- Q. 4. Utrum diffinitio generis sit bona? 17.
- Q. 5. Utrum compositio ex genere, & differentia sit vera compositio, & an sit realis, vel rationis? 24.
- Q. 6. Utrum diffinitio speciei subijcibilis sit bona? 32.
- Q. 7. Utrum diffinitio speciei prædicabilis sit bona? 34.
- Q. 8. Qualiter in specie respectus subijcibilis, & prædicabilis inter se comparentur, & secundum quem illorum sit universalis? 36.
- Q. 9. Utrum genus in unica specie, & species in unico possit salvari individuo? 39.
- Q. 10. Utrum natura creata, cui habere plura individua repugnat, possit esse species prædicabilis? 42.
- Q. 11. Utrum diffinitiones individui à Porphyrio assignatæ sint bonæ? 49.
- Q. 12. Utrum divisio differentiarum in communem, propriam, & propriissimam, & aliæ differentiarum divisiones sint bonæ? 52.
- Q. 13. Utrum divisio differentiarum in communem, propriam, & propriissimam sit analogæ? 55.
- Q. 14. Utrum diffinitiones differentiarum à Porphyrio assignatæ sint bonæ? 57.
- Q. 15. Utrum diffinitio differentiarum prædicabilis, omnibus com-

- petat differentiis? 59.
- Q. 16. Utrum divisio proprii, & illius diffinitio recte assignetur à Porphyrio? 63.
- Q. 17. Utrum proprium, & differentia constituentur in ratione universalis per ordinem ad speciem, an per ordinem ad individuum? 67.
- Q. 18. Utrum diffinitionem, & divisionem accidentis recte tradat Porphyrius? 72.
- Lib. 5. *De Prædicationibus*. pag. 79.
- Q. 1. Utrum concretum de concreto medijs terminis primæ intentionis vere prædicentur? 79.
- Q. 2. Utrum abstracta de concretis, & concreta de abstractis medijs nominibus primæ intentionis vere prædicentur? 81.
- Q. 3. Utrum abstracta de abstractis medijs nominibus primæ intentionis vere prædicentur? 85.
- Q. 4. Utrum medijs nominibus 2. intentionis concretum de concreto, & abstractum de abstracto possit prædicari? 89.
- Q. 5. Utrum medijs nominibus 2. intentionis concreta de abstractis vere prædicentur? 90.
- Q. 6. Utrum 2. intentiones universalium de primis intentionibus, & secundæ intentiones singulares de primis universalibus prædicari possint? 92.
- Lib. 6. *De ante prædicamentis*. pag. 95.
- Q. 1. Quid sit prædicamentum, & ante prædicamentum, & quare ante prædicamenta ad prædicamenta præmittantur? 95.
- Q. 2. Utrum diffinitiones univo-

corum, & æquivocorū à Philo-
sopho assignatæ sint bonæ? 97.

Q.3. Utrum diffinitio denomina-
tivorum sit recte à Philosopho
assignata? 99.

Q.4. Utrum duæ divisiones ante
prædicamentales recte tradan-
tur ab Aristotele? 101.

Q.5. Utrum duæ regulæ ante præ-
dicamentales à Philosopho as-
signatæ, sint veræ? 103.

Q.6. Quid, & quotuplex sit ana-
logum, & quas habeat proprie-
tates? 105.

Q.7. Utrum præcedentes divisio-
nes analogorum sint bonæ? 109.

Q.8. Utrum diffinitio analogorum
attributionis sit bona? 112.

Q.9. Utrum prima proprietas ana-
logorum attributionis in omni-
bus analogis attributionis sal-
vetur? 114.

Q.10. Utrum secunda proprietas
analogorum attributionis om-
nibus analogis attributionis
conveniat? 116.

Q.11. Utrum tertia proprietas
analogorum attributionis, om-
nibus analogis attributionis
conveniat? 120.

Q.12. Utrum diffinitio, & pro-
prietates analogorum propor-
tionalitatis, omnibus illis com-
petant? 122.

Q.13. Quæ sint causæ analogiæ,
& an sola transcendentia, illa
causare sufficiat? 125.

Q.14. Utrum ens transcendat ul-
timas rerum differentias? 129.

Q.15. Utrum ens respectu omniū
suorum inferiorum sit univo-

cum, æquivocum, vel analogum? 135.

Q.16. Qualem analogiam habeat
ens ad Deum, & creaturas, &
ad substantiā, & accidens? 139.

Q.17. Utrum detur unus concep-
tus entis omnino præcisive à suis
inferioribus? 141.

Q.18. Utrum ens reale creatum
adæquate dividatur in decem
prædicamenta? 147.

Lib.7. *De Prædicamentis*. pag. 150.

Q.1. Quid sit substantia, & quod
illius constitutivum? 150.

Q.2. Qualis sit divisio substantiæ
in 1. & 2. substantiam? 153.

Q.3. Utrum diffinitiones 1. & 2.
substantiæ sint bonæ, & alia,
quæ in prima parte hujus capi-
tis asserit Philosophus, sint ve-
ra? 155.

Q.4. Utrum non solum substantia
creata, sed etiam Deus ponatur
in hoc prædicamento? 158.

Q.5. Quæ sint substantiæ proprie-
tates, & an esse susceptivam
contrariorum sit proprietas
quarto modo illius? 165.

Q.6. Quid sit quantitas? & quæ
ejus ratio formalis, vel consti-
tutivum? 168.

Q.7. Utrum substantia corporea
independenter, & anteceden-
ter ad quantitatem actualem,
habeat partes substantialiter, &
ætitative actualiter distinctas? 173.

Q.8. Utrum quantitas realiter dis-
tinguatur à re quanta? 178.

Q.9. Utrum divisio quantitatis in
continuum, & discretam sit ge-
neris in species, & linea, su-
per-

perficies, & corpus sint veræ
species quantitatis continuæ?
182.

Q. 10. Vtrum locus sit propria spe-
cies quantitatis continuæ à su-
perficie condistincta? 185.

Q. 11. Vtrum tempus, & motus
sint veræ species quãtitatis? 187.

Q. 12. Vtrum unitas, quæ est prin-
cipium numeri de prædicamen-
to quantitatis, addat aliquid
supra quantitatem continuam?
189.

Q. 13. Vtrum numerus prædica-
mentalís sit ens reale, ens per
se, & vera species quantitatis?
191.

Q. 14. Vtrum oratio sit vera, &
distincta species quantitatis dis-
cretæ? 195.

Q. 15. Vtrum proprietates quan-
titatis recte à Philosopho assign-
entur? 196.

Q. 16. Quid sit relatio secundum
esse, & an sit à relatione secun-
dum dici distincta? 199.

Q. 17. Vtrum dentur aliquæ rela-
tiones reales? 201.

Q. 18. Quid requiratur ad relatio-
nem prædicamentalem? 205.

Q. 19. Quot sint fundamenta re-
lationis prædicamentalis? 206.

Q. 20. Vtrum relationes prædica-
mentales possint esse funda-
mentum aliarum relationum
prædicamentaliũ? 210.

Q. 21. Vtrum relatio prædicamẽ-
talis distinguatur realiter à suo
fundamento? 212.

Q. 22. Vtrum relatio prædicamen-
talis terminetur formaliter ad

relativum, an vero ad absolu-
tum? 216.

Q. 23. A quo desumatur unitas
formalis, & numerica relatio-
nis? 224.

Q. 24. Vtrum quatuor proprietates
relativorum sint recte assigna-
tæ? 228.

Q. 25. Quid sit qualitas, & an rec-
te à Philosopho diffiniatur, ejus-
que species sint recte assignatæ?
229.

Q. 26. Vtrum recte assignentur
proprietas qualitatis? 233.

Q. 27. Vtrum sex ultima prædica-
menta sint formæ absolutæ, &
intrinsicæ? 235.

Q. 28. Quid sint actio, & passio,
& quæ earum species, & pro-
prietates? 238.

Q. 29. Quid sint reliqua quatuor
prædicamenta, & quas habeant
species, & proprietates? 240.

Q. 30. De oppositis, & cujusvis
oppositionis conditionibus? 242.

Q. 31. De quatuor reliquis post
prædicamentis? 244.

Lib. 8. *De posterioribus*? pag. 246.

Q. 1. Quenam sint necessaria ad
demonstrationem? 246.

Q. 2. Vtrum assensus præmissarum
concurrat efficienter ad assen-
sum conclusionis? 249.

Q. 3. Vtrum ex assensu præmissa-
rum necessitetur intellectus ad
assensum conclusionis? 253.

Q. 4. Quid, & quoruplex sit pro-
positio immediata, & per se
nota? 257.

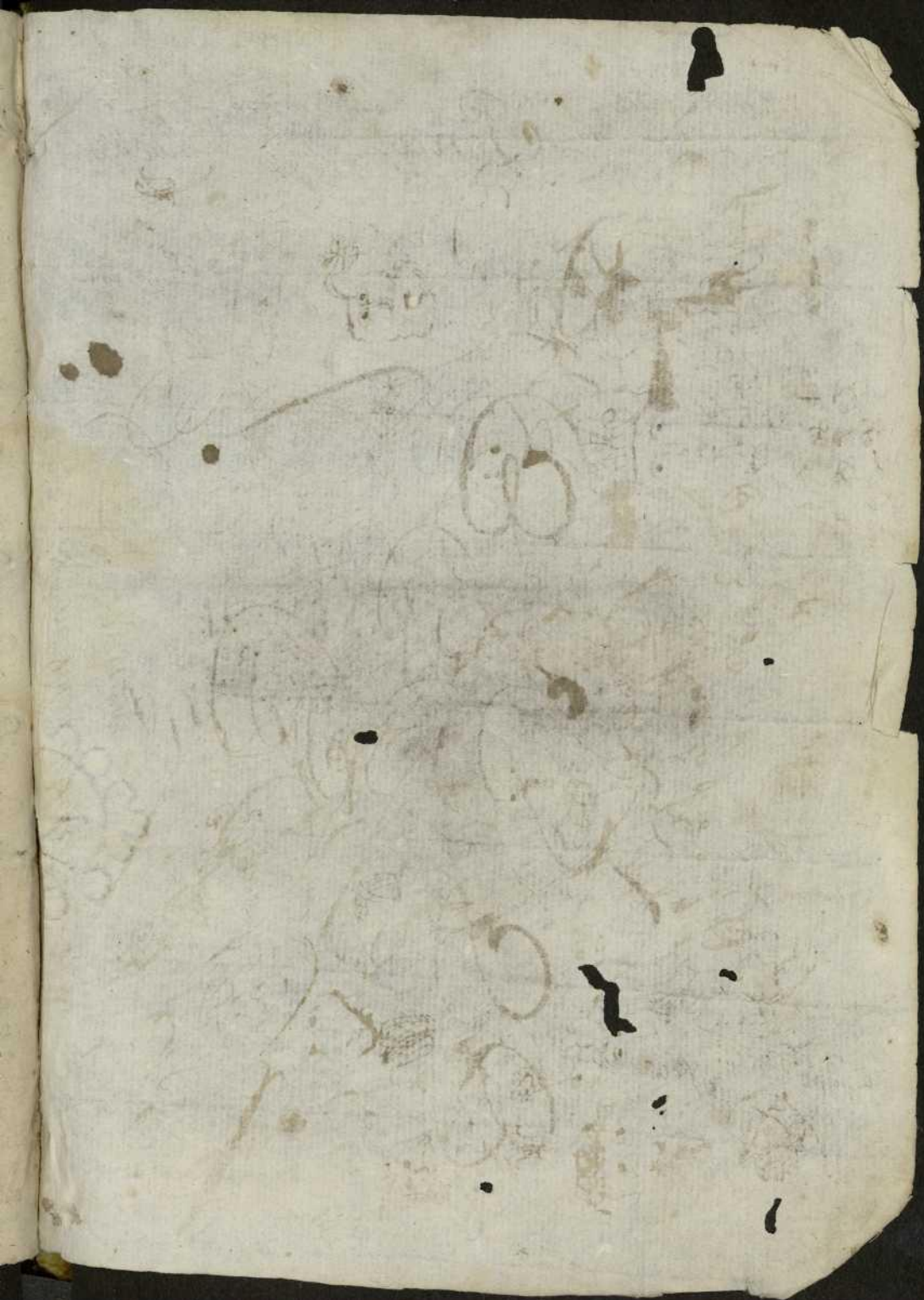
Q. 5. Quid sit propositio de omni
qui sint modi per se, & quid
sit

- fit prædicatum universale? 259.
Q. 6. Vtrum recte ab Aristotele
diffiniatur demonstratio? 262.
Q. 7. Vtrum præmissæ sint certio-
res conclusione? 263.
Q. 8. Vtrum adequate dividatur
demonstratio in demonstratio-
nem quæ, & propter quid? 266.
Q. 9. Vtrum divisio demonstra-
tionis in demonstrationē quia,
& propter quid, sit univoca?
269.
Q. 10. Vtrum omnis demonstra-

- tio circularis sit vitiosa? 274.
Q. 11. Quid sit scientia? 273.
Q. 12. Quid sit scientia subalter-
nans, & subalternata? 275.
Q. 13. Vtrum in non habente
scientiam subalternantem, sub-
alternata sit vere scientia? 278.
Q. 14. A quo desumatur unitas, &
diversitas scientiarum? 282.
Q. 15. Vtrum scientia, & opinio
circa idem in eodem subjecto
possint esse simul? 286.

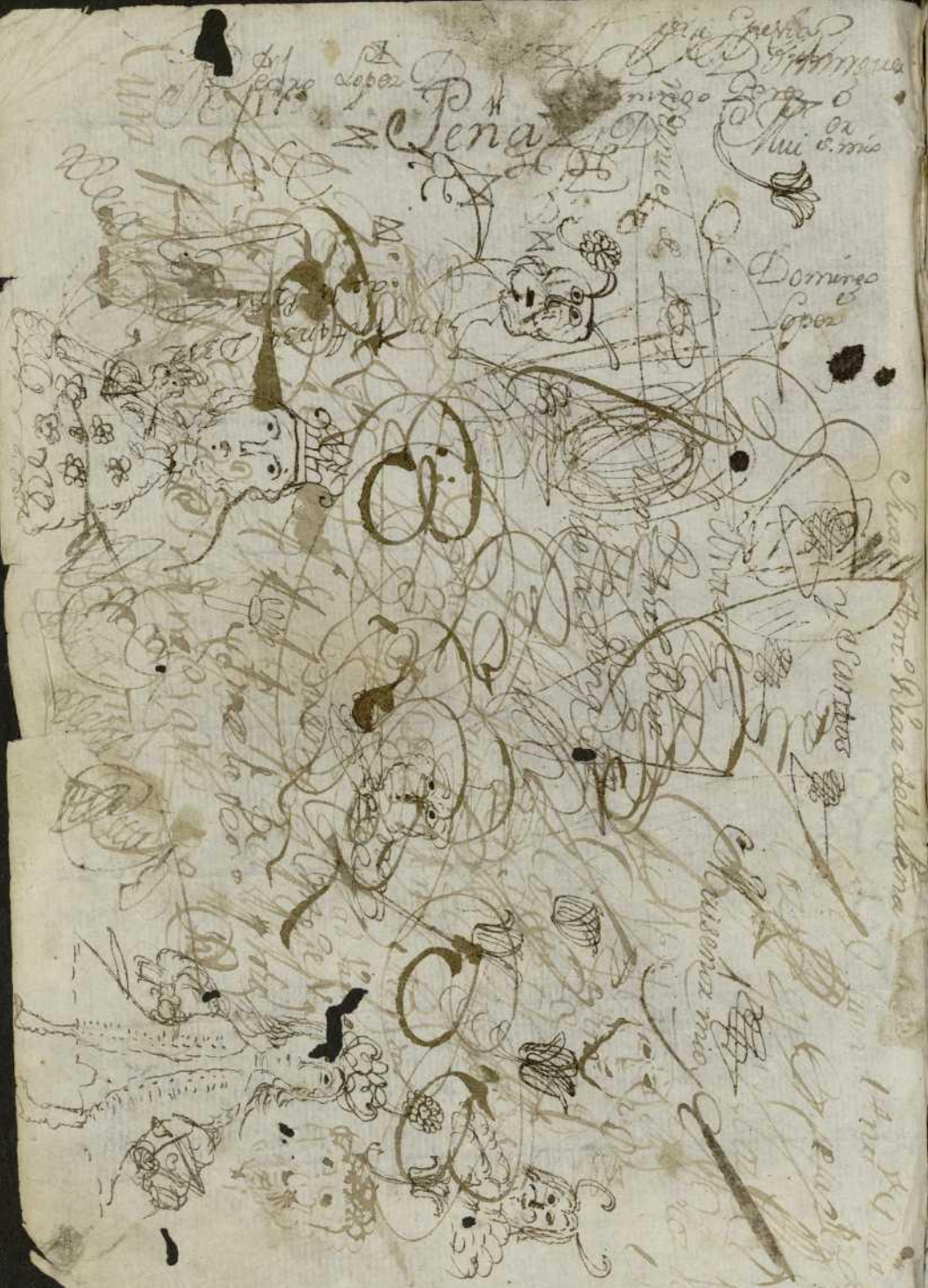
FINIS.

Wissen und

Sigebertus

St. Martin's ^o Bryan delaberna

Aug 21 1758

Dear Sir

Maxwell
Duban

van
Antonie

Dear Sir

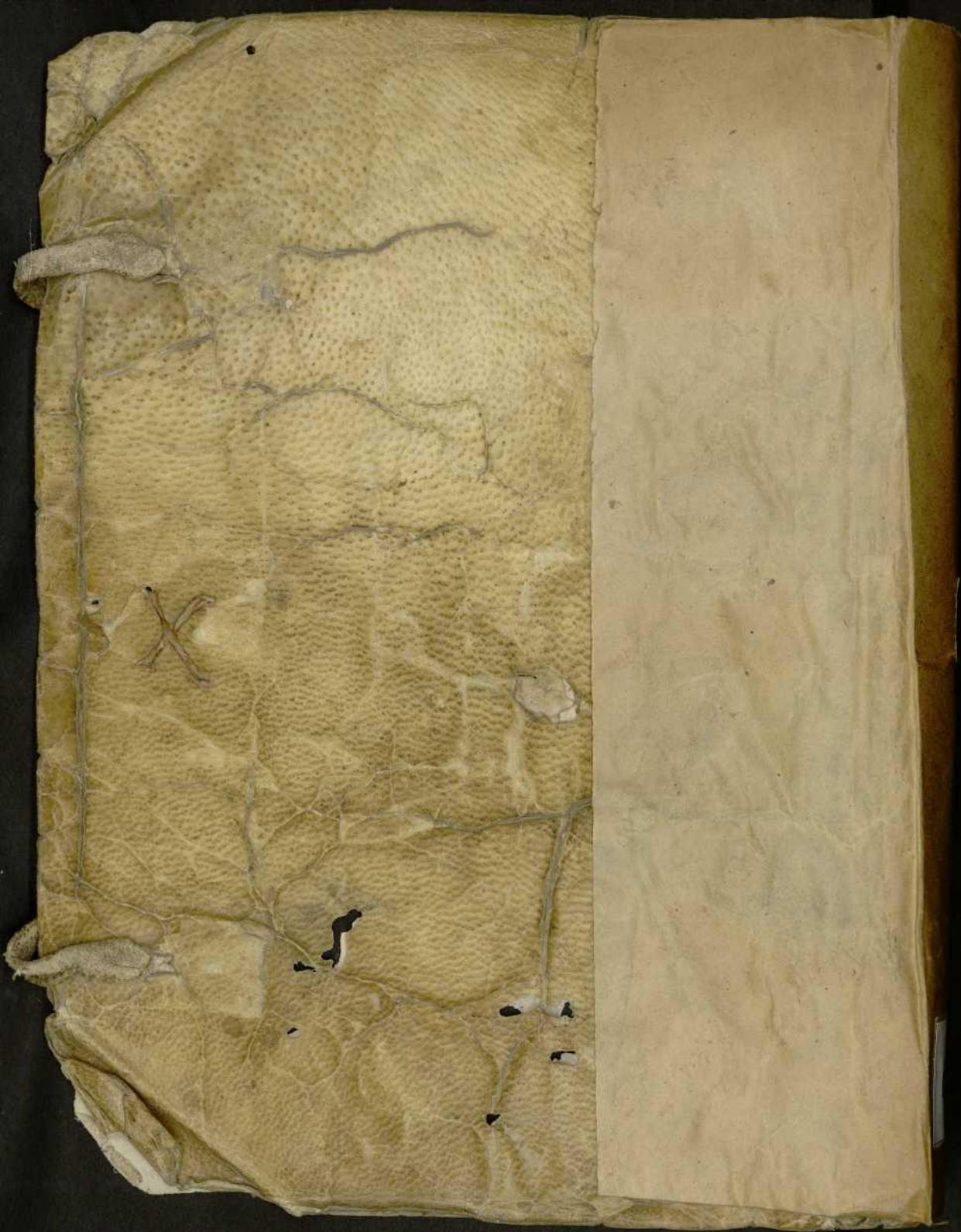
1758

~~1758~~

Dear Sir

Dear Sir

7
29

6.320